

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

Journal of MCU Nakhondhat

P-ISSN: 2586-923X ปีที่ 6 ฉบับที่ 3 (พฤษภาคม 2562)

E-ISSN: 2630-0362 Vol.6 No.3 (May 2019)

💧 วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม การศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา ศิลปศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของ บุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอ ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และมิใช่ ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิง แสดงที่มา

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

*(เริ่มปรับเป็น 12 ฉบับ ตั้งแต่ เดือนเมษายน 2562)

● ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.,ดร.

ที่ปรึกษาอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระราชปริยัติกวี, ศ.,ดร.

อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพปัญญาสือ

รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.,ดร.

รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการ

พระราชปริยัติมณี, ผศ.,ดร.

คณบดีคณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร, ดร.

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

● บรรณาธิการบริหาร

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.,ดร.

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

● หัวหน้ากองบรรณาธิการ

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร.

ผู้อำนวยการส่วนงานบริหาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

● กองบรรณาธิการ

พระครูสิทธิธรรมาภีรต, ผศ.,ดร.

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช

พระครูโมฬิตัวฒนานุกูล, ผศ.,ดร.

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

อาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

คณะปรัชญาศาสนา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชภาพรรณ คูวิเศษแสง

คณะปรัชญาศาสนา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธาณี วรรณทร์

คณะนิติศาสตร์ปริติพณมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ดร. จันทนา อุดม

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ดร. ไพโรจน์ บุตรชีวัน

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ดร. อุทัย เอกสะพัง

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

◆ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

นางสาวปญญาดา จงละเอียด

ผู้อำนวยการส่วนงานสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

นักวิชาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

◆ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระสาโรจน์ ธมมสโร

พระมหาศักดิ์ดา สิริเมธี

พระมหาอภินันท์ นนทภาณี

พระบุญญฤทธิ์ ภททจารี

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

◆ ฝ่ายกฎหมาย

นางสาวฉัตตมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

◆ ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

◆ จัดรูปเล่ม

พระมหาอนุชิต อนนตเมธี

◆ พิมพ์ที่

บริษัท โรงพิมพ์ดีชัย จำกัด

1/7 ถนนพัฒนาการคูขวาง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-322-955, Email : dchai@hotmail.com

◆ เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 086-4345903 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : tak.puyada@gmail.com

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 3 ประจำปีพุทธศักราช 2562 วารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 6 ได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพวารสาร จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้มีมาตรฐานอยู่ในกลุ่มที่ 1 (จนถึง 31 ธันวาคม 2562) และจะถูกคัดเลือกเข้าสู่ฐานข้อมูล ASEN Citation Index-ACI ต่อไป เพื่อรักษาคุณภาพของวารสารให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม ปีที่ 6 ฉบับที่ 3 ประกอบด้วย บทความวิชาการ 1 เรื่อง บทความวิจัย 29 เรื่อง ดังนี้

พรรคการเมือง : กับ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ในการเลือกตั้ง 2562 โดย กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์ ข้อเสนอเชิงนโยบายการแก้ปัญหา นักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดย ประยงค์ ชูรักษ์ บทบาทและปัจจัยที่เอื้อให้ เป็น ศิลปินหญิงในสังคมไทย โดย ปติมา โฆษิตเกษม, จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า, กิตติกรณ์ นพอุดมพันธ์ และอชิษฐ์ วิจิตสถิตรัตน์ การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โดย พระมหาสายัญญ์ ธิรปญโญ (ชาญชาติ), สมศักดิ์ บุญปู และระวีง เรื่องสั้น การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การเรียนรู้เชิงรุก สารหน้าที่พลเมือง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดศาลามีชัย อำเภอมะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดย พระมหาอภิรักษ์ นนทภาณี (คำหาพล), นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และสมชัย ศรีนอก การเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรร่วมเพื่อวิถีชีวิตที่สมดุลตามแนว พุทธจิตวิทยา โดย สาณ มหัทธนาตุล และสรिता มหัทธนาตุล รูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธบูรณาการ โดย มงคล สามารถ **ทุนทางสังคม :** แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชนของชุมชนลาว

โขง ในจังหวัดสุพรรณบุรี โดย พระครูโพธิสุวรรณคุณ การสื่อสารภายในองค์กรที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของพนักงานในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (ไคเซ็น) หลักฐานเชิงประจักษ์ บริษัท แพรคติก้า จำกัด โดย ธนาธิรัฐ ฉ่ำสุริยา และกฤษดา เขียววัฒนสุข การบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน โดย สุภางค์พิมพ์ คล้ายธานี, พระราชสิทธิเวที, พระครูศรีเมธาภรณ์ และพระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี การพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารนโยบายปาล์มน้ำมันของภาครัฐ โดย ณภัทร ชัยสงคราม มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา: ปัญหา อุปสรรคและกระบวนการจัดการของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ โดย พระสิทธิสิงหนเสนี, พระครูวิจิตรปทุมรัตน์ (นาคมี), พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปัญโญ และนพดล ดีไทยสงค์ การพัฒนาบทบาทหน้าที่องค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อการส่งเสริมธุรกิจครอบครัวของ สปป. ลาว ให้กลายเป็นธุรกิจ SMEs และสามารถขยายกิจการมายังประเทศไทยได้ โดย ธนยพันธ์ สมบูรณ์รัตน์โชค และบรรพต วิรุณราช การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะในจังหวัดนครราชสีมา โดย วรพรรณ จันทรากุลศิริ รูปแบบการผลิตและการจัดการการเกษตรแบบพอเพียงกับการสร้างคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดบุรีรัมย์ โดย พระธำมรงค์ รตนโชโต (สุปัญญารัตน์) โรงเรียนผู้สูงอายุ: การจัดการระบบสุขภาพและสวัสดิการผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคใต้ โดย พระครูวิริทธิ์ธรรมโชติ, สมบูรณ์ บุญฤทธิ์ และพีระพล สงสาป กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ โดย พระมหาสุเทพ สุวฑฒโน (เหลาทอง) กลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดย ยงยุทธ ดุสสาย, อินดา ศิริวรรณ และบุญเชิด ขำนิศาสตร์ แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน โดย พระครูสิริธรรมานุยุต (อภิรมย์ พลชนะ) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช โดย เพ็ญภา สมบันดาล, ไมตรี จันทรา และสุภาพ เต็มรัตน์ การดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 โดย ยุทธพงศ์ รักษา, อโนทัย ประสาน และสุภาพ เต็มรัตน์ ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยของคดีความผิดตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดย ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์ แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการประชุมสภาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดย วิไลวรรณ อิศรเดช รูปแบบการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยวเชิงพุทธบูรณาการ โดย อรอุมา อัมมทินวัฒน์, พระราชปรีดีกวี (สมจินต์

วันจันทร์) และแม่ชีกฤษณา รักษาโณม การประยุกต์ใช้พุทธญาณวิทยาของหลักกาลามสูตร ในสังคมไทยหลังนวยุค โดย พระครูปริยัติกิจวิธาน(ไพสิทธ์ ศรีรอด), สมบูรณ์ บุญโท และ สวัสดิ์ อโณทัยพุทธอรรถปริวรรตว่าด้วยศีล 5 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม โดย พระครูโกศลศรัทธาธรรม (จำนง สังวาลย์ไพโร), สมบูรณ์ บุญโท และสวัสดิ์ อโณทัย การเสริมสร้างการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรมมองผ่านพุทธปรัชญา โดย พระสุริยา สุริโย (คงคาไหว), สวัสดิ์ อโณทัย และณิศภาพรรณ คูวิเศษแสง ภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบ พอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดย เบญญาภา อัจฉฤกษ์ และไพวรรณ บุริมาตร ศึกษารูปแบบและกระบวนการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐานใน จังหวัดนครศรีธรรมราช โดย พระครูภาวนาภิสิมมุต วิ.

ปิดท้ายเล่มนี้ด้วยบทความวิจัย เรื่อง การรักษาศีล 5 เพื่อการลด ละ เลิกดื่มสุราของ ชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดย อุเทน ลาพิงค์, ตรีกุล ชำนาญ, พระครูสมุห์ธนโชติ จิธมโม และโพน นามณี บทความนี้นำเสนอใน ประเด็น “การรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝก ใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มต้นจากทำงานดเหล้า ปี 2547 จากกิจกรรมงดเหล้า เข้าพรรษา งานบุญปลอดเหล้า แต่งงานปลอดเหล้า งานศพปลอดเหล้า ได้รับการสนับสนุนจาก เครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาภาคเหนือ (คพชน.) ระยะที่สองช่วงระหว่างปี 2547 – 2549 ทำงานร่วมกับชุมชนแบบเข้มข้น ทำเรื่องงดเหล้าเป็นหลัก”

กองบรรณาธิการวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิก และท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการ ขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้ บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้ หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กอง บรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ (ก)

บทบรรณาธิการ (จ)

บทความวิชาการ : Academic Article

พรรคการเมือง : กกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ในการเลือกตั้ง 1076
2562

POLITICAL PARTY: TO PROMOTE THE ACTIVE PARTICIPATION OF THE YOUNG GENERATION IN 2562.

กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์

บทความวิจัย : Research Articles

ข้อเสนอเชิงนโยบายการแก้ปัญหาเด็กเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ของนักเรียน 1095
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

POLICY RECOMMENDATIONS FOR THE SOLUTION OF THE ILLITERACY PROBLEM OF PRIMARY 1 STUDENTS

ประยงค์ ชูรักษ์

บทบาทและปัจจัยที่เอื้อให้เป็นศิลปินหญิงในสังคมไทย 1109

THE ROLES AND FACTORS OF FEMALE ARTISTS IN THAI SOCIETY.

ปัทมา โฆษิตเกษม, จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า, กิตติกรณ นพอุดมพันธ์ และอริพัทธ์ วิจิตสถิตรัตน์

การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนก 1130
สามัญศึกษา

DEVELOPMENT OF TEACHING AND LEARNING INNOVATION OF PHRAPARIYATTI DHAMMA SCHOOLS, GENERAL EDUCATION DIVISION.

พระมหาสายัญ ธีรปญโญ (ชาญชาติ), สมศักดิ์ บุญปู่ และระวีง เรื่องสังข์

สารบัญ (ต่อ)

- การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การเรียนรู้เชิงรุก สารหน้าที่พลเมือง 1148**
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดศาลามิชัย อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

DEVELOPMENT OF LEARNING ACHIEVEMENT USING ACTIVE LEARNING ON THE CIVIC DUTIES FOR 2ND SECONDARY SCHOOL STUDENTS AT WAT SALAMEECHAI MUNICIPAL SCHOOL, MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE.

พระมหาอภิรักษ์ นนทภาณี (คำหาพล), นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และสมชัย ศรีนอก

- การเสริมสร้างสุขภาวะองค์รวมเพื่อวิถีชีวิตที่สมดุลตามแนวพุทธจิตวิทยา 1161**

HOLISTIC WELL-BEINGS PROMOTION FOR BALANCED WAY OF LIFE ACCORDING TO BUDDHIST PSYCHOLOGY.

सानุ มหัทธนาตุล และสริตา มหัทธนาตุลย์

- รูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักการศึกษา 1173**

กรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธบูรณาการ

THE TRAINING MODEL FOR TEACHERS AND EDUCATIONAL PERSONNEL ACCORDING TO BUDDHIST INTEGRATION IN THE BANGKOK DEPARTMENT OF EDUCATION.

มงคล สามารถ

- ทุนทางสังคม : แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชนของชุมชนลาวโซ่ง 1197**
ในจังหวัดสุพรรณบุรี

SOCIAL CAPITAL: GUIDELINES FOR PROMOTING COMMUNITY-BASED TOURISM OF LAO SONG COMMUNITY IN SUPHANBURI PROVINCE.

พระครูโพธิสุวรรณคุณ

- การสื่อสารภายในองค์กรที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของพนักงานในกิจกรรมการ 1217**
ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (ไคเซ็น) หลักฐานเชิงประจักษ์ บริษัท แพรคติก้า จำกัด

ORGANIZATION COMMUNICATION THAT AFFECT PARTICIPATION IN CONTINUAL IMPROVEMENT ACTIVITIES (KAIZEN) EMPIRICAL EVIDENCE FROM PRACTIKA CO., LTD.

ธนารัฐ ฉ่ำสุริยา และกฤษฎา เขียววัฒนสุข

สารบัญ (ต่อ)

การบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน	1232
THE MANAGEMENT FABRICS FOCUSED IN IDENTITIES OF THE ASEAN.	
สุภาภรณ์ คัลยาณานันท์, พระราชสิทธิเวที, พระครูศรีเมธาภรณ์ และพระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี	
การพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารนโยบายปาล์มน้ำมันของภาครัฐ	1249
THE DEVELOPMENT FOR STRATEGIC ADMINISTRATION GOVERNMENT POLICY OF OIL PALM.	
ณภัคธร ชัยสงคราม	
มรดกโลกจังหวัดพระนครศรีอยุธยา: ปัญหา อุปสรรคและกระบวนการจัดการของภาคีเครือข่ายในพื้นที่	1267
WORLD HERITAGE, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE PROBLEMS, OBSTACLES AND MANAGEMENT PROCESSES OF LOCAL NETWORK PARTNERS.	
พระสิทธิสิงห์เสนา, พระครูวิจิตรปทุมรัตน์ (นาคมี), พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญญา และ นพดล ดีไทยสงค์	
การพัฒนาบทบาทหน้าที่องค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อการส่งเสริมธุรกิจครอบครัวของ สปป. ลาว ให้กลายเป็นธุรกิจ SMEs และสามารถขยายกิจการมายังประเทศไทยได้	1281
THE DEVELOPING OF ROLES AND RESPONSIBILITIES OF PUBLIC AND PRIVATE ORGANIZATIONS TO PROMOTE THE FAMILY BUSINESS OF LAO PDR TO BECOME SMEs AND EXPAND THE BUSINESS TO THAILAND.	
ธัญนันท์ สมบูรณ์รัตน์โชค และบรรพต วิรุณราช	
การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะในจังหวัด นครราชสีมา	1304
WELLNESS TOURISM ACTIVITY MODEL DEVELOPMENT IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE.	
วรพรรณ จันทรากุลศิริ	

สารบัญ (ต่อ)

รูปแบบการผลิตและการจัดการการเกษตรแบบพอเพียงกับการสร้างดุลยภาพ ชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดบุรีรัมย์ 1324

PRODUCTION AND MANAGEMENT MODEL OF SELF-SUFFICIENT AGRICULTURE
AND CREATING A LIFE BALANCE FOR AGRICULTURIST IN BURIRAM PROVINCE.

พระฐาปกรณ์ รัตนโชโต (สุปัญญารัตน์)

โรงเรียนผู้สูงอายุ: การจัดการระบบสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุในโรงเรียน ผู้สูงอายุในภาคใต้ 1339

SCHOOL OF ELDERS: WELL-BEING SYSTEM MANAGEMENT AND BENEFITS IN THE
SCHOOLS IN CASE OF THE SOUTH OF THAILAND.

พระครูวิริทธิ์ตรมโชติ, สมบูรณ์ บุญฤทธิ์ และพีระพล สงสาป

กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ 1363

STRATEGIES FOR BUDDHISM PROPAGATION OF OVERSEAS DHAMMADUTA
BHIKKHUS.

พระมหาสุเทพ สุวฑฒโน (เหลาทอง)

กลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาใน สถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร 1379

MOTIVATION STRATEGIES FOR LEARNING OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS
IN BANGKOK EDUCATIONAL INSTITUTIONS.

ยงยุทธ ดุสสาย, อินฉา ศิริวรรณ และบุญเชิด ชำนิศาสตร์

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการครองเรือนในครอบครัว ไทยปัจจุบัน 1397

GUIDELINES FOR APPLYING THE BUDDHIST PRINCIPLE ON SUPPORTING THE
HOUSEHOLDER IN THE PRESENT THAI FAMILY.

พระครูสิริธรรมานุยุต (อภิรมย์ พลชนะ)

สารบัญ (ต่อ)

- การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของ 1415**
วิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช

PARENTS PARTICIPATION IN DEVELOPING ON STUDENT ASSISTANT SYSTEM OF
NAKHON SI THAMMARAT VOCATIONAL COLLAGE.

เพ็ญภา สมบันดาล, ไมตรี จันทรา และสุภาพ เต็มรัตน์

- การดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็น 1432**
สำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13

THE PERFORMANCE OF THE SCHOOL ADMINISTRATORS IN LEARNING-FOCUSED
CHILD CENTERED APPROACH UNDER THE OFFICE OF THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 13.

ยุทธพงศ์ รักษา, อโนทัย ประสาน และสุภาพ เต็มรัตน์

- ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยของคดีความผิดตามกฎหมายพิเศษ 1451**
ด้านความมั่นคงในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

PROBLEM ABOUT RIGHTS OF SUSPECT IN SPECIAL SECURITY LAWS CASE TO
ACCESS THE CRIMINAL PROCEDURE DUE PROCESS OF LAW.

ฉัตรตมาศ วิเศษสินธุ์

- แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการประชุมสภาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง 1468**
กรณราชวิทยาลัย

GUIDELINES FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF THE COUNCIL MEETING OF
MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY.

วิไลวรรณ อิศรเดช

- รูปแบบการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยวเชิงพุทธบูรณาการ 1486**

A MODEL OF THE SINGLE MOTHERS'S LIVELIHOOD IN THE INTEGRATED
BUDDHIST PERSPECTIVE.

อรอุมา อัมมกันวัฒน์, พระราชปรีดีทิว (สมจินต์ วันจันทร์) และแม่ชีกฤษณา รักษาโหม

สารบัญ (ต่อ)

การประยุกต์ใช้พุทธญาณวิทยาของหลักกาลามสูตรในสังคมไทยหลังยุค	1512
THE APPLICATION OF THE BUDDHIST EPISTEMOLOGY OF KALAMASUTTA IN THE POSTMODERN THAI SOCIETY.	
พระครูปริยัติกิจวิธาน (ไพสิทธิ์ ศรีรอด), สมบูรณ์ บุญโท และสวัสดิ์ อโณทัย	
พุทธอรรถปริวรรตว่าด้วยศีล 5 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม	1531
THE BUDDHIST HERMENEUTICS ON FIVE PRECEPTS AND DEVELOPMENT ON THE QUALITY OF LIFE AND SOCIETY.	
พระครูโกศลศรัทธาธรรม (จ่านง สักวาลย์ไพโร), สมบูรณ์ บุญโท และสวัสดิ์ อโณทัย	
การเสริมสร้างการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรมมองผ่านพุทธปรัชญา	1551
THE RECONSTRUCTION OF YOUTH TRAINING MANAGEMENT FOR MORAL CAMP THROUGH THE BUDDHIST PHILOSOPHY.	
พระสุริยา สุริโย (คงคาไหว), สวัสดิ์ อโณทัย และณิศภาพรรณ คูวิเศษแสง	
ภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1570
THE SUFFICIENT OCCUPATION IMMUNITY OF COMMUNITY ENTREPRENEURS IN NORTHEASTERN THAILAND.	
เบญญาภา อัจฉฤกษ์ และไพวรรณ ปุริมาตร	
ศึกษารูปแบบและกระบวนการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐานในจังหวัดนครศรีธรรมราช	1586
THE FROMS AND PROSESSES OF MEDITATION TEACHING AT NAKHON SI THAMARAT PROVINCE.	
พระครูภาวนากิจสุนทร วิ.	
การรักษาศีล 5 เพื่อการลด ละ เลิกดื่มสุราของชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่	1603
PRATICE THE BUDDHIST FIVE PERCEPTS TO QUIT ALCOHOL DRINKING AT WAT CHEDIEMAEKRUA MAE FACK MAI SAM SAI CHIANG MAI PROVINCE.	
อุเทน ลาพิงค์, ตระกูล ชำนาญ, พระครูสมุห์ธนโชติ จิรธมโม และโผน นามณี	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	ณ-ม

พรรคการเมือง : กู้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่
ในการเลือกตั้ง 2562*

POLITICAL PARTY: TO PROMOTE THE ACTIVE PARTICIPATION
OF THE YOUNG GENERATION IN 2562.

กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์

kanjira Wijitwatcharak

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand.

E-mail: kanjira9@gmail.com

บทคัดย่อ

การเลือกตั้งถือเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเป็นรูปธรรมภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ขณะเดียวกันพรรคการเมืองถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยมีนโยบายและสมาชิกพรรคเป็นเครื่องมือหลักสำคัญในการนำเสนอสิ่งที่พรรคจะทำให้กับประชาชน ขณะเดียวกันนโยบายและสมาชิกพรรคก็กลายเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้กับประชาชน บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์พยายามที่จะชี้ให้เห็นถึงบทบาทของพรรคการเมืองที่เข้าไปมีส่วนในการสนับสนุนคนรุ่นใหม่ให้มีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งปี 2562 ผ่านนโยบายด้านการศึกษาและสมาชิกพรรคการเมือง ซึ่งจะกล่าวถึงเพียงพรรคประชาธิปัตย์ พรรคเพื่อไทย พรรคอนาคตใหม่ เนื่องจากทั้ง 3 พรรค ล้วนเป็นพรรคการเมืองที่มีความโดดเด่นในประเด็นของนโยบายด้านการศึกษาและสมาชิกพรรคการเมือง

คำสำคัญ: พรรคการเมือง, การมีส่วนร่วมทางการเมือง, นโยบายพรรคการเมือง, นโยบายด้านการศึกษาสมาชิกพรรคการเมือง, คนรุ่นใหม่

* Received 2 May 2019; Revised 17 May 2019; Accepted 17 May 2019.

Abstracts

The election is considered a political participation concretely under democracy. Meanwhile, the political party considered to be the person who played an important role in promoting the political participation of the people. By having a policy and party members as the main tool in the presentation of what the party will do to the public. "At the same time, policies and party members became something that promotes political participation to the people. Therefore, this article is intended to try to indicate the role of the political parties that took part in the support of new generation, involvement in politics in an election year 2562 through policy education and membership in political parties, which are mentioned only Democrats. Communist Party of a new future for Thailand because all 3 party are political parties that have outstanding on issues of educational policy and membership in political parties.

Keywords: Political Parties, Political Participation, Political Party, Education policy Membership in political parties, New Generation.

บทนำ

ประเทศไทยเข้าสู่การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในปี พ.ศ.2475 หลังจากการปฏิวัติสยามโดยคณะราษฎรเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 จากนั้นการเมืองไทยมีความผันผวนอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งมีการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2476 นับเป็นการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเป็นรูปธรรมในสังคมไทย แม้ว่าการเลือกตั้งครั้งดังกล่าวจะเป็นการเลือกตั้งโดย “ทางอ้อม” คือการให้ราษฎรเลือกผู้แทนตำบล และผู้แทนตำบลเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สุชาติ ยิ้มประเสริฐ, 2551) กระทั่งปี พ.ศ. 2480 จึงมีการเลือกตั้ง “ทางตรง” เกิดขึ้นกล่าวคือประชาชนเป็นผู้ลงคะแนนเสียงเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วยตนเองจนกระทั่งปัจจุบัน นับเป็นเวลากว่า 86 ปี แม้ว่ารูปแบบในการเลือกตั้งในแต่ละวาระจะเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมการเมืองไทยในแต่ละขณะ

ปัจจุบันการเลือกตั้งครั้งล่าสุดในประเทศไทยเพิ่งมีขึ้นทั่วประเทศเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 หลังจาก 8 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2554 ซึ่งการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2554 นั้น ทำให้ประเทศไทยได้มาซึ่งรัฐบาลพลเรือนนำโดยนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีคนที่ 28 ก่อนการเกิดรัฐประหาร และเมื่อเกิดการรัฐประหารขึ้นในปี พ.ศ.2557 จึงนับเป็นระยะเวลา 5 ปี หลังจากเกิดการรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 โดยคณะรักษาความมั่นคงแห่งชาติ (คสช.) นำโดย พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งปัจจุบันดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ 29 ของประเทศไทย ดังนั้น ปรากฏการณ์ทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นถึงความตื่นตัวทางการเมืองของสังคมไทยในบรรยากาศการเลือกตั้งครั้งล่าสุดตามที่สำนักข่าวบีบีซีได้รวบรวมไว้ราว 7 ประการดังต่อไปนี้ 1) พรรคการเมืองมากที่สุด 2) ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเยอะที่สุด 3) ขอนแก่นครองแชมป์ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเยอะที่สุด 4) ประชาชนสับสนที่สุด 5) ประชาชนลงทะเบียนเลือกตั้งล่วงหน้ากว่า 2.75 ล้านคน 6) ใช้บัตรเลือกตั้งน้อยที่สุด 7) ยืดเวลาให้เข้าคูหาได้นานที่สุด (บีบีซี, 2562)

ขณะเดียวกันบริบทในสังคมไทยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งครั้งแรก หรือ First time voter หรือ New voter หรือ Young voter ซึ่งในบทความนี้จะกล่าวถึงในนามของ “คนรุ่นใหม่” ที่เกิดตั้งแต่ พ.ศ. 2537 - พ.ศ. 2544 อยู่ในช่วงอายุ 18 - 25 ปี จำนวนมากกว่า 7.37 ล้านคน (ประชาไท, 2562) ซึ่งในส่วนนี้ รองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ ก้องกีรติ ได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงของกลุ่มคนดังกล่าวไว้ว่า “สิ่งที่ทุกคนคาดการณ์ว่าจะมีบทบาทสำคัญในการเลือกตั้งครั้งนี้ ถ้าเราดูการแบ่งช่วงอายุของผู้เลือกตั้ง ผู้เลือกตั้งรุ่นใหม่มีความสำคัญแน่ แต่จริง ๆ ยังไม่ใช่กลุ่มที่มีปริมาณมากที่สุด คิดเป็นแค่ 14% แต่ 14% นี้ก็สำคัญแล้วในการที่จะไปโหวต (Vote) เทคะแนนให้พรรคใดพรรคหนึ่ง แต่เราจะเห็นความน่าสนใจ กลุ่มอายุ 18-25 ซึ่งเป็นผู้เลือกตั้งรุ่นใหม่ กับกลุ่มที่เรียกว่า Gen Y รวมกันแล้วจะเกิน 50% กลุ่มผู้เลือกตั้งรุ่นใหม่มีแนวโน้มที่จะเทให้พรรคใหม่ ๆ พรรคที่เป็นพรรคของคนรุ่นใหม่ กลุ่ม Gen Y มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนการตัดสินใจได้ จะมีแนวโน้มการโหวต (Vote) ที่สวิง (Swing Voter) ไม่ได้ยึดมั่นว่าจะต้องเลือกพรรคเดิม ๆ เป็นช่วงของคนวัยทำงานรุ่นใหม่ ตรงนี้ก็จะเป็คะแนนเสียงที่สวิง (Swing Voter) มาเหมือนกัน”

ดังนั้น จากที่กล่าวมาข้างต้นบทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์พยายามที่จะชี้ให้เห็นถึงบทบาทของพรรคการเมืองที่เข้าไปมีส่วนในการสนับสนุนคนรุ่นใหม่ให้มีส่วนร่วมทางการเมือง

ในการเลือกตั้งปี 2562 ผ่านนโยบายด้านการศึกษาและสมาชิกพรรคการเมือง ซึ่งในบทความนี้จะกล่าวถึงเพียงพรรคประชาธิปัตย์พรรคเพื่อไทย พรรคอนาคตใหม่ เนื่องจากทั้งสามพรรคล้วนเป็นพรรคการเมืองที่มีความโดดเด่นในประเด็นของนโยบายด้านการศึกษาและสมาชิกพรรคการเมือง

พรรคการเมือง: หน้าที่และบทบาทของพรรคการเมือง

พรรคการเมือง (Political Party) มีรากศัพท์จากภาษาละตินว่า Par ซึ่งแปลว่า “ส่วน” ดังนั้นพรรคการเมืองจึงหมายถึง ส่วนของประชากรภายในประเทศ หมายถึงการที่แยกประชากรออกเป็นส่วน ๆ ตามความคิดเห็นและประโยชน์ได้เสียทางการเมือง พรรคการเมืองถือเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีบทบาทสำคัญในระบบการเมือง เพราะพรรคการเมืองเป็นองค์กรขนาดใหญ่ที่ประกอบด้วยบุคคลจำนวนมาก ที่มีภารกิจที่จะไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน พรรคการเมืองเป็นสื่อกลางที่จะเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับรัฐบาล ถือเป็นแบบแผนใหม่และเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะชักนำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง (ณัชชาภัทร อุ่นตรงจิตร, 2552)

การจัดตั้งพรรคการเมืองของไทยส่วนใหญ่เป็นการจัดตั้งตามทฤษฎีการจัดองค์กรการ คือ มีผู้นำเป็นผู้ก่อตั้งและเปิดรับสมาชิกเพื่อเข้ามาสนับสนุนบารมีของผู้นำ ผู้นำพรรคมักเป็นสัญลักษณ์ที่มีความสำคัญต่อพรรคมากกว่าอุดมการณ์หรือนโยบายของพรรค (วิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ และ สุขุม นวลสกุล, 2543) ดังนั้นพรรคการเมืองจึงเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีบทบาทสำคัญในระบบการเมือง เนื่องจากเป็นองค์กรขนาดใหญ่ที่ประกอบด้วยบุคคลจำนวนมาก อาจเรียกได้ว่าเป็นองค์กรขนาดใหญ่ที่จัดตั้งขึ้นท่ามกลางความหลากหลายของบุคคลที่เข้ามาเป็นสมาชิก แต่มีภารกิจที่จะไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน ซึ่งเป็นสื่อกลางเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับรัฐบาล ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะชักนำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง

หน้าที่และบทบาทของพรรคการเมือง

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าพรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีบทบาทสำคัญในระบบการเมือง เป็นองค์กรขนาดใหญ่ที่รวมตัวขึ้นจากผู้คนอันมีที่มาจากหลากหลายบริบท พื้นที่ทั้งเศรษฐกิจและสังคม ขณะเดียวกันพรรคการเมืองยังมีบทบาทเป็นองค์กรกลางที่เชื่อมโยงความหลากหลายทางเจตนารมณ์เข้าด้วยกัน ดังนั้นการเลือกพรรคการเมืองที่มี

นโยบายตรงกับความต้องการของประชาชน จึงทำให้หน้าที่และบทบาทของพรรคการเมือง โดยทั่วไปตามที่ รัชชานัทธ อุ่นตรงจิตร ได้ชี้ให้เห็นดังต่อไปนี้ (รัชชานัทธ อุ่นตรงจิตร, 2552)

1. ประกาศหรือแถลงนโยบายหลักของพรรคการเมือง เพื่อที่ประชาชนจะได้นำไปศึกษาพิจารณา เพื่อตัดสินใจเลือกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง

2. ปลุกเร้าและแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในช่วงการหาเสียงเลือกตั้ง พรรคการเมืองมีบทบาทสำคัญในการสร้างหรือปลุกเร้าความคิดเห็นทางการเมืองของประชาชน

3. ส่งผู้แทนเข้าสมัครรับเลือกตั้งผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง

4. จัดตั้งรัฐบาล หากได้รับเสียงข้างมากในรัฐสภา และปฏิบัติภารกิจตามนโยบายที่ได้วางไว้ และเลือกข้าราชการระดับสูง

5. ควบคุมรัฐบาล หากไม่สามารถได้เสียงข้างมากในรัฐสภา อาจต้องทำหน้าที่พรรคฝ่ายค้าน คอยควบคุมการทำงานของรัฐบาล โดยการตั้งกระทู้ถาม หรือเสนอญัตติไม่ไว้วางใจ รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบเป็นรายกระทรวงหรือคณะ นอกจากนี้ยังสามารถวิจารณ์การทำงานของรัฐบาลผ่านทางสื่อมวลชน การประชุมสัมมนา และช่องทางอื่น ๆ เพื่อควบคุมไม่ให้รัฐบาลใช้อำนาจตามอำเภอใจ

6. ประสานระหว่างกลุ่มผลประโยชน์กับรัฐบาล โดยการพยายามเสนอข้อเสนอของกลุ่มผลประโยชน์ของตนเอง และใกล้เคียงผลประโยชน์ให้ได้เพื่อผลประโยชน์ของชาติ และในขณะเดียวกันต้องไม่ขัดกับผลประโยชน์ของกลุ่มตัวเองให้ได้มากที่สุด

นอกจากนี้ วิทยา นภาศิริกุลกิจ และ สุรพล ราชภัณฑารักษ์ ได้ชี้ให้เห็นถึงหน้าที่และบทบาทของพรรคการเมืองไว้อย่างครอบคลุม และมีความสอดคล้องกับบทบาทพรรคการเมืองในประเทศไทยไว้มาก 12 ประการดังนี้ (วิทยา นภาศิริกุลกิจ และสุรพล ราชภัณฑารักษ์, 2539)

1. หน้าที่เลือกสรรบุคคลเข้าสมัครรับเลือกตั้ง เป็นหน้าที่พรรคการเมืองทั่ว ๆ ไป เพื่อพรรคจะได้เข้าไปมีโอกาสควบคุมการใช้อำนาจหน้าที่ตำแหน่งนั้น ๆ ให้เป็นไปตามนโยบายพรรค หน้าที่ในการเลือกสรรบุคคลเข้ารับสมัครรับเลือกตั้งนี้นับเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยประชาชนในการเลือกตั้ง เพราะบุคคลที่พรรคคัดเลือกให้เข้าสมัครรับเลือกตั้งนั้น ได้รับการพิจารณาถ้อยแถลงโดยพรรคการเมืองมาแล้วว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถหรือเหมาะสมกับตำแหน่ง ประเทศที่มีพรรคการเมืองที่มั่นคง ประชาชนผู้เลือกตั้งจะไม่คำนึงถึงตัวบุคคล แต่

พิจารณาถึงพรรคการเมืองว่าพรรคใด จะรักษาผลประโยชน์ของเขาหรือมีแนวนโยบายตรงกับความคิดเห็นของเขามากกว่า

2. หน้าที่เสนอนโยบาย ซึ่งประเด็นปัญหาและแนวทางแก้ไข คือ การแสดงออกซึ่งนโยบายการปกครองบ้านเมืองว่าจะดำเนินไปในทางใด ในกรณีนี้พรรคจะแสดงอุดมการณ์หรือหลักการพื้นฐานที่พรรคยึดถือ เช่น ในทางการเมือง พรรคยึดถือลัทธิใด รูปแบบการปกครองแบบใด ฯลฯ นอกจากนั้น พรรคจะชี้ให้เห็นถึงปัญหาต่าง ๆ ของประเทศ โดยยกประเด็นต่าง ๆ เช่น การศึกษา เศรษฐกิจ การต่างประเทศ ฯลฯ รวมทั้งข้อขัดแย้งต่าง ๆ มาอภิปราย แล้วเสนอเป็นนโยบายเพื่อที่จะแก้ไข หรือ จัดการกับปัญหา นโยบายหรือโครงการที่พรรคการเมืองเสนอต่อประชาชนนี้ ย่อมเป็นการผูกมัดหรือเป็นคำมั่นของพรรคการเมืองที่จะต้องปฏิบัติเมื่อพรรคได้อำนาจ ฉะนั้น ประชาชนก็จะยึดเอานโยบายหรือโครงการต่าง ๆ ที่พรรคประกาศเป็นส่วนหนึ่งสำหรับวินิจฉัยในการเลือกตั้ง การเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งสังกัดพรรคการเมืองจึงย่อมมีประโยชน์กว่าการเลือกตั้งผู้สมัครเป็นอิสระ เพราะเท่ากับเป็นการเลือกตั้งตัวบุคคลที่จะเข้ามาบริหารประเทศและดำเนินนโยบายที่จะใช้บริหารประเทศไปพร้อมกัน เมื่อสมาชิกของพรรคได้รับเลือกตั้งเข้าไปในรัฐสภา ก็ย่อมมีสิทธิที่จะได้จัดตั้งรัฐบาล หัวหน้าพรรคหรือผู้นำพรรคก็จะมีโอกาสดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และนำเอานโยบายของพรรคที่ประกาศไว้ต่อประชาชนมาเป็นนโยบายในการบริหารประเทศ

3. หน้าที่สื่อกลางระหว่างประชาชนกับองค์กรของภาครัฐ เพื่อรับรู้ปัญหาและความต้องการของประชาชน และถ่ายทอดความต้องการของประชาชนไปยังองค์กรของรัฐ

4. หน้าที่ในการจัดตั้งรัฐบาล เมื่อพรรคใดชนะเลือกตั้งหรือได้เสียงข้างมาก พรรคการเมืองนั้นก็จะมีหน้าที่จัดตั้งรัฐบาล พรรคที่ได้เสียงข้างมากในรัฐสภาก็มีหน้าที่คัดเลือกบุคคลเพื่อเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่าง ๆ เพื่ออำนวยการบริหารประเทศ ซึ่งโดยปกติหัวหน้าพรรคและผู้นำระดับสูงของพรรคจะไปดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยมีรัฐมนตรีและสมาชิกอื่น ๆ ในพรรคเป็นผู้สนับสนุน หรือให้คำแนะนำแก่พรรคในการดำเนินนโยบายของรัฐบาล

5. หน้าที่ในฐานะพรรคฝ่ายค้าน พรรคการเมืองที่มีสมาชิกได้รับเลือกน้อยหรือไม่ได้เข้าร่วมในการจัดตั้งรัฐบาล ก็จะทำหน้าที่เป็นฝ่ายค้าน โดยมีหน้าที่ในการวิจารณ์การบริหารงานของรัฐบาล ชี้ข้อบกพร่องในการดำเนินงานของรัฐบาล คอยท้วงติงหรือคัดค้านการกระทำที่ไม่ชอบหรือขัดต่อมติของมหาชน

6. ปลุกเร้าให้ประชาชนเกิดความสนใจทางการเมือง โดยการชักชวนให้เข้าเป็นสมาชิก หรือให้การสนับสนุนในด้านการเงิน และเป็นช่องทางให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมือง
7. พรรคการเมืองช่วยให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพ
8. พรรคการเมืองช่วยทำให้กลไกทางการเมืองดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกัน
9. พรรคการเมืองช่วยผดุงรักษาอำนาจในการปกครองให้สืบต่อเนื่องกัน และถ่ายทอดอำนาจเป็นไปอย่างถูกต้องตามครรลอง
10. พรรคการเมืองช่วยประสานประโยชน์ของกลุ่มชนในสังคม
11. พรรคการเมืองเป็นเครื่องมือในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน
12. พรรคการเมืองช่วยพัฒนาการเมือง และมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและส่งเสริมประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองและสร้างเสถียรภาพทางการเมือง เนื่องจากพรรคการเมืองมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ประชาชนสนับสนุนความคิดเห็นและนโยบายพรรคให้มากที่สุด

การมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) สามารถทำความเข้าใจได้ว่าเป็นการที่ประชาชนภายในประเทศเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนประเทศของตน ซึ่งการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรมอย่างที่สุด คือ การเลือกตั้ง แต่อย่างไรก็ตามมีการรวบรวมนิยามความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองจากนักรัฐศาสตร์หลายท่าน อาทิ Weiner ได้สรุปความหมายหรือให้คำนิยามว่า “การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นโดยความเต็มใจ ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ไม่ว่าจะมีการจัดอย่างเป็นระเบียบหรือไม่ และไม่ว่าจะเป็นการชั่วคราวหรือต่อเนื่องกัน จะใช้วิธีที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อให้ผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐ หรือต่อการบริหารงานของรัฐ หรือการเลือกผู้นำทางการเมือง ไม่ว่าจะในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติก็ตาม” (จงพิศ สิทธิพงษ์, 2556)

นอกจากนี้ H.Nie และ Verba ได้ให้นิยามว่า “การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมทางกฎหมายของพลเมืองที่มีจุดมุ่งหมายที่จะมีอิทธิพลในการเลือกกำหนดบุคคลใน

วงการรัฐบาล หรือกอดันรัฐบาล ให้กระทำตามที่พลเมืองผู้นั้นหรือกลุ่มนั้นต้องการ” (จงพิศ สิทธิพงษ์, 2556)

คนรุ่นใหม่: การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560

ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไว้อย่างชัดเจน ผ่านการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี 2560 ซึ่งประกาศไว้ในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หมวดที่ 4 หน้าที่ของปวงชนชาวไทย ตามมาตรา 50 บุคคลมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(2) ป้องกันประเทศ พิทักษ์รักษาเกียรติภูมิ ผลประโยชน์ของชาติ และสาธารณสมบัติของแผ่นดิน รวมทั้งให้ความร่วมมือในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

(3) ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

(4) เข้ารับการศึกษาระดับประถมศึกษาภาคบังคับ

(5) รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ

(6) เคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่กระทำการใดที่ก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม

(7) ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ

(8) ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรม

(9) เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ

(10) ไม่ร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ

ขณะเดียวกันได้กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งไว้ในมาตรา 95 บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้ง

(1) มีสัญชาติไทย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ ต้องได้สัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี

(2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีในวันเลือกตั้ง

(3) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่นอกเขตเลือกตั้งที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน หรือมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง หรือมีถิ่นที่อยู่นอกราชอาณาจักร จะขอลงทะเบียน เพื่อออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งนอกเขตเลือกตั้ง ณ สถานที่และตามวันเวลา วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ได้

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยมิได้แจ้งเหตุอันสมควรตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อาจถูกจำกัดสิทธิบางประการตามที่กฎหมายบัญญัติ

ดังนั้นการเลือกตั้งจึงถือเป็นหน้าที่ของประชาชนไทยที่มีกำหนดไว้ตามรัฐธรรมนูญ ขณะเดียวกันได้มีการกำหนดอายุเริ่มต้นของผู้ที่สามารถลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในการเลือกตั้ง คือ ผู้มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีในวันเลือกตั้ง ขณะเดียวกันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี 2560 จึงเป็นรัฐธรรมนูญที่ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการเลือกตั้ง หากเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี 2550 ที่กำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ในวันที่ 1 มกราคมของปีที่มีการเลือกตั้ง ซึ่งการกำหนดอายุตามรัฐธรรมนูญฉบับ ปี 2550 นั้น ทำให้ผู้มีอายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์ภายหลังวันที่ 1 มกราคมของปีที่มีการเลือกตั้ง แต่ก่อนถึงวันเลือกตั้ง ไม่มีสิทธิในการลงคะแนนเสียง และยังทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอื่น ๆ ได้ เช่น การเข้าชื่อเสนอกฎหมาย เพราะผู้มีสิทธิเข้าชื่อเสนอกฎหมายจะต้องเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ขณะเดียวกันรัฐธรรมนูญฉบับปี 2560 ทำให้ผู้มีอายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์ก่อนถึงวันเลือกตั้งทั้งผู้ที่อายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์ก่อนหรือหลังวันที่ 1 มกราคมของปีที่มีการเลือกตั้ง สามารถใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ทั้งสิ้น (อรณิษฐ์ รุ่งธิพานนท์, 2561)

พรรคการเมือง: กับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ในการเลือกตั้ง 2562

การเลือกตั้งในประเทศไทยที่เปิดโอกาสให้มีการตั้งพรรคการเมืองเพื่อแข่งขันกันครั้งแรกเกิดขึ้นในปี พ.ศ.2489 ดังนั้นนโยบายและสมาชิกพรรคจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะดึงดูดคะแนนเสียงจากประชาชนตั้งแต่ระดับพื้นที่จนกระทั่งถึงระดับประเทศได้ ขณะเดียวกันการเลือกตั้งในปี 2562 นี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญในประเด็นของนโยบายพรรคการเมืองที่ส่งผลต่อการลงคะแนนเสียงของประชาชน จากผลการสำรวจความคิดเห็นครั้งที่ 5 ของสถาบันพระปกเกล้า ในหัวข้อนโยบายอะไรโดนใจประชาชนและผู้สมัคร/พรรค/และว่าที่นายกแบบไหนที่นั้งในใจและเข้าตา พบว่าเกณฑ์สำคัญมาก ที่ประชาชนจะเลือกพรรคการเมือง คือนโยบายของพรรค ร้อยละ 64 แนวทางการดำเนินการทางการเมืองของพรรค ร้อยละ 53.7 อุดมการณ์/เจตนารมณ์ของพรรค ร้อยละ 51.2 ซึ่งในสัดส่วนที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นการสำรวจจากประชากรทั่วประเทศโดยมีการจำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ การศึกษา ซึ่งในส่วนของอายุนั้น มีสัดส่วนอายุของคนรุ่นใหม่ คือ 18-25 ปี อยู่ที่ร้อยละ 11.6

ขณะที่ผลการสำรวจความคิดเห็นในครั้งที่ 4 ของสถาบันพระปกเกล้า ในหัวข้อปัจจัยในการเลือกผู้สมัคร/พรรค คุณลักษณะของนายกรัฐมนตรีที่พึงประสงค์และความมุ่งมั่นในการเลือกตั้ง พบว่าปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเลือกผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตคือ มีความซื่อสัตย์ มีคุณธรรม ร้อยละ 80.5 มีวิสัยทัศน์และความคิดที่ก้าวหน้า ร้อยละ 74.2 มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ในพื้นที่ ร้อยละ 47.8 สามารถนำเงินมาพัฒนาท้องถิ่น ร้อยละ 50.1 ความสามารถในการแก้ไขพื้นที่ ร้อยละ 60.6 ซึ่งในสัดส่วนที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นการสำรวจจากประชากรทั่วประเทศโดยมีการจำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ การศึกษา ซึ่งในส่วนของอายุนั้น มีสัดส่วนอายุของคนรุ่นใหม่ คือ 18-25 ปี อยู่ที่ร้อยละ 11.7

นอกจากนี้จากผลการสำรวจความคิดเห็นครั้งที่ 3 ของสถาบันพระปกเกล้า ในหัวข้อเกณฑ์การตัดสินใจ การยอมรับผลการเลือกตั้ง และความเชื่อมั่นในการบริหารจัดการการเลือกตั้ง จากผลการสำรวจแสดงให้เห็นถึงช่องทางในการติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งถึง 7 ช่องทาง มีสัดส่วนดังต่อไปนี้ โทรทัศน์ ร้อยละ 51.8 อินเทอร์เน็ต/โซเชียลมีเดีย ร้อยละ 37 คำบอกเล่าของบุคคล ร้อยละ 5.3 วิทยุ ร้อยละ 3.1 หนังสือพิมพ์ ร้อยละ 2.3 หอกระจายข่าว ร้อยละ 0.3 โปสเตอร์หาเสียง ร้อยละ 0.3 ขณะเดียวกันจากผลการสำรวจยังชี้ให้เห็นอีกว่า ประชาชนที่อยู่ในกลุ่มอายุระหว่าง 18-25 ปี เป็นกลุ่มที่มีความสนใจเกี่ยวกับการ

เลือกตั้งมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 7.34 และเป็นกลุ่มที่มีช่วงอายุในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งทางอินเทอร์เน็ต/โซเชียลมีเดียถึงร้อยละ 73.2

ดังนั้นจากข้อมูลดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงประเด็นสำคัญประการหนึ่งถึงบริบททางสังคมที่มีส่วนเข้าไปนิยาม “คนรุ่นใหม่” ที่อยู่ในช่วงอายุ 18-25 ปี ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงนโยบายของพรรคการเมืองที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับบุคคลที่อยู่ในข่ายดังกล่าวในฐานะผู้มีสิทธิเลือกตั้งครั้งแรก หรือ First time voter หรือ New voter หรือ Young voter คือนโยบายด้านการศึกษา เนื่องจากผลการสำรวจความคิดเห็นครั้งที่ 3 ของสถาบันพระปกเกล้า ในหัวข้อเกณฑ์การตัดสินใจ การยอมรับผลการเลือกตั้ง และความเชื่อมั่นในการบริหารจัดการเลือกตั้ง ในประเด็นการให้ความสำคัญกับนโยบายด้านต่าง ๆ ของประชาชนจำแนกตามกลุ่มอายุ พบว่า คนรุ่นใหม่ ที่อยู่ในช่วงอายุ 18-25 ปี ให้ความสำคัญกับนโยบายด้านการศึกษาถึงร้อยละ 22.3 ขณะที่ประชาชนช่วงอายุ 26-35 ปี อยู่ที่ร้อยละ 12.2 ส่วนประชาชนช่วงอายุ 46-60 ปี อยู่ที่ร้อยละ 8.4 ส่วนประชาชนช่วงอายุ 36-45 ปี อยู่ที่ร้อยละ 6.4 ส่วนประชาชนที่อายุ 60 ปีขึ้นไป อยู่ที่ร้อยละ 5.7

ส่วนผลการสำรวจความคิดเห็นครั้งที่ 5 ของสถาบันพระปกเกล้า ในหัวข้อนโยบายอะไรโดนใจประชาชนและผู้สมัคร/พรรค/และว่าที่นายกแบบไหนที่นั่งในใจและเข้าตา ในประเด็นนโยบายแบบไหนที่โดนใจประชาชน โดยจำแนกตามกลุ่มอายุพบว่า คนรุ่นใหม่ ที่อยู่ในช่วงอายุ 18-25 ปี ให้ความสนใจกับนโยบายเรียนฟรีถึงปริญญาตรี ถึงร้อยละ 19.6 เพิ่มค่าจ้างแรงงาน ร้อยละ 16.8 ปฏิรูปคุณภาพการศึกษา ร้อยละ 13.4

ดังนั้นจากข้อมูลข้างต้นเป็นส่วนที่ชี้ให้เห็นถึงการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ที่มีต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้ง 2562 ที่ออกมาในรูปแบบการสำรวจซึ่งในบทความนี้ขอให้ความสนใจที่จะกล่าวถึงบทบาทของพรรคการเมืองที่มีส่วนเข้าไปส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ผ่าน 2 ประเด็น คือ นโยบายด้านการศึกษา และ สมาชิกพรรคการเมือง ดังต่อไปนี้

พรรคการเมือง: นโยบายด้านการศึกษา

“พรรคการเมืองช่วยพัฒนาการเมือง และมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและส่งเสริมประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองและสร้างเสถียรภาพทางการเมือง เนื่องจากพรรคการเมืองมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ประชาชนสนับสนุนความคิดเห็นและนโยบายพรรคให้มากที่สุด”

นโยบายด้านการศึกษา นับเป็นนโยบายของพรรคการเมืองที่ยังประโยชน์โดยตรงต่อคนรุ่นใหม่ที่อยู่ในช่วงอายุ 18-25 ปี แต่จากการสำรวจข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องในประเด็นของความสนใจของคนรุ่นใหม่ที่มีต่อนโยบายด้านการศึกษาของพรรคการเมืองในการเลือกตั้ง 2562 นั้น พบว่ามีข้อถกเถียงที่เกิดจากคนรุ่นใหม่ในประเด็นของนโยบายดังกล่าวค่อนข้างน้อยมาก หรือแทบจะไม่พบเลย แต่ขณะเดียวกันจากการสำรวจพบว่าผู้ที่มีบทบาทในการแสดงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในประเด็นของนโยบายด้านศึกษานั้นกลับเป็นนักวิชาการด้านการศึกษา อาทิ ดร.สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ ตัวแทนภาคีเพื่อการศึกษาไทยและประธานสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ได้ชี้ให้เห็นถึงประเด็นปัญหาการศึกษาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยราว 3 ประการ คือ 1.คุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนตกต่ำ 2.ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาสูง 3. ประสิทธิภาพการบริหารทรัพยากรต่ำ ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาที่สะท้อนผ่านเวทีชวนพรรคร่วมคิด พลิกห้องเรียน เปลี่ยนไทยทันโลก เมื่อเดือนธันวาคม 2561 ที่ผ่านมา ซึ่งเป็นช่วงเวลาก่อนการเลือกตั้ง 2562 ขณะเดียวกันในเวทีดังกล่าวยังมีตัวแทนพรรคการเมืองต่าง ๆ เข้าร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อาทิ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคเพื่อไทย พรรคอนาคตใหม่ เป็นต้น (SALIKA Knowledge sharing space, 2562) นโยบายด้านการศึกษาของทั้ง 3 พรรคมีความโดดเด่นแตกต่างกันไป แต่มีประเด็นร่วมกันในเรื่องของการปฏิรูประบบการศึกษาไทย ซึ่งถือเป็นการเข้าไปดูแลในระบบโครงสร้างของการศึกษา ซึ่งสามารถสรุปประเด็นสำคัญดังตารางต่อไปนี้

	ประชาธิปัตย์	เพื่อไทย	อนาคตใหม่
คำขวัญ นโยบายด้าน การศึกษา	เรียนดี เรียนฟรี มี งานทำ	พัฒนาคนให้ทัน โลก	ปฏิวัติการศึกษา
งบประมาณ	62,348 ล้านบาท	ยังไม่เปิดเผย	100,000 ล้านบาท / 3ปี

	ประชาธิปัตย์	เพื่อไทย	อนาคตใหม่
สาระสำคัญของนโยบายด้านการศึกษา	1.เพิ่มครูปฐมวัย เพิ่มศูนย์เด็กเล็ก เน้นสอนกระบวนการคิด	1.นำเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาประกอบการเรียนการสอน	1.จัดสรรงบประมาณให้กับโรงเรียนทุกระดับได้บริหารโดยตรง
	2.ขยายกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาในระดับปริญญาตรีให้เพียงพอต่อความต้องการ และมีช่องทางที่หลากหลายในการขุดใช้ทุนคืน	2.เรียนฟรี 15 ปี ต้องฟรีจริง	2. เพิ่มศูนย์เด็กเล็ก 20,000 แห่งทั่วประเทศ
	3.ส่งเสริมให้นักเรียน ม.ปลายได้เรียนตามความสนใจและสามารถออกแบบหลักสูตรการเรียนเองได้	3.ยกระดับพัฒนา ศูนย์เด็กเล็ก อัจฉริยะ 20,000 แห่งทั่วประเทศ	3.ปรับหลักสูตรการเรียน เพิ่ม วิชาชีฟ และ วิชาชีวิต
	4.สนับสนุนอาหารเช้าและอาหารกลางวันฟรีสำหรับนักเรียนชั้นอนุบาล-ม.3	4.พัฒนาเด็กไทยให้มีทักษะ 3 ภาษา คือ ไทย อังกฤษ จีน	4.ยกเลิกโครงสร้างที่ซ้ำซ้อน และจัดการโครงสร้างอำนาจใหม่ให้การบริหารจัดการโรงเรียนและการศึกษา สอดคล้องกับวิถีชีวิต และการพัฒนาในท้องถิ่น

	ประชาธิปไตย	เพื่อไทย	อนาคตใหม่
	5.พัฒนา ภาษาอังกฤษ ภายใต้ แนวคิด English For All เพื่อให้เด็กทุกคน พูดภาษาอังกฤษได้	5.‘เรียนก่อนผ่อน ทีหลัง’ เมื่อมีงาน ทำ ด้วยกองทุน กู้ยืม เพื่อ การศึกษาที่ผูกพัน กับรายได้ใน อนาคต	5.ยุบโครงสร้าง กระทรวงศึกษาธิการที่ไม่ จำเป็น และยุบโครงการที่ไม่ เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

แต่กระนั้นก็ตามเมื่อวันเลือกตั้งใกล้เข้ามาเสียงสะท้อนถึงนโยบายด้านการศึกษายังคงมาจากนักวิชาการด้านการศึกษา อาทิ ศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ จิตระดับ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ชี้ให้เห็นว่า โดยภาพรวมของนโยบายการศึกษาของพรรคการเมืองต่าง ๆ ในการเลือกตั้ง 2562 นี้ ยังคงเน้นที่นโยบายด้านเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันยังไม่พบความชัดเจนว่านโยบายการศึกษาของพรรคการเมืองใด จะเข้ามามีบทบาทในการแก้ปัญหาการศึกษาที่เกิดขึ้นในประเทศไทย แต่พรรคการเมืองที่มีความโดดเด่นร่วมกันในการจัดทำนโยบายอย่างเป็นระบบ แต่ยังคงเน้นไปในทางประชานิยมมากกว่าระบบสวัสดิการ คือ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคเพื่อไทย และพรรคอนาคตใหม่ (มติชนออนไลน์, 2562)

ดังนั้นจากข้อมูลที่กำลังมาข้างหน้าจึงเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของพรรคการเมืองในประเด็นของนโยบายที่มีส่วนเข้าไปส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในการเลือกตั้ง 2562 นั้น แม้ว่าผลการสำรวจจากสถาบันพระปกเกล้าจะชี้ให้เห็นว่านโยบายด้านการศึกษาเป็นสิ่งที่คนรุ่นใหม่ ซึ่งมีอายุอยู่ในช่วง 18-25 ปีนั้นให้ความสนใจถึงร้อยละ 22.3 แต่ขณะเดียวกันการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเป็นรูปธรรม อาทิ การออกมาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการศึกษา เช่นที่นักวิชาการด้านการศึกษาทั้ง 2 ท่านข้างต้นได้กระทำนั้น จากการสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องยังไม่พบว่ามีแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในลักษณะดังกล่าว หากเทียบกับการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในประเด็นสมาชิกพรรคการเมือง เช่น การสำรวจความคิดเห็นของนิสิตระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เกี่ยวกับความนิยมในตัวผู้นำพรรค

การเมืองในการเลือกตั้ง 2562 ซึ่งจะขอล่าถึงในลำดับถัดไปนั้น นี่จึงนำไปสู่การเกิดประเด็นคำถามที่สามารถศึกษาต่อยอดได้ว่า บทบาทของพรรคการเมืองในประเด็นของนโยบายด้านการศึกษาถือเป็นสิ่งที่ยังเข้าไม่ถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในการเลือกตั้ง 2562 หรือเป็นสิ่งที่คนรุ่นใหม่ยังเข้าไม่ถึงกันแน่

พรรคการเมือง: สมาชิกพรรคการเมือง

“หน้าที่เลือกสรรบุคคลเข้าสมัครรับเลือกตั้ง เป็นหน้าที่พรรคการเมืองทั่ว ๆ ไป เพื่อพรรคจะได้เข้าไปมีโอกาสควบคุมการใช้อำนาจหน้าที่ตำแหน่งนั้น ๆ ให้เป็นไปตามนโยบายพรรค หน้าที่ในการเลือกสรรบุคคลเข้ารับสมัครรับเลือกตั้งนี้นับเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยประชาชนในการเลือกตั้ง เพราะบุคคลที่พรรคคัดเลือกให้เข้าสมัครรับเลือกตั้งนั้น ได้รับการพิจารณาถ่วงถ่วงโดยพรรคการเมืองมาแล้วว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถหรือเหมาะสมกับตำแหน่ง ประเทศที่มีพรรคการเมืองที่มั่นคง ประชาชนผู้เลือกตั้งจะไม่คำนึงถึงตัวบุคคล แต่พิจารณาถึงพรรคการเมืองว่าพรรคใด จะรักษามลประโยชน์ของเขาหรือมีแนวนโยบายตรงกับความคิดเห็นของเขามากกว่า”

จากการสำรวจความคิดเห็นโดย “นิด้าโพล” สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์ (นิด้า) ในหัวข้อ พลัคนรุ่นใหม่กับการเลือกตั้งครั้งแรก ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ไม่เคยลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่มีอายุระหว่าง 18 – 25 ปี โดยเกิดระหว่างปีพ.ศ.2537-2544 ชี้ให้เห็นว่าการไปลงคะแนนเสียงของคนรุ่นใหม่ในการเลือกตั้ง 2562 นี้ ร้อยละ 84.93 ระบุว่า ไปแน่นอน รองลงมาร้อยละ 8.53 ระบุว่า ไม่ไปแน่นอน ส่วนร้อยละ 6.54 ระบุว่า ไม่แน่ใจ ดังนั้นจากผลการสำรวจดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าคนรุ่นใหม่เป็นกลุ่มคนที่ให้ความสนใจในการเลือกตั้ง 2562 อยู่ในอัตราส่วนที่สูง และจากผลการสำรวจดังกล่าวยังชี้ให้เห็นพรรคการเมืองที่คนรุ่นใหม่ต้องการให้ได้คะแนนเสียงมากที่สุดและเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล ร้อยละ 18.47 พรรคเพื่อไทย รองลงมา ร้อยละ 13.86 พรรคอนาคตใหม่ รองลงมา ร้อยละ 10.73 พรรคประชาธิปัตย์

และเมื่อสำรวจการตัดสินใจของคนรุ่นใหม่ในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พบว่า ร้อยละ 50.39 ระบุว่า เลือกทั้งจากพรรคการเมืองและจากตัวผู้สมัคร รองลงมา ร้อยละ 25.63 ระบุว่า เลือกจากพรรคการเมือง รองลงมา ร้อยละ 23.98 ระบุว่า เลือกจากตัวผู้สมัคร

อย่างไรก็ตามจากหน้าที่และบทบาทพรรคการเมืองที่ชี้ให้เห็นว่า “หน้าที่เลือกสรรบุคคลเข้าสมัครรับเลือกตั้ง เป็นหน้าที่พรรคการเมืองทั่ว ๆ ไป เพื่อพรรคจะได้เข้าไปมีโอกาสควบคุมการใช้อำนาจหน้าที่ตำแหน่งนั้น ๆ ให้เป็นไปตามนโยบายพรรค หน้าที่ในการเลือกสรรบุคคลเข้ารับสมัครรับเลือกตั้งนี้นับเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยประชาชนในการเลือกตั้ง เพราะบุคคลที่พรรคคัดเลือกให้เข้าสมัครรับเลือกตั้งนั้น ได้รับการพิจารณาถ่วงปรองโดยพรรคการเมืองมาแล้วว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถหรือเหมาะสมกับตำแหน่ง ประเทศที่มีพรรคการเมืองที่มั่นคง ประชาชนผู้เลือกตั้งจะไม่คำนึงถึงตัวบุคคล แต่พิจารณาถึงพรรคการเมืองว่าพรรคใด จะรักษาผลประโยชน์ของเขาหรือมีแนวนโยบายตรงกับความคิดเห็นของเขามากกว่า”

เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงความพยายามของพรรคการเมืองในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนภายในประเทศ ขณะเดียวกันในการเลือกตั้ง 2562 นี้ เราพบว่าพรรคการเมืองมีความพยายามที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้กับคนรุ่นใหม่โดยการเปิดตัวสมาชิกพรรคของตนที่เป็นคนรุ่นใหม่เช่นกัน เพื่อสร้างการได้รับการสนับสนุนทางการเมืองให้แก่พรรคของตน และขณะเดียวกันเพื่อเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้แก่คนรุ่นใหม่เช่นกัน

จากการสำรวจพบว่าพรรคการเมืองจำนวนไม่น้อยที่มีการแนะนำสมาชิกพรรคเพื่อสร้างการสนับสนุนจากคนรุ่นใหม่ อาทิ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคเพื่อไทย พรรคอนาคตใหม่ ซึ่งในส่วนของพรรคประชาธิปัตย์ มีการเปิดตัว New Dem ซึ่งเป็นองค์กรที่ขับเคลื่อนงานด้านคนรุ่นใหม่ภายใต้พรรค โดยมีผู้ร่วมก่อตั้งองค์กรดังกล่าวทั้งหมดจำนวน 20 คน เป็นชาย 12 คน หญิง 8 คน ประกอบด้วย 1) นายพริษฐ์ วัชรสินธุ 2) นายแพทย์คนวัฒน์ จันทรลาวัณย์ 3) นายสุรภล หลีกภัย 4) นายพรพหม วิจิตเรษฐ 5) นางสาววิภัทร โตเต็มโชคชัยการ 6) นางสาวศิริภา อินทวิเชียร 7) นางสาวสุนัฐชา โล่สถาพรพิพิธ 8) นายสรพชญ บุญญามณี 9) นางสาวธนาภา จันทวรา 10) นางสาวสุชาดา แทนทรัพย์ 11) นายพีรสรณ์ จิรพิชิตชัย 12) นายวิภูษิต มีสิทธิ์ 13) นางสาวอาภา รัชตะกุลธำรง 14) นายชัยชนะ เดชเดโช 15) นายชรินทร์ เนรัญชร 16) นายบุญรักษา พรหมวัง 17) นายภูมิบัติ วิชญฐพงษ์ 18) นางสาวมัญฉิณี มูลทิพย์ 19) นางสาวนลินนิภา ธาระราช 20) นายณัฐภัทร เนียวกุล ซึ่งทุกคนที่กล่าวมาล้วนอยู่ภายใต้องค์กร New Dem ซึ่งเป็นการรวมตัวของคนรุ่นใหม่ภายใต้องค์กรดังกล่าว ส่วนหนึ่งมาจากทนายทนายการเมืองภายในพรรค อีกส่วนหนึ่งมาจากผู้ที่สนใจการเมือง โดยมีการชูสโลแกน “ก้าวนอก

กรอบ” และดำเนินกิจกรรมโดยการจับบัดดี้ (Buddy) ระหว่างคนรุ่นใหม่กับคนรุ่นเก่าในพรรค เพื่อทำงานร่วมกัน (ธนกร วงษ์ปัญญา, 2562)

ขณะที่พรรคเพื่อไทยได้มีการเปิดตัวคนรุ่นใหม่ที่จะเข้าร่วมสมัครสมาชิกพรรคจำนวนมาก ถึง 30 คนไปเมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ.2561 ที่ผ่านมา โดยส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับทางพรรคเพื่อไทยเป็นทุนเดิมอยู่แล้วในฐานะนักวิชาการ ลูก หลาน ของสมาชิกพรรค อาทิ นางสาว อรุณี กาทยานนท์ นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ และ นายต้น ณ ระนอง บุตรชาย นายกิตติรัตน์ ณ ระนอง เป็นต้น (The Standard, 2561)

ส่วนพรรคอนาคตใหม่นั้น นอกจากนโยบายด้านการศึกษาแล้ว หัวหน้าพรรคและสมาชิกพรรคส่วนใหญ่ล้วนเป็นที่รู้จักของคนรุ่นใหม่ในแวดวงการศึกษา อาทิ นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ รศ.ดร.ปิยบุตร แสงกนกกุล เป็นต้น ซึ่งการตอกย้ำความนิยมในตัวผู้นำพรรคสะท้อนออกมาจาก ผลการสำรวจความคิดเห็นของนิสิตระดับปริญญาตรี ที่กำลังศึกษาในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้ง 19 คณะ และ 1 สำนักวิชา จำนวน 1,266 ตัวอย่าง โดยชมรมสภาจำลอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับสำนักพิมพ์สำนักนิสิตสามย่าน เพื่อสะท้อนเสียงของนิสิต ผู้มีสิทธิเลือกตั้งครั้งแรก หรือ First time voter หรือ New voter หรือ Young voter จากการสำรวจพบว่า ความนิยมในพรรคอนาคตใหม่มีมากถึงร้อยละ 70.8 พรรคเพื่อไทย ร้อยละ 16 พรรคประชาธิปัตย์ ร้อยละ 5.2 ส่วนความนิยมในตัวผู้นำพรรคที่เป็นนายกรัฐมนตรีในดวงใจ นิสิตยังคงมอบให้แก่ นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ถึงร้อยละ 53.8 นายชัชชาติ สิทธิพันธุ์ ร้อยละ 23.7 นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ร้อยละ 5.2 (มติชนออนไลน์, 2562)

อย่างไรก็ตามจากผลการสำรวจข้างต้นและข้อมูลที่ได้กล่าวมาในประเด็นของสมาชิกพรรคของทั้ง 3 พรรคการเมือง อันได้แก่ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคเพื่อไทย และพรรคอนาคตใหม่นี้ เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของพรรคการเมืองในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้กับคนรุ่นใหม่ทั้งสมาชิกพรรคของตนเอง และคนรุ่นใหม่ที่เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งครั้งแรกในการเลือกตั้ง 2562 แต่ขณะเดียวกันจากการสำรวจบทบาททางการเมืองของพรรคการเมืองในประเด็นของสมาชิกพรรค ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ เป็นสิ่งที่สามารถต่อยอดการศึกษาในประเด็นของความนิยมในตัวสมาชิกพรรคการเมืองที่ส่งผลต่อการสร้างฐานคะแนนเสียงจากคนรุ่นใหม่ ซึ่งเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งครั้งแรก หรือ First time voter หรือ New voter หรือ Young voter ในวาระต่อไปได้อีกด้วย

สรุป

จากข้อมูลข้างต้นทั้งหมดที่กล่าวมา เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของพรรคการเมืองกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ในการเลือกตั้ง 2562 ผ่านนโยบายด้านการศึกษาและสมาชิกพรรคการเมือง ของพรรคประชาธิปัตย์ พรรคเพื่อไทย และ พรรคอนาคตใหม่ เราจะพบว่านโยบายด้านการศึกษาของทั้ง 3 พรรคการเมืองยังคงให้ความสำคัญกับรูปแบบประชานิยมมากกว่าการจัดสวัสดิการด้านการศึกษา และเรายังไม่พบข้อถกเถียงในหมู่ของคนรุ่นใหม่ที่มีความเกี่ยวข้องอย่างชัดเจนในประเด็นนโยบายด้านการศึกษา ขณะเดียวกันเราพบความเคลื่อนไหวในการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในประเด็นของสมาชิกพรรค ซึ่งแสดงออกอย่างเป็นรูปธรรมโดยคนรุ่นใหม่ ผ่านการสำรวจความคิดเห็นของนิสิตระดับปริญญาตรี ที่กำลังศึกษาในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เกี่ยวกับความนิยมในตัวผู้นำพรรคการเมืองในการเลือกตั้ง 2562

อย่างไรก็ตามจากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้บทบาทของพรรคการเมืองในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้กับคนรุ่นใหม่ในการเลือกตั้ง 2562 นี้ แม้ว่าจะมีการส่งเสริมผ่านนโยบายด้านการศึกษาและสมาชิกพรรคการเมือง เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเป็นรูปธรรม ผ่านการเลือกตั้ง ในการที่คนรุ่นใหม่จะออกมาใช้สิทธิใช้เสียงของตน หรือแม้กระทั่งเพียงแค่เป็นจุดกำเนิดในการผลักดันให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองแล้ว พรรคการเมืองยังมีใช้ตัวบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับคนรุ่นใหม่ เพื่อที่จะเข้าถึงพื้นที่ของคนรุ่นใหม่ มาเป็นแรงผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ ในฐานะ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งครั้งแรก หรือ First time voter หรือ New voter หรือ Young voter

เอกสารอ้างอิง

- จงพิศ ลิทธิพงษ์. (2556). นโยบายพรรคการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ณัชชาภัทร อุ่นตรงจิตร. (2552). รัฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมดาเพรส.

- ธนกร วงษ์ปัญญา. (13 มีนาคม 2562). เปิดตัว New Dem คนรุ่นใหม่ประชาธิปไตย ชูเป้าหมายใหม่บนพื้นที่พรรคเก่าแก่การเมืองไทย. เข้าถึงได้จาก <http://thestandard.co/new-dem-democrat-party/>
- บีบีซี. (18 กุมภาพันธ์ 2562). เลือกตั้ง 2562 ที่สุดที่คุณอาจยังไม่รู้ก่อนเข้าคูหา. เข้าถึงได้จาก <http://www.bbc.com/thai/thailand-46902175>
- ประชาไท. (19 มีนาคม 2562). ผู้มีสิทธิเลือกตั้งครั้งแรก 24 มี.ค. 62 ผ่านอะไรมาบ้าง. เข้าถึงได้จาก <http://prachathai.com/journal/2019/03/81579>
- มติชนออนไลน์. (19 มีนาคม 2562). เกาะติดเลือกตั้ง 62 “จุดเปลี่ยน” หรือ “จุดแตกหัก” ประเทศไทย? เข้าถึงได้จาก <http://m.youtube.com/watch?v=s75dEtDA9uE>
- มติชนออนไลน์. (15 มีนาคม 2562). โพลนิสิตจุฬาฯ 1,266 ตัวอย่าง “อนาคตใหม่” ครองใจนิสิตจุฬาฯ ธนาธร-ซัชชาตินายกฯ. เข้าถึงได้จาก http://www.matichon.co.th/politics/news_1406479
- วิทยา นภาศิริกุลกิจ และสุรพล ราชภัณฑารักษ์. (2539). พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ Political . กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ และ สุขุม นวลสกุล. (2543). การเมืองการปกครองไทย Thai Government and Politics PS 110. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุธาสัย ยัมประเสริฐ. (2551). สายธารประวัติศาสตร์ประชาธิปไตยไทย. กรุงเทพมหานคร: พี.เพรส.
- อรณิข รุ่งธิพานนท์. (2561). การกำหนดคุณสมบัติอายุของผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ 2560. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา.
- SALIKA Knowledge sharing space. (9 มีนาคม 2562). 3 ปัญหาเก่า+2 ความท้าทายใหม่ ชี้ชะตา ‘นโยบายการศึกษาไทย’ ไปต่ออย่างไร หลังเลือกตั้ง 2562. เข้าถึงได้จาก <https://www.salika.co/2019/02/16/educayion-policy-after-election-2562>
- The Standard. (29 มีนาคม 2561). พรรคเพื่อไทยเปิดตัวคนรุ่นใหม่ นักวิชาการ-ลูกหลานคนใน. เข้าถึงได้จาก <https://thestandard.co/pheu-thai-party-new-politicians>

ข้อเสนอเชิงนโยบายการแก้ปัญหาให้นักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1*

POLICY RECOMMENDATIONS FOR THE SOLUTION OF THE ILLITERACY PROBLEM OF PRIMARY 1 STUDENTS.

ประยงค์ ชูรักษ์

Prayong Churak

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 3, Thailand.

E-mail: yong_churak@yahoo.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสาเหตุของปัญหาให้นักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้และเพื่อสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายการแก้ปัญหาให้นักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนที่มีปัญหาการอ่านและการเขียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 60 คน รongผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 จำนวน 5 คน ผู้อำนวยการกลุ่มงานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 จำนวน 7 คน และผู้เชี่ยวชาญในการแก้ปัญหาการอ่านและการเขียน จำนวน 4 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาอาศัยการตีความ จัดกระทำข้อมูลเป็นกลุ่มและสร้างข้อสรุปเป็นผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. สาเหตุปัญหาให้นักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ พบว่า เกิดจากสาเหตุ ดังนี้ คือ 1) ความพร้อมที่แตกต่างของเด็กปฐมวัย 2) เด็กเสี่ยงที่จะเป็นเด็กพิเศษเรียนรวม 3) นักเรียนขาดเรียนบ่อย 4) ครูสอนไม่ตรงวิชาเอก และ 5) นักเรียนมีปัญหาทางด้านครอบครัว

* Received 14 January 2019; Revised 17 May 2019; Accepted 17 May 2019.

2. ข้อเสนอเชิงนโยบายการแก้ปัญหา นักเรียนอ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้ มีดังนี้ 1) นิเทศ ติดตาม การจัดทำหลักสูตรและการนำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยไปใช้ 2) ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่นร่วมแก้ไขปัญหานักเรียนขาดเรียนบ่อยและนักเรียนมีปัญหาทางด้านครอบครัว 3) ส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนาระบบคัดกรองนักเรียนให้เข้มแข็ง 4) พัฒนาครูผู้สอนกลุ่มสาระภาษาไทยในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่สอนไม่ตรงวิชาเอกภาษาไทย 5) ส่งเสริม สนับสนุน การจัดค่ายฝึกทักษะการอ่านและการเขียนในระดับ เครือข่ายและระดับเขตพื้นที่การศึกษา 6) สนับสนุนงานวิจัยในชั้นเรียนประเภทถอดบทเรียนจากโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานตามนโยบาย “นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พลอดนักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้” และ 7) บันทึกเกียรติยศครูสอนดีในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

คำสำคัญ : ข้อเสนอเชิงนโยบาย, ปัญหาการอ่านและการเขียน, นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

Abstract

The purposes of this study were to study the causes of illiteracy problems and to offer the policy recommendation for the illiteracy problems of the students. The population used in the study were 1) 60 Primary Educational 1 teachers of the schools with illiteracy problem, 2) 5 deputy directors of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 3, 3) 7 directors of subdivisions affiliated to the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 3 and 4) 4 experts in the solution of the problems of reading and writing skills. The research instruments were the researcher, interview forms and focused group discussions. Qualitative data analysis used in the study by the methods of content analysis with the interpreting, Scrutinizing data in groups and concluding the research result.

The research results were as followed:

1. The causes of illiteracy problem were 1) the childhood students having the different readiness for learning, 2) some students with special needs joining in the class, 3) frequent absences of students, 4) teachers teaching in a different field of study, and (5) students having the family issues.

2. Policy recommendations for the solution of the illiteracy problems were 1) to supervise and to follow the childhood curriculum development and implement, 2) to promote and to support the educational institutions to cooperate with the parents, guardians, communities and locals in order to solve the problems of frequency absences and family issues, 3) to support the educational institutions to develop the student screening system, 4) to improve the Primary Educational 1 teachers of Thai language department who teach in a different field of Thai language, 5) to promote and support the camps of reading and writing skills improvement in the area of the network and the Primary Educational Service Area Office, 6) to support the classroom research conducting by learning from the schools which were successful in following the policy of “No illiteracy students in Primary Educational 1”, and 7) to give a Primary Educational 1 teacher an honor in being a good teaching.

Keywords: Policy Recommendations, Illiteracy Problem, Primary 1 Students.

บทนำ

การอ่านเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการเรียนรู้และการพัฒนาสติปัญญาของคนในสังคม การอ่านทำให้เกิดการพัฒนาด้านสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมและค่านิยมต่าง ๆ รวมทั้งช่วยในการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตพัฒนาไปสู่สิ่งที่ดีที่สุดในชีวิต การอ่านจึงมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง อาทิ การอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันกล่าวคือ การอ่านเป็นสื่อกลางของการเรียนรู้ ผู้อ่านมากย่อมรู้มากและถ้านำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ต่อสังคม สังคมนั้นย่อมมีประสิทธิภาพในการพัฒนาไปในทางที่ถูกที่ควรอย่างรวดเร็ว ดังนั้นการ

ปลูกฝังให้รักการอ่านตั้งแต่เยาว์วัยจึงเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต นอกจากนี้การอ่านมีความสำคัญต่อการเรียนรู้กล่าวคือ การอ่านเป็นหัวใจของการจัดกิจกรรมทั้งหลายในการเรียนการสอนและมีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จ การอ่านเป็นทักษะที่สำคัญยิ่งอันจะส่งผลต่อการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยเฉพาะระดับประถมศึกษา หากเริ่มต้นติดรากฐานการอ่านของเด็กก็ จะดี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557) การอ่านหนังสือเป็นการพัฒนาตนเองและการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นมากในการพัฒนาตัวตนของบุคคล

การอ่านหนังสือของคนไทยเป็นกิจกรรมที่ไม่แพร่หลายแม้ในหมู่ผู้รู้หนังสือแล้วก็ตาม โดยเฉพาะการอ่านหนังสือที่ดีและมีสาระยิ่งมีน้อยมาก ทั้งนี้มีสาเหตุอยู่หลายประการนับตั้งแต่การขาดแคลนหนังสือที่ดีและตรงกับความต้องการของผู้อ่าน การขาดแคลนแหล่งหนังสือที่จะยืมอ่านได้รวมไปจนถึงการดึงความสนใจและการแย่งเวลาของสื่ออื่น ๆ อาทิ วิทยุ โทรทัศน์ รวมทั้งขาดการชักจูง การกระตุ้น (จินตนา ไบกาซูยี, 2556) และการส่งเสริมให้มินิรักการอ่านของโรงเรียน เมื่อเทียบกับความพลัดพลินที่ได้จากการฟังได้รู้ได้เห็นเรื่องต่าง ๆ จากโทรทัศน์แล้ว การอ่านหนังสือเพื่อการเรียนรู้ต้องใช้ความพยายามมากกว่าและต้องมีทักษะในการอ่านจึงจะเกิดการเรียนรู้ได้ดี ถ้าจะให้การอ่านหนังสือเกิดเป็นนิสัย ใช้ทักษะการอ่านเพื่อการเรียนรู้ จำเป็นต้องมีการปลูกฝังให้เกิดความสนใจในการอ่านอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กล่าวถึง การจัดการศึกษากับกระบวนการอ่านและกระบวนการเรียนรู้ไว้ในมาตรา 4 โดยระบุไว้ว่า การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สภาพสังคม และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้ตลอดชีวิต และในมาตรา 24 (3) และ (5) ได้ระบุไว้ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักการอ่าน และเกิดความใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมตลอดจนสื่อการเรียนการสอนเพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้เต็มศักยภาพของผู้เรียนแต่ละบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556)

การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตจะเกิดขึ้นได้ นักเรียนต้องมินิสัยรักการอ่านซึ่งจะทำให้ให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวทางการจัดการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ด้วยการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้แก้ปัญหาในการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง (จินตนา ไบกาชุย, 2556) นอกจากนี้ผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมบูรณาการองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องส่งเสริมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการอ่านในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน

สำหรับการเขียน เป็นทักษะทางภาษาที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ใช้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดและความเข้าใจออกมาเป็นอักษรเพื่อสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจ เป็นเครื่องมือพัฒนาสติปัญญาของบุคคลซึ่งเป็นการแสดงออกถึงภูมิปัญญาและการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เขียนและถือว่าเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมได้อีกวิธีหนึ่ง นอกจากนี้การเขียนยังเป็นทักษะพื้นฐานในการแสดงออกที่สำคัญในการเรียนการสอนเกือบทุกวิชา เพราะต้องอาศัยการจดบันทึกเพื่อรวบรวมหรือสรุปเรื่องราวที่ได้ยินได้ฟังได้เรียนรู้มาเรียบเรียงเป็นองค์ความรู้ใหม่ แล้วบันทึกไว้เพื่อความคงทนในการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557)

จะเห็นได้ว่า ทั้งทักษะการอ่านและการเขียนต่างก็เป็นปัจจัยส่งเสริมซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ผู้ที่เขียนถูกต้องชัดเจนก็จะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการอ่านด้วยเช่นกัน ทักษะการอ่านและทักษะการเขียนต่างก็มีส่วนสัมพันธ์กันอย่างสูงกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพราะทักษะการอ่านเป็นเครื่องมือพื้นฐานที่นักเรียนใช้เรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของบทเรียน ผลการเรียนนั้นย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถในการอ่านและในขณะเดียวกันการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ก็ต้องอาศัยทักษะการเขียนเป็นเครื่องมือในการสื่อความหมาย การเขียนคำที่ถูกต้อง จะช่วยให้การสื่อความหมายถูกต้องมีประสิทธิภาพ แต่ถ้าเขียนคำหรือเขียนประโยคผิดก็จะทำให้การสื่อความหมายผิดไปด้วยเช่นกัน ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้

กล่าวไว้ว่า การอ่านออกและการเขียนได้เป็นพื้นฐานการเรียนรู้ที่สำคัญของนักเรียน การฝึกทักษะการอ่านและการเขียนครูผู้สอน จึงต้องให้ความสำคัญและพร้อมที่จะแก้ไขข้อบกพร่องในการอ่านและการเขียนของนักเรียนตั้งแต่เริ่มต้น โดยเฉพาะตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อให้นักเรียนสามารถใช้ทักษะการอ่านเป็นเครื่องมือ ในการเรียนรู้และใช้การเขียนสื่อความหมายเพื่อถ่ายทอดความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557) และอาจกล่าวได้ว่า ทักษะการอ่านและการเขียนเป็นทักษะทางภาษาที่สำคัญและจำเป็นอย่างมากในการส่งเสริมให้บุคคลเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบกับในยุคปัจจุบันเทคโนโลยีของโลกได้ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วทั้งด้านวัตถุและด้านวิทยาการ ซึ่งส่งผลให้สภาพของสังคมกลายเป็นสังคมแห่งข้อมูลข่าวสาร คนในยุคนี้จึงจะต้องอ่านและเขียนเพิ่มมากขึ้น เพราะการอ่านและการเขียนเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้ ซึ่งจะทำให้เป็นผู้ที่ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคของการสื่อสารที่ไร้พรมแดนหรือที่เรียกว่า “ยุคโลกาภิวัตน์”

ความสามารถในการอ่านและการเขียนของผู้เรียนเป็นปัญหาสำคัญในการจัดการศึกษาของไทยมาต่อเนื่อง ข้อมูลจากการติดตามและประเมินผลความสามารถในด้านการอ่านและการเขียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2556 – 2558 พบว่า นักเรียนอ่านหนังสือไม่ออกและเขียนไม่ได้เฉลี่ยร้อยละ 9.70 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557) สำหรับสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า ปีการศึกษา 2559 ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีนักเรียนปกติเข้าสอบทั้งหมด 3,299 คน ผลการประเมินการอ่านออกเสียงอยู่ในระดับปรับปรุง จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 4.03 อ่านรู้เรื่องอยู่ในระดับปรับปรุง จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 2.12 คน การเขียนคำอยู่ในระดับปรับปรุง จำนวน 252 คน คิดเป็นร้อยละ 7.64 การเขียนเรื่องอยู่ในระดับปรับปรุง จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 3.94 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3, 2560)

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจึงมอบหมายให้ผู้วิจัยศึกษาหาสาเหตุของปัญหานักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2559 เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหานี้ในภาพรวมระดับเขตพื้นที่การศึกษา โดยจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับใช้แก้ปัญหานักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้และพัฒนา

คุณภาพในด้านการอ่านและการเขียนให้นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ต้องอ่านออกเขียนได้ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสาเหตุของปัญหานักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้
2. เพื่อสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายการแก้ปัญหาให้นักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้จำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1.1 ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพปัญหาการอ่านและการเขียน คือ ครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนที่มีปัญหาการอ่านและการเขียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ในปีการศึกษา 2559 จำนวน 60 คน

1.2 ประชากรกลุ่มเป้าหมายในการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการแก้ปัญหาการอ่านและการเขียนคือ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 5 คน ผู้อำนวยการกลุ่มงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 จำนวน 7 คน และผู้เชี่ยวชาญในการแก้ปัญหาการอ่านและการเขียน จำนวน 4 คน รวมประชากรกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 16 คน

2. เครื่องมือและเทคนิควิธีการเก็บข้อมูลการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ มีดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาสภาพปัญหาการอ่านและการเขียน ใช้แบบสัมภาษณ์ ใช้สัมภาษณ์ครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

2.2 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการแก้ปัญหาการอ่านและการเขียนใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยแบ่งกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต3 ผู้อำนวยการ กลุ่มงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 เก็บข้อมูลจัดทำร่างข้อเสนอเชิงนโยบายการแก้ปัญหา
นักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเก็บข้อมูลข้อวิพากษ์ข้อเสนอเชิงนโยบายใน
ประเด็นความเป็นไปได้และความเหมาะสมของข้อเสนอเชิงนโยบาย โดยผู้วิจัยสนทนากลุ่มเพื่อ
เก็บข้อมูลกลุ่มละ 1 รอบ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาอาศัยการ
ตีความ จัดกระทำข้อมูลเป็นกลุ่มและสร้างข้อสรุปเป็นผลการวิจัย

4. ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยนี้ได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ คือ

4.1 ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาการอ่านและการเขียน มีวิธีการดำเนินการ ดัง
ต่อไปนี้

4.1.1 การศึกษาเอกสารรายงานผลการประเมินการอ่านและการเขียนของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2559 ซึ่งเป็นข้อมูลประเมินผลการอ่านและการ
เขียนครั้งที่ 4 ของโรงเรียนในสังกัด ซึ่งประเมินภายในเดือนมกราคม พ.ศ. 2560 เพื่อรวบรวม
ข้อมูลนักเรียนที่มีปัญหาการอ่านและการเขียนเป็นรายโรงเรียน จัดกระทำข้อมูลให้เป็นระบบ
สารสนเทศเป็นประชากรกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับศึกษาหาสาเหตุของปัญหา
นักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้

4.1.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยสัมภาษณ์ครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปี
ที่ 1 ของโรงเรียนที่มีปัญหานักเรียนอ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้ เพื่อศึกษาถึงสาเหตุของปัญหาที่
ทำให้นักเรียนอ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกวิเคราะห์ข้อมูลโดย
การตีความเพื่อสร้างข้อสรุปของสาเหตุที่ส่งผลทำให้นักเรียนอ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้

4.2 ระยะที่ 2 การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อแก้ปัญหาการอ่านและการเขียน
ผู้วิจัย ดำเนินการ ดังนี้

4.2.1 นำข้อสรุปสาเหตุของปัญหาที่ส่งผลทำให้นักเรียนอ่านไม่ออกและเขียน
ไม่ได้สนทนากลุ่มกับกลุ่มรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

นครศรีธรรมราช เขต 3 และผู้อำนวยการกลุ่มงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 เพื่อจัดทำร่างข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหา นักเรียนอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ นำข้อเสนอแนะที่ได้จากการสนทนากลุ่มจัดทำเป็นร่างข้อเสนอเชิงนโยบายในการ แก้ปัญหานักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้เพื่อนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญวิพากษ์ต่อไป

4.2.2 นำร่างข้อเสนอเชิงนโยบายในการแก้ปัญหา นักเรียนอ่านไม่ออกเขียน ไม่ได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ให้ผู้เชี่ยวชาญวิพากษ์ร่างข้อเสนอเชิงนโยบายใน ประเด็นความเป็นไปได้และความเหมาะสมของข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอเชิง นโยบายการแก้ปัญหา นักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ในระดับเขตพื้นที่การศึกษาต่อไป

ผลการวิจัย

1. สาเหตุปัญหานักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกครูผู้สอนใน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนที่มีปัญหานักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ปีการศึกษา 2559 พบว่า เกิดจากสาเหตุสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

- 1.1 ความพร้อมที่แตกต่างของเด็กปฐมวัย
- 1.2 เด็กเลี้ยงที่จะเป็นเด็กพิเศษเรียนรวม
- 1.3 นักเรียนขาดเรียนบ่อย
- 1.4 ครูสอนไม่ตรงวิชาเอก
- 1.5. นักเรียนมีปัญหาทางด้านครอบครัว

2. ข้อเสนอเชิงนโยบายการแก้ปัญหา นักเรียนอ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้ จากการ สนทนากลุ่มกับผู้อำนวยการกลุ่มงานในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการ พัฒนาคุณภาพการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญในด้านการกำหนดมาตรการแก้ปัญหการอ่านไม่ ออกเขียนไม่ได้ ได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพด้านการอ่านและการเขียน ซึ่งสามารถ สังเคราะห์และสรุปเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายการแก้ปัญหการอ่านและการเขียน ได้ดังนี้

2.1 นิเทศ ติดตาม การจัดทำหลักสูตรและการนำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยไปใช้ โดย เน้นการนิเทศ ติดตาม การเตรียมความพร้อมด้านการใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัยที่ สอดคล้อง กับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560

2.2 ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และ ท้องถิ่นร่วมแก้ไขปัญหานักเรียนขาดเรียนบ่อยและนักเรียนมีปัญหาทางด้านครอบครัว

2.3 ส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนาระบบคัดกรองนักเรียนให้เข้มแข็ง

2.4 พัฒนาครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยที่ สอนไม่ตรงวิชาเอกภาษาไทย

2.5 ส่งเสริม สนับสนุน การจัดค่ายฝึกทักษะการอ่านและการเขียนในระดับ เครือข่ายและระดับเขตพื้นที่การศึกษา

2.6 สนับสนุนงานวิจัยในชั้นเรียนประเภทถอดบทเรียนจากโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในด้านการดำเนินงานตามนโยบาย “นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ต้องอ่านออก เขียนได้”

2.7 บันทึกเกียรติยศครูสอนดีชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ระดับเขตพื้นที่การศึกษาและ พัฒนาส่งต่อสู่ระดับชาติ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เกิด จากสาเหตุสำคัญ 5 ประการ คือ 1) ความพร้อมที่แตกต่างของเด็กปฐมวัย 2) เด็กเสี่ยงที่จะเป็นเด็กพิเศษเรียนรวม 3) นักเรียนขาดเรียนบ่อย 4) ครูสอนไม่ตรงวิชาเอก และ 5) นักเรียน มีปัญหาทาง ด้านครอบครัว สาเหตุของปัญหาดังกล่าวสามารถอภิปรายชี้แจงเหตุแห่งปัญหาใน แต่ละประเด็นได้ดังนี้

ความพร้อมที่แตกต่างของเด็กปฐมวัย เป็นสาเหตุแห่งปัญหาในการอ่านและการเขียน ดังนี้ คือ เด็กอนุบาล 2 ในแต่ละสถานศึกษามีความสามารถด้านการอ่านและการเขียนไม่เท่าเทียมกัน อาทิ บางสถานศึกษากำหนดความสามารถด้านการเขียนแค่เพียงให้ขีดเขียนเป็นเส้น จะไม่เน้นการเขียนตัวอักษรหรือพยัญชนะไทยทั้ง 44 ตัว สำหรับการสอนอ่านก็จะไม่เน้นให้ออกเสียงตัวพยัญชนะไทยทั้ง 44 ตัวเช่นกัน เมื่อเด็กอนุบาล 2 เข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งมีความพร้อมที่ต่างกัน นักเรียนที่มีความพร้อมน้อยกว่าจะเรียนรู้ไม่ทันเท่าเทียมกับนักเรียนที่มีความพร้อมที่สูงกว่า ถึงแม้ครูจะสอนซ่อมเพิ่มเติมให้โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้ นักเรียนมีความพร้อมที่เท่าเทียมกันหรือมีระดับสติปัญญาที่จะเรียนรู้

ใกล้เคียงกัน แต่มักจะพบว่านักเรียนที่มีความพร้อมน้อยกว่า จะมีความสามารถในการอ่านและการเขียนมีคุณภาพต่ำกว่านักเรียนที่มีความพร้อมสูงกว่า เมื่อมีการทดสอบวัดความสามารถในการอ่านและการเขียนก็จะพบว่า นักเรียนเหล่านี้จะมีปัญหาในด้านการอ่านและเขียนคือ อ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด

เด็กเสี่ยงที่จะเป็นเด็กพิเศษเรียนรวม ซึ่งหมายถึง “คนพิการ” ตามความในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2556 เด็กเสี่ยงที่จะเป็นเด็กพิเศษเรียนรวมเหล่านี้จะไม่ได้รับการคัดกรองจาก “ผู้ดำเนินการคัดกรองคนพิการทางการศึกษา” ในระดับสถานศึกษาว่าเป็นเด็กพิการประเภทใด เมื่อเป็นเช่นนี้ “เด็กพิการหรือคนพิการ” ก็จะเป็นเด็กปกติในระบบข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา เด็กพิการเหล่านี้ก็จะได้รับการจัดการเรียนรู้เหมือนกับเด็กปกติทั่วไป ซึ่งไม่เป็นไปตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2552 ที่ระบุไว้ใจความสำคัญว่า “แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล” จะต้องจัดทำขึ้นให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการเป็นเฉพาะบุคคล โดยการมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง ครู และสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันวางแผนการจัดการศึกษาให้คนพิการเป็นลายลักษณ์อักษร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557) ซึ่งในแผนจะต้องระบุระดับความสามารถในปัจจุบัน เป้าหมายระยะยาว จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม วิธีการวัดประเมินผลและเกณฑ์การวัดผลและประเมินผล การกำหนดเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา จากเหตุผลดังกล่าวเมื่อ “เด็กพิการ” เรียนรวมกับเด็กปกติ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้เหมือนกับเด็กปกติ จึงส่งผลให้ “เด็กเสี่ยงที่จะเป็นเด็กพิเศษเรียนรวม” มีปัญหาด้านการอ่านและการเขียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

เด็กขาดเรียนบ่อย ส่งผลต่อการอ่านและการเขียนเนื่องจาก “เด็กที่ขาดเรียนบ่อย” จะได้รับการจัดการเรียนรู้หรือได้เรียนรู้ไม่ต่อเนื่อง ซึ่งตามหลักการการจัดการเรียนรู้หรือหลักการเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะการอ่านและการเขียนจะต้องเป็นไปตามลำดับ อาทิ เด็กจะต้องรู้จักพยัญชนะ อ่านพยัญชนะ เขียนพยัญชนะ เด็กจะต้องรู้จักสระ อ่านสระ เขียนสระ เด็กจะต้องได้รับการฝึกการนำพยัญชนะมาสมกับสระแล้วสามารถอ่านออกเสียงเป็นคำได้ เป็นต้น เมื่อเด็กขาดเรียนบ่อยเด็กก็จะได้รับการพัฒนาทักษะการอ่าน และการเขียนไม่ต่อเนื่อง จึงส่งผลให้

นักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ตามสภาพของปัญหาการอ่านและการเขียนที่พบในงานวิจัยนี้ ดังกล่าว

ครูสอนไม่ตรงวิชาเอก หมายถึง ครูที่ไม่ได้จบวิชาเอกภาษาไทยแต่ได้รับมอบหมายให้ทำการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ครูที่ไม่ได้จบวิชาเอกภาษาไทยถ้าไม่ได้รับการพัฒนาด้านการสอนทักษะการอ่านและการเขียนย่อมมีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้แตกต่างกับครูที่จบวิชาเอกภาษาไทยโดยตรง การเตรียมการจัดการเรียนรู้ไม่เป็นไปตามลำดับว่าด้วยการจัดการเรียนรู้วิชาที่เกี่ยวข้องกับการฝึกทักษะ อาทิ ไม่มี ความมั่นใจเกี่ยวกับขั้นตอนหรือกระบวนการฝึกการอ่านและการเขียนในเชิงหลักการหรือในเชิงทฤษฎีที่ถูกต้องว่าเป็นอย่างไรเมื่อ จัดการเรียนรู้ไม่อิงหลักการหรือทฤษฎีการสอนก็จะส่งผลให้นักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ตามความคาดหวังที่กำหนด นั่นคือ นักเรียนไม่เกิดการเรียนรู้หรือเกิดทักษะในด้านการอ่านและการเขียนได้ตามมาตรฐานการอ่านและการเขียนที่กำหนดไว้

นักเรียนมีปัญหาทางด้านครอบครัว เกี่ยวกับเรื่องนี้มีนักจิตวิทยาได้กล่าวไว้ในทำนองเดียวกันว่าสัมพันธภาพของบุคคลในครอบครัวมีความสัมพันธ์ต่อการเรียนรู้ หากสมาชิกคนใดมีปัญหาทางด้านจิตใจ ด้านอารมณ์ ด้านบรรยากาศในครอบครัว ด้านสภาพของชุมชนและสังคมที่ไม่พึงประสงค์ย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ไม่พึงประสงค์ นักเรียนที่มีปัญหาทางด้านครอบครัวมักจะนั่งในห้องเรียนโดยไม่สนใจเรียน นั่งเรียนอย่างมีความสุข จิตใจ สมอง หรือ วุฒิภาวะทางด้านปัญญาไม่เปิดรับในการเรียนรู้จึงส่งผลให้นักเรียนกลุ่มนี้มีปัญหาด้านการอ่านและการเขียนดังกล่าว

สรุป

เพื่อให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ในการแก้ปัญหาให้นักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้และเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประกาศเป็นนโยบายไว้ว่า “นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ต้องอ่านออกเขียนได้” ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการคุณภาพในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำผลการวิจัยนี้ไปพิจารณากำหนดเป็นนโยบายและกำหนดมาตรการขับเคลื่อนคุณภาพด้านการอ่านการเขียนเข้าสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ข้อเสนอเชิงนโยบายการแก้ปัญหานักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ที่ได้จากผลการวิจัยนี้และควรนำไปพิจารณากำหนดเป็นนโยบายและกำหนดมาตรการ

ขับเคลื่อนคุณภาพด้านการอ่านและการเขียน มี 7 ประการ ดังนี้คือ 1) นิเทศ ติดตาม การจัดทำหลักสูตรและการนำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยไปใช้ โดยเน้นการนิเทศ ติดตาม การเตรียมความพร้อมด้านการใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัยที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 2) ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชนและท้องถิ่น ร่วมแก้ไขปัญหานักเรียนขาดเรียนบ่อยและนักเรียนมีปัญหาทางด้านครอบครัว 3) ส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนาระบบคัดกรองนักเรียนให้เข้มแข็ง 4) พัฒนาครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เน้นครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยที่สอนไม่ตรงวิชาเอกภาษาไทย 5) ส่งเสริม สนับสนุน การจัดค่ายฝึกทักษะการอ่านและการเขียนในระดับเครือข่ายและระดับเขตพื้นที่การศึกษา 6) สนับสนุนงานวิจัยในชั้นเรียนประเภทถอดบทเรียนจากโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานตามนโยบาย “นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 ต้องอ่านออกเขียนไม่ได้ และ 7) บันทึกเกียรติยศครูสอนดีชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ระดับเขตพื้นที่การศึกษาและพัฒนาส่งต่อสู่ระดับชาติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในฐานะผู้กำหนดนโยบายควรประกาศนโยบาย และกำหนดมาตรการดำเนินงานเร่งรัดพัฒนาคุณภาพการอ่านและการเขียนต่อสถานศึกษาและสาธารณชนทราบอย่างทั่วถึง

1.2 สถานศึกษาในฐานะผู้นำนโยบายเข้าสู่ภาคปฏิบัติควรประกาศนโยบายต่อครู และผู้ปกครองนักเรียนทราบอย่างทั่วถึง

1.3 สถานศึกษาควรนำนโยบายเข้าสู่ภาคปฏิบัติโดยประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาเพื่อให้การปฏิบัติตามนโยบายบรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

ควรวิจัยเพื่อศึกษาผลการนำข้อเสนอเชิงนโยบายจากการวิจัยครั้งนี้ไปปฏิบัติทั้งในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือระดับสถานศึกษาด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงประเมิน (Evaluative Research)

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- จินตนา ไบกาซูยี. (2556). หนังสือกับการส่งเสริมการอ่าน. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3. (2560). รายงานการประเมินการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2559. นครศรีธรรมราช: กลุ่มงานนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). การพัฒนาทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). เอกสารประกอบการอบรมตามหลักสูตรการอบรม “ผู้ดำเนินการคัดกรองทางการศึกษา”. กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.

บทบาทและปัจจัยที่เอื้อให้เป็นศิลปินหญิงในสังคมไทย*

THE ROLES AND FACTORS OF FEMALE ARTISTS IN THAI SOCIETY.

ปัทมา โขษิตเกษม

Pattima Khositkhaseam

จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า

Chakapong Phaetlakfa

กิตติกรณ์ นพอุดมพันธ์

Kittikorn Nopudomphan

อติพัทธ์ วิจิตสถิตรัตน์

Atipat Vijitsatitrat

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand.

E-mail: pattiyaya07@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทและปัจจัยที่เอื้อให้เป็นศิลปินหญิงในสังคมไทย และเพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมศิลปินหญิงให้เป็นที่ยอมรับในสังคมไทย การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิดหยาบ

ผลการวิจัยพบว่า

ศิลปินหญิงมีบทบาทตามสถานภาพในสังคมไทย ได้แก่ ศิลปิน ครูสอนศิลปะ และนักเขียน ศิลปินหญิงมีบทบาทอย่างชัดเจนในการแสดงผลงานศิลปะสะท้อนสังคมตั้งแต่ปี 2500 ถึงปี 2561 ในงานวิจัยได้ศึกษาบทบาทศิลปินหญิงด้านทัศนศิลป์จำนวน 5 คน ได้แก่ ลาวัญย์ อุปอินทร์, กัญญา เจริญศุภกุล, ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ, อารยา ราษฎร์จำเริญสุข และสมบูรณ์ พวงดอกไม้ ศิลปินสะท้อนความคิดจากผลงานศิลปะต่อสังคมตามแนวคิดหยาบอย่างสมดุล เป็นความคิดสองด้านที่ศิลปินปรับใช้ในการสร้างสรรค์ ได้แก่ หลักวิชา-ความคิด,

* Received 12 December 2018; Revised 17 May 2019; Accepted 17 May 2019.

ชาตินิยม-จิตนิยม, ศักดิ์ธรรม-ศรัทธา, ความต้องการ-ความจำเป็น และความมุ่งมั่น-ความสุนทรีย์ และปัจจัยที่เอื้อให้เป็นศิลปินหญิง ได้แก่ ด้านสังคม ด้านครอบครัว ด้านการศึกษา และด้านบุคลิกภาพของศิลปิน แนวทางการส่งเสริมศิลปินหญิงให้เป็นที่ยอมรับในสังคมไทย ได้แก่ 1) สถานศึกษาส่งเสริมการศึกษาศิลปะแก่นักเรียนนักศึกษา และดำเนินการกิจกรรมทางศิลปะ เช่น การจัดแสดงผลงานศิลปะ การประกวดผลงานศิลปะ การให้รางวัลยกย่องนักเรียนนักศึกษาที่มีความสามารถทางศิลปะ 2) หน่วยงานสนับสนุนเกี่ยวกับศิลปินควรส่งเสริมให้ศิลปินหญิงมีบทบาทในสังคม ได้แก่ การแสดงผลงานศิลปะต่อสังคมตามโอกาสต่าง ๆ การพัฒนาความรู้และความคิดสร้างสรรค์ให้แก่ศิลปินหญิงอย่างต่อเนื่อง การให้รางวัลผลงานสร้างสรรค์แก่ศิลปินหญิง และการผลักดันให้ได้รับรางวัลอย่างเท่าเทียมกับศิลปินชาย

คำสำคัญ: บทบาทศิลปินหญิง, ปัจจัยที่เอื้อให้เป็นศิลปินหญิง, ศิลปินหญิงไทย, แนวคิดหยินหยาง

Abstract

This research aims to study the roles and factors that promote to be female artists in Thai society and to propose the ways to promote female artists to be accepted in Thai society. This is a Qualitative research the research tools used to collect data are documents and in-depth interviews. Yin Yang concept is employed to analysis the data.

Research result:

Female artists play a role in the Thai society such as artists, teachers, and writers, and women artists have played a prominent role in the art performance to reflect the society from 2500 to 2561. This research investigates the roles of five female artists including, Lawan Upa-in, Kanya Charoensupkul, Sriwan Janhuttakarnkit, Araya Rasdjarmreansook, Somboon Phoungdorkmai. They have reflected the ideas from art works by using the concept of balanced yin-yang to society. This concept refers the two opposing ideas that the artist uses in their

creative works including the subject concept - the thought, the nationalism - the spirituality, the truth - the faith, the need - the necessity and determination - aesthetics as well as the factors that promoted to be a female artist are the family, the society, the education and the maturity of the artist. Guidelines for promoting female artists to be accepted in Thai society are as follows: 1. the educational institute promotes art education for students and conducts artistic activities such as art exhibitions, art contest and awards 2. Artistic supporting organizations should continuously encourage female artists to play an important role in Thai society such as art exhibitions, social events, knowledge, thinking development, and creative award for female artist and push forward female artists to equally receive reward like male artists.

Keywords: Role, Female artist, Female promoter, Thai female artist, Yin-Yang concept.

บทนำ

การศึกษาวิจัยบทบาทผู้หญิงในสังคมไทย บทบาทของความเป็นศิลปินหญิงในสังคมไทยที่เมื่อมองผ่านปรากฏการณ์แสดงผลงานศิลปะในสังคม พบว่า มีศิลปินหญิงที่แสดงผลงานอย่างต่อเนื่องมีอยู่จำนวนน้อยมาก เมื่อเทียบกับศิลปินชาย บทบาทความเป็นศิลปินหญิงในสังคมไทยจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่าปัจจัยที่เอื้อต่อการเป็นศิลปินหญิงนั้นคืออะไร ทำไมจึงมีศิลปินหญิงในสังคมไทยจำนวนน้อยในการแสดงงานสู่สาธารณะชน การศึกษามโนทัศน์ของมนุษย์เป็นการศึกษาถึงการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction Theory) ตามลักษณะทางสังคมมนุษย์และปัจเจกบุคคล ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคม และมนุษย์ต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นลักษณะเฉพาะตนสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นเพื่อให้ได้รับการยอมรับในสังคม นับว่าเป็นเป้าหมายของมนุษย์ในทุกสังคม บทบาทของบุคคลอาจมีมากกว่าหนึ่งด้าน ดังนั้นศิลปินจึงมีบทบาทต่อสังคมในด้านต่างๆ ตามสถานภาพ ได้แก่ ศิลปิน ครูศิลปะ นักเขียน กรรมการตัดสินงานศิลปะ เป็นต้น อีกประการหนึ่งถ้าพิจารณาในประเด็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิง การสร้างความสมดุลระหว่างความเป็น

หญิงและชาย ตามแนวคิดสตรีนิยมแบบหยินหยางที่สอดคล้องกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมตะวันออก (กาญจนา แก้วเทพ, 2544) ก็จะพบว่าประเด็นที่นำศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของศิลปินหญิงในสังคมไทยที่มีคุณภาพระหว่างความเป็นหยินและหยางอย่างไร

หยินหยางเป็นแนวคิดที่ใช้ศึกษาถึงความแตกต่างของคู่ตรงข้ามที่สัมพันธ์กันอย่างสมดุล เพื่อเป็นองค์ความรู้ในการพัฒนามนุษย์และสังคม บุคคลที่สามารถรับความแตกต่างของคู่ตรงข้ามจากบทบาทและสถานภาพได้อย่างสมดุลย่อมส่งผลให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข และหากบุคคลในสังคมได้รับการส่งเสริมตามแนวคิดหยินหยางจะเป็นการสร้างโอกาสให้บุคคลประสบความสำเร็จในชีวิต ในงานวิจัยนี้จึงได้นำแนวคิดหยินหยางเพื่อศึกษาบทบาทของศิลปินหญิงในสังคม และปัจจัยที่เอื้อให้เป็นศิลปินตามโครงสร้างสังคม เช่น ด้านสังคม ด้านการศึกษา ด้านครอบครัว และด้านบุคลิกภาพ การศึกษาศิลปินหญิงที่มีบทบาทในสังคมไทยด้านทัศนศิลป์ในงานวิจัยนี้ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ลาวัณย์ อุปอินทร์กัญญา เจริญศุภกุล, ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ, อารยา ราชภูริจำเริญสุข และสมบูรณ์ พวงดอกไม้ การวิจัยบทบาทและปัจจัยที่เอื้อให้เป็นศิลปินหญิงจะนำไปใช้เป็นแนวทางเพื่อการศึกษา และส่งเสริมศิลปินหญิงด้านทัศนศิลป์และสาขาอื่น ๆ ให้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในสังคมไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาบทบาทและปัจจัยที่เอื้อให้เป็นศิลปินหญิงในสังคมไทย
2. ศึกษาแนวทางการส่งเสริมศิลปินหญิงให้เป็นที่ยอมรับในสังคมไทยแก่สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ด้านประชากร

ประกอบด้วย ศิลปินหญิง จำนวน 5 คน จากผลการศึกษางานศิลปะของศิลปินหญิงที่ปรากฏในสังคมไทยในช่วงเวลา พ.ศ. 2500 – พ.ศ.2561 โดยศิลปินทำงานศิลปะและแสดงผลงานอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ ลาวัณย์ อุปอินทร์, กัญญา เจริญศุภกุล, ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ, อารยา ราชภูริจำเริญสุข และสมบูรณ์ พวงดอกไม้

2. การเก็บข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

2.1 การศึกษาข้อมูลจากเอกสารและวรรณกรรม เพื่อรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ตำรา หนังสือ วารสาร และบทความที่เกี่ยวข้องจากหอสมุดมหาวิทยาลัย แหล่งฐานข้อมูล อินเทอร์เน็ต งานวิจัยในประเทศไทยและต่างประเทศ

2.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เป็นการสัมภาษณ์ตามแนวคำถามที่ไม่ได้เป็นโครงสร้างตายตัว โดยสัมภาษณ์ศิลปินหญิงเกี่ยวกับบทบาทและปัจจัยที่เอื้อให้ศิลปินหญิง

3. วิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์เชิงอธิบายพรรณนาข้อมูลจากเอกสารและการวิจัยภาคสนามเชิงลึก ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล สรุปเนื้อหา โดยใช้แนวคิดหยินหยางในการวิเคราะห์ข้อมูล

หยินหยาง เป็นสภาวะเปรียบเทียบว่าทุก ๆ สิ่งล้วนไม่มีความสมบูรณ์เพียงด้านเดียว แนวคิดนิยามโดยใช้สิ่งที่เป็นคู่ตรงข้าม เช่น ขาวจะทำให้รู้ว่าดำเป็นอย่างไร หรือมีดจะทำให้รู้ว่าสว่างเป็นอย่างไร เป็นความแตกต่างที่สัมพันธ์กัน มนุษย์ที่ใช้ความคิดสองด้านอย่างสมดุลส่งผลให้เป็นบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์เป็นเลิศ และการศึกษาหลักตามแนวคิดหยินหยางเป็นแนวทางเพื่อส่งเสริมบุคคลให้เป็นศิลปิน (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2547)

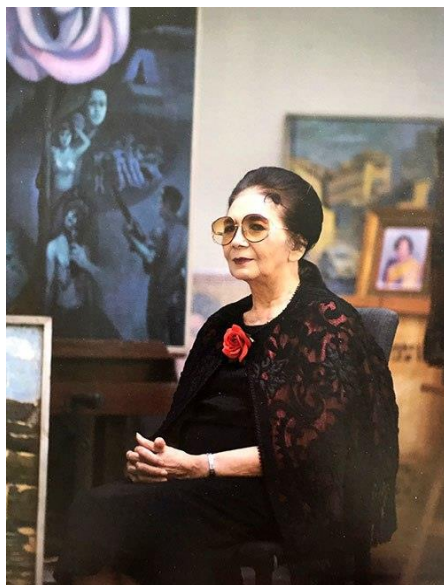
หยาง เป็นสภาวะการเปรียบเทียบให้เป็นสิ่งที่แข็ง ได้แก่ ชาย บวก แสงสว่าง ดวงอาทิตย์ ก้าวร้าว ขวามองซีกซ้าย สำนึก เหตุผล ฤดูร้อน เป็นต้น

หยิน เป็นสภาวะการเปรียบเทียบให้เป็นสิ่งที่อ่อน ได้แก่ หญิง ลบ มือ ดวงจันทร์ ยอมจำนน ซ้าย มองซีกขวา ไร้สำนึก ฤดูหนาว เป็นต้น

ผลการวิจัย

ลาวัณย์ อุปอินทร์

ภาพที่ 1 ลาวัณย์ อุปอินทร์

ลาวัณย์มีบทบาทในสังคมไทยประกอบด้วย 2 สถานภาพ ได้แก่ 1. ศิลปิน 2. ครูศิลปะ ดังนี้

1. ศิลปิน ลาวัณย์ทำงานศิลปะแสดงผลงานต่อเนื่องมาตลอดจนปัจจุบัน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500-พ.ศ.2561 ตลอดช่วง 6 ทศวรรษ ลาวัณย์มีความสามารถที่โดดเด่นเฉพาะในด้านการวาดภาพเหมือนบุคคล มีผลงานกว่า 200 ภาพ ลาวัณย์ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 โปรดเกล้าฯ ให้ถวายงานเขียนพระบรมสาทิสลักษณ์ และพระสาทิสลักษณ์พระบรมวงศานุวงศ์ ภาพติดตั้งที่ตำหนักราชวังต่างๆ ลาวัณย์เป็นศิลปินหญิงคนแรกของสังคมไทยที่ได้รับรางวัลศิลปินแห่งชาติสาขาทัศนศิลป์ ประจำปี พ.ศ. 2559 มีผลงานแสดงเดี่ยวและแสดงร่วม รวมทั้งการได้รับเชิญร่วมกิจกรรมทางศิลปะกับสถานศึกษาหน่วยงานและศิลปินในแวดวงศิลปะ

2. ครูสอนศิลปะ ลาวัณย์เป็นอาจารย์สอนศิลปะ ที่คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร ช่วงปี พ.ศ. 2502- พ.ศ. 2517 สอนรายวิชากายวิภาค ซึ่งเป็น

วิชาพื้นฐานลักษณะวิชาเป็นทฤษฎีถึงปฏิบัติของนักศึกษาและคณะมัณฑนศิลป์ช่วงปี พ.ศ. 2517-พ.ศ. 2539 จนเกษียณอายุราชการ (ลาวัญย์ อุปอินทร์, 2556)

การวิเคราะห์บทบาทศิลปินตามแนวคิดหินหยาง

การวิเคราะห์บทบาทของศิลปินหฺวงลาวัญย์ อุปอินทร์ตามแนวคิดหินหยาง คือ ศึกษาความเชื่อมโยงที่มีความสัมพันธ์ของคู่ตรงข้าม คู่ตรงข้ามในการศึกษานี้ ได้แก่ ความคิดในเชิงเหตุผลกับความคิดที่เป็นความคิดฝัน ความคิดที่เป็นเหตุผลนั้นเป็นหยาง ส่วนความคิดที่เป็นความคิดฝันเป็นหยิน แนวคิดเหล่านี้สะท้อนให้เห็นจากภาพเขียนของลาวัญย์ อาทิ ภาพเขียนที่แสดงให้เห็นถึงการทำงานที่มากกว่า 200 ภาพ เช่น ผลงานจิตรกรรมสีน้ำมันบนผ้าใบ พระบรมสาทิสลักษณ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ปี พ.ศ. 2553 และผลงานภาพเหมือนอื่น ๆ เป็นภาพที่สะท้อนหลักของเหตุผลผ่านการทำงานแบบหลักวิชา ที่ให้ความเคร่งครัดกับเรื่องของเหตุผลทางศิลปะที่รวมตัวกันเป็นความงามเป็นแบบแผน ศิลปะที่ใช้กระบวนการทำงานศิลปะแบบหลักวิชาสะท้อนวิธีคิดที่เป็นหยาง ศิลปะที่เป็นเรื่องของอารมณ์ความรู้สึก การหยั่งรู้ ภาพในสมองสะท้อนวิธีคิดที่เป็นหยิน ชัดเจนในผลงานภาพเขียนคนเหมือนของลาวัญย์ ในทางตรงข้ามลาวัญย์ได้สร้างสมดุลในตัวเองจากการพบงานสร้างสรรค์ที่เป็นหยินผ่านผลงานของตนเอง เช่น ผลงานชื่อ ไข่มุก ปี พ.ศ. 2505 เป็นผลงานที่สร้างสรรค์จากเหตุการณ์ในชีวิตจริงที่เกิดจากความฝันของตนเองขณะที่ป่วยมาก ฝันเห็นผู้หญิงชุดสีขาว สวย มอง และส่งยิ้มให้อยู่ข้างเตียงนอนพร้อมด้วยสิ่งลึกลับเคลื่อนไหวอยู่รอบ ๆ ด้าน ตนรู้สึกประหลาดใจกับสิ่งที่เห็นในความฝันจนหลับไป พอหายป่วยจึงเขียนภาพตามเหตุการณ์ในความฝันนั้นไว้ จากเรื่องราวดังกล่าวสะท้อนทางจิตวิทยา สะท้อนถึงลักษณะของการหยิบจับเอาสิ่งที่เป็นความฝันออกมาเขียนเป็นภาพเขียนถ่ายทอดอย่างงดงาม กระบวนการดังกล่าวนี้จะเห็นคู่ตรงข้ามระหว่างความคิดเชิงความมีเหตุผลและความคิดที่มีคุณภาพอย่างลงตัว

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ในกระบวนการสร้างสรรค์ของลาวัญย์ อุปอินทร์ได้สะท้อนลักษณะคุณภาพทั้งหยินและหยางอย่างลงตัว (ลาวัญย์ อุปอินทร์, 2560)

กัญญา เจริญศุภกุล

ภาพที่ 2 กัญญา เจริญศุภกุล

กัญญา มีบทบาทในสังคมไทย 2 สถานภาพ ประกอบด้วย 1. ศิลปิน 2. ครูศิลปะ ดังนี้

1. ศิลปิน กัญญามีผลงานเป็นที่รู้จักในสังคมไทยเป็นการแสดงเดี่ยวและแสดงกลุ่ม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520- พ.ศ. 2561 (ปีปัจจุบัน) ผลงานสร้างสรรค์ศิลปะของกัญญามีความหลากหลาย ได้แก่ Monoprint, Silkscreen และ Lithograph รวมทั้งจิตรกรรม สื่อผสม ศิลปะจัดวาง ผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นตลอดช่วง 4 ทศวรรษมีจำนวนกว่า 900 ชิ้น ผลงานศิลปะที่สะท้อนสังคม ได้แก่ ผลงานสะท้อนการเมือง เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ได้แก่ ชุด “ธง : พฤษภา 2535”, ผลงานศิลปะสะท้อนปัญหาทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ผลงานชุด Cocoon (ดักแด้) และ ผลงานศิลปะสะท้อนจิตวิญญาณ ชุด Statement (ถ้อยความ) 2529 มีผลงานที่แสดงในปี ปัจจุบัน พ.ศ. 2561 ได้แก่ นิทรรศการเชิดชูเกียรติศาสตราจารย์เกียรติคุณกัญญา เจริญศุภกุล จัดที่มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์

2. ครูสอนศิลปะ สอนวิชาศิลปะภาพพิมพ์ คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 จนเกษียณอายุราชการปี พ.ศ. 2550 กัญญามีบทบาทสำคัญต่อวงการศิลปะภาพพิมพ์ คือ เป็นผู้เริ่มฟื้นฟูการเรียนการสอนเทคนิคภาพพิมพ์ หินในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2534 จัดพิมพ์เอกสารวิจัย และการจัดพิมพ์ตำราภาพพิมพ์หิน ปี พ.ศ. 2556 กัญญาได้รับยกย่องดำรงตำแหน่งทางวิชาการเป็นศาสตราจารย์เกียรติคุณ สาขา

ทัศนศิลป์ ปัจจุบันยังเป็นอาจารย์พิเศษสอนระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร (กัญญา เจริญศุภกุล, 2551)

การวิเคราะห์บทบาทศิลปินตามแนวคิดหินหยาง

การวิเคราะห์บทบาทของศิลปินกัญญา เจริญศุภกุล ตามแนวคิดหินหยาง คือ การศึกษาความเชื่อมโยงที่มีความสัมพันธ์ของคู่ตรงข้าม คู่ตรงข้ามในการศึกษานี้ ได้แก่ ความคิดในการทำงานศิลปะในเชิงชาตินิยมกับความคิดในเชิงจิตนิยม ความคิดในเชิงชาตินิยมเป็นหยาง ส่วนความคิดในเชิงจิตนิยมนั้นเป็นหยิน แนวคิดเหล่านี้สะท้อนให้เห็นจากการศึกษาผลงานของกัญญาที่สะท้อนสังคมจากผลงานจำนวน 900 กว่าชิ้น ผลงานความเป็นชาตินิยมในงานศิลปะที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมืองในสังคมไทยปี พ.ศ. 2535 หรือเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ อาทิ ผลงานชุด จิตรกรรมสื่อะคริลิค และภาพพิมพ์โมโนพรี้น ชื่อผลงาน ธง พฤษภาคม 2535 เพื่อแสดงถึงการปฏิเสธต่อการใช้ความรุนแรงของรัฐบาลต่อประชาชน สอดคล้องกับแนวคิด กำจร สุนพงษ์ศรี กล่าวว่า ศิลปินที่มีอุดมคติทางการเมือง เน้นความสำคัญของชาติ ถือว่าชาติต้องมีอยู่ และสำคัญต่อชีวิตทุกคนทุกกลุ่มต้องถือผลประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ ศิลปินจึงเสนองานศิลปะที่นำความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองมาสอดแทรก สร้างสรรค์งานขึ้นตามอุดมคติของศิลปินไม่ได้สร้างสรรค์จากคำสั่งของผู้บริหารบ้านเมือง (กำจร สุนพงษ์ศรี, 2559) ชัดเจนในผลงานชุด ธง พฤษภาคม 2535 ในทางตรงกันข้ามกัญญาได้สร้างสมดุลในตัวเองจากผลงานสร้างสรรค์ที่เป็นหยินในเชิงจิตนิยมผ่านผลงานศิลปะ เช่น ผลงานที่สะท้อนจิตวิญญาณ ในปี พ.ศ. 2530 ชื่อ ผลงานชุด Statement (ถ้อยความ) เป็นผลงานภาพพิมพ์หิน และจิตรกรรมหมึกดำ ที่ศิลปินได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนานิกายเซน บันทึกการสร้างดุลยภาพในจิตใจที่เกิดขึ้นพร้อมกับความพยายามสละปลดปล่อยข้อสงสัยที่ปราศจากคุณ และกำจัดความไร้สาระให้สิ้นไป ผลงานสะท้อนถึงความสงบนิ่งทางจิตใจ สอดคล้องตามแนวคิดของด้านจิตนิยม เรื่องอัมมัตติกญาณ (การรู้เอง) ส่งผลให้ศิลปินเกิดการสร้างสรรค์งานศิลปะระดับสูง ปรากฏชัดเจนในผลงานชุด Statement ของกัญญา จากกระบวนการดังกล่าวนี้ จะเห็นคู่ตรงข้ามระหว่างความคิดเชิงความเป็นชาตินิยมและจิตนิยมที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงสองด้านอย่างมีดุลยภาพ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ในกระบวนการสร้างสรรค์ของกัญญา เจริญศุภกุลได้สะท้อนลักษณะดุลยภาพทั้งหยินและหยางอย่างลงตัว (กัญญา เจริญศุภกุล, 2561)

ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ

ภาพที่ 3 ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ

ศรีวรรณมีบทบาทในสังคมไทย 2 สถานภาพ ประกอบด้วย 1. ศิลปิน 2. ครูศิลปะ ดังนี้

1. ศิลปิน ศรีวรรณ มีผลงานศิลปะในสังคมไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526-พ.ศ.2561 ช่วงเวลากว่า 3 ทศวรรษ มีผลงานสร้างสรรค์ขึ้นมากกว่า 1,000 กว่าชิ้น (หลายเทคนิค) ได้แก่ ภาพพิมพ์ จิตรกรรม เซรามิค และวัสดุตามท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่ และสื่อต่าง ๆ เช่น กระดาษ ผ้า แสตมป์ เป็นต้น ผลงานศิลปะสะท้อนสังคมไทย ได้แก่ ผลงานศิลปะสะท้อนธรรมชาติ เช่น ผลงานชื่อ ภาวนา (ค.ศ. 2012), พระพุทธรูปสี่รอย (ค.ศ.2015) และตำนานดอยสะเก้ง (ค.ศ. 2013), ผลงานศิลปะเพื่อสะท้อนธรรมชาติ เช่น ผลงานชื่อ พลังธรรมชาติ (ค.ศ. 2013), บรรยายาศ (ค.ศ. 2013) และวัดเจติยหลวง (ค.ศ. 2010) และผลงานสะท้อนสังคม ได้แก่ ผลงานชุดโลกียะ-โลกุตระ (พ.ศ. 2553) นอกจากนี้ปี พ.ศ. 2558 ศรีวรรณได้ก่อตั้งและดำเนินงานหอศิลป์ชื่อ ศรีดอนมูลอาร์ตสเปซ ตั้งอยู่ที่ตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เป็นแหล่งเรียนรู้และเผยแพร่ผลงานศิลปะแก่ชุมชน ปี พ.ศ. 2561 ศรีวรรณได้รับเลือกเป็นตัวแทนศิลปินไทยร่วมงานศิลปะระดับสากล ในงานเทศกาลศิลปะ (Bangkok Art Biennale) จัดขึ้นที่กรุงเทพฯ ประเทศไทย

2. ครูศิลปะ ศรีวรรณเป็นอาจารย์สอนศิลปะตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520-พ.ศ. 2552 สอนหลายสถาบัน ได้แก่ ปี พ.ศ. 2520 อาจารย์แผนกศิลปกรรม วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา

วิทยาเขตนครราชสีมา, ปี พ.ศ. 2523 – พ.ศ. 2531 อาจารย์แผนกศิลปกรรม วิทยาลัยช่างศิลป์, ปี พ.ศ. 2532-พ.ศ. 2539 อาจารย์ภาควิชาจิตรศิลป์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และปี พ.ศ. 2539-พ.ศ. 2552 อาจารย์ในภาควิชาศิลปะจินตทัศน์ คณะศิลปกรรม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยได้ลาออกก่อนเกษียณ 2 ปี (ขณะอายุ 58 ปี) ดำรงตำแหน่งทางวิชาการ รองศาสตราจารย์ สาขาภาพพิมพ์ เมื่อออกจากการเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยแล้ว ศีรวรรณได้ใช้สถานที่คือ หอศิลป์ดอนมุลอาร์ต เป็นสถานที่สอนศิลปะ จัดกิจกรรมทางศิลปะแก่หน่วยงานผู้สนใจ นักเรียน นักศึกษาใช้สำหรับเรียนรู้ และปฏิบัติงานศิลปะ

ผลการวิเคราะห์บทบาทศิลปินตามแนวคิดหยินหยาง

การวิเคราะห์บทบาทของศิลปินหญิง ศีรวรรณ เจนหัตถการกิจ ตามแนวคิดหยินหยาง คือ การศึกษาความเชื่อมโยงที่มีความสัมพันธ์ของคู่ตรงข้าม คู่ตรงข้ามในการศึกษานี้ ได้แก่ ความคิดในเชิงสังขธรรมกับความคิดในเชิงความศรัทธา ความคิดในเชิงสังขธรรมเป็นหยางส่วนความคิดในความศรัทธานั้นเป็น หยิน แนวคิดเหล่านี้สะท้อนให้เห็นจากผลงานของศีรวรรณที่สะท้อนสังคมจำนวนมากว่า 1,000 ขึ้นจากหลายเทคนิค ผลงานศิลปะสะท้อนสังคมด้านสังขธรรม ศีรวรรณสร้างสรรค์ขึ้นในปี พ.ศ. 2550-พ.ศ. 2553 อาทิ ผลงานชื่อชุด จารึกสยาม โลภียะ-โลกุตระ สร้างสรรค์ด้วยเทคนิคหลากหลาย เช่น เซรามิคและจิตรกรรมสีน้ำมันบนผ้าใบ จากความตั้งใจทำหน้าที่ศิลปินต่อสังคม เนื่องจากสังคมไทยเกิดความวุ่นวายเกิดความไร้เสถียรภาพ ไม่มั่นคงทางจิตใจ ต้องการสะท้อนถึงสภาวะอารมณ์ของมนุษย์ดิบ เร่าร้อน (โลภียะ) ของมนุษย์และทางสมณะสงบเย็น (โลกุตระ) เป็นการปะทะกันเป็นความคิดคู่ขนาน ให้ผู้ชมสัมผัสและเลือกใช้ชีวิตในอนาคต ในการสร้างสรรค์ผลงานแนวคิดได้จากการนึกถึงบรรพชนกับการจารึกและวาดจิตรกรรมปริศนาธรรมต่าง ๆ ลงบนฝาผนังโบสถ์ วิหาร สอดคล้องกับแนวคิดของอารี สุทธิพันธ์ กล่าวว่า ผลงานสร้างสรรค์ที่แสดงให้เห็นถึงผลบุญ ความเห็นอกเห็นใจ ความเหลื่อมล้ำต่ำสูง หรือความทะเยอทะยานในความเชื่อมั่นตนเอง เป็นงานที่มุ่งประโยชน์ต่อความสุขทางใจที่จำเป็นในสังคม ศิลปะในวัดเป็นแหล่งเรียนรู้สังขธรรม เป็นทุกสิ่งทุกอย่างแก่ชุมชน ศิลปินแสดงออกเพื่อเป็นประโยชน์ทางศาสนาโดยสอนสังขธรรมของชีวิต (อารี สุทธิพันธ์, 2539: 54) ชัดเจนในผลงานสะท้อนจากสังขธรรม ชุด จารึกสยาม โลภียะ-โลกุตระ ในทางตรงข้ามศีรวรรณได้สร้างสมดุลในตัวเองจากงานสร้างสรรค์ที่เป็นหยิน ในผลงานชุด ธรรมะ

ธรรมชาติ ธรรมดา ปี พ.ศ. 2558 ศีวรรณสร้างสรรค์จากความคิดส่วนตัวกับการสร้างสรรค์จิตรกรรมฝาผนัง ถวายเป็นพุทธบูชา ณ โบสถ์วัดป่ายาง วัดที่อยู่ใกล้กับที่อยู่อาศัย แร่งบันดาลใจมาจากถ้อยคำ “การทำงานคือการปฏิบัติธรรม” ของท่านพุทธทาส ศีวรรณมีความตั้งใจวาดรูปเพื่อพิจารณาร่างกาย สังขาร ความรู้สึก นึกคิด สอบอารมณ์ตัวเอง ทัศนภาพทางศิลปะ และสามารถขัดเกลาเอาสิ่งที่ไม่จำเป็นของมนุษย์ออกจากความคิดตนเองได้อย่างรวดเร็ว เป็นมนุษย์สิ่งที่ควรรู้คือเรื่องของสภาวะจิต การสร้างศิลปะของศีวรรณจึงเป็นสื่อแสดงให้เห็นถึงสภาวะจิตที่นุ่มรับ ซึ่งเป็นศิลปะสะท้อนความเชื่อในพุทธศาสนา ดังที่ปรากฏให้เห็นในผลงานสร้างสรรค์จิตรกรรมฝาผนังโบสถ์วัดป่ายาง ตั้งอยู่บนเขาจังหวัดเชียงราย พัฒนาเป็นแหล่งศึกษาธรรมะที่งดงามของชุมชน และทรงคุณค่าต่อชาวพุทธ จิตรกรรมฝาผนังเป็นการสร้างสรรค์ขึ้นมาด้วยความศรัทธา ซึ่งศิลปินได้เขียนถวายเป็นพุทธบูชาจึงเป็นบุญกุศลอย่างแท้จริง กระบวนการดังกล่าวนี้จะเห็นคู่ตรงข้ามของความคิดสองทางระหว่างสัจธรรมและความศรัทธาที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงสองด้านอย่างมีดุลยภาพ (ศีวรรณ เจนหัตถการกิจ, 2560)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าในกระบวนการสร้างสรรค์ของศีวรรณ เจนหัตถการกิจได้สะท้อนลักษณะของดุลยภาพทั้งหยินและหยางอย่างลงตัว

อารยา ราษฎร์จำเริญสุข

ภาพที่ 4 อารยา ราษฎร์จำเริญสุข

อารยา มีบทบาทในสังคมไทย 3 สถานภาพ ได้แก่ 1. ศิลปิน 2. ครูศิลปะ 3. นักเขียน

1. ศิลปิน อารยาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ และแสดงผลงานเดี่ยวและกลุ่มอย่างต่อเนื่อง โดยได้มีบทบาทในสังคมไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2530–พ.ศ. 2561 ช่วงเวลากว่า 3 ทศวรรษ มีผลงานจำนวนมากแสดงในประเทศและต่างประเทศ ผลงานอารยามีความโดดเด่นมากเกี่ยวกับความเป็นผู้หญิง ชีวิตกับความตาย และผลงานที่มีอารยากับหมาจรจัด ช่วงแรก ๆ อารยาสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ด้วยแรงบันดาลใจจากความทรงจำจากชีวิตวัยเด็ก และความรู้สึกนึกคิดอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับเพศหญิง งานศิลปะที่สร้างสรรคขึ้นได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและระดับสากล งานศิลปะหลังสมัยใหม่ของอารยามีความน่าสนใจ ได้แก่ ประติมากรรม และศิลปะจัดวาง งานศิลปะภาพเคลื่อนไหว และวิดีโอบันทึกการแสดงสดที่น่าเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับความทรงจำส่วนตัว ความสูญเสีย สถานภาพของผู้หญิงในสังคมชายเป็นใหญ่ และความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตและความตาย และปี 2561 อารยาได้แสดงผลงานนิทรรศการ “ศิลปินกำลังพยายามกลับไปเป็นนักเขียน” (จิรัฏฐ์ ประเสริฐทรัพย์, 2561)

2. ครูศิลปะ อารยาเป็นผู้ริเริ่มหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ (Master of arts programme in visual) และหลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาสหศาสตร์ศิลป์ (Bachelor of fine arts programme in multidisciplinary art) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ การพัฒนาหลักสูตรทำให้มีจำนวนผู้เรียนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากสามารถรับผู้เรียนได้ตามเป้าหมาย และนักศึกษาจะได้เรียนรู้การทำงานศิลปะที่มีกลวิธีที่หลากหลายขึ้น ส่งผลให้มีการทำงานศิลปะในรูปแบบที่สร้างสรรค์ตามยุคสมัย อารยาดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ และเกษียณอายุราชการไปเมื่อปี พ.ศ. 2560 แต่ยังคงสอนที่มหาวิทยาลัยเดิมซึ่งเป็นอาจารย์พิเศษจนปัจจุบัน อารยามีผลงานด้านการศึกษาทัศนศิลป์ชื่อเรื่อง ประเด็นทัศนศิลป์ เป็นหนังสือเชิงวิชาการที่มีคุณค่าต่อแวดวงศิลปะ และด้านการศึกษาศิลปะ เพื่อใช้แสวงหาความรู้ และแบบอย่างในการพัฒนาผลงานศิลปะตามยุคสมัยของไทย

3. นักเขียน อารยามีบทบาทในการเขียนวรรณกรรม และผลงานวรรณกรรมจำนวนมาก ได้แก่ บันทึก ‘ผู้หญิงตะวันออก พ.ศ. 2536, คินสั่นกลืนกามรส พ.ศ. 2543, (ผม) เป็นศิลปิน พ.ศ. 2548, ศิลปะกับถ้อยความ, วันใบไม้ร่วงของคนไกลบ้าน พ.ศ. 2551, รู้ กลับ กับ ศิลป์ พ.ศ. 2552, ผุดเกิดมาร่ำ ร่ำ พ.ศ.2561 และบทความในวารสาร มติชนสุด สัปดาห์, วารสารดิฉัน และจุดประกายกรุงเทพธุรกิจ บทบาทการเขียนวรรณกรรมของอารยาแสดงออกอย่างอิสระ ผลงานของอารยาส่วนใหญ่มีผลต่อความคิดทัศนคติที่เป็นข้อเสนอถึงความต่างใน

การปฏิบัติตนของผู้หญิงที่ผู้หญิงอาจเลือกและดำเนินชีวิตแบบที่ผู้หญิงต้องการอย่างไม่ต้องเก็บกตหรือถูกกำหนดจากสังคม (อารยา ราษฎร์จำเริญสุข, 2552)

ผลการวิเคราะห์บทบาทศิลปินตามแนวคิดหินหยาง

การวิเคราะห์บทบาทของศิลปินหญิง อารยา ราษฎร์จำเริญสุข ตามแนวคิดหินหยาง คือ การศึกษาความเชื่อมโยงที่มีความสัมพันธ์ของคู่ตรงข้าม คู่ตรงข้ามในการศึกษานี้ ได้แก่ ความคิดในเชิงความจำเป็นกับความคิดในเชิงความต้องการ ความคิดในเชิงความจำเป็นหยาง ส่วนความคิดในเชิงความต้องการนั้นเป็นหยิน แนวคิดเหล่านี้สะท้อนให้เห็นจากผลงานของ อารยาที่สะท้อนสังคมมีจำนวนมากกว่า 900 ชิ้น หลายเทคนิค การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่สะท้อนความคิดเชิงความจำเป็นของศิลปินมีผลงานเกี่ยวกับผู้หญิงจำนวนมาก อาทิ ผลงาน “การท้องแก่วันของรองศาสตราจารย์วัยกลางคนผู้เป็นโสด” ศิลปินสะท้อนสังคมถึงสภาพความไม่เป็นอิสระต่อการดำเนินชีวิตของผู้หญิงในสังคมไทยต่างจากผู้หญิงในบ้านเมืองที่มีเสรีภาพ ในฐานะศิลปินหญิงจึงใช้ความคิดสะท้อนสังคมเป็นผลงานสร้างสรรค์จากความจำเป็น มีความชัดเจนในผลงาน “การท้องแก่วันของรองศาสตราจารย์วัยกลางคนผู้เป็นโสด” ในทางตรงข้ามอารยาได้สร้างความสมดุลในตัวเองอย่างมีคุณภาพจากผลงานที่สะท้อนชีวิตและความตายจากความคิดในเชิงความต้องการ เช่น ผลงานวิดีโอที่แสดง ชื่อ Conversation with death on life's first street 2552, สนทนากับความตายบนถนนสายแรกของชีวิต ผลงานชุดนี้มีที่มาจากการที่อารยาคิดถึงยายที่ล่วงลับไปแล้ว และความคุ้นชินกับการอยู่กับหุ่นปั้นที่สร้างขึ้นมาทำให้คิดว่าหุ่นปั้นก็ไม่มีชีวิตคล้ายศพ น่าจะทำงานกับศพได้ จึงทำงานชุดนี้ขึ้นมา อารยาทำงานศิลปะหลังสมัยใหม่หลายชุด การแสดงงานชุดเกี่ยวกับศพ (Performance Art) โดยเข้าไปอ่านหนังสือให้ศพฟัง และผลงานของอารยาหลายชิ้นสะท้อนให้เห็นความเหงา การมองตนเอง และความตาย (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2547) เป็นการทำงานศิลปะจากภาวะทางอารมณ์ความต้องการในการสร้างสรรค์ของศิลปิน ชัดเจนในผลงาน วิดีโอที่แสดง ชื่อ Conversation with death on life's first street 2552 ของอารยา กระบวนการดังกล่าวนี้ จะเห็นคู่ตรงข้ามระหว่างความคิดเชิงความเป็นจำเป็น และความต้องการที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงสองด้านอย่างมีคุณภาพ (อารยา ราษฎร์จำเริญสุข, 2561)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า กระบวนการสร้างสรรค์ของอารยา ราษฎร์จำเริญสุขได้สะท้อนลักษณะคุณภาพทั้งหินและหยางอย่างลงตัว

สมบุรณ์ พวงดอกไม้

ภาพที่ 5 สมบุรณ์ พวงดอกไม้

สมบุรณ์มีบทบาทในสังคมไทย ในฐานะศิลปินอิสระ ดังนี้

สมบุรณ์ในปัจจุบันคือ ศิลปินอิสระ มีผลงานศิลปะแสดงอย่างต่อเนื่องทั้งในและต่างประเทศ มีการแสดงผลงานเดี่ยวและกลุ่ม การแสดงกลุ่มเป็นที่รู้จักทั่วไป คือ ศิลปินกลุ่มกั้งหัน (พ.ศ. 2521- พ.ศ.2558) สมบุรณ์เคยเป็นครูสอนศิลปะในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ โรงเรียนไทยวิจิตรศิลป์ ควบคู่กับการเป็นศิลปิน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522-พ.ศ. 2528 (เวลา 8 ปี) เป็นศิลปินอิสระจนปัจจุบัน ช่วงเวลา 4 ทศวรรษ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2521-พ.ศ. 2561 ผลงานศิลปะของสมบุรณ์เป็นผลงานจิตรกรรมสีน้ำ จำนวนกว่า 400 ชิ้น ได้แก่ ผลงานสร้างสรรค์ ชุด พู่กันกับการเดินทาง ผลงานจำนวนมากซึ่งคล้ายบันทึกด้วยภาพสีน้ำจากการเดินทางของสมบุรณ์ ได้แก่ นครวัด ประเทศกัมพูชา, ประเทศลาว, ประเทศเวียดนาม ยังมีการบันทึกเรื่องราวอื่น ๆ ได้แก่ เหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน โดยใช้เทคนิคผสม เช่น การแข่งขันจักรยาน Tour de France ที่ประเทศฝรั่งเศส, การเดินทางบนถนนเพื่อแสวงบุญ Saint Jacques de Compost Elle, หรือชีวิตการเดินทางของเพื่อน ส่วนมากผลงานของสมบุรณ์จะเน้นธรรมชาติ ดอกไม้ ความงดงามของทิวทัศน์ และผลงานส่วนหนึ่งที่สมบุรณ์ได้สร้างสรรค์แนวเหนือจริง จะมีอิสระในการทำงาน ได้แก่ เรื่องราวเกี่ยวกับ ผู้หญิง เด็ก ครอบครัว การเมือง หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับสังคม

เช่น อาหารมื้อเย็นของผู้ชายบนน้ำตาของผู้หญิง (พ.ศ. 2523), เหี่ยว (พ.ศ.2535), การเอาเปรียบผลประโยชน์ของคนอื่น (พ.ศ. 2523), ผู้หญิงกับสันติภาพ (พ.ศ. 2535) และมีผลงานสร้างสรรค์ที่สะท้อนประวัติศาสตร์ชุมชน ในปัจจุบันสมบุรณ์เขียนภาพริมคลองรังสิตประยูงศักดิ์ จังหวัดปทุมธานี เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 จนถึงปัจจุบัน ปี พ.ศ. 2561 จากความมุ่งมั่นที่จะบันทึกเรื่องราวริมคลองรังสิตดั้งเดิมไว้ ด้วยขณะกำลังถูกรื้อเพื่อปรับภูมิทัศน์ของภาครัฐ สมบุรณ์ปรารถนาให้ริมคลองคงความสวยงามไว้ในผลงานศิลปะจิตรกรรมสีน้ำเพื่อคนรุ่นหลังได้เห็นต่อไป (สมบุรณ์ พวงดอกไม้, 2548)

ผลการวิเคราะห์บทบาทศิลปะตามแนวคิดหยินหยาง

การวิเคราะห์บทบาทของศิลปินหญิงสมบุรณ์ พวงดอกไม้ ตามแนวคิดหยินหยาง คือ การศึกษาความเชื่อมโยงที่มีความสัมพันธ์ของคู่ตรงข้าม คู่ตรงข้ามในการศึกษานี้ ได้แก่ ความคิดในเชิงความมุ่งมั่นกับความคิดเชิงสุนทรีย์ ความคิดมุ่งมั่นเป็นหยาง ส่วนความคิดสุนทรีย์นั้นเป็นหยิน แนวคิดเหล่านี้สะท้อนให้เห็นจากผลงานของสมบุรณ์ที่สะท้อนสังคมจากจำนวนผลงานจิตรกรรมมากกว่า 400 ชิ้น ผลงานสะท้อนแนวคิดจากความมุ่งมั่นของสมบุรณ์ อาทิ ผลงานศิลปะภาพเขียนบันทึกประวัติศาสตร์ชุมชนคลองรังสิตที่สมบุรณ์ใช้ความคิดในเชิงความมุ่งมั่นในการสร้างสรรค์ผลงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 จนถึงปี พ.ศ. 2561 ยังคงดำเนินการต่อไป สะท้อนว่าศิลปินนั้นมีภูมิหลังร่วมกับท้องถิ่นเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น ๆ ดีด้วย ทำให้มีความซาบซึ้งต่อถิ่นที่อยู่อาศัยเกิดประสบการณ์ การที่จะเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่นจนสร้างสรรค์ได้ต้องใช้เวลาเรียนรู้ ฝึกฝน และปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง (บุญเยี่ยม แยมเมือง, 2537) ปรากฏชัดเจนในผลงานศิลปะ ชุด ภาพเขียนบันทึกประวัติศาสตร์ชุมชนคลองรังสิตของสมบุรณ์ ในทางตรงข้าม ผลงานจิตรกรรมสีน้ำ ชุด พู่กันกับการเดินทางเป็นบันทึกการเดินทาง ผลงานภาพทิวทัศน์ เช่น หินยายที่เกาะสมุย (พ.ศ. 2541), น้ำไหลเขียวที่เทือกเขา Pyrenees ในประเทศฝรั่งเศส (พ.ศ. 2544), ฤดูหนาว ดอกไม้ในสวน (พ.ศ. 2543) สะท้อนถึงความสุนทรีย์ที่ได้พบเห็นและแสดงออกตามมุมมองของศิลปิน ประกอบด้วยผลงานภาพทิวทัศน์จำนวนมากของสมบุรณ์ บันทึกเป็นผลงานจิตรกรรม สะท้อนถึงความรู้สึกในความงามของทิวทัศน์จากการเดินทางของศิลปิน และชัดเจนถึงความคิดในเชิงสุนทรีย์ในผลงานจิตรกรรมสีน้ำชุด พู่กันการเดินทาง กระบวนการดังกล่าวนี้จะเห็นคู่ตรงข้ามระหว่างความมุ่งมั่น และความสุนทรีย์ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงสองด้านอย่างมีดุลยภาพของศิลปิน (สมบุรณ์ พวงดอกไม้, 2559)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ในกระบวนการสร้างสรรค์ของสมบูรณ์ พวงดอกไม้ สะท้อนลักษณะ
คุณภาพทั้งหิณและหยางอย่างลงตัว

ปัจจัยที่เอื้อให้เป็นศิลปินที่ได้รับการยอมรับในสังคม

ปัจจัยที่เอื้อให้เป็นศิลปินหญิงประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านสังคม 2. ด้าน
การศึกษา 3. ด้านครอบครัว และ 4. ด้านวุฒิภาวะของศิลปิน ดังนี้

1. ด้านสังคม ศิลปินมีสังคมเป็นปัจจัยกำหนดให้สร้างสรรค์ผลงานตามเหตุการณ์ ที่
เกิดขึ้น ได้แก่ การบันทึกประวัติศาสตร์ การเมือง พิธีกรรม ความเชื่อ ส่งเสริมให้ศิลปินได้
แสดงผลงานตามรูปแบบเหตุการณ์และกลุ่มศิลปินอาจจัดขึ้นมาเฉพาะกาลจะทำให้รูปแบบ
ผลงานของศิลปินไปทิศทางตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มนั้น การสร้างสรรค์ของศิลปินที่มีการ
กำหนดตามกิจกรรมของสังคมในระดับชุมชนถึงระดับชาติ ได้แก่ การประมูล การจำหน่าย การ
ประกวด การว่าจ้าง เทศกาล สนับสนุนให้ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านการศึกษา ในสังคมไทยมีสถาบันการศึกษาศิลปะเป็นหลักสูตรการเรียนการ
สอนแห่งแรกที่โรงเรียนเพาะช่างในสมัยรัชกาลที่ 6 สถานศึกษาด้านศิลปะทุกแห่งจะให้โอกาส
ต่อการเรียนรู้ทั้งผู้ชายและผู้หญิง ไม่ได้จำกัดเพศในทุก ๆ สาขา โดยเริ่มต้นมีสถาบันศิลปะชั้น
ระยะแรกของไทย พบว่ามีผู้หญิงที่ได้เข้าศึกษาวิชาศิลปะด้านทัศนศิลป์ในสถานศึกษาสำคัญ
ของไทย มีองค์ความรู้และสามารถสร้างสรรค์ศิลปะตามแบบยุคสมัย พร้อมแนวคิดรูปแบบ
ผลงานที่สะท้อนตัวตน สังคมและบริบทของศิลปิน ศิลปินหญิงมีโอกาสดำเนินการสนับสนุนและ
เป็นที่ยอมรับของสังคม

3. ด้านครอบครัว ครอบครัวเป็นหน่วยแรกในการหล่อหลอมให้มนุษย์แสดงพฤติกรรม
ตามค่านิยม ความเชื่อ การศึกษา การประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตโดยวงจรชีวิตตั้งแต่
เกิดจนตาย ล้วนถูกกำหนดไว้ด้วยระบบภายในครอบครัวและเครือญาติโดยยึดรูปแบบการ
ดำเนินชีวิตจากภายนอกตามสถานะทางครอบครัว ได้แก่ ค่านิยม ทัศนคติ ที่มีร่วมกันของ
บริบทครอบครัว การมีอาชีพเป็นศิลปิน จึงมีความท้าทายสำหรับผู้หญิงไทยมากศิลปินหญิง
ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวหรือพ่อ และสามีที่อยู่ในแวดวงศิลปะทำให้ศิลปินหญิงพัฒนา
งานศิลปะของตนเองได้อย่างเต็มที่

4. ด้านวุฒิภาวะ เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาของผู้หญิง ในสังคมไทยผู้หญิงต้องขึ้นอยู่กับ
สภาพแวดล้อมทางสังคม ศิลปินหญิงจึงมีความรู้สึกรู้สึกมีความสัมพันธ์และการติดต่อกับสังคมของ

คนส่วนใหญ่ได้แก่ บุคคลแวดวงศิลปะ ที่เป็นปัจจัยเอื้อต่อการดำเนินชีวิตของผู้หญิงอย่างมั่นคง ปลอดภัย การมีความโอภาปราศรัยต่อกันในสังคมทำให้เกิดมิตรภาพกว้างขวาง ส่งผลให้เกิด การอุปถัมภ์โดยเฉพาะศิลปินจะมีหน่วยงาน ผู้สนับสนุนเพื่อให้มีพื้นที่การสร้างสรรค์และ แสดงผลงานใหม่ ๆ

อภิปรายผล

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ได้มีผลงานศิลปะของผู้หญิงปรากฏต่อสังคมไทยมา อย่างยาวนาน ผลการศึกษาพบว่าศิลปินหญิงที่ได้รับยกย่อง ให้ได้รับรางวัลศิลปินแห่งชาติ ของไทยมีเพียง 1 คน คือ ลาวัญย์ อุปอินทร์ ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะ ปี พ.ศ. 2559 (สุธิ คุณาวีวานนท์, 2561) ศิลปินหญิงที่มีผลงานแสดงอย่างต่อเนื่องและเป็นที่ยอมรับในสังคมไทย ในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ลาวัญย์ อุปอินทร์, กัญญา เจริญศุภกุล, ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ, อารยา ราชสุรจำเริญสุข และสมบุรณ์ พวงดอกไม้ บทบาทของศิลปินหญิงตามสถานภาพ คือ ศิลปิน ครูศิลปะ นักเขียน และมีบทบาทของศิลปินต่อสังคมด้านต่าง ๆ สอดคล้องกับงานศึกษา ค้นคว้าของพัทยา สายหู ศึกษาบทบาทของศิลปินต่อสังคมประกอบด้วย ด้านประวัติศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม ด้านศาสนา และด้านการเมือง (พัทยา สายหู, 2541) นอกจากนี้ศิลปินหญิงได้ เสนอผลงานที่เกี่ยวกับชีวิตบุคคล สภาพสังคม เครื่องแต่งกาย สถานที่พักผ่อน โดยพัฒนา ความคิดอย่างสร้างสรรค์อย่างหลากหลายในลักษณะเฉพาะตน และตามบริบทท้องถิ่นของ ศิลปิน และงานวิจัยของศิริขณา สว่างเนตร ศึกษาผลงานศิลปินหญิงพบว่าการสร้างสรรค์ผลงาน ศิลปะของผู้หญิงที่โดดเด่น คือ การแสดงออกเฉพาะตน และแสดงออกทางศิลปะของผู้หญิง ด้วยประสบการณ์ของศิลปิน (ศิริขณา สว่างเนตร, 2545)

ปัจจัยสนับสนุนศิลปินตามโครงสร้างทางสังคม ประกอบด้วย ด้านการศึกษา ด้าน ครอบครัว ด้านสังคม และด้านบุคลิกภาพ ในงานวิจัยนี้ได้ประยุกต์ใช้แนวคิดหยินหยางวิเคราะห์ ผลงานศิลปะของศิลปินหญิง พบว่าศิลปินมีการใช้ความคิดสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างสมดุล สอดคล้องกับงานศึกษาค้นคว้าของ วิรุณ ตั้งเจริญ เรื่องการเชื่อมโยงสัมพันธ์ของกระบวนการ หรือวิธีคิด “การรู้สองทิศทาง” (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2547) โดยสร้างความสัมพันธ์ของคู่ตรงข้ามที่ แตกต่างกัน เมื่อบุคคลปรับใช้อย่างสมดุลจะทำให้ประสบความสำเร็จและอยู่ร่วมกับผู้อื่นใน สังคมอย่างมีความสุข แนวคิดคู่ตรงข้าม หรือหยินหยางจากการศึกษาศิลปินหญิงได้แก่ เหตุผล-

ความคิด, เชิงชาตินิยม-จิตนิยม, สัจธรรม-ศรัทธา, ความจำเป็น-ความต้องการ และความมุ่งมั่น-ความสุนทรีย์ การปรับความคิดอย่างสมดุลส่งเสริมต่อการทำงาน และใช้ความคิดสร้างสรรค์อย่างไร้ขีดจำกัด มีผลให้ศิลปินเป็นที่ยอมรับในสังคมไทยอย่างกว้างขวาง

แนวทางการส่งเสริมศิลปินหญิงให้เป็นที่ยอมรับในสังคมไทย ได้แก่ 1. สถานศึกษา ส่งเสริมการศึกษาศิลปะแก่นักเรียนนักศึกษา และดำเนินการกิจกรรมทางศิลปะ เช่น การจัดแสดงผลงานศิลปะ การประกวดศิลปะ และการให้รางวัลยกย่อง 2. หน่วยงานสนับสนุนเกี่ยวกับศิลปินควรสนับสนุนให้ศิลปินหญิงแสดงผลงานศิลปะต่อสังคมตามโอกาสต่าง ๆ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยการให้ความรู้แก่ศิลปินหญิง การให้รางวัลงานสร้างสรรค์แก่ศิลปินหญิงและการผลักดันได้รับรางวัลอย่างเท่าเทียมกับศิลปินชาย

สรุป

ผลการศึกษาบทบาทและปัจจัยที่เอื้อให้ศิลปินหญิงในสังคมไทย พบว่าศิลปินหญิงมีบทบาทในสังคมไทยในสมัยเริ่มต้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ในงานวิจัยนี้พบว่าศิลปินหญิงมีบทบาทต่อสังคมด้านต่าง ๆ และมีบทบาทตามสถานภาพ ได้แก่ ศิลปิน ครูศิลปะ และนักเขียน การวิเคราะห์บทบาทศิลปินตามแนวคิดหยินหยาง พบว่า ศิลปินหญิงทั้ง 5 คน ใช้แนวคิดหยินหยางเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างสมดุลจากผลสะท้อนของผลงานศิลปะ ศิลปินได้ปรับใช้ความคิดสองด้านของคู่ตรงข้ามในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ลาวัณย์ อุปอินทร์ ใช้หลักความคิดในเชิงเหตุผลและความคิด, กัญญา เจริญศุภกุล ใช้หลักความคิดในเชิงชาตินิยมและจิตนิยม, ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจใช้หลักความคิดในเชิงสัจธรรมและความศรัทธา, อารยา ราษฎร์จำเริญสุข ใช้หลักความคิดในเชิงความจำเป็นและความต้องการ และสมบูรณ์ พวงดอกไม้ใช้หลักความคิดในเชิงความมุ่งมั่นและความสุนทรีย์

ปัจจัยที่เอื้อต่อการเป็นศิลปินหญิง มีปัจจัยที่ส่งเสริม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสังคม ด้านการศึกษา ด้านครอบครัว และด้านบุคลิกภาวะของศิลปิน

ข้อเสนอแนะ

1. ศิลปินหญิงและชายมีบทบาทต่อสังคมไทยมาอย่างยาวนาน และศิลปินหญิงในงานวิจัยนี้มีการพัฒนาและฝึกฝนตนเองอย่างต่อเนื่อง ผลงานที่แสดงออกสะท้อนบทบาทต่อ

สังคมตามปรากฏการณ์ของสังคมทุก ๆ ด้าน ได้แก่ การเมือง ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต และวันสำคัญต่าง ๆ ทำให้ประจักษ์ชัดเจนเป็นรูปธรรม และการทำงานที่มีลักษณะเฉพาะตัวหรือตามบริบทวัฒนธรรมจากการเรียนรู้ และประสบการณ์ของศิลปิน งานวิจัยนี้เหมาะสำหรับใช้ศึกษาเป็นแบบอย่างแก่บุคคลและผู้สนใจทำงานศิลปะเพื่อเป็นแนวทางพัฒนางานสร้างสรรค์หรือสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนให้ศิลปินหญิงมีบทบาทต่อสังคมอย่างเหมาะสม

2. การประยุกต์ใช้แนวคิดหินหยาง งานวิจัยนี้พบว่าศิลปินหญิงมีการปรับใช้ในผลงานศิลปะอย่างสมดุล ผลงานของศิลปินมีลักษณะเฉพาะตัว สะท้อนตามบริบทสังคมของศิลปิน และมีปัจจัยเกี่ยวกับการศึกษา ครอบครัว สังคม และวุฒิภาวะ ส่งเสริมให้เป็นศิลปินหญิงที่ได้รับการยอมรับในสังคมไทย ดังนั้นเพื่อการพัฒนาคนในสังคมให้มีความสุข ความสำเร็จ มีความก้าวหน้าตามบทบาทหรือสถานภาพต่าง ๆ ของบุคคลและสังคม สามารถศึกษาต่อยอดจากงานวิจัยนี้ในด้านการพัฒนาบทบาทของศิลปินในบริบทสังคมไทย และศึกษาบทบาทศิลปินในแขนงต่าง ๆ ได้แก่ นักดนตรี นักร้อง นักประพันธ์ ตลอดจนนักเรียน นักศึกษาศิลปะหรือวิชาชีพอื่นเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่กว้างขวางต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กัญญา เจริญศุภกุล. (2551). กัญญาสนทนากับกัญญา. กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- กัญญา เจริญศุภกุล. (18 สิงหาคม 2561). ศิลปิน. (ปติมา โฆษิตเกษม, ผู้สัมภาษณ์)
- กาญจนา แก้วเทพ. (2544). ผู้หญิงผู้ชาย : ที่บ้านที่สาธารณะ ใน สตรีนิยม2 ผู้หญิงกับประเด็นต่าง ๆ. กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.
- กัจจกร สุนพงษ์ศรี. (2559). สุนทรียศศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรัฏฐ์ ประเสริฐทรัพย์. (20 มีนาคม 2561). อารยานุสติ สนทนากับศิลปินระดับโลกที่กำลังพยายามกลับไปเป็นนักเขียน อารยา ราชวรเจ้าเจริญสุข. เข้าถึงได้จาก <https://readthecloud.co/thoughts-ArayaRasdjarmrearnsook>.
- บุญเยี่ยม แยมเมือง. (2537). สุนทรียศทางทัศนศิลป์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โอเอสพริ้นติ้ง เฮ้าส์.

พัทยา สายหุ. (2541). สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ลาวัญญ์ อุปอินทร์. (2556). ชีวิตและผลงานลาวัญญ์ อุปอินทร์. กรุงเทพมหานคร: ดีไซน์ 74 พรินติ้ง.

ลาวัญญ์ อุปอินทร์. (24 กุมภาพันธ์ 2560). ศิลปินแห่งชาติ. (ปติมา โฆษิตเกษม, ผู้สัมภาษณ์)

วิรุณ ตั้งเจริญ. (2547). ศิลปะหลังสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร: สันติศิริการพิมพ์.

ศรীরรณ เจนหัตถการกิจ. (21 ธันวาคม 2560). ศิลปิน. (ปติมา โฆษิตเกษม, ผู้สัมภาษณ์)

ศิริขนา สว่างเนตร. (2545). ศิลปะภาพเงาดำของคาร่า วอลล์เกอร์ : การพลิกคตินิยมที่มีต่อชาวแอฟริกัน อเมริกัน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สมบุรณ์ พวงดอกไม้. (2548). พู่กันกับการเดินทาง. กรุงเทพมหานคร: เศรษฐศิลป์.

สมบุรณ์ พวงดอกไม้. (21 ธันวาคม 2559). ศิลปิน. (ปติมา โฆษิตเกษม, ผู้สัมภาษณ์)

สุธี คุณาวิชานนท์. (2561). ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย : ตะวันตกและไทย. กรุงเทพมหานคร: ทวีวัฒนาการพิมพ์.

อารยา ราษฎร์จำเริญสุข. (2552). ในสถานการณ์เช่นนี้สิ่งพึงควรใส่ใจคือการทรยศของดวงจันทร์. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.

อารยา ราษฎร์จำเริญสุข. (19 สิงหาคม 2561). ศิลปิน. (ปติมา โฆษิตเกษม, ผู้สัมภาษณ์)

การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม

แผนกสามัญศึกษา*

DEVELOPMENT OF TEACHING AND LEARNING INNOVATION OF PHRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOLS, GENERAL EDUCATION DIVISION.

พระมหาสาญญ์ ทิรปญโญ (ชาญชาติ)

Phramaha Sayan Tirapanyo (Chanchat)

สมศักดิ์ บุญปู

Somsak Boonpoo

ระวิง เรืองสังข์

Rawing Ruangsanka

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: chanchatsa@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา 2) เพื่อพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา 3) เพื่อนำเสนอวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed method Research) ได้แก่ ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อนำไปสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 รูป/คน และพัฒนานวัตกรรมโดยการสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน โดยใช้เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ไม่มีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา การวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วย แจกแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 556 รูป/คน และ การตรวจสอบนวัตกรรมการศึกษาด้วยการแจก

* Received 22 March 2019; Revised 12 May 2019; Accepted 13 May 2019.

แบบสอบถามตามมาตรฐานการประเมิน 4 ด้าน คือ 1) ความเป็นประโยชน์ 2) ความเป็นไปได้ 3) ความเหมาะสม 4) ความถูกต้อง กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 201 รูป/คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูล ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

สภาพปัญหาปัจจุบันของนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน คือ ครูผู้สอนขาดการพัฒนา นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน 2 ประเภท 1) สื่อสิ่งประดิษฐ์การเรียนการสอน 2) รูปแบบวิธีการเรียนการสอน จากการศึกษพบว่า นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนมีความต้องการความจำเป็นมากที่สุดคือ 1) สื่อชุดฝึกทักษะ และ รูปแบบวิธีสอนแบบกิจกรรม 2) สื่อชุดนิทาน 3) รูปแบบวิธีการสอนแบบ 4 MAT 4) รูปแบบวิธีสอนแบบชิปปาโมเดล (CIPPA MODEL) และ 5) สื่อชุดเกม

การพัฒนา นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนมี 2 ประเภท 1) นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนสื่อสิ่งประดิษฐ์ ประกอบด้วย (1) สื่อชุดฝึกทักษะ นวัตกรรมการเรียนการสอนคือ บทเรียนสำเร็จรูปพุทธอัจฉริยะ, แบบฝึกหัดเสริมทักษะ, Kahoot แบบฝึกพุทธอัจฉริยะ (2) สื่อชุดนิทาน นวัตกรรมการเรียนการสอน นิทานเทพนิยาย ปริ๊มปริ๊มหาสนุก นิทานชาดก นิทานพื้นบ้านแสนสนุก, การแสดงบทบาทสมมติ, แบบฝึกทักษะนิทานพื้นบ้านไทยคดีเตือนใจ (3) สื่อชุดเกม นวัตกรรมการเรียนการสอนเกมล้อหมุนธรรมจักร, เกมจับคู่ภาพ, เกมตัดต่อภาพปริศนา คำทาย, แบบการทำงานเป็นกลุ่ม, เกม QR Test code เกมจับคู่รูปภาพพุทธประวัติโลกไม่ลืม, แบบฝึกพระพุทธรูปศาสนาเข้าสู่ประเทศไทย และ 2) รูปแบบวิธีการสอน รูปแบบวิธีสอน ประกอบด้วย (1) การสอนแบบโมเดลชิปปา (CIPPA MODEL) นวัตกรรมการเรียนการสอนแบบฝึกหัดพุทธสาวกชั้นนำ, แบบการทำงานเป็นกลุ่ม, QR test code แบบฝึกพุทธสาวกชั้นนำ (2) การสอนแบบ 4 MAT นวัตกรรมการเรียนการสอน จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ, เทคนิค Jigsaw, แบบฝึกทักษะหน้าที่ชาวพุทธ, QR test code แบบฝึกทักษะหน้าที่ชาวพุทธ (3) การสอนแบบกิจกรรม นวัตกรรมการเรียนการสอนสอนแบบกระบวนการปฏิบัติ, ใบงานแบบฝึกทักษะศาสนพิธี, Kahoot แบบฝึกทักษะศาสนพิธี

การตรวจสอบ นวัตกรรมการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาพบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความเป็นไป

ได้ถัดมาคือ ด้านความถูกต้อง และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยตามลำดับ

คำสำคัญ: นวัตกรรม, การเรียนการสอน, โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the problems and problems of innovation in teaching and learning of Phra Pariyatidhamma School Department of General Education 2) for the development of innovative teaching and learning management at the Phrapariyattidhamma School Department of General Education 3) to present the teaching and learning innovation of Phra Pariyatma School Department of General Education By using a mixed method research methodology qualitative Research Methodology with Documentary Research by studying the relevant research papers, giving out the sample questionnaires of 556 images / person and creating a semi-structured interview form for in-depth interviews (In- depth interview from 5 key informants / innovation development group by Focus group discussion, 10 Using tools is an unstructured in-depth interview And data analysis by content analysis And quantitative research To examine educational innovations by handing out questionnaires in accordance with 4 assessment standards, namely 1) benefits, 2) feasibility, 3) suitability, 4) accuracy, sample number 201 images / person, statistics used for analysis Data on average, percentage and standard deviation

The research found that:

The problem of teaching and learning innovation is the teachers lacking the development of teaching and learning innovation 2 types 1) Media, inventions, teaching 2) Teaching methods According to studies, it has been found that The educational innovation in teaching and learning needs the most need

is 1) Media, skill set and teaching method, activity format 2) Media, storytelling series 3) Form of teaching method, 4 MAT 4) CIPPA MODEL and 5) game media

The development of educational innovation in teaching and learning from research found that: 1) Educational innovations in teaching and learning materials, inventions (1) Media skills training sets Teaching innovation is the Buddhist intelligent lesson, exercises, skills training, Kahoot, Buddhist genius training. (2) The media for the teaching of innovative teaching Fairy tale story legendary stories, fun stories, folk tales, fun, and role-playing. Thai folk tale skills training (3) Innovative game media series, teaching games, wheel games, Dharma games, picture matching games, picture editing games, puzzles, group work, games, QR Test code, matching game, Buddhist history, not forgetting, practice Buddhism into Thailand 2) Teaching methods The teaching method consists of (1) CIPPA MODEL teaching and learning innovation. Buddhist disciples exercise, group work, QR test code, Buddhist disciples, leading disciples (2) Teaching 4 MAT, teaching and learning innovation Manage cooperative learning, Jigsaw techniques, Buddhist skills training, QR test code, Buddhist skills training (3) Activity-based teaching Innovation in teaching and learning, teaching process, practice, formal practice, Kahoot, practice of ordinance skills

Examination of the development of teaching and learning innovation at Phrapariyattidhamma School Department of General Education Research indicates that the overall picture is at the highest level, in descending order, from the least to the most. With the highest average level, followed by the next possibility is accuracy and the lowest mean is Suitability with average values respectively.

Keyword: Innovation, teaching and learning, Buddhist Scripture School Department of General Education

บทนำ

โลกปัจจุบันมีการแข่งขันกันสูง ในยุคโลกาภิวัตน์ มีความไร้พรมแดนไม่มีอะไรกีดขวาง การติดต่อสื่อสารได้การบริหารจัดการองค์การหรือสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ และ ประสิทธิผลตามเป้าหมายซึ่งการบริหารจัดการองค์การย่อมมีความเสี่ยงต่างๆ ผู้บริหารจะต้องมี วิสัยทัศน์และสมรรถนะโดยมีความสามารถมีความเป็นผู้นำสามารถนำพาองค์การให้มีความ เจริญเติบโตอยู่รอดได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง (ไพฑูรย์ สินดารัตน์, 2560)

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีสถานภาพเป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามกฎกระทรวง ว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2548 ซึ่งคณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมได้ออกประกาศมหาเถรสมาคม ว่าด้วยโรงเรียนพระ ปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2553 กำหนดให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งทำหน้าที่กำกับ ควบคุมดูแล จึงเป็นโรงเรียนของคณะสงฆ์ ในการสนับสนุนงบประมาณของสำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ (กองพุทธศาสนศึกษา, 2558)

การจัดการเรียนการสอนจากการรายงานผลมาตรฐานและการประกันคุณภาพ การศึกษาภายนอก จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ. องค์การมหาชน จำนวน 403 โรง เข้ารับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม ระหว่างปี พ.ศ. 2556-2557 สรุป ว่า โรงเรียนที่ได้รับรองคุณภาพมาตรฐาน จำนวน 182 โรง โรงเรียนที่ไม่ได้ รับการรับรองคุณภาพมาตรฐาน จำนวน 221 โรง (กองพุทธศาสนศึกษา, 2558) สภาพการของ การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม พบว่า ปัญหาด้านการพัฒนาสื่อวัตกรรมการจัดการเรียน การสอน (ชนาธิป แก้วบ้านดอน, 2561) จากสภาพปัญหาสื่อวัตกรรมการเรียนการสอน จำนวน 2 ประเภท ประกอบด้วย 1) วัตกรรมการจัดการเรียนการสอนประเภทสื่อสิ่งประดิษฐ์ 2) วัตกรรมการจัดการเรียนการสอนประเภทรูปแบบวิธีสอน เนื่องจากขาดการออกแบบพัฒนา สื่อวัตกรรมการเรียนการสอน ประกอบกับ เนื้อหา กิจกรรม แบบฝึกหัด และกราฟิก/โปรแกรม

ผู้ศึกษาสนใจในการศึกษาการพัฒนาวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนปริยัติ ธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยคำนึงถึงด้านวัตกรรมการจัดการเรียนการ สอน วัตกรรมการสื่อการสอน ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมเพื่อสืบทอดเป็นศาสนทายาทที่ ดี มีความรู้ คู่คุณธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
3. เพื่อนำเสนอนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา การพัฒนาที่ใช้ในการวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) และใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบผสมวิธี (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กองพุทธศาสนาศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จำนวน 14 กลุ่ม 409 โรงเรียน โดยมีครูผู้สอนทั้งบรรพชิต/ฆราวาส กลุ่มประชากร จำนวน 4,793 รูป/คน และ จำนวนผู้บริหาร กลุ่มประชากรจำนวน 409 รูป/คน ใช้ข้อมูลในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันปัจจุบันนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา คือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูผู้สอน กองพุทธศาสนาศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จำนวน 14 กลุ่ม 409 โรงเรียน มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 4,793 รูป/คน ผู้วิจัยกำหนดจากตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2544) เป็นตารางที่ใช้หาขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อประมาณค่าสัดส่วนของประชากรและกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากรเท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 4 % และระดับค่าความเชื่อมั่น 95 % ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 556 รูป/คน

ได้กลุ่มตัวอย่าง และนำมาสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Sampling) 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตรวจสอบนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา คือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จำนวน 14 กลุ่ม 409 โรงเรียน มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 409 รูป/คน นำมาเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ในระดับความเชื่อมั่นในระดับ 95% ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 201 รูป/คน ทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

2.1.1 แบบสอบถามสำหรับครูในสถานศึกษา เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาปัจจุบันนวัตกรรมจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาปัจจุบันของนวัตกรรมจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ผู้วิจัยสร้างเอง ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2535)

2.1.2 แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อตรวจสอบนวัตกรรมจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาตามมาตรฐานการตรวจสอบ 4 ด้าน คือ ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scale)

2.2 แบบคำถามสัมภาษณ์แบบปลายเปิด (Open-ended Questions) ที่ผู้วิจัยสร้างเอง เพื่อสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 1) ผู้ที่มีผลงานเกี่ยวกับนวัตกรรมจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย 2) ผู้ที่ได้รับรางวัลนวัตกรรมจัดการเรียนการสอน 3) โรงเรียนที่รับประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) อยู่ในระดับดีมาก เกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย

นำนักคำตอบ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์โดยใช้แนวความคิดของเบสท์ (Best W. John.) (บุญชม ศรีสะอาด, 2535)

2.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจงโดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก (Purposive Sampling) คือ (1) นักวิชาการกลุ่ม (2) ผู้บริหาร (3) ครูผู้สอนบรรพชิต/ฆราวาสที่มีประสบการณ์ด้านนวัตกรรมโดยการเลือกแบบเจาะจงและกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) ได้แก่ การนำผลของการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม มาวิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบ 3 เสา่ ตามกรอบแนวคิด (สุภางค์ จันทวานิช, 2540)

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data Analysis)

3.2.1 สำหรับครูในสถานศึกษา ได้นำข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาปัจจุบันปัจจุบันนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาตามสภาพเป็นจริง และสภาพคาดหวัง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3.2.2 สำหรับผู้บริหารในสถานศึกษา ได้นำข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบ “นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา”ตามมาตรฐานการตรวจสอบ 4 ด้าน คือ 1. ความเป็นประโยชน์ 2. ความเป็นไปได้ 3. ความเหมาะสม 4. ความถูกต้อง การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3.2.3 การวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) โดยวิธี Priority Needs Index (PNI) แบบปรับปรุง เป็นสูตรที่ปรับปรุงจากสูตร PNI ดั้งเดิม โดย นางสาววิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช เป็นวิธีการที่หาค่าผลต่างของ (I – D) แล้วหารด้วยค่า D โดยใช้หลักการกำหนดความต้องการจำเป็นจากระดับสภาพปัจจุบันแล้วจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นตามค่า PNI modified โดยใช้สูตรในการคำนวณ

$$PNI_{\text{modified}} = (I - D) / D$$

PNI_{modified} หมายถึง ดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

I = Importance หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพที่คาดหวัง คือ ระดับความต้องการ

D = Degree of Success หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพปัจจุบัน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันนวัตกรรมการศึกษาด้านเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ผลการวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็นของแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาสภาพปัจจุบันนวัตกรรมการศึกษาด้านเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สำหรับครูผู้สอน โดยวิธี PNI_{modified} ได้ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการจำเป็นนวัตกรรมการศึกษาด้านเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยภาพรวม พบว่า นวัตกรรมการศึกษาด้านเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่สำคัญควรพัฒนามากที่สุด ลำดับที่ 1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ สื่อชุดฝึกทักษะ และ แบบกิจกรรม รองมาลำดับที่ 2 คือ สื่อชุดนิทาน รองมาลำดับที่ 3 คือ แบบ 4 MAT รองมาลำดับที่ 4 แบบซิปปาโมเดล (CIPPA MODEL) และลำดับสุดท้ายคือ สื่อชุดเกม

2. ผลการวิจัยการพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

การพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษามี 3 กระบวนการ คือ 1) กระบวนการพัฒนาขั้นต้น (Primary Step) ระยะการวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้เบื้องต้น ประกอบด้วย การวิเคราะห์ผู้เรียน วิเคราะห์เป้าหมาย วิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์เวลา วิเคราะห์การออกแบบกิจกรรม แบบกราฟิก 2) กระบวนการพัฒนาขั้นกลาง (Secondary Step) ระยะการออกแบบพัฒนาบทเรียนมัลติมีเดียโดยใช้โปรแกรมที่เหมาะสมหรือที่ผู้สอนมีความถนัด ประกอบกับ เนื้อหา กิจกรรม แบบฝึกหัด และ กราฟิก/

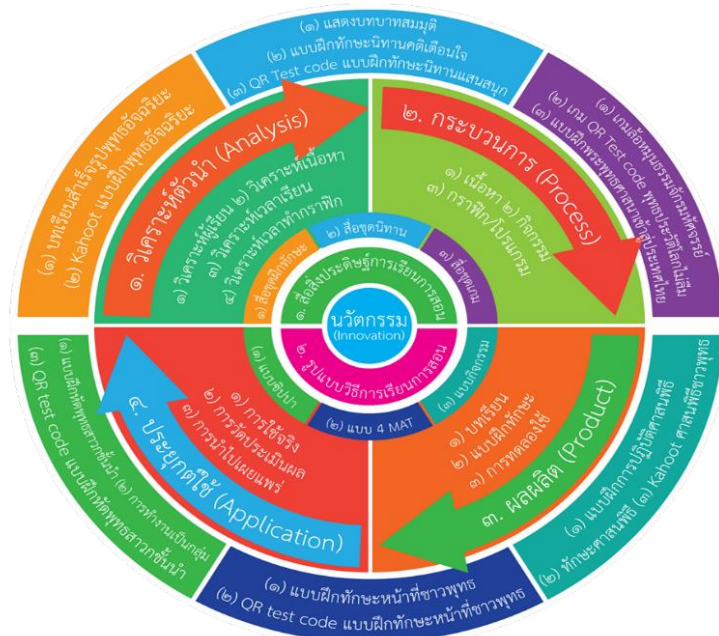
โปรแกรม เช่น Website, Google form, Kahoot, QR Test Code, Adobe Captivate, Paint 3) กระบวนการพัฒนาขั้นสุดท้าย (Finally Step) การนำทดลองในกลุ่มตัวอย่าง นำไปใช้งานจริงและการประเมินผล ตรวจสอบการวิเคราะห์การออกแบบ การพัฒนา เผยแพร่ความคิด ใช้นวัตกรรมได้ผลหรือลดสภาพปัญหาปัจจุบัน

การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนประกอบด้วย 1) เตรียมสื่อในการนำเสนอเนื้อหา 2) เตรียมกราฟิกที่ใช้ตกแต่งหน้าจอ 3) การเขียนโปรแกรม 4) ทดสอบการใช้งานเบื้องต้น 5) สร้างคู่มือการใช้งานและบรรจุภัณฑ์

3. ผลการตรวจสอบตรวจสอบและการนำเสนอการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ผลการตรวจสอบนวัตกรรมการเรียนการสอน 4 ด้าน ได้แก่ ความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความถูกต้อง พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาลำดับที่ 2 คือ ด้านความเป็นไปได้ รองลงมาลำดับที่ 3 คือ ด้านความถูกต้อง และ รองลงมาลำดับที่ 4 คือ ด้านความเหมาะสม

องค์ความรู้ใหม่จากผลการวิจัยการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ดังนี้

แผนภาพ : การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม

แผนกสามัญศึกษา : APPA'S INNOVATNION

จากแผนภาพสรุปว่า การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษามีสัญลักษณ์เป็นลูกศรชี้ตามลำดับองค์ประกอบการพัฒนาเป็นรูปวงกลม บ่งบอกถึงความสัมพันธ์อย่างเป็นการพัฒนาโดยมีนวัตกรรมเป็นศูนย์กลางแห่งการพัฒนา นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ นวัตกรรมนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน สื่อสิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนรูปแบบวิธีสอน มีองค์ประกอบการพัฒนานวัตกรรม 4 ส่วน คือ 1) วิเคราะห์ตัวนำ (Analysis) ประกอบด้วย วิเคราะห์ผู้เรียน วิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์เวลาเรียน วิเคราะห์ออกแบบ 2) กระบวนการ (Process) การออกแบบพัฒนาบทเรียน ประกอบกับ เนื้อหา กิจกรรม กราฟิก/โปรแกรม 3) ผลผลิต (Product) ประกอบด้วย บทเรียน แบบฝึกทักษะ การทดลองใช้ 4) ประยุกต์ใช้ (Application) ประกอบด้วย การใช้จริง การวัดประเมินผล การนำไปเผยแพร่ เพื่อให้ทราบนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน ที่มุ่งพัฒนานวัตกรรมเป็นองค์ประกอบการพัฒนาแล้วเลือกสาระการเรียนรู้พัฒนาให้สอดคล้องกันสำหรับผู้ที่จะนำการพัฒนานวัตกรรมมีขั้นตอน ดังนี้

ส่วนที่ 1 องค์ประกอบการพัฒนาวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน

1. วิเคราะห์ตัวนำ (A = Analysis)
2. กระบวนการ (P = Process)
3. ผลผลิต (P = Product)
4. ประยุกต์ใช้ (A = Application)

ดำเนินการพัฒนาวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน

1. วิเคราะห์ผู้เรียน วิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์เวลาเรียน วิเคราะห์ออกแบบ
2. เนื้อหา กิจกรรม กราฟิก/โปรแกรม
3. บทเรียน แบบฝึกทักษะ การทดลองใช้
4. การใช้จริง การวัดประเมินผล การนำไปเผยแพร่

ส่วนที่ 2 วัตกรรมการจัดการเรียนการสอน

1. วัตกรรมการจัดการเรียนการสอนสื่อสิ่งประดิษฐ์ ประกอบด้วย 1) ด้านสื่อชุดฝึกทักษะ ตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ที่เป็นการทบทวนหรือเสริมเพิ่มเติมความรู้ ได้แก่ (1) บทเรียนสำเร็จรูปพุทธอัจฉริยะ (2) Kahoot แบบฝึกพุทธอัจฉริยะ 2) สื่อชุดนิทาน ตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ที่เป็นเรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมาหรือเป็นเรื่องที่แต่งขึ้น ได้แก่ (1) แสดงบทบาทสมมติ (2) แบบฝึกทักษะนิทานคติเตือนใจ (3) QR Test code แบบฝึกนิทานแสนสนุก 3) สื่อชุดเกม ตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ที่เป็นการละเล่นสร้างความสนใจและความสนุกสนาน มีกฎเกณฑ์ กติกา ได้แก่ (1) เกมล่อหมุนธรรมจักรมหัศจรรย์ (2) เกม QR Test code พุทธประวัติโลกไม่ลืม (3) แบบฝึกพระพุทธรูปศาสนาเข้าสู่ประเทศไทย

2. วัตกรรมการจัดการเรียนการสอนรูปแบบวิธีสอน ประกอบด้วย 1) การสอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ได้แก่ (1) แบบฝึกหัดพุทธสาวกชั้นนำ (2) QR test code แบบฝึกหัดพุทธสาวกชั้นนำ (3) การทำงานเป็นกลุ่ม 2) การสอนแบบ 4 MAT การถ่ายทอดความรู้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในการเรียนรู้ ได้แก่ (1) แบบฝึกทักษะหน้าที่ชาวพุทธ (2) QR test code แบบฝึกทักษะหน้าที่ชาวพุทธ 3) การสอนแบบกิจกรรม การถ่ายทอดความรู้มุ่งเน้นกระบวนการปฏิบัติต่างๆ (1) แบบฝึกการปฏิบัติศาสนพิธี (2) ทักษะศาสนพิธี (3) Kahoot ศาสนพิธีชาวพุทธ

อภิปรายผล

จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า สภาพปัญหาปัจจุบันของนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา คือ 1) ครูผู้สอนขาดพัฒนาให้มีการสอนคิดวิเคราะห์ให้ผู้เรียน วิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์เวลาเรียน วิเคราะห์เวลาทำแบบทดสอบ 2) ครูผู้สอนขาดการออกแบบนวัตกรรมมีแต่มีเดียและรูปแบบวิธีการสอนในการนำทดลองกลุ่มตัวอย่าง นำไปใช้งานจริงและการวัดประเมินผล ประกอบกับ เนื้อหา กิจกรรม แบบฝึกหัด และกราฟิก/โปรแกรม เช่น Website, Google form, Kahoot, QR Test Code, Adobe Captivate, Paint มาประยุกต์ใช้ให้เกิดเป็นนวัตกรรมในการเรียนการสอน ซึ่งความสอดคล้องกับ (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และคณะ, 2553) ได้กล่าวไว้ในนวัตกรรม : ความหมาย ประเภท และความสำคัญต่อการเป็นผู้ประกอบการ วารสารบริหารธุรกิจว่า นวัตกรรมเป็นสิ่งจำเป็นที่องค์กรควรที่จะศึกษาและเรียนรู้ในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการเผยแพร่ นวัตกรรมเพื่อก่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้พื้นฐานที่แข็งแกร่ง และสามารถนำไปใช้พัฒนาวิธีการสำหรับการจัดการกับกระบวนการทางนวัตกรรมเหล่านั้นให้มีประสิทธิภาพ

จากข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอน กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า จำนวนครูผู้สอนที่เป็นบรรพชิต อายุต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในภาพรวมว่า สภาพปัญหาปัจจุบันของนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน คือ สื่อชุดฝึกทักษะ และแบบกิจกรรม รองมาลำดับที่ 2 คือ สื่อชุดนิทาน รองมาลำดับที่ 3 คือ แบบ 4 MAT รองมาลำดับที่ 4 แบบซิปปาโมเดล (CIPPA MODEL) และลำดับสุดท้าย คือ สื่อชุดเกม เป็นความต้องการจำเป็นในลำดับที่สำคัญที่สุดที่ควรจะได้มีการพัฒนา

การพัฒนาเป็นการทำความเจริญ งามงาม มีความสุขเพื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ดี เก่ง มีความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีความสอดคล้องกับ (สุตาภรณ์ อรุณดี, 2551) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สู่ระดับโลกในศตวรรษที่ 21 กรณีศึกษาการพัฒนาสมรรถนะทรัพยากรมนุษย์ ตามหลักพุทธญาณวิทยา ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนามนุษย์นั้นต้องเริ่มด้วยการพัฒนาจิตใจเพราะจิตใจเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุด ในการสร้างพฤติกรรมเมื่อมนุษย์มีพื้นฐานจิตใจที่ดีแล้วจะเก่งได้เองเกิดเป็นทุน

สมองหรือทุนทางปัญญาของมนุษย์ อริยะ – อัจฉริยะ (ดี – เก่ง) เรียกว่าเป็นสมรรถนะมีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคนแต่ต้องอาศัยการฝึกฝนตนเอง เรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่องจะทำให้เป็นผู้มีสมรรถนะระดับสูงสุดได้ มีความสอดคล้อง (Wotruba, T.R. & Wright, P.L, 1975) ได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือประเมินผลอาจารย์ (how to develop a teacher-rating scale instrument) ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของอาจารย์ที่สำคัญ ได้แก่ การมีความรู้กว้างขวาง ถูกต้องทันสมัย และรู้อย่างแท้จริง ส่งเสริมให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็น มีความกระตือรือร้นในวิชาที่ตนสอน ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่มสามารถอธิบายให้เข้าใจง่าย ยกตัวอย่างให้เห็นชัดเจน ช่วยเหลือนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน มีความยุติธรรมในการประเมินผลการเรียน มีทัศนคติที่ดีต่อนักศึกษาและวิชาที่สอน มีความสอดคล้องกับ (Calderon, L.A., 1989) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่สอนได้ดีเยี่ยมในทัศนะของนักเรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียนในเขตวิทยาลัยชุมชน ลอสแอนเจลิสเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคลิกภาพและพฤติกรรมของครูที่สอนได้ดีเยี่ยมพบว่า คุณลักษณะผู้สอนที่ดี 3 ลักษณะ ได้แก่ 1. ลักษณะการสอนที่ดี 2. ลักษณะที่เกี่ยวกับบุคลิกภาพที่ดี 3. ลักษณะเกี่ยวกับอาชีพครูที่ดี

นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน พบว่า นวัตกรรมด้านการเรียนการสอน ประกอบด้วย 1) นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนสื่อสิ่งประดิษฐ์ ประกอบด้วย สื่อสิ่งประดิษฐ์สื่อชุดฝึกทักษะ สื่อชุดนิทาน สื่อชุดเกม และ 2) นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนด้านรูปแบบวิธีสอน ประกอบด้วยรูปแบบวิธีการสอนแบบซิปปาโมเดล (CIPPA MODEL) รูปแบบวิธีการสอนแบบ 4 MAT รูปแบบวิธีการสอนแบบกิจกรรม มีความสอดคล้องกับ (พิชิตฤทธิ์จรูญ, 2553) ได้กล่าวถึงนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนว่า การจัดการเรียนการสอนให้เกินมีประสิทธิภาพสามารถนำนวัตกรรมต่างๆเข้ามาในการสอน จำแนกประเภทได้ดังนี้ 1. นวัตกรรมประเภทสื่อ สิ่งประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์หรือเกี่ยวกับการเรียนการสอน 2. นวัตกรรมประเภทรูปแบบ/เทคนิค/วิธีการสอน นวัตกรรมประเภทนี้เป็นการใช้วิธีสอนหรือเทคนิคการสอนในรูปแบบต่างๆ ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้ในทักษะด้านต่าง ๆ ได้เร็วยิ่งขึ้น มีความเห็นสอดคล้องกับ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนในฝัน” (ฐานิตา นพฤทธิ์, 2556) ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารควรมีทัศนคติในเชิงบวกกับการใช้ ICT สามารถใช้ ICT ในการปฏิบัติงานได้ พร้อมทั้งจะส่งเสริม

สนับสนุนให้ครูใช้ ICT มีการสร้างแรงจูงใจในการใช้ ICT ให้กับครูในโรงเรียน หามาตีเครือข่าย เพื่อพัฒนา แบ่งปันความรู้และเทคโนโลยีร่วมกัน มีเห็นสอดคล้องกับวิจัยเรื่อง "แนวทางการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในบริบทแห่งสังคมไทยยุคปัจจุบัน" (พระมหาธรรมรัต อริยธมฺโม (ยศ ขุน), 2555) ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การจัดการศึกษาปัจจุบันมีการปฏิรูปทั้งระบบอย่างเร่งด่วน ทั้งในระดับนโยบายองค์กรบริหารและรูปแบบเทคนิควิธีการเรียนการสอน ประกอบด้วย 1) เป้าหมายของการสอน 2 ส่วน คือ ส่วนบุคคลและส่วนรวม 2) รูปแบบและขั้นตอนการสอน 3) การใช้เทคนิคการสอน 4) การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ 5) การประเมินผลการเรียนรู้และผล สภาพและปัญหาในการพัฒนาการศึกษา มี 8 ด้าน คือ ด้านบุคคล ด้านอุปกรณ์ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสถานการณ์ ด้านหลักสูตร ด้านเนื้อหา ด้านองค์ความรู้ และ ด้านหลักธรรม ทำให้เกิดประสิทธิภาพ มีความสอดคล้องกับวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาต้นแบบของคณะสงฆ์ไทย” (อินตา ศิริวรรณ, 2559) พบว่า รูปแบบและสภาพการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาต้นแบบของคณะสงฆ์ไทย ประกอบด้วยบริหารตน บริหารคน และ บริหารงานอย่างมีเป้าหมายปรับทัศนคติของตนเองและทัศนคติของผู้ร่วมงานจัดตั้งเครือข่ายการทำงานพัฒนาบุคลากรให้ตรงตามความสามารถและวางแผนการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน ร่วมกันผ่าน PS-GANPPI MODEL ผ่านสื่อนวัตกรรมและรูปแบบเทคนิค วิธีการปฏิบัติ เพื่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ต้นแบบของคณะสงฆ์ไทยอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สถานศึกษาและหัวหน้ากลุ่มสาระ ควรนำการพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนการสอนไปดำเนินการโดยจัดทำเป็นหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตรและบูรณาการเข้ากับทุกกลุ่มสาระ ซึ่งตัวอย่างกิจกรรมที่ได้เสนอไว้ในงานวิจัยครั้งนี้มีหลายกิจกรรมโดยยึดแนวทางการพัฒนานวัตกรรมศึกษาด้านการเรียนการสอนประเภทสื่อ สิ่งประดิษฐ์และรูปแบบวิธีสอน ดังนั้นจึงควรเลือกกิจกรรมให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

1.2 สถานศึกษาและหัวหน้ากลุ่มสาระ ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาในการส่งเสริม สนับสนุนและร่วมกันฝึกปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการพัฒนาวัตกรรมการศึกษาที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. ข้อเสนอแนะการนำไปปฏิบัติ

2.1 หัวหน้ากลุ่มสาระ ครูผู้สอน สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูล ในการกำหนดนโยบาย และขั้นตอนการพัฒนาวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนให้สถานศึกษาให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูงเพิ่มมีประสิทธิภาพทางด้านวิชาการให้มากยิ่งขึ้น

2.2 สถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระ ครูผู้สอนควรนำการพัฒนาวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กองพุทธศาสนศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธแห่งชาติ และ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และบริบทของสถานศึกษา

2.3 สถานศึกษา ควรมีการติดตามควบคุมและการเรียนการสอนผลการดำเนินงาน กิจกรรมการพัฒนาวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน ของสถานศึกษาตน โดยการประเมินผลการอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. ข้อเสนอในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรทำการศึกษาวิจัยต่อไปโดยการพัฒนาวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม แผนกบาลี ของนักเรียนทุกระดับให้กว้างขวางยิ่งขึ้นไป อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของคณะสงฆ์ต่อไป

3.2 ควรทำการศึกษาวิจัยต่อไปโดยการทดลองใช้กับกลุ่มนักเรียนในระดับอื่น เช่น นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อันจะนำมายกระดับผลสัมฤทธิ์พัฒนาคุณภาพการศึกษาของเยาวชนต่อไป

3.3 ควรทำการศึกษาวิจัยต่อไปโดยการสร้างรูปแบบหรือการพัฒนาวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- กองพุทธศาสนศึกษา. (2558). คู่มือปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- กองพุทธศาสนศึกษา. (2558). แผนยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2558-2562. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- ชนาธิป แก้วบ้านดอน. (14 มกราคม 2561). นวัตกรรมทางการศึกษาที่สำคัญของไทยในปัจจุบัน. เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/>.
- ฐานิตา นพฤทธิ์. (2556). นวัตกรรมการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนในฝัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์นการพิมพ์.
- พระมหาธรรมรัตน์ อริยมโม (ยศขุน). (2555). แนวทางการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในบริบทแห่งสังคมไทยยุคปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พิชิต ฤทธิ์จัญญ. (2553). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม. กรุงเทพมหานคร.
- ไพฑูรย์ สินดารัตน์. (2560). ความเป็นผู้นำทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์และคณะ. (2553). นวัตกรรม : ความหมาย ประเภท และความสำคัญต่อการเป็นผู้ประกอบการ. วารสารบริหารธุรกิจ 33 (124).
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2544). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เฟื่องฟ้าพรินต์.
- สุดาภรณ์ อรุณดี. (2551). ยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สู่ระดับโลกในศตวรรษที่ 21 กรณีศึกษาการพัฒนาสมรรถนะทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธญาณวิทยาและรูปแบบการจัดการทักษะความรู้ (รูปแบบ SKM Model). วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.

สุภางค์ จันทวานิช. (2540). วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อินตา ศิริวรรณ. (2559). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาต้นแบบของคณะสงฆ์ไทย. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต คณะครุศาสตร์ ทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Calderon, L.A. (1989 49(9)). Characteristics of excellent teacher as perceived by students, teachers and administrators in the Los Angeles Community College District. Dissertation Abstracts International, 2512-A.

Wotruba, T.R. & Wright, P.L. (1975 46(6)). How to develop a teacher rating instrument. Journal of Higher Education, 653-660.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การเรียนรู้เชิงรุก
สาระหน้าที่พลเมือง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
โรงเรียนเทศบาลวัดศาลามีชัย อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

DEVELOPMENT OF LEARNING ACHIEVEMENT USING ACTIVE
LEARNING ON THE CIVIC DUTIES FOR 2ND SECONDARY SCHOOL
STUDENTS AT WAT SALAMEECHAI MUNICIPAL SCHOOL,
MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE.

พระมหาอภิรักษ์ นนทภาณิ (คำหาพล)

Phramaha Aphinan Nandabhāṇī (Khamhanphon)

นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ

Niwes Wongsuwan

สมชัย ศรีนอก

Somchai Srinok

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: abhinan.kham@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุก วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระหน้าที่พลเมือง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดศาลามีชัย อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อน และหลังด้วยการเรียนรู้เชิงรุกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดศาลามีชัย อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ห้อง 2/1 โรงเรียนเทศบาลวัดศาลามีชัย อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวนทั้งหมด 52 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่

* Received 8 April 2019; Revised 27 April 2019; Accepted 27 April 2019.

ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก สารหน้าที่พลเมือง หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ชุมชนของเรา จำนวน 3 แผนการจัดการเรียนรู้ และแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สารหน้าที่พลเมือง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดศาลามีชัย อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีประสิทธิภาพ และเห็นผลได้ชัดเจน เนื่องจาก การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทในการจัดการเรียนรู้ตามความถนัด ทำให้ผู้เรียนสามารถดึงความถนัดของตนเองมาใช้ ในหาคำตอบจัดทำชิ้นงาน และเสนอความคิดของตนเอง เพื่อนำมาเสนอต่อคุณครูและเพื่อนในชั้นเรียน ผู้เรียนมีความสนใจ ให้ความร่วมมือ นำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ดี ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์โดยตรงจากการศึกษา

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สารหน้าที่พลเมือง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดศาลามีชัย อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง คนดีของชุมชน จำนวน 3 แผนการจัดการเรียนรู้ ก่อนเรียนและหลังเรียน ผลการวิจัยดังนี้ ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 15.20 หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 24.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ก่อนเรียน = 2.725 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หลังเรียน = 2.893 เมื่อนำไปทดสอบหาค่า t - test พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการวิจัยโดยภาพรวม พบว่า การจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีบทบาทในการแสวงหาความรู้และเรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนจนเกิดความรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ดีและนำไปประยุกต์ใช้สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่าหรือ สร้างสรรค์สิ่งต่างๆ และพัฒนาตนเองเต็มความสามารถ รวมถึงมีประสบการณ์ในการเรียนรู้ ได้มีโอกาสร่วมกันแสดงความคิดเห็น ผู้เรียนได้เรียนรู้สถานการณ์จำลอง มีการลงปฏิบัติจริง ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีและมีผลการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การพัฒนา, การเรียนรู้เชิงรุก, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The thesis entitled “Development of learning achievement using active learning on the civic duties for 2nd secondary school students at Wat Salameechai Municipal School, Mueang district, Na Khon Sithammarat province” was an experimental research with two objectives. The study aimed: 1) to create the active learning management on the subject of social studies, religion and cultures, and civic duties for 2nd secondary school students at Wat Salameechai Municipal school, Mueang district, Na Khon Sithammarat province and 2) to compare the learning achievement of before and after the active learning of 2nd secondary school students at Wat Salameechai Municipal school. A sample was a purposive sampling and selected from 52 students of 2nd secondary school of Wat Salameechai Municipal school. The research instruments were 1) the active learning on civic duties, learning unit 2 lesson on “our community” in total of 3 learning management plans and 2) learning achievement test of 30 questions.

The results of the study were as follows:

1. The results of an active learning on civic duties for 2nd secondary school students at Wat Salameechai Municipal School, Mueang district, Na Khon Sithammarat province were effective and could see the effects clearly because the active learning emphasized on having the students to arrange their own learning according to their skills by themselves. This helped students able to bring out their skills to accomplish in their assignments, able to form their opinions and propose to teachers and classmates. If students paid attention and cooperated, this would lead to the development in learning management and students could gain more direct knowledges and experiences from studying.

2. From comparing the learning achievement of before and after the active learning on the civic duties for 2nd secondary school students at Wat Salameechai Municipal school, learning unit 2 lesson on “good people of the

community” in total of 3 learning management plans, it was found that before the learning, the average was at $(\bar{x}) = 15.20$ and the standard deviation (S.D.) was at 2.725 while after the learning, the average was at $(\bar{x}) = 24.44$ and the standard deviation (S.D.) was at 2.893. The learning achievement of students after the learning was higher at .05 level of significance.

The total research results found that learning management which makes learners have roles to find knowledge interactively with friends makes learners understand well and able to apply, analysis, synthesis, evaluate or create things and develop oneself with all one's ability including having experiences in learning and having chances to comment together. Learners learned simulated situation concerning taking action; it made good learning and affected effective learning results.

Keyword: Development, Active Learning, Achievement

บทนำ

ปรัชญาการศึกษาไทยตามแนวพุทธธรรม โดยพระธรรมปิฎก ตั้งแต่ครั้งยังดำรงสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะได้อธิบายว่า ชีวิตเกิดจากการรวมตัวขององค์ประกอบต่าง ๆ จำนวนมาก ซึ่งจัดได้เป็น 2 ประเภท คือ องค์ประกอบทางร่างกายและทางจิตใจ ซึ่งทุกส่วนจะมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาไปตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากภายในและภายนอก ชีวิตจะพยายามเข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุปัจจัยที่จะอำนวยประโยชน์แก่ตน หรือเกื้อกูลแก่การดำรงชีวิตของตน หรือช่วยเพิ่มพูนความสามารถของตนที่จะดำรงอยู่ในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกต่าง ๆ ดังนั้นชีวิตจึงขาดอิสรภาพ ไม่มีความเป็นใหญ่ในตนเอง เพราะถูกครอบงำหรือพึ่งพาอาศัยปัจจัยภายนอกตลอดเวลา แต่เนื่องจากมนุษย์มีคุณลักษณะพิเศษที่ต่างจากชีวิตแบบอื่น ๆ คือ มีองค์ประกอบภายในจิตใจที่เรียกว่า “สติปัญญา” จึงทำให้มนุษย์สามารถที่จะเรียนรู้ และสามารถจัดปัจจัยสิ่งแวดล้อมทั้งหลายให้เกื้อกูลแก่การดำรงชีวิตของตน ทำให้มนุษย์สามารถหลุดพ้นจากอำนาจ

ครอบงำของสิ่งอื่นทำให้มีอิสรภาพหรือมีความเป็นใหญ่ในตนเองขึ้นกระบวนการที่มนุษย์เกิดการเรียนรู้โดยใช้สติปัญญานี้เอง คือ การศึกษา ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า

“การศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชีวิตเข้าถึงอิสรภาพ คือ ทำให้หลุดพ้นจากอำนาจครอบงำของปัจจัยแวดล้อมภายนอกให้มากที่สุด และมีความเป็นใหญ่ในตัว ในการที่จะกำหนดความเป็นอยู่ของตนให้ได้มากที่สุด” พระราชวรมณี (ทิตินา แคมมณี, 2552)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทนอดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ให้ความสำคัญกับความสามารถด้านการคิดและการแก้ปัญหาโดยได้กำหนดไว้ในสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 5 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสารเป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผล และความถูกต้องตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม ประการที่สอง ความสามารถในการคิดเป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม ประการที่สาม ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมจริยธรรมและข้อมูลข่าวสารสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ นำมาประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม ประการที่สี่ ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการ

ดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องการทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น ประการที่ห้า ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การศึกษาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นการศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ ลักษณะทางกายภาพและสภาพสิ่งแวดล้อมที่อยู่ล้อมรอบตัวเรา เป็นการเรียนรู้ที่จะสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมปัจจุบันได้อย่างมีความสุข ปัญหาที่พบในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สารหน้าที่พลเมือง เนื่องจากเป็นรายวิชาที่มีสาระการเรียนรู้ที่หลากหลาย จึงก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องของการทำความเข้าใจในเนื้อหาของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสนและเกิดความกังวลในการศึกษาเล่าเรียนในรายวิชานี้ จึงเป็นเหตุที่ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนไม่ดี ทางผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่าสมควรแก้ปัญหาโดยการจัดการเรียนเชิงรุกมาช่วยในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาเป็นการสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนสนใจในการเรียนมากขึ้น และส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น

จากการศึกษาสภาพปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่มีผลต่ำกว่าระดับมาตรฐาน ผู้วิจัยเห็นว่าการใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถช่วยให้กระบวนการคิด ทักษะเฉพาะด้าน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพัฒนาในด้านที่ดีขึ้นได้ โดยมีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นเครื่องมือในการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียน ได้มีความสุขสนุกสนานและมีการกระตุ้นเร้าความสนใจทั้ง และการได้ลงมือทำด้วยตนเอง ซึ่งเป็นวิธีที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำไปปฏิบัติงานได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างการเรียนรู้เชิงรุก วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระหน้าที่พลเมือง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังด้วยการเรียนรู้เชิงรุกของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดศาลาไม้ชัย อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงทดลอง (Experimental Research) ได้ดำเนินการทดลองตามแบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest – Posttest Design) โดยผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 8 ชั่วโมง และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 30 ข้อ เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย 3 ตัวเลือก และได้ศึกษาค้นคว้า ตำรา วารสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และรายละเอียดวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างชุดฝึกทักษะการเรียนรู้ นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น เสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอคำแนะนำในส่วนที่ยังบกพร่อง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความถูกต้องตามรูปแบบ และความถูกต้องของภาษา โดยพิจารณาหาคุณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับคำตอบที่ต้องการวัด (IOC) นำกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข มาใช้สอนจริงโดยใช้คู่กับแผนการจัดการเรียนรู้ มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในบทเรียนของแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผน หลังจากทดลองใช้วิธีการสอนแบบเชิงรุกคู่กับแผนการจัดการเรียนรู้เสร็จสิ้นแล้ว นำแบบทดสอบชุดเดิมกับก่อนเรียนมาทำการทดสอบหลังเรียนอีกครั้ง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ทดสอบก่อนเรียน โดยใช้แบบทดสอบก่อนและหลังเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง
2. เริ่มดำเนินการสอน โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นใช้เวลาทั้งหมด จำนวน 8 ชั่วโมง โดยใช้รูปแบบการสอนเชิงรุก จำนวน 1 ชุด

3. เมื่อสอนเสร็จแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ จะมีการประเมินผลโดยใช้ชุดฝึกมีเกณฑ์การให้คะแนน ถ้าไม่ผ่านเกณฑ์ก็สอนซ่อมเสริม

4. เมื่อทดลองสอนโดยใช้รูปแบบการสอนเชิงรุกแล้ว ก็ทดสอบหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบก่อนและหลังเรียนชุดเดิม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง ชุมชนของเรา โดยหาค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายด้านและโดยรวม

2. กรอกข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนลงในโปรแกรมวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ หาค่า T – Test แบบ dependent

ผลการวิจัย

การแสดงผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์นั้นผู้วิจัยขอนำเสนอเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แสดงผลการสร้างการเรียนรู้เชิงรุก สารหน้าที่พลเมือง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดศาลาไม้ชัย อำเภอมะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้นำการเรียนรู้เชิงรุก มาใช้เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สารหน้าที่พลเมือง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดศาลาไม้ชัย อำเภอมะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ชุมชนของเรา จำนวน 3 แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ระยะเวลา 8 ชั่วโมง ในแต่ละแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้นจะใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก

กล่าวโดยสรุปแล้ว ผลการศึกษาการเรียนรู้เชิงรุก สารหน้าที่พลเมือง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดศาลาไม้ชัย อำเภอมะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การเรียนรู้เชิงรุก เป็นการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทในการจัดการเรียนรู้ตามความถนัดหรือความสนใจ ในเนื้อหาสาระที่กำลังศึกษาทำให้ผู้เรียนมีความสนใจที่จะค้นหาคำตอบตามวิธีของตนเองแล้วนำมาจัดทำเป็นชิ้นงานมานำเสนอต่อคุณครูและเพื่อนในชั้นเรียน โดยมีครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์โดยตรงจากการศึกษาในเรื่องนั้น ๆ

ตอนที่ 2 แสดงผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการเรียนรู้เชิงรุก สารหน้าที่พลเมือง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดศาลาไม้ชัย อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน และการทดสอบหาค่า $t - test$ โดยรวมของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้นักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน

ตารางที่ 1 แสดงผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการเรียนรู้เชิงรุก โดยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบหาค่า $t - test$ โดยรวมของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้นักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน (N)	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) จากคะแนนเต็ม 30	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ค่าความต่างเฉลี่ย	ค่าสถิติทดสอบ (T- test)	ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ *
ก่อนเรียน	52	15.20	2.725	-9.154	-31.167	.000
หลังเรียน	52	24.44	2.893			

จากตารางที่ 1 พบว่า การเรียนรู้เชิงรุก สารหน้าที่พลเมือง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดศาลาไม้ชัย อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ชุมชนของเรา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 15.20 หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 24.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ก่อนเรียน = 2.725 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หลังเรียน = 2.893 และผลการทดสอบ $t - test$ ก่อนเรียนและหลังเรียนมีค่าทางสถิติที่ -31.167 มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .000 เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การเรียนรู้เชิงรุก สารหน้าที่พลเมือง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดศาลาไม้ชัย อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยขออภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาการเรียนรู้เชิงรุก สารหน้าที่พลเมือง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดศาลามีชัย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนที่ชัดเจน เป็นการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทในการจัดการเรียนรู้ตามความถนัดหรือความสนใจ ในเนื้อหาสาระที่กำลังศึกษาทำให้ผู้เรียนมีความสนใจที่จะค้นหาคำตอบตามวิธีของตนเองแล้วนำมาจัดทำเป็นชิ้นงานมานำเสนอต่อคุณครูและเพื่อนในชั้นเรียน โดยมีครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์โดยตรงจากการศึกษาในเรื่องนั้น ๆ การให้ผู้เรียนมีบทบาทในการแสวงหาความรู้และเรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์จนเกิดความรู้ ความเข้าใจนำไปประยุกต์ใช้สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า หรือ สร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ และพัฒนาตนเองเต็มความสามารถ รวมถึงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เขาได้มีโอกาสร่วมมืออภิปรายให้มีโอกาสฝึกทักษะการสื่อสาร ทำให้ผลการเรียนรู้เพิ่มขึ้น จึงสรุปได้ว่า การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การเรียนรู้เชิงรุก สารหน้าที่พลเมือง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดศาลามีชัย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีประสิทธิภาพเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 สามารถนำไปใช้ได้จริง ดังที่ สุวรรณ อินทร์น้อย กล่าวไว้ว่า การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษารายวิชาจิตวิทยาการศึกษา เรื่อง การเรียนรู้ด้วยเทคนิคการสอนเชิงรุก พบว่า คะแนนการสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและนักศึกษามีคะแนนพัฒนาการสูงขึ้น (สุวรรณ อินทร์น้อย, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของวทัญญู วุฒิวรรณ ที่ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์เชิงรุก เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนโดยการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์เชิงรุกสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (วทัญญู วุฒิวรรณ, 2553)

2. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการเรียนรู้เชิงรุก สารหน้าที่พลเมือง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดศาลามีชัย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน และการทดสอบค่า $t - test$ โดยรวมของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า การเรียนรู้เชิงรุก

สาระหน้าที่พลเมือง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดศาลามีชัย อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ชุมชนของเรา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 15.20 หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 24.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ก่อนเรียน = 2.725 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หลังเรียน = 2.893 และผลการทดสอบ t – test ก่อนเรียนและหลังเรียนมีค่าทางสถิติที่ -31.167 มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .000 เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลาธร วิเชียรรัตน์ ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง อนุพันธ์ของสารประกอบไฮโดรคาร์บอน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ชลาธร วิเชียรรัตน์, 2557) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก สูงกว่าการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณชกร ไชยเดช ก้องกาญจน์ วชิรพณังและ ศศิธร สุวรรณเทพ ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาด้านความรู้ ด้านทักษะและด้านทัศนคติผ่านการเรียนการสอนเชิงรุก” ผลการศึกษาพบว่า ผู้เรียนมีระดับความรู้ ทักษะ และทัศนคติเพิ่มขึ้นหลังจากเรียนในรายวิชา GEN 351 โดยก่อนเรียนผู้เรียนมีระดับความรู้ อยู่ในระดับที่ 2 ($\bar{X}$ = 2.60) ส่วนหลังเรียนมีระดับความรู้เพิ่มขึ้นอยู่ 160 ในระดับที่ 4 ($\bar{X}$ = 4.80) ส่วนด้านทักษะ ก่อนเรียนมีทักษะอยู่ในระดับที่ 2 ($\bar{X}$ = 2.40) ส่วนหลังเรียนมีระดับความรู้เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับที่ 4 ($\bar{X}$ = 4.80) (วรณชกร ไชยเดช ก้องกาญจน์ วชิรพณังและ ศศิธร สุวรรณเทพ, 2558)

สรุป

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การเรียนรู้เชิงรุก แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการเรียนรู้เชิงรุกที่สามารถช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้ดีขึ้น และยังทำให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนาทักษะด้านการเรียนรู้จากการนำการเรียนรู้เชิงรุกมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน จึงสรุปได้ว่าการเรียนรู้เชิงรุกนี้จะช่วยให้ผู้เรียนที่ได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกนี้มีผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้น ภายใต้กรอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การเรียนรู้เชิงรุก สารหน้าที่พลเมือง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดศาลาไม้ชัย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตัวเอง จากการลงมือปฏิบัติ
- 1.2 คณะครูในโรงเรียนควรนำการเรียนรู้เชิงรุก ไปใช้ในกระบวนการวิจัย เพื่อให้เกิดเป็นกรอบแนวคิดในการวางแผนการพัฒนาด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 2.1 ครูควรประยุกต์วิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนได้ค้นคว้าและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ได้ศึกษาเนื้อหาในการเรียนการสอนได้อย่างชัดเจนสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น
- 2.2 โรงเรียนควรนำวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มาประยุกต์เป็นกลยุทธ์ในการกำหนดนโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน ทั้งระดับผู้บริหาร คณะครู บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียน
- 2.3 ผู้เรียนควรศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้และประยุกต์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผลการเรียนรู้ของตน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 3.1 ควรศึกษาวิจัยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในสารหน้าที่พลเมือง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ให้มากขึ้นต่อไป
- 3.2 ควรศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนรู้เชิงรุก กับสาระอื่นนอกจากสารหน้าที่พลเมือง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ต่อไป
- 3.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบระหว่าง การจัดการเรียนรู้เชิงรุก กับทฤษฎีการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อดูความแตกต่างของวิธีการจัดการเรียนรู้แต่ละอย่าง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- ชลลธร วิเชียรรัตน์. (2557). การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง อนุพันธ์ ของสารประกอบไฮโดรคาร์บอน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต: บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ทศนา แหมมณี. (2552). ศาสตร์การสอน (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วทัญญู วุฒิวรรณ. (2553). ผลการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์เชิงรุกเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ และความสามารถในการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต: บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วรรณสร ไชยเดช ก้องกาญจน์ วชิรพจน์และ ศศิธร สุวรรณเทพ. (2558). การพัฒนาด้านความรู้ด้านทักษะและด้านทัศนคติผ่านการเรียนการสอนเชิงรุก. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 9 (1),159.
- สุวรรณา อินทร์น้อย. (2560). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษารายวิชาจิตวิทยาการศึกษา เรื่อง การเรียนรู้ ด้วยเทคนิคการสอนเชิงรุก. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม , 16 (2),55.

การเสริมสร้างสุขภาวะองค์รวมเพื่อวิถีชีวิตที่สมดุล
ตามแนวพุทธจิตวิทยา*

HOLISTIC WELL-BEINGS PROMOTION FOR BALANCED WAY OF LIFE
ACCORDING TO BUDDHIST PSYCHOLOGY.

सानู มัทธนาตุลย์

Sanu Mahatthanadull

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

สริตา มัทธนาตุลย์

Sarita Mahatthanadull

นักวิจัยอิสระ

Independent researchers, Thailand.

E-mail: petchsanu@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสุขภาวะองค์รวมและวิถีชีวิตที่สมดุลของมนุษย์ตามแนวพุทธจิตวิทยา 2) เพื่อวิเคราะห์วิถีชีวิตที่สมดุลของมนุษย์กับการเสริมสร้างสุขภาพองค์รวมตามแนวพุทธจิตวิทยา งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากคัมภีร์ชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิเป็นหลักทั้งทางพระพุทธศาสนาและจิตวิทยา รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกพระภิกษุสงฆ์และฆราวาสนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา 5 ท่านจากประเทศไทย ศรีลังกา อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา แบบคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิ ผลวิจัยแสดงถึงองค์ประกอบ 4 ประการของสุขภาพซึ่งก่อให้เกิดสุขภาวะองค์รวมของชีวิต องค์ประกอบดังกล่าวมีลักษณะเด่นที่ปรากฏแตกต่างกัน คือ ร่างกายรูปธรรม ศิลแห่งสังคม จิตที่สงบนิ่ง และปัญญาแห่งการตื่นรู้ตามลำดับซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่มาจากความต้องการ 5 ชนิดของมนุษย์ที่ถูกเติมเต็มตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's hierarchy of needs theory) ได้แก่ ความต้องการ

* Received 22 April 2019; Revised 19 May 2019; Accepted 19 May 2019.

ด้านสรีระวิทยา ด้านความปลอดภัย ด้านสังคม ด้านยกย่องนับถือ และด้านการตระหนักรู้ตนเอง เมื่อความต้องการเหล่านี้ถูกเติมเต็ม วิธีชีวิตของมนุษย์ก็จะเกิดดุลยภาพ สำหรับการเสริมสร้างสุขภาวะองค์รวมแบ่งออกเป็น 4 มิติ ได้แก่ 1) การสร้างเสริมสุขภาพกายด้วยหลักสันโดษ 2) การสร้างเสริมสุขภาพจิตด้วยการรักษาศีล 5 การคบกัลยาณมิตร และการประพฤติสังคหะวัตถุ 3) การสร้างเสริมสุขภาพจิตด้วยการปฏิบัติสมณะกรรมฐาน และการบำบัดด้วยการรู้อาสัยสติ (MBCT) 4) การสร้างเสริมสุขภาพปัญญาด้วยสติปัญญา 4 และทาง 4 สาย

คำสำคัญ : การเสริมสร้าง, สุขภาวะองค์รวม, วิธีชีวิตที่สมดุล, พุทธจิตวิทยา

Abstract

This article aims 1) to examine the holistic well-beings and balanced way of life according to Buddhist Psychology, and 2) to analyze the balanced way of life with the promotion of holistic well-beings according to Buddhist Psychology. This is a qualitative research by collecting and analyzing data from primary and secondary texts based on Buddhism and psychology. Including in-depth interviews with 5 Buddhist monks and lay scholars from Thailand, Sri Lanka, England and the United States of America. In-depth interview question form were examined by qualified experts. The findings show there are four elements of well-being that when combining together, they will arise the holistic well-beings. The holistic well-beings characterize the innate body, social moral, calm mind, and the awakening wisdom, respectively. They are the fourfold outcome of the holistic well-beings. Such outcomes are the result of the balanced way of life when the Maslow's Needs are fulfilled. (Physiological, safety, social, esteem, and self-actualization needs). There are ways of well-beings promotion; practicing contentment, the five precepts observance, having good friends, principles of service, etc.). As a result, the "well-beings" and "balance way", the highest purposes will be finally achieved.

Keywords: Promotion, Holistic Well-beings, Balanced Way of Life, Buddhist Psychology

บทนำ

สุขภาวะร่างกายและจิตใจของมนุษย์มีมิติที่เชื่อมโยงกันอยู่อย่างแยกไม่ออก สุขภาพจิตที่ดีสะท้อนออกมาจากสุขภาพกายที่แข็งแรง ซึ่งเป็นแนวความคิดเรื่องความมีอยู่ของนาม-กาย ซึ่งตกอยู่ภายใต้ลักษณะของความเป็นจริงในธรรมชาติตั้งแต่ลักษณะของการเกิดมีขึ้น การดำรงอยู่ ไปจนถึงลักษณะของการแตกดับสลายไป ประเด็นสำคัญอยู่ที่พระพุทธศาสนาเน้นย้ำในเรื่องของการพัฒนาจิตให้เกิดคุณภาพ ศักยภาพ และสมรรถภาพด้วยข้อปฏิบัติตามแนวทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ซึ่งเป็นแนวทางพุทธบูรณาการแบบ พุทธจิตวิทยา ชีวิตธรรมดาที่ปกติสุขจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยเกื้อกูลแก่การดำรงชีวิตทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งจะนำไปสู่ภาวะสุขภาวะองค์รวมในวิถีชีวิต เป็นคุณภาพที่สมบูรณ์แบบ

ดุลยสัมพันธ์ หมายถึง “สัมพันธ์ภาพเชิงสมดุล” คือความสมดุล หรือสมตาในภาษาบาลี (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2555) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ดุลยสัมพันธ์ที่ปรากฏในงานวิจัยฉบับนี้หมายถึงการรักษาความสมดุลระหว่างระบบภายในร่างกายกับปัจจัยที่เกื้อกูลต่อชีวิตทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก สำหรับภาษาอังกฤษใช้คำว่า “balance” (Simon Collin, 2007) (Gerry Melino, Knight, Richard A; and Ameisen, Jean Claude., 2010) บางแห่งใช้คำว่า “equilibrium” (Talcott Parsons, 1991) (Ilya Prigogine, Stengers, Isabelle, 1984) (Fritjof Capra, 1988) (Rogers Kara (ed.), 2011a) (Rogers Kara (ed.), 2011b) ซึ่งแปลว่าความสมดุล (วิทย์ เทียงบูรณธรรม, 2556) ดังนั้น “ดุลยสัมพันธ์” จึงมีบทบาทต่อความปกติสุขของระบบชีวิต และมีความสำคัญโดยตรงต่อระบบการทำงานภายในร่างกายของมนุษย์ ยกตัวอย่างเช่น เมื่อลมหายใจเสียสมดุลจะก่อให้เกิดความเจ็บไข้ (โรคเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ) และสิ้นชีวิต มหาภูตรูปเสียสมดุลจะก่อให้เกิดความผิดปกติของธาตุ 4 อาหารที่กินเสียสมดุลจะก่อให้เกิดความอ่อนแอของร่างกาย ความเจ็บไข้ ฯลฯ ไฟธาตุไม่สมดุลก่อให้เกิดความเจ็บไข้และวิบัติ อิริยาบถไม่สมดุลก่อให้เกิด ความเจ็บไข้ และอายุสั้นขารขาด และหากวิญญาณธาตุไม่สมดุลจะก่อให้เกิดทุกข์ โทมนัส ความเจ็บป่วยกายใจ และปราศจากชีวิต (ตาย) เหล่านี้เป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากการขาดดุลยสัมพันธ์ของระบบชีวิต

มนุษย์ สุขภาวะองค์รวมจึงหมายถึงความปกติสุขที่เกิดขึ้นทั้งในมิติของร่างกายและจิตใจซึ่งจะเกิดขึ้นได้จากการพัฒนาร่างกายจิตใจและปัญญาทั้งหมดรวมกัน และจะเป็นการลดปัจจัยความเสี่ยงในภาพรวมนำไปสู่การสร้างเสริมประสิทธิภาพในการพัฒนาทั้งระดับปัจเจกบุคคลและระดับสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสุขภาวะองค์รวมและวิถีชีวิตที่สมดุลของมนุษย์ตามแนวพุทธจิตวิทยา
2. เพื่อวิเคราะห์วิถีชีวิตที่สมดุลของมนุษย์กับการเสริมสร้างสุขภาพองค์รวมตามแนวพุทธจิตวิทยา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลรวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลจากคัมภีร์ชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิเป็นหลักทั้งทางพระพุทธศาสนาและจิตวิทยา เครื่องมือวิจัยที่นำมาใช้ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 5 ท่านที่เป็นพระภิกษุสงฆ์และฆราวาสนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาทั้งจากประเทศไทย ศรีลังกา อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา รวมถึงการใช้แบบคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบการเก็บข้อมูล อาทิ เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ ฯลฯ เพื่อการเก็บข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัย

1. สุขภาวะองค์รวมและวิถีชีวิตที่สมดุลของมนุษย์ตามแนวพุทธจิตวิทยา

จากการศึกษาพบว่า สุขภาวะองค์รวมและวิถีชีวิตที่สมดุลของมนุษย์ตามแนวพุทธจิตวิทยา ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 อย่างที่สัมพันธ์กันอยู่ของชีวิตมนุษย์ ได้แก่

สุขภาพกาย : ความเป็นจริงเชิงพุทธอธิบายชีวิตมนุษย์ในส่วนที่เป็นรูปธรรมว่าประกอบไปด้วยขั้น 5 ธาตุ 4 และอายตนะ 6 ซึ่งหมายถึงลักษณะของร่างกายตามธรรมชาติ คุณลักษณะทางกายภาพเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมด้วยวิถีทางสรีรวิทยาอย่างเพียงพอและเหมาะสม นอกจากนี้สัญญาณชีพเช่นความดันโลหิตและเคมีในร่างกายยังส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์อย่างมีนัยสำคัญอีกด้วย

สุขภาพศิลปะ : ศิลปะเป็นเครื่องอยู่อาศัยสำหรับคฤหัสถ์ผู้ครองเรือน เป็นเรื่องของพฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกมาทางร่างกายและคำพูดโดยตรง หากบุคคลมีศิลปะเป็นข้อปฏิบัติประจำใจแล้ว พฤติกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลนั้นแสดงออกมาจะเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เนื่องจากเป็นพฤติกรรมที่ผ่านการตรวจสอบ คัดกรอง และขัดเกลาแล้วด้วยระบบศีลธรรม พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ทั้งหลายจะถูกควบคุมเอาไว้ไม่ให้ถูกแสดงออกจากบุคคลนั้น ดังนั้นผู้มีศิลปะจึงเป็นผู้ที่ส่งมอบพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของตนเองสู่สังคม

สภาวะทางนามธรรมที่แสดงให้เห็นคุณสมบัติ 3 ประการของจิต คือ คุณภาพจิต ประสิทธิภาพ และสมรรถภาพจิต กล่าวคือจิตที่มีคุณภาพที่ผ่องใส จิตที่มีประสิทธิภาพที่ดีก่อให้เกิดแต่ประโยชน์ไม่ก่อให้เกิดโทษ และจิตที่มีสมรรถภาพที่ดีอย่างสม่ำเสมอไม่แปรเปลี่ยนไปในเชิงลบ สภาวะจิตที่มีคุณสมบัติเหล่านี้เกิดขึ้นจากการที่จิตได้รับการพัฒนาตามหลักจิตภาวนาในพระพุทธศาสนา จิตสงบเป็นภาวะที่เกิดจากอารมณ์ความรู้สึกที่ถูกขัดเกลาด้วยการปฏิบัติสมณะกรรมฐาน

สุขภาพปัญญา : สุขภาวะองค์รวมเป็นสิ่งที่มวลมนุษย์ใฝ่หา แต่การจะได้มาต้องอาศัยการพัฒนาชีวิตให้ครบทุกมิติแห่งความหมาย คำจำกัดความของ “ชีวิต” ที่พร่ามัวอาจนำไปสู่การตีความสุขภาพชีวิตที่ผิดพลาด แต่ในทางตรงกันข้าม การตระหนักรู้ความหมายที่แท้จริงของชีวิตเป็นรุ่งอรุณแห่งปัญญาที่จะพัฒนาระบบชีวิตให้ดำเนินไปสู่สุขภาวะองค์รวมได้ สุขภาพปัญญาเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับการบรรลุนิพพานในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นการปลดแอกมวลมนุษยชาติจากกองทุกข์ทั้งปวง สมณะและวิปัสสนากรรมฐานเหมาะสำหรับผู้ที่มีมุ่งหวังจะออกจากกองทุกข์และเข้าสู่พระนิพพานโดยวิปัสสนากรรมฐานเป็นหนทางสู่นิพพานโดยตรง

2. วิถีชีวิตที่สมดุลของมนุษย์กับการเสริมสร้างสุขภาพองค์รวมตามแนวพุทธจิตวิทยา

จากการศึกษา พบว่า วิถีชีวิตที่สมดุลของมนุษย์กับการเสริมสร้างสุขภาพองค์รวมตามแนวพุทธจิตวิทยา ได้แก่ การเสริมสร้างสุขภาวะชีวิตใน 4 มิติที่สอดคล้องกับสุขภาวะองค์รวมที่กล่าวแล้วข้างต้นดังต่อไปนี้

การเสริมสร้างสุขภาพกาย : เนื่องจากคุณภาพของวิถีชีวิตมนุษย์มีบางส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับความต้องการทางด้านสรีรวิทยาของมนุษย์ (physiological needs) อาทิ ความร้อน ความหนาว ความหิว ความเป็นส่วนตัว หรือความเจ็บไข้ได้ป่วย ความต้องการของ

ร่างกายเหล่านี้เป็นความต้องการพื้นฐานที่มีส่วนหล่อเลี้ยงร่างกายเพื่อให้รูปขันธ์ ธาตุและอวัยวะแดนต่อทั้ง 6 ดังกล่าวให้เป็นไปอย่างราบรื่นได้ ในการเสริมสร้างสุขภาพภายในขั้นตอนนี้จึงเกี่ยวเนื่องกับการบริหารจัดการปัจจัย 4 อย่างชาญฉลาด พระพุทธศาสนาเรียกว่า สันโดษ คือสันโดษในเครื่องแต่งกาย (จีวร) อาหาร (บิณฑบาต) ที่อยู่อาศัย (เสนาสนะ) และยารักษาโรค (เภสัช) หลักธรรมเรื่องสันโดษนี้แสดงเฉพาะในบริบทของสังคมสงฆ์ เรียกว่านิสสัย 4 ซึ่งเป็นสิ่งที่พระภิกษุสงฆ์จำเป็นต้องบริโภคน หรือเครื่องอาศัยของบรรพชิต 4 อย่าง คือ ปิณฑยาโลปโภชนะ บังสุกุลจีวร รุกขมูลเสนาสนะและปุตมุตตเภสัช (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

การเสริมสร้างสุขภาพศีล (พฤติกรรม) : การเสริมสร้างสุขภาพศีลสะท้อนให้เห็นถึงการเสริมสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของบุคคลในสังคมซึ่งเกิดขึ้นที่ระดับปัจเจกบุคคลเป็นเบื้องต้น และย่อมส่งผลกระทบต่อด้านบวกสู่สังคมในบริบทของสังคมวิทยา ทั้งหมดทั้งหมดเป็นไปเพื่อความสมดุลของการดำเนินวิถีชีวิตของมนุษย์

เนื่องจากดุลยภาพของวิถีชีวิตมนุษย์มีส่วนเกี่ยวข้องกับความต้องการด้านความปลอดภัย (safety needs) และด้านสังคม (social needs) ของมนุษย์ซึ่งเป็นเรื่องของความรู้สึกปลอดภัย พฤติกรรมอันพึงประสงค์ที่ถูกขัดเกลากับศีลธรรม การใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องศีลธรรมอันดีของสังคมมนุษย์ ดังนั้น ในการเสริมสร้างสุขภาพศีลในขั้นนี้จึงเป็นไปได้ 3 แนวทางคือ 1) การรักษาศีลห้า 2) การมีกัลยาณมิตร 3) การปฏิบัติตามหลักการสังคหะวัตถุ 4 คือการให้ทาน การพูดจาอ่อนหวาน การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ และความสม่าเสมอ

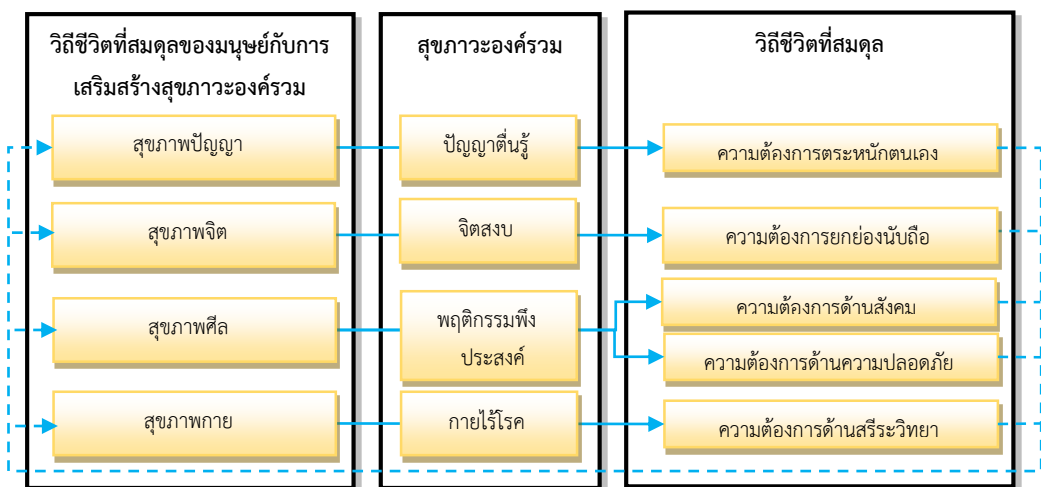
การเสริมสร้างสุขภาพจิต : เนื่องจากดุลยภาพของวิถีชีวิตมนุษย์มีส่วนเกี่ยวข้องกับความต้องการยกย่องนับถือของมนุษย์ (esteem needs) ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การบูชาบุคคลที่ควรค่าแก่การบูชาเป็นวัฒนธรรมที่แต่ละประเทศต้องให้ความสำคัญ เนื่องจากในทุกสังคมย่อมประกอบไปด้วยทั้งสมาชิกที่เป็นคนดีและคนชั่วปะปนกัน สังคมใดที่คนดีได้รับการยกย่องนับถือย่อมเป็นสังคมที่วิถีชีวิตมีความสมดุล แต่ในทางตรงกันข้าม หากสังคมใดที่คนชั่วได้รับการยกย่องนับถือมาก สังคมนั้นย่อมเป็นสังคมที่มีวิถีชีวิตที่ขาดความสมดุล ทั้งนี้เนื่องจากระบบจริยธรรมที่ล่มสลายนั่นเอง ดังนั้น ในการเสริมสร้างสุขภาพจิตในขั้นนี้จึงเกี่ยวเนื่องกับการเจริญจิตภาวนา การเจริญสมณะกรรมฐานตามแนวทางกรรมฐาน 40 วิธี และการบำบัดด้วยการรู้สติ (MBCT: Mindfulness Based

Cognitive Therapy) ซึ่งเกื้อหนุนความสามารถในการพัฒนาจิตด้วยการฝึกฝนให้มีสติอยู่กับตัวเอง

การเสริมสร้างสุขภาพปัญญา : เนื่องจากคุณภาพของวิถีชีวิตมนุษย์มีส่วนเกี่ยวข้องกับความต้องการตระหนักรู้ตนเอง (self-actualization needs) ซึ่งเป็นความต้องการของมนุษย์ในการตระหนักรู้ศักยภาพขีดสูงสุดของตน มีปัญญาในการแสวงหาหนทางก้าวข้ามพ้นจากการที่ถูกมัดมนุษย์ไว้กับทุกข์ทุกรูปแบบ ทุกข์ดังกล่าวนี้แฝงอยู่ในระบบชีวิตตั้งแต่รูปนามชั้น 5 ร่างกาย พุติกรรม และจิตใจของตน ดังนั้น ในการเสริมสร้างสุขภาพปัญญาจึงเกี่ยวเนื่องกับการเจริญปัญญาภาวนา การพัฒนาขีดความสามารถของสติปัญญาของตนจนถึงความสามารถในการรู้ความเป็นจริงของพระอริยาตั้งแต่ตัวทุกข์ สาเหตุของทุกข์ การดับทุกข์ และหนทางอันนำไปสู่การดับทุกข์เหล่านั้น ด้วยการเจริญสติปัญญา ใช้สติเป็นฐานที่ตั้งในการพิจารณาสภาพต่างๆ ตามความเป็นจริง รวมถึงการรู้จักกลยุทธการปฏิบัติขั้นสูงเพื่อดับทุกข์ตามแนวทางของ “หนทาง 4 ประการ” ในคัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรค ยุคันทอรรค แสดงถึงหนทางสู่การแจ้งอรหัตต์ไว้ว่า 1) เจริญวิปัสสนามีสมณำหน้า 2) เจริญสมณะมีวิปัสสนำหน้า 3) เจริญสมณะและวิปัสสนาควบคู่กันไป 4) พิจารณาจิตเมื่อถูกอุทัจจะในธรรมกัณเฏ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

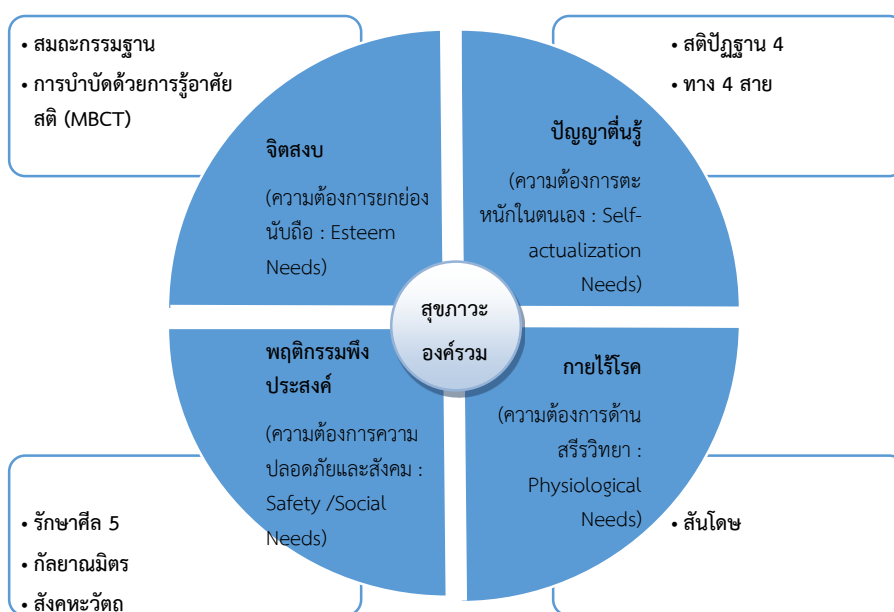
แผนภูมิ 1 แสดงความเชื่อมโยงระหว่างสุขภาวะองค์รวม วิถีชีวิตที่สมดุล และการเสริมสร้างสุขภาวะองค์รวม

จากแผนภูมิ 1 แสดงความเชื่อมโยงระหว่างสุขภาวะองค์รวม วิธีชีวิตที่สมดุล และการเสริมสร้างสุขภาวะองค์รวม ประกอบด้วยกรอบสี่เหลี่ยมทั้ง 3 กรอบ กรอบสี่เหลี่ยมแรกแสดงถึงวิถีชีวิตที่สมดุลของมนุษย์ที่เป็นผลลัพธ์ที่ได้จากการเสริมสร้างองค์ประกอบย่อยทั้ง 4 ของสุขภาวะองค์รวม ได้แก่ สุขภาพกาย ศีล จิต และปัญญาตามลำดับจากล่างขึ้นบน องค์ประกอบย่อยเหล่านี้เมื่อได้รับการเสริมสร้างอย่างครบถ้วนทั้ง 4 มิติแล้วจะก่อให้เกิด “สุขภาวะองค์รวม” กรอบสี่เหลี่ยมที่ตั้งอยู่ตรงกลางแสดงถึงลักษณะที่ปรากฏออกมาของแต่ละองค์ประกอบย่อยในสุขภาวะองค์รวมเรียงลำดับจากล่างขึ้นบน ได้แก่ ร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ปราศจากโรคพยาธิ ศีลคือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของบุคคลและสังคม จิตที่สงบระงับจากอกุศลธรรมทั้งหลาย และปัญญาที่ตื่นรู้เบิกบานในระดับสูงสุดของมนุษย์ สำหรับกรอบสี่เหลี่ยมสุดท้ายด้านขวามือแสดงถึงวิถีชีวิตที่สมดุลของมนุษย์ที่เกิดจากการได้รับการเติมเต็มความต้องการพื้นฐาน 5 อย่างในการดำเนินวิถีชีวิตประจำวันที่แตกต่างกันของมนุษย์ ได้แก่ ความต้องการด้านสรีระวิทยา ด้านความปลอดภัย ด้านสังคม ด้านการยกย่องนับถือ และด้านการตระหนักในตนเอง ผู้วิจัยนำเสนอแผนภูมิต่อไปนี้ที่ชื่อวิถีชีวิตที่สมดุลกับการเสริมสร้างสุขภาวะองค์รวมตามแนวพุทธจิตวิทยาซึ่งจะแสดงให้เห็นภาพรวมของแนวคิดทั้งหมดในทุกมิติ

แผนภูมิ 1 วิถีชีวิตที่สมดุลกับการเสริมสร้างสุขภาวะองค์รวมตามแนวพุทธจิตวิทยา

จากแผนภูมิ 2 วิธีชีวิตที่สมดุลกับการเสริมสร้างสุขภาวะองค์รวมตามแนวพุทธจิตวิทยา วงกลมขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ตรงแกนกลางของแผนภูมิแสดงให้เห็นตำแหน่งสำคัญที่สุดคือ “สุขภาวะองค์รวม” อันเป็นผลลัพธ์สุดท้ายที่มาจากการสร้างเสริมองค์ประกอบย่อยทั้ง 4 ของสุขภาวะองค์รวมอย่างเหมาะสมนั้นคือ สุขภาพ 4 มิติในวงกลมใหญ่ที่ล้อมรอบและถูกแบ่งเป็น 4 ส่วนคือ กายไร้โรค พฤติกรรมพึงประสงค์ จิตสงบ และปัญญาตื่นรู้ตามลำดับ สุขภาพเหล่านี้จะแสดงออกมาเช่นนั้นได้นั้น ความต้องการพื้นฐานทั้ง 5 ชั้นของมนุษย์ตามทฤษฎีความต้องการพื้นฐานของมาสโลว์จำเป็นต้องได้รับการเติมเต็มตามลำดับขั้น เริ่มจากความต้องการด้านสรีระวิทยา ด้านความปลอดภัย ด้านสังคม ด้านยกย่องนับถือ และด้านตระหนักในตนเอง และท้ายที่สุด กรอบสี่เหลี่ยมจำนวน 4 กรอบด้านนอกสุดในตำแหน่งซ้าย ขวา บน และล่าง ก็คือแนววิธีในการเสริมสร้างสุขภาพ 4 มิติในแต่ละมิติ ได้แก่ การสร้างเสริมสุขภาพกายด้วยหลักสันโดษ, การสร้างเสริมสุขภาพจิตด้วยการรักษาศีล 5 การคบภักตยาณมิตร และการประพฤติสังกะวัตถุ, การสร้างเสริมสุขภาพจิตด้วยการปฏิบัติสมณะกรรมฐาน และการบำบัดด้วยการรู้เฝ้าสติ (MBCT) และสุดท้ายคือการสร้างเสริมสุขภาพปัญญาด้วยสติปัญญา 4 และทาง 4 สาย ทั้งหมดนี้เป็นไปเพื่อสุขภาพองค์รวมนั่นเอง

อภิปรายผล

แนวคิดสำคัญเรื่องสุขภาวะองค์รวมในพระพุทธศาสนามีจุดเริ่มต้นตั้งแต่ระดับร่างกาย (physical) และศีลธรรม (moral) ที่ซึ่งร่างกายที่ก่อกำเนิดมาจากธรรมชาติรวมไปถึงการกระทำทางจริยธรรมขึ้นพื้นฐานของมนุษย์มุ่งเน้นไปที่จิต (mental) และภูมิปัญญา (wisdom) โดยมีสติและความตระหนักรู้เป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจในธรรมชาติ โดยจะมุ่งเน้นที่สาระสำคัญแห่งคุณงามความดีของพุทธบริษัททั้งคณะสงฆ์และฆราวาส ศีลทั้งห้านี้เป็นข้อห้ามไม่ให้มีการกระทำที่ผิดต่อจริยธรรม สาระสำคัญของสุขภาวะองค์รวมในพระสูตรให้ความสำคัญกับการเชื่อมั่นในผลของความประพฤติที่ดีงามและผลของความชั่วซึ่งจะส่งผลต่อสุขภาพของมนุษย์

องค์ประกอบที่มีสุขภาพดีมุ่งเน้นไปที่ความอยู่ดีมีสุขทางกายภาพด้วยการปกป้องสิ่งแวดล้อม ความอยู่ดีมีสุขทางพฤติกรรมมุ่งเน้นประโยชน์และสันติสุขของสังคมและงานสังคมสงเคราะห์ ความอยู่ดีมีสุขของจิตใจคือจิตใจที่สงบสุขมีสมาธิ ความอยู่ดีมีสุขทางปัญญาอยู่ที่ความสามารถในการเพิ่มภูมิปัญญาการตระหนักรู้ธรรมชาติของตนเอง

สุขภาวะแบบองค์รวมคือผลลัพธ์ที่มาจากการพัฒนาวิถีชีวิตจนเกิดความสุขตลอดเมื่อความต้องการของมนุษย์ตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์บรรลุผล ส่วนแนวทางการส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมย่อมต้องการการฝึกฝนการปฏิบัติตนตามหลักศีลห้า การมีเพื่อนที่ดี หลักการบริการตน ฯลฯ ผลลัพธ์ท้ายที่สุดย่อมได้แก่ “สุขภาวะ” และ “ความสุขของชีวิต” บรรลุถึงจุดประสงค์สูงสุดได้ในที่สุด โดยองค์ความรู้ที่ผู้วิจัยได้เสนอไว้ในที่นี่เป็นมิติที่แตกต่างจากงานวิจัยที่กล่าวถึงประเด็นสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธโดยทั่วไปที่กล่าวถึงสุขภาวะองค์รวมใน 4 มิติคือ กาย จิต ศีล และปัญญา (พระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุทฺโธ), 2551) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของการบูรณาการแนวคิดดังกล่าวเข้ากับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ ทำให้เห็นลำดับแห่งการพัฒนา “สุขภาวะองค์ย่อย” แต่ละขั้นตอนตามลำดับจนถึง “สุขภาวะองค์รวม” ในที่สุด

สรุป

วิถีชีวิตที่สมมูลของมนุษย์มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสุขภาวะแบบองค์รวมในลักษณะทั้ง 4 คือ สุขภาวะกาย สุขภาวะศีล สุขภาวะจิต และสุขภาวะปัญญา ประการแรก เป็นความอยู่ดีมีสุขทางกายภาพ (Innate Body) หมายถึง ความสมมูลของวิถีชีวิตเมื่อความต้องการทางสรีรวิทยาได้รับการตอบสนอง ประการที่สอง เป็นความผาสุกทางศีลธรรม (Social Morality) หมายถึงความสมมูลของวิถีชีวิตเมื่อความต้องการด้านความปลอดภัยและทางสังคมถูกทำให้สมบูรณ์ ประการที่สาม เป็นความผาสุกทางจิต (Calm Mind) หมายถึงความสมมูลของวิถีชีวิตเมื่อความต้องการความภาคภูมิใจเป็นจริง และประการที่สี่ เป็นความตื่นรู้ทางปัญญา (Awakening Wisdom) หมายถึง ความสมมูลของวิถีชีวิตเมื่อความตระหนักในตนเองเกิดขึ้น ในขณะที่แนวทางในการเสริมสร้างสุขภาพทั้ง 4 มิติ คือการสร้างเสริมสุขภาพร่างกายโดยใช้หลักสันโดษ, การสร้างเสริมสุขภาพศีลด้วยการรักษาศีล 5 การคบกัลยาณมิตร และสังกะวัตถุ, การสร้างเสริมสุขภาพจิตด้วยการปฏิบัติสมณะกรรมฐาน และการบำบัดด้วยการรู้อาสัยสติ (MBCT) และการสร้างเสริมสุขภาพปัญญาด้วยการเจริญสติปัฏฐาน 4 และทาง 4 สาย

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้เสนอแนะหัวข้อของการทำวิจัยในครั้งต่อไปดังต่อไปนี้

1. การบูรณาการเพื่อวิถีชีวิตที่สมดุลตามหลักพุทธศาสนาและทฤษฎีทางจิตวิทยา
2. คู่มือการดำรงชีวิตของชาวพุทธภายใต้แนวคิดสุขภาวะองค์รวม

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2555). พุทธทัศนะ: การศึกษาเพื่อความสมดุล
Educating for Balance: A Buddhist Perspective (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา.
- พระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุทฺโธ). (2551). “การศึกษาวิเคราะห์วิถีชีวิต พฤติกรรมสุขภาพ
และการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก”. วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิทย์ เทียงบุญธรรม. (2556). พจนานุกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ (พิมพ์ครั้งที่ 41).
กรุงเทพมหานคร: ดวงกลมพับลิชชิง.
- Gerry Melino, Knight, Richard A; and Ameisen, Jean Claude. (2010). “The Siren’s
Song: This Death That Makes Life Live”, Cell Death: Encyclopedia of Life
Sciences, eds. by Gerry Melino, David Vaux. Chichester: John Wiley &
Sons Ltd.
- Fritjof Capra. (1988). The Turning Point: Science, society and the rising culture.
New York: Bantam Book.
- Ilya Prigogine, Stengers, Isabelle. (1984). Order out of Chaos. New York: Bantam.
- Rogers Kara (ed.). (2011a). The Human Body The Brain and the Nervous System.
New York: Britannica Educational Publishing.
- Rogers Kara (ed.). (2011b). The Human Body The Digestive System. New York:
Britannica Educational Publishing.

Simon Collin. (2007). Dictionary of Science and Technology. 2nd ed. London:
A&C Black Publishers Ltd.

Talcott Parsons . (1991). The Social System. ed. By Bryan S. Turner. London:
Routledge.

รูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักการศึกษา

กรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธบูรณาการ*

THE TRAINING MODEL FOR TEACHERS AND EDUCATIONAL PERSONNEL ACCORDING TO BUDDHIST INTEGRATION IN THE BANGKOK DEPARTMENT OF EDUCATION.

มงคล สามารถ

Mongkol Samart

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: e-samart@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธบูรณาการ 3) เพื่อเสนอรูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธบูรณาการ เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Research & Development : R & D) ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Research Method) คือ ศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพและศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน 26 คน การสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 รูป/คน และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ทดลองฝึกอบรมกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และตรวจสอบตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมิน 4 ด้าน โดยใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 384 คนสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

* Received 22 April 2019; Revised 20 May 2019; Accepted 20 May 2019.

ผลการวิจัยพบว่า

1. การฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า 1) ชั้นวิเคราะห์ความต้องการ 2) ชั้นกำหนดวัตถุประสงค์ 3) ชั้นการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม 4) ชั้นการเลือกกิจกรรมและเทคนิคฝึกอบรม 5) ชั้นการออกแบบเพื่อวัดและประเมินผลก่อนและหลังการฝึกอบรม 6) ชั้นการดำเนินการฝึกอบรม 7) การวัดและการประเมินผลหลังการฝึกอบรมความต้องการด้านการฝึกอบรม 4 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ความสามารถในการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่จำกัด, การคิดค้นวิธีการถ่ายทอดความรู้, การคิดค้นวิธีการสร้างความผ่อนคลายให้กับผู้เรียน 2) ด้านการพัฒนาตนเอง ประกอบด้วย การควบคุมอารมณ์, วินัยหรือความรับผิดชอบต่อหน้าที่ 3) ด้านการพัฒนาความสามัคคี ประกอบด้วย การทำงานเป็นทีม, การเสียสละ, ความเข้าอกเข้าใจกัน 4) ด้านการพัฒนาการสื่อสาร ประกอบด้วย การสื่อสารกับผู้เรียน การสื่อสารภายในโรงเรียน, การสื่อสารระหว่างสถานศึกษาที่ตนเองสังกัดกับสถานศึกษาอื่น

2. การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธบูรณาการ ผลการทดลองภาคสนามการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 30 คน โดยการบูรณาการ หลักอริยสัจ 4 และมรรคมืองค์ 8 ในการฝึกอบรม 4 ด้าน พบว่าด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการพัฒนาความสามัคคี และด้านการพัฒนาการสื่อสารมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยหลังเข้าร่วมการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมทุกด้านสูงกว่าก่อนเข้าร่วมการฝึกอบรม

3. การตรวจสอบรูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธบูรณาการโดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยพบว่าความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ตามลำดับ และมีองค์ความรู้บนพื้นฐานของ ABT: Model (Ariyasacca Based Training)

คำสำคัญ : การฝึกอบรม, ครูและบุคลากรทางการศึกษา, หลักพุทธบูรณาการ

Abstract

The objectives of this research were; 1) to study the training for teachers and educational personnel in Department of Education, Bangkok, 2) to develop a training model for teachers and educational personnel in Department of Education, Bangkok, according to Buddhist integration, and 3) to propose the training model for teachers and educational personnel in Department of Education, Bangkok, according to Buddhist integration principle. The mixed research methods were used in the study. The data were collected by in-depth interviews with 26 key-informants and focus group discussions with 9 experts, and then analyzed by content analysis. A training model was tried out with 30 controlled samples and examined by 4 standard evaluation criteria from 384 samples. The data were analyzed by mean, percentage and standard deviation.

The research results found that;

1. The training program for teachers and educational personnel in Department of Education, Bangkok, had 7 stages; 1) Requirement analysis, 2) Objective setting, 3) Training course design, 4) Sorting out training activity and technique, 5) Pretest and posttest evaluation design, 6) Training operation, and 7) Measurement and evaluation of the training outcome. The training requirement had 4 aspects; 1) Creative thinking consisted of ability to utilize limited materials, knowledge transferring methods, and how to create relaxation among the trainees, 2) Self-development consisted of emotion control and discipline or duty responsibility, 3) Unity development consisted of teamwork, sacrifice and sympathy, 4) Communication development consisted of communication with trainees, internal school communication and inter-school communication.

2. The development of a training model for teachers and educational personnel in Department of Education, Bangkok, integrated with principles of the

Four Noble Truths and the Eightfold Path and tried out with 30 teachers and educational personnel indicated that the average level of development in creative thinking, self-development, unity development, and communication development after training was higher than before training with a significant statistic figure at 0.01

3. The result of examination and evaluation of the training model for teachers and educational personnel in Department of Education, Bangkok, according to Buddhist integration was at a high level overall. The highest level was on appropriateness, followed by accuracy, feasibility, and usefulness respectively. The body of knowledge could be concluded in ABT Model or Ariyasacca Based Training Model.

Keywords: training, teachers and educational personnel, Buddhist integration

บทนำ

“Thailand 4.0” เป็นวลีเด็ดติดปากสำหรับยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 จากนโยบายรัฐบาลที่จะขับเคลื่อนประเทศโดยใช้โมเดล “Thailand 4.0” ด้วยวิสัยทัศน์ การพัฒนาสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน จาก “Thailand -3.0” ที่เน้นอุตสาหกรรมหนัก เน้นการส่งเสริมการส่งออก เน้นการลงทุนและเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ทำให้พบว่า ประเทศไทยติดอยู่กับ กับดัก 3 ประการ ไม่สามารถขยับตัวได้ นั่นคือ กับดักรายได้ปานกลาง กับดักความเหลื่อมล้ำ กับดักความไม่สมดุล จึงเกิดโมเดล “Thailand 4.0” ที่จะผลักดันให้พ้นกับดักทั้ง 3 ไปสู่ประเทศในโลกที่หนึ่ง ภายในปี พ.ศ.2579

การก้าวไปสู่ “Thailand 4.0” ทุนมนุษย์เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ใช้ในการขับเคลื่อน จึงต้องเปลี่ยนคนไทยให้ไปสู่ “คนไทย 4.0” โดยการเสริมสร้างศักยภาพทุนมนุษย์ที่ยุทธศาสตร์ชาติได้กำหนดแนวทางไว้ 4 ประการ คือ 1) ส่งเสริมให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนในและนอกห้องเรียนที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม สร้างแรงจูงใจให้เด็กเข้าสู่ทวิภาคีและสหกิจศึกษา 2) สนับสนุนการผลิตสื่อสร้างสรรค์สำหรับเด็ก และผลักดันให้มีกฎหมายการพัฒนาเด็กปฐมวัย 3) เสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ และ 4) คนไทย

ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูง และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งนายกรัฐมนตรีได้เสนอ มุมมองด้านการปฏิรูปการศึกษาที่ได้แถลงไว้ เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2558 ในรายการคืนความสุขให้คนในชาติ ที่เห็นว่า ปัญหาการศึกษาไทย คือ ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และเสนอการปฏิรูปการศึกษาเพื่ออนาคตประเทศไทย มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน รวม 8 ประเด็น คือ 1) พัฒนาคุณภาพผู้เรียนและส่งเสริมการเรียนรู้ 2) ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และยกระดับมาตรฐานการศึกษา 3) ขับเคลื่อนปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ 4) พัฒนาครู 5) ผลิตและพัฒนา กำลังคนเพื่อรองรับการพัฒนาประเทศ 6) เตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 7) ผลิต และพัฒนาการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและ 8) ส่งเสริมระบบธรรมาภิบาลในวงการศึกษา นี่คือ “การปฏิรูปการเรียนรู้” ของชาติตัวจริง ซึ่งจะให้ได้ผลต้องมีการจัดการแบบเคอร์ดิค เพราะการปฏิรูปการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่ซับซ้อน (Complexity) มาก ย้ำว่า จัดการแบบเคอร์ดิค (Chaordic) แปลว่า ไม่จัดการแบบควบคุม และสั่งการ (Command & Control – C&C) แต่เน้นความสัมพันธ์แนวราบ เพื่อใช้การสร้างสรรค์และจิตวิญญาณใฝ่ดี ใฝ่ทำประโยชน์ ใฝ่สร้างคุณค่าของครูเป็นพลังขับเคลื่อน (วิจารณ์ พานิช, 2553) คุณลักษณะครูและบุคลากรทางการศึกษารุ่นใหม่ที่สำคัญและเป็น จุดเด่นในศตวรรษที่ 21 ควรมีคุณลักษณะดังนี้ คือ 1) ครูมีความเอื้ออาทร เข้าใจและเอาใจใส่ ผู้เรียนทุกคนอย่างสม่ำเสมอและเท่าเทียมกัน 2) ครูมีมนุษยสัมพันธ์ ควบคุมอารมณ์ได้และรับ ฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 3) ครูมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลาอุทิศตนให้กับการพัฒนา ผู้เรียน 4) ครูวางตนเหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติและบุคลิกภาพ 5) ครูมี ทักษะที่ดีต่ออาชีพครู (คุณลักษณะครูรุ่นใหม่ควรมีลักษณะอย่างไร, 2561)

จากเหตุผลดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งรีบพัฒนาครูและบุคลากรทางการ ศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยที่กำลังเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว และการพัฒนาครูและบุคลากร ทางการศึกษานั้นก็มีทางเลือกมากมาย แต่เพื่อให้การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษานั้น เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีเยี่ยมนั้นก็ต้องผ่านกระบวนการฝึกอบรม จะเห็นได้จาก การให้ความสำคัญว่า ควรจัดให้มีการฝึกอบรมและพัฒนา เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายทั้งใน ปัจจุบันและอนาคต จะทำอย่างไรกับทรัพยากรมนุษย์ที่จัดหามาได้ จะฝึกและพัฒนาอย่างไร เพื่อให้แน่ใจว่าจะทำงานได้ เรื่องเหล่านี้เป็นบทบาทของการฝึกอบรมและพัฒนา ซึ่งควรเน้น คุณวุฒิและการปฏิบัติงานที่จำเป็นและให้ความสนใจต่อศักยภาพของปัจเจกชนเพื่อให้ได้ตามที่

ต้องการ (จินดาลักษณ์ วัฒนสินธ์, 2553) นอกจากนี้ ทบวงมหาวิทยาลัยได้กำหนดวิธีการพัฒนาบุคลากรหรือพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไว้ 6 วิธี ได้แก่ 1) การฝึกอบรม 2) การศึกษาต่อ 3) การดูงาน 4) การจัดประชุมทางวิชาการ 5) การจัดสัมมนา 6) การจัดพิมพ์เผยแพร่เอกสารทางวิชาการหรือการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน (จอมพงศ์ มงคลวนิช, 2554) อีกทั้งยังมีวิธีการที่ใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีมากมายหลายวิธี แต่วิธีการที่สำคัญและที่นิยมใช้กันโดยทั่วไป ได้แก่ 1) ฝึกอบรม สัมมนา (ในด้านและระดับต่าง ๆ) 2) ประชุม 3) ศึกษาต่อ 4) ดูงาน 5) ฝึกงาน 6) สอนงาน 7) มอบหมายงาน 8) เป็นพี่เลี้ยง เป็นต้น (ชาญชัย สวัสดิ์สาสิ, 2556) การฝึกอบรมจะเป็นวิธีทางเลือกหนึ่งที่ดีที่จะทำให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเกิดการพัฒนาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการประกอบวิชาชีพได้เป็นอย่างดี เพราะมีการยืนยันจากงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาฉันทะในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี” (จินดารัตน์ ปิรมณี, 2545) ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียนจะมีระดับของฉันทะในการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 และวิธีการพัฒนาฉันทะในการเรียนของนักศึกษาที่ดีที่สุด คือ วิธีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกับการฝึกฝนพัฒนาตนเองในสถานการณ์จริง เพื่อกระตุ้นและติดตามนักศึกษาเป็นระยะซึ่งจะช่วยให้ศึกษาค่อย ๆ พัฒนาตนเองอย่างเป็นลำดับ จนสามารถดูแลตนเองได้อย่างเต็มที่หรือมีฉันทะในการเรียนแบบถาวร และยังสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมวิธีสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมตามโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ” ผลการวิจัย พบว่า หลังการฝึกอบรมพระสอนศีลธรรมมีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และยังพบว่า พุทธวิธีสอนโดยการบรรยาย พุทธวิธีสอนโดยการซักถามสนทนาโต้ตอบ และพุทธวิธีสอนโดยการสาธิตมีความเหมาะสมมากที่สุด (พระราชรัตนมงคล, 2554)

การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามยุคสมัยปัจจุบันนั้นยังต้องอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไปเพื่อใช้ในการพัฒนาบริหารให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นไปด้วย จะเห็นได้จากบทความที่ว่า ความสำคัญของการบริหารแบบพุทธนั้น ผู้บริหารจะต้องประสานระหว่างคนกับงาน คนกับคน รวมถึงคนที่อาจจะทำงาน หรืออยู่ร่วมกันในชุมชนร่วมกันจำนวนมากเหล่านั้นให้มาประสานร่วมมือกันคือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นอกจากนั้น ก็ยังต้องประสานสาระคือ ตัวความเป็นจริงที่อยู่ในธรรมชาติ

ด้วย เช่น กระบวนเหตุปัจจัยธรรมชาติ ประสานตัวความเป็นจริงที่อยู่ในธรรมชาติออกมาสู่รูปแบบก็คือ กระบวนการปฏิบัติของมนุษย์ให้เกิดความสอดคล้องกัน ให้กระบวนการปฏิบัติของมนุษย์เป็นไปโดยสอดคล้องกับความเป็นจริงของกฎธรรมชาติ การประสานแบบนี้ก็คือ การนำความจริงออกมาจัดตั้ง วางแผน กำหนดโครงสร้าง กระบวนวิธีวางกฎกติกาเกี่ยวกับงาน และคนที่จะทำให้การปฏิบัติของหมู่มวลมนุษย์เป็นเหตุผลตามกระบวนการของธรรมชาติ ในแง่หนึ่งการบริหารแบบพุทธ นับว่าเป็นวิธีการบริหารที่เป็นเลิศ ลึกซึ้ง และสอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ สามารถนำกฎเกณฑ์ของธรรมชาติมาวางกรอบให้คนปฏิบัติ (พระมหาบุญมี มาลาวิโร, 2553) นอกจากนี้ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ยังให้คำนิยามว่า “บูรณาการ” (Integration) ค่อนข้างจะสอดคล้องกับราชบัณฑิตยสถานว่า “หมายถึง การนำสิ่งที่แยกกันมารวมเข้าเป็นอันเดียวกันจนเกิดองค์รวม (The whole) โดยท่านได้ยกประเด็นพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์มาอธิบายเพิ่มเติมว่า “ถ้าศรัทธาในพระพุทธศาสนากับปัญญาในทางวิทยาศาสตร์เป็นไปในทางเดียวกัน คือ ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน ก็จะก่อให้เกิดองค์รวมที่สมบูรณ์ องค์รวมนี้แหละคือ บูรณาการ และเนื่องจากวิทยาศาสตร์ครอบคลุมไปถึงศาสตร์สมัยใหม่ ที่อาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์สร้างระบบความรู้ขึ้นมา เช่น วิศวกรรมศาสตร์ สังคมศาสตร์ เราจึงสามารถบูรณาการพระพุทธศาสนาเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ด้วย (พระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่, 2561)

จากข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนามนุษย์ ตั้งแต่เริ่มการเกิดพระพุทธศาสนาจนถึงยุคปัจจุบันนั้นยังมีความจำเป็นอย่างมากและสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง จะเห็นได้จากงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของบุคคล องค์กร และชุมชนในการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงพุทธบูรณาการ” ผลการวิจัย พบว่า การประยุกต์ใช้แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจเชิงพุทธบูรณาการในการพัฒนาบุคคลและสังคม (คันสนีย์ ชุมพลปัญชร, 2558) จากกรณีตัวอย่าง พบว่า ได้นำแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงพุทธบูรณาการมาประยุกต์ใช้ทั้งในด้านหลักการ วิธีการและกระบวนการ นอกจากนี้การทำ CSR ขององค์กรธุรกิจที่มีต่อชุมชนทำให้เกิดการพัฒนาบุคคล และการพัฒนาสังคม เกิดการประสานประโยชน์ทั้งองค์กรและชุมชน บรรลุเป้าหมายของการทำ CSR นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะพยาบาลเชิงพุทธบูรณาการของ

พยาบาลสังกัดกรมแพทยทหารเรือ” ผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมการสื่อสาร จะต้องมีการฝึกฝนการสื่อสารด้วยหลักเมตตาการใช้วจีสุจริตตามสถานการณ์ เสริมสร้างการมีสติในการสื่อสาร การฝึกทักษะการสื่อสารที่ก่อให้เกิดความสามัคคีและการจัดโครงการปฏิบัติธรรม ซึ่งทั้งหมดจะสามารถพัฒนาได้ด้วยหลักอิทธิบาท (เรื่อโท อาภาศ อาจนาม, 2557) และในด้านฉันทะ พบว่า การสื่อสารด้วยหัวใจ ด้านวิริยะ พบว่า การสื่อสารด้วยความรู้ใจ ด้านจิตตะ พบว่า การสื่อสารด้วยความมีเมตตา กรุณา ด้านวิมังสา พบว่า มีความฉลาดในการสื่อสารกับผู้ป่วย และยังสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมด้านอดทน (ขันติ) ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี” (มารศรี กลางประพันธ์, 2548) ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกประสบการณ์ตามแนวพุทธวิธีร่วมกับแนวคิดทางตะวันตกมีคะแนนเฉลี่ยคุณธรรมด้านความอดทนทางกายสูงกว่านักศึกษากลุ่มควบคุมที่ได้รับการฝึกประสบการณ์ด้วยการสอนแบบบรรยาย (ระยะหลังการทดลอง) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษาความเป็นมาดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า คุรุบุคลากรทางการศึกษานั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาเยาวชน นำไปสู่การพัฒนาชาติประเทศชาติ จะเห็นได้จากนโยบายของการพัฒนาประเทศที่ว่า การพัฒนาครูนั้นเป็นส่วนหนึ่งในแผนพัฒนายุทธศาสตร์ชาติไทยให้มีความเจริญงอกงามและได้ชื่อว่า “Thailand 4.0” อย่างสมบูรณ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาเรื่อง รูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธบูรณาการ เพื่อให้ครูและ บุคลากรทางการศึกษาสามารถพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ เพื่อส่งต่อความรู้ประสบการณ์ให้กับผู้เรียน ทำงานร่วมกับผู้อื่นให้เกิดความสุข การที่จะพัฒนาคุรุบุคลากรทางการศึกษาให้เกิดศักยภาพสามารถนำเอาพลังทางบวกที่มีอยู่ในตนเองนั้นออกมาใช้อย่างเต็มทีนั้นก็ต้องอาศัยการฝึกฝนอบรมบ่มเพาะตนเองจนเกิดความชำนาญในวิชาชีพ สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีสติรอบคอบต่อทุกสถานการณ์และเกิดประโยชน์สูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการฝึกอบรมของครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธบูรณาการ

3. เพื่อเสนอรูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธบูรณาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธบูรณาการ” เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Research & Development : R & D) และใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบผสมผสานวิธี (Mixed Research Method) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร 50 เขต 437 โรงเรียน จำนวน 14,764 คน โดยมีผู้บริหารครูและบุคลากรทางการศึกษาสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

2. กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 14,764 คน ผู้ข้อมูลสำคัญก่อนการวิจัยโดยการสัมภาษณ์ จำนวน 26 คน ผู้วิจัยคำนวณด้วยการเปิดตารางตามสูตรของ Krejcie & Morgan ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยใช้เหตุผลในการเลือกเพื่อความเหมาะสมในการวิจัย (ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ, 2561) และถามความสมัครใจครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร เพื่อเข้าร่วมการฝึกอบรมโดยมีผู้สมัครใจเข้าร่วมการฝึกอบรม จำนวน 30 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย โดยการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำแนวคิดทฤษฎีมาสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 แบบสัมภาษณ์ (Interviewing) การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview)

3.2 รูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธบูรณาการ

3.3 แบบสอบถามก่อนและหลัง (Pre-test & Pot-test) ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติเฉพาะตน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ 2) ด้านการพัฒนาตนเอง 3) ด้านการพัฒนาความสามัคคี 4) ด้านการพัฒนาการสื่อสาร ที่ผู้วิจัยสร้างเอง ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตรวัดประเมินค่า (rating scale) 5 ระดับ

3.4 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้เชี่ยวชาญด้านการฝึกอบรม และผู้เชี่ยวชาญด้านหลักพุทธธรรม จำนวน 9 รูป/คน

3.5 แบบสอบถามเพื่อตรวจสอบรูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธบูรณาการ ตามเกณฑ์มาตรฐานการตรวจสอบ 4 ด้าน ความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความถูกต้อง ตามแบบลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scale) มี 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเพื่อตรวจสอบ “รูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธบูรณาการ” ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scale)

ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน โดยมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร มี 2 ขั้นตอน คือ

1. ศึกษาเอกสาร เกี่ยวกับการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา

แหล่งข้อมูล : หนังสือ บทความ ตำรา งานวิจัย website

การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis

ผลลัพธ์ที่ได้ : ได้ทราบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

2. สัมภาษณ์ครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis

ผลลัพธ์ที่ได้ : ได้ทราบความต้องการจำเป็นในการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร 4 ด้านคือ 1) ด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ 2) ด้านการพัฒนาตนเอง 3) ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ 4) ด้านการพัฒนาการสื่อสาร

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธบูรณาการ มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ยกร่างรูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธบูรณาการ

แหล่งข้อมูล : ผลลัพธ์จากวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1

เครื่องมือ : แบบศึกษาเอกสาร แบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลลัพธ์ที่ได้ : ได้รูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธบูรณาการ (ฉบับร่างที่ 1)

2. พัฒนาโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

แหล่งข้อมูล : ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ 1) นักวิชาการ 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการฝึกอบรม 3) พระวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านการฝึกอบรมและหลักพุทธธรรม 4) ผู้บริหารสถานศึกษา โดยการเลือกแบบเจาะจงกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก จำนวน 9 รูป/คน

เครื่องมือ : 1) แนวทางคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม จากรูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา (ฉบับร่างที่ 1)

การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลลัพธ์ที่ได้ : ได้รูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธบูรณาการ (ฉบับร่างที่ 2)

3. นำไปทดลองฝึกอบรม โดยมีครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร เข้าร่วมการฝึกอบรม จำนวน 30 คน

เครื่องมือ : 1) รูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธบูรณาการ แบบสอบถาม ก่อนและหลัง (Pre-test & Pot-test) การฝึกอบรม และแบบสัมภาษณ์หลังการฝึกอบรม

ผลลัพธ์ที่ได้ : ค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อตรวจสอบรูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธบูรณาการ มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ตรวจสอบรูปแบบการฝึกอบรม โดยที่อาจารย์ที่ปรึกษา

2. ปรับปรุงแก้ไข

3. แจกแบบสอบถาม ตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมิน 4 ด้าน คือ 1) ความเป็นประโยชน์ 2) ความเป็นไปได้ 3) ความเหมาะสม 4) ความถูกต้อง

แหล่งข้อมูล : ครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยการเปิดตารางคำนวณตามสูตรของ Krejcie & Morgan ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 384 คน

เครื่องมือ : 1) แบบสอบถามตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมิน 4 ด้าน 1) ความเป็นประโยชน์ 2) ความเป็นไปได้ 3) ความเหมาะสม 4) ความถูกต้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล : ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลลัพธ์ที่ได้ : ได้รูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธบูรณาการ (ฉบับสมบูรณ์)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

2. ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามก่อนการฝึกอบรม และแบบสอบถามหลังการฝึกอบรมมาทำการเปรียบเทียบกัน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อหาค่าคะแนนความต่างระหว่างก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม

3. ผู้วิจัยทำการการสัมภาษณ์ครูและบุคลากรทางการศึกษาหลังการฝึกอบรมเพื่อนำข้อมูลมาสนับสนุนผลการวิจัย

4. ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบ รูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธบูรณาการ ตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมิน 4 ด้าน คือ ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติพื้นฐาน

1.1 ค่าเฉลี่ย (Mean)

1.2 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพเครื่องมือ

2.1 หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้สูตรดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence:IOC)

2.2 หาค่าอำนาจจำแนก โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Moment Correlation)

2.3 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดรูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่

3.1 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยรูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ก่อนและหลังการทดลองฝึกอบรม ผู้วิจัยใช้สูตรการทดสอบค่าเฉลี่ยที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent samples)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธบูรณาการ ประกอบด้วย 1) ชั้นวิเคราะห์ความต้องการการฝึกอบรม 2) ขึ้นกำหนดวัตถุประสงค์ 3) ขึ้นสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม 4) ขึ้นเลือกกิจกรรม / เทคนิค 5) ขึ้นออกแบบการวัดประเมินผล 6) ขึ้นดำเนินการฝึกอบรม 7) ขึ้นการวัดและการประเมินผล ความสำคัญความจำเป็นด้านการฝึกอบรม 4 ด้าน คือ 1) การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ความสามารถในการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่จำกัด การคิดค้นวิธีการถ่ายทอดความรู้ การคิดค้นวิธีการสร้างความผ่อนคลายให้กับผู้เรียน 2) ด้านการพัฒนาตนเอง ประกอบด้วย การควบคุมอารมณ์ วินัยหรือความรับผิดชอบต่อหน้าที่ 3) ด้านการพัฒนาความสามัคคี ประกอบด้วย การทำงานเป็นทีม การเสียสละ ความเข้าอกเข้าใจกัน 4) ด้านการพัฒนาการสื่อสาร ประกอบด้วย การสื่อสารกับผู้เรียน การสื่อสารภายในโรงเรียน การสื่อสารระหว่างสถานศึกษาที่ตนเองสังกัดกับสถานศึกษาอื่น

2. ผลวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธบูรณาการ โดยภาพรวมก่อนและหลังการฝึกอบรมในแต่ละด้าน ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการพัฒนาความสามัคคี และด้านการพัฒนาการสื่อสาร มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยหลังเข้าร่วมการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร มีค่าเฉลี่ยโดยรวมและทุกด้านสูงกว่าก่อนเข้าร่วมการฝึกอบรม เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า

ด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ก่อนเข้าร่วมการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษามีค่าเฉลี่ยด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เท่ากับ 2.92 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนหลังเข้าร่วมการฝึกอบรม ครูและบุคลากรทางการศึกษามีค่าเฉลี่ยด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เท่ากับ 4.09 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.38 อยู่ในระดับมาก

ด้านการพัฒนาตนเอง ก่อนเข้าร่วมการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษามีค่าเฉลี่ยด้านการพัฒนาตนเองเท่ากับ 2.81 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.48 อยู่ในระดับ

ปานกลาง ส่วนหลังเข้าร่วมการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษามีค่าเฉลี่ยด้านการพัฒนาตนเองเท่ากับ 4.18 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.36 อยู่ในระดับมาก

ด้านการพัฒนาความสามัคคี ก่อนเข้าร่วมการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษามีค่าเฉลี่ยด้านการพัฒนาความสามัคคีเท่ากับ 2.73 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.42 อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนหลังเข้าร่วมการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษามีค่าเฉลี่ยด้านการพัฒนาความสามัคคีเท่ากับ 4.22 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46 อยู่ในระดับมาก

ด้านการพัฒนาการสื่อสาร ก่อนเข้าร่วมการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษามีค่าเฉลี่ยด้านการพัฒนาการสื่อสารเท่ากับ 2.75 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43 อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนหลังเข้าร่วมการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษามีค่าเฉลี่ยด้านการพัฒนาการสื่อสารเท่ากับ 4.24 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45 อยู่ในระดับมาก

3. ผลการวิจัยเกี่ยวกับการตรวจสอบรูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธบูรณาการ โดยภาพรวมพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ความเหมาะสม ลำดับที่ 2 คือ ความถูกต้อง ลำดับที่ 3 ความเป็นไปได้ และลำดับที่ 4 คือ ความเป็นประโยชน์

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า ก่อนเข้าร่วมการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษามีค่าเฉลี่ยด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เท่ากับ 2.92 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนหลังเข้าร่วมการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษามีค่าเฉลี่ยด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เท่ากับ 4.09 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.42 อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการฝึกอบรมด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพสามารถพัฒนาให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเพิ่มศักยภาพในการคิดสร้างสรรค์ และนำไปต่อยอดให้กับผู้เรียนได้ เนื่องจากผู้วิจัยใช้วิธีการฝึกอบรมที่มีขั้นตอนที่ชัดเจน มีระยะเวลาในการฝึกอบรมที่ชัดเจน สามารถควบคุมสถานการณ์ให้อยู่ภายในกรอบที่ตั้งไว้ได้ อีกทั้งผู้เข้าร่วมอบรมยังให้ความร่วมมือและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จึงทำให้การฝึกอบรมเกิดบรรยากาศที่ดี ทำให้การเรียนรู้ร่วมกันในด้านความคิดสร้างสรรค์เกิดการพัฒนาในตัวของผู้เข้าร่วมฝึกอบรม แสดงให้เห็นว่าการฝึกอบรมโดยใช้ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ (Creativity

Theory) มีประโยชน์ต่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เพราะความคิดสร้างสรรค์ คือ กระบวนการคิดของสมองซึ่งมีความสามารถในการคิดได้หลากหลายและแปลกใหม่จากเดิม โดยสามารถนำไปประยุกต์ทฤษฎี หรือหลักการได้อย่างรอบคอบและมีความถูกต้อง จนนำไปสู่ การคิดค้นและสร้างสิ่งประดิษฐ์ที่แปลกใหม่หรือรูปแบบความคิดใหม่ นอกจากลักษณะการคิด สร้างสรรค์ ยังมีความสามารถมองความคิดสร้างสรรค์ในหลาย ซึ่งอาจจะมองในแง่ที่เป็นกระบวนการ คิดมากกว่าเนื้อหาการคิด โดยที่สามารถใช้ลักษณะการคิดสร้างสรรค์ในมิติที่กว้างขึ้น เช่นการมี ความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน การเรียน หรือกิจกรรมที่ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ด้วย อย่างเช่น การทดลองทางวิทยาศาสตร์ หรือการเล่นกีฬาที่ต้องสร้างสรรค์รูปแบบเกมให้ หลากหลายไม่ซ้ำแบบเดิม เพื่อไม่ให้คู่ต่อสู้รู้ทัน เป็นต้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะการคิด สร้างสรรค์ในเชิงวิชาการ แต่อย่างไรก็ตาม ลักษณะการคิดสร้างสรรค์ต่าง ๆ ที่กล่าวนั้นต่างก็อยู่ บนพื้นฐานของความคิดสร้างสรรค์ โดยที่บุคคลสามารถเชื่อมโยงนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ดี (สุพัตรา ทาวงศ์, 2561)

จากผลการวิจัยทำให้สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการฝึกอบรมทางจิตวิทยา เพื่อเสริมสร้างค่านิยมในองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช” (สุขอรุณ วงษ์ ทิม, 2560) ผลการวิจัย พบว่า การเปรียบเทียบประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการฝึกอบรมทาง จิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างค่านิยมในองค์กรก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และเมื่อสิ้นสุดการ ติดตามผลของกลุ่มทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลในเวลาที่แตกต่างกัน มี ค่าเฉลี่ยค่านิยมในองค์กรจากการวัด ขึ้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดย หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยค่านิยมในองค์กรสูงกว่าก่อนการทดลอง นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ งานวิจัยเรื่อง “การฝึกอบรมเรื่องการสร้างแบบประเมินออนไลน์โดยใช้ Google site ร่วมกับการ เรียนรู้แบบร่วมมือ” (ภาสกร เรืองรองและคณะ, 2559) ผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์การ ใช้รูปแบบการฝึกอบรมเปรียบเทียบความรู้การฝึกอบรมด้านการสร้างแบบประเมินออนไลน์ โดยใช้ Google site ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ก่อนการฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรม พบว่า หลังการอบรมสูง กว่าก่อนการอบรมอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการวิจัยพบว่า ก่อนเข้าร่วมการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษามี ค่าเฉลี่ยด้านการพัฒนาตนเองเท่ากับ 2.81 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.48 อยู่ในระดับ ปานกลาง ส่วนหลังเข้าร่วมการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษามีค่าเฉลี่ยด้านการพัฒนา

ตนเองเท่ากับ 4.18 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.36 อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการฝึกอบรมด้านการพัฒนาตนเองบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 สามารถส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเกิดการพัฒนาตนเองได้ เพราะรูปแบบการฝึกอบรมมีวิธีการที่ชัดเจน สามารถปฏิบัติการฝึกอบรมได้อย่างกระชับทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ จากผลการวิจัยที่เกิดขึ้นนั้น แสดงให้เห็นว่า มีความสอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาตนเอง (Self-Development Theory) โดยทฤษฎีการพัฒนาตนเองทำให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเกิดกระบวนการปรับเปลี่ยนและจัดระบบพฤติกรรมให้สอดคล้องกลมกลืนเหมาะสมทั้งในด้านของตนเองและในด้านการสร้างความสัมพันธ์กับสังคมเพื่อให้เกิดความปกติสุขในการดำรงชีวิต บางครั้งเราคงเคยได้ยินถ้อยคำที่กล่าวถึงคนบางคนว่าเพี้ยน หลุด หรือแปลก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการตัดสินใจในเชิงค่านิยม (value judgment) ที่แสดงว่า คนเหล่านั้นในทัศนะของคนพูดอาจดำรงชีวิตอย่างไม่สอดคล้องและกลมกลืนกับค่านิยมของสังคม ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า เจ้าของพฤติกรรมเหล่านั้นแสดงออกมาไม่ใช่เพราะปรับตัวไม่ได้ แต่เพราะต้องการสื่อให้สังคมรับรู้ถึงบางสิ่งบางอย่างที่สังคมละเลยไป แต่ก็เป็นที่พฤติกรรมเหล่านั้นสื่อให้เห็นว่าเจ้าของพฤติกรรมยังขาดความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างความคิด การกระทำและความรู้สึกภายในของตน การมองประการหลังนี้เป็นทัศนะของนักปัจเจกชนนิยม อย่างไรก็ตาม การดำรงชีวิตอย่างเป็นปกติสุขของมนุษย์นั้น ต้องหมายรวมถึง การที่คนมีความสามารถที่จะใช้ชีวิตได้อย่างลงตัว ระหว่าง ตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม อันเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาตน (เมธาวิอุดมธรรมานุภาพ, 2551) สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การฝึกอบรมบุคลากรในธุรกิจบริการเพื่อคุณภาพบริการที่ดีขึ้น” (เตือนใจ ศรีชะภูและคณะ, 2561) ผลการวิจัย พบว่า ปัจจุบันการฝึกอบรมเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการดำเนินธุรกิจ เพราะการฝึกอบรมจะเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งพนักงานและองค์กร ประสิทธิภาพของพนักงานขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ แต่ปัจจัยที่ดีที่สุดในการปฏิบัติงานของพนักงาน คือ การฝึกอบรม การฝึกอบรมเป็นสิ่งสำคัญเพื่อเพิ่มความสามารถ เพิ่มเติมเกี่ยวกับประสบการณ์การทำงานให้มีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมสำหรับการฝึกอบรมออนไลน์ของศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชน คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม” (กาญจนา ดงสงครามและคณะ, 2561) ผลการวิจัย พบว่า หลังการทดลองใช้หลักสูตรการฝึกอบรมสำหรับการฝึกอบรมออนไลน์ของศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชน คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผลการปฏิบัติในงานของผู้เข้ารับการอบรมจำนวน 23 คน ทำในงานจำนวน 4 ชุด พบว่า ผู้เข้าอบรมมีคะแนนการฝึกปฏิบัติโดยรวมร้อยละ 79.67 และ ใบงานทุกชุดมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยมีค่าร้อยละของคะแนนอยู่ระหว่าง 76.67-81.33 และผู้เข้าอบรมมีคะแนนสอบหลังอบรมของผู้เข้าอบรมสูงกว่าก่อนเข้าอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากผลการวิจัยพบว่า ก่อนเข้าร่วมการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษามีค่าเฉลี่ยด้านการพัฒนาความสามัคคีเท่ากับ 2.73 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.42 อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนหลังเข้าร่วมการฝึกอบรม ครูและบุคลากรทางการศึกษามีค่าเฉลี่ยด้านการพัฒนาความสามัคคีเท่ากับ 4.22 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46 อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า การฝึกอบรมบูรณาการหลักอริยสัจ 4 สามารถพัฒนาให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเกิดความสามัคคีได้ สาเหตุน่าจะเนื่องมาจากการได้ร่วมมือกันทำงานเป็นทีม เกิดความเห็นอกเห็นใจและการแบ่งปันซึ่งกันและกัน มีเวลาทำงานร่วมกันโดยผ่านกิจกรรมระหว่างการฝึกอบรมมากขึ้น จากผลการวิจัยทำให้สอดคล้องกับ พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระราชทานในพิธีประดับยศนายตำรวจชั้นนายพล ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน วันพฤหัสบดีที่ 15 มกราคม 2519 ความว่า "ในปัจจุบันนี้ เป็นที่ทราบทั่วกันว่า ประเทศชาติอยู่ในภาวะที่ต้องอาศัยความเข้มแข็ง เพื่อที่จะให้อยู่รอด ประเทศไทยจะอยู่ได้ก็ด้วยทุกคน ทุกฝ่ายสามัคคีกัน ความสามัคคีนั้นได้พูดอยู่เสมอว่าต้องมี แต่อาจจะเข้าใจยากว่าทำไมสามัคคีจะทำให้บ้านเมืองอยู่ได้ สามัคคีก็คือ การเห็นแก่บ้านเมืองและช่วยกันทุกวิถีทาง เพื่อที่จะสร้างบ้านเมืองอยู่ได้ สามัคคีนี้ก็คือ การเห็นแก่บ้านเมือง และช่วยกันทุกวิถีทาง เพื่อที่จะสร้างบ้านเมืองให้เข้มแข็ง ด้วยการเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน และไม่ทำลายงานของกันและกัน และทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ต้องส่งเสริมงานของกันและกัน และไม่ทำลายงานของกันและกัน มีเรื่องอะไรให้พูดปรองดองกัน อย่าเรื่องใครเรื่องมัน และงานก็ทำงานอย่างตรงไปตรงมา นึกถึงประโยชน์ส่วนรวม" จากพระราชดำรัสดังกล่าว พอจะสรุปได้ว่า ความสามัคคี คือ ความสามารถจะทำงานเพื่อส่วนรวม หรือความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกันและกัน เพื่อเอื้อประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งความสามัคคีแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ความสามัคคีของวิชาการ และความสามัคคีในจิตใจ ความสามัคคีวิชาการคือ การประสานความรู้ และทักษะของผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ มากมาย เพื่อส่งผลสำเร็จในด้านต่าง ๆ มาสู่ประเทศ ส่วนความสามัคคีในจิตใจเป็นลักษณะของการปรองดองกัน โดยเกิดจากความ

เมตตากรุณากันและกัน มีจิตใจผูกพันที่จะช่วยเหลือกันและกัน เพื่อให้งานนั้น ๆ บรรลุเป้าหมาย คำว่า "สามัคคี" แปลว่า ความพร้อมเพรียง ได้แก่ ความพร้อมเพรียงกันทางกาย วาจา และใจ พร้อมเพรียงช่วยกันทำกิจที่บังเกิดผลเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม พร้อมเพรียงกันทำงานในหน้าที่ของตน ใครมีหน้าที่อย่างไร ก็ทำอย่างนั้น ตั้งใจทำให้เต็มกำลัง เต็มความสามารถของตน อย่างนี้เรียกว่า "สามัคคี" (กนก จันทรขจร, 2561) สามัคคี คือ ความพร้อมเพรียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกันปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการ การเกิดงานการอย่างสร้างสรรค์ ปราศจากการทะเลาะวิวาท ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน เป็นการยอมรับความมีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด ความหลากหลายในเรื่องเชื้อชาติ ความกลมเกลียวกันในลักษณะเช่นนี้ เรียกอีกอย่างว่า ความสมานฉันท์ ผู้ที่มีความสามัคคี คือ ผู้ที่เปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับผิดชอบต่อตน ทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลัง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อให้การงานสำเร็จลุล่วงแก้ปัญหาและขัดความขัดแย้งได้ เป็นผู้มีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ พร้อมทั้งจะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ (ประไพ ประดิษฐ์สุทธาวร, 2561)

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ยังสอดคล้องกับงานเรื่อง “การฝึกอบรมบุคลากรในธุรกิจบริการ เพื่อคุณภาพบริการที่ดีขึ้น” (เตือนใจ ศรีชะภูและคณะ, 2561) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันการฝึกอบรมเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการดำเนินธุรกิจ เพราะการฝึกอบรมจะเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งพนักงานและองค์กร ประสิทธิภาพของพนักงานขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ แต่เป็นปัจจัยที่สุดในการปฏิบัติงานของพนักงาน คือ การฝึกอบรม การฝึกอบรมเป็นสิ่งสำคัญเพื่อเพิ่มความสามารถ เพิ่มเติมเกี่ยวกับประสบการณ์การทำงานให้มีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การฝึกอบรมเรื่องการสร้างแบบประเมินออนไลน์โดยใช้ Google site ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ” (ภาสกร เรืองรองและคณะ, 2559) ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์การใช้รูปแบบการฝึกอบรมเปรียบเทียบความรู้การฝึกอบรมด้านการสร้างแบบประเมินออนไลน์โดยใช้ Google site ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม พบว่า หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการวิจัยพบว่า ก่อนเข้าร่วมการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษามีค่าเฉลี่ยด้านการพัฒนาการสื่อสารเท่ากับ 2.75 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43 อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนหลังเข้าร่วมการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษามีค่าเฉลี่ยด้านการพัฒนาการสื่อสารเท่ากับ 4.24 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45 อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า การฝึกอบรมด้านการพัฒนาการสื่อสารบูรณาการหลักปัญหา 3 สามารถส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเกิดการสื่อสารที่ดีขึ้น สาเหตุจากการลงมือฝึกปฏิบัติการติดต่อสื่อสารผ่านกิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างการพัฒนาในแต่ละกิจกรรม อีกทั้งกิจกรรมมีความโดดเด่นในเรื่องขั้นตอน วิทยากรมีการถ่ายทอดที่ชัดเจน ผู้ฟังสามารถปฏิบัติตามได้อย่างเข้าใจ จึงทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กันในทางบวก จากผลการวิจัยยังเชื่อมโยงสอดคล้องกับทฤษฎีการสื่อสาร (Communication Theory) โดยทฤษฎีดังกล่าวสามารถสร้างองค์ความรู้ในด้านการสื่อสารให้กับผู้เข้าร่วมอบรม ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารกับผู้เรียน การสื่อสารกับบุคลากรภายในโรงเรียนและการสื่อสารกับหน่วยงานภายนอก การฝึกอบรมจึงเป็นกระบวนการส่วนหนึ่งที่หล่อหลอมให้เกิดแนวคิดในการสื่อสารแบบใหม่ นอกจากนี้ การติดต่อสื่อสาร ยังสร้างวิธีการทำความเข้าใจตนเองและผู้อื่น การออกแบบและการพัฒนาตนเองต้องมีการติดต่อสื่อสารกัน และถ้าเรากำลังทำบางสิ่งบางอย่างซึ่งต้องมีการติดต่อสื่อสาร การติดต่อสื่อสารจะเป็นการเชื่อมโยงมนุษย์เข้าด้วยกัน (ธัญญภัทร์ ศิริธรรมาโรจน์, 2559) จากผลการวิจัยดังกล่าว ทำให้เกิดความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างค่านิยมในองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช” (สุขอรุณ วงษ์ทิม, 2560) ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างค่านิยมในองค์กรก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และเมื่อสิ้นสุดการติดตามผลของกลุ่มทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลในเวลาที่แตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยค่านิยมในองค์กรจากการวัดซ้ำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยค่านิยมในองค์กรสูงกว่าก่อนการทดลอง สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้ความรู้จากการฝึกอบรมและสมรรถนะในการดำเนินงานเชิงกลยุทธ์” (สมบุรณ์ ศิริสรธริทธิ และคณะ, 2561) ผลการวิจัย พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกิดการพัฒนาในด้าน 1) มีการประยุกต์ใช้ความรู้จากการฝึกอบรมในเชิงการพัฒนาการทำงานอยู่ในระดับ

มาก 2) มีสมรรถนะในการดำเนินงานเชิงกลยุทธ์ของผู้เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก

สรุป

ครูและบุคลากรทางการศึกษาถือว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เพราะเป็นผู้มีหน้าที่โดยตรงในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศชาติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาเพื่อสร้างรูปแบบการฝึกอบรมฯ มีผลการศึกษา ดังนี้ รูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธบูรณาการ ประกอบด้วย 1) ขั้นวิเคราะห์ความต้องการการฝึกอบรม 2) ขั้นกำหนดวัตถุประสงค์ 3) ขั้นสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม 4) ขั้นเลือกกิจกรรม / เทคนิค 5) ขั้นตอนออกแบบการวัดประเมินผล 6) ขั้นตอนดำเนินการฝึกอบรม 7) ขั้นการวัดและการประเมินผล ความต้องการด้านการฝึกอบรม 4 ด้าน คือ 1) การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ความสามารถในการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่จำกัด การคิดค้นวิธีการถ่ายทอดความรู้ การคิดค้นวิธีการสร้างความผ่อนคลายให้กับผู้เรียน 2) ด้านการพัฒนาตนเอง ประกอบด้วย การควบคุมอารมณ์ วินัยหรือความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ 3) ด้านการพัฒนาความสามัคคี ประกอบด้วย การทำงานเป็นทีม การเสียสละ ความเข้าอกเข้าใจกัน 4) ด้านการพัฒนาการสื่อสาร ประกอบด้วย การสื่อสารกับผู้เรียน การสื่อสารภายในโรงเรียน การสื่อสารระหว่างสถานศึกษาที่ตนเองสังกัดกับสถานศึกษาอื่น หลักพุทธบูรณาการ ได้แก่ หลักอริยสัจ 4 ผ่านกระบวนการมรรคมีองค์ 8 ภายใต้หลักไตรสิกขา 3 มีองค์ความรู้บนพื้นฐานของ ABT: Model (Ariyasacca Based Training)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ

ควรศึกษา เรียนรู้ และทดลองปฏิบัติ ให้เข้าใจ ทั้งด้านหลักธรรม กระบวนการวิธีการดำเนินการให้เกิดความเข้าใจและเชี่ยวชาญ เพื่อให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ ตามผลการวิจัยพบว่า การฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธบูรณาการ ประกอบด้วย 1) ขั้นวิเคราะห์ความต้องการการฝึกอบรม 2) ขั้นกำหนดวัตถุประสงค์ 3) ขั้นสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม 4) ขั้นเลือกกิจกรรม / เทคนิค 5) ขั้นตอนแบบ

การวัดประเมินผล 6) ขั้นตอนการฝึกอบรม 7) ขั้นตอนการวัดและการประเมินผล ความสำคัญ ความจำเป็นด้านการฝึกอบรม 4 ด้าน คือ 1) การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ความสามารถในการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่จำกัด การคิดค้นวิธีการถ่ายทอดความรู้ การคิดค้นวิธีการ สร้างความผ่อนคลายให้กับผู้เรียน 2) ด้านการพัฒนาตนเอง ประกอบด้วย การควบคุมอารมณ์ วินัยหรือความรับผิดชอบต่อหน้าที่ 3) ด้านการพัฒนาความสามัคคี ประกอบด้วย การทำงาน เป็นทีม การเสียสละ ความเข้าอกเข้าใจกัน 4) ด้านการพัฒนาการสื่อสาร ประกอบด้วย การ สื่อสารกับผู้เรียนการสื่อสารภายใน โรงเรียน การสื่อสารระหว่างสถานศึกษาที่ตนเองสังกัดกับ สถานศึกษาอื่น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการสร้างรูปแบบการฝึกอบรมผู้บริหารในระดับต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและ เอกชนตามหลักพุทธบูรณาการ

2.2 ควรศึกษาการสร้างรูปแบบการฝึกอบรมบุคลากรในหน่วยงานองค์กรอื่น ๆ ทั้ง ภาครัฐและเอกชนตามหลักพุทธบูรณาการ

2.3 ควรศึกษาการสร้างรูปแบบการติดตามผลหลังการฝึกอบรมฯ

เอกสารอ้างอิง

กนก จันทร์ขจร. (2561). การอบรมความรู้และจริยธรรมเพื่อชีวิตตอนที่ 2, คุณธรรมความ สามัคคีตามแนวพระราชดำริสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.(ออนไลน์). เรียกใช้เมื่อ 13 สิงหาคม 2561 จาก https://www.m-culture.go.th/young_th/article _view.php?nid=111

กาญจนา ดงสงครามและคณะ. (2561). “การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมสำหรับการฝึกอบรม ออนไลน์ของศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชน คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัย มหาสารคาม”. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

คุณลักษณะครูรุ่นใหม่ควรมีลักษณะอย่างไร. (2561). (ออนไลน์). เรียกใช้เมื่อ 6 สิงหาคม 2561 จาก <https://educ105.wordpress.com>

จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2554). การศึกษาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน : การบริหารองค์การและบุคลากร ทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : เอ็น.วาย. फिल्म จำกัด.

- จินดารัตน์ ปิณณิ. (2545). การพัฒนาฉันทะในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. ปริญญา
นิพนธ์วิทยาศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์: บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จินดาลักษณ์ วัฒนสินธ์. (2553). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร:
ทีพีเอ็น เพรส.
- ชาญชัย สวัสดิ์สาลี. (2556). คู่มือนักฝึกอบรมมืออาชีพ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร:
สวัสดิการสำนักงาน ก.พ.
- เตือนใจ ศรีชะภูและคณะ. (2561). “การฝึกอบรมบุคลากรในธุรกิจบริการ เพื่อคุณภาพ
บริการที่ดีขึ้น”. วารสารวิจัยและพัฒนาฯ โดยรองกรรณ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขา
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีที่ 13 มกราคม – เมษายน, 263.
- ธัญญภัทร์ ศิริธันนารัตน์. (2559). จิตวิทยากับการพัฒนาตน. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ประไพ ประดิษฐ์สุขถาวร. (2561). คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ. เรียกใช้เมื่อ 13 สิงหาคม
2561 จาก <http://taamkru.com/th/คุณธรรมพื้นฐาน/#article102>
- พระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่. (2561). ตัวแบบวิธีวิทยาว่าด้วยพุทธบูรณาการและสห
พุทธวิทยาการ. เรียกใช้เมื่อ 18 พฤษภาคม 2561 จาก [http://www.mcu.ac.th/site/
articlecontent_desc.php?article_id=1733&articlegroup_id=278](http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=1733&articlegroup_id=278)
- พระมหาบุญมี มาลาชีโร. (2553). พุทธบริหาร. กรุงเทพมหานคร: อิงค์ ปิยอนด์ บุ๊คส์.
- พระราชรัตนมงคล. (2554). การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมวิธีสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้นของพระสอนศีลธรรมตามโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ. ปริญญานิพนธ์
การศึกษาดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนคร
ินทรวิโรฒ.
- ภาสกร เรืองรองและคณะ. (2559). การฝึกอบรมเรื่องการสร้างแบบประเมินออนไลน์โดยใช้
Google site ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี
อุตรดิตถ์ 8 (1) , 92.

- มารศรี กลางประพันธ์. (2548). การพัฒนาคุณธรรมด้านอดทน (ขันติ) ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. ปริญญาานิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ ประยุกต์: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เมธาวี อุดมธรรมานภาพ. (2551). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- เรื่อโท อากาศ อาจสนาม. (2557). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะพยาบาลเชิงพุทธบูรณาการของพยาบาลสังกัดกรมแพทยทหารเรือ. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2553). ครูเพื่อศิษย์ เต็มหัวใจให้การศึกษา. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ พรินต์ติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- คันสนีย์ ชุมพลบุญชร. (2558). การศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของบุคคล องค์กร และชุมชน ในการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงพุทธบูรณาการ. วารสารวิจัย รมยสาร, 13 (3) , 208.
- ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ. (2561). การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (ออนไลน์). เรียกใช้เมื่อ 14 สิงหาคม 2561 จาก <http://pioneer.netserv.chula.ac.th/~jaimorn/re6.htm>
- สมบูรณ์ ศิริสรธริรัญ และคณะ. (2561). การประยุกต์ใช้ความรู้จากการฝึกอบรมและสมรรถนะในการดำเนินงานเชิงกลยุทธ์. วารสาร Veridian E-Journal, ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปมหาวิทยาลัยศิลปากร 11 (1) , 2328.
- สุขอรุณ วงษ์ทิม. (2560). รูปแบบการฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างค่านิยมในองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. วารสารพยาบาลตำรวจ 9 (1), 2560.
- สุพัตรา ทาวงศ์. (2561). ความคิดสร้างสรรค์ (ออนไลน์). เรียกใช้เมื่อ 13 สิงหาคม 2561 จาก https://www.baanjomyut.com/library/creative_thinking/index.html.

ทุนทางสังคม : แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชน
ของชุมชนลาวโซ่ง ในจังหวัดสุพรรณบุรี*

SOCIAL CAPITAL: GUIDELINES FOR PROMOTING COMMUNITY-BASED
TOURISM OF LAO SONG COMMUNITY IN SUPHANBURI PROVINCE.

พระครูโพธิสุวรรณคุณ

Phrakhru Phothisuwannakun

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: Phu9555@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะทุนทางสังคมของชุมชนลาวโซ่งในจังหวัดสุพรรณบุรี 2) ศึกษาศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชนของชุมชนลาวโซ่งในจังหวัดสุพรรณบุรี 3) แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชนของชุมชนลาวโซ่ง จังหวัดสุพรรณบุรี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการ ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Study) โดยการศึกษาจากหนังสือ วารสารเอกสารทางวิชาการ การสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต รวมถึงการศึกษาจากงานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง การศึกษาภาคสนาม (Field Study) โดยการเก็บข้อมูลในพื้นที่วิจัย ใช้แนวคำถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth Interview) จำนวน 47 รูป/ คน และมีการเข้าร่วมสังเกตการณ์ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เป็นนักวิชาการ พระสงฆ์ ราษฎรชาวบ้าน ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน ผู้นำชุมชน และผู้ประกอบการ รวมจำนวน 17 รูป/คน นำข้อมูลเชิงประจักษ์ มาประกอบการวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามลำดับ

* Received 22 April 2019; Revised 20 May 2019; Accepted 20 May 2019.

ผลการวิจัยพบว่า

1. ลักษณะทุนทางสังคมของชุมชนลาวโซ่งในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า เป็นลักษณะทุนทางสังคมที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ใน 4 องค์ประกอบที่สำคัญ คือ 1) องค์ประกอบด้านมนุษย 2) องค์ประกอบด้านสถาบันและองค์กรชุมชน 3) องค์ประกอบด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และ 4) องค์ประกอบด้านภูมิปัญญาและวิถีชุมชน

2. ศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชนของชุมชนลาวโซ่งในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ศักยภาพชุมชนที่เหมาะสมในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชนลาวโซ่ง มี 4 ด้าน คือ 1) ด้านทรัพยากรชุมชน 2) ด้านองค์กรชุมชนและผู้นำ 3) ด้านการจัดการตนเองและการมีส่วนร่วม และ 4) ด้านเครือข่ายและการประสานงาน

3. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชนของชุมชนลาวโซ่ง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ควรมีสร้างเครือข่ายที่สามารถทำงานเชื่อมโยงกันทั้งภาคประชาชนหรือองค์กรชุมชนในพื้นที่ ร่วมกับภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ 1198 เอกชน เพื่อเป็นเครือข่ายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตชุมชน และวัฒนธรรมชุมชนลาวโซ่ง ในมิติต่าง ๆ คือ มิติการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ มิติการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม และ มิติการท่องเที่ยววิถีชุมชนและธรรมชาติ

คำสำคัญ : ทุนทางสังคม, แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชน, ชุมชนลาวโซ่ง.

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the social capital characteristics of Lao Song community in Suphanburi Province 2) to study the potential of promoting community-based tourism in Lao Song community in Suphanburi Province 3) guidelines for promoting community-based tourism in Lao Song community Suphanburi Province. This research is a qualitative research. The researcher has studied documents by studying from books, journals, academic documents, internet searching, including studies from related research. Field study by collecting data in the research area using questionnaires as the main tool for collecting information from key informants

by in-depth interview of 47 persons and have participated in observations and focus group discussions from experts who are academics, monks, wise villagers, representatives of government agencies, private organizations, community organizations, community leaders and entrepreneurs, totaling 18 persons, using empirical data to make analysis and synthesis, respectively.

The research found that:

1. Social capital characteristics of Lao Song community in Suphanburi province, found that the social capital is concrete and abstract in 4 major elements: 1) human elements 2) elements of institutions and community organizations 3) cultural elements, traditions, faith and 4) Elements of wisdom and community ways.

2. Potential for promotion of community-based tourism in Lao Song community in Suphan Buri province, found that the community potential that is appropriate to promote Lao Song community tourism has 4 aspects: 1) Community resources 2) Community organizations and leaders 3) Self-management and participation and 4) Network and co-ordination.

3. Guidelines for promoting community-based tourism in the Lao Song community in Suphanburi province, found that tourism activities in various tourist attractions should have a network that can work to connect with each other in the public or community organizations in the area. Joined-Up Government, private sector, private entrepreneurs to be a tourism promotion network linked to the way of life, Lao Song community culture in various dimensions is the historical tourism dimension, religious and cultural tourism dimensions and dimensions of community-based tourism and nature.

Keywords: Social Capital, Guidelines for promote tourism in the way of the community, Lao Song community.

บทนำ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวได้เข้ามามีบทบาทต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นรายได้หลักทางหนึ่งของประเทศที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็งขึ้น ในแต่ละปีที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าแนวโน้มการท่องเที่ยวของประเทศไทย มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ขณะเดียวกันรายได้จากการท่องเที่ยวก็เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ จะเห็นได้ว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตลอดระยะเวลา 20 ปี ที่ผ่านมามีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวทุกฉบับ โดยเฉพาะฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้มีนโยบายส่งเสริมในการท่องเที่ยวให้มีอัตราการขยายตัวให้สูงขึ้นอย่างชัดเจนและมียุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยในด้านต่าง ๆ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ททท., 2558) นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีสิ่งดึงดูดใจอีกหลายด้าน เช่น สถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ ทั้งที่เป็นธรรมชาติทางน้ำ ภูเขา ทะเล ป่า และถ้ำ เป็นต้น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่ง ที่มุ่งเรียนรู้จากวัฒนธรรมอื่น ๆ เพื่อให้เกิดโลกทัศน์ใหม่ๆ ที่กว้างไกล ที่จะได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรีย์ ศิลปะ วิถีวัฒนธรรม ตลอดจนเพื่อศึกษาถึงคติความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพในพิธีกรรมต่าง ๆ

การท่องเที่ยววิถีชุมชน เป็นการเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบท ที่มีลักษณะวิถีชีวิตและผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษ มีความโดดเด่น เช่น การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ หรือวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย หรือชนเผ่าต่าง ๆ สำหรับการท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาทางศาสนา เป็นการเดินทางเพื่อทัศนศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากปรัชญาทางศาสนา ภูมิปัญญาความรู้ สัจธรรมแห่งชีวิต รวมถึงได้ประสบการณ์และความรู้ใหม่จากการเดินทางไปท่องเที่ยวสัมผัสวิถีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่น อันจะทำให้คุณค่าและมูลค่าในการเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ชุมชนลาวโซ่ง หรือ ลาวทรงดำ หรือ ไทยโซ่ง หรือ ไทยทรงดำ หรือ ผู้ไทยดำ นั้น เป็นชื่อเรียกที่คนไทยภาคกลางใช้เรียกกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งซึ่งอพยพจากเขตสิบสองจุไทในประเทศเวียดนามตอนเหนือ ได้อพยพออกจากจังหวัดเพชรบุรี เข้าสู่จังหวัดสุพรรณบุรีครั้งแรก ประมาณปี พ.ศ. 2400 โดยมาตั้งถิ่นฐานที่บ้านดอน อำเภอดำเนินสะดวก (ปัจจุบัน คือ ตำบลบ้านดอน อำเภออู่ทอง) ตำบลดอนมะเกลือ อำเภออู่ทอง บ้านดอนโก อำเภอบางปลาม้า บ้านบางกุ้ง บ้านบางหมื่น อำเภอเมืองสุพรรณบุรี และบ้านดอนมะนาว

อำเภอสองพี่น้องเป็นกลุ่มแรก ๆ (ประยูรธ สืบอารีพงศ์, 2551) เมื่อกาลเวลาสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปดังเช่นในปัจจุบัน ชุมชนลาวโซ่งก็ยังคงรักษาวิถีการดำเนินชีวิต คติความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีของตนเองไว้ให้เห็นและสัมผัสได้จากวิถีการดำเนินชีวิต ศาสนา ขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณีและการจัดการตนเองด้วยทุนทางสังคมที่มีอยู่ ซึ่งชุมชนลาวโซ่งที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีลักษณะเด่นหลายอย่าง เช่น มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่งดงาม มีแหล่งอารยธรรมทางประวัติศาสตร์ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีวัฒนธรรมพื้นบ้าน มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ความมีน้ำใจของชุมชนเป็นเสน่ห์ที่มนต์ใจนักท่องเที่ยว มีความหลากหลายของอาหารพื้นบ้าน เป็นต้น ปัจจุบันจังหวัดสุพรรณบุรี มีการพัฒนาทั้งด้านสาธารณูปโภคและการคมนาคม มีการสนับสนุนและส่งเสริมชุมชนให้สามารถบริหารจัดการใช้ประโยชน์จากทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมชุมชน เพื่อแก้ปัญหาความยากจน และพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น

ดังนั้น ชุมชนลาวโซ่งในจังหวัดสุพรรณบุรี จึงเป็นชุมชนที่น่าสนใจในการศึกษาหาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชน เพื่อเป็นทุนของชุมชนมาส่งเสริมและพัฒนาสร้างคุณค่าและมูลค่า สร้างรายได้ให้กับชุมชนควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ วัฒนธรรม ย่อมจะทำให้การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์เพราะเป็นการพัฒนาจากศักยภาพที่เหมาะสมของแต่ละท้องถิ่น และนำไปสู่การพัฒนาประเทศบรรลุวัตถุประสงค์ตามยุทธศาสตร์ที่ได้ตั้งไว้ จึงต้องมีการศึกษาข้อมูลแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชน ของชุมชนลาวโซ่ง จังหวัดสุพรรณบุรีเพื่อประกอบการวางแผนการพัฒนา การสร้างความรู้ความเข้าใจกับคนในท้องถิ่นให้ชัดเจน ในเรื่องแนวทางการพัฒนา นอกจากนี้การร่วมกันขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยใช้แนวทางการเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติของชุมชนสมาชิกหรือผ่านกระบวนการวิจัย และการขับเคลื่อนโดยหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นให้เกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งในระดับชุมชน และการเชื่อมโยงเครือข่ายจะเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

ผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาลักษณะทุนทางสังคมของชุมชนลาวโซ่ง ศึกษาศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชน และเพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชนของชุมชนลาวโซ่ง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชนและเชิงวัฒนธรรมชุมชนของชุมชนลาวโซ่ง ยังคงวิถีความเป็นลาวโซ่งและส่งเสริม

คุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมด้วยวิถีวัฒนธรรมหรือทุนทางสังคมชุมชนมีอยู่ให้ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทุนทางสังคมของชุมชนลาวโซ่งในจังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชนของชุมชนลาวโซ่งในจังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชนของชุมชนลาวโซ่ง จังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1.1 การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Study) โดยการศึกษาจากหนังสือวารสารเอกสารทางวิชาการ การสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต รวมถึงการศึกษาจากงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

1.2 การศึกษาภาคสนาม (Field Study) เป็นการศึกษาโดยการเก็บข้อมูลในพื้นที่วิจัย ใช้แนวคำถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth Interview) การเข้าร่วมสังเกตการณ์ในบางกิจกรรม และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) มีขั้นตอนดังนี้ ดังนี้

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมชุมชนที่มีชุมชนเป็นฐาน ทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจงจากผู้ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วยวิถีชุมชนรวมจำนวน 47 ท่าน ประกอบด้วย

2.1.1 กลุ่มผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด สุพรรณบุรี สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุพรรณบุรี สภาวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานท่องเที่ยวจังหวัดสุพรรณบุรี (สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุพรรณบุรี, 2559)

2.1.2 กลุ่มประชาชนหรือผู้มีเชื้อสายลาวโซ่งในพื้นที่ เช่น พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ประชาชนและเยาวชนเชื้อสายลาวโซ่ง

2.1.3 กลุ่มผู้ประกอบการเกี่ยวกับให้บริการและกลุ่มนักท่องเที่ยว เช่น บ้านพัก ร้านอาหาร นักท่องเที่ยว

2.2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ(Focus Group Discussion)

ผู้วิจัยใช้คัดเลือกแบบเจาะจงจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เป็นนักวิชาการ พระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ เอกชน องค์การชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ รวมจำนวน 17 รูป/คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญจากกลุ่มประชากรอย่างเฉพาะเจาะจง ให้เป็นไปตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญออกเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) ประเด็นคำถามเกี่ยวกับวิถีชีวิตที่เป็นวัฒนธรรมของลาวโซ่งจังหวัดสุพรรณบุรี เช่น ความเป็นมา การดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี การจัดการตนเองของชุมชนในด้านวิถีวัฒนธรรม และความต้องการหรือแนวทางในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนลาวโซ่งจังหวัดสุพรรณบุรี 2) ประเด็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางหรือนโยบายในการส่งเสริมและเชื่อมโยงการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมของชุมชนลาวโซ่งจังหวัดสุพรรณบุรี และ 3) เป็นประเด็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะของการมาท่องเที่ยวหรือสิ่งที่ทำให้อยากมาท่องเที่ยว และความต้องการมาท่องเที่ยวหรือสิ่งที่อยากให้ส่งเสริมและพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวต่อไป

3.2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Discussion) ในการ

สนทนากลุ่มเฉพาะเป็นการระดมความคิดเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน การสร้างเครือข่าย และแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนลาวโซ่งในจังหวัดสุพรรณบุรี

4. การตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล

ในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีเทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) โดยเทคนิคนี้แบ่งออกเป็น 4 ประเภท (ศุภกิจ วงศ์วิวัฒนกิจ, 2555) ได้แก่

4.1 ต่างวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Method Triangulation) เป็นการใช้อย่างน้อย 2 วิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น การเก็บข้อมูลในประเด็นเรื่องเดียวกันจากกลุ่มตัวอย่างเดียวกัน ด้วยวิธีการสังเกต สัมภาษณ์ และเก็บข้อมูลจากเอกสารประกอบ แล้วนำข้อมูลมาตรวจสอบยืนยันความสอดคล้องกัน

4.2 ต่างแหล่งข้อมูล (Data Sources Triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งที่ต่างกัันนั้นด้วยวิธีการเก็บข้อมูลเหมือนกัน หรือใช้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเดียวกันแต่ต่างเวลา สถานที่ และบุคคล แล้วนำข้อมูลมาตรวจสอบยืนยันกัน

4.3 ต่างนักวิจัย (Investigator Triangulation) เป็นการใช้นักวิจัยที่มาจากต่างสาขา หรือต่างประสบการณ์ หรือต่างภูมิหลัง มาเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล แล้วนำผลการวิจัยมาตรวจสอบยืนยันกัน

4.4 ต่างทฤษฎีหรือแนวคิด (Theory Triangulation) เป็นการใช้ทฤษฎีหลาย ๆ ทฤษฎี มาเป็นแนวทางในการอธิบายข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย ซึ่งอาจจะสอดคล้องหรือขัดแย้งกันก็ได้

โดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลตลอดกระบวนการวิจัย เพื่อความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Method logical Triangulation) โดยเริ่มตั้งแต่เก็บข้อมูล การสัมภาษณ์ การสังเกต แล้วนำมาบันทึก รวมทั้งกริยาท่าทาง พฤติกรรม บรรยากาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อนำมาประกอบการแปลความหมายร่วมกับการถอดเทปและการบันทึกภาคสนามในหลาย ๆ วิธี และมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยการนำกลับไปให้อ่านข้อมูลหรือกลับไปถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงตามที่ผู้ให้ข้อมูลบอก เมื่อได้รับข้อมูลในแต่ละครั้งแล้วทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์

เบื้องต้น นำข้อมูลที่ผ่านมาขั้นตอนต่าง ๆ ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี เชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี วิเคราะห์และเสนอแนวทางการสร้างเครือข่ายและผลสัมฤทธิ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีให้เห็นองค์ประกอบตามลักษณะของข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยอาศัยข้อมูลเชิงคุณภาพมาประกอบการวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามลำดับต่อไป

และในส่วนการนำเสนอผลการวิจัย ใช้วิธีการนำเสนอข้อมูลแบบบรรยายและพรรณนาความจากการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่มเฉพาะ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นและสรุปนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

1. ลักษณะทุนทางสังคมของชุมชนลาวโซ่งในจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นสังคมที่มีรูปธรรมและนามธรรมที่เด่นชัดใน 4 ลักษณะ ประกอบด้วย

1.1 องค์ประกอบด้านมนุษย์ คือ ชุมชนลาวโซ่งมีการอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งให้ความเคารพนับถือกันตามลำดับอาวุโส และให้ความสำคัญต่อบรรพบุรุษเป็นอย่างมาก คือ มีกลุ่มพระสงฆ์ มีกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มหมอเสนา ผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีองค์ความรู้ มีความสามารถใช้เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม มีจิตสาธารณะ มีความเอื้ออาทร ความเป็นมิตรต่อผู้มาเยือน มีคุณธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีทัศนคติที่ดีต่อส่วนรวมและมีคุณสมบัติทั้งหลายที่มีทำประโยชน์ต่อชุมชน ได้คอยทำหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่มในการจัดกิจกรรมงานประเพณีต่าง ๆ ทั้งทำหน้าที่เป็นผู้สืบทอด รักษา และเป็นตัวแทนของกลุ่มโดยอัตโนมัติมาตั้งแต่อดีต ปัจจุบันอาจมีการเลือกตั้งผู้นำตามยุคสมัยแบบการปกครอง แต่กลุ่มคนผู้นำแบบเดิมก็ยังได้รับการยอมรับนับถือมาด้วยดีเช่นเดิม

1.2 องค์ประกอบด้านสถาบันและองค์กรชุมชน คือ ชุมชนลาวโซ่งมีการรวมกลุ่มกันเป็นองค์กรชุมชนมาแต่เดิม เรียกว่า “ชมรมไทยทรงดำ” และยังมีการรวมกลุ่มเป็นองค์กรชุมชน เช่น กลุ่มทอผ้าไทยทรงดำดอนมะเกลือ ภาครัฐได้ส่งเสริมให้เป็นผลิตภัณฑ์เด่นของชุมชน เป็นการผลิตสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีชื่อเสียงของตำบลได้รับรางวัลประเภทผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) ในระดับต่าง ๆ ในส่วนองค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากจะมีส่วนสนับสนุนการสร้างงาน สร้างอาชีพแก่ชุมชนแล้ว เช่น มีตลาดนัดชุมชน กลุ่มทอผ้าไทยทรงดำบ้านดอนมะเกลือ กลุ่มผลิตน้ำพริกเผาสูตรโง่ง ยังได้สนับสนุนการสร้างศูนย์เรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนด้วย

1.3 องค์ประกอบด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ คือ ชุมชนลาวโซ่งจังหวัดสุพรรณบุรีนี้ยังมีความเชื่อที่เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิม และในการประกอบพิธีกรรมตามคติความเชื่อประเพณีวัฒนธรรมของชาวลาวโซ่งปัจจุบันนั้นจะมีที่มาแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ พิธีกรรมตามแนวพระพุทธศาสนา และพิธีกรรมตามความเชื่อในการนับถือผี และการบูชาบรรพบุรุษ ในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อทุกพิธีกรรม ชาวลาวโซ่งจะมีการใช้ผ้าที่ทอเก็บไว้มาตกแต่งลวดลาย รวมทั้งการใช้เครื่องแต่งกายที่มีลักษณะเฉพาะแต่ละพิธีกรรม ซึ่งเป็นวัฒนธรรมประเพณีสืบทอดกันมาแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน โดยการปลูกฝังอบรมสั่งสอนและปฏิบัติสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นอย่างเคร่งครัด ผู้ที่มีเชื้อสายลาวโซ่งแม้จะย้ายไปอยู่ถิ่นฐานอื่นเมื่อถึงงานประเพณีก็ยังรักษาและปฏิบัติตามจารีตดั้งเดิมที่สืบทอดกันมา คือ ถิ่นเรื่องความกตัญญูต่อบรรพบุรุษเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องยึดถือปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นผู้ตาหรือผู้น้อย ที่สำคัญคือ งานประเพณีไหว้ศาลประจำหมู่บ้าน

1.4 องค์ประกอบด้านภูมิปัญญาและวิถีชุมชน คือ ลักษณะทุนทางสังคมจากองค์ประกอบด้านภูมิปัญญาและวิถีชุมชนชุมชนลาวโซ่งในจังหวัดสุพรรณบุรี จะเห็นได้จากวิถีการดำเนินชีวิตที่ยังคงประกอบอาชีพวิถีเกษตรแบบพอเพียงอยู่เป็นส่วนใหญ่ เช่น การทำนาปลูกผัก นี่เป็นเหตุผลหนึ่งที่ได้อพยพ และตกลงตั้งถิ่นฐานอยู่ในแถบนี้ ที่มีความอุดมสมบูรณ์คือเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำลำคลอง แสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติที่ยังคงมีอยู่ในชุมชน

2. ศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชนของชุมชนลาวโซ่งจังหวัดสุพรรณบุรี โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การร่วมสังเกตกิจกรรม ได้พบองค์ประกอบที่เป็นศักยภาพชุมชนที่เหมาะสมในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชนของชุมชนลาวโซ่งจังหวัดสุพรรณบุรีสรุปได้คือ

2.1 ศักยภาพด้านทรัพยากรในชุมชน ชุมชนมีการบริหารจัดการการตนเองเหมาะสมแก่การส่งเสริมการท่องเที่ยว คือ มีทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมและวิถีชุมชน ที่ชุมชนมีความต้องการสร้างคุณค่า มูลค่าจากวัฒนธรรมของตน ต้องการส่งเสริมการอนุรักษ์สืบสาน วัฒนธรรมอย่างแท้จริง ชุมชนได้มีการพิจารณาถึงสภาพของปัญหา ผลกระทบทางการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้น แล้วชุมชนร่วมตัดสินใจลงมติที่จะดำเนินการตามแนวทางที่ชุมชนเห็นสมควร

2.2 ศักยภาพด้านองค์กรชุมชนและผู้นำ ชุมชนมีผู้นำองค์กรชุมชนที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ มีความเข้มแข็งเป็นพอที่จะจัดการกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้และประสานความร่วมมือในการจัดการในแง่ความพร้อมของชุมชนและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวในมิติของชุมชนแล้ว ยังได้มีการร่วมกันประสานแหล่งท่องเที่ยวจากนอกชุมชน หรือหาแนวทางส่งเสริมจากภายนอกชุมชน เช่น การตลาด นโยบายรัฐที่เข้ามาสนับสนุน การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ

2.3 ศักยภาพด้านการจัดการตนเองและการมีส่วนร่วม โดยสมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน การทำกิจกรรม ติดตามประเมินผลเรียนรู้และรับประโยชน์ร่วมกันในการพัฒนาชุมชนด้านต่าง ๆ รวมถึงมีการกำหนดมีกฎ กติกาที่เห็นร่วมกันจากชุมชนสำหรับการจัดการท่องเที่ยวที่ชัดเจน และสามารถกำกับดูแลให้เป็นไปตามกติกาที่วางไว้ คือ มีข้อตกลงร่วมกันภายในชุมชน เช่น ความสะอาดความปลอดภัย การกระจายรายได้ที่เป็นธรรมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และพิจารณาร่วมกันถึงขีดความสามารถในการรองรับ

2.4 ศักยภาพด้านเครือข่ายและการประสานงาน โดยชุมชนมีการรวมกันเป็นกลุ่มเป็นชมรม หรือองค์กร องค์กรการบริหารส่วนตำบล (อบต.) เครือข่ายการท่องเที่ยวและการให้บริการต่าง ๆ เพื่อเป็นตัวแทนในการทำหน้าที่แทนสมาชิกทั้งหมด และดำเนินการทางด้านการกำหนดทิศทางและนโยบายการบริหาร การจัดการ การประสานงาน มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของสมาชิกในชุมชน ในชุมชนมีการจัดการตนเองด้วยองค์ประกอบสำคัญคือ การมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนท้องถิ่นเป็นการตลาดท่องเที่ยวที่ต้องมีการคำนึงถึง

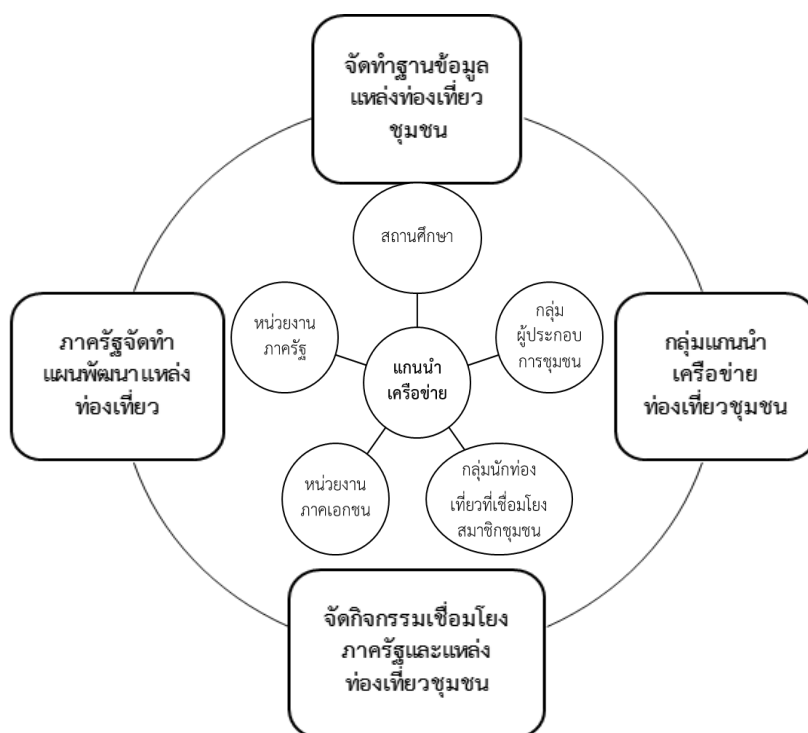

การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้น มีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ และได้รับผลประโยชน์ตอบ แทนเพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น

3. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชนของชุมชนลาวโซ่ง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า จังหวัดสุพรรณบุรีนั้น มีสถานที่ท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ ให้นักเดินทางได้สัมผัสและค้นหา ภาพประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่ ถิ่นอารยธรรม เรื่องราวของอดีตที่น่าสนใจ สถาปัตยกรรมเป็นเส้นทางพุทธศาสนาที่งดงามและทรงคุณค่าต่อการกราบไหว้บูชา หรือแม้แต่สถานที่ท่องเที่ยวใหม่ ๆ ที่สร้างขึ้นมานักท่องเที่ยวได้ชม ได้เพลิดเพลินกับความอลังการ ตื่นตา ตื่นใจ และเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ของเยาวชนคนรุ่นใหม่นอกจากที่กล่าวมาแล้ว สุพรรณบุรี ยังเป็นดินแดนที่มีธรรมชาติ ทะเลสาบ น้ำตก ป่าเขา ทะเลหมอกที่งดงาม และวิถีชีวิตกว่า 10 ชนเผ่า ที่ดำเนินอยู่ ณ ดินแดนแห่งนี้ สำหรับรูปแบบการท่องเที่ยววิถีชุมชนและวัฒนธรรมวิถีชุมชนลาวโซ่ง ด้วยรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และรูปแบบการท่องเที่ยวชมงานวัฒนธรรมและประเพณี ก็เป็นประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ และสร้างมูลค่าแก่ชุมชนได้ โดยมีเครือข่ายส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชนและวัฒนธรรม กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนจากลักษณะเด่นและการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวของหน่วยงานภาครัฐ แหล่งท่องเที่ยวซึ่งเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตชุมชนและเครือข่าย เกิดเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชน ในรูปแบบการท่องเที่ยวกิจกรรมงานประเพณีและรูปแบบการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนจากลักษณะเด่นและการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของจังหวัด แหล่งท่องเที่ยวซึ่งเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตชุมชนและเครือข่าย รวมเป็นรูปแบบการท่องเที่ยววิถีชุมชน ในมิติต่าง ๆ คือ 1) มิติท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ 2) มิติท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม และ 3) มิติท่องเที่ยววิถีชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยววิถีชุมชนลาวโซ่งจังหวัดสุพรรณบุรี

อีกทั้งในการจัดการตนเองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนเกิดจากแหล่งท่องเที่ยววิถีชุมชนและวัฒนธรรมที่มีทรัพยากรดึงดูดให้นักท่องเที่ยวในท้องถิ่นและต่างถิ่นเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน แหล่งท่องเที่ยวชุมชนมีจัดกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนรวมถึงกิจกรรมอื่น ๆ ในเชิงบูรณาการ การส่งเสริมและรองรับการท่องเที่ยว ของแหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพ

ความสามารถในการประสานสมาชิก ให้เกิดการจัดกิจกรรมรองรับการท่องเที่ยวชุมชน ก่อให้เกิดการสร้างเครือข่ายระหว่างการเดินทางของกลุ่มแกนเครือข่ายภาครัฐ จัดทำแผน ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนและประสานกับเครือข่ายที่เป็นกลุ่มแกนที่สามารถจัด กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน กลุ่มแกนที่เป็นเครือข่ายภาครัฐมีการประสานและการ จัดทำฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง สำหรับเครือข่ายที่เป็นกลุ่มแกนในระดับชุมชนจะ มีการประสานเครือข่ายย่อยอย่างค่อยเป็นค่อยไป ที่สนองตอบความต้องการกันและกัน โดย แนวทางการจัดการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีชุมชนลาวโซ่งจังหวัดสุพรรณบุรี

ภาพที่ 1 แสดงแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชนของชุมชนลาวโซ่ง จังหวัดสุพรรณบุรี

และสำหรับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชน คือ 1) กลยุทธ์การพัฒนาพื้นที่ ชุมชนเมืองโบราณอู่ทอง ด้วยการอนุรักษ์ฟื้นฟูตัวโบราณสถาน และสภาพแวดล้อมรอบ ๆ พื้นที่ การจัดการภูมิทัศน์ในพื้นที่โบราณสถานและชุมชนโบราณ พัฒนาลำน้ำ เพื่อรองรับการ ล่องเรือชมเมือง เป็นต้น 2) กลยุทธ์การส่งเสริมและพัฒนาเรื่องราวที่บ่งบอกอัตลักษณ์เมือง

โบราณอุทอง ด้วยการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยว จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์ต่าง ๆ จัดตั้งหมู่บ้านวัฒนธรรม และแหล่งเรียนรู้/พิพิธภัณฑ์ลูกปัด เป็นต้น และ 3) กลยุทธ์สื่อสารเพื่อการตลาด ด้วยการสร้างตราสินค้าการท่องเที่ยวชุมชนเมืองโบราณอุทองให้เป็นที่รู้จัก และใช้การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่ผสมผสานสื่อต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชนและวัฒนธรรมโดยอัตลักษณ์ชุมชนเมืองโบราณ อุทองนั้น เป็นการใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่น สอดคล้องกับการสำนึกร่วม ในความเป็นตัวเราพวกเราคือการเป็นชุมชนเมืองโบราณอุทองอารยธรรมทวารวดี ที่มีความโดดเด่นแตกต่างจากชุมชนอื่น ไม่ว่าจะเป็นด้านสถาปัตยกรรม/บ้านเรือน ด้านโบราณสถาน และด้านโบราณวัตถุ การนำอัตลักษณ์ชุมชนมาเป็นแนวทางของการพัฒนา ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบทางบวกมากกว่าทางลบ เพราะแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของอดีต จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นเจดีย์โบราณโบราณวัตถุ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสัญลักษณ์ที่บ่งชี้ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ กับทั้งมีคุณค่าทางวิชาการ ด้วยเมืองโบราณอุทองเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญในการเรียนรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ด้วยวิธีการหาคำตอบ จากการศึกษาวิจัยในด้านต่าง ๆ นอกจากนั้นยังมีคุณค่าด้านความงามหรือสุนทรียะ หลักฐานทางโบราณคดีทั้งที่เป็นโบราณสถาน และโบราณวัตถุของเมืองโบราณอุทอง เป็นความงามที่ปรากฏจากร่องรอยอารยธรรมที่ทรงคุณค่า ตลอดจนอัตลักษณ์ชุมชนเมืองโบราณอุทอง ทั้งด้านสถาปัตยกรรม ด้านโบราณสถาน และด้านโบราณวัตถุ เป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมาเป็นจุดขายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมชุมชนได้อย่างเหมาะสม

อภิปรายผล

1. ลักษณะทุนทางสังคมของชุมชนลาวโซ่งในจังหวัดสุพรรณบุรี

ชาวลาวโซ่งโดยทั่วไปจะมีวิถีวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตที่ผูกพันกับความเชื่อค่อนข้างมาก ที่มีการอนุรักษ์สาระสำคัญในกิจกรรมเกี่ยวกับความเชื่อไว้อย่างเหนียวแน่น โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องผี เพราะชาวโซ่งมีความเชื่อว่าผีมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตประจำวันทั้งเรื่องดีและไม่ดี ความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษเป็นระบบควบคุมทางสังคมอย่างหนึ่งของชาวลาวโซ่งให้อยู่ในกรอบของจารีตประเพณีที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของทิพาพร พิมพ์พิสุทธิ ที่ได้สรุปว่ากระบวนการทุนทางสังคมจึงประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญอยู่ 2 ประการ คือ ประการแรก

คือ ระบบคิดที่มีมาแต่เดิม ได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาที่ปัจเจกชน กลุ่ม องค์กร สถาบัน หรือชุมชนได้สืบทอดมาจากบรรพชนในอดีต และประการที่สอง ระบบคิดที่มาจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ในปัจจุบัน รวมทั้งความเชื่อ ศรัทธา ค่านิยม หรือธรรมเนียมปฏิบัติแบบใหม่ ที่สำคัญคือระบบคิดที่เกิดจากค่านิยมที่มีการเอื้ออาทร มีการต่างตอบแทนกัน มีความไว้วางใจระหว่างกัน มีความสามัคคี และวิถีปฏิบัติที่เอื้อต่อกัน (ทิพาพร พิมพิพิสุทธิ, 2550)

แม้ในบริบทของสังคมที่เปลี่ยนไป อิทธิพลของการศึกษาและการสื่อสารที่พัฒนาขึ้นทำให้วัฒนธรรมบางอย่างจางหายไป ทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน ตลอดจนบทเพลงพื้นบ้านหรือบทขับลำนำของไทยทรงดำ การเล่นคอนฟ้อนแคน หรือแอ่วลาว หรือกวีลาว ที่หาผู้สืบทอด สืบสาน เรียบเรียง นับวันจะเลือนรางลงไปทุกขณะ และมีแนวโน้มจะสูญหายไปอย่างแน่นอน ควรที่จะมีการส่งเสริมให้อนุชนรุ่นหลัง มีการอนุรักษ์ สืบทอดความคงอยู่ และการเกิดขึ้นใหม่ เพื่อเป็นการรักษาวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ การละเล่นพื้นบ้าน ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนให้แพร่หลาย โดยการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสร้างรายได้แก่ชุมชนจากการขายสินค้าเครื่องแต่งกายของไทยทรงดำ จำหน่ายเป็นสินค้า OTOP ของชุมชน ตลอดจนนักท่องเที่ยวได้สัมผัสถึงการดำรงชีวิตของไทยทรงดำที่ได้ สัมผัสปรัชญาการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับประชาธิปไตย กะทา ได้ศึกษาเรื่อง ทูทางสังคมและบทบาทในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมด้านสุขภาพ : กรณีศึกษาประชาคมสุขภาพหมู่บ้านแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย (ประชาธิปไตย กะทา, 2547) พบว่า การที่จะนำทูทางสังคมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่องานพัฒนาได้นั้น จำเป็นต้องมีตัวกระทำการที่ทำหน้าที่จัดการแปลงทูทางสังคมลักษณะเชิงโครงสร้างดังกล่าวออกมาเป็นภาคปฏิบัติการทางสังคม ทูทางเศรษฐกิจได้สนับสนุนการแปลงทูทางสังคมเป็นภาคปฏิบัติการเช่นกัน ภาคปฏิบัติการทูทางสังคมที่เกิดขึ้นใหม่ ได้ผลิตทูทางสังคมผ่านสัญญาตัวใหม่ เช่น วาทกรรมการพึ่งตนเอง ระบบเงินตราชุมชน โรงเรียนชาวนา โรงเรียนวัฒนธรรม บุญฉางข้าว และโรงสีชุมชน ทูทางสังคมใหม่ที่เกิดขึ้นเป็นโครงสร้างความสัมพันธ์ของชีวิตรูปแบบใหม่และผลิตความหมายใหม่อย่างสอดคล้องกับพลวัตการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม และพบว่า องค์กรลักษณะประชาสังคมเอื้อต่อการแปลงทูทางสังคมออกมาเป็นภาคปฏิบัติการ และเอื้อต่อการผลิตใหม่ทูทางสังคม

2. ศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชนของชุมชนลาวโซ่งในจังหวัดสุพรรณบุรี

การศึกษาศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชนลาวโซ่งจังหวัดสุพรรณบุรีจากองค์ประกอบของการท่องเที่ยวชุมชนตามแนวคิดของสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2540) ได้พบศักยภาพใน 4 องค์ประกอบ คือ 1) ศักยภาพด้านทรัพยากรในชุมชน 2) ศักยภาพด้านองค์กรชุมชนและผู้นำ 3) ศักยภาพด้านการจัดการตนเองและการมีส่วนร่วม ด้วยชุมชนลาวโซ่งจังหวัดสุพรรณบุรีมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ชัดเจน มีพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านที่เป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาวิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา วิธีการดำเนินชีวิตของตนอยู่ในหลายพื้นที่ เหมาะแก่การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว อีกทั้งได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียะศิลป์ ได้ศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ พิธีกรรมต่าง ๆ และได้รับความรู้ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม ได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษา สภาพแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมโดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว สอดคล้องกับผลงานการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้” (ศักดิ์ศิริ นันตะสุขและคณะ, 2550) พบว่า แนวทางยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ การปรับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การสร้างความมั่นใจในการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น การศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม แบบแผนการปฏิบัติต่าง ๆ ของคนในพื้นที่ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ส่งเสริมให้มันักวิจัยอยู่ในพื้นที่เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชนของชุมชนลาวโซ่ง จังหวัดสุพรรณบุรี

กิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตชุมชนและวัฒนธรรมชุมชนลาวโซ่ง ใน 3 มิติ คือ มิติท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ มิติท่องเที่ยวทางศาสนา และวัฒนธรรม และ มิติท่องเที่ยววิถีชุมชนและธรรมชาติ และการเชื่อมโยงเครือข่ายโดยการ

รวมกลุ่มในพื้นที่วิจัยเป็นเครือข่ายแบบผสมผสานระหว่างสมาชิกที่แตกต่างกันในสถานภาพ เช่น ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน พระสงฆ์ นักธุรกิจ นักวิชาการ เกษตรกร นักวิจัย องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันวิจัย เป็นต้น เมื่อทุกคนมีเป้าหมายร่วมกันสามารถเป็นเครือข่ายได้ มีการติดต่อสัมพันธ์สื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างสมาชิก อาจมีในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน หรือเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบกิจกรรมโครงการที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเป็นผู้ประสาน เชื่อมโยงเครือข่ายและกิจกรรมต่างๆ ภายในแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการจัดทำแผนงาน สนับสนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นบุคคลหรือกลุ่มประสาน ดำเนินกิจกรรมการประสาน แต่ไม่ใช่เป็นผู้ดำเนินการแทนสมาชิกเครือข่ายในทุกเรื่องแต่เป็นผู้เชื่อมประสานให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนา (facilitator) เป็นผู้เชื่อมประสานให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (catalyst) และเป็นผู้เชื่อมประสานให้เกิดเครือข่าย (network) สอดคล้องกับผลงานการวิจัยเรื่อง “กระบวนการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านแม่หวาน ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่” (เสกสรร คำมูลดี และคณะ, 2547) ได้สรุปว่า ทูตทางสังคมที่เป็นทรัพยากรบุคคลเป็นทุนที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ เช่น ความรักเพื่อน ความรักศักดิ์ศรี ความเป็นคนไทย หรือแม้กระทั่งผู้นำทางความคิด ผู้นำทางการเกษตร ผู้นำสตรี เยาวชน เหล่านี้ล้วนเป็นสินทรัพย์ที่ไม่มีวันหมดสิ้น ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสามารถในระดับหนึ่งและมีความพร้อมที่จะปรับตัวเข้าสู่ความร่วมมือระหว่างองค์กร เครือข่ายกับเครือข่าย เช่น มีอาสาสมัครเข้ามาทำงาน ช่วยเหลือ แบ่งปัน ขยายเครือข่าย ขยายบทเรียน ยิ่งกว่านั้นยังมีทรัพยากรบุคคลที่อยู่ในภาคประชาสังคม ซึ่งหมายถึงชนชั้นกลางที่ได้รับการศึกษาสมัยใหม่ อยู่ในภาคราชการ ภาคธุรกิจ ภาคองค์การพัฒนาเอกชนภาคสื่อมวลชน คนเหล่านี้จึงมีความสำคัญในฐานะผู้เชื่อมวัฒนธรรมเมืองและท้องถิ่นเข้าด้วยกัน

สรุป

การวิจัยนี้ทุนทางสังคม เพื่อศึกษาลักษณะทุนทางสังคม ศักยภาพชุมชน และแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชนของชุมชนลาวโซ่ง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้พบว่า ลักษณะทุนทางสังคมของชุมชนลาวโซ่งในจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นลักษณะทุนทางสังคมที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ใน 4 องค์ประกอบที่สำคัญ คือ ด้านมนุษย์ ด้านสถาบันและองค์กรชุมชน ด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และด้านภูมิปัญญาและวิถีชุมชน ศักยภาพชุมชนที่เหมาะสมใน

การส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชนลาวโซ่ง มี 4 ด้าน คือ 1) ด้านทรัพยากรชุมชน 2) ด้านองค์กรชุมชนและผู้นำ 3) ด้านการจัดการตนเองและการมีส่วนร่วม และ 4) ด้านเครือข่ายและการประสานงาน ควรมีสร้างเครือข่ายที่สามารถทำงานเชื่อมโยงกันทั้งภาคประชาชนหรือองค์กรชุมชนในพื้นที่ ร่วมกับภาครัฐ ภาคเอกชนผู้ประกอบการเอกชน เพื่อเป็นเครือข่ายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตชุมชนและวัฒนธรรมชุมชนลาวโซ่ง ในมิติต่าง ๆ คือ มิติท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ มิติท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม และ มิติท่องเที่ยววิถีชุมชนและธรรมชาติ ควรมีกระบวนการจัดการและเชื่อมโยงเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน มีเครือข่ายที่ภาครัฐ มีการจัดทำฐานข้อมูลสนับสนุนงบประมาณ และจัดกิจกรรมให้เกิดการเชื่อมโยงสมาชิกเครือข่ายที่เป็นกลุ่มแกนนำ จัดการท่องเที่ยวชุมชน ผ่านกระบวนการสร้างเครือข่ายเริ่มต้นด้วยการจัดประชุมและจัดทำแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน สนับสนุนให้สมาชิกเครือข่ายมีการพัฒนาความรู้ความสามารถ ขยายผลไปยังสมาชิกเครือข่ายอื่นๆ เชื่อมโยงการสนับสนุนการท่องเที่ยวชุมชน มีการพัฒนาองค์ความรู้และถ่ายทอดเป็นหลักสูตรชุมชนโดยสถาบันทางการศึกษา และผลสัมฤทธิ์ที่เกิดจากการจัดการท่องเที่ยวชุมชนส่งผลให้เกิดรายได้สู่ชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนสามารถเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวระดับจังหวัดและระดับภาพของประเทศ การจัดทำองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนได้รับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลทั้งในระดับท้องถิ่น และในระดับเครือข่ายรองรับการพัฒนาท่องเที่ยววิถีชุมชนและวัฒนธรรมของชุมชนโดยมีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายท่องเที่ยวอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการสร้างสรรค์พัฒนาชุมชนบนฐานทรัพยากรทุนทางสังคมของชุมชนที่มีให้เกิดประโยชน์แก่การพัฒนาท้องถิ่นจะได้รับจากการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย การสร้างงานสร้างอาชีพ การกระจายรายได้ คือ และการพัฒนาสาธารณสุขโรค ที่มั่นคงและยั่งยืนตลอดไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ภาครัฐควรสนับสนุนการจัดทำฐานข้อมูลทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมที่ชัดเจนของชุมชน เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้ฐานข้อมูลรองรับกิจกรรมส่งเสริมในมิติต่าง ๆ ที่ชุมชนต้องการ

1.1 ภาคองค์กรชุมชน สถาบันการศึกษา และองค์กรชุมชนในท้องถิ่น ควรมีการสร้างร่วมมือบูรณาการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เชิงวัฒนธรรม หรือ วิถีชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ควรจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมมือกับสถาบันการศึกษาจัดทำฐานข้อมูลให้เป็นต้นแบบแก่ชุมชนในการรวบรวมข้อมูลของชุมชน

2.2 สถาบันการศึกษาในชุมชนควรนำเส้นทางวิถีชุมชนมาจัดกิจกรรมเรียนรู้และรวบรวมข้อมูลที่สำคัญต่อการจัดการทุนชุมชน

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ส่งเสริมการวิจัยเพื่อการสร้างฐานข้อมูลวัฒนธรรมชุมชนลาวโซ่ง และการพัฒนาสร้างมูลค่าจากภูมิปัญญาชุมชนรองรับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก

3.2 ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมของชุมชนลาวโซ่งเพื่อนำเสนอความหลากหลายในมิติที่มีผลต่อการจัดการตนเองของชุมชนต่างวัฒนธรรมในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ททท. (2558). ประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยว.

กรุงเทพมหานคร: ททท.

ทิพาพร พิมพ์พิสุทธิ. (2550). “ยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนทางสังคมบริเวณลุ่มน้ำปิง จ.ตาก เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน” รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ประชาติป กะทา. (2547). “การศึกษาทุนทางสังคมและบทบาทในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมด้านสุขภาพ : กรณีศึกษาประชาคมสุขภาพหมู่บ้านแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย”. รายงานการวิจัย: ส่วนวิจัยและพัฒนาสถาบันและวัฒนธรรมศึกษา.

ประยุทธ์ สืบอารีพงศ์. (2551). โซ่งดอนมะนาว : วิถีชีวิตชุมชนชาวไทยทรงดำบ้านดอนมะนาว อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี. กรุงเทพมหานคร: เพชรเกษม พรินต์ติ้ง กรุป.

- ศักดิ์ศิริ นันตะสุขและคณะ. (2550). “การพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้” รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ศุภกิจ วงศ์วิวัฒนกิจ. (2555). พจนานุกรมศัพท์การวิจัยและสถิติ. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2540). โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism). กรุงเทพมหานคร : สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน.
- สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุพรรณบุรี. (2559). เอกสารเผยแพร่. ม.ป.ท.
- เสกสรร คำมูลดี และคณะ. (2547). “กระบวนการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านแม่หวาน ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่” รายงานวิจัย. ชุดโครงการการบริหารจัดการท้องถิ่น: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

การสื่อสารภายในองค์กรที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของพนักงาน
ในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (ไคเซ็น) หลักฐานเชิงประจักษ์
บริษัท แพรคติก้า จำกัด*

ORGANIZATION COMMUNICATION THAT AFFECT PARTICIPATION IN
CONTINUAL IMPROVEMENT ACTIVITIES (KAIZEN) EMPIRICAL
EVIDENCE FROM PRACTIKA CO., LTD.

ธนารัฐ ฉ่ำสุริยา

Tanarat Chamsuriya

กฤษดา เขียววัฒนสุข

Krisada Chienwattanasook

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Thailand.

E-mail: tanarat_c@mail.rmutt.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การสื่อสารภายในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (ไคเซ็น) ของบริษัท แพรคติก้า จำกัด 2) ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (ไคเซ็น) ของพนักงานบริษัท แพรคติก้า จำกัด 3) ระดับการมีส่วนร่วมของพนักงานในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (ไคเซ็น) ของบริษัท แพรคติก้า จำกัด 4) การสื่อสารภายในองค์กรและความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (ไคเซ็น) ของพนักงานบริษัท แพรคติก้า จำกัด ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ประชากรในการศึกษา คือ พนักงาน บริษัท แพรคติก้า จำกัด จำนวน 330 คน โดยทำการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามพนักงานบริษัททุกคน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษา พบว่า การสื่อสารในองค์กร ด้านการมีส่วนร่วมใน

* Received 10 March 2019; Revised 10 May 2019; Accepted 10 May 2019.

การตัดสินใจ ด้านการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ด้านการรับฟังการสื่อสารจากล่างขึ้นบน มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยการสื่อสารด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องมากที่สุด รองลงมา เป็นการรับฟังการสื่อสารจากล่างขึ้นบน และการสนับสนุนซึ่งกันและกันตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าความเข้าใจในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องของพนักงานมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยการวิเคราะห์สามารถอธิบายการผันแปรได้ร้อยละ 62.6

คำสำคัญ : การสื่อสาร, การมีส่วนร่วมของพนักงาน, กิจกรรมปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

Abstract

The purposes of this study were to study 1) organizational communication related to continuous improvement activities (Kaizen) from practika co.,ltd. 2) employees' understanding of continuous improvement activities (Kaizen) from practika co.,ltd. 3) employees' participation level in continuous improvement activities (Kaizen) from practika co.,ltd. and 4) organizational communication and employees' understanding of continuous improvement activities (Kaizen) from practika co.,ltd. affecting participation in continuous improvement activities. The population of the study was as of 330 employees working at Practika Co., Ltd. and data were derived from all company employees. The used statistics were frequency, percentage, mean, standard deviation. Hypothesis testing employed multiple regression analysis. The results showed that organizational communication in terms of participative decision-making, mutual support and down-to-top communication affecting participation in continuous improvement activities. The organizational communication in terms of participative decision-making mostly affected participation in continuous improvement activities, followed by own-to-top communication and mutual support, respectively. In addition, the study found that the understanding of the continuous improvement

activities of the employees affected the participation in continuous improvement activities. The analysis can explain 62.6 percent of variation.

Keyword: Organizational communication, Employees' participation, Continuous improvement activities

บทนำ

ในสถานการณ์ปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ และการสื่อสารที่รวดเร็วสามารถสร้างความสะดวกสบายให้กับการดำรงชีวิตมากยิ่งขึ้น การรับรู้การเข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มากมาย ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยมีการดำเนินธุรกิจที่มีการแข่งขันที่สูงขึ้น และอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ถือเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญและมีมูลค่าทางเศรษฐกิจ รวมถึงการส่งออกที่มีการใช้ ดีไซน์ (Design) เป็นตัวขับเคลื่อน แต่ภาพรวมของธุรกิจเฟอร์นิเจอร์ในวันนี้ คือ เรามีต้นทุนวัตถุดิบที่สูง และค่าแรงงานการผลิตสูงขึ้น ดังนั้นการบริหารจัดการทั้งองค์กร ทุกฝ่าย ทุกแผนกและพนักงานทุกคนต้องมีจิตสำนึกร่วมแรงร่วมใจกันดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย

อีกทั้ง บริษัท แพรคติก้า จำกัด เป็นบริษัทที่ผลิตเฟอร์นิเจอร์สมัยใหม่เป็นงานประเภท Industrial Customization Furniture และผู้บริหารให้ความสำคัญกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม จึงได้นำกิจกรรมที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย คือ กิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง หรือ ไคเซ็นมาใช้จริงในปี 2560 เริ่มทำเป็นครั้งแรกซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้น โดยมุ่งเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมของพนักงานทุกคน และทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อที่จะสร้าง competitive ได้เปรียบในการแข่งขัน รวมถึงให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยอาศัยการร่วมแรงร่วมใจ ของพนักงานทุกระดับขององค์กร อีกทั้งกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง หรือไคเซ็น ถูกออกแบบมาเพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรโดยการขับเคลื่อนให้กลายเป็นวัฒนธรรม ด้วยการสนับสนุนขององค์กร และการสื่อสารเพื่อให้เกิดการรับรู้ (Besterfield, D. H., Besterfield-Michna, C., Besterfield, G. H. and Besterfield-Sacre, M., 1999) ซึ่งพนักงานในบริษัทถือว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าและมีความสำคัญขององค์กรเช่นกัน ดังนั้น การแสดงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของพนักงานทุก ๆ คนต้อง

ทำอย่างเต็มที่ นอกจากนี้องค์กรต้องสื่อสารภายในองค์กรพร้อมสนับสนุนให้กับพนักงานในด้านต่าง ๆ ที่ทำให้พนักงานรับรู้ถึงกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง หรือไคเซ็น เนื่องจากการสื่อสารเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้ประสบความสำเร็จรู้สึกผูกพันมีทัศนคติ และพบว่าการสื่อสารที่ประสบความสำเร็จมีเพียง 70% โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ประสบความสำเร็จเกี่ยวข้องกับการสื่อสาร ซึ่งการสื่อสารเป็นสิ่งที่มีความซับซ้อน เนื่องจากความแตกต่างในด้านศาสนา ประเพณี การใช้ชีวิต แนวคิด ประสบการณ์ วัฒนธรรม รวมถึงสถานการณ์และปัจจัยอื่น ๆ (Luthans, F., 1973) จากที่มาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ถือได้ว่าการเริ่มหรือเปลี่ยนแปลงโดยนำกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (ไคเซ็น) มาใช้ในบริษัท แพรคติก้า จำกัดนี้ ดังนั้น ปัญหาที่ผ่านจะมีปัญหาอยู่บ้างถึงการมีส่วนร่วมของพนักงาน และการสื่อสารภายในองค์กร ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของพนักงานในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง หรือไคเซ็น

ดังนั้น การศึกษาเรื่อง การสื่อสารภายในองค์กร และความเข้าใจในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง หรือไคเซ็น นี้ ผลการศึกษาจะสามารถใช้ประกอบการนำเสนอเพื่อการแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติมให้กับกิจกรรม เหตุใดพนักงานถึงจะมีส่วนร่วมมากขึ้นได้ โดยมองไปที่การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรอยู่ในระดับไหน รวมถึงการสื่อสารภายในองค์กรเป็นอย่างไรและส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของพนักงานอย่างไร ถ้าพนักงานได้รับการรับรู้การสนับสนุนองค์กรและการสื่อสารภายในองค์กรจะช่วยให้กิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (ไคเซ็น) เกิดแรงกระตุ้นจูงใจสร้างจิตวิญญาณในการทำงานให้กับพนักงานในบริษัทให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมปรับปรุงอย่างต่อเนื่องมากขึ้น

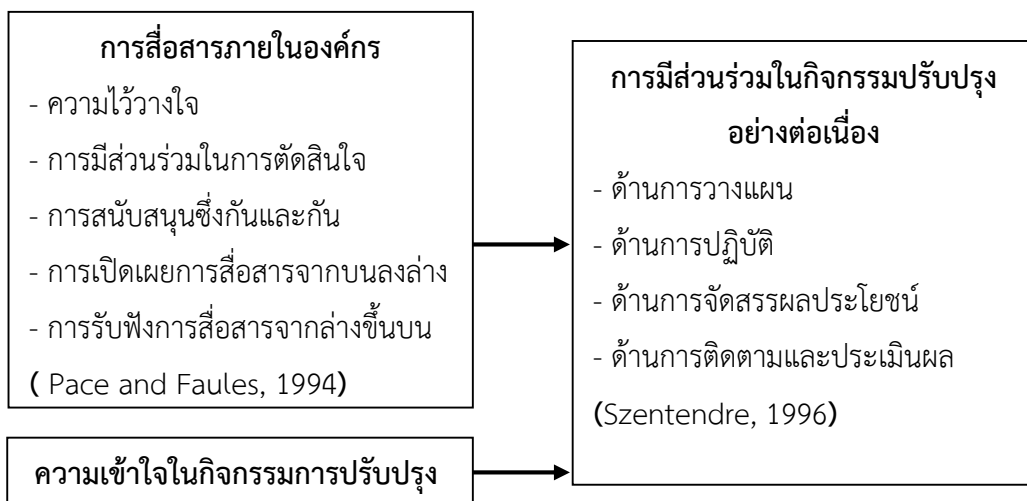
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสื่อสารภายในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (ไคเซ็น) ของบริษัท แพรคติก้า จำกัด
2. เพื่อศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (ไคเซ็น) ของพนักงานบริษัท แพรคติก้า จำกัด
3. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของพนักงานในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (ไคเซ็น) ของบริษัท แพรคติก้า จำกัด

4. เพื่อศึกษาการสื่อสารภายในองค์กรและความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (ไคเซ็น) ของพนักงานบริษัท แพรคติก้า จำกัดที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (ไคเซ็น)

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการศึกษานี้ คือ พนักงานบริษัท แพรคติก้า จำกัด ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 330 คน (แผนกบุคคลบริษัท แพรคติก้า จำกัด ณ เดือน เมษายน 2561) โดยทำการเก็บตัวอย่างจากประชากรครบทุกคน สำหรับรายละเอียดของประชากรทั้งหมดดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรทั้งหมด

พนักงานฝ่าย	จำนวนประชากร
ฝ่ายผลิต	138
ฝ่ายเทคนิค	48
ฝ่ายส่งเสริมการผลิต	31
ฝ่ายบริหารกลาง	24
ฝ่ายสำนักนโยบาย PMO	4
ฝ่ายสร้างสรรค์	19
ฝ่ายขาย	23
จัดซื้อ-จัดหา SCD	10
ฝ่ายจัดส่ง - ติดตั้ง	33
รวม	330

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามซึ่งแบ่งเป็น 4 ส่วนดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของพนักงานทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่และร้อยละ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการสื่อสารภายในองค์กรตามแนวคิดของ Pace and Faules (Pace, Wayne R. and Faules, Dan F., 1994) วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ตามแนวคิดของ Szentendre สำหรับส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความเข้าใจในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง สำหรับสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis: MRA) (Szentendre, 1996)

การทดสอบเครื่องมือและการหาค่าความเชื่อมั่น

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์ความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามแต่ละด้าน

ประเด็น	จำนวน ข้อ	Cornbash's Alpha
ความเข้าใจในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง		
ข้อมูลเกี่ยวกับความเข้าใจในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง	10	.719
การสื่อสารภายในองค์กร		
1. ด้านความไว้วางใจ	4	.881
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4	.870
3. ด้านการสนับสนุนซึ่งกันและกัน	4	.860
4. ด้านการเปิดเผยการสื่อสารจากบนลงล่าง	5	.899
5. ด้านการรับฟังการสื่อสารจากล่างขึ้นบน	5	.930
การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (ไคเซ็น)		
1. ด้านการวางแผน	4	.928
2. ด้านการปฏิบัติ	4	.915
3. ด้านการจัดสรรผลประโยชน์	4	.893
4. ด้านการติดตามและประเมินผล	4	.921

ผลการวิจัย

ผลการศึกษา พบว่า จากลักษณะส่วนบุคคลของพนักงาน บริษัท แพรคติก้า จำกัด ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 58.8 ส่วนใหญ่มีอายุ 45 ปีขึ้นไป จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 21.5 รองลงมาอายุระหว่าง 31-36 ปี จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 19.1 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส/อยู่ด้วยกัน จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 49.1 ส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 64.5 มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 53.3 รองลงมามีรายได้ระหว่าง 15001-20000 บาท จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 24.2 ส่วนใหญ่เป็นพนักงานฝ่ายผลิต จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 52.7 และมีระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 5-10 ปี จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 23.6 และระหว่าง 2-5 ปี จำนวน 76 คน ร้อยละ 23.0

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการสื่อสารภายในองค์กร

การสื่อสารภายในองค์กร	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านความไว้วางใจ	3.61	0.66	มาก
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.77	0.66	มาก
3. ด้านการสนับสนุนซึ่งกันและกัน	3.80	0.67	มาก
4. ด้านการเปิดเผยการสื่อสารจากบนลงล่าง	3.73	0.69	มาก
5. ด้านการรับฟังการสื่อสารจากล่างขึ้นบน	3.35	0.83	ปานกลาง

ตารางที่ 4 แสดงระดับคะแนนความเข้าใจในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องของพนักงาน

ข้อคำถาม	ข้อที่ 1	ข้อที่ 2	ข้อที่ 3	ข้อที่ 4	ข้อที่ 5	ข้อที่ 6	ข้อที่ 7	ข้อที่ 8	ข้อที่ 9	ข้อที่ 10	คะแนนรวม
จำนวนตอบถูก	151	260	264	207	136	266	316	257	304	226	7.23
จำนวนตอบผิด	179	70	66	123	194	64	14	73	26	104	

ตารางที่ 5 สรุปผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (ไคเซ็น)

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (ไคเซ็น)	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านการวางแผน	3.34	0.85	ปานกลาง
2. ด้านการปฏิบัติ	3.55	0.79	มาก
3. ด้านการจัดสรรผลประโยชน์	3.70	0.72	มาก
4. ด้านการติดตามและประเมินผล	3.45	0.82	มาก

ตารางที่ 6 สรุปผลการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณโดยวิธีการ Enter ระหว่างตัวแปรการสื่อสารในองค์กรที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (ไคเซ็น) ในภาพรวม

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ในภาพรวม	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	.394	.168		2.350	.019
ด้านความไว้วางใจ	.045	.069	.042	.645	.519
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	.394	.067	.367	5.851	.000*
ด้านการสนับสนุนซึ่งกันและกัน	.251	.061	.238	4.152	.000*
ด้านการเปิดเผยการสื่อสารจากบนลงล่าง	-	.059	-.005	-.089	.929
ด้านการรับฟังการสื่อสารจากล่างขึ้นบน	.216	.042	.253	5.098	.000*
ความเข้าใจกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง	.027	.012	.077	2.240	.026*

R = .796; Adjusted R Square = .626; Std. Error of the Estimate = .43372; F = 92.758
Sig. = 0.000; Durbin-Watson = 1.986

จากการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ พบว่า การสื่อสารในองค์กร ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการสนับสนุนซึ่งกันและกัน การรับฟังการสื่อสารจากล่างขึ้นบน มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยการสื่อสารด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องมากที่สุด ($\beta = .367$) รองลงมา เป็นการรับฟังการสื่อสารจากล่างขึ้นบน ($\beta = .253$) และการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ($\beta = .238$) ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าความเข้าใจในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องของพนักงานมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยการวิเคราะห์สามารถอธิบายการผันแปรได้ร้อยละ 62.6 (Adjusted R Square = .626)

อภิปรายผล

จากการศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารภายในองค์กร และความเข้าใจในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของพนักงานในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องนั้น สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

การสื่อสารภายในองค์กร ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการรับฟังการสื่อสารจากล่างขึ้นบน และด้านความเข้าใจส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (ไคเซ็น) ด้านการวางแผน เนื่องจาก ในช่วงของการวางแผนจะมีการศึกษากระบวนการที่ต้องการปรับปรุง เพื่อระดมสมองแสดงความคิดเห็นร่วมกันพัฒนาแนวทางสำหรับแก้ปัญหาในเชิงลึก ดังนั้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (ไคเซ็น) ด้านการวางแผนจึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการช่วยตัดสินใจ ด้านการรับฟังการสื่อสารจากพนักงานอยู่ผู้บริหารระดับสูง และด้านความเข้าใจในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (ไคเซ็น) และแนวทางที่ต้องปฏิบัติอย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Rogers (Roger, E.M.; & Roger, R.A., 1976) ที่กล่าวว่า การติดต่อสื่อสารว่าเป็นการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง ความรู้สึก ความคิด หรือการกระทำต่าง ๆ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ Pace and Faules (Pace, Wayne R. and Faules, Dan F., 1994) ที่ระบุว่า การสื่อสารมีความสำคัญกับองค์กรมากที่สุดเพราะการสื่อสารที่ดีจะส่งผลต่อการเพิ่มผลผลิต ความสามัคคีความสำเร็จร่วมกันของพนักงานในองค์กร

การสื่อสารภายในองค์กรด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและด้านการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของพนักงาน เนื่องจากการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของบริษัท ตลอดจนการเข้าไปมีส่วนร่วมในการปรับปรุงกิจกรรมให้ดีขึ้นนั้นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกัน ทั้งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการสนับสนุนซึ่งกันและกัน องค์กรควรสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความคิดอย่างเสรีระหว่างผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้บังคับบัญชาและระหว่างผู้ใต้บังคับบัญชากับตนเอง พนักงานที่ได้รับแจ้งข้อมูลข่าวสารจากฝ่ายบริหารจะรู้สึกถึงคุณค่าภายในตนเองและรับรู้ถึงความไว้วางใจที่ได้รับจากผู้บริหารซึ่งจะทำให้พนักงานให้ความร่วมมือมากขึ้นและอุทิศตนแรงกายแรงใจเพื่อทำงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร (ณัฐชิตา วิจิตรจามรี, 2554)

การสื่อสารภายในองค์กรด้านความไว้วางใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการสนับสนุนซึ่งกันและกัน และด้านการเปิดเผยการสื่อสารจากบนลงล่างส่งผลต่อการมีส่วนร่วมด้านการจัดสรรผลประโยชน์ในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะการจัดสรรผลประโยชน์ต้องอาศัยการสื่อสารภายในองค์กรโดยเฉพาะในด้านความไว้วางใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการสนับสนุนซึ่งกันและกันและด้านการเปิดเผยการสื่อสารจากบนลงล่าง พนักงานต้องการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของตนเองและข้อมูลที่จะทำให้เข้าใจเป้าหมายโดยรวมขององค์กร ฝ่ายบริหารควรมีความจริงใจและการให้ข้อมูลแก่พนักงานถึงแม้ว่าองค์กรจะมีปัญหาหรือข้อผิดพลาดก็ตาม พนักงานทุกระดับควรที่จะต้องทราบถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในองค์กร รวมถึงเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังหรือสิ่งใดก็ตามที่มีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของพนักงาน (ณัฏฐ์ชูดา วิจิตรจามรี, 2554)

การสื่อสารภายในองค์กรที่ดีจะช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพนักงานในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ Ruben & Stewart อ้างถึงใน สุรัตน์ ตรีสุกุล (สุรัตน์ ตรีสุกุล, 2549) ที่ระบุว่า การสื่อสารที่เกิดขึ้นภายในองค์กรจะนำเสนอให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์กรและใช้อธิบายโครงสร้างการบริหาร หน้าที่ความรับผิดชอบหรือบทบาทของสมาชิกที่ชัดเจน เป็นการสร้างเครือข่ายข้อมูลข่าวสารภายในองค์กร และใช้สร้างวัฒนธรรมที่อำนวยความสะดวกแก่ความเจริญก้าวหน้าขององค์กร นอกจากนี้ผลการศึกษายังสนับสนุนแนวคิดที่ว่า การสื่อสารภายในองค์กรมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารองค์กร และถือว่าเป็นเครื่องมือที่สร้างสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นระหว่างผู้บริหารกับพนักงาน การสื่อสารภายในองค์กรจะทำให้พนักงานภายในองค์กรทราบถึงนโยบายและนำไปปฏิบัติได้อย่างทันที่ (รชชพร โกมลเสวิน, 2546) และบรรยายภาคในการสื่อสารภายในองค์กรด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจส่งผลต่อประสิทธิภาพในการสื่อสารอย่างมากที่สุด รองลงมาคือ ช่องทางการสื่อสาร การสนับสนุนซึ่งกันและกัน และการเปิดเผยการสื่อสารจากบนลงล่าง ตามลำดับ (เบญจวรรณ แจ่มจำรูญ, 2557)

ผลการศึกษายังสนับสนุน Vonk and Jeff (Vonk and Jeff., 2005) ที่ได้ทำการศึกษการใช้กิจกรรมปรับปรุงอย่างต่อเนื่องกับกรมทรัพยากรธรรมชาติของรัฐไอโอวา ซึ่งผลประสบความสำเร็จอย่างมีนัยสำคัญ ได้มีการสื่อสารภายในองค์กรที่สร้างความชัดเจนให้กับพนักงาน

และใช้การมีส่วนร่วมและมุ่งเน้นผลประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกันหลังกิจกรรมนี้ ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและชัดเจน

สรุป

สรุปจากผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการสื่อสารภายในองค์กร พบว่าการสื่อสารภายในองค์กรด้านความไว้วางใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการสนับสนุนซึ่งกันและกัน และด้านการเปิดเผยการสื่อสารจากบนลงล่างมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการสื่อสารภายในองค์กรอยู่ในระดับมาก สำหรับการสื่อสารภายในองค์กรด้านการรับฟังการสื่อสารจากล่างขึ้นบนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการสื่อสารภายในองค์กรอยู่ในระดับปานกลาง

สรุปผลการวิเคราะห์ระดับคะแนนความเข้าใจในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องของพนักงาน พบว่า จำนวนลำดับข้อคำถามตอบถูก มีคะแนนอยู่ที่ 7.23

สรุปผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง พบว่า ด้านการจัดสรรผลประโยชน์ ด้านการปฏิบัติ และด้านการติดตามและประเมินผลมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับมาก และสำหรับด้านการวางแผน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับปานกลาง

สรุปผลการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณโดยวิธีการ Enter ระหว่างตัวแปรการสื่อสารในองค์กรที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (ไคเซ็น) ในภาพรวม พบว่า การสื่อสารในองค์กร ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการสนับสนุนซึ่งกันและกัน การรับฟังการสื่อสารจากล่างขึ้นบน มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยการสื่อสารด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องมากที่สุด รองลงมา เป็นการรับฟังการสื่อสารจากล่างขึ้นบน และการสนับสนุนซึ่งกันและกันตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากการศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารภายในองค์กร และความเข้าใจในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของพนักงานในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องนั้น เพื่อนำแนวทางดังกล่าวไปพิจารณาตามความเหมาะสม ดังนี้

1.1 องค์กรต้องสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องให้เพิ่มมากขึ้น ถึงแม้ว่าการมีส่วนร่วมของพนักงานจะอยู่ในระดับที่ดี แต่จากระดับความเข้าใจที่มีคะแนนเฉลี่ย 7.23 จาก 10 คะแนน นั้นแสดงว่าพนักงานหลายคนที่มีระดับคะแนนความเข้าใจในกิจกรรมน้อย แต่ยังแสดงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเป็นอย่างดี ซึ่งอาจเป็นเพราะความรับผิดชอบดี แต่หากพนักงานเหล่านั้นมีความเข้าใจอย่างแท้จริง จะทำให้การดำเนินกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องมีปรับปรุงอย่างต่อเนื่องมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 องค์กรต้องพยายามรักษาและพัฒนาระดับการสื่อสารภายในองค์กรของพนักงานในองค์กรให้ดียิ่งขึ้น ด้วยการสร้างความไว้วางใจและน่าเชื่อถือในการสื่อสารของพนักงานในองค์กร การให้พนักงานในทุกระดับได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและลงมือปฏิบัติ ตั้งแต่กระบวนการระบุปัญหา คัดเลือกแนวทางปฏิบัติ การกำหนดนโยบาย กรอบการปฏิบัติงาน ตลอดจนแนวทางในการประเมินและติดตามผล การสร้างโอกาสต่างๆ ที่สามารถสนับสนุนการทำงานซึ่งกันและกันของพนักงาน ตลอดจนการรับฟังการสื่อสารจากพนักงานระดับล่างขององค์กรให้มากขึ้น

1.3 การเข้าใจในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (ไคเซ็น) ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น องค์กรจำเป็นต้องสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และ PDCA รวมถึงเข้าใจในทรัพยากรที่จำเป็นในการดำเนินกิจกรรม เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของพนักงานอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

1.4 การสื่อสารภายในองค์กรด้านการสนับสนุนซึ่งกันและกันส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของพนักงานในกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นองค์กรควรสร้างบรรยากาศของการแบ่งปันข้อมูล การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการสร้างบรรยากาศแห่งความเต็มใจที่จะช่วยเหลือกันและกันด้วยความจริงใจและปรารถนาดีต่อกัน และสุดท้าย องค์กรต้องให้

ความสำคัญกับการรับฟังการสื่อสารจากล่างขึ้นบน เปิดโอกาสให้พนักงานแสดงความคิดเห็นร่วมตัดสินใจแก้ปัญหากับผู้บริหาร เปิดโอกาสพนักงานสามารถโต้แย้งหรือแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างได้หากเห็นว่าคำสั่งหรือนโยบายนั้นไม่เหมาะสม เปิดโอกาสให้พนักงานสามารถเข้าพบผู้บริหารเพื่อขอคำปรึกษาแนะนำในเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องจากผู้บริหารได้อย่างสะดวก รวมถึงการเพิ่มช่องทางในติดต่อกับผู้บริหารให้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 งานวิจัยในอนาคตควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยอื่นที่มีผลต่อการสื่อสารภายในองค์กร เช่น วัฒนธรรมขององค์กร แรงจูงใจในการสื่อสาร ทักษะการสื่อสาร และกระบวนการในการสื่อสาร ตลอดจนปัจจัยภายในและภายนอกที่มีผลต่อการสื่อสารในองค์กร เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการสื่อสารภายในองค์กร

2.2 งานวิจัยในอนาคตควรทำการศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารในองค์กร เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์กลุ่ม หรือการสังเกตการณ์มีส่วนร่วมของพนักงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความชัดเจนมากกว่าการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามเพียงอย่างเดียว

2.3 งานวิจัยในอนาคตควรทำการศึกษาในธุรกิจอื่น เพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจในเชิงการเปรียบเทียบในบริบทขององค์กรธุรกิจที่มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน เช่น อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมยานยนต์ เป็นต้น หรืออาจทำการศึกษาในองค์กรข้ามชาติ เพื่อให้ทราบถึงบทบาทของวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการสื่อสารภายในองค์กร และการมีส่วนร่วมของพนักงาน

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐชุตา วิจิตรจามรี. (2554). การสื่อสารในองค์กร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เบญจวรรณ แจ่มจำรูญ. (2557). ปัจจัยบรรยากาศในการสื่อสารภายในองค์กร กระบวนการในการสื่อสาร และสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการสื่อสารภายในองค์กรของบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

- รชงพร โกมลเสวิน. (2546). “พฤติกรรมการสื่อสารองค์กร” ใน เอกสารการสอนชุดวิชา
ทฤษฎีและพฤติกรรมการสื่อสาร. หน่วยที่ 9. นนทบุรี: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์.
- สุรัตน์ ตรีสุก. (2549). หลักนิเทศศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ พ.ศ.
พัฒนา.
- Besterfield, D. H., Besterfield-Michna, C., Besterfield, G. H. and Besterfield-Sacre,
M. (1999). Total Quality Management (2nd ed). Mexico: Printice-Hall.
- Luthans, F. (1973). Organization Behavior a Modern Behavior Approach to
Management. New York: McGraw-Hill.
- Pace, Wayne R. and Faules, Dan F. (1994). Organizational communication. New
Jersey: Prentice Hall, Englewood Cliffs.
- Roger, E.M.; & Roger, R.A. (1976). Communication in Organization. New York: Free
Press.
- Szentendre. (1996). Public Participation Training Module. Hungary: The Regional
Environmental Center.
- Vonk and Jeff. (2005). “Process Improvement in Business Permits through Kaizen
. Spectrum: Journals of State Government, 78(2), pp.33-34.

การบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน*

THE MANAGEMENT FABRICS FOCUSED IN IDENTITIES OF THE ASEAN.

สุภางค์พิมพ์ คล้ายธานี

Suphangpim Klaythane

พระราชสิทธิเวที

Phraratsittivetee

พระครูศรีเมธากรณ์

Phrakhrusrimethaphorn

พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรี

Phramaha Nuntawit Kaewbooddee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Pichit Buddhist College, Thailand.

E-mail: suriya5179@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน 3) เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียนระเบียบวิธีวิจัยเป็นเชิงคุณภาพมีการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างผ้าทอพื้นเมืองจังหวัดอุทัยธานี และจังหวัดพิจิตร จำนวน 26 รูป/คน ได้การสนทนากลุ่ม 11 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า

อัตลักษณ์ที่โดดเด่นผ้าทอนั้นอยู่ที่กระบวนการผลิตและเทคนิคของแต่ละสถานที่ของกลุ่มผ้าทอเพราะเหตุนี้จึงทำให้กลุ่มผ้าทอพื้นเมืองไทยมีผ้าทอที่มีความสวยงามและเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของอาเซียนทำให้ผ้าทอพื้นเมืองไทยนั้นเป็นผ้าที่อาเซียนมีความสนใจในความ

* Received 22 April 2019; Revised 17 May 2019; Accepted 17 May 2019.

สวยงามของผ้าทอไทยและเป็นสินค้าที่ส่งออกและเป็นสินค้าที่ทำให้เป็นที่รู้จักว่าผ้าทอพื้นเมืองไทย

การบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน ซึ่งมีหลักพุทธธรรมการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน มีหลักพุทธธรรม ดังนี้ 1) สังคหวัตถุ 4 2) โภควิภาค 4 เป็นหลักพุทธธรรมที่สามารถนำไปใช้จริงในการบริหาร และส่งเสริมผ้าทอพื้นเมืองไทยทำให้ผ้าทอพื้นเมืองมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นเป็นที่สนใจในประเทศอาเซียน และระดับโลกจนถึงปัจจุบัน

รูปแบบการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน เป็นรูปแบบที่มีการบริหารจัดการผ้าทอ 3 ส่วน 1) การบริหารจัดการผ้าทอพื้น 2) การส่งเสริมและพัฒนาศิลปะการทอผ้าไทย 3) ขั้นตอนการผลิตผ้าทอที่มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน ตามรูปแบบโมเดล Step Promote Buddhism Model จากผลวิจัยแล้วนั้นเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพสามารถนำไปบริหารกลุ่มผ้าทอจังหวัดอื่น ๆ ได้

คำสำคัญ: การบริหารจัดการผ้าทอ, อัตลักษณ์, อาเซียน

Abstract

The objectives of this research were There are 3 main objectives: 1) to study the management Woven fabric for identity dominant in the region, 2) to develop a model for managing Woven fabric for identity dominant in the region 3). The proposed model for identity management woven fabrics featured in the ASEAN research methodology was qualitative studies have documented. And interviews from a sample fabric woven offense. Phichit and number 26 / person discussion group 11 / tool used in this research is interview.

The research found that:

Identity outstanding fabric is the process and technique of each location of the fabric because of this, the group homespun, Thailand has woven a beautiful and distinctive identity of ASEAN. Thailand makes woven fabric is a

fabric that ASEAN is interested in the beauty of woven Thailand and exported goods and products that are known woven ground. Thailand

Management woven fabric for identity dominant in the region. Buddhism, which has managed to weave Native identity dominant in the region. Buddhism is as follows: 1) Sangahavatthu objects 4, 2) distribution of wealth as four Buddhist principles that can be applied in the administration. Thailand and promotion Woven fabric Woven fabric made with a distinctive identity as interested in the countries of ASEAN. And the world today

Management style woven fabric for identity dominant in the region. A format that is managed woven part 1 of 3) Management woven flooring 2) to promote and develop the art of weaving, Thailand 3) production process weaving a distinctive identity in the region. According to the model form Step Promote Buddhism Model of research, it is a model that can effectively contribute to the fabric of other provinces.

Keywords: Management woven, Identity, ASEAN.

บทนำ

แนวทางการพัฒนาสนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และเกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมกัน โดยเชื่อมโยงภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น การสร้างความเป็นธรรมในสังคมเพื่อสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมและได้รับผลประโยชน์ได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรมมากขึ้นภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพพื้นฐาน การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตในมิติต่าง ๆ ปัจจุบันดังกล่าว ทำให้มีการคาดการณ์กันว่า ประเทศไทยน่าจะเป็นประเทศที่โดดเด่นและได้เปรียบในเรื่องดังกล่าว เนื่องจากภูมิศาสตร์ที่อาจกล่าวได้ว่า ไทยเป็นจุดศูนย์กลางของอาเซียน ซึ่งจะทำให้อาเซียนเป็นตลาดส่งออกของประเทศไทยที่สำคัญมากยิ่งขึ้น รวมทั้งจะเป็นประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และจะเป็นประโยชน์ต่อการขยายการลงทุนของประเทศไทยในประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยอย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญที่สุด คือ ภาครัฐและ

ภาคเอกชนของประเทศไทยต้องมีเตรียมการในเรื่องดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็น เรื่องการปรับตัวเพื่อรองรับและการปรับตัวเพื่อการขยายโอกาสทางการค้า การบริการ และการลงทุนอย่างจริงจัง

การบริหารจัดการผ้าทอการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมผ้าทอพื้นเมืองไทยภูมิปัญญาในท้องถิ่นในนั้นประเทศไทยมีประวัติการทอผ้าใช้กันในหมู่บ้าน และในเมืองโดยทั่วไป มาตั้งแต่โบราณกาล (พอพันธ์ อูยานนท์, 2561) แต่การทอผ้าด้วยมือตามแบบดั้งเดิมนั้น ก็เกือบจะสูญหายไปโดยสิ้นเชิง หากไม่ได้มีการอนุรักษ์ พื้นฟู และพัฒนาได้ทันกาล ทั้งนี้ เพราะประเทศไทยเป็นประเทศเปิด มีการค้าขายกับต่างประเทศมาเป็นเวลานาน สามารถซื้อผ้านอก ที่สวยงามแปลกใหม่ และราคาถูกได้ง่าย มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ หลังจากที่มีการทำสนธิสัญญาบาวริงกับอังกฤษ ในปี พ.ศ. 2398 ไทยก็สั่งสินค้าผ้าจาก ต่างประเทศมาใช้มากขึ้นเรื่อย ๆ กระทั่งในสมัย รัชกาลที่ 5 ได้มีการสำรวจพบว่า ไทยสั่งผ้าจากต่างประเทศเข้ามาเป็นจำนวนมากขึ้นทุกปี ทำให้สิ้นเปลืองเงินตราปีละมาก ๆ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้ริเริ่มฟื้นฟูส่งเสริมการเลี้ยงไหม และทอผ้าไทยกันอย่างจริงจัง ในพ.ศ. 2452 โปรดฯ ให้ สถาปนากรมช่างไหมขึ้น และโปรดฯ ให้ตั้งโรงเรียนช่างไหมที่วังสระปทุม ซึ่งต่อมาขยายสาขาออกไปยังจังหวัดนครราชสีมา และบุรีรัมย์ ทรงจ้างครูชาวญี่ปุ่นมาสอนชาวบ้าน แต่การส่งเสริมได้ผลไม่คุ้มทุน ต่อมาจึงเลิกจ้างครูญี่ปุ่น และชาวบ้านก็หันมาทอผ้าตามวิธีพื้นบ้านเช่นเดิม

ปัญหาในการบริหารจัดการผ้าทอ อนุรักษ์และสืบทอดศิลปผ้าไทย ศิลปะผ้าทอไทย อันมีประวัติยาวนาน และมีความมั่งคั่งหลากหลาย (กรมหม่อนไหม, 2561) ซึ่งสืบทอดมาแต่โบราณ จนทุกวันนี้ ตกอยู่ในมือของคนรุ่นหลัง จะรักษาต่อไป หน่วยงานหลาย ๆ หน่วยงาน ทั้งของรัฐบาล และเอกชน ต่างก็ช่วยกันดำเนินการรับสนองพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ในเรื่องการศึกษา ส่งเสริม และพัฒนาศิลปผ้าทอของไทย อย่างไรก็ตามเท่าที่ได้มีการศึกษาเอกสาร และสำรวจปัญหาต่าง ๆ พบว่า ยังมีปัญหาในการบริหารจัดการต่าง ๆ ดังนี้ 1) ศิลปหัตถกรรมในหลาย ๆ ท้องถิ่นยังถูกละเลย การผลิตศิลปหัตถกรรมกระจายอยู่ทั่วไป ไม่มีแหล่งรวมในบางท้องถิ่น 2) ขาดการกระตุ้นหรือประกวดให้ผลิตผลงานที่มีคุณภาพมาก ๆ ขึ้น 3) ผู้มีฝีมือเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอย่างอื่น 4) ไม่รักษาคุณภาพให้สม่ำเสมอ เมื่อผ้าทอมือขายดีจะผลิตผ้าที่ด้อยฝีมือมาขายแทน ช่างทอก็มีคุณภาพด้อยลง และมีจำนวนน้อยลงเรื่อย ๆ 5) ช่างฝีมือคุณภาพดีมักทำงานได้ช้าขายยาก เพราะต้องขายราคาแพง

ให้คุ้มกับเวลา หมดกำลังใจ ขาดการส่งเสริม ช่างทอฝีมือดีหลายคนยังไม่มีคนรู้จัก และเห็นคุณค่า 6) ช่างฝีมือขาดการแข่งขันทางความคิด 7) การถ่ายทอดทำกันในวงจำกัด ขาดตัวผู้สืบทอดอย่างจริงจังและกว้างขวาง

จากปัญหาลำดับผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญในเรื่องของผ้าทอพื้นเมืองว่าคงจะมีรูปแบบและกระบวนการในการผลิตที่มีประสิทธิภาพ โดยการใช้หลักพุทธธรรมในการเข้ามาบูรณาการเข้ากับรูปแบบการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมือง เพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาพบมาปรับใช้ให้เป็นรูปแบบที่สามารถให้คนรุ่นหลังได้มีความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้การบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมือง เพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน ที่บรรพบุรุษคนยุคก่อนได้สอนไว้เกี่ยวกับเรื่องผ้าทอพื้นเมือง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน
3. เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเชิงคุณภาพ เน้นการศึกษาวิเคราะห์การสัมภาษณ์ และเชิงพื้นที่ ในการจัดกระบวนการวิจัยได้การบูรณาการข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในพื้นที่การศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัย ซึ่งได้กำหนดไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานหลักการคิด และแนวทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัย เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและระบบงานวิจัย โดยการรวบรวมข้อมูลเอกสารงานวิจัย และสภาพทั่วไป ในการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน ตามรูปแบบของการวิจัยเชิงเอกสาร ประกอบกับการสัมภาษณ์ และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ตามวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

2. การรวบรวมข้อมูลภาคสนามเพื่อศึกษาการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 26 รูป/คน

และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ตามวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา สภาพการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองไทย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ 1) หลักการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมือง 2) การส่งเสริมและพัฒนาศิลปะการทอผ้าไทย 3) อัตลักษณ์ที่โดดเด่นผ้าทอ

3. การยืนยันข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ศึกษา และวิเคราะห์ได้ รูปแบบการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาร่วมสนทนากลุ่ม การสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 รูป/คน สรุปผลการวิจัย และเสนอรูปแบบการส่งเสริมอัตลักษณ์ที่โดดเด่นผ้าทอพื้นเมืองในอาเซียน

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอน	วิธีดำเนินการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลการวิจัย
ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน	1. การวิเคราะห์เอกสาร 2. การสัมภาษณ์ข้อมูลสำคัญ 26 รูป/คน	1. การวิเคราะห์เนื้อหา	สภาพการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน
ขั้นตอนที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน	1. การวิเคราะห์เอกสาร 2. การสัมภาษณ์ข้อมูลสำคัญ 26 รูป/คน	1. การวิเคราะห์เนื้อหา 2. การวิเคราะห์เนื้อหา	การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน
ขั้นตอนที่ 3 เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน	1. การวิเคราะห์เอกสาร 2. สนทนากลุ่ม 11 รูป/คน	1.การวิเคราะห์เนื้อหา 2.การวิเคราะห์เนื้อหา	รูปแบบการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายอธิบาย และพรรณนาความ วิเคราะห์ลักษณะปัญหาจากเอกสาร จากการสัมภาษณ์ และจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

1. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. จัดลำดับข้อมูล
3. จากการสัมภาษณ์
4. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็น
5. สรุปผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียนมีการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ข้อมูลสำคัญ 26 รูป/คน การวิเคราะห์เนื้อหา การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่มเฉพาะ ข้อมูลการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 11 รูป/คน ผู้วิจัยจะใช้วิธีการโดยการตีความหมายในรูปแบบของการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งจะกระทำไปพร้อม ๆ กันตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัย โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกข้อมูล การถอดเทปสัมภาษณ์ รวมไปถึงภาพถ่ายในแต่ละครั้ง จัดหมวดหมู่ว่าครบถ้วนเพียงพอและเหมาะสมแก่การนำไปวิเคราะห์และสังเคราะห์สรุปผล และอภิปรายผลต่อไป

ผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน ของจังหวัดพิจิตร และจังหวัดอุทัยธานี หลักการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมือง มีการติดต่อระหว่างกลุ่มของผ้าทอที่เป็นกลุ่มชาวบ้านที่ทำผ้าทอทำให้เกิดกลุ่มผ้าทอขึ้น เช่น บ้านป่าแดง ทอผ้าบ้านตาโพ เป็นต้น และมีการบริหารระหว่างกลุ่มผ้าทอกับภาครัฐโดยการเปิดตลาด OTOP เพื่อรองรับการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองให้มีความน่าสนใจและมุ่งสู่ความเป็นผ้าทอ

ที่มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน ชาวบ้านรู้วิธีการบริหารจัดการองค์กรของตนเองให้มีความเข้มแข็ง มีการรวมกลุ่มสมาชิกทอผ้าในชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ สร้างรายได้พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันการรวมกลุ่มคนในชุมชนนี้ทำให้ชาวบ้านได้มีกิจกรรมที่ทำร่วมกันในวันสำคัญ ๆ แสดงให้เห็นถึงความรักสมัครสมานสามัคคีกัน เมื่อชาวบ้านมีการรวมกลุ่มสมาชิกและสร้างงานสร้างอาชีพให้คนในชุมชนได้แล้วยังสามารถสร้างสรรค์ผลงานผ้าทอพื้นเมืองที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นให้เป็นที่รู้จักทั่วไปได้ ส่งผลให้ผ้าทอพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งมีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปว่าผ้าทอใน 4 จังหวัด สุพรรณบุรี ชัยนาท พิจิตร และอุทัยธานี มีความวิจิตรงดงามแสดงความเป็นท้องถิ่นของตนเอง ทำให้ชาวบ้านมีงานทอผ้าอย่างไม่ขาดสาย มีรายได้จากการทอผ้าไปเลี้ยงปากท้องของคนในครอบครัว วิถีชีวิตของช่างทอจึงเปลี่ยนไปเป็นทอผ้าไว้เพื่อขาย ผลจากการรวมกลุ่มกันของชาวบ้านในชุมชนทำให้หน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรต่าง ๆ ที่เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าพื้นเมืองให้การสนับสนุนเรื่องงบประมาณ หรือส่งผู้รู้ที่มีความชำนาญในการทอผ้ามาให้ความรู้ให้กับคนในชุมชน เพื่อพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น

การส่งเสริมและพัฒนาศิลปะการทอผ้าไทยปัจจุบันมีการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนโดยการนำภูมิปัญญาเข้ามาร่วมกันพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน มีการถ่ายทอดภูมิปัญญา และแรงงานของคนในชุมชนเอง รวมถึงความร่วมมือแบ่งปันภูมิปัญญาจากรุ่นต่อรุ่น เช่นกลุ่มผ้าทอบ้านป่าแดงมีการเปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าร่วมดูขั้นตอนการผลิตผ้าทอพื้นเมือง และเล่าถึงความเป็นมาที่มีการทอผ้าพื้นเมืองมาถึงปัจจุบัน มีการเปิดเป็นศูนย์อบรมผู้ที่สนใจที่จะเข้ามาศึกษาเดียวกับผ้าทอพื้นเมือง ทางภาครัฐมาการส่งเสริมคือการเปิดเป็นตลาด OTOP เพื่อให้กลุ่มคนที่สนใจเข้ามาซื้อหรือมีความต้องการอยากได้ผ้าทอพื้นเมืองที่สวยงาม

อัตลักษณ์ที่โดดเด่นผ้าทออยู่ที่กระบวนการผลิตผ้าทอ พร้อมด้วยลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ประกอบด้วย

1. การย้อมสี ควรแยกภาชนะการย้อมสีเพื่อป้องกันสีผสมกัน และต้องรักษาอุณหภูมิความร้อนของ น้ำต้มสีย้อมเส้นด้ายให้สม่ำเสมอ
2. การมัดย้อมเส้นด้าย ควรมัดเส้นด้ายให้แน่น เพราะหากมัดไม่แน่นอาจจะทำให้สีย้อมกลืนเข้าหากัน จะทำให้ได้ลวดลายไม่สม่ำเสมอและไม่สวยงาม
3. การทอผ้ามัดหมี่ ริมต้องเรียบเสมอกัน ตีฟืมให้แน่นสม่ำเสมอ

4. การทอลายมัดหมี่ ต้องหมั่นเรียนรู้และฝึกทักษะความชำนาญ เพื่อให้ได้ลวดลายที่ต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ

การเลือกเส้นไหมต้องใช้ที่มีคุณภาพดีนุ่ม และการย้อมสีผ้าต้องดูเม็ดสีให้เข้ากับเนื้อผ้าเนียนทุกเส้นเป็นสีเดียวกัน ทำให้สีผ้าที่ออกมามีสีที่สวยงาม

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน ได้นำหลักพุทธธรรมเข้ามาบูรณาการในการบริหารผ้าทอพื้นเมืองให้เป็นกลุ่มผ้าทอพื้นเมืองนั้น มีการบริหาร และขั้นตอนการผลิตผ้าทออย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน การส่งเสริมและพัฒนาศิลปะการทอผ้าไทย และอัตลักษณ์ที่โดดเด่นผ้าทอ ซึ่งมีหลักพุทธธรรมการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน มีหลักพุทธธรรม 5 ข้อ ดังนี้ 1) หลักสังคหวัตถุ 4 2) หลักโภควิภาค 3) หลักกัลยาณมิตรธรรม 4) ปัจจัย 4 5) หลักปาปนิกรธรรม เป็นหลักพุทธธรรมที่นำสามารถจริงในการบริหาร และส่งเสริมผ้าทอพื้นเมืองไทยทำให้ผ้าทอพื้นเมืองมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นเป็นที่สนใจในประเทศอาเซียน และระดับโลกจนถึงปัจจุบัน

3. รูปแบบการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน

จากการเสนอรูปแบบการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียนจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 11 รูป/คน เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของงานวิจัย จึงได้งานวิจัยที่สมบูรณ์เพื่อจะนำไปพัฒนาการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองไทย ดังนี้

3.1 หลักการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมือง

หลักการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียนควรมีการปฏิบัติตามรูปแบบ 6 ประการ ดังนี้

3.1.1 การวางแผน คือ การกำหนดเป้าหมายหลักของกลุ่มผ้าทอว่าดำเนินงานเพื่อวัตถุประสงค์ใดเพื่อให้งานผ้าทอออกมามีความสวยงามและเป็นที่ยอมรับ

3.1.2 การจัดโครงสร้างองค์กร คือ การกำหนดโครงสร้างที่เป็นอำนาจหน้าที่ของกลุ่มผ้าทอในแต่ละพื้นที่

3.1.3 การบริหารงานบุคคล คือ ทรัพยากรบุคคลถือเป็นสิ่งที่มีคุณค่ามากสำหรับทุกกลุ่มผ้าทอพื้นเมือง ต้องสร้างบุคคลรุ่นหลังให้มีความสนใจในผ้าทอ

3.1.4 การสั่งการ คือ การวางแผนนโยบาย วิสัยทัศน์ และการตัดสินใจของผู้บริหารกลุ่มผ้าทอพื้นเมืองไทย

3.1.5 การประสานงาน คือ ผู้บริหารที่ทำหน้าที่ในการประสานงานหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อส่งเสริมการทอผ้าพื้นเมืองให้เป็นที่รู้จักของอาเซียน

3.1.6 การรายงาน คือ กระบวนการและเทคนิคการแจ้งให้ระหว่างคนผ้าทอนั้นให้ทราบถึงกิจกรรมหรือการตลาดของผ้าทอพื้นเมืองไทย

3.2 ขั้นตอนการผลิตผ้าทอตามภูมิปัญญาชาวบ้าน

การบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียนนั้นมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน คือ วัตถุดิบ อุปกรณ์ ขั้นตอนการผลิต วิธีการบำรุงรักษาเนื้อผ้าของผ้าไหม ทำให้มีลายผ้าทอพื้นเมืองที่สวยงาม และจะมีเทคนิคอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของแต่ละสถานที่แตกต่างกัน ทำให้ขั้นตอนการผลิตผ้าทอพื้นเมืองเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน จึงทำให้ผ้าทอที่ออกมานั้นมีความสวยงาม ซึ่งได้มีกระบวนการผลิตดังนี้

3.2.1 วัตถุดิบ ประกอบไปด้วย 1) เส้นไหมดิบ 2) สีธรรมชาติและเคมี 3) เชือก ไนลอนทำตระกรอ 4) แก้ว 5) ปอ ฟาง 6) สารส้ม 7) ด่างฟอกไหม 8) คันหูก 9) ด้ายยืน 10) ตะกั่ว 11) กี่ทอผ้า

3.2.2 อุปกรณ์ ประกอบด้วย 1) เส้นด้ายที่จะนำมาขึ้นเครื่องเป็นเส้นด้ายยืนจะต้องนำมาลงแป้งเพื่อให้เส้นด้ายมีความเรียบ เหนียว แข็ง และไม่เป็นขนมีความทนทานต่อการเสียดสีของฟันหวี 2) การปั่นหลอดด้าย เป็นการนำเส้นด้ายที่ลงแป้งเสร็จแล้วมาปั่นใส่หลอด 3) การคันหูก หรือ การคันด้ายยืน 4) การสอดฟันหวี หรือ ฟันฟืม 5) การเก็บตะกั่ว 6) การนำเครื่องทอขึ้นกี่ทอผ้า 7) เปือ คือเครื่องมือขึ้นเครื่อง 8) หลาปั่นฝ้ายหรือหลอดกรอไหม 9) หวีฟันกระดาน คือการเก็บตะกรอ 10) ฟันฟัน หรือฟันหวี 11) กี่พื้นเมือง กี่กระตุก 12) กระสวย 7) หลอดด้าย

3.2.3 ขั้นตอนไหม 1) การฟอกไหม 2) กรอเส้นไหมเข้าหลอดเพื่อทำเส้นยืน 3) การคันเส้นยืนในเปือ 4) เส้นยืนมัดต่อประมาณ 1,600-2,400 เส้น 5) การนำเส้นไหมที่มัดหมี่แล้วไปแช่น้ำ 6) วิธีการเจาะสี (การแต้มสี) 7) หลังจากได้เส้นไหมที่มีสีสันทันแล้วก็จะนำมาคันหูก

ต่อด้วยเครื่องหูก การย้อมสี ขั้นตอนการมัดหมี่แล้วก็มาถึงขั้นตอนการย้อมหมี่ โดยจะถอดด้ายออกจากโองมัดหมี่ แล้วนำไปย้อมสีที่ได้มีการผสมไว้แล้ว จึงนำไปผึ่งลมให้สีซึมเข้าไปในหมี่และรอให้แห้ง และการกรอเส้นด้ายพุ่งเป็นการนำเส้นด้ายที่ย้อมสีแล้วมากรอใส่หลอดด้ายเล็ก ๆ สำหรับใส่ในกระสวยเป็นเส้นด้ายพุ่ง เป็นขั้นตอนสำคัญที่จะทำให้ได้ลวดลายที่สวยงาม

3.2.4 การบำรุงรักษาเนื้อผ้าของผ้าไหมเพื่อให้ได้คุณภาพ และสีที่สวยงามโดยการสกัดจากสีธรรมชาติเพื่อให้มีสีสันสดใสสวยงาม ประกอบด้วย 1) ซักอบก่อนจะทำให้ผ้าไม่หด 2) เวลาซัก ต้องใช้น้ำยาซักผ้าอ่อน ๆ (ห้ามใช้ผงซักฟอกเพราะจะกัดสี) 3) เวลาซักไม่ควรแช่ผ้าไว้นาน 4) ผึ่งผ้าไว้ในร่มให้ลมโกรก (ห้ามโดนแดด เพราะแสงแดดจะทำให้สีตกได้)

3.2.5 การทอผ้าขั้นตอนสุดท้ายในการผลิตผ้าทอมัดหมี่ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องใช้ทักษะความชำนาญสูงและเป็นขั้นตอนที่ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพ และลวดลายของผ้า ทอว่าจะมีคุณภาพดีและลวดลายสวยงามปราณีตเพียงใดเมื่อได้ผ้าพอประมาณแล้วจะม้วนเก็บในแกนม้วนผ้า ก่อนจะนำมาตัดเป็นชิ้น ๆ เพื่อนำจำหน่ายต่อไป

3.3 การส่งเสริมและพัฒนาศิลปการทอผ้าไทย

การบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียนมีการส่งเสริมสิทธิทอภูมิปัญญาแบ่งออกเป็น 3 แนวทาง

3.3.1. ส่งเสริมการสร้างกลุ่มผู้ถ่ายทอด และกลุ่มผู้สืบทอดทั้งกลุ่มผู้ใหญ่วัยชราและผู้สนใจ

3.3.2 ส่งเสริมเพิ่มช่องทางในการสืบทอดผ่านหน่วยงานภาครัฐ และชุมชน ทั้งนี้ต้องมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และบูรณาการกับทุกภาคส่วน

3.3.3 ส่งเสริมการสืบทอดด้านเนื้อหาภูมิปัญญา ด้วยการบรรจุเนื้อหาภูมิปัญญาอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อป้องกันการสูญหายไปพร้อมตัวผู้ถ่ายทอด

3.4 อัตลักษณ์ที่โดดเด่นของผ้าทอ

การเลือกเส้นไหมต้องใช้ที่มีคุณภาพดีนุ่ม และการย้อมสีผ้าต้องดูแลให้ดีให้เข้ากับเนื้อด้ายเนียนทุกเส้นเป็นสีเดียวกัน ทำให้สีผ้าที่ออกมามีสีที่เสมอกันเมื่อย้อมสีผ้าเสร็จแล้วต้องนำมาล้างน้ำเย็นหลาย ๆ ครั้ง สีจะได้ไม่ตกและติดทนนานลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ ประกอบด้วย 1) การย้อมสีควรแยกภาชนะการย้อมสีเพื่อป้องกันสีผสมกัน และต้องรักษา

อุณหภูมิความร้อนของ น้ำต้มสีย้อมเส้นด้ายให้สม่ำเสมอ 2) การมัดย้อมเส้นด้าย ควรมัดเส้นด้ายให้แน่น เพราะหากมัดไม่แน่นอาจจะทำให้สีย้อมกลืนเข้าหากัน จะทำให้ได้ลวดลายไม่สม่ำเสมอและไม่สวยงาม 3) การทอผ้ามัดหมี่ ริมต้องเรียบเสมอกัน ดีพิมพ์ให้แน่นสม่ำเสมอ 4) การทอลายมัดหมี่ ต้องหมั่นเรียนรู้และฝึกทักษะความชำนาญ เพื่อให้ได้ลวดลายที่ต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ

หลักการบริหารของกลุ่มผ้าทอพื้นเมืองที่สำคัญอยู่ 4 อย่าง ประกอบไปด้วย 1) หลักการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมือง 2) การส่งเสริมและพัฒนาศิลปะการทอผ้าไทย 3) ขั้นตอนการผลิตผ้าทอที่มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน 4) หลักพุทธธรรมในหลักการบริหาร ทั้ง 4 อย่างนี้ ถือเป็นหลักสำคัญที่จะนำพาผ้าทอไปนั้นให้เป็นที่รู้จักของต่างประเทศ และมีชื่อเสียงในอาเซียน

หลักพุทธธรรมการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน การบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมือง การส่งเสริมและพัฒนาศิลปะการทอผ้าไทย และอัตลักษณ์ที่โดดเด่นผ้าทอ ซึ่งมีหลักพุทธธรรมการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน มีหลักพุทธธรรม 5 ข้อ ดังนี้ 1) หลักสังคหวัตถุ 4 2) หลักโภควิภาค 3) หลักกัลยาณมิตรธรรม 4) ปัจจัย 4 5) หลักปาปนิกรรม เป็นหลักพุทธธรรมที่น่าสามารถจริงในการบริหาร และส่งเสริมผ้าทอพื้นเมืองไทยทำให้ผ้าทอพื้นเมืองมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นเป็นที่สนใจในประเทศอาเซียน

อภิปรายผล

จากการศึกษางานวิจัยการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน ซึ่งได้ผลวิจัย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้อภิปรายผลงานวิจัยงานที่มีความสอดคล้องกับผลวิจัย ดังนี้

1. สภาพการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน

ชาวบ้านรู้วิธีการบริหารจัดการองค์กรของตนเองให้มีความเข้มแข็ง มีการรวมกลุ่มสมาชิกทอผ้าในชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (วีรพันธ์ พาวดี, 2558) ผลว่าวิจัยพบว่า การส่งเสริมต้องมีการอนุรักษ์ โดยการปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสารและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น การฟื้นฟู โดยการเลือกสรรภูมิปัญญาที่กำลังสูญหาย หรือที่สูญหายไปแล้วมาทำให้มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการ

ดำเนินชีวิตในท้องถิ่น โดยเฉพาะพื้นฐานทางจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยม การส่งเสริมและพัฒนาศิลปะการทอผ้าไทยปัจจุบันมีการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชน โดยการนำภูมิปัญญาเข้ามาร่วมกันพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน มีการถ่ายทอดภูมิปัญญา และแรงงานของคนในชุมชนเอง รวมถึงความร่วมมือแบ่งปันภูมิปัญญาจากรุ่นต่อรุ่น เช่นกลุ่มผ้าทอบ้านป่าแดงมีการเปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าร่วมดูขั้นตอนการผลิตผ้าทอพื้นเมือง และเล่าถึงความเป็นมาที่มีการทอผ้าพื้นเมืองมาถึงปัจจุบัน มีการเปิดเป็นศูนย์อบรมผู้ที่สนใจที่จะเข้ามาศึกษาเกี่ยวกับผ้าทอพื้นเมือง ทางภาครัฐมาส่งเสริมคือการเปิดเป็นตลาด OTOP เพื่อให้กลุ่มคนที่สนใจเข้ามาซื้อหรือมีความต้องการอยากได้ผ้าทอพื้นเมืองที่สวยงาม สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อุไรวรรณ รักผางวงษ์, 2559) พบว่า มีการพัฒนาระบบสารสนเทศสนับสนุนส่งเสริมการตลาดด้านการขายผ้าทอนำเครือข่ายมาประยุกต์พัฒนาให้มียิ่งขึ้น การเลือกเส้นไหมต้องใช้ที่มีคุณภาพดีนุ่ม และการย้อมสีผ้าต้องดูเม็ดสีให้เข้ากับเนื้อด้ายเนียนทุกเส้นเป็นสีเดียวกัน ทำให้สีผ้าที่ออกมามีสีที่สวยงาม สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ปรัชญ์ หาญกล้า, 2557) พบว่า ใช้เส้นใยจากธรรมชาติที่ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ฝ้าย ไหม เป็นต้น ใช้วัสดุตกแต่งก็เป็นวัสดุที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมหรือเป็นวัสดุจากธรรมชาติเช่นกันลดการสิ้นเปลืองของวัตถุดิบ ลดเศษเหลือที่เกิดจากการผลิต รวมถึงการใช้ วัตถุดิบอย่างคุ้มค่าและเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน ได้นำหลักพุทธธรรมเข้ามามีบทบาทในการบริหารผ้าทอพื้นเมืองให้เป็นกลุ่มผ้าทอพื้นเมืองนั้นมีการบริหาร และขั้นตอนการผลิตผ้าทออย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2542) ซึ่งในที่นี้ประเภทที่มีนักวิชาการเห็นสอดคล้องกัน ว่าเป็นแนวคิดการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน ต้องนำหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 มาบูรณาการเข้ากับการบริหารองค์กร

3. รูปแบบการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน

หลักการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมือง หลักการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียนควรมีการปฏิบัติตามรูปแบบ 6 ประการ ดังนี้ 1) การวางแผน คือ

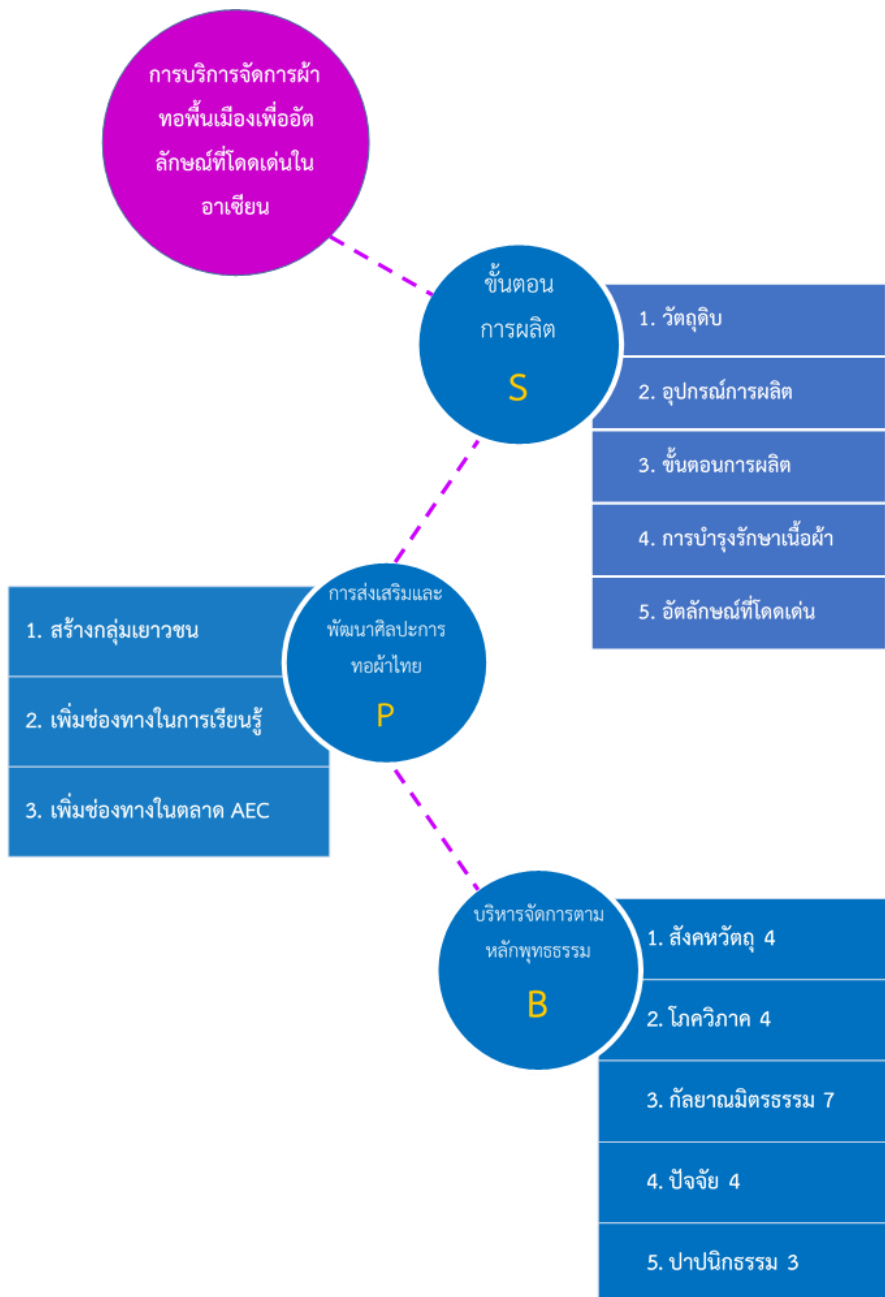
การกำหนดเป้าหมายหลักของกลุ่มผ้าทอว่าดำเนินงานเพื่อวัตถุประสงค์ใดเพื่อให้งานผ้าทอออกมามีความสวยงามและเป็นที่ยอมรับ 2) การจัดโครงสร้างองค์กร คือ การกำหนดโครงสร้างที่เป็นอำนาจหน้าที่ของกลุ่มผ้าทอในแต่ละพื้นที่ 3) การบริหารงานบุคคล คือ ทรัพยากรบุคคลถือเป็นสิ่งที่มีคุณค่ามากสำหรับทุกกลุ่มผ้าทอพื้นเมือง ต้องสร้างบุคคลรุ่นหลังให้มีความสนใจในผ้าทอ 4) การสั่งการ คือ การวางแผนนโยบาย วิสัยทัศน์ และการตัดสินใจของผู้บริหารกลุ่มผ้าทอพื้นเมืองไทย 5) การประสานงาน คือ ผู้บริหารที่ทำหน้าที่ในการประสานงานหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อส่งเสริมการทอผ้าพื้นเมืองให้เป็นที่รู้จักของอาเซียน 6) การรายงาน คือ กระบวนการและเทคนิคการแจ้งให้ระหว่างคนผ้าทอนั้นให้ทราบถึงกิจกรรมหรือการตลาดของผ้าทอพื้นเมืองไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของ (วีนันท์ พาวดี, 2558) พบว่า ด้านการส่งเสริมและพัฒนาศิลปะการทอผ้าไทย ด้านอัตลักษณ์ทางสังคม ซึ่งในที่นี้ประเภทที่มีนักวิชาการเห็นสอดคล้องกัน ว่าเป็นแนวคิดการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ ที่โดดเด่นในอาเซียน การส่งเสริมและพัฒนาศิลปะการทอผ้าไทย การบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียนมีการส่งเสริมสิทธิทอภูมิปัญญาแบ่งออกเป็น 3 แนวทาง 1) ส่งเสริมการสร้างกลุ่มผู้ถ่ายทอด และกลุ่มผู้สืบทอดทั้งกลุ่มผู้ใหญ่เยาวชนผู้ที่สนใจ 2) ส่งเสริมเพิ่มช่องทางในการสืบทอดผ่านหน่วยงานภาครัฐ และชุมชน ทั้งนี้ต้องมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และบูรณาการกับทุกภาคส่วน 3) ส่งเสริมการสืบทอดด้านเนื้อหาภูมิปัญญา ด้วยการบรรจุเนื้อหาภูมิปัญญาอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อป้องกันการสูญหายไปพร้อมตัวผู้ถ่ายทอด สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อุไรวรรณ รักผกาวงศ์, 2559) พบว่า มีการพัฒนาระบบสารสนเทศสนับสนุนส่งเสริมการตลาดด้านการขายผ้าทอนำเครือข่ายมาประยุกต์พัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารและการส่งเสริมผ้าทอพื้นเมืองไทยให้เป็นที่รู้จักของประชาชนในประเทศอาเซียน ส่งเสริมการสร้างกลุ่มผู้ถ่ายทอด และกลุ่มผู้สืบทอดทั้งกลุ่มผู้ใหญ่ เยาวชนผู้ที่สนใจ ส่งเสริมเพิ่มช่องทางในการสืบทอดผ่านหน่วยงานภาครัฐ และชุมชน ทั้งนี้ต้องมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และบูรณาการกับทุกภาคส่วน ส่งเสริมการสืบทอดด้านเนื้อหาภูมิปัญญา ด้วยการบรรจุเนื้อหาภูมิปัญญาอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อป้องกันการสูญหายไป

พร้อมตัวผู้ถ่ายทอด และเพิ่มช่องทางช่องทางตลาดใน AEC ซึ่งได้องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัยนี้ชื่อว่า Step Promote Buddhism Model ดังนี้

ภาพที่ 1 Step promote Buddhism Model

สรุป

การบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน 3) เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียนระเบียบวิธีวิจัยเป็นเชิงคุณภาพมีการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างผ้าทอพื้นเมืองจังหวัดอุทัยธานี และจังหวัดพิจิตร จำนวน 26 รูป/คน ได้การสนทนากลุ่ม 11 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ที่โดดเด่นผ้าทอนั้นอยู่ที่กระบวนการผลิตและเทคนิคของแต่ละสถานที่ของกลุ่มผ้าทอเพราะเหตุนี้จึงทำให้กลุ่มผ้าทอพื้นเมืองไทยมีผ้าทอที่มีความสวยงามและเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของอาเซียนทำให้ผ้าทอพื้นเมืองไทยนั้นเป็นผ้าที่อาเซียนมีความสนใจในความสวยงามของผ้าทอไทยและเป็นสินค้าที่ส่งออกและเป็นสินค้าที่ทำให้เป็นที่รู้จักว่าผ้าทอพื้นเมืองไทย การบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน ซึ่งมีหลักพุทธธรรมการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน มีหลักพุทธธรรม ดังนี้ 1) สังคหวัตถุ 4 2) โภควิภาค 4 เป็นหลักพุทธธรรมที่สามารถนำไปใช้จริงในการบริหาร และส่งเสริมผ้าทอพื้นเมืองไทยทำให้ผ้าทอพื้นเมืองมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นเป็นที่สนใจในประเทศอาเซียน และระดับโลกจนถึงปัจจุบันรูปแบบการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน เป็นรูปแบบที่มีการบริหารจัดการผ้าทอ 3 ส่วน 1) การบริหารจัดการผ้าทอพื้น 2) การส่งเสริมและพัฒนาศิลปะการทอผ้าไทย 3) ขั้นตอนการผลิตผ้าทอที่มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน ตามรูปแบบโมเดล Step Promote Buddhism Model จากผลวิจัยแล้วนั้นเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพสามารถนำไปบริหารกลุ่มผ้าทอจังหวัดอื่น ๆ ได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย การบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมือง ควรศึกษาชุมชนหรือจังหวัดที่เกี่ยวกับผ้าทอพื้นเมืองทั้งหมดว่ามีการส่งเสริมและพัฒนาศิลปะการทอผ้าไทยด้านประโยชน์ใช้สอยได้ยังมากเท่าไร

2. ข้อเสนอแนะการนำไปปฏิบัติ ควรศึกษาการบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน เกี่ยวกับเรื่องกระบวนการบริหารการในผลิตผ้าทอพื้นเมือง และเอกลักษณ์ที่โดดเด่น

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาต่อ ผู้ที่จะศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ควรจะนำหลักพุทธธรรมให้มากกว่านี้ เพราะหลักพุทธธรรมนั้นจะทำให้การส่งเสริมผลิตผ้าทอพื้นเมืองไทยนั้นเข้าสู่อาเซียนได้อย่างมีคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมหม่อนไหม. (2561). สถิติด้านหม่อนไหม. เรียกใช้เมื่อ 25 มีนาคม 2561 จาก <https://bit.ly/2DuNXGc>
- ปรัชญ์ หาญกล้า. (2557). การออกแบบเครื่องแต่งกายสตรีเพื่อพัฒนางานพื้นถิ่นให้เป็นสินค้าระดับชาติโดยใช้แนวคิดการออกแบบอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาผ้าทอมือ. รายงานการวิจัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2542). การศึกษาเพื่ออารยธรรมที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก จำกัด.
- พอพันธ์ อูยานนท์. (2561). “การแก้ไขสนธิสัญญาเบาริงฯลฯ กับ อธิปไตยทางการคลัง”. เรียกใช้เมื่อ 25 มีนาคม 2561 จาก <https://bit.ly/2KcXAej>
- วีรนนท์ พาวดี. (2558). ต้นทุนและผลตอบแทนจากผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองลายภูเขาของกลุ่มเย็บผ้าบ้านสันหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อุไรวรรณ รักผกาวงศ์. (2559). การพัฒนาระบบสารสนเทศสนับสนุนส่งเสริมการตลาดด้านการขายผ้าทอมือ จังหวัดพิษณุโลก. รายงานการวิจัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารนโยบายปาล์มน้ำมันของภาครัฐ*

THE DEVELOPMENT FOR STRATEGIC ADMINISTRATION

GOVERNMENT POLICY OF OIL PALM.

ณภัทร ชัยสงคราม

Napaktron Chaisongkram

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand.

E-mail: kulnuchcha65@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารนโยบายปาล์มน้ำมันของภาครัฐ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน 2) เพื่อการพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารนโยบายปาล์มน้ำมันของภาครัฐ และ 3) เพื่อนำเสนอการพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารนโยบายปาล์มน้ำมันของภาครัฐ ที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 50 คน ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพลังงาน และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร นายกสมาคมผู้ประกอบการลานเทปาล์มภาคใต้ สมาคมชาวสวนปาล์มน้ำมันจังหวัดสุราษฎร์ธานี กระบี่ และชุมพร สมาคมการค้าลานเทปาล์มน้ำมันปาล์มจังหวัดสุราษฎร์ธานี กระบี่ และชุมพร สมาพันธ์ชาวสวนปาล์มน้ำมันประเทศไทย สมาพันธ์ลานเทปาล์มประเทศไทย สมาคมโรงงานผลิตน้ำมันปาล์มจังหวัดสุราษฎร์ธานี กระบี่ และชุมพรและสมาคมโรงกลั่นน้ำมันปาล์มจังหวัดสุราษฎร์ธานี กระบี่ และชุมพร

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารนโยบายของภาครัฐตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นับจากที่รัฐบาลได้กำหนดนโยบายมุ่งเน้นพัฒนาระบบราชการเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐปรับปรุงการทำงานและยกระดับการบริหารให้มีประสิทธิภาพ มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการ ตามหลักการบริหารกิจการ

* Received 22 April 2019; Revised 17 May 2019; Accepted 17 May 2019.

บ้านเมืองที่ดี โดยนำแนวคิดและเครื่องมือการบริหารสมัยใหม่เข้ามาใช้ในภาคราชการ ภายใต้การประยุกต์ใช้จากหลักการบริหารเชิงยุทธศาสตร์การพัฒนานโยบายปาล์มน้ำมันของภาครัฐ ซึ่งเป็นวาระแห่งชาติที่มีความสำคัญต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและมีการยกระดับคุณภาพและสร้างมาตรฐานการทำงานไปสู่ระดับมาตรฐานสากล

2. การพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารนโยบายปาล์มน้ำมันของภาครัฐจะมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน ด้านผู้ประกอบการอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มและด้านนโยบายภาครัฐเกี่ยวกับอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม สำหรับยุทธศาสตร์การบริหารนโยบายปาล์มน้ำมันของภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ จะประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการผลิต ยุทธศาสตร์ที่ 2 นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนามาตรฐานตลอดโซ่อุปทาน ยุทธศาสตร์ที่ 4 การใช้เป็นพืชพลังงาน ยุทธศาสตร์ที่ 5 การบริหารจัดการ และยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนากฎหมายและข้อบังคับ

3. ยุทธศาสตร์การบริหารนโยบายปาล์มน้ำมันของภาครัฐ จะคำนึงถึงประเด็นสำคัญ ได้แก่คือ กำหนดเป้าหมายด้านการผลิต การตลาดต้องชัดเจน และสร้างสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทาน กำหนดพื้นที่เกษตรที่เหมาะสม งานวิจัยและพัฒนาเน้นการเพิ่มมูลค่าและความต้องการของตลาดสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติกำหนดเป้าหมายคือการพัฒนาเทคโนโลยีแปรรูปปาล์มน้ำมันประสิทธิภาพสูงเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เป็นอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าสูงและเกิดความยั่งยืน

คำสำคัญ: การพัฒนายุทธศาสตร์, การบริหารนโยบายของภาครัฐ, ปาล์มน้ำมัน

Abstract

The purpose of this research is 1) to study government policy management from past to present; 2) to develop a strategy for the management of the oil palm policy of the government and 3) to propose the development of a strategy for the management of the oil palm policy of the sector. Effective state the qualitative research was conducted through in-depth interviews and group discussions with experts. Senior Executive of Ministry of Agriculture and Cooperatives Ministry of Commerce Ministry of industry Ministry of Energy And

the Office of Agricultural Economics. President of Southern Palm Trader Association Krabi and Chumporn Palm Oil Palm Traders Association of Surat Thani, Krabi and Chumphon, Thailand The Palm Garden of Thailand The Association of Palm Oil Manufacturers in Surat Thani, Krabi and Chumphon and the Association of Palm Oil Refineries in Surat Thani, Krabi and Chumphon.

The research found that:

1. The government policy management from past to present. The government has set a policy to focus on bureaucratic development so that government agencies can improve their work and improve their administration. The evaluation of the performance. The management of the good. The concept and tools used in modern administration in the government. Under the application of the principles of strategic management, the development of the government's oil palm policy is an important national agenda for enhancing competitiveness and enhancing quality and standardization. Go to international standards.

2. The development of a strategic oil palm management policy of the government will be composed of three components: oil palm farmers. The palm oil industry and government policy on the palm oil industry. The effective governmental strategy for oil palm policy is composed of six strategies. Strategy 1: Production Strategy 2: Product Innovation Strategy 3: Development of standards throughout the supply chain. Strategy 4: Use as energy crops. Strategy 5: Management Strategy 6: Development of laws and regulations.

3. Strategy for the management of oil palm policy of the government. The key issues are: production goals. Marketing must be clear. And balance the supply and demand. Determine suitable agricultural areas. Research and development focuses on value adding and market demand in line with the National Economic and Social Development Plan. The goal is to develop high

performance palm oil processing technologies to enhance competitiveness. It is a high value and sustainable industry.

Keywords: The Development for strategic, Administration Government Policy, Oil Palm

บทนำ

ในประเทศไทยมีการปลูกปาล์มน้ำมันมากในพื้นที่ภาคใต้ โดยเฉพาะจังหวัดสุราษฎร์ธานี กระบี่ ชุมพร นครศรีธรรมราช ตรัง และพัทลุง พันธุ์ปาล์มน้ำมันที่ได้รับการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูก คือ ปาล์มน้ำมันลูกผสมเทเนอร่า ที่สำคัญคือรัฐบาลได้ส่งเสริม ให้มีการปลูกปาล์มน้ำมันในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้และในพื้นที่นาร้าง เนื่องจากเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีอนาคต แต่เป็นพืชที่เน้นการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการภายในประเทศเป็นหลัก ด้วยสัดส่วนการบริโภคโดยตรงร้อยละ 67 อีกร้อยละ 33 เป็นความต้องการในอุตสาหกรรมต่อเนื่อง (ส่วนวิจัยเศรษฐกิจพืชไร่ฯ, 2560) สำหรับสถานการณ์ด้านราคาของวัตถุดิบ คือ ปาล์มทะลาย จะขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ปริมาณผลผลิต ความต้องการและราคาปาล์มในตลาดโลก ส่วนข้อจำกัดที่สำคัญ คือ ผลปาล์มสดไม่สามารถเก็บไว้ได้นาน ต้องผ่านกระบวนการสกัดภายใน 24 ชั่วโมง (ธีรพงศ์ จันทรนิม, 2559) และการส่งผ่านราคาในตลาดจะถูกกำหนดจากนโยบายของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนทั้งระบบเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สำหรับสถานการณ์ผลผลิตปาล์มน้ำมัน ปี 2560/2561 คาดว่าจะมีปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น เนื่องจากผลกระทบจากปัญหาราคายางพาราตกต่ำ มีการตัดโค่นในพื้นที่ภาคใต้และภาคตะวันออก เพื่อหันมาปลูกปาล์มน้ำมันเพิ่มขึ้น คิดเป็น ร้อยละ 28.1 ของพื้นที่เกษตรทั้งหมดในภาคใต้ และตามแผนยุทธศาสตร์ปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์ม ปี พ.ศ.2559–2569 ได้กำหนดเป้าหมายขยายพื้นที่ในการปลูกปาล์มน้ำมันเพิ่มขึ้น 3 ล้านไร่ เพื่อตอบสนองความต้องการของการบริโภคที่เพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐ ที่มีการสนับสนุนส่งเสริมให้ผลิตปาล์มน้ำมันเพื่อเป็นพลังงานทดแทน ส่งผลให้พื้นที่ในการปลูกปาล์มเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ทำให้มีผลผลิตที่เกิดขึ้นเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561) มูลค่าอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันเมื่อรวมทุกผลิตภัณฑ์แล้วจะมีมูลค่านับแสนล้านบาท แต่สร้างรายได้จากการส่งออกเพียงสองหมื่นกว่าล้านบาทเท่านั้น เพราะส่วนใหญ่ใช้บริโภคในประเทศ แต่แนวโน้มตลาดส่งออกจะเพิ่มขึ้น และเมื่อ

เปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเต็มระบบแล้ว จะเกิดการไหลของน้ำมันปาล์มจากมาเลเซียและอินโดนีเซียเข้ามายังประเทศไทยเพื่อใช้เป็นฐานการผลิตและการส่งออกเพราะทั้งมาเลเซียและอินโดนีเซียขายน้ำมันปาล์มให้ประเทศไทย มีกำไรมากกว่าขายให้กับประเทศอื่น เพราะไม่ต้องเสียภาษีและค่าขนส่งถูกกว่า อีกอย่างคือราคาของน้ำมันปาล์มในประเทศไทยสูงกว่ามาก ถึงแม้จะนำเข้าเมื่อคิดค่าวัตถุดิบรวมกับค่าขนส่งแล้ว ยังคุ้มค่าที่จะนำเข้า ซึ่งจะมีผลต่ออนาคตของอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เพราะภายใต้กติกาการรวมกลุ่มอาเซียนจะส่งผลให้ผู้ประกอบการที่ไม่มีความพร้อมหรือมีขีดความสามารถในการแข่งขันต่ำ จะถูกเบียดออกจากตลาดไป (พีรเดช ทองอำไพ, 2561) มีข้อมูลที่แสดงว่าการที่รัฐบาลได้สนับสนุนการเพิ่มพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันเพื่อผลิตและนำน้ำมันปาล์มไปแปรรูปเป็นไบโอดีเซลเพื่อทดแทนน้ำมันดีเซล เพื่อประหยัดเงินงบประมาณจากการนำเข้าน้ำมันดิบจากต่างประเทศ และส่งเสริมการสร้างงานภายในประเทศให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ปาล์มน้ำมันมีปริมาณสินค้าเพิ่มขึ้นทุกปี เกิดปัญหาราคาตกต่ำและความไม่เป็นธรรม ส่งผลให้เศรษฐกิจตกต่ำลง เพราะปาล์มน้ำมันทำให้เกิดการกระจายรายได้ทั้งเกษตรกรโรงงานหีบสกัดน้ำมันปาล์มดิบ โรงงานกลั่นบริสุทธิ์น้ำมันปาล์มดิบและอุตสาหกรรมผลิตอาหารและเครื่องอุปโภค (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2561) ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรมและกระทรวงพลังงาน จึงต้องมีการจัดการในเรื่องของผลประโยชน์ให้เกิดความเป็นธรรม ด้วยการพัฒนานโยบายที่จะทำให้เกิดความยั่งยืน ส่งเสริมและประสานความร่วมมือกันตั้งแต่การถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านปาล์มน้ำมันอย่างบูรณาการ ร่วมกันแก้ปัญหาและพัฒนาอย่างจริงจัง รวมทั้งเร่งวางแผนรับมือผลผลิตปาล์มน้ำมันที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในปีหน้า เช่น พัฒนาคุณภาพการสกัดน้ำมันปาล์มให้ได้มาตรฐานสากล เพื่อผลักดันการตลาดส่งออกในอนาคต

ปัญหาของปาล์มน้ำมันเกิดจากนโยบายของภาครัฐ ที่เป็นอยู่ยังไม่ชี้ชัดลงไปได้ว่าพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันควรจัดแบ่งอย่างไร การกำหนดเขตพื้นที่ปลูกได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์แต่ยังไม่สามารถผลักดันให้เกิดเป็นรูปธรรมได้อย่างจริงจังและเมื่อมีการปลูกปาล์มน้ำมันในพื้นที่ไม่เหมาะสม การลงทุนจะสูง ผลผลิตต่ำและมีประสิทธิภาพการผลิตต่ำ ไม่คุ้มค่าการลงทุนเกษตรกรผู้ปลูกมีรายได้ไม่เพียงพอ จนต้องมาเรียกร้องในเรื่องของราคา นโยบายการใช้ประโยชน์จากน้ำมันปาล์มยังไม่ชัดเจน โดยเฉพาะการนำมาทำพลังงานทดแทน หรือเพิ่มการใช้

ผสมทำไบโอดีเซล ด้วยน้ำมันปาล์ม 7 % หรือ B7 ให้เพิ่มเป็น B10 หรือ B20 ในอนาคตจะต้องมีการเตรียมการอย่างไร ควรมีพื้นที่ปลูกปาล์มเท่าใด โดยไม่ต้องหวังพึ่งพาการนำเข้า ต้องมีมาตรการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มและการพัฒนาเกษตรกรที่ชัดเจน การกำหนดสัดส่วนการใช้ประโยชน์จากน้ำมันปาล์มเพื่อเป็นอาหารและพลังงานที่ชัดเจน (สถาบันวิจัยและเทคโนโลยี การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย, 2560) ในการพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารนโยบายปาล์มน้ำมันของภาครัฐ นับจากที่รัฐบาลได้กำหนดนโยบายมุ่งเน้นพัฒนาระบบราชการ โดยให้หน่วยงานภาครัฐปรับปรุงการทำงานและยกระดับการบริหารให้มีประสิทธิภาพ โดยมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการ ตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งเป็นแนวคิดและเครื่องมือการบริหารสมัยใหม่เช่น การบริหารเชิงยุทธศาสตร์ การลดขั้นตอนการทำงาน การประเมินความพึงพอใจ การบริหารความเสี่ยง และการพัฒนาระบบสารสนเทศ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างยั่งยืน ยกย่องมาตรฐานการทำงาน รองรับการพัฒนาระบบราชการ และสามารถติดตามการจัดการของภาครัฐได้อย่างต่อเนื่อง การนำเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารนโยบายปาล์มน้ำมันของภาครัฐที่ได้เริ่มดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การบริหารจัดการภาครัฐ เป็นการริเริ่มพัฒนามาตรฐานและคุณภาพไปสู่ความเป็นเลิศที่นำไปสู่ความสำเร็จในการส่งเสริมให้องค์กรภาครัฐประเมินตนเอง ปรับปรุงระบบบริหารจัดการ ยุทธศาสตร์การบริหารนโยบายในภาคราชการ ให้มีการยกระดับระบบงานของรัฐ ปรับปรุงประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการปฏิรูปราชการแห่งชาติ หรือบริหารงานรัฐกิจสู่ความเป็นเลิศ เพื่อให้มีการตอบสนองจากการบริหารที่ดีขึ้นเทียบเท่ามาตรฐานสากลตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีนำไปสู่ความสำเร็จ จากประสิทธิภาพกระบวนการภายใน การสร้างศักยภาพและบุคลากร มีการใช้ข้อมูลในการบริหารจัดการ สร้างภาพลักษณ์ที่ดี ให้ได้รับการยอมรับและชื่นชมทั้งจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย แต่ปัญหาของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โดยตรง ได้แก่ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรมและกระทรวงพลังงาน จึงต้องมีการพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารนโยบายปาล์มน้ำมันโดยตั้งเป้าหมายแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการปาล์มน้ำมันเพื่อให้เกิดการสมดุลในการผลิต การตลาด และผู้บริโภค เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งระบบและป้องกันการลักลอบนำน้ำมันปาล์มดิบจากประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งเตรียมการรับมือกับผลกระทบจากการเปิดเขตการค้า

เสรีอาเซียน ส่งผลให้ไทยต้องนำเข้าน้ำมันเชื้อเพลิงในเม็ดเงินมูลค่าสูงถึง 1.5 แสนล้านบาท เนื่องจากประเทศไทยผลิตได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการ (Carlos, A., 2010)

จากความสำคัญของปัญหาความขัดแย้งที่ไม่เป็นธรรมในอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันทั้งระบบในประเทศไทย เริ่มตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ จนไปถึงผู้บริโภคผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “การพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารนโยบายปาล์มน้ำมันของภาครัฐ” เพื่อให้เห็นถึงแนวทางในการบริหารปาล์มน้ำมันของภาครัฐ ความไม่เป็นธรรมของระบบราชการไทยที่มีมานาน และเกิดความไม่สมดุลอันเป็นแนวทางแก้ไขที่ตรงจุด และการพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารนโยบายปาล์มน้ำมันของภาครัฐ ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี กระบี่ และชุมพร โดยคาดว่าผลการศึกษาวินิจฉัยจะได้ข้อความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการปาล์มน้ำมันได้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้อย่างยั่งยืน ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารนโยบายของภาครัฐตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
2. เพื่อการพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารนโยบายปาล์มน้ำมันของภาครัฐ
3. เพื่อนำเสนอการพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารนโยบายปาล์มน้ำมันของภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารนโยบายปาล์มน้ำมันของภาครัฐ” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้เชี่ยวชาญ และใช้ การสนทนากลุ่ม (Focus Groups) อันเป็นเทคนิควิจัยเพื่อหาข้อมูลเชิงลึก เพื่อประเมินว่าแนวทางที่พึงประสงค์จะเกิดขึ้นจริง โดยใช้หลักเกณฑ์การเลือกผู้เชี่ยวชาญจากผู้มีประสบการณ์ตรง (Critical Incident Technique) เป็นเทคนิควิธีการขั้นตอนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ที่มีประสบการณ์เฉพาะด้านหรือข้อสังเกตจากผู้มีประสบการณ์ช่วยในการวิเคราะห์รายละเอียด ทั้งนี้เพื่อให้มาทำการตรวจสอบและประเมินอนาคตภาพโดยใช้เทคนิคการสนทนากับผู้เชี่ยวชาญ ในการระดมความเห็นและข้อเสนอแนะรวมถึงความเหมาะสมโดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังต่อไปนี้ (เอกพร รักความสุข, 2560)

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาองค์ประกอบในการพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารปาล์มน้ำมันของภาครัฐในจังหวัดสุราษฎร์ธานี กระบี่และชุมพรเพื่อให้ได้แนวทางที่เหมาะสม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารปาล์มน้ำมันของภาครัฐในจังหวัดสุราษฎร์ธานี กระบี่และชุมพรเป็นการเก็บข้อมูลภาคสนามแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตเพื่อสนับสนุนความสมบูรณ์ของผลการวิจัยและนำผลสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลที่สำคัญในการทำการสรุปผลการวิจัย สำหรับเครื่องมือในการวิจัยเพื่อให้ได้องค์ประกอบจะใช้ข้อคำถามเชิงลึกในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องโดยการพูดคุย สัมภาษณ์ สังเกตการณ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ครอบคลุมและเชื่อถือได้ ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพลังงาน และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร นายกสมาคมผู้ประกอบการลานเทปาล์มภาคใต้ สมาคมชาวสวนปาล์มน้ำมันจังหวัดสุราษฎร์ธานี กระบี่ และชุมพร สมาคมการค้าลานเทปาล์มน้ำมันปาล์มจังหวัดสุราษฎร์ธานี กระบี่ และชุมพร สมาพันธ์ชาวสวนปาล์มน้ำมันประเทศไทย สมาพันธ์ลานเทปาล์มประเทศไทย สมาคมโรงงานผลิตน้ำมันปาล์มจังหวัดสุราษฎร์ธานี กระบี่ และชุมพรและสมาคมโรงกลั่นน้ำมันปาล์มจังหวัดสุราษฎร์ธานี กระบี่ และชุมพร จำนวน 20 คน โดยมีหลักเกณฑ์ในทางเทคนิคที่ใช้การขอความคิดเห็นจากผู้มีประสบการณ์ตรง เป็นวิธีการขั้นตอนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ที่มีประสบการณ์เฉพาะด้านหรือจากผู้มีประสบการณ์ตามคุณสมบัติตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย เมื่อผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมและการตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและจะนำมาทำการแยกแยะเนื้อหาและจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์โดยเทียบเคียงตามแนวคิดและทฤษฎีเพื่อให้การนำเสนอเนื้อหาเกิดความสมบูรณ์และชัดเจนเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างข้อสรุปและสามารถปฏิบัติได้จริง มีการเชื่อมโยง ผลที่มีลักษณะเป็นนามธรรมในการพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารปาล์มน้ำมันของภาครัฐในจังหวัดสุราษฎร์ธานี กระบี่และชุมพรต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การสนทนากลุ่ม (Focus Groups) ผู้วิจัยจะดำเนินการกับกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 จังหวัด ประกอบด้วย สุราษฎร์ธานี กระบี่ ชุมพร และกลุ่มผู้ประกอบการโรงงานกลั่นและสกัดปาล์มน้ำมัน รวมทั้งผู้บริหารจากหน่วยงานภาครัฐทั้ง 4 กระทรวงที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10

คน มาร่วมกระบวนการในการพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารปาล์มน้ำมันของภาครัฐ ให้ชัดเจนที่ครอบคลุม ทำให้สามารถลงลึกในการวิเคราะห์ในประเด็นนี้โดยการเชิญผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมระดมความคิด ที่เป็นผู้มีส่วนร่วมให้ครบที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เป็นการใช้สถานการณ์ทุกภาพเป็นหลักฐานแสดงอนาคตต่าง ๆ ที่เป็นจริงได้ ช่วยกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ โดยเป็นวิธีการที่ได้ผลที่สุด เพราะไม่ได้ทิ้งสถานการณ์ภาพหนึ่งภาพใดไป ยังเหตุปัจจัยทุกอย่างได้ครบถ้วนภายใต้ทรัพยากรจำกัด เพื่อขยายผลสิ่งที่พึงประสงค์ และป้องกันสิ่งที่ไม่พึงประสงค์มิให้เกิดขึ้น วิสัยทัศน์ที่ผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่ายกำหนดขึ้น เป็นเป้าหมายที่ต้องใช้ในการพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารปาล์มน้ำมันของภาครัฐด้วย

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการบริหารนโยบายของภาครัฐ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

จุดกำเนิดของการปลูกปาล์มน้ำมันในประเทศไทยเริ่มในปี พ.ศ. 2480 โดยพระยาประดิพัทธ์ภูบาลเป็นผู้นำเข้ามาจากประเทศมาเลเซีย เป็นปาล์มน้ำมันพันธุ์เทนอรา ต่อมาหม่อมเจ้าอมรสมานลักษณ์ได้ขยายพันธุ์ไปปลูกเพื่อการค้าที่ตำบลบ้านปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลาต่อมาได้มีการขยายพื้นที่การปลูกอย่างรวดเร็วสำหรับโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มแห่งแรกตั้งขึ้นในปีพ.ศ. 2515 จากพระมหากรุณาธิคุณอย่างสูงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมีพระกระแสรับสั่ง กับพันเอกวีระวณะสุขหัวหน้าโครงการพัฒนาคลองหอยโข่งและคลองจาไหล ณ ตำบลทักขิณราชนิเวศน์โดยทรงมีพระประสงค์ให้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ดำเนินโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มและได้ถูกบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาประเทศจากนั้นเป็นต้นมา

ซึ่งตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันปาล์มน้ำมันเป็นพืชที่มีบทบาทสำคัญในธุรกิจน้ำมันพืชเพื่อการบริโภคและเป็นวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมต่อเนื่องอีกหลายประเภทซึ่งกระทรวงเกษตรได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดที่เข้าไปส่งเสริมให้เกษตรกรขยายพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันพันธุ์ดีมากขึ้น โดยการปลูกปาล์มพันธุ์ดีแทนในที่สวนยางเก่าและที่นารกร้าง เพื่อให้สามารถรองรับการขยายตัวของความต้องการผลผลิตปาล์มน้ำมันสำหรับใช้เป็นพลังงานทดแทน จุดเปลี่ยนสำคัญเริ่มต้นตั้งแต่ปี 2542 รัฐบาลส่งเสริมให้ขยายพื้นที่ปลูกและสนับสนุนให้ปลูกปาล์มน้ำมัน

พันธุ์ดีเพื่อทดแทนต้นปาล์มพันธุ์ไม่ดีที่มีอายุมากกว่า 20 ปี ประกอบกับราคาที่อยู่ในเกณฑ์สูง ใจให้เกษตรกรปลูกปาล์มน้ำมันเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะยุทธศาสตร์อุตสาหกรรม ปาล์มน้ำมันปี 2547-2572 เพื่อมุ่งสู่การเป็นผู้ผลิตเพื่อส่งออกน้ำมันปาล์มให้อยู่ในระดับโลก เช่นเดียวกับมาเลเซียและอินโดนีเซียโดยเริ่มจากการใช้นโยบายกำหนดให้ปาล์มน้ำมันเป็น แหล่งพลังงานทดแทนและตั้งเป้าหมายพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันให้ได้ 10 ล้านไร่ในปี 2572 โดยจะ ปลูกเพิ่มปีละ 400,000 ไร่ แบ่งเวลาดำเนินการเป็นระยะละ 5 ปี และตั้งเป้าหมายพื้นที่ปลูก จาก 2.04 ล้านไร่ในปี 2547 เป็น 4.8 ล้านไร่ ในปี พ.ศ. 2560 และมีผลปาล์มสดเพิ่มขึ้นเป็น 6.54 ล้านตัน หรือคิดเป็นน้ำมันปาล์มดิบ 1.18 ล้านตัน จากการส่งเสริมการปลูกปาล์มน้ำมัน พันธุ์ดีในเขตนาร้าง 0.888 ล้านไร่ ไร่ร้าง 0.156 ล้านตัน และปลูกปาล์มน้ำมันแทนยางพาราใน เขตที่ไม่เหมาะสม 0.462 ล้านไร่ และจะเร่งรัดพัฒนาสวนปาล์มน้ำมันเดิมให้มีประสิทธิภาพ เพิ่มขึ้นเพื่อเป็นการสนับสนุนให้เกิดอุตสาหกรรมจากการแปรรูปที่มีมูลค่าสูง เช่นการผลิต น้ำมันไบโอดีเซลเพื่อทดแทนพลังงานที่มีราคาแพงการกำกับดูแลอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันและ น้ำมันปาล์มแบบครบวงจรและการจัดตั้งเมืองปาล์มน้ำมันเพื่อเป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรม ทั้งระบบแต่่นโยบายส่งเสริมปลูกปาล์มน้ำมันทั่วประเทศ ยังไม่มีการวิจัยหรือทดสอบว่าจะ สามารถปลูกปาล์มน้ำมันได้หรือไม่ ยกเว้นในเขตจังหวัดภาคใต้และภาคตะวันออกกว่าในพื้นที่ ส่วนอื่นของประเทศ ที่จะสามารถปลูกปาล์มน้ำมันได้เหมาะสมอีกหรือไม่ทั้งในด้านพื้นที่ ลักษณะของดินและปริมาณน้ำฝนที่เพียงพอ เช่นหากจะขยายการปลูกปาล์มน้ำมันในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันตกและภาคเหนือ จะมีสภาพดินฟ้าอากาศและความ เพียงพอของปริมาณน้ำฝนที่ทำให้มีความเสี่ยงต่อสภาพต้นปาล์มโตช้าและให้ผลผลิตต่ำหรือไม่ เช่นการปลูกปาล์มน้ำมันในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะให้น้ำมันปาล์มเพียงร้อยละ 10-12 ต่อ กิโลกรัม ซึ่งถือว่าอยู่ในอัตราที่ต่ำมาก เมื่อเทียบกับการปลูกในภาคใต้และภาคตะวันออกที่ให้ น้ำมันประมาณร้อยละ 19-20 ต่อกิโลกรัม นอกจากนี้หากมีการปลูกมากจะมีปัญหาล้นตลาดได้ รวมทั้งหากสนับสนุนให้ปลูกกันมากในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมจะส่งผลให้ผลผลิตปาล์มน้ำมันมีต้นทุน ที่สูงมาก

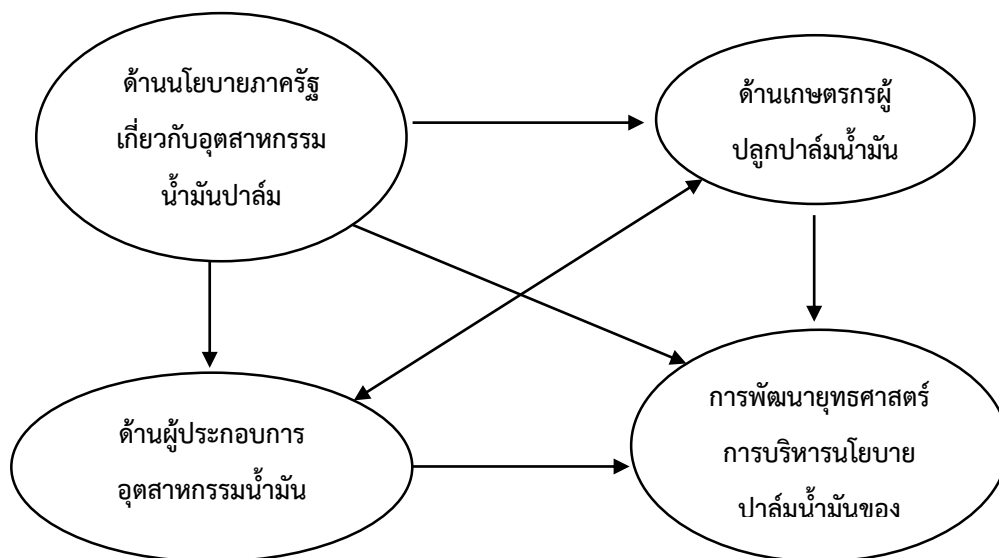
สถานการณ์การผลิตปาล์มน้ำมันในอดีตยังไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ในประเทศ ทำให้ต้องอาศัยการนำเข้าภายใต้การอนุมัติของรัฐบาลและกำหนดข้อจำกัดด้านปริมาณและ ระยะเวลานำเข้าในแต่ละปี ภายใต้โควตาการเปิดตลาดตามพันธะผูกพันกับองค์การการค้าโลก

ในทางปฏิบัติแล้วความต้องการน้ำมันปาล์มส่วนเกินได้ถูกชดเชย จากการลักลอบนำเข้าน้ำมันปาล์มจากมาเลเซียมาโดยตลอด เช่นในปี พ.ศ. 2546 ที่ราคาน้ำมันปาล์มในประเทศมีส่วนต่างจากราคาน้ำมันปาล์มมาเลเซียสูง ซึ่งทำให้ราคาน้ำมันปาล์มในประเทศมีความผันผวน ผู้ค้าน้ำมันปาล์มมักอาศัยการควบคุมที่ไม่เข้มงวดลักลอบนำเข้าน้ำมันปาล์มเพื่อมาขายในประเทศ และกฎระเบียบบางอย่างที่เปิดโอกาสให้หาประโยชน์ได้ เช่น การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) ปลอมให้ผู้ประกอบการใช้เขตส่งเสริมการส่งออก นำเข้าน้ำมันปาล์มเข้ามาขายในประเทศแข่งกับโรงกลั่นน้ำมันปาล์มในประเทศ เป็นต้น ซึ่งส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมปาล์มเป็นลูกโซ่ตั้งแต่โรงกลั่นน้ำมันปาล์ม โรงสกัดน้ำมันปาล์มดิบและเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน ซึ่งกระทรวงพาณิชย์กำหนดให้ผู้นำเข้าต้องรับซื้อน้ำมันปาล์มดิบในประเทศก่อน นับว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ตรงจุดและจะช่วยบรรเทาปัญหาความผันผวนของราคาปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มในประเทศ

สรุปผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อการพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารนโยบายปาล์มน้ำมันของภาครัฐ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์การบริหารนโยบายปาล์มน้ำมันของภาครัฐ ที่มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน ด้านผู้ประกอบการอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มและด้านนโยบายภาครัฐซึ่งแนวทางในการพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารนโยบายปาล์มน้ำมันของภาครัฐ แสดงด้วยภาพที่ 2

ภาพที่ 1 แนวทางในการพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารนโยบายปาล์มน้ำมันของภาครัฐ

สรุปผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อนำเสนอการพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารนโยบายปาล์มน้ำมันของภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ ที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการผลิต ให้เกษตรกรพัฒนาคุณภาพการผลิตปาล์มน้ำมัน ตามยุทธศาสตร์การบริหารนโยบายปาล์มน้ำมันของภาครัฐทั้งระบบ เพราะการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตปาล์มน้ำมันจะตอบสนองความต้องการของประเทศและแข่งขันได้ภายใต้กรอบการค้าเสรีในระดับโลก

ยุทธศาสตร์ที่ 2 นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ใช้ปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์ม ในการผลิตของอุตสาหกรรมโอเลโอเคมีคอล เพื่อการแข่งขันในการดำเนินธุรกิจตอบสนองความต้องการภายในประเทศอุปโภคและบริโภคและการพัฒนาอุตสาหกรรมโอเลโอเคมีคอลขั้นต้นและขั้นสูง ต้องใช้การลงทุน เทคโนโลยีและนวัตกรรม การวิจัยและพัฒนา พัฒนาผลิตภัณฑ์ และปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันทั้งระบบเพื่อรองรับอุตสาหกรรมโอเลโอเคมีคอล พัฒนาการผลิตและการสร้างมูลค่าเพิ่ม ส่งเสริมการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนามาตรฐานตลอดโซ่อุปทาน สร้างตลาดราคาที่มีเสถียรภาพ มีมาตรฐานในการกำหนดราคาซื้อขาย มีการควบคุมจรรยาบรรณซื้อขายผลปาล์มสด ทำให้ระบบการซื้อขาย

ปาล์มได้มาตรฐาน รับซื้อพาผลปาล์มน้ำมันที่มีคุณภาพสูง มีการกำหนดมาตรการควบคุมราคา นโยบายพลังงานเชิงยืดหยุ่นเป็นกลไกในการรักษาเสถียรภาพด้านการตลาดและราคา เสริมสร้างนโยบายการตลาดน้ำมันปาล์มและผลิตภัณฑ์ที่เป็นไปตามกลไกตลาด ที่ก่อให้เกิดการแข่งขันและกระจายผลประโยชน์สู่ผู้เกี่ยวข้องอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การใช้เป็นพืชพลังงาน กำหนดยุทธศาสตร์ส่งเสริมการพัฒนาพลังงานทดแทนส่งเสริมให้เกษตรกรชาวสวนปาล์มมีส่วนร่วมในการผลิตและการใช้พลังงานทดแทนอย่างกว้างขวางมีการปรับมาตรการจูงใจในการลงทุนจากภาคเอกชนให้เหมาะสมกับสถานการณ์

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การบริหารจัดการ การบริหารเพื่อให้เกษตรกรได้ราคาที่เหมาะสมเป็นธรรมและมีปริมาณเพียงพอกับความต้องการ โดยบริหารอุปสงค์อุปทานให้สอดคล้องกัน และจะยกเลิกมาตรการแทรกแซงตลาดตั้งแต่ปี 2565 เป็นต้นไป มีการขยายตลาดผลิตภัณฑ์เชื่อมโยง เอสเอ็มอีกับอุตสาหกรรมการผลิตน้ำมันปาล์มและโอเลโอเคมีคอล ตลอดจนผลักดันการส่งออกปาล์มน้ำมันไปยังประเทศในกลุ่มซีแอลเอ็มวี

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนากฎหมายและข้อบังคับ ผลักดันพระราชบัญญัติปาล์มน้ำมันให้มีผลบังคับใช้ภายในกรอบเวลา คาดว่าจะมีการเสนอร่างกฎหมายให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาภายในปี 2560 และมีผลบังคับใช้ในปี 2561 ปฏิรูปกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ จัดตั้งองค์กรมหาชน และกองทุนพัฒนาปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์ม ภายใต้กรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จัดทำพระราชบัญญัติปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มให้เป็นวาระแห่งชาติ ปฏิรูปกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวกับปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์ม ให้มีความเป็นเอกภาพและสอดคล้องกัน และให้เกษตรกรชาวสวนปาล์มมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน

อภิปรายผล

1. การบริหารนโยบายของภาครัฐตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

การที่ภาครัฐผลักดันนโยบายพลังงานทดแทนให้บริษัทผู้ค้าน้ำมันทุกแห่งต้องจำหน่ายน้ำมันไบโอดีเซลในสถานีบริการน้ำมันทั่วประเทศทำให้เกิดความต้องการน้ำมันปาล์มดิบเพิ่มขึ้นเป็นการจูงใจให้เกษตรกรผู้ปลูกปาล์ม ขยายพื้นที่ปลูกเป็นจำนวนมาก และใช้นโยบายส่งเสริมปลูกปาล์มน้ำมันที่เหมาะสมทั้งในแต่ละพื้นที่ ตามลักษณะของดินและปริมาณน้ำฝนที่

เพียงพอ หากจะขยายการปลูกปาล์มน้ำมันจะต้องมีความเหมาะสมของสภาพดินฟ้าอากาศ ความเพียงพอของปริมาณน้ำฝนที่มีฝนตกชุกต้องมีการพัฒนาผลผลิตตั้งแต่ต้นให้ได้จำนวนตันต่อไร่ให้มากที่สุด พันธุ์ที่ปลูกต้องเหมาะสม ในแต่ละพื้นที่ ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขัน ให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ นเรศวร ชื่นอินมณู (นเรศวร ชื่นอินมณู, 2560) ที่ศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มระดับชุมชน ผลการวิจัยพบว่ามีองค์ประกอบด้านการกำหนดเป้าหมายของธุรกิจ ด้านความรู้เกี่ยวกับปาล์ม และด้านการสร้างเครือข่ายในธุรกิจเดียวกัน ซึ่งทุกหน่วยงานควรมีการปรับปรุงการบริหารจัดการนโยบายที่ทำให้เกษตรกรไม่ประสบปัญหาเหมือนในปัจจุบัน สามารถแก้ไขปัญห ปริมาณผลผลิตปาล์มน้ำมันเพิ่มขึ้นทุกปีแต่ปริมาณการใช้น้ำมันปาล์มเพิ่มขึ้นไม่มาก หรือปัญหาราคาน้ำมันปาล์มจากการถูกกดราคาราคาผลปาล์มสดลดลงอยู่ในระดับราคาที่ต่ำ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารนโยบายปาล์มน้ำมันของภาครัฐ

การวิจัยและพัฒนา พัฒนาลิขสิทธิ์ และปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันทั้งระบบเพื่อรองรับอุตสาหกรรมโอเลโอเคมิคอล พัฒนาการผลิตและการสร้างมูลค่าเพิ่ม ส่งเสริมการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เสริมสร้างการผลิตสินค้าเกษตรที่เป็นพืชอาหารและพลังงาน ให้เกิดความมั่นคง สนับสนุนการพัฒนาระบบตลาด สร้างความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจภูมิภาค และระหว่างประเทศ ส่งเสริมและพัฒนางานวิจัยด้านการเกษตร สอดคล้องกับ Hood, Christopher ที่กล่าวถึง การแปรรูป การสกัดหรือหีบน้ำมันออกจากเปลือกผลปาล์มสด การนำน้ำมันปาล์มดิบและน้ำมันเมล็ดในมาทำการกลั่นให้บริสุทธิ์โดยแยกสิ่งเจือปนต่าง ๆ ออกจากน้ำมันเพื่อนำน้ำมันไปอุปโภคและบริโภค (Hood, Christopher, 2001) ส่งเสริมงานวิจัยทางด้านเศรษฐศาสตร์ด้านปาล์มน้ำมันซึ่งสามารถเป็นฐานข้อมูลในการตัดสินใจการวางแผนควบคุมจذبซื้อผลปาล์ม

3. นำเสนอการพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารนโยบายปาล์มน้ำมันของภาครัฐที่มีประสิทธิผล

การใช้ปาล์มน้ำมันเป็นพืชพลังงาน ต้องมีการกำหนดยุทธศาสตร์ส่งเสริมการพัฒนาพลังงานทดแทนส่งเสริมให้เกษตรกรชาวสวนปาล์มมีส่วนร่วมในการผลิตและการใช้พลังงาน

ทดแทนอย่างกว้างขวางมีการปรับมาตรการจูงใจในการลงทุนจากภาคเอกชนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ โดยให้รัฐบาลมีนโยบายแก้ปัญหาผลผลิตปาล์มน้ำมันล้นตลาดโดยให้โรงไฟฟ้ารับซื้อปาล์มเพื่อนำมาใช้เป็นเชื้อเพลิงในการผลิตไฟฟ้าซึ่งการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยรับนโยบายมามอบหมายให้โรงไฟฟ้ากระบี่ดำเนินการปรับปรุงและติดตั้งอุปกรณ์เพิ่มเติมเพื่อให้สามารถเผาไหม้น้ำมันปาล์มดิบใช้เป็นพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก สนับสนุนการผลิตพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือกอย่างต่อเนื่องชัดเจน ให้สอดคล้องกับศักยภาพการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์ม เช่น ไบโอดีเซล พลังงานชีวมวลและชีวภาพ สอดคล้องกับ ชัยพร จิงโชติกะพิสิฐ ศึกษาเรื่อง การสังเคราะห์เชื้อเพลิงชีวภาพจากน้ำมันจากทะลายปาล์มเปล่าด้วยตัวเร่งปฏิกิริยาโคโลไมต์ในเครื่องปฏิกรณ์แบบกะ (ชัยพร จิงโชติกะพิสิฐ, 2558) จากการที่น้ำมันจากทะลายปาล์มเปล่าเป็นทางเลือกหนึ่งของแหล่งพลังงานทดแทนซึ่งสามารถนำมาผลิตเป็นเชื้อเพลิงชีวภาพ งานวิจัยนี้สังเคราะห์เชื้อเพลิงชีวภาพจากการไพโรไลซิสน้ำมันจากทะลายปาล์มเปล่าในเครื่องปฏิกรณ์ กำหนดมาตรฐานของคุณภาพและการจัดการแต่ละขั้นตอน เช่น เครื่องมือตรวจวัด คุณภาพน้ำมัน การใช้ประโยชน์จากต้นปาล์มน้ำมันเก่าปรับปรุงคุณภาพในการผลิตพลังงานทางเลือกเพื่อให้สามารถผลิตน้ำมันไบโอดีเซลคุณภาพสูงและมีมูลค่าเพิ่มสูงพัฒนาคุณสมบัติในการนำไปใช้งาน โดยไม่ก่อให้เกิดสร้างความเสียหายให้แก่เครื่องยนต์ ช่วยในการยืดอายุการใช้งานของเครื่องยนต์ รวมไปถึงการพัฒนาให้สามารถใช้ได้กับเครื่องยนต์ของยานพาหนะประเภทอื่น เช่น เครื่องบินและรถไฟ

สรุป

การเพิ่มผลผลิตปาล์มน้ำมันต่อไร่และลดต้นทุนการผลิต ด้วยวางแผนการผลิตในพื้นที่ที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตปาล์มน้ำมันตามหลักการแผนที่เกษตรกรเพื่อบริหารจัดการเชิงรุก ส่งเสริมการปลูกทดแทนปาล์มน้ำมันด้วยปาล์มพันธุ์ดี ในพื้นที่เหมาะสม จัดทำแผนดำเนินงานส่งเสริมปลูกปาล์มน้ำมัน และอบรมเกษตรกรในการปลูกทดแทน ร่วมกับการจัดทำแปลงต้นแบบส่งเสริมการปลูกพืชแซมตามความเหมาะสมในพื้นที่ ระหว่างรอปาล์มน้ำมันให้ผลผลิต โดยกรมส่งเสริมการเกษตร สนับสนุนต้นกล้าปาล์มน้ำมัน และค่าปัจจัยการผลิตเพื่อจัดทำแปลงต้นแบบส่งเสริมการปลูกพืชแซม ส่งเสริมการเกษตร ผลิตต้นกล้าปาล์มน้ำมันพันธุ์ดี และพัฒนาดำเนินการ นำมาเพาะเลี้ยงและอนุบาล จนต้นกล้าปาล์มน้ำมันมีอายุ 10 - 12 เดือน

จึงส่งมอบให้เกษตรกรนำลงปลูกในแปลง โค่นต้นปาล์มเก่าและเตรียมพื้นที่ปลูกและวิธีการปลูก ปาล์มน้ำมันทดแทนส่วนเก่า โดยเกษตรกรโค่นต้นปาล์มเก่า เตรียมพื้นที่ การปลูกและดูแล รักษาสวนปาล์มน้ำมันระยะเวลา 3 ปีก่อนให้ผลผลิต ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิตปาล์ม น้ำมัน ในพื้นที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมโดยการพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและให้ เกษตรกรมีการปลูกปาล์มน้ำมันพันธุ์ดีเพิ่มขึ้น มีความสามารถในการผลิต การจัดการสวนปาล์ม น้ำมัน อย่างมีประสิทธิภาพ ยกระดับผลผลิตต่อไร่และลดต้นทุนการผลิตและเครือข่ายการผลิต และซื้อขายผลผลิตปาล์มน้ำมันที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1.1 ภาครัฐมีนโยบายในการพัฒนาและส่งเสริมโดยถือเป็นยุทธศาสตร์ของชาติ ที่ เป็นผู้สร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ที่เป็นปัจจัยสำคัญของอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันในประเทศไทย ซึ่งมูลค่าการตลาดหลายแสนล้านบาทต่อปี เป็นตัวขับเคลื่อนอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันใน ประเทศไทย ชัดความสามารถหรือสมรรถนะที่สามารถบริหารทรัพยากรของตนได้อย่างมี ประสิทธิภาพสูงสุดและคุ้มค่ามากที่สุดด้วยกระบวนการทางกลยุทธ์ ที่ก่อให้เกิดประสิทธิผล จะ เป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและความมั่นคง

1.2 ภาครัฐไทยควรมีนโยบายในการสนับสนุนในการสร้างความเจริญเติบโต โดย การลงทุนในรากฐานที่มั่นคงเหมาะสม ซึ่งมีองค์ประกอบจากการทำงานร่วมกัน การสร้าง พันธมิตรและ การยกระดับความสามารถภายในประเทศสู่ระดับชาติ และทำให้เกิดรายได้ที่มา จากภาษีอากรและค่าธรรมเนียมที่กระตุ้นการเจริญเติบโต ผู้ประกอบการ เป็นผู้ทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ด้วยการค้นพบหรือคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่เป็นพื้นฐานสำคัญ ในการพัฒนาสินค้าหรือบริการใหม่หรือสินค้าที่มีคุณภาพแตกต่างกันออกไปออกสู่ท้องตลาด

1.3 ในการพัฒนาอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันในประเทศไทยให้ดีและเจริญขึ้น สนอง ความต้องการของผู้ซื้อจากทั่วโลกให้ได้ดียิ่งขึ้น เศรษฐกิจที่เริ่มดีขึ้นจะเป็นตัวกระตุ้นให้ ภาคอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันในประเทศไทยมีการปรับตัวไปสู่ระดับที่สูงขึ้น โดยการสร้าง บรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้ภาคอุตสาหกรรมใช้เทคโนโลยีทางการผลิตในขั้นที่สูงขึ้น

1.4 การพัฒนาปัจจัยในการพัฒนาอุตสาหกรรมในการผลิตที่มีคุณภาพมาตรฐานภาครัฐต้องกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวของตลาด ต้องมีการสนับสนุนงานวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด

1.5 สถานะการแข่งขันของอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันในประเทศไทยมีการแข่งขันกันเองมากขึ้นเนื่องจากมีจำนวนคู่แข่งอยู่ค่อนข้างมากและผู้ประกอบการในตลาดมีศักยภาพในการผลิตใกล้เคียงกัน ทำให้สามารถครองตลาดได้ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันมาก ทำให้ผู้ประกอบการในธุรกิจนี้ส่วนใหญ่จึงต้องนำกลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูง ด้านราคาและความมีมาตรฐานมาใช้ในการขายผลิตภัณฑ์เพื่อต่อสู้กับคู่แข่ง

1.6 การพัฒนาอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันในประเทศไทยควรทำการส่งเสริมทางด้านการพัฒนาสินค้า ออกแบบและสร้างผลผลิตของประเทศอย่างมีระบบตามมาตรฐานสากลที่จะเป็นพื้นฐานอย่างดีในการยกระดับอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันในประเทศไทยก้าวสู่การเป็นประเทศที่สามารถผลิตสินค้าตามความต้องการของตลาดโลกได้ในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเฉพาะอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันเท่านั้น ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการเชื่อมโยงระหว่างอุตสาหกรรมอื่น ๆ ทั้งต้นน้ำและปลายน้ำ เพื่อให้เกิดความครบถ้วนของกระบวนการธุรกิจอุตสาหกรรม

2.2 ผู้ที่สนใจอาจจะศึกษากลุ่มอื่น ๆ ของอุตสาหกรรมนี้ ในภาพรวมให้ครบถ้วน โดยเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ของผลประกอบการของอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันในประเทศไทยในส่วนอื่นซึ่งจะทำให้มองเห็นภาพในองครวม ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.3 การศึกษากลุ่มประชากรอื่นเพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของปัจจัยในด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันและที่คาดหวัง ว่ามีความแตกต่างจากงานวิจัยนี้อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2561). ปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์ม กลุ่มพืชน้ำมัน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

ชัยพร จิงโชติกะพิศุฐ. (2558). การสังเคราะห์เชื้อเพลิงชีวภาพจากน้ำมันจากทะเลลายปาล์มเปล่า ด้วยตัวเร่งปฏิกิริยาโคโลไมต์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ธีรพงศ์ จันทรนิม. (2559). หนังสือคู่มือเกษตรกร การผลิตปาล์มน้ำมันอย่างมีประสิทธิภาพ. ศูนย์วิจัยและพัฒนาการผลิตปาล์มน้ำมัน คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา: ห้างหุ้นส่วนสามัญ หาดใหญ่ ดิจิตอล พรินท์.
- นเรนเรศวร์ ชื่นอินมณ. (2560). รูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มระดับชุมชน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พีรเดช ทองอำไพ. (10 พฤศจิกายน 2561). อุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. เข้าถึงได้จาก www.arda.or.th/easyknowledge/easy-articles-detail.php?id=91
- ส่วนวิจัยเศรษฐกิจพืชไรนา. (2560). ข้อมูลเศรษฐกิจการเกษตร: ปาล์มน้ำมัน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- Carlos, A. (2010). Strategic Tecnology Panning using Roadmaps in the value system. Copyright by ProQuest LLC. United States Code: This edition of the work is protected against unauthorized copying under Title 17.
- Hood, Christopher. (2001). Public service bargains and public service reform In: Peters, B. Guy and Pierre, Jon, (eds.) Politicians, Bureaucrats and Administrative Reform. Routledge/ECPR studies in European political science. London: UK: Routledge.

มรดกโลกจังหวัดพระนครศรีอยุธยา: ปัญหา อุปสรรค
และกระบวนการจัดการของภาคีเครือข่ายในพื้นที่*
WORLD HERITAGE, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE
PROBLEMS, OBSTACLES AND MANAGEMENT PROCESSES OF
LOCAL NETWORK PARTNERS.

พระสิทธิสิงหเสนี

Phra Sithtisinghasanee

พระครูวิจิตรปทุมรัตน์ (นาคมี)

Phrakru Vijitpathumrat (Nakmee)

พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปณฺโญ

Phrakhrusangharak Chakkit Bhuripaṇṇo

นพดล ดีไทยสงค์

Noppadol Deethaisong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: dewes280@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหากระบวนการจัดการพื้นที่มรดกโลกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ขององค์กรภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชนในการจัดการแหล่งมรดกโลกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการมรดกโลกของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 18 คน และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 12 คน วิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา เพื่อจัดหมวดหมู่ของเนื้อหา (Category) แล้ว

* Received 22 April 2019; Revised 15 May 2019; Accepted 17 May 2019.

นำมาสังเคราะห์เชิงระบบ (Systematic synthesis) เพื่อหาประเด็นร่วมหรือประเด็นหลักและอธิบายเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

ด้านการบริหารจัดการแผนแม่บท ไม่ได้รับการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องขาดบุคลากรและงบประมาณ ไม่ได้รับการส่งเสริมทางด้านการท่องเที่ยวจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และไม่ตอบสนองการใช้งานจนกลายเป็นพื้นที่รกร้าง ขาดงบประมาณการดำเนินงานตามแผนและเทศบาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรจัดระเบียบร้านค้า ไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรมของพื้นที่มรดกโลก ควบคู่ไปกับความรับผิดชอบแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลกของเทศบาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: มรดกโลก, พระนครศรีอยุธยา, การบริหารจัดการ

Abstract

The main objectives of the study are: 1) to study the problems of the process of managing the World Heritage Area in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province 2) to study the relationship of government organizations Local government organization And the public sector in managing world heritage sites in Phra Nakhon Si Ayutthaya 3) to propose guidelines for the management of world heritage of Phra Nakhon Si Ayutthaya Is qualitative research (qualitative research), 18 in-depth interviews and 12 focus groups discussions, content analysis, present data by descriptive method To categorize the content (Category) and then use the systematic synthesis to find common issues or main issues and explain the content

The results of the research were as follows:

Master plan management not continuously operating Lack of personnel and budget. Not being promoted in tourism from related agencies and did not respond to use until it became a desolate area Lack of budget for

implementation of the plan. Ayutthaya Municipality Should organize stores Not causing the decline of the World Heritage Area Along with responsibility for the management of the World Heritage Area of the Municipality Phra Nakhon Si Ayutthaya Province And guidelines for effective management development

Keywords: World Heritage, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Management

บทนำ

อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาได้จดทะเบียนเป็นมรดกโลกจากองค์การยูเนสโก ภายใต้ชื่อ"นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและเมืองบริวาร" ในการประชุมคณะกรรมการมรดก โลกสมัยสามัญครั้งที่ 15 เมื่อปี พ.ศ. 2534 ที่เมืองคาร์เทจ ประเทศตูนิเซีย ด้วยข้อกำหนดและหลักเกณฑ์พิจารณาให้เป็นมรดกโลก เนื่องจากเป็นสิ่งที่ยืนยันถึงหลักฐานของวัฒนธรรม หรืออารยธรรมที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบันหรือว่าที่สาบสูญ โดยอยุธยามีลักษณะภูมิประเทศเป็นเกาะเมืองมี แม่น้ำล้อมรอบ 3 สายคือแม่น้ำป่าสัก แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งแม่น้ำลพบุรีด้านทิศเหนือ แม่น้ำป่าสักด้านทิศตะวันออก และแม่น้ำเจ้าพระยาด้านทิศตะวันตกและทิศใต้ มีเนื้อที่ 1,810 ไร่ ตั้งอยู่ภายในเกาะเมืองอยุธยา อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ไปทางทิศเหนือประมาณ 75 กิโลเมตร ลักษณะของเกาะเมืองอยุธยาเป็นไปตามสภาพของแม่น้ำที่กัดเซาะแผ่นดิน มีรูปร่างไม่แน่นอน มีลักษณะคล้ายน้ำเต้าและในปีพุทธศักราช 2540 กรมศิลปากรได้ประกาศกำหนดเขตที่ดิน โบราณสถานพระนครศรีอยุธยาเพิ่มเติม ซึ่งครอบคลุมเกาะเมืองอยุธยา และพื้นที่รอบนอกเกาะเมือง ทุกด้านที่ปรากฏหลักฐานด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี พื้นที่โบราณสถานประมาณ 3,000 ไร่ โดยอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยามีพื้นที่ทั้งหมด 1,810 ไร่ ตั้งอยู่ที่อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จัดตั้งเป็นอุทยานประวัติศาสตร์มา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 กรุงศรีอยุธยา เป็นอดีตราชธานีของราชอาณาจักรไทย ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 19-23 เป็นระยะเวลาอันยาวนานถึง 417 ปี ที่ผ่านมานั้น

ในช่วงเวลาอันยาวนานนี้ กรุงศรีอยุธยาได้สร้างสรรค์ผลงานทางสถาปัตยกรรม ศิลปกรรมและหล่อหลอม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ความเป็นไทย ตกทอดมาจวบจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นต้นแบบของกรุงเทพมหานครอีกด้วย องค์การศึกษา

วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) จึงประกาศให้อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเป็นมรดกโลก ซึ่งสถานที่ที่เป็นมรดกโลก ถึงแม้จะได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกแต่ก็อาจถูกถอดถอนได้ หากการบริหารจัดการไม่ดีทำให้มีสถานะเสื่อมโทรมแปรเปลี่ยนไปจากเกณฑ์ที่วางไว้ สถานที่เหล่านี้จะถูกติดตามประเมินทุก ๆ 3 ปี หากผลการประเมินพบว่าการบริหารจัดการพื้นที่และทรัพยากร อันทรงคุณค่าไม่ปฏิบัติตามเกณฑ์ของการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก ก็เป็นสิ่งที่คณะกรรมการสามารถ ดำเนินการถอดถอนได้ จากสถานะการดำเนินงานดังกล่าว ปัจจุบันจังหวัดพระนครศรีอยุธยากำลัง ประสบปัญหาจากการมีร้านค้า และผู้คน que เข้ามารุกล้ำพื้นที่บริเวณเมืองมรดกโลก ดังนั้นจึงเกิดปัญหาที่ว่าองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) อาจจะถอดถอน อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาออกจากเมืองมรดกโลก ซึ่งปัญหานี้ นายเมธาตล วิจักขณ์ ผู้อำนวยการอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาได้กล่าวว่า “ เหตุผลแรกที่ยูเนสโก ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกให้ที่นี่ คือ อยุธยาเป็นเมืองน้ำ เป็นศูนย์กลาง การติดต่อค้าขาย ดังนั้น อยุธยามีความสำคัญพอแน่นอนควรค่าแก่การเป็นมรดกโลก แต่มันมีปัญหา ปรากฏให้เห็น อยุธยาเปรียบเป็นเมืองหลวงที่ตายแล้ว เพราะโดนเผาทำลาย ซึ่งแตกต่างจากหลวงพระบางของลาวที่ยังมีลมหายใจอยู่ ดังนั้นแนวทางการอนุรักษ์และวิถีชีวิตของผู้คนก็ต่างกัน แล้ว ตอนนี้เราพยายามควบคุมได้เต็มที่แค่ 1,810 ไร่ ที่ถูกจำกัดเป็นพื้นที่มรดกโลกตามในอนุสัญญา (จิรา นุชโสภา และคณะ, 2554)

ความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นมูลเหตุให้ผู้วิจัยทำการศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรคและในการจัดการแหล่งมรดกโลกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ระหว่างองค์กรภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชนต่อการอนุรักษ์แหล่งมรดกโลก จะเกิดประโยชน์ต่อหน่วยงาน ต่าง ๆ ที่จะนำไปดำเนินการจัดการเพื่อพัฒนาส่งเสริมความรู้ การมีส่วนร่วมและการปลูกฝังจิตสำนึกให้ประชาชนได้เห็นถึงความสำคัญ และร่วมมือกันอนุรักษ์โบราณสถานให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหากระบวนการจัดการพื้นที่มรดกโลกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ขององค์กรภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชนในการจัดการแหล่งมรดกโลกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการมรดกโลกของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “มรดกโลกจังหวัดพระนครศรีอยุธยา : ปัญหา อุปสรรคและกระบวนการจัดการของภาคีเครือข่ายในพื้นที่” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แบบสัมภาษณ์สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ครอบคลุมในประเด็นที่ศึกษา

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ 1) ขอหนังสือจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขออนุญาตเก็บข้อมูล เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเตรียมความพร้อมในการให้สัมภาษณ์ 2) ดำเนินการสัมภาษณ์ โดยการนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ มีการบันทึกเทปและการถ่ายภาพประกอบ

2.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักจากคัดเลือกแบบเจาะจง (Purpose Sampling) จำนวน 12 คน

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) ที่ได้จากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) วิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อจัดหมวดหมู่ของเนื้อหา (Category) สังเคราะห์เชิงระบบ (Systematic synthesis) นำเสนอโดยเขียนเป็นความเรียง

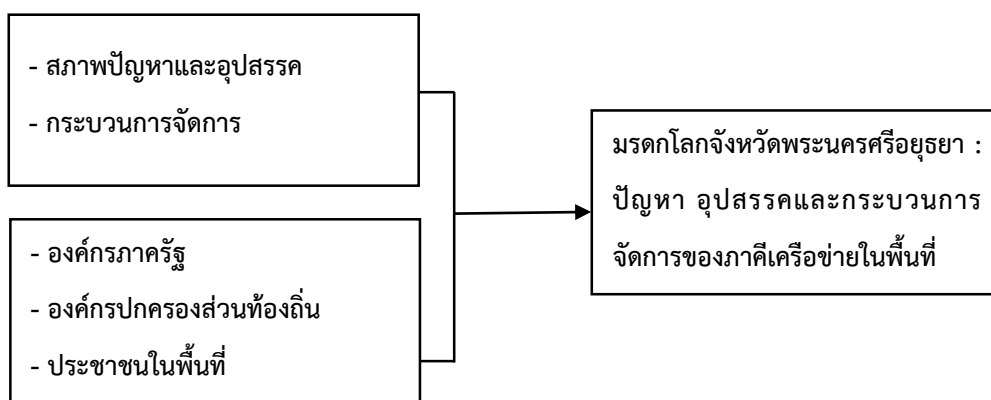
3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแหล่งมรดกโลกของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ 3 ด้าน ประกอบด้วย สภาพบริบทปัญหาการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของภาครัฐและชุมชนในพื้นที่และข้อเสนอแนะ

3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาวิจัยเรื่อง ได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ของการวิจัย คือ พื้นที่ที่เป็นอุทยานประวัติศาสตร์มรดกโลกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย พระราชวังโบราณ วัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ วัดพระรามและวิหารพระมงคลบพิตร

3.3 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย ผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบการท่องเที่ยว จำนวน 10 คน และผู้แทนจากชุมชนแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลก 11 คน

กรอบแนวคิด

ผลการวิจัย

สภาพปัญหาและอุปสรรคกระบวนการจัดการพื้นที่มรดกโลกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การจัดการและดูแลแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมของอุทยาน

ประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ปัญหาที่สำคัญที่ถือว่าเป็นประเด็นหลักที่เกิดขึ้นในปัจจุบันสามารถสรุปสาระสำคัญในแต่ละประเด็นได้ ดังนี้

1. สภาพปัญหาพื้นที่ภายในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

การใช้ประโยชน์ที่ดิน ยังขาดความชัดเจนของแนวทางอนุรักษ์ กฎกระทรวงผังเมืองรวมทั้งยังคงส่งเสริมให้บริเวณจากแนวถนนโรจนะไปยังด้านตะวันออกของเกาะเมืองเป็นเขตการพัฒนา รวมทั้งการถมดินในเขตโบราณสถาน เพื่อการก่อสร้างอาคารทั้งของภาครัฐและประชาชน ล้วนมีผลต่อการทำลายสัณฐานของเมืองและทิศทางการระบายน้ำ ทำให้ตัวโบราณสถานอยู่ระดับต่ำกว่าพื้นที่ทั่วไป ลดความโดดเด่นในคุณค่าและถูกทำลายจากน้ำท่วมในฤดูฝน

1.1 สภาพเฉพาะตัวโบราณสถาน ปัญหาการเสื่อมสภาพของโบราณสถานเนื่องจากสภาพแวดล้อมตามกาลเวลา และปัญหาการซ้อนทับของอาคารบ้านเรือนของประชาชน การใช้ที่ดินบนพื้นที่โบราณสถานที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ สภาพชำรุดทรุดโทรมของโบราณสถาน โดยเฉพาะโบราณสถานที่เป็นถนนได้ถูกปรับเปลี่ยน ลาดยางเป็นถนนสายใหม่ใช้เป็นเส้นทางสัญจรของประชาชนในปัจจุบัน

1.2 สภาพด้านโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ สภาพทั่วไปในขอบเขตโบราณสถานรวมทั้งถนน ทางเท้า คูน้ำ สะพาน โบราณสถานบางส่วนถูกสร้างทับด้วยคอนกรีต หรือถนนลาดยาง ถูกปรับพื้นที่ให้สวยงาม แต่ทำให้เอกลักษณ์ของเมืองโบราณถูกทำลายลงไปในรูปแบบที่สร้างใหม่ แต่บางแห่งอยู่ในสภาพทรุดโทรม อีกทั้งบ้านเรือน ร้านค้าเพิ่มขึ้น ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย หน่วยงานที่รับผิดชอบไม่ได้เข้าไปจัดระบบร้านค้า จึงทำให้สภาพโบราณสถานไม่สวยงามเหมือนอดีตที่ผ่านมา

1.3 สภาพด้านการบริหารจัดการของหน่วยงาน ในพื้นที่มีหลายหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลสิ่งต่าง ๆ ในพื้นที่ ทำให้เกิดข้อขัดแย้งในการดำเนินงาน เนื่องจากการจัดแผนแม่บทไม่ชัดเจนและขาดงบประมาณและบุคลากร ทั้งในส่วนความรับผิดชอบของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา สำนักศิลปากร อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา การบริหารจัดการด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่ ซึ่งเป็นแหล่งมรดกโลก จะดำเนินการได้อย่างล่าช้า เพราะต้องขออนุญาตจากทางกรมศิลปากรและขั้นตอนทางราชการ

1.4 สภาพด้านการบังคับใช้กฎหมาย พระราชบัญญัติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535) ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับกับการบริหารจัดการโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ สถานที่ ศักดิ์สิทธิ์ทั่วประเทศ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก แต่พื้นที่ซึ่งเป็น โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดก ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ใจกลางเมืองพระนครศรีอยุธยา ยังเป็นพื้นที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา และองค์การบริหารส่วนตำบล กรมศิลปากรไม่สามารถใช้อำนาจหน้าที่ของตนโดยเด็ดขาดเพียงหน่วยงานเดียว จึงเป็นปัญหาที่ยืดเยื้อมาจนถึงปัจจุบันเกี่ยวเนื่องด้วยกฎหมาย

2. ความสัมพันธ์ขององค์กรภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชน ในการจัดการแหล่งมรดกโลกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการแหล่งมรดกโลก ในการบริหารจัดการแหล่งมรดกโลก มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการ แหล่งมรดกโลกโดยตรงซึ่งส่วนใหญ่ทำเพราะมีบทบาทหน้าที่ในการทำงาน ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์จังหวัดอยุธยาและสำนักศิลปากรที่ 6 กรมศิลปากร รวมทั้งส่วนงานของจังหวัดอยุธยา ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งจากองค์กรที่เป็นหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานในองค์กรภาคเอกชน องค์กรทางศาสนา รวมทั้งองค์กรปกครองท้องถิ่นและประชาชนก็ตาม มองว่าทุกภาคส่วนควรจะเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะพหุภาคีที่จะช่วยในการอนุรักษ์และพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์ให้มีความรุ่งเรืองและเป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในชาติ อุทยานประวัติศาสตร์อยุธยาที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกป้องรักษาจะต้องทำให้ประชาชนมีความรักมีความห่วงแหนต่อโบราณสถาน เป็นเรื่องที่จะต้องให้ความรู้ที่ถูกต้องในการอนุรักษ์พัฒนา การให้ความรู้ข้าราชการต้องดูแลประชาชนจึงอยากสร้างความเข้าใจ ให้กับประชาชน ให้มีความรู้ในการอนุรักษ์เพื่อที่จะเป็นการสร้างเครือข่ายและการทำงานร่วมกัน ระหว่างกรมศิลปากรกับชาวบ้านในการดูแลรักษาโบราณสถาน ที่ผ่านมายังประสบปัญหา ดังนี้

2.1 การบริหารด้านแหล่งทุน เพื่อบริหารจัดอุทยานประวัติศาสตร์ กรมศิลปากรเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในการบูรณะคุ้มครองป้องกันรักษาอนุรักษ์ฟื้นฟูโบราณสถาน โดยได้รับ

การจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลโดยตรง การเบิกจ่ายเงินก็เป็นไปตามระเบียบกระทรวงการคลัง

2.2 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการให้ความรู้ แก่หน่วยงานภาครัฐโดยองค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล ได้มีส่วนร่วมโดยการจัดอบรมให้ความรู้กับประชาชนในรูปแบบของโครงการจัดอบรมสัมมนา นอกจากนั้นยังมีการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งมรดกโลกโดยภาคเอกชน

2.3 การมีส่วนร่วมในการบริหารด้านการตลาด หน่วยงานภาคเอกชนได้มีส่วนร่วมโดยมีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ โบชัวร์ ป้ายบอกทางต่าง ๆ เว็บไซต์เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว ได้ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวแก่ชาวไทยและชาวต่างชาติ หน่วยงานที่มีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งมรดกโลกที่สำคัญ ได้แก่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีหน้าที่โดยตรงในการทำสื่อโฆษณาร่วมกับทางท้องถิ่น

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการมรดกโลกของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ข้อเสนอแนะที่ได้จากประชาชน นำมาวิเคราะห์สภาพปัญหาความเป็นจริงที่เกิดขึ้น จะได้ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชากรกลุ่มตัวอย่าง การจัดการมรดกโลก ผู้วิจัยขอเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมที่สร้างขึ้นประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นการสร้างพื้นฐานความรู้ ขั้นที่ 2 ขั้นการนำไปสู่การปฏิบัติ ขั้นที่ 3 ขั้นการปลูกจิตสำนึกเพื่อให้เกิดความรักและหวงแหน

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “มรดกโลกจังหวัดพระนครศรีอยุธยา : ปัญหา อุปสรรคและกระบวนการจัดการของภาคีเครือข่ายในพื้นที่” ผู้วิจัยสรุปอภิปรายผลการวิจัยในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. สภาพปัญหาและอุปสรรคกระบวนการจัดการพื้นที่มรดกโลกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในการจัดการและดูแลแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ปัญหาที่สำคัญที่ถือว่าเป็นประเด็นหลักที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ดังนี้

1.1 สภาพปัญหาพื้นที่ภายในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา พบว่า การใช้ประโยชน์ที่ดิน พื้นที่สีแดงย่านพาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัยของประชาชน สร้างบ้านเรือนอยู่ใกล้ หรือบุกรุกพื้นที่ หนาแน่นไปด้วยบ้านเรือนประชาชน ซึ่งบางแห่งร้านค้าขายติดกำแพงเมืองมรดกโลกด้วย หน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องคอยควบคุมอาคารสูงและอาคารใหญ่เป็นกรณีพิเศษ เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทยส่วนใหญ่ภายในเกาะเมืองให้โดดเด่นสมกับคำว่ามรดกโลกพระนครศรีอยุธยา ปัจจุบันนี้ ยังพบการปลูกสร้างอาคาร ยังไม่เป็นระเบียบ เพราะขาดการบังคับใช้กฎหมายและความร่วมมือของชุมชน ถ้าไม่มีการควบคุมการปลูกสร้างอาคารบ้านเรือนจะมีผลต่อการบดบัง เกิดสภาพแวดล้อมที่บีบรัดต่อขนาดพื้นที่และตัวโบราณสถาน ลดความโดดเด่นและคุณค่าที่สามารถสัมผัสได้ด้วยสายตาและความรู้สึกทางด้านศิลปะอันโดดเด่น ส่วนการอนุรักษ์โบราณสถาน พื้นที่อนุรักษ์มีขอบเขตที่แคบเกินไป ไม่สามารถคุ้มครองป้องกันไม่ให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดิน การก่อสร้างอาคารและกระทำการกิจกรรมต่าง ๆ ในบริเวณพื้นที่โดยรอบและส่งผลกระทบต่อทัศนียภาพของควมมีคุณค่าของศิลปกรรมภายในเกาะเมืองได้

1.2 สถานภาพเฉพาะตัวโบราณสถาน จะพบปัญหาการเสื่อมสภาพของโบราณสถานเนื่องจากสภาพแวดล้อมตามกาลเวลา และปัญหาการซ้อนทับของอาคารบ้านเรือน การใช้ที่ดินบนพื้นที่โบราณสถานที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และโบราณสถานอยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรม สอดคล้องกับงานวิจัย รัญจวน ประวัติเมือง (รัญจวน ประวัติเมือง, 2556) การเดินทางมาท่องเที่ยว เพราะคุณค่าของโบราณสถาน และกิจกรรมการไหว้พระลักษณะการเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมใช้รถยนต์ส่วนตัว นักท่องเที่ยวต่างชาติใช้รถประจำทาง และเครื่องบิน สิ่งนี้นักท่องเที่ยวอยากให้พัฒนาศักยภาพ คือ การจัดการเกี่ยวกับป้ายบอกถนน ป้ายสื่อความหมายและความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยที่มาท่องเที่ยวในแหล่งโบราณสถานพระนครศรีอยุธยา

1.3 สถานภาพด้านโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นถนน ทางเท้า คูน้ำ สะพาน ซึ่งเป็นโบราณสถาน บางแห่งได้ถูกปรับปรุง ซ่อมแซมขึ้นใหม่ ถนนถูกสร้างทับด้วยคอนกรีตหรือถนนลาดยาง บางส่วนถูกถูกลบ จึงทำให้พื้นที่โบราณสถานดั้งเดิมสูญเสียความเป็นเอกลักษณ์เมืองโบราณถูกทำลายลงไปด้วย แม้ว่าจะพื้นที่จะถูกปรับปรุงให้สวยงามขึ้นก็ตาม หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องเข้ามาควบคุมการก่อสร้าง หรือปรับปรุงสถานที่ให้สวยงาม แต่ต้องรักษาเอกลักษณ์ไว้ เพื่อไม่เป็นการทำลายประวัติศาสตร์โบราณสถานอันยาวนาน ซึ่งเป็นที่

สนใจของนักท่องเที่ยวทั่วโลก เดินทางมาชมและรู้จักประเทศ เพราะโบราณสถานมรดกโลก กรุงศรีอยุธยา

1.4 สภาพด้านการบังคับใช้กฎหมาย ยังพบว่า พระราชบัญญัติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535) ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับกับการบริหารจัดการโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทั่วประเทศ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีโบราณสถานมรดกโลก ตั้งอยู่ในกลางเมืองและมีบ้านเรือนชุมชนรอบล้อมแต่ละพื้นที่นั้น จะอยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ เช่น ปัจจุบัน ปัญหาการบุกรุกพื้นที่วัดมงคลพิตรของร้านค้า กรมศิลปากร ไม่สามารถเข้าไปบริหารจัดการได้โดยเด็ดขาดแต่เพียงหน่วยงานเดียว แต่ต้องมีหลายหน่วยงานเข้ามาร่วมกันแก้ปัญหา จึงจะประสบผลสำเร็จ

2. ความสัมพันธ์ขององค์กรภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชนในการจัดการแหล่งมรดกโลกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การบริหารจัดการดำเนินการครอบคลุมในด้านต่าง ๆ ทั้งในเรื่องของการจัดการพื้นที่ การจัดการทรัพยากร การปกป้องรักษา การใช้พื้นที่ที่มีเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงานด้วยการอาศัยความร่วมมือระหว่างองค์กรต่าง ๆ ในการดำเนินตามความรับผิดชอบที่มีความสำคัญ โดยสรุปประเด็น ดังนี้

2.1 การบริหารด้านแหล่งทุน เพื่อจัดงบประมาณ ด้านบุคลากรให้มีประสิทธิภาพสามารถบริหารจัดการด้านอุทยานประวัติศาสตร์นั้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น กรมศิลปากร ซึ่งมีอำนาจและหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการบูรณะคุ้มครองป้องกันรักษาอนุรักษ์ฟื้นฟูโบราณสถานโดยได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาล สอดคล้องกับงานวิจัย (กุลแก้ว คล้ายแก้ว, 2557) ได้ศึกษา พบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ กลุ่มที่เป็นหน่วยงานภาครัฐของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นหน่วยงานดูแลแหล่งท่องเที่ยวในเมืองหลวงพระบางภายใต้เงื่อนไขและวิธีการจัดการขององค์การยูเนสโก (UNESCO) ส่วนกระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวลาว กรมโฆษณาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวลาวเป็นหน่วยงานที่ส่งเสริมและกระตุ้นการท่องเที่ยวให้น่าสนใจมากยิ่งขึ้น ในขณะที่

ชุมชนเมืองเก่า จังหวัดสุโขทัย มีหน่วยงานภาครัฐ คือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา และกรมศิลปากร ดูแลการจัดการท่องเที่ยว

2.2 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการให้ความรู้ หน่วยงานภาครัฐ จะมีอำนาจหน้าที่และองค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลจังหวัด พระนครศรีอยุธยา มีส่วนร่วมโดยการจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในรูปแบบของโครงการ จัดอบรมสัมมนา หรือกิจกรรมส่งเสริมการรักษาดูแลมรดกโลกพระนครศรีอยุธยา นอกจากนี้ ยังต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งมรดกโลกร่วมกับภาคเอกชนสอดคล้องกับงานวิจัย ภัทรานิษฐ์ ศุภกิจโกศล (ภัทรานิษฐ์ ศุภกิจโกศล, 2556) ได้ศึกษาและพบว่า การส่งเสริม หรือการให้ความรู้แก่ประชาชนได้รับรู้ข้อมูล เพิ่มทักษะการสื่อสารและการพัฒนาส่งเสริมความรู้แก่ประชาชน มีความสำคัญมากต่อการรักษามรดกโลก และบูรณาเข้าภูมิปัญญาท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วม

2.3 การมีส่วนร่วมในการบริหารด้านการตลาด หน่วยงานภาคเอกชนได้มีส่วนร่วม โดยมีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ โบชัวร์ ป้ายบอกทางต่าง ๆ เว็บไซต์เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว ได้ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวแก่ชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยภัทรานิษฐ์ ศุภกิจโกศล (ภัทรานิษฐ์ ศุภกิจโกศล, 2556) ได้ศึกษาและพบว่า ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ ด้านการจัดการทรัพยากรและด้านการปกป้อง และด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านการให้ความรู้ ด้านการศึกษาวิจัย และด้านการเงิน ตามลำดับ การสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชน เพื่อให้เกิดชุมชนปฏิบัติ การเสริมสร้างให้ประชาชนเป็นเจ้าบ้านที่ดีต่อนักท่องเที่ยว ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น หรือให้คำปรึกษาและสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นแหล่งท่องเที่ยว ส่วนภาครัฐต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ภาคเอกชน และทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นตัวแทนในรูปคณะกรรมการ เข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ภายใต้การบริหารจัดการ เพื่อเกิดการบูรณาการร่วมกันในพื้นที่แหล่งมรดกโลก

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการมรดกโลกของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ นำมาวิเคราะห์เชิงระบบโครงสร้าง เพื่อสังเคราะห์แนวทางข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการมรดกโลกของจังหวัด

พระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นการสร้างพื้นฐานความรู้ ขั้นที่ 2 ขั้นการนำไปสู่การปฏิบัติ ขั้นที่ 3 ขั้นการปลูกจิตสำนึกเพื่อให้เกิดความรักและห่วงแหน

สรุป

มรดกโลกจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะพบปัญหา อุปสรรคและกระบวนการจัดการของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ให้มีส่วนร่วม หรือให้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยกันรักษาแลดูภาพลักษณ์ของเมืองมรดกโลก คือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งปัจจุบัน ก็ยังพบเรื่องอำนาจ หน้าที่ของหน่วยงานที่จะรับผิดชอบโดยตรง บางครั้งก็ยังเกิดความขัดแย้งกันเกิดขึ้นจากสภาพปัญหากระบวนการจัดการพื้นที่มรดกโลกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ขององค์กรภาครัฐหลายหน่วยงาน โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมและช่วยกันจัดการแหล่งมรดกโลกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้เป็นเมืองที่นักท่องเที่ยวโลกอยากจะมาเที่ยวและยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศด้วย ถ้าหากหน่วยงานต่าง ๆ และประชาชนในพื้นที่ให้ความสำคัญช่วยกันรักษาสภาพเมืองให้คงรักษาเอกลักษณ์ของเมืองไว้ ก็จะเป็นแหล่งมรดกโลกที่คงความเป็นเอกลักษณ์เมืองกรุงเก่า มีโบราณสถานเป็นจุดศูนย์กลางของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรจัดการแผนแม่บท และองค์กรที่มีอำนาจบริหารจัดการให้เรื่องการรักษามรดกโลกพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นเมืองโบราณสถานที่สำคัญและโดดเด่นที่สุดของประเทศ ขึ้นตรงต่อองค์ภาครัฐ หรือองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นที่ชัดเจน ส่วนกรมศิลปากร ควรจะเข้าเป็นองค์กรที่เขียนแบบ ควบคุมการซ่อมบำรุงและการจัดการงบประมาณ จะทำให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพขึ้น

2. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการวิจัยเกี่ยวกับ “มรดกโลกจังหวัดพระนครศรีอยุธยา : ปัญหา อุปสรรคและกระบวนการจัดการของภาคีเครือข่ายในพื้นที่” ควรดำเนินการวิจัยในลักษณะต่อไปนี้

2.1 ควรดำเนินการในลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งเป็นใช้วิธีการปฏิบัติ กระบวนการพัฒนา ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาพื้นที่มรดกโลกจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นการเฉพาะ

2.2 ควรเพิ่มกรณีศึกษาจากพื้นที่ของประเทศไทยในภาคอื่น ๆ เพื่อเพิ่มบริบทของการวิจัยให้ต้องรู้และรูปแบบการบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลกอันเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กุลแก้ว คล้ายแก้ว. (2557). การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายใต้บริบทการเป็นเมืองมรดกโลก : แนวความคิดเห็นของผู้มีส่วนจัดการของชุมชนเมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและชุมชนเมืองเก่า อำเภอมือง จังหวัดสุโขทัย. พิษณุโลก: รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- จิราณัฐ โสภา และคณะ. (2554). ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกของประเทศไทย กรณีศึกษา :อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชรและอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน. สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ: รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต .
- ภัทรานิษฐ์ ศุภกิจโกศล. (2556). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งมรดกโลกกรณีอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย กำแพงเพชร. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- รัฐจวน ประวัติเมือง. (2556). ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก : กรณีอุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา และสุโขทัย – ศรีสัชนาลัย – กำแพงเพชร. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

การพัฒนบทบาทหน้าที่องค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อการส่งเสริม
ธุรกิจครอบครัวของ สปป. ลาว ให้กลายเป็นธุรกิจ SMEs
และสามารถขยายกิจการมายังประเทศไทยได้*

THE DEVELOPING OF ROLES AND RESPONSIBILITIES OF PUBLIC AND
PRIVATE ORGANIZATIONS TO PROMOTE THE FAMILY BUSINESS
OF LAO PDR TO BECOME SMES AND EXPAND
THE BUSINESS TO THAILAND.

ธันยนันท์ สมบูรณ์รัตนโชค

Thunyanan Somboonrattanachoke

บรรพต วิรุณราช

Banphot Wiroonrat

มหาวิทยาลัยบูรพา

Burapha University, Thailand.

E-mail: mary.kamonporn@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวทางและวิธีที่เหมาะสมที่องค์กรภาครัฐและเอกชนจะส่งเสริมธุรกิจครอบครัวของ สปป.ลาว เป็นเป็นธุรกิจ SMEs และ 2) เพื่อให้สามารถขยายกิจการมายังประเทศไทยได้ โดยใช้รูปแบบการแบบผสมวิธี ประกอบไปด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ทั้งความครอบคลุมของเนื้อหาและความตรงของเนื้อหาด้วยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน เพื่อเก็บข้อมูลตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและผู้ประกอบการธุรกิจครอบครัวหรือ SMEs จำนวน 23 คน และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs จำนวน 400 ชุด ซึ่งผ่านการวัดความสอดคล้องภายในแบบการหาค่า Cronbach's Alpha โดยกำหนดให้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามต้องมีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป โดยผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

* Received 30 April 2019; Revised 21 May 2019; Accepted 28 May 2019.

โดยการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ เพื่อใช้สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เป็นปัจจัยสาเหตุและตัวแปรตาม และใช้สถิติสำหรับหาสอดคล้องระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการศึกษาพบว่า

1. เชิงคุณภาพ ประกอบด้วย

1.1 แนวทางและวิธีที่เหมาะสมที่องค์กรภาครัฐและเอกชนจะส่งเสริมธุรกิจครอบครัวของ สป.ลาว เป็นเป็นธุรกิจ SMEs คือ กระบวนการต้นน้ำ ควบการสนับสนุนการผลิตสินค้าและบริการให้สอดคล้องกับตลาด มีความหลากหลายและมาตรฐานที่ดี ในขณะเดียวกันก็ให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน รวมถึงการสนับสนุนการฝึกอบรมและฝึกฝีมือแรงงาน กระบวนการกลางน้ำ การสนับสนุนเครื่องมือ เครื่องจักร เทคโนโลยีและนวัตกรรม ในขณะเดียวกันก็ปรับเปลี่ยนทัศนคติด้านการบริหารจัดการและการปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรให้เป็นมืออาชีพ แก้ไขและปรับปรุงกฎหมาย ขณะเดียวกันก็ต้องขยายเครือข่ายทางธุรกิจ พร้อมทั้งสร้างระบบติดตามและประเมินศักยภาพ SMEs กระบวนการปลายน้ำ ควรให้ความช่วยเหลือด้านความรู้ด้านการตลาด ในขณะเดียวกันก็ส่งเสริมการเข้าถึงตลาดภาครัฐ วิจัยและพัฒนาความต้องการของผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง จัดตั้งศูนย์กระจายสินค้าไปสู่หัวเมืองใหญ่

1.2 แนวทางและวิธีที่เหมาะสมที่องค์กรภาครัฐและเอกชนจะส่งเสริมธุรกิจ SMEs เพื่อให้สามารถขยายกิจการมายังประเทศไทยได้ โดยการให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิต เทคโนโลยี นวัตกรรมและการเตรียมความพร้อมของพนักงาน การส่งเสริมนโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก สนับสนุนการลงทุนและสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ ในขณะที่ภาครัฐจะต้องทำหน้าที่ให้ความรู้กับผู้ประกอบการและให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนดอกเบี้ยต่ำระยะยาว ในขณะเดียวกันก็สร้างโอกาสในการขยายกิจการไปยังต่างประเทศด้วย

2. เชิงปริมาณ พบว่า ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกของ PESTLE Model ด้านกฎหมายและระเบียบข้อบังคับเป็นปัจจัยที่สามารถส่งเสริมการไปสู่ SMEs ได้มากที่สุดค่าเฉลี่ย 4.248 ในขณะที่ปัจจัยการผลิต เป็นปัจจัยภายในที่สามารถส่งเสริมการไปสู่ SMEs ได้มากที่สุดค่าเฉลี่ย 4.225 ซึ่งปัจจัยด้านอุตสาหกรรมที่สนับสนุนและเกี่ยวเนื่องเป็นปัจจัยด้านเดียวที่ไม่มีความสอดคล้องกับปัจจัยด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นทางสังคมและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: บทบาทหน้าที่, องค์กรภาคเอกชน, ธุรกิจครอบครัว, SMEs

Abstract

The objectives of this research are 1) study the guidelines and methods suitable for public and private organizations to promote the family business of Lao PDR. To become SMEs business and 2) able to expand the business to Thailand. Used the mixed method that consists of qualitative research using an in-depth interview form through the tool quality check both the content coverage and content integrity with 5 experts to collect information from government agencies 23 private sector and business entrepreneurs, families or SMEs, and quantitative research using the questionnaire for opinions of 400 SMEs entrepreneurs, which passed the internal consistency measurement, Cronbach's Alpha value model requiring that the confidence value of the questionnaire must be from 0.70 or higher. Quantity research using multiple regression analysis to be used for analyzing the relationship between internal and external factors and using statistics for finding the consistency between internal and external factors by finding the Pearson's chi-square coefficient.

The results of the study showed

The quality research was composed of guidelines and appropriate methods that public and private organizations would promote the family business of Lao PDR. To become SMEs business is, upstream process, should support the production of products and services in line with the market with a variety and good standards at the same time, assisting entrepreneurs in accessing funding sources including support for training and skill training. Midstream process, support for machine tools, technology and innovation at the same time, adjusting the management attitude and organizational structure change to be professional. Edit and update the law while also expanding the business network

along with creating a system to monitor and evaluate potential. Downstream process, should provide assistance in marketing knowledge while also promoting access to the public market continuous research and development of consumer needs establish a distribution center to large cities. Guidelines and appropriate methods that government and private organizations will promote SMEs to be able to expand into Thailand by providing support for production factors, technology, innovation and staff readiness. Promotion of economic stimulus policies for the foundation. Support investment and build a business camp while the government sector must act to educate entrepreneurs and provide loans for low-interest long-term investment. Creates opportunities for expansion into foreign countries as well.

The results of the quantitative study showed that the analysis of external factors of the PESTLE Model in law and regulations is the factor that can promote to SMEs as much as the average 4.248 while the factors of production is the internal factor that can promote to the most SMEs with an average of 4.225. Which supporting and related industrial factors is the only factors that are not consistent with the social impact factors and those involved

Keywords: Role, Private organizations, Family business, SMEs business

บทนำ

ภายใต้กระแสการค้าการลงทุนในยุคโลกาภิวัตน์ที่เทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญของภาคธุรกิจการค้าและการค้าระหว่างประเทศที่มีความสำคัญ ซึ่งเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้อีกต่อไป โดยเฉพาะประเทศที่มีขนาดเล็กและต้องพึ่งพาการค้าระหว่างประเทศ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความเจริญเติบโตของประเทศ การลงทุนระหว่างประเทศถือเป็นส่วนประกอบสำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคโลกาภิวัตน์ที่การติดต่อสื่อสารในประเทศต่าง ๆ สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายไปได้ทั่วโลก (Eichengreen, B.) แต่จากที่ประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (UNCTAD, 2018) ซึ่งเปิดเผยใน

รายงาน Global Investment Trends Monitor ว่า การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) ทั่วโลกลดลงร้อยละ 16 สู่ระดับ 1.52 ล้านล้านดอลลาร์ในปี 2560 จากระดับ 1.81 ล้านล้านดอลลาร์ในปี 2559 ซึ่ง FDI ยังคงฟื้นตัวอย่างยากลำบาก โดยประเทศกำลังพัฒนาในภูมิภาคเอเชียกลับมาครองตำแหน่งภูมิภาคที่มีการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมากที่สุดในโลก ซึ่งการลงทุนโดยตรงและกิจกรรมทางเศรษฐกิจของบริษัทข้ามชาติส่วนใหญ่ยังคงให้ความสำคัญอยู่ภายในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรม แม้ว่าการลงทุนโดยตรงที่ไหลเข้าสู่ประเทศกำลังพัฒนาในเอเชียจะมีปริมาณเพิ่มขึ้นเกือบทุกปีก็ตาม (Risse, T., 2002)

จากข้อมูลปี พ.ศ. 2560 พบว่า ยอดการค้าไทย-อาเซียน 9 ประเทศ ในเขตการค้าเสรีอาเซียน (Free Trade Agreement : FTA) ในช่วงเดือน มกราคม-กรกฎาคม พ.ศ. 2560 มีมูลค่ารวม 57.32 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 10 จากปี พ.ศ. 2559 หรือมีสัดส่วนร้อยละ 22.2 ของมูลค่าการค้ารวมของไทย ซึ่งประเทศสมาชิกอาเซียนส่วนใหญ่เป็นประเทศกำลังพัฒนาที่มีนโยบายส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2552) โดยเฉพาะประเทศไทยและ สปป.ลาว มีความสัมพันธ์และเป็นมิตรต่อกันมาอย่างยาวนาน ทำให้ทั้งสองประเทศมีระบบเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงถึงกันในหลายส่วน ทั้งการค้าขายตามชายแดน การลงทุน และการค้าขายระหว่างประเทศ ซึ่งล้วนแล้วแต่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของทั้งสองประเทศ โดย (อัทธ์ พิศาลวานิช, 2561) กล่าวว่า จากข้อมูลปี 2547 ถึง 2559 พบว่า เกือบร้อยละ 70 ของการนำเข้าสินค้าของลาวนั้นมาจากสินค้าของประเทศไทย ซึ่งโครงสร้างเศรษฐกิจของ สปป.ลาว ณ ปี 2560 พบว่า ภาคบริการ มีสัดส่วนร้อยละ 37.87 รองลงมาเป็นภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วนร้อยละ 32.42 และภาคเกษตรกรรมมีสัดส่วนร้อยละ 23.15 (SCB SMEs., 2561) เศรษฐกิจ สปป.ลาว ในปี 2560 มีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ณ ราคาปัจจุบันคาดว่าจะมีมูลค่าเท่ากับ 9,889 พันล้านเหรียญสหรัฐ และมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่แท้จริงอยู่ที่ร้อยละ 9.1 เพิ่มขึ้นจากปี 2559 ที่ขยายตัวร้อยละ 8.7 ซึ่งการลงทุนทางตรงใน สปป.ลาว ส่วนใหญ่จะเน้นไปที่ภาคทรัพยากรธรรมชาติ การลงทุนจากต่างประเทศในทรัพยากรธรรมชาติคิดเป็นกว่าร้อยละ 80 ซึ่งการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่สำคัญใน สปป.ลาว ส่วนใหญ่มาจากประเทศไทย จีน เวียดนาม เกาหลีใต้และฝรั่งเศส (World Bank, 2015)

(Ministry of Industry and Commerce, Lao PDR, 2018) รายงานว่า การลงทุนที่นิยมมากที่สุดสำหรับนักลงทุนต่างชาติก็คือ อุตสาหกรรมเหมืองแร่ คิดเป็นร้อยละ 27, การผลิตไฟฟ้า คิดเป็นร้อยละ 25, การเกษตร, การบริการ, การประมงผล, โรงแรม, ร้านอาหาร, การสื่อสารโทรคมนาคม, การก่อสร้าง, อุตสาหกรรมและการธนาคาร ส่วนในด้านธุรกิจ SMEs ในสปป.ลาวนั้น ส่วนใหญ่สถานประกอบการในภาคอุตสาหกรรมของลาวจะเป็น SMEs คิดเป็นมากกว่าร้อยละ 95 เน้นการส่งออก (Souksavanh, V. , 2014) โดยที่ SMEs มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปีในอัตราที่ค่อนข้างคงที่ และมีแนวโน้มว่าจะมาขึ้นกว่าร้อยละ 3-5 ในปี ค.ศ. 2020 เนื่องจากการได้รับการส่งเสริมอย่างมากจากนโยบายการหลุดพ้นประเทศยากจนในปี 2020 ของรัฐบาล รวมถึงการส่งเสริมเศรษฐกิจการค้า การลงทุนจากต่างชาติเป็นจำนวนมาก ซึ่งจะช่วยให้ผู้ประกอบการมีการปรับตัวเพื่อรองรับการขยายตัวของเศรษฐกิจและการลงทุนที่มากขึ้น ซึ่งศูนย์วิจัยกสิกรไทย (2555) รายงานว่า ธุรกิจที่น่าสนใจสำหรับผู้ประกอบการ SMEs และพื้นที่ที่มีศักยภาพ ได้แก่ ธุรกิจการเกษตรและเกษตรแปรรูป ธุรกิจประเภทโรงแรม เกสต์เฮาส์ และร้านอาหาร และ ร้านค้าปลีกสินค้าอุปโภคบริโภค

จากนโยบายการหลุดพ้นประเทศยากจนในปี 2020 ของรัฐบาล สปป. ลาว ซึ่งส่งผลให้เกิดการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมอย่างมากมาย โดยเปิดโอกาสให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนโยเสริมมากขึ้น ทำให้การส่งเสริมเศรษฐกิจของ สปป.ลาว กลายเป็นหนทางที่จะช่วยให้ประเทศสามารถหลุดพ้นความยากจนตามนโยบายที่ได้ตั้งไว้ โดยมีหน่วยงานภาครัฐโดยกระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงวางแผนและการลงทุนและสมาคมนักธุรกิจหนุ่มแห่งชาติ สปป.ลาว (Young Entrepreneurs Association of Laos: YEAL) ซึ่งเป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรที่สนับสนุนคนหนุ่มสาวในทางธุรกิจและช่วยผลักดันประเทศชาติ สปป.ลาว ให้เดินไปในทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อเพิ่มโอกาสในการประสบความสำเร็จทางธุรกิจ อีกทั้งยังได้ให้ความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับวิธีการที่จะได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ รวมไปถึงสนับสนุนผู้เชี่ยวชาญด้านอื่น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและพูดคุยเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กรในภาพรวม พร้อมทั้งให้บริการเครือข่ายระหว่างประเทศที่จะช่วยสนับสนุนหรือส่งเสริมและเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจเหล่านั้นได้ (YEAL, 2015) ซึ่งจากบทบาทและหน้าที่ของทั้งภาครัฐและภาคเอกชนโดยสมาคมนักธุรกิจหนุ่มแห่งชาติ ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ทั้งสองส่วนมีความสำคัญต่อระบบธุรกิจของ สปป.ลาว อย่างมาก งานวิจัยชิ้นนี้

ผู้วิจัยจึงมุ่งหวังที่จะทำการศึกษาถึงการพัฒนาศักยภาพของ SMEs เพื่อการส่งเสริมธุรกิจครอบครัวของ สปป.ลาว ให้กลายเป็นธุรกิจ SMEs ซึ่งจากคำให้สัมภาษณ์ของ ดร. คำแสน สีหะวงศ์ ประธานกลุ่มแสงสวรรค์ วิทยาลัยแสงสวรรค์แห่ง สปป.ลาว ที่ว่า “ต้องการที่จะเห็นนักลงทุนทั้งในและนอกประเทศ สปป.ลาว เข้ามาลงทุน ให้การสนับสนุนและพัฒนาธุรกิจขนาดครอบครัว ให้กลายเป็นธุรกิจ SMEs ที่มีศักยภาพและสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ ทั้งนี้ก็เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป” ดังนั้น จึงเป็นความท้าทายของผู้วิจัย ที่จะมามีวิธีการที่จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของ SMEs เพื่อการส่งเสริมธุรกิจครอบครัวของ สปป.ลาว ให้กลายเป็นธุรกิจ SMEs เพื่อให้ทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชนสามารถเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยเหลือและส่งเสริมธุรกิจครอบครัวของ สปป.ลาว ให้กลายเป็นธุรกิจ SMEs รวมถึงให้มีศักยภาพมากพอที่จะขยายกิจการมายังประเทศไทยได้ ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการก้าวไปสู่การเป็นประเทศที่หลุดพ้นจากความยากจนในปี 2020 ให้ได้อย่างแท้จริงและเป็นรูปธรรมมากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางและวิธีที่เหมาะสมที่องค์กรภาครัฐและเอกชนจะส่งเสริมธุรกิจครอบครัวของ สปป.ลาว ให้กลายเป็นธุรกิจ SMEs
2. เพื่อศึกษาแนวทางและวิธีที่เหมาะสมที่องค์กรภาครัฐและเอกชนจะส่งเสริมธุรกิจ SMEs ให้สามารถขยายกิจการมายังประเทศไทยได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษารั้วนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบประสานวิธี (Mixed methodology) ซึ่งประกอบไปด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยที่การวิจัยเชิงคุณภาพ จะประกอบไปด้วยการศึกษาเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก นอกจากนั้นยังใช้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมนอกตาม PESTLE Model เพื่อประเมินสถานการณ์แวดล้อมภายนอกที่ส่งเสริมธุรกิจครอบครัวให้กลายเป็นธุรกิจ SMEs ในประเทศ สปป.ลาว รวมไปถึงการใช้แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในตาม Diamond Model เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในประเทศ สปป.ลาว ที่เอื้อต่อการขยายการลงทุน SMEs ไปยังประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ทั้งความครอบคลุม

ของเนื้อหาและความตรงของเนื้อหา (IOC) ด้วยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน คน 23 ประกอบด้วยตัวแทนภาครัฐ จำนวน 5 คน เจ้าของธุรกิจหรือผู้บริหารระดับสูงในธุรกิจ SMEs จำนวน 10 คน และผู้บริหารระดับสูงของสมาคมธุรกิจแห่งชาติลาว (YEAL) จำนวน 8 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกไปทำการสังเคราะห์ วิเคราะห์ และสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ประกอบการ SMEs จำนวน 400 ชุด ซึ่งผ่านการวัดความสอดคล้องภายในแบบการหาค่า Cronbach's Alpha โดยกำหนดให้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามต้องมีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป เพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางที่จะช่วยส่งเสริมให้การปรับเปลี่ยนจากธุรกิจแบบครอบครัวไปเป็นธุรกิจ SMEs รวมถึงความสำคัญของ SMEs ที่มีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ความสำคัญของภาคเอกชนและสมาคมธุรกิจหนุ่มแห่งชาติลาว (YEAL) ต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศและธุรกิจ SMEs และจะมีแนวทางหรือวิธีขยายการลงทุน SMEs ไปยังประเทศไทยได้อย่างไร ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่สามารถส่งเสริมให้การปรับเปลี่ยนจากธุรกิจแบบครอบครัวไปเป็นธุรกิจ SMEs ประสบความสำเร็จและสามารถขยายกิจการมายังประเทศไทยได้ และใช้การวิเคราะห์ความสอดคล้องของสภาพปัจจัยภายในและภายนอกที่เอื้อต่อการส่งเสริมให้การปรับเปลี่ยนจากธุรกิจแบบครอบครัวไปเป็นธุรกิจ SMEs ประสบความสำเร็จและสามารถขยายกิจการมายังประเทศไทยได้ โดยค่าสัมประสิทธิ์ของเพียร์สัน (Pearson's chi-square)

ผลการวิจัย

แนวทางและวิธีที่เหมาะสมที่ภาครัฐและภาคเอกชน ที่จะสามารถช่วยส่งเสริมธุรกิจครอบครัวของ สปป. ลาวไปเป็นธุรกิจ SMEs ซึ่งมีแนวทางดังต่อไปนี้

1. กระบวนการต้นน้ำ

การผลิตสินค้าหรือบริการ โดยการสนับสนุนการผลิตสินค้าและบริการให้สอดคล้องกับตลาดมีความหลากหลายและมีการควบคุมมาตรฐานและคุณภาพที่ดี รวมถึงการสร้างเครือข่ายและจับคู่กับผู้ประกอบการรายใหญ่

การเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยการให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนทั้งของรัฐและเอกชน รวมถึงการหลีกเลี่ยงการกู้เงินนอกระบบ และพัฒนาแหล่งเงินทุนเพื่อปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำและส่งเสริมการจัดทำบัญชีของผู้ประกอบการตามมาตรฐานสากล

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการสนับสนุนการฝึกอบรมให้เพื่อพัฒนาความรู้ทั้งด้านเทคนิคระดับฝีมือแรงงาน ทักษะและการบริหารจัดการธุรกิจ

2. กระบวนการกลางน้ำ

การบริหารจัดการ โดยการ 1) สนับสนุนเครื่องมือ เครื่องจักร เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยแก่ผู้ประกอบการ 2) ปรับเปลี่ยนทัศนคติด้านการบริหารจัดการจากรูปแบบครอบครัวไปสู่การบริหารจัดการองค์กรอย่างมืออาชีพและมีความทันสมัย 3) สนับสนุนผู้ประกอบการด้านการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและกลยุทธ์การบริหารจัดการองค์กร 4) แก่ไขและปรับปรุงกฎหมายที่ไม่เอื้อหรือเป็นอุปสรรคต่อการเป็น SMEs 5) ขยายเครือข่ายและพันธมิตรทางธุรกิจ 6) บริหารจัดการเครือข่ายและพันธมิตรทางธุรกิจโดยการสื่อสารผ่านระบบ ICT และ 7) สร้างระบบติดตามและประเมินศักยภาพ SMEs

3. กระบวนการปลายน้ำ

3.1 กลยุทธ์ทางการตลาด โดยการ 1) ให้ความช่วยเหลือด้านความรู้ด้านการตลาดและแนวทางการปรับปรุงและพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดตลอดห่วงโซ่อุปทานแก่วิสาหกิจฐานราก 2) สร้างช่องทางการค้าออนไลน์ และขยายช่องทางการค้าอิเล็กทรอนิกส์ โดยเน้นอุปกรณ์สื่อสารแบบพกพา 3) การส่งเสริมการเข้าถึงตลาดภาครัฐโดยมุ่งเน้นความต้องการของลูกค้าเป็นหลัก 4) วิจัยและพัฒนาด้านความต้องการของผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง 5) ขยายความร่วมมือกันในการจัดตั้งศูนย์กระจายสินค้าไปสู่หัวเมืองใหญ่

3.2 แนวทางและวิธีที่เหมาะสมที่องค์กรภาครัฐและเอกชนจะส่งเสริมธุรกิจ SMEs เพื่อให้สามารถขยายกิจการมายังประเทศไทยได้ ดังนี้

3.2.1 ด้านปัจจัยการผลิต โดยการให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิต เทคโนโลยี นวัตกรรมและการเตรียมความพร้อมของพนักงานทั้งด้านความรู้ ทักษะและการบริหารจัดการ

3.2.2 ด้านความต้องการหรืออุปสงค์ โดยการส่งเสริมนโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากและส่งเสริมการทำตลาดตามอุปสงค์เพื่อเน้นการขยายกิจการ

3.2.3 ด้านอุตสาหกรรมที่สนับสนุนและเกี่ยวเนื่อง โดยการสนับสนุนและให้ความร่วมมือในการลงทุนของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมต้นน้ำ การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ เชื่อมโยงทั้งในและต่างประเทศและสนับสนุนภาคเอกชนให้มีบทบาทและหน้าที่ในการเป็นตัวแทนผู้ประกอบการในธุรกิจ SMEs ในการเจรจาการค้า

3.2.4 ด้านกลยุทธ์ โครงสร้างและสภาพการแข่งขันของผู้ผลิต โดยการสนับสนุนผู้ประกอบการด้านการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและกลยุทธ์การบริหารจัดการองค์กรทั้งด้านการบริหารจัดการองค์กร กระบวนการผลิต การตลาดและประชาสัมพันธ์

3.2.5 ด้านการส่งเสริมจากรัฐบาล โดยภาครัฐจะต้องทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและให้ความรู้กับผู้ประกอบการที่ต้องการจะปรับเปลี่ยนธุรกิจครอบครัวไปเป็นธุรกิจ SMEs และให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนเพื่อการลงทุนดอกเบี้ยต่ำระยะยาว รวมถึงส่งเสริมและพัฒนาการลงทุนธุรกิจพิเศษในพื้นที่ต่าง ๆ

3.2.6 เหตุสุตวิสัย หรือโอกาส โดยการสร้างโอกาสในการขยายกิจการไปยังต่างประเทศ รวมถึงการส่งเสริมวัฒนธรรมในสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนไปสู่องค์กรที่มีสมรรถนะสูง สนับสนุนข้อมูลที่เป็นด้านระบบการเงินในประเทศเป้าหมาย และสนับสนุนให้ผู้ประกอบการนำมาตรฐานที่เป็นสากลเข้ามาใช้กับระบบการบริหารจัดการ และกระบวนการผลิตในองค์กร

3.3 สรุปปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมธุรกิจครอบครัวของ สปป. ลาว ไปเป็นธุรกิจ SMEs มีดังนี้

3.3.1 ปัจจัยส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงจากธุรกิจครอบครัวไปสู่ธุรกิจ SMEs ด้านความสามารถในการแข่งขันในตลาด SMEs ได้แก่ เทคนิคในการจัดทำแผนและกลยุทธ์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม (Technical) และ กฎหมายและระเบียบข้อบังคับ (Legal)

3.3.2 ปัจจัยส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงจากธุรกิจครอบครัวไปสู่ธุรกิจ SMEs ด้านการเชื่อมโยงกับวิสาหกิจขนาดใหญ่ ได้แก่ เศรษฐกิจและการลงทุน (Economic)

3.3.3 ปัจจัยส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงจากธุรกิจครอบครัวไปสู่ธุรกิจ SMEs ด้านการรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ได้แก่ เทคนิคในการจัดทำแผนและกลยุทธ์เทคโนโลยีและนวัตกรรม (Technical)

3.3.4 ปัจจัยส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงจากธุรกิจครอบครัวไปสู่ธุรกิจ SMEs ด้านการกระจายการพัฒนาไปทั่วประเทศ ได้แก่ เทคนิคในการจัดทำแผนและกลยุทธ์เทคโนโลยีและนวัตกรรม (Technical)

3.4 สรุปปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้ธุรกิจ SMEs สามารถขยายกิจการมายังประเทศไทยได้ มีดังนี้

3.4.1 ปัจจัยส่งเสริมให้ธุรกิจ SMEs สามารถขยายกิจการมายังประเทศไทยได้ ด้านความสามารถในการแข่งขันในตลาด SMEs ได้แก่ ปัจจัยการผลิต (Factor Conditions)

3.4.2 ปัจจัยส่งเสริมให้ธุรกิจ SMEs สามารถขยายกิจการมายังประเทศไทยได้ ด้านการเชื่อมโยงกับวิสาหกิจขนาดใหญ่ ได้แก่ ปัจจัยการผลิต (Factor Conditions) และความต้องการหรืออุปสงค์ (Demand Condition)

3.4.3 ปัจจัยส่งเสริมให้ธุรกิจ SMEs สามารถขยายกิจการมายังประเทศไทยได้ ด้านการรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ปัจจัยการผลิต (Factor Conditions)

3.4.4 ปัจจัยส่งเสริมให้ธุรกิจ SMEs สามารถขยายกิจการมายังประเทศไทยได้ ด้านการกระจายการพัฒนาไปทั่วประเทศ ได้แก่ เหตุสุตวิสัย หรือโอกาส (Chance)

3.5 ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของปัจจัยภายในตาม PESTLE Model และปัจจัยภายนอกตาม Diamond model มีดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบความสอดคล้องของปัจจัยภายในตาม PESTLE Model และปัจจัยภายนอกตาม Diamond model

ปัจจัยที่ศึกษา		แบบจำลองการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน Diamond model					
		ปัจจัยการผลิต	ความต้องการหรืออุปสงค์	อุตสาหกรรมที่สนับสนุนและเกี่ยวเนื่อง	กลยุทธ์ โครงสร้างและสภาพการแข่งขันของผู้ผลิต	การส่งเสริมจากรัฐบาล	เหตุสุดวิสัย หรือโอกาส
แบบจำลองการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก PESTLE Model	การเมืองการปกครองและนโยบายภาครัฐต่อการส่งเสริมการลงทุนและ SMEs (Political)	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	เศรษฐกิจและการลงทุน (Economic)	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	ผลกระทบที่เกิดขึ้นทางสังคมและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Sociological)	✓	✓		✓	✓	✓
	เทคนิคในการจัดทำแผนและกลยุทธ์เทคโนโลยีและนวัตกรรม (Technical)	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	กฎหมายและระเบียบข้อบังคับ (Legal)	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	สภาพแวดล้อมและชุมชน (Environmental)	✓	✓	✓	✓	✓	✓

* เครื่องหมาย ✓ หมายถึง มีความสอดคล้องกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

** สถิติที่ใช้วิเคราะห์ความสอดคล้อง คือ ค่าสัมประสิทธิ์ของเพียร์สัน (Pearson's chi-square)

จากผลการทดสอบความสอดคล้องของปัจจัยภายในตาม PESTLE Model และปัจจัยภายนอกตาม Diamond model ในตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของ สปป.ลาว มีความสอดคล้องและได้รับการพัฒนาและส่งเสริมไปพร้อมกันในทุกประเด็น ยกเว้นปัจจัยภายในด้านอุตสาหกรรมที่สนับสนุนและเกี่ยวเนื่องที่ไม่มีความสอดคล้องกับปัจจัยภายนอกด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นทางสังคมและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Sociological) เนื่องมาจาก สปป.ลาว ให้การส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างมากนับตั้งแต่เริ่มดำเนินนโยบายการหลุดพ้นจากประเทศยากจนภายในปี 2020 ในขณะเดียวกัน การส่งเสริมและพัฒนาทางสังคมวัฒนธรรม อาจจะไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควรและไม่ได้กระทำควบคู่กันไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ จึงทำให้ปัจจัยทั้งสองยังไม่สอดคล้องและส่งเสริมซึ่งกันและกันมากพอในปัจจุบัน จึงเป็นหน้าที่ของรัฐบาล สปป.ลาว ที่จะต้องหันมาให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาทางสังคมวัฒนธรรมให้มากขึ้น ควบคู่ไปพร้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ด้านความสามารถในการแข่งขันในตลาด SMEs

1.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงจากธุรกิจครอบครัวไปสู่ธุรกิจ SMEs ได้แก่

1.1.1 เทคนิคในการจัดทำแผนและกลยุทธ์เทคโนโลยีและนวัตกรรม (Technical) สอดคล้องกับสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2552) กล่าวว่า จะมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกิดขึ้นจากการลงทุน ผลกระทบที่เกิดจากการถ่ายทอดเทคโนโลยีจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อ มีการถ่ายทอดความรู้และเทคนิคต่าง ๆ ให้กับคนในประเทศ สอดคล้องกับ (SME Agency, 2017) ที่ได้กล่าวว่า จะต้องให้การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในระบบการค้า เช่นเดียวกับ (OECD, 2002) ที่ได้กล่าวว่า การให้ความสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม จะช่วยให้ SMEs ประสบความสำเร็จได้ สอดคล้องกับ (OECD, 2002) ที่ได้กล่าวถึงนโยบายและมาตรการส่งเสริม SMEs ของออสเตรเลียว่า ได้มีโครงการศูนย์สนับสนุนเทคโนโลยี มีจุดมุ่งหมายในการช่วยให้ธุรกิจขนาดเล็กสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น

1.1.2 กฎหมายและระเบียบข้อบังคับ (Legal) ภาครัฐและเอกชนจะต้องประสานความร่วมมือในการแก้ไขและปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบที่ไม่เอื้อต่อผู้ประกอบการหรือเป็นอุปสรรคต่อการลงทุน ให้มีความชัดเจน ลดข้อจำกัดบางประการ ให้มีสะดวกต่อการปฏิบัติมากขึ้น สอดคล้องกับ (OECD, 2002) ที่ได้กล่าวถึง นโยบายและมาตรการส่งเสริม SMEs ของฝรั่งเศส ที่ได้จัดทำมาตรการการให้โอกาสแก่ผู้ประกอบการใหม่ในการตั้งธุรกิจ เช่น ในการประกอบธุรกิจปีแรก การจ่ายเงินค่าประกันสังคมของผู้ประกอบการจะได้รับการอนุโลม หรือขยายเวลาออกไปหลายปี รวมถึงอำนวยความสะดวกในการควบและโอนกิจการ เช่นเดียวกับ (SME Agency, 2017) ที่ได้กล่าวถึงนโยบายและมาตรการส่งเสริม SMEs ของญี่ปุ่นว่า ได้มีมาตรการการสร้างโอกาสให้ผู้ประกอบการ นักลงทุน และผู้ประกอบการปะกัน โดยสนับสนุนการจัดงานแสดงสินค้าต่าง ๆ การสัมมนาระหว่างประเทศเพื่อเป็นเวทีที่ผู้ประกอบการ นักลงทุน และผู้บริโภครวมทั้งในประเทศและต่างประเทศ

1.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการขยายธุรกิจไปยังประเทศไทย ได้แก่ ปัจจัยการผลิต (Factor Conditions) สอดคล้องกับ (Porter, M.E., 1998) ที่กล่าวว่า ปัจจัยการผลิตมีความหมายครอบคลุมถึงแรงงาน ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ ทุน และสาธารณูปโภค รวมไปถึงเทคโนโลยีในการผลิตก็ถือว่าเป็นปัจจัยการผลิตเช่นเดียวกัน ดังนั้น (Porter, M.E., 1998) จึงหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ประเทศมีและเกี่ยวข้องกับการผลิตของผู้ผลิตภายในประเทศ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อความได้เปรียบและเสียเปรียบในการแข่งขัน ทั้งนี้ยังรวมทรัพยากรทางด้านความรู้ที่เกิดจากการสร้างสรรค์ พัฒนาและฝึกอบรม จะพบมากในปัจจัยด้านแรงงานที่มีทักษะเฉพาะ

2. ด้านการเชื่อมโยงกับวิสาหกิจขนาดใหญ่

2.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงจากธุรกิจครอบครัวไปสู่ธุรกิจ SMEs ได้แก่ เศรษฐกิจและการลงทุน (Economic) สอดคล้องกับ (OECD, 2002) ที่ได้กล่าวถึงนโยบายและมาตรการส่งเสริม SMEs ของออสเตรเลียว่า ได้มีมาตรการเพิ่มช่องทางการเงินแก่ธุรกิจขนาดเล็ก ออสเตรเลียมีมาตรการจูงใจให้นักลงทุนเอกชนมาลงทุนในธุรกิจขนาดเล็ก โดยรัฐบาลจะให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ตอบแทน มากกว่านั้น ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงจากธุรกิจครอบครัวไปสู่ธุรกิจ SMEs ด้านการรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ได้แก่ เทคนิคในการจัดทำแผนและกลยุทธ์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม (Technical) เช่นเดียวกับ (เวทาค์ พวงทรัพย์ และคณะ, 2555) ที่กล่าวไว้ว่า นโยบายภาพรวมการลงทุนในต่างประเทศมีข้อจำกัดด้าน

กฎระเบียบของตัวกองทุนเอง ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการตัดสินใจลงทุน เช่นเดียวกับ (SME Agency, 2017) ที่ได้กล่าวถึง SMEs ของญี่ปุ่นว่า ได้มีมาตรการการสร้างโอกาสให้ผู้ประกอบการ นักลงทุน และผู้ประกอบการพบปะกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความเห็นในการทำธุรกิจร่วมกัน

2.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการขยายธุรกิจไปยังประเทศไทย ได้แก่

2.2.1 ปัจจัยการผลิต (Factor Conditions) ภาครัฐและภาคเอกชนให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิตในด้านต่าง ๆ ทั้งวัตถุดิบ เครื่องจักรในการผลิต เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการในแต่ละสาขา เพื่อสนับสนุนผู้ประกอบการให้สามารถตั้งต้นธุรกิจและสามารถพัฒนาและขยายกิจการทั้งในประเทศและไปยังต่างประเทศในอนาคตได้ สอดคล้องกับ ทฤษฎีสภาพปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในประเทศของ (Heckscher, E., 1919) และ (Ohlin, B. G., 1933) ที่กล่าวถึงความได้เปรียบในการผลิตเกิดจากความแตกต่างของปัจจัยการผลิตที่มีในประเทศ สอดคล้องกับ (Ministry of Planning and Investment Lao PDR, 2017) ที่กล่าวว่า ถึงแม้ สปป.ลาว จะมีปัจจัยดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศหลายปัจจัย แต่ยังมีข้อจำกัดที่สำคัญและไม่ควรมองข้ามสำหรับภาคการผลิต คือ ด้านจำนวนแรงงานและแรงงานฝีมือ

2.2.2 ความต้องการหรืออุปสงค์ (Demand Condition) สอดคล้องกับ (Porter, M.E., 1998) ที่กล่าวว่า อุปสงค์หรือความต้องการ เป็นความต้องการภายในประเทศซึ่งจะทำให้เกิดความได้เปรียบด้านการแข่งขันในตลาดโลกได้ เพราะความต้องการภายในประเทศจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและปริมาณที่มากพอก่อให้เกิดการประหยัดต่อขนาดเนื่องจากสามารถทำการผลิตในปริมาณมาก ๆ

3. ด้านการรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

3.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงจากธุรกิจครอบครัวไปสู่ธุรกิจ SMEs ได้แก่ เทคนิคในการจัดทำแผนและกลยุทธ์เทคโนโลยีและนวัตกรรม (Technical) สอดคล้องกับ (SME Agency, 2017) ได้กล่าวถึงนโยบายและมาตรการส่งเสริม SMEs ของญี่ปุ่นว่า ได้จัดให้มีมาตรการการสร้างศูนย์อำนวยความสะดวกในแต่ละจังหวัดเพื่อให้บริการแก่ SMEs ในราคาต่ำ ในขณะที่ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2559) ที่ได้มีการส่งเสริมและ

การให้คำปรึกษาและแนะนำทางการเงินสำหรับ SMEs ซึ่งจะทำหน้าที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการปรับโครงสร้างหนี้ การประสานงานระหว่างสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐกับ SMEs และประชาชน ตลอดจนให้คำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งเงินทุนเพื่อการขยายกิจการและการลงทุนใหม่

3.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการขยายธุรกิจไปยังประเทศไทย ได้แก่ ปัจจัยการผลิต (Factor Conditions) ซึ่งจากทฤษฎีสภาพปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในประเทศของ (Heckscher, E., 1919) และ (Ohlin, B. G., 1933) ที่ที่มองความแตกต่างกันของแต่ละประเทศในเรื่องปัจจัยการผลิตเริ่มต้น รวมถึงราคาปัจจัยการผลิตระหว่างประเทศ แต่ละประเทศจะส่งออกปัจจัยการผลิตเช่นกัน จึงทำให้ปัจจัยการผลิตไม่ได้อำนาจ และนำเข้าสินค้าเฉพาะสิ่งจำเป็นบางอย่างเท่านั้นโดยเปรียบเทียบซึ่งปัจจัยการผลิตดังกล่าวจะมีราคาแพง สอดคล้องกับ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2552) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมการลงทุนและพัฒนา SMEs ใน สปป. ลาวได้ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านปัจจัยแวดล้อม การสนับสนุนปัจจัยแวดล้อมส่งผลให้เกิดการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ทั้งโดยการเสริมสร้างระบบและเตรียมความพร้อมให้ SMEs เข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้น

4. ด้านการกระจายการพัฒนาไปทั่วประเทศ

4.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงจากธุรกิจครอบครัวไปสู่ธุรกิจ SMEs ได้แก่ เทคนิคในการจัดทำแผนและกลยุทธ์เทคโนโลยีและนวัตกรรม (Technical) สอดคล้องกับ (Agarwal, M. and Mitra, S., 2010) กล่าวว่า การมีนโยบายสนับสนุนการค้าเสรีก็จะเป็นส่วนเสริมให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้น และการเจริญเติบโตทางด้านเทคโนโลยีและทักษะฝีมือแรงงานจะเป็นส่วนเสริมให้เกิดการส่งออกที่เพิ่มสูงขึ้นด้วย ในทางตรงกันข้ามข้อกีดกันทางการค้าจะส่งผลกระทบต่อศักยภาพของเศรษฐกิจในภาพรวมมากกว่าการมีนโยบายการค้าเสรีจากภาครัฐ และนโยบายที่ภาครัฐให้การส่งเสริมการส่งออกจะก่อให้เกิดความเจริญทางเศรษฐกิจมากกว่าการอุดหนุนการนำเข้า

4.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการขยายธุรกิจไปยังประเทศไทย ได้แก่ เหตุสุตวิสัย หรือ โอกาส (Chance) ภาครัฐและภาคเอกชนจะต้องส่งเสริมการสร้างโอกาสในการขยายกิจการไปยังต่างประเทศ โดยการส่งเสริมวัฒนธรรมในสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนไปสู่องค์กรที่มีสมรรถนะสูง ตามหลักของการบริหารธุรกิจสมัยใหม่ สอดคล้องกับ (สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2554) ซึ่งมีแนวคิดการออกไปลงทุนตั้งฐานการผลิตใน

ต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันทั้งในระดับประเทศ และระดับภูมิภาค รวมทั้งเป็นการแสวงหาโอกาสทางธุรกิจใหม่ ๆ โดยที่ (Hasanov, F., and Izraeli, O., 2012) ได้กล่าวไว้ว่า ความเหลื่อมล้ำทางสังคมจะเป็นโอกาสให้นักลงทุนสามารถเข้าถึงทรัพยากรในการผลิตได้มากขึ้น อันจะเป็นส่วนช่วยให้เกิดการลงทุนและกระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้มากขึ้น

5. ปัจจัยภายนอกตาม PESTLE Model ด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นทางสังคมและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีความสอดคล้องกับ ปัจจัยภายในตาม Diamond model ในด้านปัจจัยการผลิต ด้านความต้องการหรืออุป ด้านกลยุทธ์ โครงสร้างและสภาพการแข่งขันของผู้ผลิต ด้านการส่งเสริมจากรัฐบาล และด้านเหตุสุดวิสัย หรือโอกาส แต่ไม่สอดคล้องกับด้านอุตสาหกรรมที่สนับสนุนและเกี่ยวเนื่อง สอดคล้องกับ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (2554) ปัจจุบันได้มีแนวคิดการออกไปลงทุนตั้งฐานการผลิตในต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจไทยทั้งในระดับประเทศ และระดับภูมิภาค รวมทั้งเป็นการแสวงหาโอกาสทางธุรกิจใหม่ ๆ ทำนองเดียวกันกับ (Bartok, C. and Miroudot, S., 2008) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการค้าการลงทุนและการแข่งขันว่า เป็นแรงผลักดันในเชิงบวกต่อกัน การลงทุนในต่างประเทศที่เพิ่มขึ้น มาจากรัฐที่ให้สนับสนุนการเปิดตลาดการค้าเสรีระหว่างประเทศ สอดคล้องกับแนวคิดของ (Porter, M.E. , 1990) ที่กล่าวว่า ปัจจัยต่าง ๆ ภายในประเทศ คือ สิ่งที่สำคัญที่จะกำหนดว่า ประเทศสามารถแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ได้หรือไม่ ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านั้นจะเป็นตัวชี้วัดความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างชัดเจนที่สุด เช่นเดียวกับ (Heckscher, E., 1919) และ Ohlin (1933) ที่กล่าวถึงความได้เปรียบในการผลิตเกิดจากความแตกต่างของปัจจัยการผลิตที่มีในประเทศ ซึ่งประเทศ สปป.ลาวนั้น มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติมากมาย ที่เอื้อต่ออุตสาหกรรมการผลิต จะขาดก็แต่ปัจจัยด้านเทคโนโลยีในการผลิตที่ต้องอาศัยการลงทุนจากนักลงทุนต่างประเทศ ซึ่งข้อได้เปรียบในด้านทรัพยากรนี้ จะช่วยดึงดูดนักลงทุนจากทั่วโลกได้เป็นอย่างดี

สรุป

จากการศึกษาทั้งจากแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักและเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม

ความคิดเห็น แล้วทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลทั้งแบบเชิงคุณภาพและเชิงสถิติอย่างละเอียดตามวัตถุประสงค์การวิจัย พบว่า แนวทางและวิธีที่เหมาะสมที่องค์กรภาครัฐและเอกชนจะส่งเสริมธุรกิจครอบครัวของ สปป.ลาว เป็นเป็นธุรกิจ SMEs คือ การสนับสนุนด้านการผลิตสินค้าและบริการ การเข้าถึงแหล่งเงินทุน การฝึกอบรมและฝึกฝีมือแรงงาน เครื่องมือเครื่องจักร เทคโนโลยีและนวัตกรรม การปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรให้เป็นมืออาชีพ แก้ไขและปรับปรุงกฎหมาย สร้างขยายเครือข่ายทางธุรกิจ ช่วยเหลือด้านความรู้ด้านการตลาด ส่งเสริมการเข้าถึงตลาดภาครัฐ วิจัยและพัฒนาความต้องการของผู้บริโภค และจัดตั้งศูนย์กระจายสินค้าไปสู่หัวเมืองใหญ่ ในขณะเดียวกัน แนวทางและวิธีที่เหมาะสมที่องค์กรภาครัฐและเอกชนจะส่งเสริมธุรกิจ SMEs เพื่อให้สามารถขยายกิจการมายังประเทศไทยได้ โดยการให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิต เทคโนโลยี นวัตกรรมและการเตรียมความพร้อมของพนักงาน การส่งเสริมนโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก สนับสนุนการลงทุนและสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ ในขณะที่ภาครัฐจะต้องทำหน้าที่ให้ความรู้กับผู้ประกอบการและให้ความช่วยเหลือด้านเงินกู้เพื่อการลงทุนดอกเบี้ยต่ำระยะยาว ในขณะเดียวกันก็สร้างโอกาสในการขยายกิจการไปยังต่างประเทศด้วย ในขณะที่ปัจจัยด้านกฎหมายและระเบียบข้อบังคับเป็นปัจจัยที่สามารถส่งเสริมการไปสู่ SMEs ได้มากที่สุด และปัจจัยการผลิต เป็นปัจจัยที่สามารถส่งเสริม SMEs ให้สามารถขยายกิจการมายังประเทศไทยได้มากที่สุด ซึ่งปัจจัยด้านอุตสาหกรรมที่สนับสนุนและเกี่ยวเนื่องเป็นปัจจัยด้านเดียวที่ไม่มีความสอดคล้องกับปัจจัยด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นทางสังคมและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และจะต้องได้รับการปรับปรุงมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการส่วนหนึ่งขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ด้วยเหตุผลที่เงินกู้เพื่อการลงทุนใน สปป.ลาว มีอัตราดอกเบี้ยสูง ระยะเวลาการกู้สั้น และขั้นตอนการอนุมัติสินเชื่อที่ยาวนาน และได้รับการอนุมัติยาก มีเงื่อนไขและต้องมีผู้รับรองที่ดี ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อโอกาสในการลงทุนหรือขยายกิจการของผู้ประกอบการทั้งในประเทศเองหรือไปต่างประเทศ ดังนั้น รัฐบาลและเอกชนควรพิจารณาถึงการเพิ่มช่องทางและโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยการผ่อนปรนข้อจำกัดหรือกฎเกณฑ์บางประการที่มีความ

เข้มงวดลง ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการรายย่อยสามารถที่จะเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อการเริ่มต้นธุรกิจหรือขยายกิจการได้มากยิ่งขึ้น

1.2 จากผลการศึกษาพบว่า การเข้ามาของนักลงทุนชาวจีนเป็นจำนวนมากก่อให้เกิดปัญหาต่อชุมชนพื้นเมืองในประเทศ สปป. ลาว ทั้งด้านวัฒนธรรมและสังคม เพราะมีความแตกต่างอย่างมากของคนทั้งสองประเทศ มากกว่านั้น การเข้ามาลงทุนของชาวจีนใน สปป. ลาว ส่งผลกระทบเชิงลบโดยตรงกับธุรกิจดั้งเดิมของคนลาว ทำให้บางกิจการถึงกับปิดตัวลงไป เพราะไม่มีความสามารถในการแข่งขันและเงินทุนมากพอที่จะพัฒนากิจการแข่งกับชาวจีนที่มีเงินทุนมากกว่า ทำให้การมาลงทุนของคนจีนไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง ดังนั้น นอกจากรัฐบาลจะส่งเสริมการลงทุนจากชาวต่างชาติแล้ว รัฐบาลจะต้องมีนโยบายส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจดั้งเดิมของคนในประเทศให้สามารถที่จะแข่งขันกับธุรกิจของนักลงทุนชาวต่างชาติ มิเช่นนั้น ประชาชนในประเทศที่มีธุรกิจดั้งเดิมก็จะล้มหายตายจากไป ส่งผลให้ประชาชนขาดรายได้และสภาพคล่องเปลี่ยนไปจากเดิมที่เคยมา

1.3 จากผลการศึกษาพบว่า สปป. ลาว นำเข้าสินค้าอุปโภคและบริโภคจากต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศไทยเป็นส่วนใหญ่ เพราะสินค้าอุปโภคบริโภคเหล่านี้ส่วนใหญ่ไม่สามารถผลิตได้เองในประเทศ แต่ถึงแม้จะผลิตสินค้าบางประเภทได้ แต่คุณภาพและมาตรฐานของผลิตภัณฑ์เหล่านั้นก็ยังอยู่ในระดับต่ำ จึงทำให้ไม่ได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคในประเทศ ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่เลือกใช้สินค้าและผลิตภัณฑ์ที่มาจากนอกประเทศมากกว่า ดังนั้น ภาครัฐควรที่จะส่งเสริมและสนับสนุนเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการผลิตที่ทันสมัยและมีมาตรฐานสูงให้กับผู้ประกอบการให้มากขึ้น ทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ เพื่อให้ผู้ประกอบการมีศักยภาพมากพอที่จะผลิตสินค้าที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล เพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันทั้งในประเทศและกับต่างประเทศ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

2.1 จากผลการศึกษา พบว่า ผู้ประกอบการใน สปป. ลาว ส่วนใหญ่ขาดองค์ความรู้ในการผลิตและบริหารจัดการกระบวนการ ซึ่งอาจส่งผลให้คุณภาพและมาตรฐานการผลิตสินค้าไม่ได้รับการควบคุม ดังนั้น ภาครัฐควรให้การสนับสนุนผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการด้านการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อให้ความรู้กับผู้ประกอบการอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง สร้าง

ความเข้าใจที่ถูกต้อง ในการกระบวนการผลิตให้ได้ประสิทธิผลมากที่สุดในขณะที่เดียวกันก็ใช้ต้นทุนต่ำที่สุด

2.2 จากผลการศึกษา พบว่า การจะปรับเปลี่ยนจากรูปแบบการบริหารจากครอบครัวไปเป็น SMEs ทำให้เกิดอุปสงค์ทางด้านบุคลากรทั้งในฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติการ ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรเข้ามาให้ความช่วยเหลือในด้านความรู้ ทักษะ ทั้งด้านการปฏิบัติและการบริหาร ผ่านการฝึกอบรม สัมมนาและการศึกษาดูงานตามสถานที่ต่าง ๆ เพื่อสร้างบุคลากรที่มีความรู้และทักษะที่มีคุณภาพไปบริหารจัดการองค์กรให้มีความสามารถทางการแข่งขันกับคู่แข่งในธุรกิจแต่ละสาขาทั้งในและต่างประเทศได้

2.3 จากผลการศึกษา พบว่า ปัญหาสำคัญของผู้ประกอบการในธุรกิจแบบครอบครัวก็คือ การปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการให้เป็นมืออาชีพ มีระบบการจัดการที่ดี เพราะผู้บริหารคุ้นเคยกับธุรกิจแบบครอบครัวและยากต่อการปรับเปลี่ยน ดังนั้น ผู้ประกอบการจะต้องมีการปรับโครงสร้างผู้บริหารให้มีรูปแบบและเป็นสากล รวมถึงปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการองค์กรแบบดั้งเดิมไปเป็นแบบสมัยใหม่ที่มีสมรรถนะสูง มีความยืดหยุ่นและนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการในแต่ละกระบวนการ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

3.1 จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอกตามแบบจำลอง PESTLE model และปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในตามแบบจำลอง DAIMOND model ของธุรกิจครอบครัวใน สปป. ลาว ที่จำเป็นจะต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาเพื่อให้เกิดความสอดคล้อง ประสานซึ่งกันและกัน ได้แก่การคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นทางสังคมและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและอุตสาหกรรมที่สนับสนุนและเกี่ยวเนื่อง ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีการศึกษาถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับการส่งเสริมและสนับสนุนการลงทุนในอุตสาหกรรมในสาขาต่าง ๆ ที่จะช่วยสนับสนุน SMEs ว่า ปัจจัยใดบ้างที่จะส่งผลกระทบทั้งในเชิงบวกและเชิงลบกับ วัฒนธรรม สังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ในพื้นที่อุตสาหกรรมเหล่านั้น ทั้งนี้ก็เพื่อให้สามารถหาแนวทางในการป้องกันในกรณีหากผลกระทบนั้นเป็นไปในเชิงลบ เพื่อให้อุตสาหกรรมในสาขาต่าง ๆ เหล่านั้นสามารถที่จะอยู่ร่วมกับชุมชนได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (2552). คู่มือการใช้สิทธิพิเศษทางการค้าสินค้าสำหรับ SMEs. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงพาณิชย์.
- เวทวงศ์ พงษ์ทรัพย์ และคณะ. (2555). ข้อเสนอมาตรการการเงินการคลังเพื่อการลงทุนในต่างประเทศ. ใน เอกสารประกอบการสัมมนา FPO Symposium 2012 ของ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง วันที่ 13 กันยายน 2555. สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2552). การสำรวจทัศนคติของประชาชนต่อสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: TDRI.
- สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (2554). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับกฎแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้ FTA. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงพาณิชย์.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (11 กันยายน 2559). ภาพรวมอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม. เข้าถึงได้จาก <http://www.sme.go.th>.
- อัคร พิศาลวานิช. (20 เมษายน 2561). ประเมินเศรษฐกิจลาว 5 ปีข้างหน้า. เข้าถึงได้จาก <https://www.posttoday.com/aec/column/553024>
- Agarwal, M. and Mitra, S. (2010). Role of government in trade and investment boom: lessons from East Asia. *Journal of Economic Policy Reform*, Taylor & Francis Journals, 13(4), 285-304.
- Bartok, C. and Miroudot, S. (2008). *The Interaction amongst Trade, Investment and Competition Policies*. New York: OECD Publishing.
- Eichengreen, B. (ม.ป.ป.). *Global Imbalances and the Lessons of Bretton Woods*. Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research.
- Hasanov, F., and Izraeli, O. (2012). *How Much Inequality Is Necessary for Growth?* Harvard Business Review.
- Heckscher, E. (1919). The effect of foreign trade on the distribution of income. *Ekonomisk Tidskrift*, 21(2), 497-512.

- Kaplan R.S., and Norton D.P. (2008). The Execution Premium m: Linking Strategy to Operations for Competitive Advantage. Boston, Massachusetts: Harvard Business Press.
- Ministry of Industry and Commerce, Lao PDR. (2 September 2018). Economy of Laos. เข้าถึงได้จาก <http://www.moic.gov.la/?lang=en>
- Ministry of Planning and Investment Lao PDR. (19 October 2017). Sepecail Economic Zone (SEZ). เข้าถึงได้จาก <http://www.investlaos.gov.la/index.php/about-us/ministry-of-planning-and-investment-ipd>
- OECD. (2002). Small and Medium Enterprise Outlook 2002. ใน Organisation for Economic Co-operation and Development. Paris.
- Ohlin, B. G. (1933). Interregional and international trade. Cambridge: Harvard University.
- Porter, M.E. . (1990). The Competitive Advantage of Nation. New York: The Free Press.
- Porter, M.E. (1998). Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors. Illinois: The Free Press.
- Risse, T. (2002). Transnational Actors and World Politics. London: Sage.
- SCB SMEs. (6 มิถุนายน 2561). สปป.ลาว โอกาสใหม่เอสเอ็มอี. เข้าถึงได้จาก https://scbsme.scb.co.th/sme-inspiration-detail/SCB_Laos
- SME Agency. (12 May 2017). White Paper on Small and Medium Enterprises in Japan 2002. เข้าถึงได้จาก http://www.chusho.meti.go.jp/sme_english
- Souksavanh, V. . (2014). Entrepreneurship, Government Policy and Performance of SMEs in Laos. Kobe University: Graduate School .
- UNCTAD. (3 April 2018). World Investment Report 2018. เข้าถึงได้จาก https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2018_en.pdf.

World Bank. (2015). MPI and staff estimates and projections: Sustaining robust growth mitigating risks and deepening reforms Vientiane, Lao PDR. The World Bank.

YEAL. (2015). Orientation and Planning for Actions of the Young Entrepreneurs Association Vientiane, Lao PDR. Young Entrepreneurs Association of Laos.

การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายูวัฒนะ ในจังหวัดนครราชสีมา*

WELLNESS TOURISM ACTIVITY MODEL DEVELOPMENT IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE.

วรพรรณ จันทรากุลศิริ

Woraphan Chandrakulsiri

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: Woraphan.r6@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายูวัฒนะของจังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อสร้างรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายูวัฒนะของจังหวัดนครราชสีมา และ 3) เพื่อสังเคราะห์รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายูวัฒนะของจังหวัดนครราชสีมา การศึกษาใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการสังเคราะห์ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปจัดสนทนากลุ่มเพื่อระดมความคิดเห็นในการออกแบบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอายูวัฒนะ แล้วนำมาสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อนำไปสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อนำมาสร้างแบบจำลองรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายูวัฒนะ

ผลการวิจัยพบว่า

1. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายูวัฒนะ เป็นรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ทำให้ได้ประโยชน์และเป็นแนวทางการดำรงชีวิตอย่างสมดุล อันจะส่งผลให้มีอายุยืนยาว โดยปราศจากโรคร้าย ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านอาหารและโภชนาการ ด้านสุขภาพกาย และด้านจิตใจ

* Received 30 April 2019; Revised 13 May 2019; Accepted 17 May 2019.

2. การสร้างรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะ พบว่า ด้านสภาพแวดล้อม ควรมีการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสอากาศที่บริสุทธิ์ เช่น กิจกรรมปลูกต้นไม้ ปั่นจักรยาน เป็นต้น ด้านอาหารและโภชนาการ ควรมีการจัดกิจกรรมที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ปลอดภัย ตามหลักโภชนาการที่ดี เช่น กิจกรรมอาหารตามกรุ๊ป กิจกรรมกินผัก 5 สี เป็นต้น ด้านสุขภาพกาย ควรมีการจัดกิจกรรมที่สร้างเสริมสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง มีความยืดหยุ่น เช่น การเดินชมฟาร์มเห็ด การเล่นโยคะยืดหยุ่นร่างกาย เป็นต้น และด้านจิตใจ ควรมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีความสุขจิตที่ดี ได้ผ่อนคลายความเครียด เช่น การฝึกสมาธิ การเรียนรู้ปรัชญาชีวิต เป็นต้น

3. การสังเคราะห์รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะของจังหวัดนครราชสีมา นี้ เรียกว่า “EMBN”โมเดล ประกอบด้วย ด้านสภาพแวดล้อม ด้านอาหารและโภชนาการ ด้านการเสริมสร้างสุขภาพกาย และด้านการเสริมสร้างสมดุลทางจิตใจ

คำสำคัญ: รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะ, นครราชสีมา

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the components of the model of wellness tourism activities in Nakhon Ratchasima province, 2) to develop the model of wellness tourism activities in Nakhon Ratchasima province, and 3) to synthesize the model of wellness tourism activities in Nakhon Ratchasima province. This study was a qualitative research. The methodology was conducted by synthesizing related theories and research. Data collected were then used to prepare the focus group discussions to brainstorm ideas for designing wellness tourism related activities and to develop the interview for conducting in-depth interview to create the model of wellness tourism activities.

The results of this study indicated as follows:

1. The model of wellness tourism activities was beneficial and could be used as the guidelines for living balanced life with disease-free longevity. The developed model consisted of four components, namely: environment, food and nutrition, physical and mental health.

2. In terms of developing the model of wellness tourism activities, it was found that the good environment should be accessed by tourists to increase their chance to touch fresh air such as planting trees, hiking, and cycling, etc. In terms of food and nutrition, useful non-toxic foods with good nutrition should be provided to tourists such as consumption activities related to five main food groups and five colors vegetables, etc. In terms of physical health, health promoting activities should be promoted for enhancing physical and flexible health such as walking around mushroom farm, playing yoga for flexible body, etc. In terms of mental health, mental health promoting activities should be promoted to alleviate stress such as meditation practice, learning life philosophy, etc.

3. For synthesizing the model of wellness tourism activities in Nakhon Ratchasima province, the “EMBN” model consisted of environment, food and nutrition, physical and mental health promotion.

Keywords: Model of tourism activities, Wellness tourism, Nakhon Ratchasima

บทนำ

จากรายงานของสภาการเดินทางและการท่องเที่ยวโลก (World Travel and Tourism Council: WTTC) ระบุว่า ในปี พ.ศ. 2559 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีมูลค่าประมาณ 82.5 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ คิดเป็นร้อยละ 20.6 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศทั้งหมด โดยรายงานฉบับเดียวกันรายงานว่า ประเทศไทย มีรายได้จากการท่องเที่ยวอยู่ที่ 2.9 ล้านล้านบาทในปี พ.ศ. 2559 คิดเป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ

จำนวน 1.89 ล้านล้านบาท และคาดว่าจะมีรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งหมด 3.18 ล้านล้านบาทในปี พ.ศ. 2560 และ 5.98 ล้านล้านบาทในปี พ.ศ. 2570 ในด้านรายได้ด้านการท่องเที่ยวภายในประเทศสามารถ สร้างรายได้ให้แก่ประเทศได้สูงถึง 2.3 แสนล้านบาท และมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 6.53 จากช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมา (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) การพัฒนาการท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้นจึงเป็นการสร้างรายได้ให้กับประเทศและสร้างรายได้ให้กับชุมชนที่อยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยว ทำให้เศรษฐกิจมีการเจริญเติบโตเกิดประโยชน์กับประชาชนและประเทศชาติ

ในปัจจุบันรูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ ๆ ของประเทศไทยเกิดขึ้นมากมายหลายประเภทหนึ่งในนั้น ที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจมาก คือ การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion Tourism) ซึ่งหมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ด้วยการเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิตและพักผ่อนหย่อนใจ โดยแบ่งเวลาจากการท่องเที่ยวส่วนหนึ่งมาทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพทั้งในหรือนอกที่พักผ่อนอย่างถูกวิธี ตามหลักวิชาการและมีคุณภาพมาตรฐานอย่างแท้จริง เพื่อส่งเสริมบำรุงรักษาสุขภาพกายและสุขภาพจิต และการฟื้นฟูสุขภาพ ตลอดจนการได้มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และสังสรรค์ทางสังคมเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพที่ดีกับผู้อื่นในระหว่างการท่องเที่ยว ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทักษะ และค่านิยมในการส่งเสริมและรักษาฟื้นฟูสุขภาพให้สมบูรณ์ด้วยตัวเองมากยิ่งขึ้น เพราะไม่มีใครอยากเจ็บป่วย หรือเสียชีวิตก่อนวัยอันควร ทุกคนล้วนปรารถนาอยากมีอายุยืนยาว โดยปราศจากโรคภัย และมีความสุข การสร้างเสริมสุขภาพด้วยตนเองนั้นสามารถแสดงออกมาในรูปแบบของการออกกำลังกายและการเล่นกีฬา การควบคุมน้ำหนักตัว การนิยมเลือกรับประทานอาหารและเครื่องดื่มสมุนไพรที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ การทำจิตใจให้สงบด้วยการฝึกปฏิบัติสมาธิและการใช้ยารักษาโรคจากสมุนไพรที่มีผลกระทบข้างเคียงน้อย ผู้คนจึงให้ความสนใจเรื่องอายุวัฒนะ หรือวิถีทางที่จะช่วยให้อายุยืนยาว แต่อย่างไรจึงจะเป็นผู้มีอายุยืนยาว และปัจจัยใดที่มีผลทำให้มีอายุยืนยาว คำถามเหล่านี้นำไปสู่งานวิจัยในดินแดนที่อายุเฉลี่ยของประชากรยืนยาวนานที่สุดในโลก คือที่ เมืองโอกินาวา ประเทศญี่ปุ่น ทีมวิจัยของ ดร.เบรตลี วิลค็อก และ ดร.เคิร์ก วิลค็อก แพทย์ชาวแคนาดา ซึ่งได้รับทุนจากกระทรวงสาธารณสุขสหรัฐอเมริกา ได้ร่วมวิจัย กับ ดร.มาโกโตะ ซูซูกิ (Makoto Suzuki) ผู้อำนวยการศูนย์เวช

ศาสตร์ชุมชน มหาวิทยาลัยรวิกร โอกินาวา และผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาคนร้อยปี ของมหาวิทยาลัยโอกินาวา (มหาวิทยาลัยโอกินาวา, 2561) เพื่อร่วมวิจัยหาปัจจัยที่มีผลทำให้อายุยืน ในโครงการศึกษาคนร้อยปี ที่โอกินาวา โดยทำการศึกษาวิจัย ตั้งแต่ ปี ค.ศ.1977-2013 เป็นเวลา 36 ปี พบว่า ปัจจัยทางพันธุกรรมมีผลทำให้อายุยืน ร้อยละ 25 และผลจากการใช้ชีวิตร้อยละ 75 มาจาก อาหาร การออกกำลังกาย สังคม สภาพทางจิตใจ ดังนั้น การท่องเที่ยวที่ได้ทั้งการดูแลสุขภาพและหลักการดำรงชีวิตให้เป็นผู้มีอายุยืนยาว จึงเป็นอีกการท่องเที่ยวหนึ่งที่น่าสนใจ ที่เรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะ ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่ได้ทั้งความสุขจากการท่องเที่ยวและได้ประโยชน์ต่อการสร้างสมดุลทางกายและจิตใจ

ซึ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ให้ความสนใจด้านสุขภาพและอายุวัฒนะนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวที่อาศัยอยู่ในเมืองหลวง ประกอบกับสถานการณ์ฝุ่นละอองที่เกินค่ามาตรฐานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งมลพิษทางอากาศทำให้นักท่องเที่ยวมีความต้องการไปยังสถานที่ท่องเที่ยวที่มีอากาศบริสุทธิ์ ซึ่งจังหวัดนครราชสีมา ตั้งอยู่ในทำเลที่ดี มีพื้นที่ขนาดใหญ่เป็นอันดับหนึ่ง มีสภาพพื้นที่ภูมิประเทศ ภูมิอากาศที่เหมาะสม นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้อนุมัติ โครงการรถไฟฟ้าความเร็วสูงเส้นทางกรุงเทพฯ - นครราชสีมา มีระยะทาง 252.3 กิโลเมตร ซึ่งจะเปิดให้บริการได้ในปี 2565 และโครงการก่อสร้างทางพิเศษระหว่างเมือง (มอเตอร์เวย์) สายบางปะอิน - สระบุรี - นครราชสีมา ของกรมทางหลวง ซึ่งเป็นหนึ่งในโครงการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน ภายใต้แผนกระตุ้นเศรษฐกิจและการลงทุนของประเทศ ที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งรัดการดำเนินโครงการให้แล้วเสร็จโดยเร็ว และสามารถเปิดให้บริการภายในปี 2563 ด้วยการเดินทางที่สะดวกยิ่งขึ้นในอนาคต (สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา, 2561) จึงทำให้จังหวัดนครราชสีมา เป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญในการพัฒนา รวมถึงด้านการท่องเที่ยว เป็นพื้นที่ที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนนะ

งานวิจัยนี้จึงสนใจศึกษาถึงองค์ประกอบของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนนะ เพื่อสร้างรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนนะ และสังเคราะห์รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนนะของจังหวัดนครราชสีมา โดยมุ่งเน้นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมเมือง ทั้งในด้านอากาศ ซึ่งได้ขึ้นชื่อว่าเป็นแหล่งโอโซน ด้านอาหาร เช่นแหล่งพืชผักปลอดสารพิษ และกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่ส่งเสริมสนับสนุนเชิงอายุวัฒนนะ ผู้วิจัยจะได้ทำการค้นคว้าหาแนวทางพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยใช้หลักทาง

วิทยาศาสตร์ ร่วมกับหลักเชิงอายุวัฒนะ เช่น หลักโภชนาการ การออกกำลังกาย หลักวิทยาศาสตร์การกีฬา หลักการบำบัดร่างกายต่าง ๆ เช่น โยคะบำบัด วารีบำบัด การบำบัดด้วยกลิ่น ด้วยเสียง ด้วยอากาศ และการฝึกสมาธิ เป็นต้น เพื่อจะได้นำไปศึกษาหรือเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะต่อไป เมื่อได้ทำการวิจัยพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะแล้ว ก็จะได้ทำการประเมินผล และนำมาปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และทำการนำเสนอและเผยแพร่รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งหน่วยงานภาครัฐสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะของจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อสร้างรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะของจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อสังเคราะห์รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะของจังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ลำดับขั้นตอนการศึกษาดังต่อไปนี้

1. สังเคราะห์เอกสาร ทฤษฎี บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะ
2. สรุปผลจากการสังเคราะห์ พบว่า องค์ประกอบที่สำคัญของอายุวัฒนะประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ อาหาร อากาศ อารมณ์ และ ออกกำลังกาย
3. จัดทำ FOCUS GROUP กับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านอาหารและโภชนาการ ด้านการออกกำลังกาย ด้านจิตใจ และด้านสภาพแวดล้อม เพื่อระดมความคิดเห็นในการออกแบบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะ
4. นำผลที่ได้จากการจัดทำ FOCUS GROUP มาสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อนำไปสัมภาษณ์เชิงลึกกับ (In-depth Interview) กับ ผู้นำชุมชน นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว

เจ้าหน้าที่ด้านการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยววังน้ำเขียว

5. สรุปผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)
6. จัดทำ FOCUS GROUP เพื่อปรับปรุงกิจกรรมและสร้างแบบจำลองรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะ
7. นำเสนอและเผยแพร่รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะ จ.นครราชสีมา

กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ 2 กลุ่ม กลุ่มแรกคือ ผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอายุวัฒนะ จำนวน 8 คน ได้แก่ ด้านอาหารและโภชนาการ ด้านการออกกำลังกาย ด้านจิตใจ และด้านสภาพแวดล้อม และกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่จำนวน 30 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ด้านการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวชาวจีนและผู้ประกอบการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยววังน้ำเขียว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็น แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured interview) โดยทำการศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ จากนั้นจึงสร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำเสนอร่างสัมภาษณ์ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured interview) ด้วยตนเองตามแนวคำถามที่ได้เตรียมไว้ ระหว่างการสนทนาผู้วิจัยจับประเด็นของข้อมูล และจดบันทึกสรุปสั้น ๆ พร้อมกับการบันทึกเทปการสนทนา การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายสิ้นสุดลงเมื่อข้อมูลอิ่มตัว (saturated data) โดยพิจารณาจากการที่ไม่มีข้อมูลใหม่มา

เพิ่มเติมจากที่มีอยู่เดิม หลังจากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเทปแบบคำต่อคำ

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) มาวิเคราะห์เชื่อมโยงประเด็น และสังเคราะห์เรียบเรียงเพื่อตอบคำถามการวิจัยให้ครบถ้วนและสมบูรณ์ที่สุด

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาชีวพัฒนาของจังหวัดนครราชสีมา พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาชีวพัฒนา เป็นรูปแบบกิจกรรมในระหว่างการท่องเที่ยว เพื่อให้ได้ประโยชน์และเป็นแนวทางการดำรงชีวิตอย่างสมดุล อันจะส่งผลให้มีอายุยืนยาว โดยปราศจากโรคภัย ซึ่งโรคภัยต่าง ๆ ของมนุษย์นั้น มี 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ โรคทางกาย กับโรคทางใจ ดังนั้น แนวทางในการปฏิบัติตนให้ห่างไกลจากโรค คือ การดูแลสุขภาพกาย และ สุขภาพใจไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้นทัศนคติจากผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ดังนี้

การท่องเที่ยวเชิงอาชีวพัฒนา เป็นรูปแบบของการเดินทางที่มีได้มุ่งหมายจะเข้าใช้เทคโนโลยีเพื่อซ่อมสุขภาพ หรือ รับบริการทางการแพทย์ผู้เดินทางยังต้องการแสวงหาความสุขที่อาจไม่ได้มาจากเทคโนโลยีที่เขาได้อยู่ และ/หรือปรัชญาการใช้ชีวิตที่เขาคุ้นชิน “ยาอาชีวพัฒนา” ที่เขาหวังจะได้รับในจุดหมายปลายทาง อาจ มาช่วยเติมเต็มให้ชีวิตของเขาได้สมบูรณ์พร้อม มีผู้เชี่ยวชาญจำนวนไม่น้อยที่ชี้ให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเพื่ออาชีวพัฒนา (Wellness Tourism) มี “ยาอาชีวพัฒนา” ดังได้กล่าวมา เป็นแก่นสารสำคัญ “ยาอาชีวพัฒนา” ที่ว่านี้อาจมิได้เป็นตัวยา แต่เป็น “วิถีปฏิบัติ” เช่น ปรัชญาแห่งเต๋า, สมาธิปัญญาในพุทธศาสนา หรือเป็น “ภูมิปัญญา” ในแต่ละอารยธรรม ที่อยู่ต่างสถานที่ เช่น สมดุลของธาตุเจ้าเรือน, ไทจี-ชี่กง, โยคะ สิ่งที่ได้กล่าวมานี้ไม่มีอยู่ใน “ตัวตน” เดิมของนักเดินทาง นักเดินทางพยายามแสวงหาแนวทางการพัฒนาตนที่หลุดพ้นไปจากกรอบตัวตนของตนเอง

การท่องเที่ยวเพื่ออาชีวพัฒนา นั้นนอกจากจะเป็นการหลีกเร้นออกจากสิ่งที่ทำให้ทุกข์กายทุกข์ใจ ทั้งหลายซึ่งสัมผัสเพิ่มพูนอยู่เสมอจากการใช้ชีวิตประจำวัน ไปสู่สถานที่ที่สงบสบาย

แล้ว ยังอาศัย “ยา อายุวัฒนะ” ของแหล่งที่หมายปลายทางในการ “ปรับสภาพ” หาความ “ลงตัว” ให้การดำรงอยู่ของ ชีวิต “ความผ่อนคลาย” และ “ยาอายุวัฒนะ” ที่นักเดินทางจะได้รับ จึงเป็นปัจจัยสำคัญซึ่งแหล่งที่หมายปลายทาง (Wellness Destination) แต่ละแห่ง จะต้องพัฒนาให้เกิดความสมบูรณ์ทั้งในเชิง ประสิทธิภาพของตัวบริการนั้นและความพึงพอใจของผู้เข้าใช้บริการ การเดินทางไปพักผ่อนที่มุ่งเน้นให้ได้ความ ผ่อนคลาย และความสงบ สบาย ในธรรมชาติอย่างเช่น การสงบจิตทำสมาธิในยามอาบแดดอยู่ริมชายหาด หรือ การลงไปแช่ตัว ใน แหล่งน้ำพุร้อนที่สรรพคุณของน้ำต่อร่างกายเป็นที่เลื่องลือ นั้น นักเดินทางต้องการเพียงเพื่อ จะได้หยุดพักแล้วปล่อยให้ธรรมชาติ ค่อย ๆ เติมสิ่งที่ร่างกายต้องการเข้าไปให้เพียงพอต่อการ ใช้ชีวิตข้างหน้าที่ได้เต็มไปด้วยงานทั้งหลายกำลังรออยู่

นอกจากนี้การจัดการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะยังต้องพร้อมไปด้วยองค์ประกอบเสริม อันได้แก่ การจัดสถานที่เพื่อให้นักเดินทางได้รู้สึกสงบสบาย ห่างไกลจากความกังวล เรื่องที่บ้าน ที่ทำงาน พร้อมทั้งจะเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ รับรู้ทั้งที่เป็นและที่มาแห่งตัวตนของตน รวมถึง “ชื่อเสียง” ของแหล่งท่องเที่ยวที่ได้มาจากการยอมรับ อันจะส่งผลให้นักเดินทางแวะเวียนเข้ามาเยี่ยมชมอยู่เสมอ จากที่กล่าวมาผู้วิจัยได้วิเคราะห์องค์ประกอบสำหรับการท่องเที่ยวเชิง อายุวัฒนะประกอบด้วย 4 องค์ประกอบด้วย ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านอาหารและโภชนาการ ด้านสุขภาพกาย และด้านจิตใจ

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อสร้างรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะของ จังหวัดนครราชสีมา

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอายุวัฒนะ ผู้นำชุมชน นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ด้านการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวชาวจีนและผู้ประกอบการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยววังน้ำเขียว ผลการวิจัยพบว่า

1. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะของจังหวัดนครราชสีมา ด้านสภาพแวดล้อม พื้นที่วังน้ำเขียวเป็นพื้นที่ที่มีบรรยากาศที่ดี โดยเฉพาะในพื้นที่ตำบลไทยสามัคคี เป็นพื้นที่ที่มีโอโซนสูงระดับโลก สามารถมองเห็นวิวทิวทัศน์ตามแนวสันเขาทอดตัวยาวได้อย่างสวยงาม พร้อมกับมีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย เช่น เขาแผงม้า ผืนป่าแห่งความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ ไร่องุ่นวังน้ำเขียว สวนดอกหน้าวัวสุชาติ เป็นต้น นอกจากนี้ยังสามารถชมกระติ่งได้

อย่างชัดเจนในหมู่บ้านของชุมชน ซึ่งการจัดกิจกรรมที่ควรมีจึงเป็นการจัดกิจกรรมให้มีจุดเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยวอย่างหลากหลาย เพื่อให้เกิดความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ในส่วนของการจัดที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวนั้น ควรให้ความสำคัญเรื่องความสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อมภายในที่พักและบริเวณโดยรอบมีการดูแลรักษาความสะอาด ไม่มีเศษขยะหรือสิ่งสกปรก มีโอกาสได้สัมผัสธรรมชาติอย่างแท้จริง นอกจากนี้ควรเพิ่มเติมในกิจกรรมการเดินรับแสงแดด การทำสปา กิจกรรมโยคะในตอนเช้า เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสได้สัมผัสอากาศที่บริสุทธิ์ ดังคำสัมภาษณ์

“...กิจกรรมต้องอิงธรรมชาติ กลับสู่ธรรมชาติมากที่สุด ธรรมชาติในที่นี้ ต้องสายกลาง ด้วยนะ ถ้านั่นหนักเกินไป strick ทุกอย่างก็ลำบาก อันที่ 1 อยู่กับธรรมชาติ อันที่ 2 เป็นสายกลาง อันที่ 3 สมัยก่อน เริ่มจากน้ำ การบำบัด การรักษาสุขภาพ แล้วก็จะมีการสร้างที่พัก แอ่วแหล่งน้ำ ก็เกิดการท่องเที่ยวขึ้น เรื่องเกี่ยวกับน้ำ ก็ยังใช้ได้อยู่ เกี่ยวกับความสดชื่น อีกอัน คืออากาศ ซึ่งควรจะไปที่นอกเมือง อากาศดี สดชื่น ก็ต้องอิง wellness ซึ่งทำให้สุขภาพดี อายุยืน...” (อัฐธมา บุญปาลิต ดร., 2562)

2. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะของจังหวัดนครราชสีมาด้านอาหารและโภชนาการ วังน้ำเขียวมีผักปลอดสารพิษซึ่งเป็นจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว การจัดโปรแกรมเกี่ยวกับอาหารและโภชนาการจึงต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านอาหารและโภชนาการสามารถให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวได้ เช่น ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของเห็ดหอมสด ผักสลัด พุทราณมสด จัดคอร์สรับประทานอาหารตามกรุ๊ปเลือด การคัดเลือกวัตถุดิบที่นำมาประกอบอาหาร สามารถหาได้ตามธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น ได้แก่ ปลา พืชผักต่าง ๆ โดยนักท่องเที่ยวสามารถทำการจองในการรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพ โดยมีข้อแม้ว่านักท่องเที่ยวต้องรับประทานผักปลอดสารพิษ เช่น ผักเห็ดสามอย่าง เห็ดหอม เห็ดออริจิ เห็ดโคน ต้มยำไก่ย่าง ลาบผักเพกา ปลาทึบหิมสมุนไพรว น้ำพริกปลาทุ ผักสด น้ำพริกเห็ด ผักปลอดสารพิษ เช่น แตงกวา มะเขือ ถั่วพู เป็นต้น ซึ่งในการขนส่งอาหารต้องเน้นเรื่องความสะดวก เป็นหลัก ดังคำสัมภาษณ์

“...มีเป็นฐาน ๆ ให้เรียนรู้ปริมาณน้ำตาล เช่นเครื่องดื่มนี้ มีปริมาณน้ำตาลเท่าไร ใน 1 จาน ควรเป็นข้าวกี่ทัพพี เช่น ถ้าต้องการพลังงาน 400 กิโลแคลลอรี่ ข้าวจะ 2 ทัพพี ต่อจาน ครั้งหนึ่งเป็นผัก เนื้อสัตว์ 4 ช้อนโต๊ะ ใช้ช้อนตวงง่าย ๆ ช้อนโต๊ะ อาจจะแยกเป็นเนื้อสัตว์ที่ปรุง

แล้ว ผักที่ปรุงแล้ว ข้าว แล้วบอกหลักการให้ คือ ถ้าจะกินเพื่อสุขภาพดี ให้กินผักครึ่งหนึ่ง ที่เหลือเป็นอย่างอื่น ข้าว 2 ทัพพี โดยข้าว 1 ทัพพี จะหนักประมาณ 55 กรัม มันจะมีหนังสือหมวดอาหารแลกเปลี่ยน แต่ถ้ามีนักโภชนาการ หรือนักกำหนดอาหารไปให้ความรู้ก็จะดีกว่าที่จะจัดเอง เป็นกิจกรรมฐานต่าง ๆ ...” (สถาพร งามอุโฆษ ผศ.ดร., 2562)

3. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะของจังหวัดนครราชสีมาด้านสุขภาพกาย โดยทั่วไปการออกกำลังกาย มี 2 ลักษณะ คือ มีรูปแบบ กับ ไม่มีรูปแบบ ซึ่งการออกกำลังกายแบบมีรูปแบบจะเป็นเชิงสุขภาพทั่วไป ถ้าไม่มีรูปแบบจะเป็นลักษณะของการยืดเส้น ผ่อนคลาย ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะ ให้มีการผสมผสานการออกกำลังกายเข้ากับการท่องเที่ยวแทรกในแต่ละกิจกรรม เช่น การวิ่ง การปั่นจักรยาน กิจกรรมการเดินป่า กิจกรรมเยี่ยมชมสวน ผักปลอดสารพิษของสวนลุงไกร การเยี่ยมชมสวนเบญจมาศคุณวิภา เป็นสวนที่มีการปลูกเบญจมาศเป็นหลัก เป็นต้น ดังคำสัมภาษณ์

“...วังน้ำเขียวเหมาะกับการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ มีเส้นทางจาก Bike lane ปากช่อง ไปวังน้ำเขียว ที่เขื่อนลำพระเพลิง มีช่องทางจักรยานรอบอ่างเก็บน้ำ ประมาณ 1.7 กิโลเมตร ใคร ๆ ก็ไปปั่นได้ วิวสวย อากาศดี วิ่งก็ได้ ที่วังน้ำเขียว กับปากช่อง ก็มีนักท่องเที่ยวไปวิ่งได้ แหล่งน้ำร้อนไม่มีแถวนี้ มีแต่เชิงธรรมชาติ อากาศเย็นสบาย มีหมอก สวยงาม มีนักท่องเที่ยวมาพักผ่อน...” (ขอบ สร้อยจิตต์, 2562)

4. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะของจังหวัดนครราชสีมาด้านจิตใจ การที่จะเกิดสมดุลทางจิตใจได้นั้นจะต้องเริ่มที่จิตใจ มีการให้บริการกับนักท่องเที่ยวเหมือนญาติ และเน้นให้นักท่องเที่ยวมีความสุขจากการทำกิจกรรม ในพื้นที่วังน้ำเขียวมีการทำเกษตรแบบอินทรีย์ เกษตรแบบผสมผสาน และเกษตรธรรมชาติจำนวนมาก ซึ่งไม่มีการใช้สารเคมีในการทำเกษตรกรรม โดยผลผลิตปราศจากสารพิษ โดยสามารถนำพืชสมุนไพรมาใช้ในการฟื้นฟูดูแลสุขภาพร่างกาย เพื่อเป็นการบำบัดรักษาอาการเจ็บไข้ได้ป่วย ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกผ่อนคลาย นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรมในพื้นที่วังน้ำเขียวเนื่องจากมีวัดจำนวนมากที่มีชื่อเสียง ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว เช่น วัดป่าทรัพย์ทวีธรรมาราม หลวงพ่อกัณหา สุขกาโม วัดป่ารัตนวัน พระอาจารย์ฟิลลิป ญาณธัมโม โดยมีการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมด้านพระพุทธศาสนาด้วยกัน ทำให้ผ่อนคลายและใช้เวลาอยู่กับ

ตัวเองให้ได้มากที่สุด เป็นการอบรมปลูกฝังศีลธรรมให้เข้าใจหลักการและนำธรรมะมาประยุกต์ใช้ในชีวิตส่วนตัว ดังคำสัมภาษณ์

“...ใช้ธรรมชาติเป็นสื่อของปัจจุบัน ส่วนใหญ่คนที่มา ถ้าพูดแบบสเปา จะมี 2 ประเภท คือ Detoxification ก็คือล้างพิษ คือรู้สึกว่าย่ำแย่มาก หรือ Rejuvenate คือการฟื้นฟูให้กลับคืนสู่เยาว์วัยอีกครั้ง ในกระบวนการของการ Detox คือมาเคลียร์อารมณ์ ของเก่า ในขณะที่ Rejuvenate เป็นลักษณะของการสร้างเสริมให้ย้อนวัย ฟื้นฟู กิจกรรมมันจะไม่ใช้กิจกรรมนั่งสมาธิอย่างเดียว มันเป็นกิจกรรมดำเนินสติ การออกกำลังกายที่เสริมสร้างสุขภาพ ไม่นั่งเป็นคาร์ดิโอแรง ๆ อาจจะเน้นเป็นกิจกรรมโยคะ ซึ่งก็จะเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องไปทั้งหมด จัดตารางทั้งวัน โดยหลักการของการทำสมาธิ คือการทำใจให้หยุดนิ่ง ประเด็นคือใจคนไม่ค่อยหยุดนิ่งอยู่แล้ว ดังนั้นวิธีการทำสมาธิ ขั้นแรกที่ต้องเน้นคือ ให้รู้จักคำว่า สติ กับ สบาย...” (พระสุภาวระ หนตมโน, 2562)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อสังเคราะห์รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะของจังหวัดนครราชสีมา

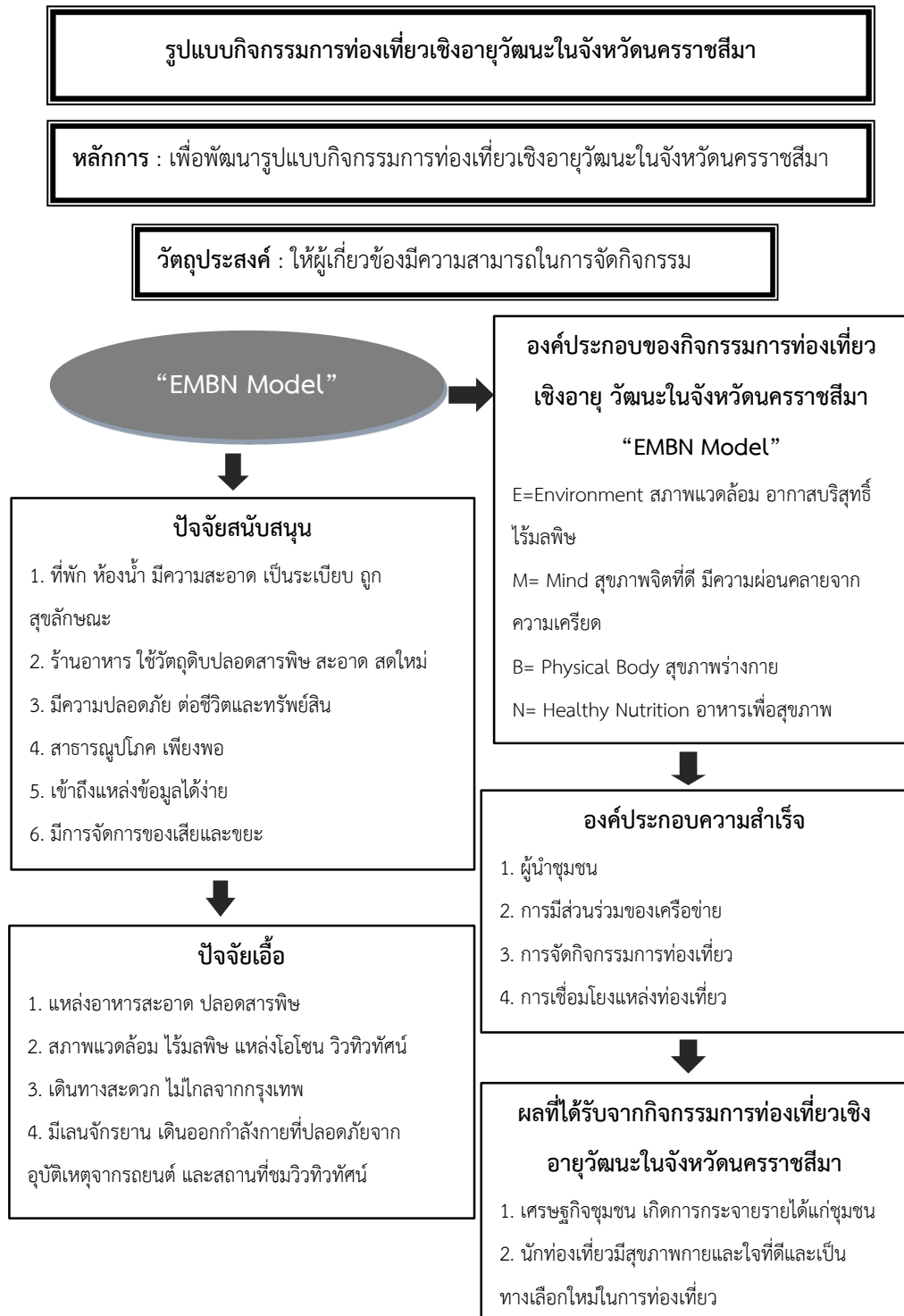
การสังเคราะห์รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะของจังหวัดนครราชสีมาของการจัดการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะ ประกอบด้วย ด้านสภาพแวดล้อม ด้านอาหารและโภชนาการ ด้านสุขภาพกาย และด้านจิตใจ

1. ที่มาของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะของจังหวัดนครราชสีมา “EMBN Model” ได้จากการสังเคราะห์แนวคิด/ทฤษฎีงานวิจัยและข้อมูลในพื้นที่ดังนี้

ที่	องค์ประกอบ	ที่มาขององค์ประกอบรูปแบบ
1	E=Environment (สภาพแวดล้อม)	แนวคิด/ทฤษฎี การวิเคราะห์เอกสาร
2	M=Mind (จิตใจ)	แนวคิด/ทฤษฎี การวิเคราะห์เอกสาร
3	B=Physical Body (สุขภาพกาย)	แนวคิด/ทฤษฎี การวิเคราะห์เอกสาร
4	N=Healthy Nutrition (อาหาร โภชนาการ)	แนวคิด/ทฤษฎี การสอบถามเชิงคุณภาพ

ตาราง 1 องค์ประกอบและที่มาขององค์ประกอบรูปแบบกิจกรรม

จากองค์ประกอบดังกล่าวแสดงเป็นแผนภูมิรูปแบบ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะของจังหวัดนครราชสีมา ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะของจังหวัดนครราชสีมา

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะใน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะของจังหวัด นครราชสีมา

จากสภาพการณ์การท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะในจังหวัดนครราชสีมา อำเภอวังน้ำเขียว นั้น พบว่ามี ปัจจัยสนับสนุนรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะในจังหวัดนครราชสีมา ในด้านต่าง ๆ คือ มีที่พัก ห้องน้ำ มีความสะอาด เป็นระเบียบ ถูกสุขลักษณะ มีร้านอาหาร ใช้ วัตถุดิบปลอดสารพิษ สะอาด สดใหม่ มีความปลอดภัย ต่อชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งจากสถิติ มีคดี ชิงทรัพย์ ทำร้ายร่างกายนักท่องเที่ยว โดยคนในพื้นที่นั้นเป็นศูนย์ ซึ่งถือว่ามีความปลอดภัยต่อ นักท่องเที่ยวสูงมาก มีระบบสาธารณสุขปก ทั่วถึง แหล่งข้อมูลได้ง่าย โดยทางการท่องเที่ยว จังหวัดนครราชสีมา มีเอกสารรายละเอียดสนับสนุนการท่องเที่ยววังน้ำเขียว มีแผนที่ ที่พัก ร้านอาหาร และแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ มีการจัดการของเสียและขยะ ส่วนปัจจัยเอื้อต่อรูปแบบ การท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะในจังหวัดนครราชสีมา อำเภอวังน้ำเขียวนั้น มีแหล่งอาหารที่สด สะอาด ปลอดสารพิษ มากมาย มีภาพแวดล้อม ไร่ผลไม้ มีแหล่งโอโซน และวิวทิวทัศน์ที่ สวยงาม ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เดินทางสะดวก ไม่ไกลจากกรุงเทพ มีเลนจักรยาน เดินออกกำลังกาย ที่ปลอดภัยจากอุบัติเหตุจากรถยนต์ และสถานที่ชมวิวทิวทัศน์ ซึ่งต้นทุนเดิมที่มีอยู่นี้ เอื้อต่อ การท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะ และสามารถพัฒนาให้เกิดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง อายุวัฒนะต่อไปได้ โดยรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะ มีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ 1) ด้าน สภาพแวดล้อม มีปัจจัย การจัดกิจกรรมที่ควรมีจึงเป็นการจัดกิจกรรมให้มีจุดเรียนรู้ ให้ นักท่องเที่ยวอย่างหลากหลาย เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ในส่วน ของการจัดที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวนั้น ควรให้ความสำคัญเรื่องความสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อมภายในที่พักและบริเวณโดยรอบมีการดูแลรักษาความสะดวก ไม่มีเศษ ขยะหรือสิ่งสกปรก มีโอกาสได้สัมผัสธรรมชาติอย่างแท้จริง นอกจากนี้ควรเพิ่มเติมในกิจกรรม การเดินรับแสงแดด การทำสปา กิจกรรมโยคะในตอนเช้า เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสได้ สัมผัสอากาศที่บริสุทธิ์สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ศศิพงศ์ บุญยงค์, 2562) กล่าวว่า การ ท่องเที่ยวในเชิงส่งเสริมสุขภาพเป็นลักษณะเดินทางเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่ตัวเอง

ชอบ แล้วจึงจัดสรรเวลาส่วนหนึ่งเพื่อมาทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอย่างถูกวิธีตามหลักวิชาการ และมีมาตรฐาน เช่น การนวด/อบ/ประคบสมุนไพร การบริการสวนคนธำบัต (Aroma Therapy) และวาริบำบัด (Water Therapy) การท่องเที่ยวในลักษณะนี้ช่วยส่งเสริมให้ร่างกายของนักท่องเที่ยวรู้สึกผ่อนคลาย ส่งผลให้มีสุขภาพจิตที่ดี เป็นการเพิ่มพูนพลังกำลังให้สมบูรณ์แข็งแรง ปรับความสมดุลให้กับร่างกาย ซึ่งปัจจุบันนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มที่กำลังจะเกิดขึ้นใหม่หลายแห่ง จึงต้องมีการพัฒนาในเรื่องของความปลอดภัย หรือแม้กระทั่งเพื่อความสะอาดสบายของการใช้บริการ มีสภาพอากาศที่บริสุทธิ์ ได้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับธรรมชาติบำบัด 2) ด้านจิตใจ เป็นกิจกรรมที่เน้นให้นักท่องเที่ยวมีความสุขจากการทำกิจกรรม ในพื้นที่วังน้ำเขียวมีการทำการเกษตรแบบอินทรีย์ เกษตรแบบผสมผสาน และเกษตรธรรมชาติจำนวนมาก ซึ่งไม่มีการใช้สารเคมีในการทำเกษตรกรรม โดยผลผลิตปราศจากสารพิษ โดยสามารถนำพืชสมุนไพรมาใช้ในการฟื้นฟูดูแลสุขภาพร่างกาย ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกผ่อนคลาย นอกจากนี้ ยังมีการจัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรมในพื้นที่วังน้ำเขียวเนื่องจากมีวัดจำนวนมากที่มีชื่อเสียงจำนวนมาก ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว โดยมีการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมด้านพระพุทธศาสนา ร่วมกัน ทำให้ผ่อนคลายและใช้เวลาอยู่กับตัวเองให้ได้มากที่สุด เป็นการอบรมปลูกฝังศีลธรรมให้เข้าใจหลักการและนำธรรมะมาประยุกต์ใช้ในชีวิตส่วนตัว 3) ด้านสุขภาพกาย ควรให้มีการผสมผสานการออกกำลังกายเข้าไปกับการท่องเที่ยวแทรกในแต่ละกิจกรรม เช่น การวิ่ง การปั่นจักรยาน กิจกรรมการเดินป่า กิจกรรมเยี่ยมชมสวนผักปลอดสารพิษ ลุงไกร การเยี่ยมชมสวนเบญจมาศคุณวิภา เป็นสวนที่มีการปลูกเบญจมาศเป็นหลัก เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อรนภา ทัศนัยนา, 2559) และ 4) ด้านอาหารและโภชนาการ ควรมีการจัดโปรแกรมเกี่ยวกับอาหารและโภชนาการ ผักครึ่งหนึ่ง อย่างอื่นครึ่งหนึ่ง ต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านอาหารและโภชนาการ สามารถมาให้ความรู้กับผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยวได้ เช่น ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของเห็ดหอมสด ผักสลัด พุทราณมสด จัดคอร์สรับประทานอาหารตามกรุ๊ปเลือด กิจกรรมทายปริมาณน้ำตาล การคัดเลือกวัตถุดิบที่นำมาประกอบอาหาร สามารถหาได้ตามธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น ได้แก่ ปลา พืชผักต่าง ๆ โดยนักท่องเที่ยวสามารถทำการจองในการรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพ โดยมีข้อแม้ว่านักท่องเที่ยวต้องรับประทานผักปลอด ซึ่งในการขนส่งอาหารต้องเน้นเรื่องของความสะอาดเป็นหลัก สอดคล้องกับแนวคิดของ (ธราธร ดวงแก้ว และศิริัญญา เดชอุดม ,

2552)ได้กล่าวถึงหลักการจัดการอาหารเพื่อสุขภาพ ควรเป็นอาหารที่มีปริมาณและคุณภาพเพียงพอกับความต้องการของร่างกาย โดยจัดให้ครบทั้ง 5 หมู่ ลดปริมาณอาหารที่ให้พลังงานลง คือ ข้าว แป้ง น้ำตาล ไขมัน ควรเพิ่มการบริโภคอาหารที่มีใยอาหาร เพื่อให้ระบบขับถ่ายดี ควรเป็นอาหารที่รสไม่จัดมาก ควรจัดแต่งอาหารให้ดูน่ารับประทานและจัดเสิร์ฟอาหารในขณะร้อนจะช่วยกระตุ้นให้อยากรับประทาน

2. การสร้างรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะในจังหวัดนครราชสีมา

การสังเคราะห์รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะในจังหวัดนครราชสีมา มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ในอำเภอวังน้ำเขียว โดยรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะในจังหวัดนครราชสีมาที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้เรียกว่า “EMBN Model” ซึ่งเป็นรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม (Environment) ด้านจิตใจ (Mind) ด้านสุขภาพกาย (Physical Body) และด้านอาหาร โภชนาการ (Healthy Nutrition) โดยการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะในแต่ละองค์ประกอบจะต้องมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงซึ่งกันและในลักษณะของการบูรณาการและเป็นองค์รวม ซึ่งหากแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอวังน้ำเขียวสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมได้ดังที่กล่าวมาทั้ง 4 ด้านแล้ว เชื่อว่าจะส่งผลให้เกิดรายได้แก่ชุมชน รวมไปถึงนักท่องเที่ยวมีสุขภาพกายและใจที่ดี ตลอดจนสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่น ๆ ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ (ชนิดา ทวีศรี, 2562) กล่าวว่า ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนั้นควรเน้นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความสมบูรณ์ทางกายและใจ โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ครอบคลุมเรื่องการล้างพิษ การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ การนั่งวิปัสสนา การฝึกโยคะ ดังนั้นการจัดการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะในจังหวัดนครราชสีมาจะทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะแห่งขึ้นมา ทำให้ชุมชนมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรจะต้องมีการดำเนินการตามรูปแบบ (Model) ดังกล่าวข้างต้น รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะ “EMBN Model” สอดคล้องกับหลักธรรมที่ช่วยอายุยืน คือ อายุสสธรรม 5 อัน ได้แก่ 1) สปปายการี สร้างสปปายะ คือทำอะไร ๆ ให้เป็นที่สบายแก่กุลแก่สุขภาพ 2) สปปายมตตณฺญ แม้ในสิ่งที่สบายนั้นก็รู้จักประมาณ ทำแต่พอดี 3) ปณฺธิโกชี บริโภคสิ่งที่ย่อยง่าย (เช่น เคี้ยวให้ละเอียด) 4) กาลจารี ประพฤติตนให้เหมาะสมในเรื่องเวลา เช่น รู้จักเวลา ทำถูกเวลา ทำเป็นเวลา ทำพอเหมาะแก่เวลา 5) พรหมจารี รู้จักถือพรหมจรรย์ตามควร ซึ่งหลักอายุสส

ธรรมทั้ง 5 ประการนี้เป็นข้อปฏิบัติที่เกื้อกูลแก่อายุ รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒน์นี้ ในส่วนของสภาพแวดล้อมที่ดี อากาศดี คือ มีสถานที่ที่เป็นที่สบาย อาหารปลอดภัย และมีประโยชน์ ถูกหลักโภชนาการ ย่อยง่าย ทำกิจกรรมต่าง ๆ แต่พอดี ไม่หักโหมเกินไป พอเหมาะแก่เวลาอันควร เช่นรับแสงแดดยามเช้า ก็ไม่นานเกินไป ตามเวลาที่แสงแดดเหมาะสม รับประทานอาหารตามเวลา พักผ่อนตามเวลา อย่างเพียงพอ

3. การนำเสนอและหาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒน์ในจังหวัดนครราชสีมา

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒน์ หน่วยงานหรือผู้ที่ดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอด่านช้างน้ำเขียวควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของชุมชน นอกจากนี้ควรมีการส่งเสริมและกิจกรรมประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒน์ในอำเภอด่านช้างน้ำเขียวอย่างต่อเนื่อง และควรพัฒนาระบบสาธารณูปโภค ปรับปรุงถนนและสิ่งอำนวยความสะดวกภายในอำเภอด่านช้างน้ำเขียวให้ได้มาตรฐานและมีปริมาณเพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ดังนั้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒน์จำเป็นต้องมีหลักการจัดการที่ดีเพื่อทำให้มีศักยภาพในการใช้ทรัพยากร และแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยทุกฝ่ายต้องเข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการโดยความโปร่งใส และทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เข้ามาช่วยกันคิดวางแผน ตัดสินใจ ดำเนินงาน ควบคุม และกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม อันจะนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒน์ในจังหวัดนครราชสีมาอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (ศตรอม ประจักษ์, วรณวีร์ บุญคุ้ม และนรินทร์ สังข์รักษา, 2560) กล่าวว่า การนำรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริงนั้นชุมชนควรจะมีความพร้อม ในบางส่วน บางข้อ ไม่จำเป็นต้องมีครบทุกข้อตามรูปแบบที่ผู้วิจัยคิดขึ้น อย่างน้อยการมีบรรทัดฐานความพร้อมในบางประเด็นต่าง ๆ อาจจะมีส่วนทำให้ชุมชนได้มีแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่นำไปสู่ความสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เช่น ชุมชนได้มีส่วนร่วมครบทุกขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน และร่วมรับผลประโยชน์ ชุมชนมีรายได้จากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน และ

พัฒนากิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชน ชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืน และกิจกรรมมีความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทชุมชน

สรุป

การท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะ เป็นการท่องเที่ยวเพื่อการสร้างสมดุลให้กับร่างกายและจิตใจ ในสถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีอากาศสะอาดปราศจากมลพิษ เพื่อสร้างประสบการณ์ เรียนรู้และทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมหรือบำบัดสุขภาพกายและใจ การฝึกทำสมาธิ การเลือกรับประทานอาหารปลอดสารพิษ ที่มีประโยชน์ตามหลักโภชนาการ การพักผ่อนที่เพียงพอ และการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับสภาพร่างกายและวัย เพื่อให้มีประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตทางกายและใจที่ดีมีความสุข ผ่อนคลายจากความเครียดจากการทำงาน ส่งผลให้ปราศจากโรคภัย สร้างสมดุลเสริมสร้างพลังทางจิตใจ เพื่อให้มีความสามารถในการควบคุมจิตใจอันจะส่งผลดีต่อร่างกาย อันส่งผลให้มีอายุยืนยาวตามหลักศาสตร์แห่งการดูแลสุขภาพให้เป็นผู้มีอายุยืน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบด้วยกัน ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อม 2) องค์ประกอบด้านจิตใจ 3) องค์ประกอบด้านสุขภาพกาย และ 4) องค์ประกอบด้านอาหารและโภชนาการ จากองค์ประกอบดังกล่าวจึงได้ทำการพัฒนาขึ้นมาเป็น EMBN Model” เมื่อทำการวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อการใช้โมเดล พบว่าแหล่งท่องเที่ยวอำเภอวังน้ำเขียว มีความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะ ซึ่งในแต่ละแห่งสามารถเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะได้ มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทำให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสได้ทำกิจกรรมอย่างหลากหลาย และเป็นการส่งเสริมสุขภาพให้กับนักท่องเที่ยว ดังนั้นอำเภอวังน้ำเขียวจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะ ซึ่งเงื่อนไขของการใช้โมเดล “EMBN Model” ที่ได้นี้เป็นเพียงแบบจำลอง ซึ่งต้องนำไปจัดทำเป็นแผนยุทธศาสตร์ และแผนกลยุทธ์ (Strategic Plan) รวมถึงแผนปฏิบัติการ (Action Plan) เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะให้เกิดเป็นรูปธรรม รวมถึงกำหนดประเด็นรายละเอียดของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานหรือผู้ที่ดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในอำเภอวังน้ำเขียว ควรมีการส่งเสริมและจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะในอำเภอวังน้ำเขียวอย่างต่อเนื่อง ทั้งการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อและการประชาสัมพันธ์ผ่านกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะในพื้นที่อำเภอวังน้ำเขียวเป็นที่รู้จักแพร่หลายในกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

1.2 หน่วยงานทุกภาคส่วนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงานและการประเมินผลในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะ ให้สอดคล้องกับบริบทของแหล่งเที่ยว

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

2.2 ควรมีการจัดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในจังหวัดนครราชสีมาเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะอย่างสม่ำเสมอ

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะในลักษณะของการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้เกิดการบูรณาการและเกิดการขยายเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะ

3.2 ควรมีการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อการศึกษาความต้องการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะของนักท่องเที่ยว โดยการศึกษาจากนักท่องเที่ยวเป็นหลัก เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ชนิดา ทวีศรี. (29 มกราคม 2562). การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ. เข้าถึงได้จาก www.l3nr.org/post/166878

- ชอบ สร้อยจิตต์. (6 มกราคม 2562). การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง
อายุวัฒนะในจังหวัดนครราชสีมา. (วราพรณ จันทรากุลศิริ, ผู้สัมภาษณ์)
- ธราธร ดวงแก้ว และหิรัญญา เดชอุดม . (2552). พฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ ตำบลโพรง
มะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. ใน รายงานวิจัยโปรแกรมวิชาสาธารณสุขชุมชน
คณะวิทยาศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- พระสุภาวระ ทนตมโน. (8 มกราคม 2562). การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง
อายุวัฒนะในจังหวัดนครราชสีมา. (วราพรณ จันทรากุลศิริ, ผู้สัมภาษณ์)
- มหาวิทยาลัยโอกินาวา. (3 กรกฎาคม 2561). Okinawa Cetenarian Study. เข้าถึงได้จาก
www.okicent.org
- ศตวรรษ ประจักษ์, วรณวีร์ บุญคุ้ม และนรินทร์ สังข์รักษา. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา. Veridian E-Journal, Silpakorn
University, ปีที่ 11(2), 1526.
- ศศิพงศ์ บุญยงค์. (1 กุมภาพันธ์ 2562). Medical Tourism: เทียวเทรดใหม่ เทียวเชิง
สุขภาพ. เข้าถึงได้จาก <http://horizon.sti.or.th/node/5>
- สถาพร งามอุโฆษ ผศ.ดร. (8 มกราคม 2562). การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว
เชิงอายุวัฒนะในจังหวัดนครราชสีมา. (วราพรณ จันทรากุลศิริ, ผู้สัมภาษณ์)
- สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา. (2561). แผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา ระยะ 4 ปี (พ.ศ.2561
– 2564) ทบทวนปี พ.ศ.2560. นครราชสีมา: สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). ยุทธศาสตร์สำนักงานปลัดกระทรวง
การท่องเที่ยวและกีฬา ฉบับที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงการ
ท่องเที่ยวและกีฬา.
- อรณา ทศนัยนา. (2559). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกีฬาสำหรับผู้
สูงอายุโดยมหาวิทยาลัย. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การ
ออกกำลังกายและการกีฬา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อัญญา บุญปาลิต ดร. (5 มกราคม 2562). การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง
อายุวัฒนะในจังหวัดนครราชสีมา. (วราพรณ จันทรากุลศิริ, ผู้สัมภาษณ์)

**รูปแบบการผลิตและการจัดการการเกษตรแบบพอเพียง
กับการสร้างดุลยภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดบุรีรัมย์***
**PRODUCTION AND MANAGEMENT MODEL OF SELF-SUFFICIENT
AGRICULTURE AND CREATING A LIFE BALANCE FOR AGRICULTURIST
IN BURIRAM PROVINCE.**

พระธาปกรณ รตนโชโต (สุปัญญารัตน์)

Phra Tapakorn Ratanachoto (Supanyarat)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: pichitpuri2@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการผลิตและการจัดการการเกษตรแบบพอเพียงของเกษตรกร ในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการผลิตและการจัดการการเกษตรแบบพอเพียงกับดุลยภาพชีวิตของเกษตรกรในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ 3) เสนอรูปแบบการผลิตและการจัดการการเกษตรแบบพอเพียงกับดุลยภาพชีวิตของเกษตรกรในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอรรถาธิบายและพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการผลิตและการจัดการการเกษตรแบบพอเพียงของเกษตรกรในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ เกษตรกรให้ความสำคัญต่อการผลิตเพื่อสนองต่อความต้องการทางด้านอุตสาหกรรม

* Received 9 May 2019; Revised 15 May 2019; Accepted 17 May 2019.

มากกว่าการผลิตทางการเกษตรเพื่อสนองตอบความต้องการพึ่งพาตนเองได้อย่างพอเพียง สามารถสร้างความสมดุลให้แก่ครอบครัว โดยใช้รูปแบบการเกษตรแบบผสมผสาน ภายใต้วิถีชีวิตแบบพอเพียงสามารถสร้างความสมดุลให้แก่ผู้ประกอบการอาชีพทางการเกษตรในจังหวัดบุรีรัมย์ได้

2. ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบเกษตรเชิงเดี่ยวกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ส่วนมากเป็นการเกษตรเชิงเดี่ยวรอรับรายได้เป็นรายปี ซึ่งกิจกรรมทางการเกษตรมีความสัมพันธ์กับรายได้ซึ่งเป็นความต้องการของสมาชิกในครอบครัวของเกษตรกรและรายได้นำไปสร้างความสุขให้แก่สมาชิกครอบครัวรวมถึงสุขภาพของเกษตรกร คุณภาพชีวิตของเกษตรกรเป็นความสุขจากรายได้ที่เพียงพอ มีความสุขในการทำงานร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว

3. รูปแบบการผลิตและการจัดการการเกษตรแบบพอเพียงกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ รูปแบบเกษตรพอเพียงแบบที่ 1 สร้างสมดุลทางแหล่งอาหารของครอบครัวและชุมชน รูปแบบเกษตรพอเพียงแบบที่ 2 เป็นการวางระบบรูปแบบการเกษตรตามทฤษฎีใหม่ การดำรงชีวิตภายใต้วิถีความพอเพียง

คำสำคัญ : การผลิต, การจัดการเกษตรแบบพอเพียง, คุณภาพชีวิต

Abstract

This research has the objectives to 1) study about the conditional of production and management Model of Self-Sufficient Agriculture and Agriculture's Balance of Life in Buriram Province, 2) analyze correlation between production and management model of Self-Sufficient Agriculture and Agriculture's Balance of Life in Buriram Province, 3) present the production and management model of Self-Sufficient Agriculture and Agriculture's Balance of Life in Buriram Province. Methodology if researching is mixed of quantitative and qualitative, it is corrected from sampling group of 400 persons, the responds by interview of 30 responds, collected the data by using the questionnaire and

interviewing form, analyzed the data by statistic, percentage, standard deviation, in-depth interview and using the descriptive and explanation

The findings are as follows:

1. Conditional of production and management Model of Self-Sufficient Agriculture and Agriculture's Balance of Life in Buriram Province; the agriculturist emphasizes to the production that serve for their requirement by industrial more than agriculture production that serve for their requirement sufficiently. It is could create the balance such as family by using mixed agriculture model under sufficient life and could create the balance to the entrepreneur of agriculture in Buriram Province

2. Correlation between agricultural monoculture and balance of life that the most of agriculturists doing the monoculture and earn their income by yearly. The activity of agriculture that correlated to their income is requirement of the member of their family and such income bring happiness to the members including physical health of the agriculturist. The balance of agriculturist's life is sufficiency income, be happy with working together their members in family

3. Model of production and management Model of Self-Sufficient Agriculture and Agriculture's Balance of Life in Buriram Province is divided as 2 models; model 1st is create the source of foods for their family and community, model 2nd is out the system of agricultural accordance with new theory and living under sufficient way

Keywords: Production, Management of Self-Sufficient Agriculture, Balance of life

บทนำ

สถานการณ์เศรษฐกิจในสังคมไทยปัจจุบัน ได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนทุกระดับของสังคมไทย โดยเฉพาะผู้ที่ยากจนจะได้รับผลกระทบอย่างมากที่สุด ก่อให้เกิดความยากลำบากใน

การดำเนินชีวิตและเลี้ยงชีพตนเอง วิถีทางเศรษฐกิจเหล่านี้ ก่อให้เกิดปัญหาตามมาอีกมากมาย ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ คือ การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากลำบากมากขึ้น ขาดความมั่นคงทางอาชีพ รายได้ คุณภาพชีวิตตกต่ำ คนในประเทศ จำต้องอดออม อดทนต่อภาวะเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นนี้ด้วยกันทั้งสิ้น (เสรี พงศ์พิศ, 2549) ซึ่งมนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ เป้าหมายสูงสุดของการพัฒนา คือ การส่งเสริมให้ประชาชน มีชีวิตที่ดีและมีความอยู่เย็นเป็นสุข เป็นความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เพื่ออำนวยความสะดวกสบายในชีวิตประจำวันของประชาชน รวมทั้งด้านการส่งเสริมให้มีร่างกายที่ปราศจาก โรคภัยไข้เจ็บ หากประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีแล้ว ย่อมจะมีความสามารถในการพัฒนาทั้งตัวเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม ให้เกิดคุณค่าหรือประโยชน์สูงสุด (Harland, D.G. , 1992) พระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 จึงเป็นการนำเสนอทางออกให้กับสังคมปัจจุบันที่จะช่วยสร้างสังคมให้เข้มแข็งตามวิถีของชาวตะวันออก และวิถีพุทธซึ่งยึดแกนสาระของความเป็นจริงเป็นหลัก แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้น หากมีการนำมาใช้ปฏิบัติจะนำไปสู่วิถีทางการดำเนินชีวิตส่วนตัวและชีวิตการทำงานอย่างมีคุณภาพและมีความสุข การมีความพอเพียงเป็นที่ตั้งจะทำให้รู้จักความพอดี จึงใช้ทางสายกลางที่ไม่มากไม่น้อยเกินไป ซึ่งจะส่งผลไปถึงการบริหารจัดการตนเองและทรัพยากรต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ไม่ฟุ่มเฟือยให้สิ้นเปลืองโดยใช้เหตุ ฉะนั้น เมื่อมีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสังคมและประเทศที่ยั่งยืน จะมีการดำเนินการด้านต่าง ๆ อย่างค่อยเป็นค่อยไป ก่อให้เกิดความสมดุล มั่นคง และยั่งยืนในระดับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ (กรมการศาสนา, 2550)

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ให้มีความพอเพียง อันหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความจำเป็นต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ เศรษฐกิจพอเพียงมิได้จำกัดเฉพาะแต่ในส่วนของเกษตรกรและชาวไร่ ชาวนาเพียงเท่านั้น แต่เป็นเศรษฐกิจของทุกคนทุกอาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2549)

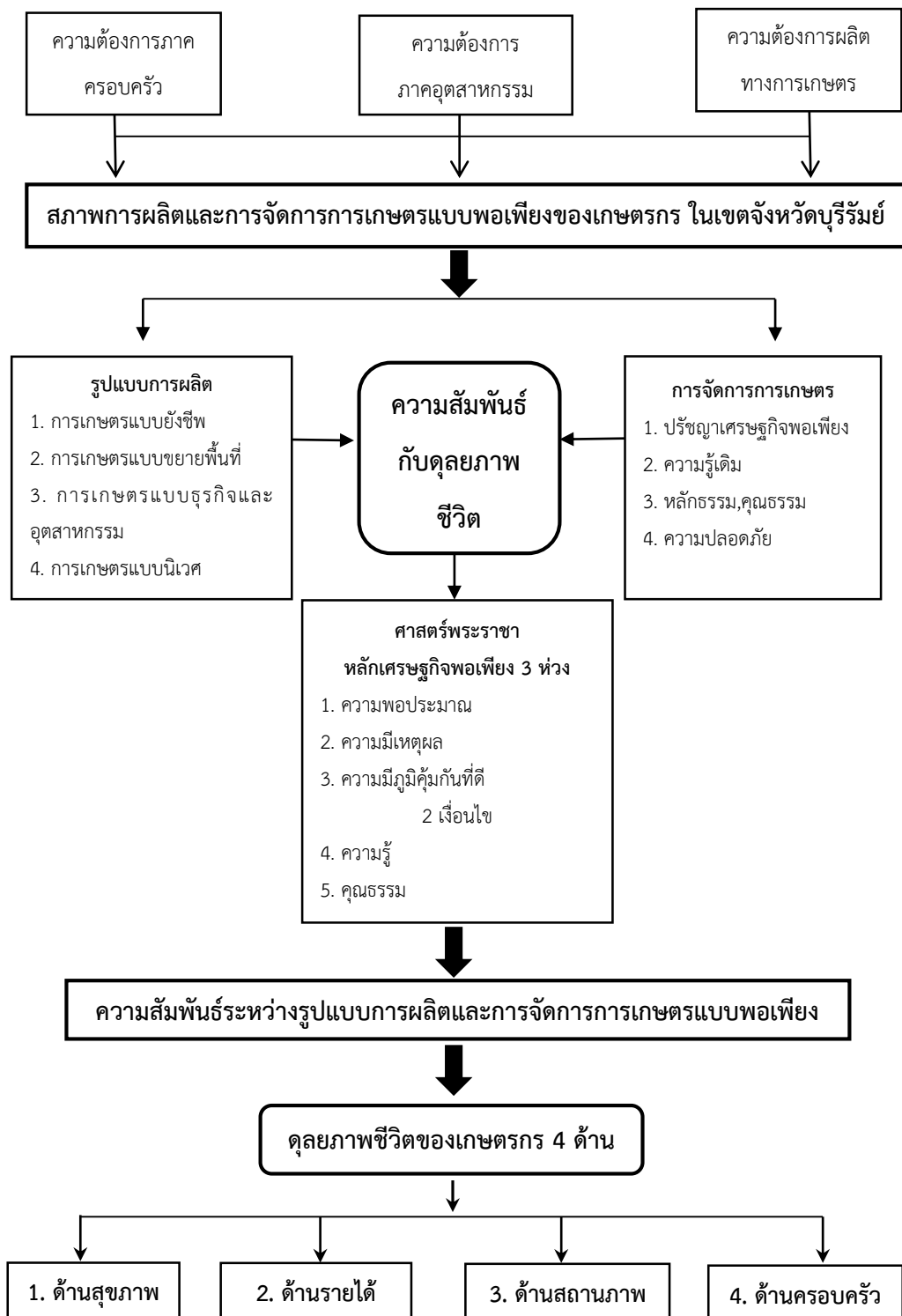
การเกษตรมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ มนุษย์รู้จักใช้ประโยชน์อย่างมากมาจากพืช สัตว์ ทั้งในชีวิตประจำวันและการดำรงชีวิต ตลอดจนในการพัฒนาประเทศให้เจริญมั่นคงอีกด้วย ในอดีตมนุษย์ดำรงชีวิตอยู่อย่างง่าย ๆ โดยการล่าสัตว์ เก็บพืชผักจากป่ามาเป็นอาหาร อาศัยอยู่ตามถ้ำหรือเพิงที่สร้างจากกิ่งไม้ ต่อมามนุษย์เริ่มรู้จักเพาะปลูกพืช รู้จักเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการทำการเกษตร ทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจนถึงปัจจุบัน แม้วิทยาการต่าง ๆ จะเจริญก้าวหน้าขึ้น มนุษย์ก็ยังคงอาศัยผลผลิตที่ได้จากการเกษตรเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตเช่นเดิม กล่าวคือ เป็นวัตถุดิบในการผลิตปัจจัย 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค เป็นงานที่ทำรายได้ให้แก่เกษตรกร โดยเกษตรกรสามารถนำผลผลิตทางการเกษตรที่เหลือจากการบริโภค ใช้สอย ประโยชน์ในครอบครัวไปจัดจำหน่ายแก่ผู้อื่นได้ทั้งตลาดภายในประเทศ และต่างประเทศซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น

รูปแบบเกษตรพอเพียง มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร รายได้ที่พอเพียงมีความสุขและสุขภาพดีความสุขของเกษตรกรอาศัยการปลูกพืชตามสภาพแวดล้อมของเกษตรกรปลูกพืชบริเวณครัวเรือนปลูกพืชตามพื้นที่การเกษตรในรูปแบบของการปลูกตามธรรมชาติและปลูกเพื่อจำหน่ายและพืชที่ปลูกสนองต่อความต้องการของตนเองรับความเสี่ยงของตนเองการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทางเกษตรจะสัมพันธ์กับความรู้ความสามารถและความต้องการของเกษตรกร

จากสภาพความสำคัญและปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษารูปแบบการผลิตและการจัดการการเกษตรแบบพอเพียงกับคุณภาพชีวิต เพื่อนำหลักการผลิตและการจัดการการเกษตรกระแสหลักตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตในการอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขในการดำเนินชีวิตแบบอย่างพอเพียง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดเพื่อรูปแบบการผลิตและการจัดการการเกษตรแบบพอเพียงในเขตจังหวัดบุรีรัมย์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการผลิตและการจัดการการเกษตรแบบพอเพียงของเกษตรกร ในเขตจังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการผลิตและการจัดการการเกษตรแบบพอเพียงกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในเขตจังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อเสนอรูปแบบการผลิตและการจัดการการเกษตรแบบพอเพียงกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในเขตจังหวัดบุรีรัมย์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แหล่งข้อมูล

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีการผลิตและการจัดการการเกษตร ในพื้นที่เขตจังหวัดบุรีรัมย์ 2 อำเภอ ได้แก่ อำเภอลำปลายมาศ จำนวน 123,267 คน และอำเภอกระสัง จำนวน 52,146 คน รวมทั้งหมด 229,051 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีการผลิตและการจัดการการเกษตร ในพื้นที่เขตจังหวัดบุรีรัมย์ 2 อำเภอ ได้แก่ อำเภอลำปลายมาศ และอำเภอกระสัง ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างมาจาก ตัวแทนของชุมชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับรูปแบบการผลิตและการจัดการการเกษตรแบบพอเพียงกับคุณภาพชีวิตในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการเปรียบเทียบตารางสำเร็จรูปของ ทาโร ยามาเน ซึ่งมียุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง อย่างง่าย

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ เกษตรกร และผู้เกี่ยวข้อง อำเภอลำปลายมาศ จำนวน 15 คน อำเภอกระสัง จำนวน 15 คน รวม 30 คน

2. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เพื่อเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการผลิตและการจัดการการเกษตรแบบพอเพียงกับคุณภาพชีวิต

2.2 แบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เพื่อเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการผลิตและการจัดการการเกษตรแบบพอเพียงกับคุณภาพชีวิต ซึ่งมีทั้งแบบสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขออนุญาตเพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ 2 อำเภอ คือ อำเภอลำปลายมาศ และอำเภอกระสัง นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.10 และไปเก็บข้อมูล โดยนำแบบสอบถามไปแจกกลุ่มตัวอย่าง และเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

3.2 การสัมภาษณ์ ได้ดำเนินการด้วยวิธีการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ ทำการสัมภาษณ์ตามแนวทางแบบสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เกี่ยวกับรูปแบบการผลิตและการจัดการการเกษตรแบบพอเพียงกับคุณภาพชีวิต

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับรูปแบบการผลิตและการจัดการการเกษตรแบบพอเพียงกับคุณภาพชีวิต ใช้การวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยการวิเคราะห์ รูปแบบการผลิตและการจัดการการเกษตรแบบพอเพียงกับคุณภาพชีวิต ให้เห็นองค์ประกอบตามลักษณะของข้อมูลเชิงประจักษ์ มาประกอบการวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามลำดับต่อไป

ผลการวิจัย

1. สภาพการผลิตและการจัดการการเกษตรแบบพอเพียงของเกษตรกรในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้ประกอบอาชีพทางการเกษตรของจังหวัดบุรีรัมย์ยังให้ความสำคัญต่อการผลิตเพื่อสนองต่อความต้องการทางด้านอุตสาหกรรมมากกว่าการผลิตทางการเกษตรเพื่อสนองต่อความต้องการพึ่งพาตนเองได้อย่างพอเพียง กิจกรรมทางการเกษตรส่วนมากถูกกำหนดโดยหน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุน ภาคอุตสาหกรรมเข้ามาส่งเสริมและวางแผนการผลิต ซึ่งรายได้จะถูกกำหนดและควบคุมจากภาคอุตสาหกรรม มีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาพของตลาด รายได้ไม่สนองต่อความต้องการของครอบครัวผู้ประกอบอาชีพทางการเกษตร และภาระส่วนมาก ผลกระทบจากการผลิต ผู้ประกอบอาชีพทางการเกษตรของจังหวัดบุรีรัมย์ จะเป็นผู้รับผิดชอบในเบื้องต้น ส่งผลให้เกิดการเสียสมดุลในการดำรงชีวิต รายได้จากภาคการเกษตรไม่เพียงพอต่อรายจ่ายที่เกิดขึ้น และไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ แต่รูปแบบทางการเกษตรที่น่าสนใจ จากข้อมูลในพื้นที่พบว่า ผู้ประกอบอาชีพทางการเกษตรสามารถสร้างความสมดุลให้แก่ครอบครัว โดยมุ่งถึงการใช้การผลิตอาหารในท้องถิ่น สร้างความพอเพียงให้ครอบครัวเกษตรกรรายย่อย เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้รูปแบบการเกษตรแบบผสมผสาน ภายใต้วิถีชีวิตแบบพอเพียงสามารถสร้างความสมดุลให้แก่ผู้ประกอบอาชีพทางการเกษตรในจังหวัดบุรีรัมย์ได้

รูปแบบการผลิตการเกษตรแบบพอเพียงของเกษตรกรในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.27 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 รองลงมาคือ ด้านการเกษตรแบบขยายพื้นที่ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32 น้อยที่สุดคือ ด้านการเกษตรแบบยังชีพ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.78

2. ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบเกษตรเชิงเดียวกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในอำเภอลำปลายมาศและอำเภอกะสังเกษตรกรทั้งสองอำเภอส่วนมากเน้นทำการเกษตรเชิงเดี่ยว ปลูกข้าวนาปี ปลูกอ้อย มันสำปะหลัง ปลูกยางพารา รอรับรายได้เป็นรายปี ซึ่งกิจกรรมทางการเกษตรมีความสัมพันธ์กับรายได้ซึ่งเป็นความต้องการของสมาชิกในครอบครัวของเกษตรกรและรายได้นำไปสร้างความสุขให้แก่สมาชิกครอบครัวรวมถึงสุขภาพของเกษตรกรคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเป็นความสุขจากรายได้ที่เพียงพอ ความสุขในการทำงานร่วมกัน

ของสมาชิกในครอบครัว ความสุขที่เกิดจากการมีสุขภาพดี แต่ถูกกำหนดโดยรัฐ หน่วยงานภาครัฐเข้าไปให้ความรู้ สนับสนุนส่งเสริมให้เกษตรกร กำหนดและสร้างรูปแบบการปลูกพืชเชิงเดี่ยวที่สนองความต้องการของโรงงานอุตสาหกรรม เมื่อความเสี่ยงเกิดขึ้นจากกระบวนการผลิตเกษตรกรจะเป็นผู้รับความเสี่ยงทั้งหมด ผลผลิตที่ไม่เป็นไปตามความต้องการ และผลผลิตเป็นไปตามความต้องการ กล่าวคือ เมื่อผลผลิตมีปัญหาไม่ได้ผลผลิตตามความต้องการเกษตรกรจะได้รับความเสี่ยงในการขาดทุนเอง ในขณะเดียวกันหากเกษตรกรมีการผลิตได้ผลผลิตในจำนวนมากในเวลาใกล้เคียงกันจะถูกโรงงานหรือหน่วยงานภาครัฐกำหนดให้ชะลอการขาย โดยสนับสนุนด้านเงินทุน สำหรับเงินกู้ที่เกษตรกรเข้าไปกู้จะเป็นผู้แบกรับภาระเองทั้งหมดดังนั้นดุลยภาพชีวิตทางด้านรายได้ สุขและสุขภาพดีจึงสัมพันธ์กับรูปแบบกิจกรรมทางการเกษตรที่เกษตรกรดำเนินอยู่เป็นประจำ

3. การเกษตรแบบพอเพียงกับดุลยภาพชีวิตของเกษตรกรในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ สภาพการจัดการการเกษตรแบบพอเพียงที่เห็นเด่นชัดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามความรู้เดิม ตามหลักธรรมาภิบาล และตามหลักความปลอดภัย สภาพการจัดการการเกษตรแบบพอเพียง โดยยึดหลักการทำการเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยเป็นการนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรมในการประกอบการเกษตรเพื่อความมั่นคงและยั่งยืน การทำความเข้าใจให้ถูกต้องจึงเป็นผลดีที่จะทำให้การนำความรู้และหลักการดังกล่าวไปประยุกต์ใช้เผยแพร่ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยแบ่งรูปแบบการเกษตรแบบพอเพียงออกเป็น 2 รูปแบบเกษตรพอเพียง รูปแบบที่ 1 ของเกษตรกรในเขตจังหวัดบุรีรัมย์อำเภอลำปลายมาศและอำเภอกะสังพบว่ามีการทำเกษตรแบบพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตโดยจัดทำ พื้นที่ทางการเกษตรไว้รอบบ้านเพื่อเป็นพืชอาหารและทำแปลงเกษตรไว้ในพื้นที่รักษาพื้นที่ไว้เพื่อ ใช้เป็นร่มเงาและใช้เป็นที่ ปลูกพืชสำหรับบริโภค ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนน้อยในแปลงเกษตรส่วนพื้นที่แปลงเกษตรขนาดใหญ่จัดทำแปลงเกษตรไว้เพื่อผลิตพืชผลจำหน่ายซึ่งเป็นการทำเกษตร เพื่อให้ ใช้เป็นแหล่งอาหาร ควบคู่กับทำงานนอกภาคการเกษตร

รูปแบบเกษตรพอเพียงแบบที่ 1 ช่วยสร้างสมดุลทางแหล่งอาหารของครอบครัวและชุมชน ทั้งนี้การดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรปล่อยพื้นที่ให้ธรรมชาติมีการจัดการตนเอง บางพื้นที่ทางการเกษตรจัดทำเป็นเกษตรสวนครัว หรือปัจจัยทางการผลิตผลิตภัณฑ์พื้นบ้านใช้ปลูกต้นหอมสำหรับเลี้ยงไหม ควบคู่กับการปลูกพืชที่จำเป็นใช้ ได้แก่ ใบเตย ใบกระเพรา ย่านาง

เป็นต้น อีกทั้งพื้นที่ทางการเกษตรที่ปล่อยไปตามธรรมชาติ ยังเป็นแหล่งพักพิงของทรัพยากรทางธรรมชาติตามวงจรชีวิตของสัตว์พื้นถิ่น ใช้เป็นแหล่งอาหารยามจำเป็นหรือแหล่งอาหารตามฤดูกาล รูปแบบเกษตรพอเพียงแบบที่ 1 ช่วยสร้างสมดุลสร้างความสุขได้ ด้านแหล่งอาหารและการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน

รูปแบบเกษตรพอเพียงแบบที่ 2 เป็นการวางระบบรูปแบบการเกษตรตามทฤษฎีใหม่ การดำรงชีวิตภายใต้วิถีความพอเพียง ความเหมาะสมกับลักษณะการดำรงชีวิตของตัวเกษตรกรเอง มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้ามาให้การสนับสนุนส่งเสริม และผลจากการพัฒนาได้ตามรูปแบบ ผลผลิตที่ได้มากกว่าผลผลิตทางการเกษตร ทั้งนี้เพราะมีกิจกรรมการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจของชุมชนในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การสร้างแหล่งอาหารในชุมชน เลี้ยงหมู เลี้ยงปลา เป็นต้น การผลิตอาหารที่สนองตอบความต้องการของชุมชนช่วยให้สมาชิกในชุมชนลดรายจ่ายได้มาก และการดำเนินชีวิตโดยจัดพื้นที่ทางการเกษตรได้อย่างเหมาะสม ตัวเกษตรกรสามารถสร้างความสมดุลของชีวิตวางแผนการจัดจำหน่ายได้เหมาะสมกับความต้องการของตัวเกษตรกรเอง มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนและบัญชีผลผลิตในแต่ละเดือนสามารถระบุต้นทุนและกำไรของตนเองได้ เมื่อผลผลิตมีจำนวนมาก ไม่จำเป็นจะต้องเร่งจำหน่ายหรือกู้เงินสถาบันการเงินเพื่อนำเงินมาเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการกับผลผลิตทางการเกษตร และเพื่อรูปแบบทางการเกษตรมีความสมบูรณ์แบบเป็นต้นแบบแก่ชุมชนได้ นำไปสู่การสร้างรายได้สร้างชื่อเสียงมีการเข้ามาศึกษาดูงานของชุมชนต่าง ๆ ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ นำไปสู่การสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

1. สภาพการผลิตและการจัดการการเกษตรแบบพอเพียงของเกษตรกรในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้ประกอบอาชีพทางการเกษตรของจังหวัดบุรีรัมย์ยังให้ความสำคัญต่อการผลิตเพื่อสนองต่อความต้องการทางด้านอุตสาหกรรมมากกว่าการผลิตทางการเกษตรเพื่อสนองต่อความต้องการพึ่งพาตนเองได้อย่างพอเพียง กิจกรรมทางการเกษตรส่วนมากถูกกำหนดโดยหน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุน ภาคอุตสาหกรรมเข้ามาส่งเสริมและวางแผนการผลิต ซึ่งรายได้จะถูกกำหนดและควบคุมจากภาคอุตสาหกรรม มีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาพของตลาดรายได้ไม่สนองต่อความต้องการของครอบครัวผู้ประกอบอาชีพทางการเกษตร และภาวะ

ส่วนมาก ผลกระทบจากการผลิต ผู้ประกอบอาชีพทางการเกษตรของจังหวัดบุรีรัมย์ จะเป็น ผู้รับผิดชอบในเบื้องต้น ส่งผลให้เกิดการเสียสมดุลในการดำรงชีวิต รายได้จากภาคการเกษตร ไม่เพียงพอต่อรายจ่ายที่เกิดขึ้น และไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ แต่รูปแบบทางการเกษตรที่น่าสนใจ จากข้อมูลในพื้นที่พบว่า ผู้ประกอบอาชีพทางการเกษตรสามารถสร้างความสมดุล ให้แก่ครอบครัว โดยใช้รูปแบบการเกษตรแบบผสมผสาน ภายใต้วิถีชีวิตแบบพอเพียงสามารถ สร้างความสมดุลให้แก่ผู้ประกอบอาชีพทางการเกษตรในจังหวัดบุรีรัมย์ได้ สอดคล้องกับ (ณิชา สุขสบาย และคณะ, 2554) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการเกษตรของชาวลองจันทาที่ สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า การจัดการรูปแบบการผลิตและการจัดการ ผลผลิตสู่ตลาดของเกษตรกรชาวลองจันทา เป็นการผลิตในหลากหลายลักษณะทั้งการเกษตรแบบ ผสมผสาน วนเกษตร เกษตรยั่งยืน และการจัดการผลผลิตสู่ตลาดในท้องถิ่นที่มีขนาดเล็ก รวมถึงตลาดกลุ่มผู้บริโภคที่สนใจสุขภาพ ทำให้รูปแบบการผลิตและการจัดการผลผลิตของ ชาวบ้านตำบลลองจันทา มีความแตกต่างจากการทำเกษตร โดยทั่วไปที่เน้นการค้าเป็นด้าน หลัก กล่าวคือ เน้นความสุขของผู้ผลิตรวมทั้งมุ่งหวังให้ผู้บริโภคเกิดความพอใจ ในผลผลิตที่มี คุณภาพ และปลอดภัย เหตุผลเบื้องหลังในการผลิตและการจัดการผลิตของเกษตรกรยัง สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นเพียงนี้ก็พอ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก แต่บูรณา การแนวคิดการทำเกษตรที่หลากหลายให้เข้ากับสภาพพื้นที่ที่แตกต่างกัน จึงเป็นตัวอย่างหนึ่งของ การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการทำการเกษตรที่เหมาะสมกับพื้นที่ราบน้ำท่วมถึง และ ประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม

2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการผลิตและการจัดการการเกษตรแบบ พอเพียงกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ ทั้งสองอำเภอสวนมากเน้นทำ การเกษตรเชิงเดี่ยว ปลูกข้าวนาปีและปลูกอ้อย มันสำปะหลัง ปลูกยางพารา รอรับรายได้เป็น รายปี ซึ่งกิจกรรมทางการเกษตรมีความสัมพันธ์กับรายได้ซึ่งเป็นความต้องการของสมาชิกใน ครอบครัวของเกษตรกร และรายได้นำไปสร้างความสุขให้แก่สมาชิกครอบครัว รวมถึงสุขภาพ ของเกษตรกร คุณภาพชีวิตของเกษตรกรเป็นความสุขจากรายได้ที่เพียงพอ ความสุขในการ ทำงานร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว ความสุขที่เกิดจากการมีสุขภาพดี แต่ถูกกำหนดโดยรัฐ หน่วยงานภาครัฐเข้าไปให้ความรู้ สนับสนุนส่งเสริมให้เกษตรกร กำหนดและสร้างรูปแบบการ ปลูกพืชเชิงเดี่ยวที่สนองความต้องการของโรงงานอุตสาหกรรม เมื่อความเสี่ยงเกิดขึ้นจาก

กระบวนการผลิตเกษตรกรจะเป็นผู้รับความเสี่ยงทั้งหมด ผลผลิตที่ไม่เป็นไปตามความต้องการ และผลผลิตเป็นไปตามความต้องการ กล่าวคือ เมื่อผลผลิตมีปัญหาไม่ได้ผลผลิตตามความต้องการเกษตรกรจะได้รับความเสี่ยงในการขาดทุนเอง ในขณะที่หากเกษตรกรมีการผลิตได้ผลผลิตในจำนวนมากในเวลาใกล้เคียงกันจะถูกโรงงานหรือหน่วยงานภาครัฐกำหนดให้ชะลอการขาย โดยสนับสนุนด้านเงินกู้ สำหรับเงินกู้ที่เกษตรกรเข้าไปกู้จะเป็นผู้แบกรับภาระเอง ทั้งหมดดังนั้นดูสภาพชีวิตทางด้านรายได้ ความสุขและสุขภาพดีจึงสัมพันธ์กับรูปแบบกิจกรรมทางการเกษตรที่เกษตรกรดำเนินอยู่เป็นประจำ สอดคล้องกับ (วนิดา ดรungskฤทธิชัย, 2554) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาระบบเกษตรทางเลือก : กรณีศึกษาตำบลสุขภาวะภาคกลาง พบว่า เงื่อนไขและปัจจัยสำเร็จ คือ การเห็นพ้องกันว่าเกษตรเชิงเดี่ยวเป็นปัญหาร่วมที่ต้องแก้ไข การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ความเข้มแข็งของผู้นำ และแกนนำชุมชน การผลักดันของครอบครัว การมีเครือข่ายเพื่อนช่วยเพื่อน การมีทรัพยากรด้านเกษตร เป็นทุนเดิม การใช้การสื่อสารหลายรูปแบบ การประสานร่วมมือระหว่างหน่วยงานเสริมหนุนและชุมชน องค์ความรู้สำคัญที่ได้ คือ รูปแบบของกระบวนการพัฒนาเกษตรทางเลือก ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยลบที่นำมา ซึ่งการพัฒนาเกษตรทางเลือก เป้าหมายการพัฒนา ทุนที่เกี่ยวข้อง เงื่อนไข/ปัจจัยแห่งความสำเร็จและปัจจัยอุปสรรค

3. นำเสนอรูปแบบการจัดการการเกษตรแบบพอเพียงกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ รูปแบบการผลิตและการจัดการการเกษตรแบบพอเพียงกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ รูปแบบเกษตรพอเพียงแบบที่ 1 ช่วยสร้างสมดุลสร้างความสุขได้ ด้านแหล่งอาหารและจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน สอดคล้องกับ (ประเวศ ระสี, 2541) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นการดำรงชีวิตหรือวิถีชีวิตของคนไทย ให้อยู่อย่างพอประมาณตน เดินสายกลาง มีความพอดีและพอเพียงกับตนเอง ครอบครัว และชุมชน โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอกต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ สิ่งสำคัญต้องรู้จักการพึ่งพาตนเอง โดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนและรู้จักการนำทรัพยากร ที่เรามีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น รู้จักการนำปัจจัยพื้นฐานมาใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขความสบาย และพอเพียงกับตนเอง รูปแบบเกษตรพอเพียงแบบที่ 2 เป็นการวางระบบรูปแบบการเกษตรตามทฤษฎีใหม่ การดำรงชีวิตภายใต้วิถีความพอเพียง ความเหมาะสมกับลักษณะการดำรงชีวิตของตัวเกษตรกรเอง มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้ามาให้การ

สนับสนุนส่งเสริม และผลจากการพัฒนาได้ตามรูปแบบ ผลผลิตที่ได้มากกว่าผลผลิตทางการเกษตร ทั้งนี้เพราะมีกิจกรรมการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจของชุมชนในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การสร้างแหล่งอาหารในชุมชน เลี้ยงหมู เลี้ยงปลา เป็นต้น การผลิตอาหารที่สนองตอบความต้องการของชุมชนช่วยให้สมาชิกในชุมชนลดรายจ่ายได้มาก และการดำเนินชีวิตโดยจัดพื้นที่ทางการเกษตรได้อย่างเหมาะสม

สรุปผล

จากการศึกษาเรื่อง รูปแบบการผลิตและการจัดการการเกษตรแบบพอเพียงกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ สภาพการผลิตและการจัดการการเกษตรแบบพอเพียงของเกษตรกรในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ เกษตรกรให้ความสำคัญต่อการผลิตเพื่อสนองต่อความต้องการทางด้านอุตสาหกรรมมากกว่าการผลิตทางการเกษตรเพื่อสนองต่อความต้องการพึ่งพาตนเองได้อย่างพอเพียง สามารถสร้างความสมดุลให้แก่ครอบครัว โดยใช้รูปแบบการเกษตรแบบผสมผสาน ภายใต้วิถีชีวิตแบบพอเพียงสามารถสร้างความสมดุลให้แก่ผู้ประกอบการอาชีพทางการเกษตรในจังหวัดบุรีรัมย์ได้ ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบเกษตรเชิงเดี่ยวกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรส่วนมากเป็นการเกษตรเชิงเดี่ยวรองรับรายได้เป็นรายปี ซึ่งกิจกรรมทางการเกษตรมีความสัมพันธ์กับรายได้ซึ่งเป็นความต้องการของสมาชิกในครอบครัวของเกษตรกรและรายได้นำไปสร้างความสุขให้แก่สมาชิกครอบครัวรวมถึงสุขภาพของเกษตรกร คุณภาพชีวิตของเกษตรกรเป็นความสุขจากรายได้ที่เพียงพอ มีความสุขในการทำงานร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว รูปแบบการผลิตและการจัดการการเกษตรแบบพอเพียงกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ รูปแบบเกษตรพอเพียงแบบที่ 1 สร้างสมดุลทางแหล่งอาหารของครอบครัวและชุมชน รูปแบบเกษตรพอเพียงแบบที่ 2 เป็นการวางระบบรูปแบบการเกษตรตามทฤษฎีใหม่ การดำรงชีวิตภายใต้วิถีความพอเพียง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดแนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรให้ตรงกับความต้องการและอาชีพของเกษตรกร

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญและผลักดันให้องค์กรเกษตรกรดำเนินการตามแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นด้านพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านภูมิคุ้มกัน ด้านความรู้และด้านคุณธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการผลิตและการจัดการการเกษตรแบบพอเพียงกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดอื่น ๆ

2.2 ควรมีการศึกษากระบวนการบูรณาการที่มีประสิทธิภาพเพราะเป็นสิ่งที่ทำได้ยากยิ่ง หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการได้จะก่อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกร ให้ประสบผลสำเร็จบนพื้นฐานแห่งความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2550). พระไตรปิฎก ฉบับสำหรับประชาชน ตอน ว่าด้วยพระสูตร (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ณิชา สุขสบาย และคณะ. (2554). รูปแบบการเกษตรของชาวลองจันทาที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียง. กรุงเทพมหานคร: คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประเวศ วะสี. (2541). ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม และศีลธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกศลทอง.
- วนิดา ดุรงค์ฤทธิชัย. (2554). การพัฒนาระบบเกษตรทางเลือก : กรณีศึกษาตำบลสุขภาวะภาคกลาง. วารสาร มจร. วิชาการ, 15(29), 47-48.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2549). เศรษฐกิจพอเพียงปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำเนินชีวิต. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.
- เสรี พงศ์พิศ. (2549). เศรษฐกิจพอเพียงการพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: พลัฏญญา.
- Harland, D.G. . (1992). Health and welfare Indicators. Canada : Department of Regional Economic Expansion.

โรงเรียนผู้สูงอายุ: การจัดการระบบสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุ
ในโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคใต้*

SCHOOL OF ELDERLY: WELL-BEING SYSTEM MANAGEMENT
AND BENEFITS IN THE SCHOOLS IN CASE
OF THE SOUTH OF THAILAND.

พระครูวิริทธิ์ตรมโชติ

Prakhuviratdrammachot

สมบุญ บุญฤทธิ์

Somboon Bunrit

พีระพล สงสาป

Peerapon Songsab

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand.

E-mail: somboon1422@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินการของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคใต้ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคใต้ 3) เพื่อศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุในการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการของผู้สูงอายุในภาคใต้ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ในเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของผู้สูงอายุในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 โรงเรียน ส่วนในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ ในการ เก็บรวบรวมข้อมูลด้านการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group)

* Received 26 March 2019; Revised 19 May 2019; Accepted 20 May 2019.

ผลการวิจัยพบว่า

1. กระบวนการดำเนินการของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคใต้ โรงเรียนผู้สูงอายุในภาคใต้ มีลักษณะการจัดตั้งและการดำเนินการที่เหมือนกัน และแตกต่างกัน ในด้านการดูแลรับผิดชอบ มีการดูแลรับผิดชอบโดยองค์กร/ชุมชนในท้องถิ่นที่แตกต่างกัน ส่วนกระบวนการได้มาของผู้เรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุ จะมีการรับสมัครผู้เข้าเรียนตามระยะเวลา และเรียน ตามหลักสูตรที่กำหนด ในด้านหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน มีลักษณะการจัดหลักสูตรที่คล้ายกัน คือ ให้ความรู้ทั่วไปที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ และความรู้ด้านโภชนาการ สำหรับผู้สูงอายุ

2. แนวทางการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคใต้ พบแนวทาง การจัดการสุขภาวะผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุด้านกาย โดยให้มีจิตอาสา ในชุมชนดูแลผู้สูงอายุ ด้านจิต ให้ความสำคัญต่อผู้สูงอายุในการให้ผู้สูงอายุได้แสดงออกถึง ศักยภาพที่มีอยู่ ด้านปัญญา อารมณ์ ให้ผู้สูงอายุ ได้เรียนรู้ถึงการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่าง รู้เท่าทัน และการทำกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับ ความต้องการของผู้สูงอายุ ส่วนในด้านสังคม/สิ่งแวดล้อม ให้ผู้สูงอายุได้ใช้ความรู้และประสบการณ์ชีวิตที่มี ให้เกิด ประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม และใช้ผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นฐานในการพัฒนาที่อยู่อาศัยและ สิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่น่าอาศัย ส่วนแนวทางในการพัฒนาการจกระบบสวัสดิการ ผู้สูงอายุในโรงเรียน พบแนวทางในการพัฒนา ด้านร่างกายโดยจัดกิจกรรมด้านอาหารและ โภชนาการ การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างบูรณาการกับ สวัสดิการด้านอื่น ๆ ด้านจิตใจ เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนในการให้

3. การเสริมสร้างบทบาทของเครือข่ายในการจัดการสุขภาวะสวัสดิการผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุใน ภาคใต้ พบว่า ควรมีการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในแต่ละชุมชนเป็นโรงเรียน ผู้สูงอายุระดับตำบล เพราะสามารถพัฒนาผู้สูงอายุได้อย่างเป็นระบบ ส่วนการแสวงหา เครือข่ายร่วมดำเนินงานนั้น สามารถใช้ องค์กรของรัฐและเอกชนในท้องถิ่นมาร่วมเป็น เครือข่ายดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุตามบทบาทหน้าที่ของ องค์กรเหล่านั้น ทั้งนี้ในการ ดำเนินการของโรงเรียนผู้สูงอายุและเครือข่ายต้องเป็นไปในลักษณะการบูรณา การให้ สอดคล้องร่วมกัน

คำสำคัญ : โรงเรียนผู้สูงอายุ, ระบบสุขภาพและสวัสดิการ, ภาคใต้

Abstract

The objectives of this research are: 1) to study the process of operation of the elderly school in the southern 2) to study the guidelines for the management of health and welfare of the elderly in the elderly school in the southern 3) to study the strengthening of the elderly school network in the health and welfare management of the elderly in the southern. This research is a Mixed Methods research in both quantitative and qualitative. In terms of quantitative data, the researcher used a questionnaire to collect basic information of the elderly in schools that were sample groups of 2 schools. In terms of quality, the researcher used the interview form in collecting data on the operation of the elderly school and small group meetings (Focus groups).

The research found that:

1. The process of operation of the elderly school in the southern. The Elderly Schools in the southern have the same establishment characteristics and operation. In the care of liability, there is a responsibility by different local organizations / community. As for the process of acquiring learners in the elderly school, there will be admissions for students according to the duration and study according to the specified course. In the curriculum and teaching activities, there is a similar course arrangement that provides general knowledge necessary for the elderly, elderly health care and nutrition knowledge for the elderly.

2. Guidelines for the management of health and welfare of the elderly in the elderly schools in the southern, found the elderly health management

approach in the elderly school in the physical aspect by providing volunteers in the community to take care of the elderly. The mental aspect is important to the elderly, allowing the elderly to express their potentiality. In the intellectual, emotional, allowing the elderly to learn how to use modern technology knowingly and doing various recreational activities that are in line with the needs of the elderly. In terms of society / environment, allowing the elderly to use their knowledge and experience to benefit the community and society, and use the elderly in the elderly school as a base for housing development and the environment is pleasant to live.

3. Strengthening the role of networks in the management of elderly health and welfare in elderly schools in the southern found that the elderly school should be established in each community as an elderly school at the sub-district level because they can develop the elderly systematically. As for the pursuit of co-operation networks, the government and local private organizations can be used as a network to operate the elderly school according to their roles. In the operation of the elderly school and the network must be Consistent integration.

Keywords: School of Elders, Well-Being and Benefits System, the South of Thailand

บทนำ

จากการคาดการณ์การจำนวนประชากรของไทยโดยมหาวิทยาลัยมหิดล คาดว่าประชากรของ ไทยจะมีจำนวนถึง 66 ล้านคนเศษในกลางปี พ.ศ. 2561 ในจำนวนนี้จะมีประชากรผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) จำนวน 19,689,000 คน (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2556)จึงกล่าวได้ว่าประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) แล้ว และคาดว่าในปี พ.ศ. 2571 สังคมไทยจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) เพราะจะมี ประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่า ร้อยละ 20 หรือมีประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปเกินกว่าร้อยละ 14

ตามคำนิยามขององค์การสหประชาชาติ (UN) (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.), 2557)

สังคมไทยได้กลายเป็นสังคมสูงอายุมาตั้งแต่ปี 2548 แล้ว อันเป็นผลจากการที่อัตราเกิดของคนไทย ลดลงอย่างมากและชีวิตของคนไทยที่ยืนยาวขึ้น สังคมไทยได้รับรู้และตระหนักถึงสถานการณ์การสูงวัยของประชากรพอสมควรแล้ว แต่สิ่งที่สังคมยังไม่ตระหนักชัดและยังได้รับข้อมูลไม่มากนัก คือ ภาพสังคมสูงอายุไทยในอนาคตนับจากนี้เป็นต้นไป โครงสร้างของประชากรไทยจะสูงขึ้นอย่างรวดเร็วมาก คลื่นประชากรรุ่นที่เกิดในช่วงปี 2506-2526 หรือที่เรียกว่า “ประชากรรุ่นเกิดล้าน” ซึ่งมีอายุ 30-50 ปีในปี 2556 กำลังเคลื่อนตัวกลายเป็นประชากรสูงอายุกลุ่มใหญ่ในอีก 10-20 ปีข้างหน้า ทำให้ประเทศไทยกลายเป็น “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” อีกเพียงไม่ถึงสิบปีข้างหน้า ประมาณปี 2561 จะเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่ประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุมากกว่าเด็ก และประชากรสูงอายุจะมีสัดส่วนประมาณ 1 ใน 5 ของประชากรทั้งหมด (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.), 2557)

ในขณะที่แนวโน้มผู้สูงอายุอยู่คนเดียวหรืออยู่ตามลำพังกับคู่สมรสเพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีผลต่อการให้การดูแลผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกายและจิตใจ อายุยิ่งสูงยิ่งเจ็บป่วย โดยเฉพาะเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง เช่น ความดัน โลหิตสูง เบาหวาน หรือไขมันในเลือดสูง ซึ่งโรคเหล่านี้ล้วนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นและเป็นโรคที่รักษาไม่หาย ทำให้มีภาวะการพึ่งพาต้องการการดูแลอย่างต่อเนื่องและระยะยาว ผู้สูงอายุจำนวนมากมีปัญหาข้อเข่าเสื่อม และครึ่งหนึ่งของผู้สูงอายุมีฟันแท้เหลือน้อยกว่า 20 ซี่ ทำให้ไม่สามารถเคี้ยวอาหารได้ ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน (กลุ่มอนามัยผู้สูงอายุ สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2556)

วัยสูงอายุเป็นวัยสุดท้ายของชีวิต มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ที่เกิดขึ้นเฉพาะวัยที่อาจทำให้เกิดปัญหาทางสุขภาพอันเกิดจากโรคได้ ดังนั้น ผู้สูงอายุจึงควรได้รับการดูแลเป็นพิเศษซึ่งการให้การดูแลช่วยเหลือเพื่อส่งเสริมสุขภาพจึงต้องพิจารณาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ครอบครัวจะมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการที่จะดูแลผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุดำรงรักษาสุขภาพที่ดี เพื่อชะลอการเสื่อมของร่างกายและป้องกันการเกิดโรคภัยไข้เจ็บ

ในช่วงกว่าทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุมากขึ้นเป็นลำดับ มีการกำหนดพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้สูงอายุให้มี

ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (ราชกิจจานุเบกษา, 2546) ตลอดจนมีแผนยุทธศาสตร์เพื่อเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ และให้ผู้สูงอายุ คุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างความมั่นคงให้แก่สังคมและ ประเทศชาติ เพราะนอกจากผู้สูงอายุจะเป็นเสาหลักของครอบครัวและสังคมแล้ว ผู้สูงอายุนับเป็นปราชญ์ อันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ยาวนาน ซึ่งสามารถสร้างประโยชน์ให้คนรุ่นหลังได้อย่างมากมาย มหาศาล และเป็นภูมิปัญญาแห่งสังคม (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, ม.ป.ป.)

เพื่อให้การจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุในสังคมไทย เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน จัดการศึกษาขึ้นสำหรับผู้สูงอายุอีกแผนกหนึ่ง เรียกว่า โรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาทักษะ และการศึกษาตาม อรรถาธิบายของผู้สูงอายุ กิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ จะเป็นเรื่องที่ผู้สูงอายุสนใจและมีความสำคัญต่อการ ดำเนินชีวิต ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะชีวิตที่จำเป็น โดยวิทยากรจิตอาสาหรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุจะได้แสดงศักยภาพ โดยการถ่ายทอดภูมิความรู้ ประสบการณ์ที่สั่งสมแก่ บุคคลอื่น เพื่อสืบสานภูมิปัญญาให้คงคุณค่าคู่กับชุมชน (สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ, 2556)

โรงเรียนผู้สูงอายุหลายแห่งตั้งขึ้นโดยใช้อาคารเรียนเก่าของโรงเรียนที่เลิกกิจการหรือตั้งอยู่ในชมรม ผู้สูงอายุ ภายในวัด บางแห่งใช้บ้านเรือนของผู้ริเริ่มก่อตั้งเป็นสถานที่ดำเนินการ จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ในระยะแรก อาจเป็นเพียงการรวมกลุ่มพบปะพูดคุยกัน แล้วจึงค่อยๆ มีรูปแบบชัดเจนขึ้น มีกิจกรรมที่ หลากหลายตามความต้องการของผู้สูงอายุ หรืออาจเป็นการขยายกิจกรรมจากที่มีการดำเนินการอยู่แล้ว เช่น ศูนย์บริการทางสังคมแบบมีส่วนร่วม (ศาลาสว่างสุข) ศูนย์สามวัย ธนาคารความดี เป็นต้น โรงเรียนผู้สูงอายุไม่มีรูปแบบและกิจกรรมที่ตายตัว ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่ ความต้องการของผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ จะกำหนดตารางกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ไว้ชัดเจน ระยะเวลาเปิดเรียนอาจเป็นตลอดปีหรือเปิดเป็นช่วงเวลาตามหลักสูตรที่จัดอบรม ส่วนใหญ่จะจัดกิจกรรมสัปดาห์ละ 1 วัน โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

2. เพื่อเสริมสร้างสุขภาพที่ดีของผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกายและจิตใจ
3. เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสร้างสรรค์ประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม
4. เพื่อเสริมสร้างคุณค่าทางภูมิปัญญาของผู้สูงอายุให้เป็นที่ประจักษ์และยอมรับ
5. เพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ดำรงสืบต่อไป

โดยคาดว่าผู้สูงอายุจะได้รับประโยชน์จากโรงเรียนผู้สูงอายุ ทั้งด้านสุขภาพร่างกาย ด้านจิตใจ ด้าน สังคม และด้านจิตปัญญา ดังนี้

1. ด้านสุขภาพร่างกาย ทำให้มีสุขภาพแข็งแรง กระฉับกระเฉง ลดความเสี่ยงจากการเจ็บป่วย ลด ระยะเวลาการพึ่งพาผู้อื่น อายุยืน
2. ด้านจิตใจ ช่วยให้คลายเหงา จิตใจกระชุ่มกระชวย สดชื่น รู้สึกภาคภูมิใจและตระหนักในคุณค่า ความสามารถของตนเอง มีมุมมองเชิงบวกต่อตนเอง
3. ด้านสังคม มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนวัยเดียวกันและคนต่างวัย ได้รับการยอมรับในฐานะสมาชิก ของกลุ่ม
4. ด้านจิตปัญญา รู้เท่าทันและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตได้อย่าง เหมาะสมตามวัย

นอกจากนั้นโรงเรียนผู้สูงอายุยังเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม ในลักษณะอื่น ๆ คือ

1. โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นพื้นที่เรียนรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้ดำรงสืบต่อไปเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน
2. โรงเรียนผู้สูงอายุเป็น “เวที” ที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม รวมทั้งอาจเป็นแรงผลักดันให้เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครในชุมชน การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุได้มีการจัดตั้งและดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องหลายพื้นที่ในประเทศไทย โดยเฉพาะพื้นที่ต่างจังหวัดเนื่องจาก ถือว่าเป็นพื้นที่ที่เผชิญหน้ากับปัญหาของผู้สูงอายุมานานแล้ว เพราะ ประชากรวัยแรงงานย้ายถิ่นฐานเข้าเมืองเพื่อหาเลี้ยงชีพ ละทิ้งผู้เฒ่าคนแก่ และเด็กไว้ที่บ้าน โดยเฉพาะ ผู้สูงอายุที่มีโรคภัยไข้เจ็บ โรคเรื้อรัง เมื่อไม่มีคนดูแลทำให้สุขภาพยิ่งแย่ลง และทำให้เกิดผู้ป่วยติดเตียง ผู้สูงอายุที่ซึมเศร้าจำนวนมาก

ตัวอย่างการจัดตั้งและดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ ได้แก่ โรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ได้จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2557 มีการสำรวจพื้นที่และแยกแยะลักษณะผู้สูงอายุเพื่อระบุ ปัญหาแยกวิธีการแก้ไขนำมาสู่การเตรียมความพร้อมใน

ชุมชนการตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุจะเน้นการส่งเสริมการ เรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อเพิ่มศักยภาพของ ผู้สูงอายุเองทั้งสุขภาพร่างกายลดการเจ็บป่วยลดการพึ่งพาต้านจิตใจ ลดความเหงาเพิ่มคุณค่า ตนเองด้านสังคมได้มีโอกาสสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันด้านจิตปัญญาสามารถ ปรับตัวดำเนิน ชีวิตได้ซึ่งผู้สูงอายุเป็นผู้มีภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถเป็นส่วนช่วยชุมชนและ สังคมได้ด้วยการเข้าร่วมเป็นจิตอาสาโดยจะกำหนดหลักสูตรไว้ 5 รายวิชาคือ 1 การ พยาบาลและสาธารณสุขเพื่อให้ผู้สูงอายุใช้ดูแลตนเอง 2 ด้านของจิตใจเช่นการรวมกลุ่มเข้าวัด 3 เรื่องจิตอาสาเพื่อให้ผู้สูงอายุรู้สึกได้ถึงคุณค่าของตนเอง 4 สุขภาพจิตเป็นกิจกรรมเพื่อให้เกิด ความสุขแจ่มใส 5 เป็นวิชาเลือกเช่น การเรียนคอมพิวเตอร์ เปตอง วาริบำบัด ซึ่งเป็นการเรียน ตามความต้องการผู้สูงอายุ (วันชัย นาริรักษ์, ม.ป.ป.)

โรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อ.เมือง จ.ลำพูน ได้สร้างความรู้สึกรักมีคุณค่า ในตัวเองอีก ครั้งให้กับผู้สูงอายุโดยทุกวันเสาร์สมาชิกในโรงเรียนผู้สูงอายุจะรวมตัวกันออก เยี่ยมผู้สูงอายุที่ติดบ้านติดเตียง เพื่อให้กำลังใจสร้างความรู้สึกว่าสังคมไม่ทอดทิ้งกันและยังทำ ให้ผู้สูงอายุเหล่านี้รู้สึกว่าจะต้องดูแลตนเองเพื่อ ไม่ให้กลายเป็นผู้ติดบ้านติดเตียงซึ่งการจัดตาราง การสอนก็จะเน้นวิธีการดูแลตนเองกินอย่างไรดูแลตัวเอง อย่างไรทั้งกายและใจ (ชยัน วิพรหม ชัย, ม.ป.ป.)

นายวิศาล วิมลศิลป์ อดีตผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลไกรนอก อ.กง ไกรลาศ จ.สุโขทัย อธิบายว่าปัญหาในผู้สูงอายุไม่ใช่แค่สุขภาพกายเท่านั้น ในพื้นที่ ต.ไกรนอก มีผู้สูงอายุ 831 คน พบว่าในพื้นที่มีอัตราการฆ่าตัวตายทุกปี ปีละ 2 - 3 รายซึ่งสูงกว่าอัตราการ ฆ่าตัวตายเฉลี่ยของประเทศ สาเหตุเนื่องจากผู้สูงอายุในพื้นที่ต้องรับภาระการดูแลครอบครัว เพราะคนวัยหนุ่มสาวเดินทางเข้าเมืองไปทำงานแล้วทิ้งลูกหลานไว้ซึ่งก่อนหน้านี้เคยมีการทำ กิจกรรมในพื้นที่แต่ผู้สูงอายุไม่ให้ความสนใจนักเมื่อปรับเปลี่ยนมาเป็นรูปแบบของโรงเรียนมี คาบวิชามีหลักสูตรก็ทำให้เกิดความต่อเนื่องในการทำกิจกรรม และเน้นการพัฒนาศักยภาพการ ฝึกสมองมากขึ้น รวมทั้งการอธิบายเรื่องสิทธิต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุต้องได้รับจากรัฐ (วิศาล วิมล ศิลป์)

จากหลักการและเหตุผลรวมถึงแนวคิดของโรงเรียนผู้สูงอายุ ดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยเห็น ความสำคัญ ในการศึกษา “โรงเรียนผู้สูงอายุ” ในประเด็นเกี่ยวกับการจัดการสุขภาวะและ สวัสดิการผู้สูงอายุในภาคใต้ ทั้งในภาคทฤษฎีและปฏิบัติการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม

โดยการนำผู้สูงอายุ องค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มาร่วมคิด วิเคราะห์ปัญหาและวางแผนการดำเนินการ และสรุปบทเรียนที่ได้ โดยผู้วิจัยเชื่อว่า กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมนี้ จะสามารถพัฒนางานการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุให้มีสมรรถภาพร่างกายที่แข็งแรง คล่องแคล่ว มีวิถีชีวิตที่รื่นรมย์ สนุกสนาน พึงพอใจในชีวิต มีความภาคภูมิใจ ในตนเอง รับรู้เข้าใจความรู้สึกของตนเอง รู้จักควบคุมอารมณ์ และสามารถจัดการกับสภาวะอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสามารถพัฒนาระบบการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุและสามารถเสริมสร้างเครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุในการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินการของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคใต้
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคใต้
3. เพื่อศึกษาแนวทางเสริมสร้างเครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุในการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการของ ผู้สูงอายุในภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ในเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของผู้สูงอายุในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 โรงเรียนในภาคใต้ คือ โรงเรียนวัยใส เทศบาลนครนครศรีธรรมราช และโรงเรียนผู้สูงอายุ รพ.สต. บ้านบ่อทราย อำเภอบำเพ็ญ จังหวัดพัทลุง จำนวน 60 คน ส่วนในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ ในการ เก็บรวบรวมข้อมูลด้านการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) เพื่อหา แนวทางในการพัฒนาระบบสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ มีผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วม ประชุมกลุ่มย่อย ได้แก่ ผู้รับผิดชอบดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุและผู้เกี่ยวข้อง พระสงฆ์ นักวิชาการด้านสาธารณสุข นักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น และตัวแทนผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ รวมจำนวน 12 คน

ผลการวิจัย

1. กระบวนการดำเนินการของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคใต้ โรงเรียนผู้สูงอายุในภาคใต้ มีลักษณะการจัดตั้งและการดำเนินการที่เหมือนกัน และแตกต่างกัน ในด้านการดูแลรับผิดชอบ มีการดูแลรับผิดชอบโดยองค์กร/ชุมชนในท้องถิ่นที่แตกต่างกัน ส่วนกระบวนการได้มาของผู้เรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุ จะมีการรับสมัครผู้เข้าเรียนตามระยะเวลา และเรียนตามหลักสูตรที่กำหนด ในด้านหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน มีลักษณะการจัดหลักสูตรที่คล้ายกัน คือ ให้ความรู้ทั่วไปที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ และความรู้ด้านโภชนาการ สำหรับผู้สูงอายุ

2. แนวทางการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคใต้ พบแนวทาง การจัดการสุขภาวะผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุด้านกาย โดยให้มีจิตอาสาในชุมชนดูแลผู้สูงอายุ ด้านจิต ให้ความสำคัญต่อผู้สูงอายุในการให้ผู้สูงอายุได้แสดงออกถึงศักยภาพที่มีอยู่ ด้านปัญญา อารมณ์ ให้ผู้สูงอายุ ได้เรียนรู้ถึงการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างรู้เท่าทัน และการทำกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับ ความต้องการของผู้สูงอายุ ส่วนในด้านสังคม/สิ่งแวดล้อม ให้ผู้สูงอายุได้ใช้ความรู้และประสบการณ์ชีวิตที่มี ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม และใช้ผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นฐานในการพัฒนาที่อยู่อาศัยและ สิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่น่าอาศัย ส่วนแนวทางในการพัฒนาการจัดระบบสวัสดิการผู้สูงอายุในโรงเรียน พบแนวทางในการพัฒนา ด้านร่างกายโดยจัดกิจกรรมด้านอาหารและโภชนาการ การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างบูรณาการกับ สวัสดิการด้านอื่น ๆ ด้านจิตใจ เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนในการให้

3. การเสริมสร้างบทบาทของเครือข่ายในการจัดการสุขภาวะสวัสดิการผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุใน ภาคใต้ พบว่า ควรมีการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในแต่ละชุมชนเป็นโรงเรียนผู้สูงอายุระดับตำบล เพราะสามารถพัฒนาผู้สูงอายุได้อย่างเป็นระบบ ส่วนการแสวงหาเครือข่ายร่วมดำเนินงานนั้น สามารถใช้ องค์กรของรัฐและเอกชนในท้องถิ่นมาร่วมเป็นเครือข่ายดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุตามบทบาทหน้าที่ของ องค์กรเหล่านั้น ทั้งนี้ในการดำเนินการของโรงเรียนผู้สูงอายุและเครือข่ายต้องเป็นไปในลักษณะการบูรณา การให้ สอดคล้องร่วมกัน

อภิปรายผล

กระบวนการการดำเนินการของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคใต้ พบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุในภาคใต้ มีลักษณะการจัดตั้งและดำเนินการที่เหมือนกันและแตกต่างกัน บางแห่งจัดตั้งขึ้นโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บางแห่งจัดตั้งขึ้นจากการรวมตัวกันของผู้สูงอายุในชุมชน แล้วพัฒนามาเป็นโรงเรียนผู้สูงอายุ ในด้านการดูแลรับผิดชอบ มีการดูแลรับผิดชอบโดยองค์กร/ชุมชนใน ท้องถิ่นที่แตกต่างกัน บ้างดูแลรับผิดชอบโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ อบต. เทศบาล บ้างดูแลรับผิดชอบโดยองค์กรด้านสาธารณสุข ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล บ้างดูแลรับผิดชอบโดย องค์กรด้านศาสนา ได้แก่ วัด บ้างดูแลรับผิดชอบโดย องค์กรด้านการศึกษา เช่น โรงเรียน กศน. บ้างดูแลรับผิดชอบ โดยกลุ่ม/ชมรม ได้แก่ ชมรมผู้สูงอายุ เป็นต้น ส่วนกระบวนการได้มาของผู้เรียนในโรงเรียน ผู้สูงอายุจะมีการรับสมัครผู้เข้าเรียนตามระยะเวลา และเรียนตามหลักสูตรที่กำหนด ในด้านหลักสูตรและ กิจกรรมการเรียนการสอน พบว่ามีลักษณะการจัดหลักสูตรที่คล้ายกัน คือ ให้ความรู้ทั่วไปที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ เช่น สิทธิสำหรับผู้สูงอายุ การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ ความรู้ด้านโภชนาการสำหรับผู้สูงอายุ ความรู้ด้านเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศสำหรับผู้สูงอายุ คุณธรรมและจริยธรรม กิจกรรมที่โรงเรียน ผู้สูงอายุจัดให้แก่ผู้สูงอายุในโรงเรียน ได้แก่ กิจกรรมด้านการพัฒนาจิตใจ เช่น ฟังเทศน์ ฟังธรรม นั่งสมาธิ วิปัสสนากรรมฐาน กิจกรรมด้านการพัฒนาร่างกาย เช่น การออกกำลังกายในรูปแบบต่าง ๆ การรับประทานอาหารที่มีโภชนาการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ การนวดแผนไทย การใช้สมุนไพรในการ ดูแลสุขภาพ กิจกรรมด้านการพัฒนา ปัญญา/อารมณ์ เช่น การเรียนรู้ทักษะชีวิตสำหรับผู้สูงอายุที่จำเป็น การทัศนศึกษา เพื่อเสริมความรู้และสักการะศาสนสถานที่สำคัญ การทำกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ ส่วนกิจกรรมด้านการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดงานวันกตัญญูกตเวทีแก่ผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นการ แสดงถึงการเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุในชุมชน และกิจกรรมการพัฒนาบ้านเรือน ที่พักอาศัย และสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ เป็นต้น

สำหรับโรงเรียนผู้สูงอายุที่เป็นกรณีศึกษา พบว่ามีกระบวนการและกิจกรรมการดำเนินงาน โรงเรียนผู้สูงอายุ ดังนี้

1. โรงเรียนวัยใส เทศบาลนครนครศรีธรรมราช เป็นโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุที่มีที่อยู่ในเขต เทศบาลนครนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นชุมชนเมือง ตั้งอยู่ที่อาคารโอท็อป บริเวณสวนศรี

ธรรมโศกราช ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จัดตั้งขึ้นในสมัย ผศ.เขาวน วัศ เสนพงศ์ เป็นนายกเทศมนตรีเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เมื่อ ปี พ.ศ. 2559 โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราชมีความรู้ ความเข้าใจ ในการเตรียมตัวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุอย่างมี คุณค่า มีสุขภาพดี เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและสื่อต่าง ๆ สามารถปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงของโลก ตลอดจนดูแลสุขภาพของตนทั้งด้านกาย จิต สังคมและสิ่งแวดล้อมที่เข้มแข็งเกิดคุณภาพชีวิตที่ดี และดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข นอกจากนั้นยังเป็นการเสริมสร้างผู้สูงอายุให้เป็นต้นแบบไปเป็นจิตอาสาในการ ดูแลเสริมสร้าง สุขภาพให้กับผู้สูงอายุในชุมชนของตนเอง และเป็นการสร้างเครือข่ายในการสร้างเสริมสุขภาพ ผู้สูงอายุของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีกระบวนการดำเนินงานในรูปแบบของคณะกรรมการ โดยมีนายกเทศมนตรี เป็นประธานคณะกรรมการประกอบด้วยคณะผู้บริหารสำนัก และกอง ต่าง ๆ ในเทศบาลนครนครศรีธรรมราช มีผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม เป็นเลขานุการ และ หัวหน้าฝ่ายสังคมสงเคราะห์ เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ และเป็นผู้รับผิดชอบ ดำเนินงานโรงเรียนวัยใส

โรงเรียนวัยใสได้ดำเนินการมาแล้วรวมถึงปัจจุบัน จำนวน 3 รุ่น มีผู้สูงอายุเข้าเรียนใน โรงเรียน รวมทั้งหมด 101 คน โดยรับสมัครผู้สูงอายุที่มีรายชื่อในทะเบียนราษฎรอยู่ในเขต เทศบาลนคร นครศรีธรรมราช โดยกำหนดคุณสมบัติ คือ เป็นผู้ที่มีอายุ 61 ปีขึ้นไป สามารถมา เรียนได้สัปดาห์ละ 2 วัน ตลอด 3 เดือน เป็นผู้ช่วยเหลือตนเองได้และไม่เป็นโรคติดต่อ ร้ายแรง หลักฐานที่นำประกอบการสมัคร คือ สำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาบัตรประจำตัว ประชาชน รูปถ่ายขนาด 2 นิ้ว จำนวน 2 รูป

หลักสูตรและกิจกรรมโรงเรียนวัยใส เทศบาลนครนครศรีธรรมราช จัดให้ผู้สูงอายุใน โรงเรียน เน้น การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพและคุณภาพการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ 6 รายวิชา คือ วิชาคุณธรรม จริยธรรม วิชาการดูแลสุขภาพสุขภาพ วิชากิจกรรมนันทนาการ วิชา งานประดิษฐ์ วิชาเทคโนโลยี (การใช้ โทรศัพท์, การค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต, การใช้ไลน์, เฟสบุ๊ก) และวิชาภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สัปดาห์ละ 2 วัน คือ วันอังคารและวันพุธ เวลา 08.30 - 16.30 น. ใช้ ระยะเวลาในการเรียน รุ่นละ 3 เดือน ในด้านกิจกรรมที่จัด ประกอบด้วย กิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพทางกาย ได้แก่ รำ

ไม้กระบอง รำโนราห์ รำไทเก็ก กิจกรรมธรรมะบำบัด ได้แก่ การสวดมนต์ การสันทนาและฟังธรรม กิจกรรมแผนไทย ได้แก่ นวดแผนไทย อาหารสมุนไพร เป็นต้น

โรงเรียนวัยใส มีเครือข่ายที่เข้าร่วมในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ ประกอบด้วย สำนักงาน สาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา โรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช

2. โรงเรียนผู้สูงอายุ รพ.สต. บ้านบ่อทราย อำเภอบ้านพะยอม จังหวัดพัทลุง เป็นโรงเรียน สำหรับผู้สูงอายุที่มีชื่ออยู่ในเขตบริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านบ่อทราย อำเภอบ้านพะยอม จังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นชุมชนชนบท ตั้งอยู่ภายในบริเวณโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านบ่อทราย จัดตั้ง โดย นายอัมภาวุธ ศิริธร ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านบ่อทราย มีกระบวนการจัดตั้งโดยเริ่มจากการรวมตัวกันของผู้สูงอายุ ตั้งแต่ปี 2552 โดยมีการรวมตัวกันที่วัดโดนคลาน เพื่อร่วมพิธีทางศาสนา เช่น การเข้าวัด สวดมนต์ ฟังธรรม ในวันธรรมสวนะ ต่อมานายอัมภาวุธ ศิริธร ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลบ้านบ่อทราย ได้เข้ามาทำกิจกรรมร่วมกับผู้สูงอายุโดยการให้ ความรู้ และการตรวจสุขภาพ พร้อมทั้งริเริ่มให้มีการจัดตั้งเป็นชมรมผู้สูงอายุของ รพ.สต. บ้านบ่อทรายขึ้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2559 จึงได้มีการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุของ รพ.สต.บ้านบ่อทรายขึ้น

จำนวนผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ รพ.สต. บ้านบ่อทราย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 - 2560 รวมจำนวน 102 คน จำแนก เป็นผู้สูงอายุที่เข้าโรงเรียนผู้สูงอายุ ปี พ.ศ. 2558 จำนวน 28 คน, ปี พ.ศ. 2559 จำนวน 34 คน และ ปี พ.ศ. 2560 จำนวน 40 คน

โรงเรียนผู้สูงอายุ รพ.สต. บ้านบ่อทรายมีคณะกรรมการร่วมกันดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ ประกอบด้วยคณะกรรมการที่เป็นผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ รพ.สต.บ้านบ่อทราย จำนวน 9 คน มีนายอัมภาวุธ ศิริธร ผู้อำนวยการ รพ.สต. บ้านบ่อทรายเป็นที่ปรึกษา

โรงเรียนผู้สูงอายุ รพ.สต. บ้านบ่อทราย ได้จัดกิจกรรมให้แก่ผู้สูงอายุ โดยการเรียนรู้อ ร่วมกันในห้องเรียน และทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพ การออกกำลังกาย การให้ความรู้ด้าน โภชนาการ ด้านสุขภาพจิต โดยในปี พ.ศ. 2559 ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน จำนวน 7 ครั้ง และในปี พ.ศ. 2560 ร่วมกันทำกิจกรรมจำนวน 5 ครั้ง

กิจกรรมที่ดำเนินการในโรงเรียนผู้สูงอายุ ประกอบด้วย

1. กิจกรรมการทำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น ทำน้ำสมุนไพร น้ำตะไคร้ น้ำใบเตย ทำขนม สอนการทำ น้ำยาล้างจาน และการประดิษฐ์อื่น ๆ

2. กิจกรรมด้านการเกษตร มีการสอนปลูกผัก การทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ
3. กิจกรรมด้านนันทนาการ มีการจัดร้องเพลง เต้นรำ การแลกเปลี่ยนของขวัญในวันปีใหม่ การพา ไปศึกษาดูงานทั้งในและนอกสถานที่
4. กิจกรรมเสริมปัญญาและพัฒนาจิต ได้แก่ การร่วมกันทำกิจกรรมทางศาสนา เช่น การสวดมนต์ ไหว้พระ ทำสมาธิ การสอนมารยาทไทย การไหว้ การกราบ การแต่งกาย
5. กิจกรรมการออกกำลังกาย มีการสอนท่าออกกำลังกาย เช่น ท่ารำไม้พลอง โนราห์ แอโรบิก ท่าฤาษี ดัดตน เต้นตาราง 9 ช่อง
6. กิจกรรมการสอนเกี่ยวกับกฎจราจร โดยมีตำรวจจราจรมาเป็นวิทยากรให้ความรู้
7. กิจกรรมการสอนการใช้สมุนไพร การบีบนิ้ว โดยผู้ที่มีความรู้ความสามารถในโรงเรียนผู้สูงอายุ ด้วยกันเอง

โรงเรียนผู้สูงอายุ รพ.สต. บ้านบ่อทราย จะนัดหมายผู้สูงอายุที่เข้าโรงเรียนมาร่วมกันทำกิจกรรม เดือนละ 1 ครั้ง ตั้งแต่เวลา 16.00 - 18.00 น. โดยใช้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านบ่อทราย เป็น สถานที่ดำเนินการ

วิธีดำเนินการ รพ.สต. จะเชิญวิทยากรที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่จัดในแต่ละครั้งมาให้ความรู้ ประมาณ ครั้งละ 1 ชั่วโมง หลังจากนั้นก็จะเป็นการทำกิจกรรมการออกกำลังกายร่วมกันผลที่เกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดีขึ้น ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ไม่เครียด ไม่มีภาวะซึมเศร้า ได้พบปะพูดคุยกับเพื่อนในด้านการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ รพ.สต. ได้มีการจัดตั้งชมรมฌาปนกิจ โดยเมื่อสมาชิกเสียชีวิต จะมีการสวดพระอภิธรรม 1 เที่ยง พร้อมด้วยเงินของชมรมจำนวน 5,000 บาท ที่มาจากการฝากของสมาชิก โดยเก็บเป็นรายปี ปีละ 500 บาท นอกจากนั้นยังมีการเยี่ยมสมาชิกที่ป่วย คือ เมื่อสมาชิกคนใดเจ็บป่วย กรรมการโรงเรียนผู้สูงอายุ พร้อมด้วยสมาชิกส่วนหนึ่งก็จะออกไปเยี่ยมเพื่อให้ กำลังใจแก่ผู้ป่วย โดยการนำสิ่งของไปมอบบุคคลเหล่านั้น

โรงเรียนผู้สูงอายุ รพ.สต. บ้านบ่อทราย มีเครือข่ายที่เข้าร่วมในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ ประกอบด้วย วัดโดนคลาน โรงเรียนบ้านบ่อทราย ชมรมผู้สูงอายุตำบลแหลมไตนด กศ.น. อำเภอบำ พะยอม เทศบาลตำบลบ้านบ่อมะพร้าว และ มหาวิทยาลัยทักษิณวิทยาเขตพัทลุง โดยเครือข่ายดังกล่าวจะเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัยทักษิณ

เข้ามาศึกษาเรื่องสุขภาพของผู้สูงอายุ เทศบาลตำบล บ้านป่ามะพร้าว สนับสนุนกิจกรรมวันผู้สูงอายุในช่วงวันสงกรานต์ วัดโดนคลาน เข้าร่วมในกิจกรรมการ ปฏิบัติธรรม โรงเรียนบ้านบ่อทราย ได้ร่วมจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุมาถ่ายทอดภูมิปัญญาให้แก่นักเรียนของ โรงเรียน เช่น การทำขนมพื้นบ้าน การร้อยลูกปัด เป็นต้น

แนวทางการพัฒนาระบบการจัดการสุขภาพและสวัสดิการของผู้สูงอายุในภาคใต้

1. แนวทางการพัฒนาระบบการจัดการสุขภาพของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคใต้

1.1 แนวทางการพัฒนาระบบการจัดการสุขภาพด้านกาย พบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุอาจจัดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างสุขภาพด้านกายให้แก่ผู้สูงอายุในโรงเรียนและในชุมชนได้หลายรูปแบบ เช่น การจัดอาหาร เพื่อสุขภาพ ลดหวาน มัน เค็ม อันเป็นอาหารที่ทำให้เกิดโรคหัวใจ เบาหวาน และความดัน การรับประทาน ผักปลอดสารพิษ การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมนันทนาการที่ ทำให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาสุขภาพองค์รวม ทั้งด้านกายและจิต ปัญญา อารมณ์ และสังคมพร้อมกัน การให้บริการแพทย์ทางเลือกแก่ผู้สูงอายุ การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการหรือดูแลผู้สูงอายุใน ลักษณะการเป็นจิตอาสาดูแลผู้สูงอายุ ตลอดถึงการพัฒนาลัทธิสูตรในโรงเรียนผู้สูงอายุที่ทำให้ผู้สูงอายุและ ผู้ดูแลใกล้ชิดผู้สูงอายุได้เรียนรู้ถึงสัญญาณเตือนอันตราย หรือสัญญาณชีพฉุกเฉินอันเกิดจากโรคประจำตัว ของผู้สูงอายุและสามารถช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีอาการเตือนอันตรายเหล่านั้นได้ทันท่วงที และสามารถลดการ เสียชีวิตของผู้สูงอายุได้

1.2 แนวทางการพัฒนาระบบการจัดการสุขภาพด้านจิตใจ พบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุอาจจัดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างสุขภาพด้านจิตให้แก่ผู้สูงอายุในโรงเรียนและในชุมชนได้หลายรูปแบบ เช่น การให้ความรู้ที่ต้องการ และจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในการเพิ่มศักยภาพ การช่วยเหลือตนเองไม่ต้องพึ่งลูกหลาน การให้ ความสำคัญและค้นหาศักยภาพของผู้สูงอายุ และนำศักยภาพนั้นมาจัดกิจกรรมให้แก่ผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุ ได้แสดงออกถึงคุณค่าและศักยภาพที่มีอยู่ ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความภูมิใจและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมี คุณค่าและมีศักดิ์ศรี นอกจากนั้นการเข้าโรงเรียนผู้สูงอายุของผู้สูงอายุมีผลทำให้สุขภาพด้านจิตของผู้สูงอายุ

1.3 แนวทางการพัฒนาระบบการจัดการสุขภาวะด้านปัญญา/อารมณ์ พบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุอาจ จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะด้านปัญญา/อารมณ์ ให้แก่ผู้สูงอายุในโรงเรียนและในชุมชนได้หลาย รูปแบบ เช่น กิจกรรมนันทนาการการเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่ กิจกรรมการออกกำลังกายในรูปแบบต่าง ๆ เช่น รววง ลีลาศ การออกกำลังกายโดยใช้ไม้พลอง เป็นอุปกรณ์ การรำโนราห์บิก ซึ่งเป็นการออกกำลังกายโดยประยุกต์ท่ารำโนราห์และการเต้นแอโรบิกเข้าด้วยกัน การเต้นตามจังหวะเพลงด้วยการใช้ตาราง 9 ช่อง รวมถึงการนำผู้สูงอายุไปทัศนศึกษานอกสถานที่เพื่อศึกษาชุมชนอื่นและสักการะ ศาสนสถานที่สำคัญในท้องถิ่น

1.4 แนวทางการพัฒนาระบบการจัดการสุขภาวะด้านสังคม/สิ่งแวดล้อม พบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุ อาจจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะด้านสังคม สิ่งแวดล้อม ให้แก่ผู้สูงอายุในโรงเรียนและในชุมชนได้ หลายรูปแบบ เช่น การจัดการสุขภาวะด้านสังคม สามารถทำได้โดยการค้นหาผู้สูงอายุที่มีความรู้ และ ประสบการณ์ชีวิต มีองค์ความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านต่าง ๆ แล้วจัดตั้งเป็นกลุ่มความรู้ และจัดกิจกรรมการ ให้ความรู้เหล่านั้นแก่ชุมชน ส่วนในด้านการจัดการสุขภาวะสิ่งแวดล้อม ใช้ผู้สูงอายุในโรงเรียนเป็นฐานในการ พัฒนาโดยการให้ความรู้เรื่องสุขอนามัยในบ้านและสิ่งแวดล้อม ร่วมพัฒนาบ้านพักและสิ่งแวดล้อมรอบที่อยู่อาศัยให้สะอาด น่าอยู่น่าอาศัย เป็นตัวอย่างในการพัฒนา และผลักดันพัฒนาบ้านพักอื่น ๆ ต่อไป

2. แนวทางการพัฒนาระบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคใต้

2.1 แนวทางการพัฒนาระบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุด้านร่างกาย พบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุอาจจัดสวัสดิการด้านนี้ได้หลายรูปแบบนอกจากที่จัดให้อยู่แล้ว เช่น การจัดกิจกรรมด้าน อาหารและโภชนาการ เพื่อให้ผู้สูงอายุในโรงเรียนได้มีการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม กิจกรรมด้านการออก กำลังกายที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพร่างกายของผู้สูงอายุและบูรณาการกับกิจกรรมด้านอื่น ๆ การรับสมัครอาสาสมัครเพื่อดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ที่ติดบ้านและติดเตียง การจัดให้มีแพทย์ทางเลือกโดยการ รักษาทางการแพทย์แผนไทยและสมุนไพรแก่ผู้สูงอายุ และการจัดกิจกรรมประกวดผู้สูงอายุที่มีสุขภาวะองค์ รวมที่ดี เป็นต้น แนวทางการพัฒนาระบบการจัดสวัสดิการด้านร่างกายที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยเห็นว่า มีความสอดคล้องกับความเห็นของ (มัทยา ศรีพนา, 2557) ที่ให้ความเห็นว่า การจัดสวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย กฎหมายว่าด้วยผู้สูงอายุยังไม่ได้กำหนดมาตรการจัดสวัสดิการสังคมด้าน

สุขภาพอนามัยแบบครบวงจร โดยยังขาดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเสริมสร้างสุขภาพอนามัยหรือในเชิงป้องกันเพื่อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพ อนามัยที่ดี และการบริการสาธารณสุขด้วยการให้การรักษายาบาล ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเพียงพอทั่วถึง และเป็นธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการตามรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง จึงควรจัดให้ผู้สูงอายุ ได้รับบริการด้านนี้อย่างครบวงจร โดยเน้นการเสริมสร้างสุขภาพอนามัย อันจะทำให้ประหยัดค่าใช้จ่าย จำนวนมากที่ต้องรักษายาบาลและเพิ่มบริการของทางพิเศษ และเพิ่มจำนวนสถานพยาบาลสำหรับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะเป็นกรณีพิเศษ รวมตลอดถึงการจัดหาบุคลากรที่เหมาะสมเป็นผู้ช่วยดูแลกรณีผู้สูงอายุไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้

2.2 แนวทางการพัฒนาระบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุด้านจิตใจ พบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุอาจจัดสวัสดิการด้านนี้ได้หลายรูปแบบนอกจากที่จัดให้อยู่แล้ว เช่น การจัดกิจกรรมใน ชุมชนที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาและร่วมกิจกรรม เช่น การทำกิจกรรม ร่วมกับเด็กและเยาวชนในท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในอนุรักษ์ ประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น จะทำให้ ผู้สูงอายุได้เห็นถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมนันทนาการและการทัศนศึกษาเพื่อให้ ผู้สูงอายุได้ผ่อนคลายความเครียด การคัดกรองและประเมินสุขภาพจิตผู้สูงอายุ เพื่อให้คำปรึกษาปัญหาด้าน สุขภาพจิตและภาวะซึมเศร้าแก่ผู้สูงอายุ ตลอดถึงการจัดหลักสูตรในโรงเรียนผู้สูงอายุให้เป็นระบบขั้นปี เพื่อให้ นักเรียนผู้สูงอายุรุ่นเก่าได้เป็นที่ปรึกษาให้กับนักเรียนผู้สูงอายุรุ่นใหม่ เป็นต้น แนวทางการพัฒนา ระบบการจัดสวัสดิการด้านจิตใจ ที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยเห็นว่า มีความสอดคล้องกับความเห็นของ (มัทยา ศรีพนา, 2557) ที่ให้ความเห็นว่า การจัดสวัสดิการด้านการศึกษาอบรม หรือการได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ต่อการดำรงชีวิต กฎหมายว่าด้วยผู้สูงอายุยังไม่ได้กำหนดมาตรการจัดสวัสดิการสังคมเกี่ยวกับการจัด การศึกษาที่เหมาะสม หรืออบรมความรู้ในการทำงานที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุซึ่งต้องออกจากงาน เนื่องจากครบเกษียณอายุ และยังไม่ให้ความสำคัญต่อการประชาสัมพันธ์หรือจัดให้ผู้สูงอายุได้รับข้อมูลที่เป็น ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตเพื่อคุณภาพชีวิตที่และมีความสุขอย่างเพียงพอ นอกจากนั้นกฎหมายว่าด้วย ผู้สูงอายุ ยังไม่มีบทบัญญัติเพื่อรองรับต่อการแก้ปัญหากรณีที่ผู้สูงอายุมีปัญหาเกี่ยวกับความเหงาหรือซึมเศร้า ไม่มีกฎหมายกำหนดมาตรการในการนำผู้สูงอายุมาช่วยถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ ผู้สูงอายุมีกิจกรรมต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ทำเพื่อผ่อนคลายความ

เหงา จึงควรกำหนดให้ผู้สูงอายุโดยจัดทำโครงการหรือหลักสูตรเพื่อการศึกษาอบรมความรู้ในการทำงานที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ และ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลอันเป็นประโยชน์สำหรับการดำรงชีวิตด้วยคุณภาพชีวิตที่ดี โดยพึ่งพาตนเองได้และมีความสุข

2.3 แนวทางการพัฒนาระบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุด้านสัมพันธภาพทาง สังคม พบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุอาจจัดสวัสดิการด้านนี้ได้หลายรูปแบบ นอกจากที่จัดให้อยู่แล้ว เช่น การจัด กิจกรรมถ่ายทอดความรู้จากผู้สูงอายุที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดกิจกรรมยกย่อง ผู้สูงอายุที่มีผลงานเป็นที่ยอมรับและยกย่องผู้สูงอายุที่เป็นปูชนียบุคคลในสังคม จัดกิจกรรมเชื่อมโยง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับผู้ต่างวัยในการถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกัน ตลอดจนให้ผู้สูงอายุที่ความรู้ ถ่ายทอดความรู้และเป็นที่ปรึกษาผู้สูงอายุด้วยกัน เป็นต้น แนวทางการพัฒนาระบบการจัดสวัสดิการด้านสัมพันธภาพทางสังคม ที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยเห็นว่า มีความสอดคล้องกับความเห็นของ (มัทยา ศรีพนา, 2557) ให้ความเห็นว่า การจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุในด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม อาจจัดให้มีนัก กฎหมายซึ่งอาจเป็นผู้สูงอายุด้วยกันช่วยเหลือด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม แก่ผู้สูงอายุที่ต้องการ ความช่วยเหลือในเรื่องนี้

2.4 แนวทางการพัฒนาระบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ ด้านความมั่นคงในชีวิต พบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุอาจจัดสวัสดิการด้านนี้ได้หลายรูปแบบนอกจากที่จัดให้อยู่แล้ว เช่น การจัดเนื้อหา การอบรมให้ความรู้ด้านอาชีพเสริมและจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้ทำอาชีพเสริมไว้ในหลักสูตรของโรงเรียน ผู้สูงอายุ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสร้างงานที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุไว้รองรับการทำงานตามความรู้ ความสามารถของผู้สูงอายุ การติดตามให้มีการจ่ายเงินสงเคราะห์ช่วยเหลือการจัดการศพ หรือเงินอื่น ๆ ที่ผู้สูงอายุจะได้รับตามสิทธิของผู้สูงอายุที่กำหนดไว้ในกฎหมายผู้สูงอายุ การจัดตั้งกองทุนต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ เพื่อเป็นเงินสวัสดิการของผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิก เป็นต้น แนวทางการพัฒนาระบบการจัดสวัสดิการด้าน ความมั่นคงในชีวิต ที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยเห็นว่า มีความสอดคล้องกับความเห็นของ (มัทยา ศรีพนา, 2557) ที่ให้ความเห็นว่า การจัดสวัสดิการด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ ภาครัฐต้องมีการปรับเปลี่ยนนโยบายจากเชิงรับมา เป็นเชิงรุก เช่น การสร้างตระหนักให้คนในชุมชนมองเห็นความสำคัญของผู้สูงอายุว่าเป็นบุคคลที่มีคุณค่าต่อ สังคม ไม่ใช่ภาระของสังคม แนวทางในการดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ ควรถ่ายโอนงานด้าน สวัสดิการ

สังคมของผู้สูงอายุให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างแท้จริง ทั้งงบประมาณและบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ เพราะท้องถิ่นจะมีความเข้าใจบริบทของผู้สูงอายุในท้องถิ่นของตนได้ เป็นอย่างดี นอกจากนั้นในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุด้านการทำงานและมียาได้ กฎหมายว่าด้วยผู้สูงอายุยัง ไม่ได้กำหนดมาตรการจัดสวัสดิการสังคมด้านการทำงาน และการมีรายได้ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุอย่างแท้จริง ทำให้ผู้สูงอายุต้องว่างงาน และเกิดความเหงา จึงควรจัดหางานเพื่อเอื้อให้ผู้สูงอายุมีงานทำที่เหมาะสมกับวัย และสุขภาพร่างกาย โดยได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม ส่วนในด้านการบริการสังคม การจัดสวัสดิการสังคมด้วยการจ่ายเบี้ยยังชีพตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยผู้สูงอายุนั้นยังไม่มีกำหนดอัตรามาตรฐานไว้ในกฎหมายดังกล่าว ทำให้ฝ่ายบริหารกำหนดอัตราเอง เป็นจำนวนน้อยเกินไปไม่สอดคล้องกับมาตรฐานการครองชีพ อีกทั้งฝ่ายบริหารยังกำหนดให้ต้องมีการขึ้นทะเบียนอันเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงสิทธิของผู้สูงอายุ ในขณะที่กฎหมายดังกล่าวมิได้กำหนดเงื่อนไขดังกล่าวไว้ และสำหรับเงินสงเคราะห์การจัดการศพผู้สูงอายุก็ได้กำหนดอัตราอยู่ในกฎหมายดังกล่าว อันทำให้มีการกำหนดเองโดย หน่วยงานของรัฐในอัตราที่ต่ำกว่าค่าใช้จ่ายจริงอย่างมาก จึงควรจัดสวัสดิการด้านนี้ในลักษณะต่าง ๆ ตามความจำเป็นอย่างเหมาะสมและเพียงพอต่อความต้องการของผู้สูงอายุ อันต้องไม่ต่ำกว่าระดับความ ยากจนและอย่างมีมาตรฐานโดยกำหนดไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ส่วน มาตรการสนับสนุนให้ครอบครัวของผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุที่ยังไม่มีการกำหนดไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจน ควรกำหนดให้ชัดเจนในกฎหมายดังกล่าว โดยเน้นการมีส่วนร่วมของญาติหรือครอบครัวของผู้สูงอายุ และองค์กรหรือหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนด้วย

สำหรับกองทุนสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ กฎหมายว่าด้วยผู้สูงอายุ กำหนดองค์ประกอบของกองทุนผู้สูงอายุไว้ยังไม่เหมาะสมที่จะทำให้มีเงินเข้าสู่กองทุน ในจำนวนที่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายอันจะต้องมาจากเงินของกองทุน จึงควรกำหนดให้มีเงินสมทบเข้าสู่กองทุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมของหน่วยงานของรัฐระดับท้องถิ่นกับชุมชน และเพื่อให้มีเงินกองทุนเข้าสู่กองทุนมากขึ้น

ส่วนด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในด้านความมั่นคงในชีวิต (มัทยา ศรีพนา, 2557) ได้เสนอความเห็นไว้ในเอกสาร “การจัดสวัสดิการสังคม

สำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย” เพื่อเสนอเป็นข้อมูลให้กับสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติและบุคคลในวงงานที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. รัฐจะต้องยึดการเกษียณอายุของผู้สูงอายุบางอาชีพที่จำเป็นออกไปจากเดิม เนื่องจากบางอาชีพจำเป็นต้องอาศัยคนที่มีทักษะและประสบการณ์ในการทำงาน
2. สนับสนุนให้มีการจ้างงานผู้สูงอายุตามความรู้ ความสามารถ โดยให้มีมาตรการลดภาษี สำหรับองค์กรเอกชนที่จ้างผู้สูงอายุ เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้กับภาคเอกชนในการเปิดรับผู้สูงอายุเข้ามาทำงานเพิ่มมากขึ้น
3. สนับสนุนงบประมาณสำหรับหน่วยงานภาครัฐ จ้างผู้สูงอายุ โดยให้มีความยืดหยุ่น ทั้งค่าจ้าง วิธีการจ้าง เปิดโอกาสทั้งวิชาชีพและต่ำกว่าวิชาชีพ
4. สนับสนุนให้ครอบครัวดูแลผู้สูงอายุ โดยมีมาตรการลดภาษีสำหรับบุตรที่ดูแลบิดามารดา ญาติสายตรงที่เป็นผู้สูงอายุ
5. ส่งเสริมการประกันตนเองก่อนสูงอายุ ในรูปแบบที่มีความหลากหลายกว่าการประกันชีวิตและประกันสุขภาพ โดยศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุในช่วงวัยต่าง ๆ เพื่อเป็นหลักประกันการดำรงชีวิตในยามที่แก่ชราหรืออายุมากขึ้น ไม่ให้เป็นภาระต่อครอบครัวและสังคม
6. สนับสนุนกลุ่มกิจกรรมของผู้สูงอายุแบบอื่น ๆ นอกจากการรวมกลุ่มของชมรมผู้สูงอายุ ตามปกติ
7. แนวทางการพัฒนาระบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ ด้านสิ่งแวดล้อม พบแนวทางการพัฒนา โดย โรงเรียนผู้สูงอายุอาจจัดสวัสดิการด้านนี้ได้หลายรูปแบบนอกจากที่ จัดให้อยู่แล้ว เช่น การร่วมกันพัฒนาบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ การให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะที่ ถูกวิธี รวมถึงการช่วยกันดูแลอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมรอบบ้านเรือน และในชุมชนให้น่าอยู่น่าอาศัย เป็นต้น

3. การเสริมสร้างเครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุในการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการของผู้สูงอายุ ในภาคใต้

จากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) ได้หาข้อสรุปว่า องค์กรใดควรเป็นผู้รับผิดชอบหลักใน การดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ และควรแสวงหาเครือข่ายใดบ้างมาเข้าร่วมในการดำเนินการ ควรมีการ เสริมสร้างบทบาทของเครือข่ายในการจัดการสุขภาวะ

สวัสดิการผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุอย่างไร ผลการ ประชุมกลุ่มย่อย พบว่า ควรมีการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในแต่ละชุมชนเป็นโรงเรียนผู้สูงอายุนี้อัตถบถ เพราะสามารถพัฒนาผู้สูงอายุได้อย่างเป็นระบบ องค์กรที่รับผิดชอบในการจัดตั้งจะเป็นองค์กรในชุมชนใด ก็ได้ที่มีความพร้อม แต่หากพิจารณาศักยภาพและความพร้อมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ เห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต., อบจ.) น่าจะมีความพร้อมในการจัดตั้งโรงเรียน ผู้สูงอายุมากที่สุด เพราะมีทั้งข้อมูล บุคลากร ส่วนงาน และงบประมาณในการดำเนินการมากที่สุด ส่วนการ แสวงหาเครือข่ายร่วมดำเนินงานนั้น สามารถใช้องค์กรของรัฐ และเอกชนในท้องถิ่นมาร่วมเป็นเครือข่าย ดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุตามบทบาทหน้าที่ขององค์กรเหล่านั้น การกจกหลักในการพัฒนาระบบการกจก สวัสดิการ ให้เป็นไปตามบทบาทของเครือข่ายนั้น ๆ เช่น การกจกสวัสดิการผู้สูงอายุด้านกาย เป็นภารกิจหลัก ของเครือข่ายด้านสาธารณสุข ได้แก่ อสม., รพ.สต. โรงพยาบาลอำเภอ หมอชาวบ้าน เป็นต้น การกจก สวัสดิการด้านจิตใจ เป็นภารกิจหลักของเครือข่ายด้านศาสนา ได้แก่ วัด สำนักสงฆ์ ผู้นำศาสนาอื่น ๆ เป็นต้น การกจกสวัสดิการด้านสมพันธภาพทางสังคม และการกจกสวัสดิการด้านความมั่นคงในชีวิต รวมถึงการกจก สวัสดิการด้านสิ่งแวดล้อม เป็นภารกิจหลักของเครือข่ายด้านการศึกษา และด้านสังคม ได้แก่ โรงเรียน, สถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ ในท้องถิ่น (รวมทั้งเครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุในท้องถิ่นอื่น ๆ) กำนันผู้ใหญ่บ้าน , และอบต. องค์กรอาชีพในชุมชน พัฒนาการชุมชน เจ้าหน้าที่การเกษตร เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ เป็นต้น ทั้งนี้ ในการดำเนินการของโรงเรียนผู้สูงอายุและเครือข่ายที่ร่วมดำเนินการต้องเป็นไปในลักษณะการบูรณาการให้สอดคล้องร่วมกัน

สรุป

วัยสูงอายุเป็นวัยสุดท้ายของชีวิต มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายจิตใจ อารมณ์ สังคมที่เกิดขึ้นเฉพาะวัยที่อาจทำให้เกิดปัญหาทางสุขภาพอันเกิดจากโรคได้ ดังนั้น ผู้สูงอายุจึงควรได้รับการดูแลเป็นพิเศษซึ่งการให้การดูแลช่วยเหลือส่งเสริมสุขภาพจึงต้องพิจารณาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจครอบคลุมจะมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการที่จะดูแลผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุดำรงรักษาสุขภาพที่ดีเพื่อชะลอการเสื่อมของร่างกายและ

ป้องกันการเกิดโรคภัยไข้เจ็บแก่ผู้สูงอายุ ให้มีอายุยืนยาวนานมีความสุขในวัยสุดท้ายของชีวิต อยู่เป็นขวัญกำลังใจเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรให้ลูกหลานสืบไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า การพัฒนาผู้สูงอายุโดยใช้โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นเครื่องมือและกลไกในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนหรือท้องถิ่น เป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับความต้องการ ของผู้สูงอายุในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน จึงควรให้มีการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในท้องถิ่นอย่างเป็น ระบบและเป็นทางการตั้งแต่ระดับตำบลขึ้นไป ส่วนกระบวนการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุที่พบว่า มีกระบวนการจัดตั้งที่แตกต่างกัน ผู้วิจัย เห็นว่าองค์กรหลักที่รับผิดชอบจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้นอยู่กับ ศักยภาพขององค์กรในท้องถิ่น ที่จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ แต่ควรมีการแสวงหาเครือข่ายตามบทบาทหน้าที่ของ แต่ละองค์กรในท้องถิ่นทั้งองค์กรรัฐและองค์กรเอกชนให้เข้าร่วมให้มากที่สุดและให้มีบูรณาการบทบาทของ แต่ละองค์กรเครือข่ายที่เข้าร่วม โดยมุ่งประโยชน์ไปสู่กลุ่มผู้สูงอายุให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตาม วัตถุประสงค์ของโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นเป้าหมายหลัก

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า การพัฒนาระบบการจัดการสุขภาวะและการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุใน ด้านต่าง ๆ เป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพชีวิต ที่ดีและมีความสุขในสังคม มีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนผู้สูงอายุให้ครอบคลุมการพัฒนา ดังกล่าว จึงควรมีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร โดยนำเนื้อหาสาระที่จำเป็นบรรจุเป็นรายวิชาที่ต้องเรียน เพิ่มเติม เช่น วิชาการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน วิชาที่ ทำให้เกิดทักษะการเรียนรู้ถึงสัญญาณชีพอันตราย หรือสัญญาณชีพฉุกเฉินจากการแสดงอาการของโรคประจำตัวในผู้สูงอายุ วิชาที่ ทำให้เกิดทักษะการใช้ชีวิตและการประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ เป็นต้น ทั้งนี้ต้องให้สอดคล้องกับบริบทสภาพสังคมและความต้องการของผู้เรียนแต่ละพื้นที่ด้วย

1.3 จากผลการวิจัยที่พบว่า เครือข่ายที่เข้าร่วมพัฒนาผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ ยังมีน้อย มักจะ เป็นเครือข่ายด้านสาธารณสุขและด้านศาสนา เป็นหลัก โรงเรียนผู้สูงอายุควร

แสวงหาเครือข่ายร่วมการ พัฒนาผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น เช่น เครือข่ายภาครัฐ ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การการพัฒนาชุมชน องค์การด้านการเกษตรและปศุสัตว์ องค์การด้านการตลาดชุมชน โรงเรียนและ มหาวิทยาลัยในท้องถิ่น เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลและปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุที่ จัดตั้งในพื้นที่ต่าง ๆ ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อประสิทธิผลและปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุ

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เข้าเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุและไม่ได้ เข้าเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุ ว่าคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุมีความแตกต่างกันหรือไม่

2.3 ควรมีการศึกษากារได้รับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุจากที่กำหนดไว้ในกฎหมายผู้สูงอายุกับ สภาพที่เป็นจริงของการได้รับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่ ว่ามีการได้รับสวัสดิการตามที่ กำหนดไว้ครบถ้วนหรือไม่

2.4 ควรมีการศึกษาถึงการลักษณะของการรวมกลุ่มหรือการจัดตั้งกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ผู้สูงอายุในลักษณะอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มอนามัยผู้สูงอายุ สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2556).

รายงานการสำรวจสุขภาพผู้สูงอายุไทย ปี 2556 ภายใต้แผนงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุและผู้พิการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วชิรวิทย์ พี.พี.

ขยัน วิพรหมชัย. (ม.ป.ป.). โรงเรียนผู้สูงอายุ ชีวิต ใหม่ของคนในชนบท. เรียกใช้เมื่อ 18 เมษายน 2560 จาก <http://www.thaihealth.or.th/>

มหาวิทยาลัยมหิดล. (2556). ประชากรของประเทศไทย. บทความวิชาการ, 3 (16).

มัทยา ศรีพนา. (2557). การจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.). (2557). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2556. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชิ่ง จำกัด มหาชน.

- ราชกิจจานุเบกษา. (22 ธันวาคม 2546). พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546. เรียกใช้เมื่อ 5 มิถุนายน 2558 จาก ราชกิจจานุเบกษา: <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DA/TA/PDF/00135212.PDF>
- วันชัย นาริรักษ์. (ม.ป.ป.). โรงเรียนผู้สูงอายุชีวิตใหม่ของคนในชนบท. เรียกใช้เมื่อ 18 เมษายน 2560 จาก <http://www.thaihealth.or.th/>
- วิศาล วัฒนศิลป์. (ม.ป.ป.). โรงเรียนผู้สูงอายุชีวิตใหม่ของคนในชนบท. เรียกใช้เมื่อ 18 เมษายน 2560 จาก <http://www.thaihealth.or.th/>
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (ม.ป.ป.). โลกของผู้สูงอายุไทย. เรียกใช้เมื่อ 5 มิถุนายน 2558 จาก <http://thaihealth.or.th/node/9024>,
- สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ. (2556). คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ*

STRATEGIES FOR BUDDHISM PROPAGATION OF OVERSEAS

DHAMMADUTA BHIKKHUS.

พระมหาสุเทพ สุวตฺตโน (เหลาทอง)

Phramaha Suthep Suwathano (Loathong)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: Sutupu@live.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในคัมภีร์พระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ และ 3) เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสารร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ จำนวน 10 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า

กลยุทธ์หลักซึ่งพระพุทธเจ้าใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในช่วงเริ่มต้นประกาศพระพุทธศาสนา คือ เจาะจงกลุ่มเป้าหมายจากชนชั้นนำและชนชั้นปกครอง เพื่อจูงใจและดึงดูดให้ชาวเมืองจำนวนมากสนใจพระพุทธศาสนา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ เป็นไปตามหลักอรรถ 3 ประการ คือ 1) ติฐุธัมมิกัตถประโยชน์ ประโยชน์ในชาตินี้ 2) สัมปรายิกัตถประโยชน์ ประโยชน์ในชาติหน้า และ 3) ปรมัตถประโยชน์ ประโยชน์อย่างยิ่ง ส่วนกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ วิเคราะห์จากจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ปัญหาและอุปสรรคในการเผยแผ่ และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ มาบูรณาการเป็นกลยุทธ์ 2 ระดับ คือ กลยุทธ์ระดับหน่วยงานและกลยุทธ์ระดับ

* Received 27 April 2019; Revised 17 May 2019; Accepted 17 May 2019.

บุคคล กลยุทธ์ระดับหน่วยงาน ได้แก่ 1) กำหนดเป้าหมายหลักและแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ชัดเจนและประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง 2) จัดทำฐานข้อมูลของวัดในต่างประเทศ และพระธรรมทูตสายต่างประเทศที่เป็นปัจจุบัน 3) สร้างฐานข้อมูลกลางในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติของประเทศต่าง ๆ 4) จัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สองภาษา เช่น ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หรือภาษาบาลีและภาษาอังกฤษ และกลยุทธ์ระดับบุคคลหรือกลยุทธ์สำหรับพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ได้แก่ 1) รู้เขารู้เรา ด้วยการวิเคราะห์ตนเอง ประเทศที่จะไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา และแนวโน้มการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอนาคต และ 2) พัฒนาตนเองด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา ทั้งปริยัติ ปฏิบัติและปฏิเวธ โดยเฉพาะด้านการสอนกรรมฐาน ด้านจริยวัตร และด้านภาษาอังกฤษและภาษาท้องถิ่น

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, พระธรรมทูตสายต่างประเทศ

Abstract

This research entitled “Strategies for Buddhism Propagation of Overseas Dhammaduta Bhikkhus”, has three objectives: 1) to study Buddhism Propagation in Theravada Buddhism, 2) to study the Buddhism propagation of overseas dhammaduta bhikkhus and 3) to present strategies for Buddhism propagation of overseas dhammaduta bhikkhus.

The results of the research found that:

The primary strategy that the Buddha chose to propagate Buddhism at the beginning of the religious announcement was to specify the target group from the elite and the ruling class to motivate and attract a large numbers of people interested in Buddhism. The Buddhism propagation of overseas dhammaduta bhikkhus is based on the 3 advantages that is temporal welfare, spiritual welfare, and the final goal (nibbana). The strategies for propagating Buddhism of the overseas dhammaduta bhikkhus integratedly made by analyzing strengths, weaknesses, opportunities and threats, problems and obstacles encountered

when propagation and the information from the interview are two levels that is unit strategies and individual strategies. Unit strategies are 1) to set the main goals and guidelines for propagating Buddhism clearly and with publicity, 2) to create database of foreign temples and the number of overseas dhammaduta bhikkhus, 3) to develop dhamma into two languages; Thai-English or Pali-English, and 4) to create a central agency to gather information about various countries to be used as a source of research for the overseas dhammaduta bhikkhus. Individual strategies or overseas dhammaduta bhikkhus strategies are 1) knowing oneself and other by analyzing, the targeted country, and trends in propagating Buddhism in the future and 2) self-development by learning the good law which is the true doctrines of study, the true doctrines of practice, and the true doctrines of penetration; especial in meditation, the good manner, and english and dialect languages.

Keywords: strategies, Buddhism propagation, overseas dhammaduta bhikkhus

บทนำ

การประกาศพระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าในฐานะพระศาสดาและพระธรรมทูตองค์แรก เริ่มขึ้นหลังจากพระพุทธองค์ตรัสรู้จนตรัสมาสัมโพธิญาณ และทรงเสวยวิมุตติสุขเป็นเวลา 49 วัน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ทำให้มีพระสาวกผู้เป็นพระอรหันต์และพระธรรมทูตชุดแรกขึ้น พระพุทธองค์ได้ส่งพระสาวกเหล่านั้นไปประกาศพระธรรมในทิศต่าง ๆ โดยตรัสว่า “พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ช่วยให้การประกาศพระศาสนาขยายกว้างไกลไปยังเมืองต่าง ๆ ทั่วดินแดนชมพูทวีป หลังจากพระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพาน อีก 200 กว่าปีถัดมา พระเจ้าอโศกมหาราช กษัตริย์ผู้ปกครองอินเดียได้ส่งพระธรรมทูตออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนานอกชมพูทวีป เช่น เอเชียตะวันตก แอฟริกาเหนือ สุวรรณภูมิ ศรีลังกา ซึ่งพระธรรมทูตที่จาริกออกไปประกาศ

พระพุทธศาสนานอกดินแดนต้นกำเนิดได้เผยแผ่มาถึงประเทศไทยและพระพุทธศาสนาสามารถประดิษฐานได้อย่างมั่นคงในประเทศไทยมากกว่า 700 ปี

จากหลักฐาน พบว่า การเดินทางไปต่างประเทศของพระสงฆ์ไทย เกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี และต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น และชัดเจนขึ้นในช่วงสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 เริ่มมีการสร้างวัดไทยในกลุ่มประเทศตะวันตก การเดินทางไปต่างประเทศของพระสงฆ์ไทยเกิดจากการอาราธนาของคนไทยที่เดินทางไปทำงานในประเทศนั้น ๆ และในที่สุดมีดำริในการจัดตั้งวัดขึ้นมาในประเทศนั้น ๆ หรือเกิดจากรัฐบาลหรือหน่วยงานของประเทศนั้น ๆ ขอให้รัฐบาลส่งพระภิกษุสงฆ์เดินทางไปเข้าร่วมการสัมมนา การบรรยาย การไปฟื้นฟูกิจการพระพุทธศาสนา หรือประกอบศาสนกิจทางพระพุทธศาสนา ทำให้มีพระภิกษุสงฆ์ไทยต้องเดินทางไปปฏิบัติศาสนกิจและประจำอยู่ในวัดไทยในประเทศต่าง ๆ จำนวนมาก เรียกพระภิกษุสงฆ์ซึ่งจาริกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศต่าง ๆ ในชื่อเฉพาะว่า พระธรรมทูตสายต่างประเทศ (สง่า พิมพ์พงษ์, 2551)

จากการเดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ พระธรรมทูตรุ่นบุกเบิกต้องประสบปัญหาและอุปสรรค ตั้งแต่การสร้างวัด ทั้งเรื่องงบประมาณในการก่อสร้าง กฎหมายการก่อสร้างวัดในประเทศนั้น ๆ กฎหมายการครอบครองสิ่งก่อสร้างที่ต้องอยู่ในรูปของสมาคมหรือมูลนิธิ แม้เมื่อสร้างวัดเรียบร้อยแล้ว ยังคงประสบปัญหาเรื่องงบประมาณในการบำรุงรักษา การบริหารกิจการของวัด วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น วิธีการดำเนินชีวิตของชนท้องถิ่น จนพระธรรมทูตรุ่นต่อมาก็ยังคงประสบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการอย่างต่อเนื่องหลายประการ เพราะสภาพแวดล้อมที่แตกต่างจากประเทศไทย โดยเฉพาะประเทศแถบยุโรป อเมริกาและโอเชียเนีย พระธรรมทูตต้องประสบปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ไม่ว่าจะเป็นการห้ามบิณฑบาต หรือกฎระเบียบต่าง ๆ ในแต่ละประเทศ หรือปัญหาจากตัวของพระธรรมทูต เช่น เป้าหมายในการเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ไม่ชัดเจน กลุ่มเป้าหมายในการเผยแผ่คือใครระหว่างคนไทยหรือคนท้องถิ่น ความสามารถด้านการสื่อสารโดยใช้ภาษาท้องถิ่นหรือภาษาอังกฤษ ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีของประเทศที่ไปปฏิบัติศาสนกิจ เป็นต้น เพราะแม้จะมีงานวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์ที่หลากหลายแต่ปัญหาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และผู้วิจัยยังไม่พบการนำเสนอกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรม

ทูตสายต่างประเทศในภาพรวม จึงเป็นมูลเหตุให้ผู้วิจัยมีความสนใจเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลจนถึงปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศมีปัญหาหรืออุปสรรคเกิดขึ้นอย่างไรบ้าง เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และบูรณาการแนวคิดเพื่อนำเสนอกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ
3. เพื่อเสนอกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษากลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในคัมภีร์พระพุทธศาสนา โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารระดับปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย คัมภีร์อรรถกถา

2. ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารระดับทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา วารสาร วิทยานิพนธ์และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลทางเว็บไซต์ (อินเทอร์เน็ต) สรุปรายงานการประชุม คำบรรยายของวิทยากรในโครงการอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ และสิ่งตีพิมพ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานพระธรรมทูตสายต่างประเทศ จำนวน 10 รูป/คน ดังนี้

2.1 พระเทพสุวรรณเมธี, ดร. (พระเทพสุวรรณเมธี ดร. เจ้าอาวาสวัดสุวรรณาราม รองเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร, 2562)

2.2 พระราชสิทธิมนี วิ, ดร. (พระราชสิทธิมนี วิ. ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิปัสสนาธุระ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562)

2.3 พระกิตติโสภณวิเทศ (พระกิตติโสภณวิเทศ (เศรษฐกิจ สมาหิโต) ประธานสหภาพพระธรรมทูตไทยในโอเชียเนีย, 2562)

2.4 พระโสภณวชิราภรณ์ (พระโสภณวชิราภรณ์ (ไสว โชติโก) รองอธิการบดีฝ่าย
กิจการต่างประเทศมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562)

2.5 พระวิมลศาสนวิเทศ (พระวิมลศาสนวิเทศ (สำรวจ กมล) รองประธานสหภาพ
พระธรรมทูตไทยในทวีปยุโรป, 2562)

2.6 พระมงคลธีรคุณ, ดร. (พระมงคลธีรคุณ (อินสร จินตาปญโญ) ผู้อำนวยการ
วิทยาลัยพระธรรมทูตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562)

2.7 พระวิเทศรัตนภรณ์, ดร. (พระวิเทศรัตนภรณ์ (พระมหาณัด อตถajari ดร.)
เลขาธิการสมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกา, 2562)

2.8 พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, ดร. (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส รศ. ดร.
ผู้อำนวยการ วิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562)

2.9 พระมหาศักดิ์ชัย โกวิท (พระมหาศักดิ์ชัย โกวิท รักษาการผู้อำนวยการ
สำนักงานวิทยาลัย วิทยาลัยพระธรรมทูต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562)

2.10 ดร.ปณัฏฐา ลีลายุทธ รองประธานบริหารหนังสือพิมพ์ พิมพ์ไทยรายวัน

3. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสาย
ต่างประเทศ

4. เรียบเรียงและสรุปผลการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า กลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
พระพุทธรเจ้า คือกำหนดเป้าหมายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เจาะจง ได้แก่ ชนชั้นนำ
ชนชั้นปกครอง คฤหบดีระดับเศรษฐี เพื่อจูงใจและดึงดูดความสนใจให้ประชาชนมานับถือ
พระพุทธศาสนาได้ง่ายขึ้น และเมื่อคณะสงฆ์มีจำนวนสมาชิกมากขึ้น พระพุทธรเจ้าเริ่มใช้การ
บริหารจัดการคณะสงฆ์ให้มีโครงสร้างที่มั่นคงมากขึ้น โดยมีพระพุทธรเจ้าทรงเป็นศูนย์กลาง มี
พระมหาสาวกเอตทัคคะ เป็นบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ มีเจ้าคณะ เจ้าสำนัก อุปัชฌาย์อาจารย์ ดูแล
ภิกษุสงฆ์ตลอดจนกันไปตามหน้าที่ที่พึงปฏิบัติระหว่างอุปัชฌาย์กับสัทธินิหาริก ทุกสำนัก (วัด) มี
อุปัชฌาย์อาจารย์ดูแลศิษย์ของตน และต่างเป็นอิสระแก่กัน โดยมีพระวินัยและพระธรรมเป็น
กรอบของการปฏิบัติ พระพุทธรเจ้าทรงใช้กลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น กลยุทธ์ใน

การบวช ทรงมอบหมายการบวชให้พระสงฆ์สามารถเป็นอุปัชฌาย์แก่ผู้ที่ต้องการบวช โดยที่ไม่ต้องบวชโดยพระพุทธรเจ้าเองก็ได้ และในขณะเดียวกัน ยังทรงให้สามารถเสนอความคิดเห็นเพื่อปรับเปลี่ยนข้อปฏิบัติที่ไม่อาจทำได้หรือทำได้แต่ต้องใช้เวลาอันยาวนาน ยกตัวอย่าง กรณีการบวช ซึ่งต้องใช้อุปัชฌาย์จำนวนมาก แต่บางท้องถิ่นที่ห่างไกล ไม่สามารถหาจำนวนอุปัชฌาย์จำนวนมากได้ในเวลาอันรวดเร็ว ทำให้ในท้องถิ่นนั้น กว่าจะทำการบวชได้ต้องล่วงเวลาถึง 3 ปี พระพุทธรเจ้าเมื่อทราบสถานการณ์ได้ทรงปรับเปลี่ยนให้ปรับลดกฎเกณฑ์ในการบวชลงได้ เพราะเกิดปัญหาขึ้น เป็นต้น แสดงให้เห็นว่า กลยุทธ์หรือแนวทางที่พระพุทธรเจ้าทรงกำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น ไม่ใช่เป็นรูปแบบที่ตายตัว เพราะเมื่อเกิดปัญหาในการปฏิบัติและข้อปฏิบัตินั้นไม่ใช่กรณีที่สำคัญมาก พระพุทธรเจ้าทรงยินดีที่จะปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์อันเหมาะสมได้ถ้ามีเหตุผลและความจำเป็น

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า หน้าที่หลักของพระธรรมทูตสายต่างประเทศคือการถ่ายทอดพระธรรมคำสอนของพระพุทธรเจ้าให้แพร่หลายไปทุกทิศ ให้เกิดมีผู้ศรัทธาเลื่อมใส เคารพ ในพระรัตนตรัย และน้อมนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ ด้วยหลักประโยชน์ 3 คือ 1) ทิฐุธรรมมิกัตถประโยชน์ ประโยชน์ในชาตินี้ 2) สัมปรายิกัตถประโยชน์ ประโยชน์ในชาติหน้า และ 3) ปรมัตถประโยชน์ ประโยชน์อย่างยิ่ง หรืออรรถะ 3 ได้แก่ 1) อัตตัตถะ หรือ ประโยชน์ตน 2) ปรัตถะ หรือ ประโยชน์ผู้อื่น และ 3) อุภยัตถะ หรือ ประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่าย การประกาศพระพุทธศาสนาโดยยึดหลักประโยชน์และความสุขของมหาชนเป็นที่ตั้งถือเป็นวัตถุประสงค์หลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยมีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแสดงธรรมในโอกาสต่าง ๆ ทั้งในวัดและสถานที่อื่น ๆ การเข้าร่วมการอบรมสัมมนาในประเด็นที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา การสอนกรรมฐาน การทำวัตรสวดมนต์ การเผยแผ่หลักธรรมทางสื่อสิ่งพิมพ์และทางสังคมออนไลน์ เป็นต้น โดยกลุ่มเป้าหมายหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ คือ คนไทยที่ไปทำงานหรือตั้งถิ่นฐานอยู่ในต่างประเทศ ซึ่งคนไทยส่วนใหญ่จะให้พระธรรมทูตทำหน้าที่หลักในการปฏิบัติศาสนกิจทางพระพุทธศาสนา และการรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย มีการศึกษาธรรมและการสอนกรรมฐานอยู่บ้าง แม้จะมีชาวต่างชาติในประเทศนั้นให้ความสนใจบ้าง แต่ยังไม่อยู่ในวงกว้างมากนัก

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 จากการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศในทวีปเอเชีย ทวีปอเมริกา ทวีปยุโรป และโอเชียเนีย ประสบกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกัน เช่น สภาพภูมิอากาศ กฎหมายหรือกฎระเบียบของแต่ละประเทศที่มีความแตกต่างจากประเทศไทยอย่างมาก ทำให้การสร้างวัด การบำรุงรักษาและการซ่อมแซมเกิดปัญหาในทางปฏิบัติค่อนข้างมาก หรือการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศซึ่งมีในเมืองพุทธมาแต่เดิม ก็ประสบปัญหาในทางปฏิบัติ มากน้อยตามสถานการณ์ของแต่ละประเทศนั้น ๆ เช่น บางประเทศห้ามพระบิณฑบาต หรือบางประเทศมีการกีดกันลัทธิความเชื่ออื่น ๆ หรือการจะดำเนินกิจกรรมใด ๆ ต้องได้รับความยินยอมจากคนที่อยู่ในชุมชนนั้น ๆ ก่อน สภาพภูมิอากาศ โดยเฉพาะประเทศในแถบหนาว ทำให้เกิดปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับสภาพอากาศซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ ส่งผลถึงการแต่งกายในฤดูหนาวว่าปรับเปลี่ยนได้บ้างหรือไม่ หรือปัญหาที่มาจากความไม่พร้อมของพระธรรมทูตซึ่งเป็นผู้ที่ไปทำหน้าที่เผยแพร่พระพุทธศาสนา เช่น ทักษะการสื่อสารภาษาประจำถิ่นกับคนในท้องถิ่น และการไม่เข้าใจในวัฒนธรรมในพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งประเด็นนี้ ถ้าเผยแพร่เฉพาะในกลุ่มของคนไทยในต่างแดน ปัญหาอาจจะไม่ค่อยมีมากนัก

สรุปปัญหาและอุปสรรคที่พบในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายต่างประเทศโดยภาพรวม แบ่งได้เป็น 2 ประเด็นใหญ่ ๆ คือ ปัญหาจากภายนอก ได้แก่ กฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ และวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างจากประเทศไทย ส่งผลให้พระธรรมทูตเกิดปัญหาในการปฏิบัติตัวและเคยเกิดปัญหาถึงขนาดถูกปรับหรือต้องสูญเสียงบประมาณไปก็มี เช่น การซ่อมวัด ซึ่งกฎหมายของบางประเทศไม่อนุญาตให้ทำ ต้องให้ผู้ที่มิใช่ประกอบวิชาชีพเฉพาะด้านเท่านั้นดำเนินการได้ ซึ่งแตกต่างจากประเทศไทยอย่างสิ้นเชิง ปัญหาความขัดแย้งในเรื่องการบริหารจัดการวัดและการบริหารการเงินของพระสงฆ์กับคณะกรรมการวัด เนื่องจากในหลายประเทศ การจัดตั้งวัด จะต้องดำเนินการในนามของนิติบุคคล ซึ่งต้องมีคณะกรรมการที่เป็นฆราวาสมาร่วมบริหารจัดการด้วย ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างฆราวาสและพระธรรมทูต เพราะรูปแบบการบริหารจัดการ มีความแตกต่างจากในประเทศไทยอย่างสิ้นเชิง ซึ่งผู้ที่มีอำนาจเด็ดขาดในวัดคือเจ้าอาวาส แต่วัดในต่างประเทศบางวัด ฆราวาสเป็นใหญ่กว่าเจ้าอาวาส หรือจำนวนวัดไทยที่มีเพิ่มขึ้น แต่หน่วยงานส่วนกลางของไทยไม่สามารถกำกับดูแลได้อย่างทั่วถึง ก็เป็นอีกตัวอย่างของปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ส่วนปัญหาอีกด้านหนึ่ง

เกิดจากพระธรรมทูต ซึ่งมีความไม่พร้อมในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการใช้ภาษาท้องถิ่น ยังไม่สามารถสื่อสารภาษาต่างประเทศได้อย่างคล่องแคล่ว จึงมุ่งการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่พุทธศาสนิกชนไทยมากกว่าชาวต่างชาติ มุ่งเน้นด้านวัตถุนิยม การประพัตินไม่เหมาะสมกับสมณสาธูป ซึ่งเป็นปฏิบัติที่ไม่นำความเลื่อมใสมาสู่ชาวไทยในต่างประเทศหรือพุทธศาสนิกชนชาติอื่น ๆ มีปัญหาเรื่องการเงิน และบางรูปลาสิกขาเมื่อได้รับใบอนุญาตให้ทำงานและพำนักได้ถาวรในประเทศนั้น เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาบางประการอาจคาบเกี่ยวทั้งปัญหาภายนอกและภายใน เช่น ระยะเวลาในการพำนักอยู่ในแต่ละประเทศนั้น เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับระเบียบปฏิบัติของสถานทูตในประเทศนั้น แต่อาจได้รับความสะดวกมากขึ้น ถ้ากระทรวงการต่างประเทศเข้ามามีส่วนร่วมในการอำนวยความสะดวกให้แก่พระธรรมทูต ตัวอย่างปัญหาและอุปสรรคที่พบเหล่านี้ เป็นเพียงส่วนหนึ่งที่พบและรอการจัดการทั้งจากตัวพระธรรมทูตเองและจากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำกับดูแลและสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของพระธรรมทูตในต่างประเทศ ปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้ส่งผลต่อความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งต้องสามารถทำให้ชาวท้องถิ่นเข้าถึงหลักธรรมและน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ ไม่เฉพาะแต่เพียงคนไทยในประเทศนั้น ๆ เท่านั้น

ดังนั้น ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลทั้งจากเอกสารและข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ เพื่อนำมาบูรณาการและเสนอกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต โดยแบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่ กลยุทธ์ระดับหน่วยงาน และกลยุทธ์ระดับบุคคลหรือกลยุทธ์สำหรับพระธรรมทูตสายต่างประเทศ

กลยุทธ์สำหรับหน่วยงาน

1. หน่วยงานหลักในการกำกับดูแลพระพุทธศาสนาและพระธรรมทูตสายต่างประเทศ กำหนดเป้าหมายหลักและแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ชัดเจนเพื่อเป็นกรอบการปฏิบัติและมีการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ให้วัด พระสงฆ์และพระธรรมทูตสายต่างประเทศรับทราบและใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติเมื่อต้องไปปฏิบัติหน้าที่ในประเทศต่าง ๆ ให้เป็นหลักปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน เพราะในทางปฏิบัติจนถึงปัจจุบัน พระธรรมทูตแต่ละรูปอาจยังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน และมีเป้าหมายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2. จัดทำฐานข้อมูลของวัดในต่างประเทศและพระธรรมทูตสายต่างประเทศที่เป็นปัจจุบันหรือทันต่อสถานการณ์ เพื่อสามารถสืบค้นและให้การช่วยเหลือในกรณีต่าง ๆ ได้อย่างทันเวลา

3. เป็นหน่วยงานกลางในการรวบรวมฐานข้อมูลเกี่ยวกับประเทศต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือและให้ข้อมูลที่จำเป็นต่อการค้นคว้าและใช้ข้อมูลเหล่านั้น เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ

4. จัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นสองภาษาโดยมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษเป็นอย่างน้อย หรือภาษาบาลีและภาษาอังกฤษ เพื่อช่วยเหลือให้พระธรรมทูตสายต่างประเทศใช้เป็นแหล่งข้อมูลในการเทศนาหรือบรรยายธรรมเป็นภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

5. กำหนดแหล่งขอความช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ในต่างประเทศ ซึ่งควรเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภายใต้ความรับผิดชอบของกระทรวงการต่างประเทศ หรือเป็นวัดที่อยู่ในประเทศนั้น ๆ ที่มีความมั่นคงและมีความพร้อมกว่าวัดอื่น ๆ

กลยุทธ์ระดับบุคคลหรือกลยุทธ์สำหรับพระธรรมทูตสายต่างประเทศ

1. รู้เขารู้เรา คือ ต้องศึกษาวิเคราะห์ตนเองว่าสามารถปฏิบัติศาสนกิจด้านใดบ้างและยังต้องการพัฒนาด้านใดอีก และวิเคราะห์สถานการณ์แวดล้อมเกี่ยวกับประเทศหรือท้องถิ่นเป้าหมายที่จะไปเผยแผ่ เช่น สถานการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศหรือท้องถิ่นนั้น และหาแนวทางป้องกันและเตรียมการรับมือได้อย่างเหมาะสม ถ้าสถานการณ์แวดล้อมไม่เป็นไปตามความคาดหวัง เช่น สถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำ อาจเกิดผลกระทบต่อนักบวชที่เกี่ยวเนื่องในการจัดสรรทรัพยากรในการทำงานด้านพระพุทธศาสนาให้แก่วัดหรือพระธรรมทูต หรือกระทบกับพุทธศาสนิกชนในการเข้าวัดทำบุญบริจาคทรัพย์หรือสิ่งของต่าง ๆ เพื่อช่วยในกิจการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระธรรมทูตสายต่างประเทศจึงต้องเตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์เหล่านี้หรือถ้ากรณีที่มีสถานการณ์ทางบวก เช่น ได้รับงบประมาณหรือเงินทำบุญจากการบริจาคจำนวนมาก จะนำมาใช้ดำเนินการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างไรให้เกิดประโยชน์และเกิดความคุ้มค่าต่อพระพุทธศาสนาและพุทธศาสนิกชนมากที่สุด เป็นต้น และ วิเคราะห์แนวโน้มในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอนาคต เช่น ควรสอนหรือเทศนาธรรมเรื่องใด ควรใช้

วิธีการและช่องทางใดให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม เช่น นำเสนอหลักธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบันและทันสมัยอยู่เสมอ การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเผยแพร่ทางสื่อสังคมออนไลน์ให้กว้างขวางและธรรมะมีอยู่ในทุกที่ทุกเวลา และทุกคนสามารถศึกษาพระพุทธศาสนาได้ทางอินเทอร์เน็ตหรือบนโทรศัพท์มือถือ ควบคู่ไปกับการเผยแพร่ที่วัด เพื่อให้ชุมชนได้มีโอกาสพบปะกันและร่วมมือกันทำกิจกรรมสร้างสรรค์และจรรโลงใจ เพื่อประโยชน์ของชุมชนโดยรวม

2. พัฒนاتตนเอง เพื่อให้มีคุณสมบัติที่พร้อมต่อการทำหน้าที่พระธรรมทูตสายต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพราะถือเป็นหน้าที่หลักโดยหลักธรรมที่เป็นหลักการสำคัญและเป็นความโดดเด่นของพระพุทธศาสนา ได้แก่ วิปัสสนากรรมฐาน และอริยสัจ 4 ซึ่งพระธรรมทูตสายต่างประเทศต้องมีการถ่ายทอดให้พุทธศาสนิกชนได้รับรู้ เข้าใจและปฏิบัติตามได้ และต้องศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเองในด้านภาษาซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็น เพราะเป็นเครื่องมือให้เกิดความเข้าใจระหว่างประเทศที่ต้องไปปฏิบัติหน้าที่ เมื่อต้องเดินทางไปในประเทศที่ไม่ได้ใช้ภาษาไทย และต้องพัฒนาดตนเองให้มีความมุ่งมั่นและปณิธานที่แน่วแน่ที่จะทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยยึดแนวทางคำสอนของพระพุทธเจ้า มุ่งเน้นการแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยสติปัญญาเพื่อสร้างสันติแก่ชนทุกหมู่เหล่าโดยไม่แบ่งแยกความแตกต่าง

ผลที่ได้รับจากแนวคิดเรื่องกลยุทธ์ในการเผยแผ่พระศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ที่จะทำให้การเผยแผ่ประสบความสำเร็จ ควรประกอบด้วย 1) จุดมุ่งหมายในการเผยแผ่ชัดเจน 2) เนื้อหาคำสอนประยุกต์ใช้ได้จริง 3) กลุ่มเป้าหมายเน้นทั้งคนท้องถิ่นและพุทธศาสนิกชนไทยที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น 4) วิธีการที่ใช้ปรับให้สอดคล้องตามกลุ่มเป้าหมาย 5) วิเคราะห์ตนเองทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนในการเป็นพระธรรมทูตสายต่างประเทศ 6) วิเคราะห์สถานการณ์แวดล้อมทั้งปัจจัยทางบวกและปัจจัยทางลบที่ส่งผลต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 7) วางแผนก่อนดำเนินการ 8) ใช้หลักการที่พระพุทธองค์ทรงประทานไว้เป็นแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ และ 9) วิเคราะห์แนวโน้มในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อให้สามารถปรับแผนได้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และมีแนวทางแก้ปัญหาต่างๆ ได้ 10) สิ่งที่ยังบอกหรือตัวชี้วัด ถึงความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในต่างประเทศคือมีประชาชนชาวต่างชาติหันมาสนใจพระพุทธศาสนามากขึ้นโดยเฉพาะการปฏิบัติธรรม ทั้งสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน

อภิปรายผล

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในครั้งพุทธกาล ประเด็นหนึ่งที่พบในการประกาศพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นความเชื่อในยุคสมัยนั้น ได้แก่ พระพุทธเจ้าจะไม่ทรงใช้คำพูดที่ให้ร้ายและโจมตีลัทธิความเชื่อที่มีอยู่เดิม (วคิน อินทสระ, 2545) และที่น่าสนใจกว่านั้น คือพระพุทธเจ้าจะใช้ภาษาที่เป็นภาษาของท้องถิ่นนั้น ดังนั้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ซึ่งต้องเดินทางไปปฏิบัติศาสนกิจในประเทศที่ไม่รู้จักมาก่อน จึงจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับประเทศเหล่านั้นก่อน เพราะในปัจจุบันข้อมูลเหล่านี้สามารถหาได้จากแหล่งข้อมูลจำนวนมาก และควรจะฝึกภาษาของท้องถิ่นนั้น เพื่อให้สามารถสื่อสารกับคนท้องถิ่นได้ ตามแนวทางของพระพุทธเจ้า เพราะปัญหาหนึ่งที่เป็นอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ซึ่งเป็นปัญหามาตั้งแต่ยุคบุกเบิกและยังคงเป็นปัญหาต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันคือเรื่องของภาษาในการสื่อสาร ซึ่งอยู่ในกลยุทธ์การพัฒนาตนเองของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ซึ่งในปัจจุบันสามารถฝึกฝนด้วยตนเองได้ เพราะมีช่องทางในการฝึกฝนได้หลากหลายและพระธรรมทูตต้องทำหน้าที่ทูตในการสร้างสันติภาพระหว่างความเชื่อที่แตกต่างกันในท้องถิ่นที่ไป ผู้วิจัยจึงมองว่า นอกจากพระธรรมทูตจะรอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวัดในต่างประเทศแล้ว พระธรรมทูตต้องพัฒนาตนเองอย่างจริงจัง โดยเฉพาะความรู้ด้านพระธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาและการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เพราะถือว่าเป็นแนวทางการปฏิบัติที่โดดเด่นและสร้างความแตกต่างให้กับพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก และที่สำคัญ ตัวชีวิตที่แสดงถึงความสำเร็จของการประกาศพระพุทธศาสนาในต่างประเทศคือการที่คนในท้องถิ่นนั้น ๆ ให้ความสนใจในพระพุทธศาสนา และมีความสนใจอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น กลยุทธ์ในการพัฒนาพระธรรมทูตสายต่างประเทศจึงมีความสำคัญ เพราะถือว่าพระธรรมทูตสายต่างประเทศเป็นตัวแทนในการทำหน้าที่สื่อสารหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาไปสู่ผู้ที่สนใจ และถ้าสามารถสื่อสารได้ตรงตามความต้องการของผู้ที่สนใจ ก็ถือว่าพระธรรมทูตได้ทำหน้าที่ทูตทางศาสนาได้อย่างสมภาคภูมิในฐานะสาวกของพระพุทธเจ้า

สรุป

กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ขึ้นอยู่กับตัวของพระธรรมทูต เพราะถือเป็นผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดพระธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาไปสู่ผู้ที่สนใจ จึงต้องมีความสามารถรอบด้าน และต้องเปิดโอกาสให้ผู้สงสัยได้สอบถาม และอธิบายให้ผู้สนใจคลายความสงสัยและได้ทราบข้อเท็จจริงอย่างแจ่มแจ้งเกี่ยวกับพระธรรมหรือพระพุทธศาสนา เมื่อเผยแผ่พระศาสนาให้ชาวต่างประเทศฟัง ต้องมีความสามารถสื่อสารด้านภาษา มีปฏิภาณปฏิสมิทธิปัญญาอันแตกฉานในการที่จะโต้ตอบโดยฉับพลัน และความรู้ด้านพระธรรมต้องแน่นและมีพร้อมเสมอ ในปัจจุบันนี้ ธรรมะที่มีประโยชน์และเป็นที่น่าสนใจของชาวต่างประเทศมากคือการเจริญกรรมฐาน ซึ่งพระธรรมทูตต้องประกอบพร้อมทั้งความรู้ด้านปริยัติและปฏิบัติ หากมีความรู้ด้านปริยัติเพียงอย่างเดียวจะได้รับความสนใจจากคนบางกลุ่มเท่านั้น คนที่ปฏิบัติได้แต่อธิบายไม่ได้ ก็เป็นเรื่องที่ยากต่อการเผยแผ่ให้คนอื่นได้รู้วิธีการและผลแห่งการปฏิบัติ พระธรรมทูตที่จะไปเผยแผ่ในต่างประเทศต้องพยายามสร้างความสัมพันธ์กับทุกศาสนาในประเทศนั้น ๆ เพื่อเป็นการสร้างสันติภาพโดยเริ่มจากตัวผู้แทนของพระพุทธศาสนา ก่อนพระธรรมทูตต้องมีคุณสมบัติสำคัญคือมีความมั่นใจในคุณค่าความดีงามของพระพุทธศาสนา รู้เข้าใจปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นที่จะไป มีวิธีการที่จะสื่อสารกับคนท้องถิ่นอย่างได้ผล และมุ่งมั่นต่ออุดมการณ์ของพระพุทธศาสนา จึงจะทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล พระธรรมทูตต้องรู้จักวางแผนในการทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผ่านการคิดวิเคราะห์ทบทวนถึงเป้าหมายและวิธีการ เพื่อให้ประชาชนได้ประโยชน์สูงสุดสมดังอุดมการณ์ซึ่งพระพุทธองค์ได้ประทานแก่พระธรรมทูตรุ่นแรกที่ทรงส่งไปประกาศพระศาสนา ในท้ายที่สุด การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้น ขึ้นอยู่กับกลยุทธ์ ซึ่งได้แก่ พระธรรมทูตที่มีความพร้อมสมบูรณ์ทั้งภูมิธรรม ภูมิปัญญาและจริยวัตร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สถาบันทางพระพุทธศาสนามีวัดหรือสถานปฏิบัติธรรมตลอดจนสมาคมทางพระพุทธศาสนา จัดให้มีการศึกษาการอบรม โดยเน้นเรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระ

ธรรมทูตสายต่างประเทศเพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของพระธรรมทูตสายต่างประเทศให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น และให้พระภิกษุผู้จะทำหน้าที่พระธรรมทูตมีความมุ่งมั่นและอุดมการณ์อันแน่วแน่ต่อพระพุทธศาสนา

1.2 สถาบันการศึกษาทางพระพุทธศาสนา มีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้แนวทางการฝึกอบรมพระธรรมทูตที่มีประสิทธิภาพ

1.3 หน่วยงานกลางที่ดูแลพระธรรมทูตสายต่างประเทศร่วมกับคณะสงฆ์ไทย จัดทำคู่มือการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ สำหรับมอบให้พระธรรมทูตสายต่างประเทศใช้เป็นคู่มือประกอบการทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อให้พระธรรมทูตสายต่างประเทศมีแนวทางในการเผยแผ่ไปในทิศทางเดียวกันและอยู่ในแนวทางตามพระธรรมวินัย เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพของพระพุทธรศาสนา ไม่ว่าพระพุทธรศาสนาจะประดิษฐานอยู่แห่งใด โดยคงสาระสำคัญของพระธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาไว้ แต่อาจปรับเปลี่ยนไปตามท้องถิ่นได้บ้าง แต่หลักการต้องไม่เปลี่ยนแปลง

1.4 หน่วยงานที่ดูแลพระธรรมทูตในแต่ละทวีป มีการอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศมือใหม่ หรือมอบหมายพระธรรมทูตสายต่างประเทศที่มีประสบการณ์ช่วยทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในการปฏิบัติหน้าที่ของพระธรรมทูตสายต่างประเทศมือใหม่ เพื่อช่วยให้พระธรรมทูตมือใหม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมั่นใจ มีประสิทธิภาพและเกิดปัญหาและอุปสรรคน้อยที่สุด

1.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวบรวมข้อมูลความรู้และจัดทำเป็นแหล่งความรู้ในการปฏิบัติงานพระธรรมทูต เพื่อช่วยให้พระภิกษุผู้ทำหน้าที่พระธรรมทูตใช้สำหรับศึกษาทั้งก่อนการไปปฏิบัติหน้าที่และเมื่อปฏิบัติหน้าที่แล้วเกิดปัญหาที่ยังไม่สามารถขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นได้ โดยเฉพาะพระภิกษุภาษาอังกฤษ สภากษัตริย์วัฒนธรรม และกฎระเบียบต่าง ๆ ของแต่ละประเทศ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับพระธรรมทูตสายต่างประเทศ

2.1 การเป็นพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ต้องมีความมุ่งมั่น ตั้งใจ และเสียสละตนเองอย่างมาก หน้าที่ของพระธรรมทูตถือเป็นหน้าที่ที่ยิ่งใหญ่และสำคัญต่อการตั้งมั่นและดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาในดินแดนที่แต่ละท่านเดินทางไป ดังนั้น แต่ละท่านจึงต้องมีคุณสมบัติและคุณลักษณะพื้นฐานของการเป็นพระธรรมทูต โดยเฉพาะความรู้ระดับเชี่ยวชาญในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีแหล่งข้อมูลความรู้ให้สามารถค้นคว้าได้มากมาย และความรู้ในเชิงปฏิบัติ ซึ่งต้องใช้เวลาสำหรับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง เมื่อมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการเป็นพระธรรมทูต ต้องพยายามฝึกฝนพัฒนาตนเอง ด้วยการเริ่มต้นที่ตัวเอง โดยไม่รอความช่วยเหลือหรืองบประมาณจากที่ใด ๆ เพราะไม่สามารถกำหนดได้ว่าจะได้รับงบประมาณเมื่อใด

2.2 พระธรรมทูตสายต่างประเทศ ต้องมีการศึกษาความรู้รอบตัวในทางโลกที่เป็นไปอยู่ในปัจจุบัน เพื่อสามารถปรับประยุกต์แนวทางและวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เข้ากันได้กับสถานการณ์เหล่านั้น โดยแต่ละท่านศึกษาด้วยตนเอง หรือเข้ารับการอบรมตามหน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดไว้สำหรับพระธรรมทูต นั่นคือ ทุกอย่างเริ่มต้นที่ตนเองก่อน อย่ารอให้ออกาสมาหา แต่ให้เดินทางไปหาโอกาส

เอกสารอ้างอิง

พระกิตติโสภณวิเทศ (เศรษฐกิจ สมานิตโต) ประธานสหภาพพระธรรมทูตไทยในโอเชียเนีย. (15 เมษายน 2562). กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ. (พระมหาสุเทพ สุพัฒโน (เหลาทอง), ผู้สัมภาษณ์)

พระเทพสุวรรณเมธี ดร. เจ้าอาวาสวัดสุวรรณาราม รองเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร. (20 เมษายน 2562). กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ. (พระมหาสุเทพ สุพัฒโน (เหลาทอง), ผู้สัมภาษณ์)

พระมงคลธีรคุณ (อินศร จินตาปณฺโญ) ผู้อำนวยการวิทยาลัยพระธรรมทูตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (5 เมษายน 2562). กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ. (พระมหาสุเทพ สุพัฒโน (เหลาทอง), ผู้สัมภาษณ์)

พระมหาศักดิ์ชาย โกวิท รักษาการผู้อำนวยการ สำนักงานวิทยาลัย วิทยาลัยพระธรรมทูตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (22 มีนาคม 2562). กลยุทธ์การเผยแผ่

- พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ. (พระมหาสุเทพ สวฑฺฒโน (เหลาทอง), ผู้สัมภาษณ์)
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส รศ. ดร. ผู้อำนวยการ วิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (16 เมษายน 2562). กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ. (พระมหาสุเทพ สวฑฺฒโน (เหลาทอง), ผู้สัมภาษณ์)
- พระราชสิทธิณี วิ. ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิปัสสนาธุระ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2 เมษายน 2562). กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ. (พระมหาสุเทพ สวฑฺฒโน (เหลาทอง), ผู้สัมภาษณ์)
- พระวิเทศรัตนภรณ์ (พระมหาถนัด อตถจาโร ดร.) เลขาธิการสมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกา. (5 ธันวาคม. 2562). กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ. (พระมหาสุเทพ สวฑฺฒโน (เหลาทอง), ผู้สัมภาษณ์)
- พระวิมลศาสนวิเทศ (สำราจ กมโล) รองประธานสหภาพพระธรรมทูตไทยในทวีปยุโรป. (26 มีนาคม มีนาคม 2562). กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ. (พระมหาสุเทพ สวฑฺฒโน (เหลาทอง), ผู้สัมภาษณ์)
- พระโสภณวิชราภรณ์ (ไสว โชติโก) รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (26 มีนาคม 2562). กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ. (พระมหาสุเทพ สวฑฺฒโน (เหลาทอง), ผู้สัมภาษณ์)
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วศิน อินทสระ. (2545). โอวาทปาติโมกข์. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สง่า พิมพ์พงษ์. (2551). คู่มือพระธรรมทูต. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

กลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา
ในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร*

MOTIVATION STRATEGIES FOR LEARNING OF ELEMENTARY SCHOOL
STUDENTS IN BANGKOK EDUCATIONAL INSTITUTIONS.

ยงยุทธ ดุสสาย

Yongyuth Dusai

อินตา ศิริวรรณ

Intha siriwan

บุญเชิด ชำนิศาสตร์

Boonchet Chamnisat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: yuth072@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียน 2) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียน 3) เพื่อตรวจสอบกลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนในสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร/ครู จำนวน 10 คน และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน ผู้บริหารและครูระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสอบถามผู้บริหารและครู จำนวน 322 คน สถิติที่ใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

สภาพปัญหาการสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนประถมศึกษาในสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาวิชาเรียนยากเกินไป ทำให้ผู้เรียนเกิดความ

* Received 2 May 2019; Revised 17 May 2019; Accepted 17 May 2019.

เป้าหมาย ขาดแรงจูงใจในการเรียน สภาพภายในห้องเรียนไม่เอื้ออำนวยต่อผู้เรียน สื่อ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ยังขาดงบประมาณมาสนับสนุนในการจัดหาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ อินเทอร์เน็ต ตลอดจนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนไม่เพียงพอต่อการเรียนการสอน บรรยากาศภายใน บริเวณรอบ ๆ โรงเรียนไม่ร่มรื่น แออัด วิธีการสอนของครูยังใช้วิธีการสอนแบบเดิมโดยยึดครู เป็นศูนย์กลาง ขาดทักษะในการเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่ไร้ความสนใจ

พัฒนากลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนประถมศึกษาในสถานศึกษา ในสังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ โรงเรียนมีคุณภาพระดับมาตรฐานสากล พันธกิจจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ทันต่อยุคไทยแลนด์ 4.0 สร้างและ ส่งเสริม ศิลปะ วัฒนธรรมประเพณีของชุมชน พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีทักษะ การสอนในศตวรรษที่ 21 พัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรม จิตสาธารณะในการอยู่ร่วมกันกับสังคม อย่างมีความสุข มีเป้าประสงค์ให้สอดคล้องกับพันธกิจ

การตรวจสอบกลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา ในสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ผลการตรวจสอบด้านมีความเป็นประโยชน์ภาพ รวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย ได้แก่ด้านวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ด้านผู้เรียน รองลงมา คือ กลยุทธ์ด้านบรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการ เรียนรู้ กลยุทธ์ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียน ด้าน เป้าประสงค์ และ ด้านพันธกิจ

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การสร้างแรงจูงใจในการเรียน, สถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were; 1) to study state of students' learning motivation, 2) to develop learning motivation strategies for students, and 3) to examine learning motivation strategies of students in primary schools under Bangkok Metropolitan Administration. The mixed research methodology was used in the study. The qualitative data were collected by in-depth interviews with 10 school administrators and teachers, and by focus group discussions with 10

experts. The quantitative data were collected by questionnaires from 322 samples. The data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The results of the study found that:

The states of problems in learning motivation of students in primary schools under Bangkok Metropolitan Administration revealed that the subject contents were too difficult for students to learn; students lacked of learning motivation, classroom conditions could not facilitate learning atmosphere; learning media, instrument, technology, computer, and internet did not meet the teaching and learning requirements because the shortage of budget; the school environment was not clean, tidy and shady; the teacher-centered learning was still practiced, and teachers lacked of learning skills, analytical thinking skills, and learning activity process.

The development of learning motivation of students in primary schools under Bangkok Metropolitan Administration consisted of vision: universal standard quality school, and mission: student-centered learning management to follow Thailand 4.0, to build and promote community arts, cultures and traditions, to develop teachers and school personnel with the 21st century teaching skills, and to develop students in virtue and public minded sacrifice.

The examination result of learning motivation of students in primary schools under Bangkok Metropolitan Administration in utility was at a high level overall. The highest level started at vision, followed by learners, learning atmosphere, relation of the learners and learning atmosphere, goal, and mission respectively.

Keywords: strategy, Motivation in learning, place of education

บทนำ

การศึกษานับเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนามนุษย์ตลอดช่วงชีวิต ซึ่งปัจจุบันระบบการศึกษาไทยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ (การศึกษาระดับปฐมวัย ขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา การอุดมศึกษา) การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ดังปรากฏไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยทุกระบบการศึกษายึดหลักการศึกษตลอดชีวิตของประชาชนให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง มีเจตนารมณ์ต้องเน้นย้ำว่าการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม และจริยธรรมในการดำรงชีวิต แนวทางการจัดการศึกษา หมวด 4 มาตรา 22 ระบุว่าการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและความแตกต่างของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญและการประยุกต์ใช้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ เกิดจิตวิทยาาสตร์และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) โรงเรียน จึงเป็นสถาบันทางการศึกษา ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในการหล่อหลอม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน เพื่อไปเป็นสมาชิกที่ดี มีคุณภาพ เพื่อออกไปพัฒนาสังคมในอนาคต เด็กจึงเป็นทั้งทรัพยากรและผู้ใช้ทรัพยากร ตามแนวคิด 4 ประการ คือ 1) เด็กเป็นเป้าหมายรวมของการศึกษาเล่าเรียน ซึ่งมีจุดประสงค์ที่จะเปลี่ยนพฤติกรรม ของเด็กให้เป็นไปตามแนวทางที่ปรารถนา เพราะถ้าปราศจากเด็กแล้ว โรงเรียนก็ไม่ต้องมีหรือตั้งอยู่ไม่ได้ โรงเรียนจะมีแต่ผู้บริหาร ครู และอาคารสถานที่ได้อย่างไร เด็กจึงเป็นทรัพยากร ป้อนกระบวนการของโรงเรียน 2) เด็กเป็นจุดเริ่มต้นของสังคม โรงเรียนจึงต้องจำลองเวทีสังคม เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสฝึกฝนลักษณะนิสัยตามแนวที่สังคมปรารถนา ดังนั้น โรงเรียนจึงมีหน้าที่พัฒนาทรัพยากรคือเด็ก เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนมากที่สุด ชุมชนหรือสังคมจะเกิดหรือตาย อยู่ที่คุณภาพของเด็กที่จะเติบโตเป็นสมาชิกของสังคมในอนาคต 3) เด็กในฐานะทรัพยากร มีลักษณะแตกต่างจากทรัพยากรอื่น ตรงที่ว่า

เด็กจะเติบโตขึ้นเป็นผู้ผลิต และใช้ทรัพยากรในรูปแบบอื่นโรงเรียนจึงต้องพัฒนาเด็กให้เป็นผู้ใช้ทรัพยากรอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) เด็กจะเป็นทรัพยากรที่มีค่าได้ ต่อเมื่อเด็กมีคุณภาพโรงเรียน จึงมีหน้าที่พัฒนาเด็กให้มีคุณภาพทั้งความรู้ เจตคติ และทักษะความชำนาญ (พระไพศาล สุขจิตโต (โนทายะ), 2559) โดยนักเรียนเป็นวัยที่อยู่ในช่วงของการศึกษาหาความรู้ ซึ่งผู้สอนจำเป็นจะต้องให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข โดย สุมน อมรวิวัฒน์ อธิบายความหมายของการจัดการเรียนรู้ไว้ว่าการจัดการเรียนรู้ คือสถานการณ์อย่างหนึ่งที่มีสิ่งต่อไปนี้เกิดขึ้น ได้แก่ 1) มีความสัมพันธ์และมีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียนผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม และผู้สอนกับผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม 2) ความสัมพันธ์และมีปฏิสัมพันธ์นั้นก่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่ 3) ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ใหม่นั้นไปใช้ได้ (สุมน อมรวิวัฒน์, 2533) การที่เด็กจะประสบความสำเร็จในการเรียนนั้นจำเป็นต้องมีปัจจัยหลายประการหนึ่งในปัจจัยสำคัญคือการสร้างแรงจูงใจในการเรียนให้เกิดขึ้นกับเด็ก แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นตัวของครูเองจะต้องเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น และหมั่นสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนเองอย่างสม่ำเสมอด้วย ในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพนั้นผู้สอนควรมีความเข้าใจในเรื่องแรงจูงใจในการเรียน โดยทั่วไปผู้สอนอาจสังเกตว่า ผู้เรียนที่แสดงพฤติกรรมอย่างเดียวกันอาจเกิดจากแรงจูงใจแตกต่างกัน หรือพฤติกรรมที่แตกต่างกันของผู้เรียนอาจมาจากแรงจูงใจที่เหมือนกันก็ได้ ซึ่งแรงจูงใจนี้มีผลต่อพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียน โดยผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียน ย่อมแสดงออกโดยมีการตั้งใจเรียน มีความทุ่มเท เพียรพยายามที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้บรรลุตามเป้าหมาย

ประสิทธิภาพในการเรียนนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ แรงจูงใจเป็นแรงเสริมที่เกิดจากทั้งภายในและภายนอก เป็นขวัญกำลังใจในการเรียนรู้และการทำงาน ครูสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถ และทักษะในด้านต่าง ๆ ของนักเรียนให้บังเกิดผลดีได้โดยการเพิ่มแรงจูงใจสร้างขวัญและกำลังใจในการจัดสภาพการเรียน และการทำงาน รวมทั้งการให้บทเรียนที่เหมาะสมกับสติปัญญาความสามารถของผู้เรียน แรงจูงใจภายนอก และแรงจูงใจภายในทั้งสองปัจจัยนี้มีความสำคัญพอ ๆ กับผู้เรียน ต้องการคำชม รางวัล เกียรติ การยอมรับความก้าวหน้าซึ่งเป็นการกำลังใจและเป็นเครื่องล่อใจ

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษากลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางในการนำเสนอกลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนให้แก่ครูผู้สอนนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขกับการเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนประถมศึกษาในสถานศึกษา ในสังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนประถมศึกษาในสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อตรวจสอบกลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนในสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **รูปแบบการวิจัย** เป็นเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มเป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างซึ่งมีการหาความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์โดยอาจารย์ที่ปรึกษาและขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการสร้างแรงจูงใจในการเรียนเป็นผู้ประเมินความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ตามเนื้อหาโดยได้ปรับปรุงคำถามในแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอต่าง ๆ ของผู้เชี่ยวชาญจนมีความสมบูรณ์เหมาะสม งานวิจัยเรื่องนี้ เป็นงานวิจัยเชิงผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้ 2 เทคนิค ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) และ การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

2. **ประชากร** ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ตารางนี้ใช้ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากรเช่นเดียวกัน และกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95%

ได้กลุ่มตัวอย่าง 205 โรงเรียน โดยมีผู้บริหารและครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด กรุงเทพมหานคร จำนวน 2,032 คน

3. กลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ตารางนี้ใช้ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากรเช่นเดียวกัน และกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่าง 322 คน

4. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัย โดยได้กำหนดคุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และนำเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณา และให้ความเห็นชอบ โดยแบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) สัมภาษณ์ (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้บริหารและครูระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 5 คน ครู จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน

กลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) การสนทนากลุ่มโดยผู้วิจัยจัดสนทนากลุ่ม โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน

5. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยได้แก่ องค์ประกอบของกลยุทธ์ ได้แก่ วิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission) เป้าประสงค์ (Goal) กลยุทธ์ (Strategy) องค์ประกอบของแรงจูงใจ ได้แก่ ขั้นความต้องการ (needs stage) ขั้นแรงขับ (drive stage) ขั้นพฤติกรรม (behavior stage) ขั้นลดแรงขับ (drive reduction stage) เป้าหมาย (goals) และองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ 3 ประการ ได้แก่ ผู้เรียน บรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ ระหว่างผู้เรียนกับบรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียน

6. ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างจำนวน 205 โรงเรียน

7. ขอบเขตด้านระยะเวลา การวิจัยครั้งนี้ มีการดำเนินการจัดทำเครื่องมือ เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ระหว่างเดือนมีนาคม 2561 – กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562

8. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย ได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำแนวคิดทฤษฎีมาสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ดังนี้

8.1 แบบสัมภาษณ์ (Interviewing) การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) จากกลุ่มผู้บริหารและครู จำนวน 10 คน ด้วยวิธีการเจาะจงเพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาการสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนประถมศึกษาในสถานศึกษา ในสังกัดกรุงเทพมหานคร และแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนประถมศึกษาในสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร

8.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจงและกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกดังนี้

การเลือกแบบเจาะจงและแบ่งผู้ทรงคุณวุฒิออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

8.2.1. นักวิชาการ จำนวน 6 รูป/คน โดยมีเกณฑ์คัดเลือก ดังนี้

8.2.1.1 เป็นผู้สำเร็จการศึกษาในระดับดุษฎีบัณฑิต

8.2.1.2 เป็นผู้ที่มีผลงานทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอ

8.2.1.3 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนการสอน

8.2.2. ผู้บริหาร จำนวน 4 รูป/คน โดยมีเกณฑ์คัดเลือก ดังนี้

8.2.2.1 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์อย่างน้อย 5 ปี

8.2.2.2 เป็นผู้บริหารระดับดีเด่น

8.2.2.3 เป็นผู้ที่มีผลงานทางวิชาการ

8.3 แบบสำรวจ (Survey Guide) ข้อมูลเบื้องต้นของการตรวจสอบความเป็นประโยชน์ของกลกลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา ในสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบตรวจสอบรายการเพื่อพิจารณาลักษณะพื้นที่และสถานที่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยโดยลักษณะเครื่องมือเป็นแบบมาตรวัดประเมินค่า (rating scale) โดยกำหนดค่าน้ำหนักคะแนนเป็น 5 ระดับคือมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นประโยชน์ของกลกลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา ในสถานศึกษาในสังกัด

กรุงเทพมหานคร โดยมีข้อคำถามกลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา ในสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านพันธกิจ ด้านเป้าประสงค์ กลยุทธ์ด้านผู้เรียน กลยุทธ์ด้านบรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ กลยุทธ์ด้านด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียน

9. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นก่อนลงพื้นที่ข้อมูลที่สำคัญในช่วงนี้ คือ ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดกลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียน และหลักพุทธบริหารการศึกษา

9.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดการสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียน และหลักพุทธบริหารการศึกษา

9.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จำนวน 10 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ส่งหนังสืออย่างเป็นทางการโดยคำรับรองของผู้อำนวยการหลักสูตรฯ เพื่อขอสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง พร้อมกับส่งบริบทเนื้อหาต่าง ๆ ที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ล่วงหน้า และกำหนดวัน เวลา และสถานที่ส่วนในขณะการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะขออนุญาตจากผู้เชี่ยวชาญใช้เครื่องบันทึกเสียงกล้องบันทึกภาพนิ่งและการส่งเอกสารให้เขียนบรรยาย

9.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม จำนวน 10 รูป/คน ซึ่งผู้วิจัยได้ส่งหนังสืออย่างเป็นทางการโดยคำรับรองของผู้อำนวยการหลักสูตรฯ เพื่อขอให้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่ม ณ วัน เวลาที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้พร้อมกับส่งบริบทเนื้อหาต่าง ๆ ที่จะใช้ในการสนทนาล่วงหน้าและกำหนดวัน เวลา และสถานที่ส่วนในขณะการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะขออนุญาตจากผู้เชี่ยวชาญใช้เครื่องบันทึกเสียงและกล้องบันทึกภาพนิ่ง

9.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสอบถามผู้บริหารและครูในโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 322 คน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาการสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนประถมศึกษา ในสถานศึกษา ในสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

1.1 ผู้เรียน โดยธรรมชาติของผู้เรียนเป็นสิ่งที่ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรกเกี่ยวกับความสามารถทางสมอง ความถนัด ความสนใจ พัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์และ

จิตใจความต้องการพื้นฐาน เป็นสิ่งที่ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงและจะละเลยไม่ได้ โดยปัญหาของผู้เรียนที่พบบ่อย ได้แก่ ขาดแรงจูงใจ เรียนอ่อน ไม่ตั้งใจเรียน หนีเรียน โดยสาเหตุมาจากการขาดแรงจูงใจในการเรียน สติปัญญาต่ำ ซึมเศร้า มีสมาธิสั้น กลัวโรงเรียน ไม่ยอมไปโรงเรียน กังวล ไม่มีเพื่อน เป็นต้น

1.2 บรรยายภาพทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้

ผู้สอนเป็นส่วนที่สำคัญ และเป็นส่วนหนึ่งที่จะกำหนดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เป็นไป ในรูปแบบที่ต้องการ ความเป็นประชาธิปไตย ความเคร่งเครียด ความขื่นบานของผู้เรียน สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้โดยผู้สอนเป็นผู้กำหนด แต่ถึงกระนั้นก็ตามบรรยากาศในชั้นเรียนยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ อีกนอกเหนือไปจากตัวผู้สอน คือ ผู้เรียนเข้าชั้นเรียนโดยไม่ได้รับประทานอาหารเช้า หรืออาหารกลางวัน ผู้เรียนเริ่มเรียนชั่วโมงแรกด้วยความรู้สึกหิวหรือบางครั้งผู้เรียนได้รับสิ่งกระทบกระเทือนใจติดตามมาเนื่องจากความไม่ปรองดองในครอบครัว เป็นต้น ส่วนทางด้านตัวผู้สอนนั้นอาจจะมีความกดดันจากฝ่ายบริหารหรือจากครอบครัว เศรษฐกิจอาหารเข้าก่อนมาสถานศึกษาของผู้สอน มีเพียงน้ำแก้วเดียวเท่านั้น สิ่งที่น่ามาก่อนเหล่านี้เกิดขึ้นก่อนที่ผู้สอนและผู้เรียนจะมาพบกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่บอกได้ว่าบรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้จะปรากฏออกมาในรูปแบบใด

1.3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียน

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนจะเป็นเครื่องชี้บ่งถึงเงื่อนไขหรือสถานการณ์ว่า ผู้เรียนจะประสบความสำเร็จ หรือความล้มเหลวต่อการเรียนรู้ผู้สอนควรจะต้องคิดถึงผู้เรียนในฐานะเป็นบุคคลหนึ่ง ผู้เรียนมีสิทธิที่จะได้รับความต้องการพื้นฐาน และผู้สอนจะต้องหาวิธีการที่จะตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของผู้เรียนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้และผู้สอนควรจะต้องฝึกให้มีความรู้สึกไวต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียน เพื่อความสำเร็จแห่งการเรียนรู้และการเจริญเติบโตเป็น บุคคลที่สมบูรณ์ต่อไป

2. กลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนประถมศึกษาในสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร

2.1. กลยุทธ์ด้านผู้เรียนมี 3 กลยุทธ์ย่อย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1.1 สร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียนในการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน

2.1.2 พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม มีจิตสาธารณะและเกิดทักษะในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างมีความสุข

2.1.3 พัฒนาผู้เรียนให้เกิดการรักและหวงแหนศิลปะ วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

2.2 กลยุทธ์ด้านบรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้มี 2 กลยุทธ์ย่อย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.2.1 จัดบรรยากาศทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนเป็นระเบียบเรียบร้อย น่าดู มีความสะอาด มีเครื่องใช้ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

2.2.2 สร้างบรรยากาศการเรียนรู้มีความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างครูผู้สอนและนักเรียนรวมถึงเพื่อนในห้องเรียนให้เหมาะกับการเรียน

2.3 กลยุทธ์ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียน มี 2 กลยุทธ์ย่อย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.3.1 ผู้สอนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในชั่วโมงเรียนและกิจกรรมการลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ที่เน้นการปฏิบัติมากกว่าการเรียนรู้ภาคทฤษฎี

2.3.2 ครูสร้างความรู้สึกละสบายใจ ความอบอุ่น ความเป็นกันเอง ความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และสร้างความรักความศรัทธาต่อผู้สอน ตลอดจนให้อิสระในความกล้าแสดงออกอย่างมีระเบียบวินัยในชั้นเรียนแก่นักเรียน

3. ผลการตรวจสอบกลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา ในสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ผลการตรวจสอบกลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา ในสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านวิสัยทัศน์ ด้านพันธกิจ ด้านเป้าประสงค์ กลยุทธ์ด้านผู้เรียน กลยุทธ์ด้านบรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ กลยุทธ์ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียน ผลการวิเคราะห์ พบว่า มีความเป็นประโยชน์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายการจากมากไปหาน้อย ได้แก่ด้านวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ด้านผู้เรียน รองลงมา คือ กลยุทธ์ด้านบรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ กลยุทธ์ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยดังกล่าวนี้เป็นผลจากการศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครได้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรบุคคลตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของพุทธิกมหาวิทยาลัยในราชอาณาจักรกัมพูชา” (พระมิณ มติโต (แดน), 2560) ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารทรัพยากรบุคคลตามหลักพุทธบริหารการศึกษา คือ มหาวิทยาลัยยังไม่ได้รับมอบอำนาจอย่างแท้จริงทำให้เกิดปัญหาความล่าช้าในด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล ยังไม่มีการวางแผนด้านอัตรากำลังอย่างชัดเจน การมีส่วนร่วมด้านการให้ข้อมูลการบริหารทรัพยากรบุคคลยังมีน้อย ไม่มีการประเมินผลอย่างเป็นระบบเมื่อมีการจัดไปทัศนศึกษาดูงาน ไม่มีการติดตามและแจ้งผลการประเมินเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ และยังไม่มีการสร้างความผูกพันระหว่างผู้ที่ เกษียณอายุไปแล้วกับผู้ที่ยังปฏิบัติหน้าที่

2. ผลการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรบุคคลตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของพุทธิกมหาวิทยาลัยในราชอาณาจักรกัมพูชา มีองค์ประกอบสำคัญ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ “จัดการศึกษาพระพุทธศาสนาสู่มาตรฐานระดับสากล บนพื้นฐานหลักปรัชญาของพระพุทธศาสนา” 2) พันธกิจ (1) สนับสนุนการใช้หลักปรัชญาพระพุทธศาสนาในการจัดการศึกษา (2) พัฒนาการศึกษพระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์และสื่อการเรียนรู้ (3) บูรณาการการศึกษาและการวิจัยด้วยหลักปรัชญาพระพุทธศาสนา (4) บริการวิชาการอย่างมีคุณภาพและเผยแพร่สู่มาตรฐานระดับสากล 3) เป้าประสงค์ (1) มีการพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลด้วยหลักปรัชญาพระพุทธศาสนา (2) สร้างองค์ความรู้ด้านการบริหารเชิงสร้างสรรค์ (3) พัฒนาพระพุทธศาสนาด้วยการศึกษาและการวิจัย (4) การนำองค์ความรู้มาใช้ในการวิเคราะห์และเผยแพร่สู่มาตรฐานระดับสากล 4) กลยุทธ์ มี 4 กลยุทธ์ คือ (1) กลยุทธ์พัฒนาด้านร่างกาย (2) กลยุทธ์พัฒนาด้านจิต (3) กลยุทธ์พัฒนาด้านสังคม (4) กลยุทธ์พัฒนาด้านปัญญา

3. กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรบุคคลตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของพุทธิกมหาวิทยาลัยในราชอาณาจักรกัมพูชา ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านพันธกิจ ด้านเป้าประสงค์ กลยุทธ์พัฒนาด้านร่างกาย กลยุทธ์พัฒนาด้านจิต กลยุทธ์พัฒนาด้านสังคม กลยุทธ์พัฒนาด้านปัญญา ผลการวิเคราะห์ พบว่า มีความเป็นประโยชน์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายการจากมากไปหาน้อย ได้แก่ กลยุทธ์พัฒนาด้านปัญญา รองลงมา คือ ด้านพันธกิจ กลยุทธ์

พัฒนาด้านสังคม ด้านวิสัยทัศน์ กลยุทธ์พัฒนาด้านร่างกาย ด้านเป้าประสงค์ และ กลยุทธ์พัฒนาด้านจิต (พระมิณ มติโต (แดน), 2560)

ผลของการพัฒนากลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนประถมศึกษาในสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานครดังกล่าวได้มาจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ สันทนา กลุ่ม และสอบถาม ซึ่งผลการวิจัยนี้ได้สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การบริหารการสื่อสารเพื่อสร้างแรงจูงใจสำหรับสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัด” (นางสาว วลัยพร บางชัยภูมิ, 2559) ผลการวิจัยพบว่า

1. สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดมีความต้องการจำเป็นการบริหารการสื่อสารเพื่อสร้างแรงจูงใจ มากที่สุด คือ ด้านช่องทางการสื่อสาร รองลงมาคือ ด้านการบริหาร ด้านผู้รับสาร ด้านผู้รับด้านปฏิกิริยาตอบกลับ ด้านสาร และด้านผู้ส่ง ตามลำดับ

2. กลยุทธ์การบริหารการสื่อสารเพื่อสร้างแรงจูงใจสำหรับสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด คือ กลยุทธ์ Happy World มี 4 กลยุทธ์ย่อย 19 ยุทธวิธี ได้แก่ กลยุทธ์ Happy Place มี 4 ยุทธวิธี กลยุทธ์ Happy People มี 5 ยุทธวิธี กลยุทธ์ Happy Activity มี 4 ยุทธวิธี และกลยุทธ์ Happy Management มี 6 ยุทธวิธี

3. การตรวจสอบกลยุทธ์การบริหารการสื่อสารเพื่อสร้างแรงจูงใจสำหรับสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง ตามลำดับ และสอดคล้องกับเรื่อง “กลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาเชิงบูรณาการของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” (พระสรชัย ชยธมโม (นิลเจียรนัย), 2558) ผลการวิจัยพบว่า

- 3.1 สภาพทั่วไปของการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับคือ ด้านสื่อการเรียนการสอน วัดผลประเมินผล การจัดการเรียนการสอน เนื้อหา และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

- 3.2 กลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาเชิงบูรณาการของพระสอนศีลธรรมเชิงบูรณาการ

- ยุทธวิธี 1 ฉันทะ คือ สร้างความรัก ความศรัทธาและเชื่อมั่นในการเรียนการสอนของผู้สอน ทำให้ผู้เรียนศรัทธาที่อยากจะเรียนรู้ ตั้งใจ สงสัยใฝ่รู้ ใฝ่ถาม

ยุทธวิธี 2 วิริยะ คือ สร้างความมุ่งมั่นทุ่มเท ทั้งกายและใจ ที่จะเรียนรู้และทำให้เข้าถึงแก่นแท้ของการศึกษา โดยบูรณาการให้เกิดเป็นปัญญา ผู้สอนเป็นนักคิด นักศึกษา นักพหุปัญญา ทุ่มเทให้การสอน

ยุทธวิธี 3 จิตตะ คือ มีใจที่จดจ่อและรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงานที่ทำ

ยุทธวิธี 4 วิมังสา คือ การทบทวนในสิ่งที่ได้คิดได้ทำมา

3.3 นำเสนอกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาเชิงบูรณาการของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อันดับแรกต้องบูรณาการอิทธิบาทธรรมให้เกิดขึ้นในการทำงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เมื่อมีใจรักแล้ว การทำงานด้วยความมุ่งมั่น อย่างใจจดใจจ่อและรับผิดชอบ ใช้วิจารณ์ญาณอย่างรอบรู้และรอบคอบ ไตรตรองการทำงานก่อนลงมือทำก็จะตามมา สรุปคือ มีสติ ใช้ปัญญาไตรตรองถึงหน้าที่ในแต่ละวันที่ทำ ผลการตรวจสอบกลยุทธ์นี้ได้สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กรุงเทพมหานคร” (พระมหาศุภกิจ สุกกิจใจ (ภักดีแสน), 2557) ผลการวิจัยพบว่า

3.3.1 สภาพทั่วไปและความจำเป็นความต้องการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร พบว่าจุดสำคัญที่สุดที่ทำให้องค์กรเหล่านั้นประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวคือ “มนุษย์” ถ้ามนุษย์มีคุณภาพ มีศักยภาพ มนุษย์ก็จะขับเคลื่อนทรัพยากรต่าง ๆ ในองค์กรสร้างบุคคลให้เป็นคนแห่งการเรียนรู้สร้างคนให้ตรงกับงานส่วนสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กรุงเทพมหานคร มีงบประมาณด้านการพัฒนาบุคลากรเพียงพอมีการเรียนรู้การสื่อสารและการใช้ภาษาอังกฤษ อยู่ในระดับปานกลาง

3.3.2 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร พบว่า ในการทำงานต้องมีหลักพุทธธรรมประจำใจทั้งผู้บริหารทั้งครูทั้งบุคลากรทั้งนักเรียนการจัดฝึกอบรมมีการไปเข้าค่ายธรรมะโดยการนำเอาหลักท้าว 4 เข้ามาสอดแทรกมาใช้ในการพัฒนาบุคลากรเพราะธรรมะจะช่วยหล่อหลอมให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ก่อให้เกิดปัญญาส่งผลต่อประสิทธิภาพของงานในหน่วยงานได้คนดีมีความสามารถและมีความสุขส่วนบุคคลการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กรุงเทพมหานคร มีความเข้มแข็ง มีความตั้งใจมีความทุ่มเทต่อการ

ปฏิบัติงานมีการส่งเสริมให้บุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาอยู่ในระดับมากและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมอยู่ในระดับปานกลาง

3.3.3 กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร พบว่า มีการวางแผนงานที่ปฏิบัติกำหนดเป้าหมายด้วยกันการให้ศึกษาต่อสำรวจความต้องการก่อนแล้วจัดพัฒนาให้ตรงกับความต้องการส่งบุคลากรไปอบรมฝึกร่างกายให้เข้มแข็งกับการทำงานการยึดมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ การพัฒนาจิตเพื่อให้มีคุณภาพที่ดีมองโลกในแง่ดี คิดเป็นบวกต่อองค์กรมีจิตสาธารณะเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงนำไปสู่การประยุกต์งานต่อยอดความรู้ใหม่ส่วนกลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรและการประยุกต์หลักภavana 4 ในการกำหนดกลยุทธ์อยู่ในระดับมากจะเห็นได้ว่า

กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนากาย ต้องรู้ อยู่ รู้กิน รู้ปฏิบัติ แต่งกายให้เหมาะสม อยู่ร่วมกันเรียนรู้ด้วยกัน อยู่แบบพอเพียง ตรวจสุขภาพร่างกายการทำให้อารมณ์ดีโตแข็งแรง ออกกำลังกายเล่นกีฬามีสติอยู่กับการเคลื่อนไหวของกายทุก ๆ ขณะฝึกความอดทนเป็นคนตรงต่อเวลาบุคลากรในองค์กรมีการพัฒนาปรับปรุงการเรียนรู้สม่ำเสมอจากการทำงานจากประสบการณ์และจากปัญหา

กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาศีลพัฒนาให้มีระเบียบวินัยทำให้คนมีศีลให้รู้ว่า “อะไรเหมาะ อะไรควร” มีเป้าหมายเดินไปสู่ทิศทางเดียวกันมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงานอย่างเต็มที่ และเต็มความสามารถทำงานด้วยความซื่อสัตย์เสียสละต่อประโยชน์ส่วนรวมรับฟังแสดงความคิดเห็นที่ถูกต้อง

กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาจิตบุคลากรมีจิตบริการมีจิตสาธารณะ และมีมนุษย์สัมพันธ์ดีพอใจในอาชีพของตนตั้งใจทำงานตามแผนที่กำหนดไว้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจ และอดทนต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมีสมาธิในการปฏิบัติงานเป็นประจำมีการบูรณาการหลักธรรมไปใช้ในการติดตามงาน

กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาปัญญาต้อง “คิดเป็น ทำเป็น” เรียนรู้โดยการปฏิบัติงานสร้างความเข้าใจว่ามีทิศทางในการดำเนินงานอย่างไรแล้วมากำหนดเป็นวิสัยทัศน์ขององค์กรเป็นปรัชญาที่จะนำไปสู่การปฏิบัติมีการเพิ่มศักยภาพการทำงานคิดเป็นขบวนการปฏิบัติหน้าที่

โดยความละเอียดรอบคอบสามารถแก้ไขโดยใช้หลักการใช้เหตุผลมีการฝึกทักษะมาใช้ในการพัฒนาสติปัญญาก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ที่นำไปสู่การแก้ปัญหาได้

สรุป

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาสภาพปัญหาการสร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนประถมศึกษาในสถานศึกษา ในสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียนโดยปัญหามาจากเนื้อหาที่น่าเบื่อ เนื้อหาวิชายากเกินไป สภาพภายในห้องเรียนไม่เอื้ออำนวยต่อผู้เรียนและบรรยากาศภายในโรงเรียนไม่ร่มรื่น แออัด ขาดต้นไม้ มุมพักผ่อน การขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนแก่ผู้เรียน วิธีการสอนของครูที่ยังไม่ประยุกต์ใช้ให้เข้ากับยุคสมัย การสอนที่เน้นผู้สอนมากเกินไป เน้นเนื้อหามากเกินไปทำให้เกิดการเบื่อหน่ายในการเรียนของผู้เรียน ผู้เรียนขาดทักษะในการเรียนรู้อย่างมีวิจารณญาณโดยเสฟสื่อและข่าวโดยขาดการคิด วิเคราะห์ ตลอดจนการใช้สื่อออนไลน์ไปในทิศทางที่ผิด ขาดจิตสาธารณะในการให้ความร่วมมือกับกิจกรรม งานของโรงเรียน เพราะคิดว่าไม่ใช่เรื่องของตนเอง นักเรียนในยุคปัจจุบันขาดการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น คิดว่าวัฒนธรรมต่าง ๆ เป็นเรื่องไม่จำเป็นและเป็นเรื่องที่ล้าหลัง บรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ บรรยากาศทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนยังดูไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย สื่อ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่จะให้นักเรียนได้ใช้ในการเรียนการสอน ยังขาดการดูแล รักษา และบางอย่างชำรุด ทรุดโทรม ซึ่งโรงเรียนยังขาดงบประมาณสนับสนุนในการจัดหาสื่อ ครูผู้สอนขาดทักษะในการสอน ไม่สามารถดึงดูดให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนได้ ทำให้บรรยากาศการเรียนตึง เครียด และนักเรียนบางคน โดนเพื่อนแกล้งเลยไม่อยากไปโรงเรียน และไม่อยากเข้าชั้นเรียน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียน ครูผู้สอนขาดกิจกรรมการเรียนการสอน เน้นการสอน บรรยายในเนื้อหาสาระอย่างเดียว กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ไม่มี ครูยังยึดติดกับการเรียนการสอนในแบบเดิม ๆ ทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายและไม่มีแรงจูงใจในการเรียน ขาดการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 โรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพระดับมาตรฐานสากล ก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมดี ผู้เรียนมีคุณธรรม มีจิตสาธารณะ มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างมีความสุข

1.2 โรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน และพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21

1.3 โรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนานักเรียนให้รักและหวงแหนศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

1.4 โรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน ตามหลักบวร

1.5 โรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาระบบบริหารจัดการความรู้ที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษากลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร

2.2 ควรศึกษายุทธศาสตร์การสร้างความสนใจในการเรียนยุค Thailand 4.0 ของนักเรียนประถมศึกษาในสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร

2.3 ควรศึกษากลยุทธ์การสร้างความสนใจในการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

เอกสารอ้างอิง

นางสาวลลิตา บงชัยภูมิ. (2559). กลยุทธ์การบริหารการสื่อสารเพื่อสร้างแรงจูงใจสำหรับสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระไพศาล สุธุทธจิตฺโต (โนทยะ). (8 มีนาคม 2559). การบริหารงานโรงเรียนการกุศลของวัด
ในพระพุทธศาสนาจังหวัดราชบุรี [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก [http://www.mcu.
ac.th/userfiles/file/mcuthesis2556library/136-2555.pdf](http://www.mcu.ac.th/userfiles/file/mcuthesis2556library/136-2555.pdf),
- พระมหาศุภกิจ สุภกิจฺโจ (ภักดีแสน). (2557). กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงาน
ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กรุงเทพมหานคร.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมัญญ มติตฺโต (แดน). (2560). กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรบุคคลตามหลักพุทธบริหาร
การศึกษาของพุทธนิคมมหาวิทยาลัยในราชอาณาจักรกัมพูชา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ พุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสรราชัย ชยธมฺโม (นิลเจียรนัย). (2558). กลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนวิชา
พระพุทธศาสนาเชิงบูรณาการของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.
2542. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิคจำกัด.
- สุมน อมรวิวัฒน์. (2533). สมบัติทิพย์ของการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการครองเรือน ในครอบครัวไทยปัจจุบัน*

GUIDELINES FOR APPLYING THE BUDDHIST PRINCIPLE ON SUPPORTING THE HOUSEHOLDER IN THE PRESENT THAI FAMILY.

พระครูสิริธรรมานุยุต (อภิรมย์ พลชนะ)

Phrakhrusirathamanyut (Aphirom Phonchana)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand.

E-mail: aphirom_25@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาปัญหาการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท และ 3) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน ดำเนินการศึกษาโดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) นำเสนอข้อมูลแบบเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาของครอบครัวไทยในปัจจุบัน มีความซับซ้อนมากขึ้น มีผลกระทบโดยตรงกับการดำรงชีวิตของผู้ที่ครองเรือน สร้างความสูญเสียต่อครอบครัวไทย ทั้งที่เป็นปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และปัญหาการนอกใจนำไปสู่การหย่าร้าง ที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพราะครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคม ที่มีความสำคัญต่อปัจเจกบุคคล และเป็นตัวแทนของสังคมทั้งหมด

2. หลักพุทธธรรมที่ว่าด้วยความซื่อสัตย์ มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในครอบครัวไทยปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง เพราะความซื่อสัตย์มีลักษณะอยู่ 3 อย่าง ได้แก่ 1) ลักษณะความซื่อสัตย์ต่อพฤติกรรมของบุคคลมี 3 ทาง คือ ความจริงใจ เรียกว่า จริงใจ พูดจริง พูดคำสัตย์

* Received 2 May 2019; Revised 17 May 2019; Accepted 17 May 2019.

เรียกว่า จริยวาจา และการกระทำจริง เรียกว่า ทำจริง 2) ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือ ซื่อตรงต่อ วาจา ตรงต่อเวลา ตรงต่อความตรงหรือความเที่ยงธรรม และ 3) ความซื่อสัตย์ต่อบุคคลอื่น คือ สามีภรรยา ไม่ประพฤตินอกใจ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

3. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน โดยนำหลักความซื่อสัตย์มาเป็นแนวทางแก้ปัญหาต่าง ๆ ทำให้ปัญหาในครอบครัวลดลงได้ ส่วน การนำหลักความซื่อสัตย์มาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการครองเรือนในครอบครัวไทย จะทำให้ เป็นรากฐานสำคัญที่สืบสานความสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งหากมีความซื่อสัตย์และจริงใจ ความสัมพันธ์ต่อกันก็จะสามารถสานต่อสัมพันธ์กันในระยะยาวได้ต่อไป

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้, หลักพุทธธรรม, ครอบครัวไทยปัจจุบัน

Abstract

This thesis entitled ‘Guidelines for Applying the Buddhist Principle on Supporting the Householder in the present Thai family’ has three objectives: 1) to study problems of householder in the present Thai family, 2) to study Theravada Buddhist teachings, and 3) to study the application of Buddhist teaching into the promotion of householder in the present Thai society. This is a qualitative research done by studying documentaries and then the descriptive analysis is done.

In the research, it was found that:

1. At the present, the conditions of Thai family are in the complexity where the living life is directly affected by such states resulting in the broken family; those problems are of family conflict and violence including adultery which lead to divorce. The mentioned problems need to be immediately solved because the family is the social institution playing the crucial role to individual and public as a whole

2. as far as the family is concerned, Buddhist teaching concerning with honesty is of so important aspect whereby the Thai family is happily stabilized because such an honesty has three essential characteristics: 1) it can be behaviorally shown through three ways, mental, body and verbal honesty, 2) it is concerned with oneself; it deals mainly with speech, time and justice, and 3) it is concerned with other, husband and wife, by not committing adultery,

3. In order to apply Buddhist teachings to support household-life in the present Thai family, one should put virtue of honesty into action so that various problems relating to family can be gradually reduced. Through the application of honesty the foundation of family can be firmly grounded where the mutual relationship can be sustained. Consequently, the long term relationship can be actualized respectively.

Keyword: Applying, The buddhist principle, The present thai family

บทนำ

ครอบครัวจัดเป็นสถาบันเก่าแก่ที่สุดสถาบันหนึ่งของสังคมมนุษย์ ทุกสังคมย่อมให้การสนับสนุนสถาบันครอบครัวในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง โดยสร้างสถาบันครอบครัวขึ้นเพื่อให้ทำหน้าที่สำคัญหลายประการ ดังนั้น สังคมจึงวางหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับครอบครัวไว้มาก ส่วนโครงสร้างของครอบครัวในสังคมแต่ละแห่งอาจแตกต่างกันมาก โดยวางกฎเกณฑ์และระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับครอบครัวไว้อย่างแน่นอน ทังพระพุทธศาสนาสำคัญของโลกก็ยอมรับความสำคัญของครอบครัว เพราะคำสอนของพระพุทธศาสนาเหล่านั้น มักส่งเสริมให้มีความเชื่อมั่นในสถาบันครอบครัว (ณรงค์ เส็งประชา, 2541)

ครอบครัวไทย เป็นสังคมหนึ่งที่มีวิถีชีวิตผูกพันอยู่กับพระพุทธศาสนามาเป็นเวลานาน การดำเนินชีวิตจะควบคู่ไปกับศาสนา โดยการนำเอาหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตเสมอมา โดยรวม คือว่า ครอบครัวไทยกับพระพุทธศาสนาเอื้อเพื่อเกื้อหนุนและส่งเสริมกันมาตลอดในแง่ของจริยธรรม พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของครอบครัวไทย มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังจริยธรรม จนทำให้ดำเนินชีวิตของการครองเรือนมีความสงบร่มเย็นมีความสุขมา

โดยตลอด กล่าวคือ มีความผูกพันกับวิถีชีวิตคนไทย ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย การดำเนินชีวิต ด้วยการนำหลักธรรมทางศาสนาไปปฏิบัติเป็นการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของจริยธรรม ที่ต้องมี ศาสนาเป็นแกนหลัก ในอดีตที่ผ่านมา สถาบันครอบครัวไทยมีหลักฐานที่มั่นคง ในการเสริมสร้างการพัฒนาสังคม มีความใกล้ชิดและผูกพันเหมือนครอบครัวเดียวกัน การสื่อสารและสายสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว การอบรมสั่งสอนและเลี้ยงดูพฤติกรรม ในการแสดงบทบาทและสถานะของมารดาบิดาและบุตรธิดา ลักษณะและปรากฏการณ์ของบุคคลโดยรวม ทั้งบรรยากาศในครอบครัว ล้วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาจิตใจและคุณลักษณะแห่งพฤติกรรมของบุตรธิดา (พรรณทิพย์ วรรณศิริบุศย์, 2540) เพราะความสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัว จะดำเนินไปอย่างราบรื่นด้วยความรักและความเข้าใจ การเอาใจใส่ต่อกัน ก็เป็นความรับผิดชอบที่ทุกคนต้องปฏิบัติ สายใยแห่งครอบครัวเป็นเครื่องแสดงถึงความห่วงใยซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ซึ่งสามารถสร้างความสุขได้เหมือนดังเงาตามตัว

ดังนั้น เมื่อประเทศอยู่ในภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงทางสังคม ครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ในการให้ความรักความเข้าใจแก่สมาชิกได้เต็มที่ ไม่สามารถเป็นขวัญและกำลังใจให้กับสมาชิกเพื่อเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้ทัน ไม่สามารถปลูกฝังค่านิยม จริยธรรม คุณธรรมและกระตุ้นให้สมาชิกมีความมุ่งมั่นในการสร้างความมั่นคงให้กับชีวิต การสูญเสียบทบาทและอิทธิพลในการโน้มน้าวนี้เอง ได้นำไปสู่การเกิดปัญหาของครอบครัวอย่างมากมาย เช่น ปัญหาการความขัดแย้งระหว่างสมาชิก ในครอบครัว ระหว่างคู่สมรส (สามีภรรยา) ระหว่างคู่สมรสกับญาติพี่น้อง ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาติดสิ่งเสพติดและเล่นการพนัน ปัญหาความยากจน ปัญหาทางเพศ (กามารมณ์) ปัญหาโสเภณีเด็ก ปัญหาการทารุณกรรมทางเพศในเด็ก ปัญหาครอบครัวแตกแยก และปัญหาการหย่าร้าง เพราะความขัดแย้งที่เกิดขึ้น และเรื่องอื่น ๆ อีกมากมาย สาเหตุสำคัญเนื่องจากการที่พ่อบ้านและแม่บ้านต้องออกไปประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว เนื่องมาจากภาวะทางเศรษฐกิจหรือเนื่องจากค่านิยม ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว แม่บ้านมีงานทำนอกบ้านมากขึ้น จึงทำให้ภรรยาอยู่ในหน้าที่แม่บ้านขาดการเอาใจใส่อบรมเลี้ยงดูบุตร ขาดหน้าที่ของภรรยาที่ดีที่พึงปฏิบัติต่อสามี ก่อให้เกิดปัญหาความไม่เข้าใจระหว่างสามีภรรยา ก่อให้เกิดรอยร้าว เกิดความตึงเครียด ครอบครัวแตกแยก เนื่องจากต่างฝ่ายต่างไม่มีเวลาให้กันและกัน เช่น สามีทำงานมากจนเกินไป จนไม่มีเวลาให้กับครอบครัว (พิทยา สายหู, 2544) สามีไปมีภรรยาน้อย หรือภรรยาทำงานมาก

จนเกินไป จึงไม่มีเวลาให้กับสามี ภรรยาไปมีสามีใหม่ โดยไม่ยึดมั่นถือมั่นในหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาหรือความเชื่อเดิม ๆ อีกต่อไป

พระพุทธศาสนา กล่าวได้ว่า เป็นศาสนาหนึ่งในสังคมไทยที่มีหลักคำสอนมากมาย ทำให้การดำเนินชีวิตของครอบครัวไทย ดำเนินไปควบคู่กับพระพุทธศาสนา โดยการนำเอาหลักพุทธธรรมมาเป็นแนวปฏิบัติ ในที่นี้ขอยกหลักพุทธธรรมที่ว่าด้วยความซื่อสัตย์ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ที่เกิดขึ้นในครอบครัว และสามารถนำมาปลูกฝังสร้างค่านิยมให้กับบุคคลในครอบครัว ได้ตระหนักรู้และเห็นถึงความสำคัญของครอบครัว เน้นให้ทุกคนรู้ถึงคุณค่าของความซื่อสัตย์ ในการนำไปปรับใช้ให้เกิดความสงบสุขในครอบครัว (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543) โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่านิยมนี้ ล้วนเป็นข้อปฏิบัติที่เนื่องด้วยมีการกำหนดกรอบ ในการปฏิบัติเอาไว้เป็นแบบอย่างที่ดี ให้สมาชิกในครอบครัว มีความจริงใจต่อกัน มีความซื่อสัตย์สุจริต ละชั่วประพฤติดี ทำจิตใจให้ผ่องใส ทำให้ครอบครัวลดปัญหาต่าง ๆ ลงได้ ผลที่ได้รับ ก็คือ ครอบครัวมีความสุขนั่นเอง

จากเหตุผลและความสำคัญมาข้างต้น ผู้ศึกษาต้องการที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ชัดเจนมาช่วยในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวมีความสุข มีความอบอุ่น เกิดความรักความเข้าใจ และร่วมมือกันปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ ซึ่งจะเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในครอบครัวของตนโดยตรง และเพื่อให้ได้คนดีที่มีคุณธรรมจริยธรรม และมีคุณค่าต่อสังคมและประเทศชาติตามที่คาดหวังไว้ในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Documentary Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประชากรในสถาบันครอบครัว จำนวน 10 ครอบครัว ในเขตอำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง จำนวนประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 10 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ซึ่งประกอบไปด้วย จำนวน 10 คน มีดังนี้

1.2.1 ข้าราชการบำนาญ จำนวน 4 คน

1.2.2 ข้าราชการครู จำนวน 2 คน

1.2.3 นักวิชาการสาธารณสุข จำนวน 1 คน

1.2.4 ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 1 คน

1.2.5 ประชาชนทั่วไป จำนวน 2 คน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาไว้ดังนี้ ได้แก่ ศึกษาปัญหาการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน หลักพุทธธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท และการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน ข้อมูลที่จะศึกษาใช้ในการวิจัยได้จากพระไตรปิฎก ซึ่งเป็นคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ทั้งอรรถกถา ฎีกา งานเขียนของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

4. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัญหาการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน หลักพุทธธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท และการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง โดยใช้แบบศึกษาเอกสารและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

5. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยกำหนดเวลาที่ใช้ในการศึกษา เป็นระยะเวลา 6 เดือน ตั้งแต่เดือน กรกฎาคม 2561 ถึง ธันวาคม 2561 ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เน้นการวิเคราะห์เอกสารโดยการศึกษาเอกสาร (Documentary research) มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลจากเอกสาร ชั้นปฐมภูมิ (Primary source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.2539 (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary source) คือ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัย รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้

1.3 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อใช้ในการศึกษาปัญหาการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน หลักพุทธธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท และการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 เรียบเรียงข้อมูล โดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกัน ทั้งในส่วนข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่าง ๆ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อใช้ในการศึกษาปัญหาการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน หลักพุทธธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท และการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมด ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

2.3 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

2.4 เรียบเรียงเป็นเล่มวิทยานิพนธ์ แล้วนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถสรุป ปัญหาการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน จะได้ทราบถึงสภาพปัญหาในครอบครัวไทยเพราะในปัจจุบันนี้ ครอบครัวกำลังเดินทางเข้าสู่ยุควิกฤต ตามกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้ครอบครัวหลงใหล ฟุ้งเฟ้อไปกับกระแสบริโภคนิยม ค่านิยมที่แตกต่างไปจากเดิม โดยเน้นทางวัตถุมากกว่าการพัฒนาจิตใจ ก่อให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว การแสดงออกที่ผิด

ศีลธรรม การเห็นผิดเป็นชอบ อันเป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมถอยทางศีลธรรม เกิดเป็นปัญหาครอบครัว มีปัญหาขาดความซื่อสัตย์เกิดขึ้นในครอบครัว ที่จะต้องได้รับการแก้ไข เห็นว่าการนำหลักพุทธธรรมซึ่งได้แก่ หลักความซื่อสัตย์ จะได้นำมาแก้ปัญหาการครองเรือนและนำมาส่งเสริมเพื่อให้เกิดประโยชน์ในครอบครัวไทยปัจจุบัน จากการศึกษาผู้วิจัยได้ข้อสรุปผลการวิจัยที่น่าสนใจ เป็นประเด็นๆ ดังนี้

1. ปัญหาการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน

สภาพครอบครัวในปัจจุบันนั้น มีความซับซ้อนมากขึ้น และความเป็นอยู่สภาพปัญหาครอบครัวย่อมมีความซับซ้อนขึ้นเป็นเงาตามตัว เป็นปัญหาที่เกิดในครอบครัวไทย ที่มีผลกระทบโดยตรงกับการดำรงชีวิตของผู้ที่ครองเรือน สร้างความสูญเสียต่อครอบครัวไทยในหลายๆ ด้านทั้งที่เป็นปัญหาเดิมที่ยังแก้ไขไม่ได้และปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้นในครอบครัว ส่งผลกระทบต่อด้านจิตใจให้เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดีนัก คือ มีความเห็นแก่ตัว เอารอดเอาเปรียบ ขาดความเคารพยำเกรง ไม่เห็นบุญคุณของผู้ที่มีพระคุณ ไม่เชื่อในกฎแห่งกรรม ที่ว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว และไม่มีความซื่อสัตย์ตั้งอยู่ในศีลธรรม ทำให้เกิดเป็นปัญหาของครอบครัว ทำให้ขาดความซื่อสัตย์ในครอบครัว มีสาเหตุมาจาก ขาดคุณธรรมในหลักของความซื่อสัตย์ ขาดอุดมการณ์และอุดมคติ มีค่านิยมที่ผิด ใช้อำนาจโดยไม่เป็นธรรม และมีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย (จรัญ พรหมอยู่, 2526) สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุทำให้คนเราขาดความซื่อสัตย์ต่อกัน การขาดความซื่อสัตย์มีผลกระทบต่อครอบครัวไทย คือ บุคคลที่ไม่มีความซื่อสัตย์จริงใจทั้งต่อหน้าและลับหลัง หรือขาดความซื่อสัตย์ทั้งทางกาย วาจา และใจ ในกรณีนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาผลกระทบในการขาดความซื่อสัตย์ในครอบครัวเป็นหลัก เพราะสภาพครอบครัวไทยในปัจจุบันกับการเปลี่ยนแปลงไปของสังคม ปัญหาครอบครัวเป็นปัญหาหนึ่ง ที่สำคัญที่ก่อให้เกิดผลทางสังคมตามมาเป็นอันมาก ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่จะเกิดขึ้นภายในครอบครัวและภายนอกครอบครัว ปัญหายาเสพติดอาชญากรรม และปัญหาต่าง ๆ อีกมากมาย เนื่องมาจากปัญหาครอบครัวในปัจจุบันนี้ ซึ่งจะส่งผลกระทบทางด้านพฤติกรรมนอกใจ ผลกระทบทางด้านความสัมพันธ์กันต่อบทบาทหน้าที่ ผลกระทบทางด้านการหย่าร้าง ไม่ค่อยมีความอบอุ่น ขัดแย้งกัน ความไม่เข้าใจกันระหว่างคนในครอบครัว โดยที่คู่สามีภรรยาที่ขาดคุณธรรม คือ ไม่มีความซื่อสัตย์จริงใจต่อกัน การเสียระบบหรือการพิการของครอบครัวสมัยใหม่ค่อยๆ กลายเป็นครอบครัวที่เสียระบบ

เพิ่มมากขึ้นทุกที นิมิตหมายของการปรากฏการณ์ที่บ่งบอกว่า ครอบครัวสมัยใหม่เสียระบบมากขึ้นนั้น จะเห็นความเปลี่ยนแปลงในครอบครัวได้ด้วยนิมิตหมาย 6 ประการ ได้แก่

1.1 ขาดความเป็นเอกภาพในครอบครัว หมายถึง ครอบครัวที่อยู่ร่วมกันบ้านเดียวกัน อยู่กันไปเพียงรับประทานอาหาร และพักผ่อนนอนหลับเท่านั้น สามิ ภรรยา เหมือนนายจ้างกับลูกจ้าง ขาดเอกภาพ ต่างคนต่างไป ต่างความคิดความเห็นความเชื่อในครอบครัว เหลือน้อยเต็มที ในที่สุดก็จะทำให้ครอบครัวเสียระบบ

1.2 หย่อนการควบคุมในครอบครัว หมายถึง การควบคุมครอบครัว สมาชิกในครอบครัว ลดน้อยลงไปอย่างน่าใจหาย ไม่มีใครฟังใคร ใครจะสอนก็ไม่เชื่อ ไม่ฟัง ในยุคใหม่นี้ คำสอนของบิดามารดา หรือบรรพบุรุษเป็นสิ่งที่น่าเบื่อหน่าย ต่างคนก็ไม่อยากให้ใครมาสอน บังคับ ควบคุม พยายามปลีกตัวออกไปทันที ครอบครัวสมัยใหม่เสียระบบที่ดีในครอบครัวไป เสียการปกครอง ขาดความเชื่อใจ ความกตัญญูแก่เวทีกี่ลดน้อยลง ครอบครัวกำลังจะถดถอยไปสู่สังคมบรรพกาล

1.3 มีเรื่องทะเลาะถกเถียงกันในครอบครัว หมายถึง เรื่องทะเลาะถกเถียงกันในครอบครัว ในปัจจุบันนี้ มีมากขึ้นเนื่องจากครอบครัวขาดการควบคุมและขาดความรู้สึกในความเป็นเอกภาพ ในระหว่างสมาชิกของครอบครัว จึงทำให้ครอบครัวที่เคยมีความสามัคคีปรองดองกัน กลายเป็นครอบครัวที่เสียระบบไปในทันที มีการใช้พลังกำลัง การฟ้องร้องกัน เป็นต้น

1.4 ไม่ทำหน้าที่ของกันและกันในครอบครัว หมายถึง ในครอบครัวนั้น การสมรสจะเป็นเครื่องผูกพันขั้นพื้นฐาน การสมรสของชนบางเผ่าพันธุ์จะไม่ใช้พิธีทางศาสนาอีกต่อไปแล้ว แต่จะเป็นการสมรสที่เป็นสัญญาประชาคมที่จะถูกยกเลิกเพิกถอนหรือถูกบอกล้างได้โดยง่าย ฉะนั้น การหย่าร้าง จึงมีมากขึ้น เช่น สิทธิของหญิงได้รับการยอมรับมากขึ้น หญิงต้องการที่เรียกร้องสิทธิตนให้เท่าเทียมกับชาย แต่ชายไม่ยอมให้หญิงมีสิทธิเท่าเทียมกับตน ผลก็คือ ต้องผิดใจกัน ต้องทะเลาะกัน ต้องทุ่มเถียงกัน สิ่งนี้ก็เป็นสาเหตุที่ทำให้ครอบครัวเสียระบบเช่นกัน

1.5 ขัดแย้งกันระหว่างบิดามารดากับบุตร หมายถึง ปัจจัยที่ทำให้ครอบครัวขัดแย้งกันระหว่างบิดามารดากับบุตร ระบบที่คนสูงอายุ ควบคุมคนหนุ่มสาว จะลดลงอย่างเห็นได้ชัด เจนคนหนุ่มสาวในสมัยนี้ จะไม่เชื่อฟังบิดามารดาของตน ที่จะมาควบคุมพฤติกรรม การแต่งงาน หรือสังคม เป็นต้น ความไม่เข้าใจกันระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดาเช่นนี้ทำให้ครอบครัวเสียระบบไป

1.6 ขาดการปกป้องรักษา หมายถึง การขัดแย้งระหว่างบิดามารดา กับบุตรธิดา
สามีภรรยา ความมั่นคงปลอดภัยทางจิตใจน้อยลง ความเชื่อถือไว้วางใจซึ่งกันและกันเสื่อมลง
ครอบครัวแตกสลาย ไม่มีขึ้นดี เพราะขาดการอารักขา

จากสาเหตุที่กล่าวมาทั้ง 6 ประการนั้น ได้ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า ทำให้
ครอบครัวในปัจจุบันเสียระบบ ครอบครัวซึ่งเคยเป็นครอบครัวใหญ่มาก่อนได้เปลี่ยนแปลงเป็น
ครอบครัวเล็กลง หญิงม่ายได้เพิ่มจำนวนมากขึ้น ความใกล้ชิดสนิทสนมกันและกันที่เคยเห็น
แทบจะหมดไป เหลือवलไปทางใด ก็พบแต่ความเห็นแก่ตัวมากขึ้น จึงทำให้เกิดความเสียหาย
แก่ครอบครัว

สรุปได้ว่า เพราะครอบครัวไทยในปัจจุบันขาดคุณธรรมข้อความซื่อสัตย์ จึงเป็นเหตุ
ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาการนอกใจ
นำไปสู่การหย่าร้าง จึงมีผลกระทบต่อบรรยากาศครอบครัวเป็นอย่างมาก เพราะครอบครัวเป็น
สถาบันทางสังคม ที่มีความสำคัญต่อปัจเจกบุคคล และเป็นตัวแทนของสังคมทั้งหมด
เพราะฉะนั้น ทุกภาคส่วนในสังคม มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนการสร้างลักษณะ
นิสัยความซื่อสัตย์สุจริต เช่น องค์กรทางศาสนามีส่วนช่วยในการอบรม สร้างความเชื่อ ความ
ศรัทธาให้เกิดขึ้น สื่อมวลชนมีส่วนในการกระตุ้น ให้ความรู้ สร้างความตระหนัก จิตสำนึกใน
ความสำคัญของความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น เพื่อสร้างค่านิยมและทัศนคติในเรื่องความซื่อสัตย์
สุจริต และให้ทุกคนได้ดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความซื่อสัตย์สุจริตต่อไป

2. หลักพุทธธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท

หลักพุทธธรรม ในที่นี้ หมายถึง หลักความซื่อสัตย์ ความประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คิด
คดโกง ไม่หลอกลวง ซื่อตรง ประพฤติไม่เอนเอียง พูดคำสัตย์ พูดจริง ซื่อตรงต่อหน้าที่และ
คำมั่นสัญญาโดยการแสดงออกทางพฤติกรรมมีอยู่ 3 ทาง ได้แก่ (1) ทางใจ คือ ความจริงใจ ไม่
คิด คดโกง ไม่หลอกลวง เรียกว่า มโนสุจริต (2) ทางวาจา คือ การพูดจริง พูดคำสัตย์ ไม่พูดเท็จ
ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดคำส่อเสียด ไม่พูดคำเพ้อเจ้อ เรียกว่า วาจาสุจริต และ (3) ทางกาย คือ ทำ
จริง พูดจริง รักษาคำพูด ซื่อตรงต่อหน้าที่ คำมั่นสัญญา และวาจา เรียกว่า กายสุจริต (พระ
ธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2543)

วิธีการรักษาความซื่อสัตย์ด้วยการสมาทานศีลและวิธีการให้คำมั่นสัญญาต่อกันแล้ว
การกระทำตามคำมั่นสัญญานั้น เช่น ด้านครอบครัว คือ ระหว่างคู่สามีภรรยาปฏิบัติหน้าที่ของ

กันและกัน เรื่องของบุคคลในครอบครัวโดยเฉพาะศีลข้อที่ 3 ว่าไม่ประพฤตินอกใจกัน และทางสังคม คือ ระหว่างมิตรกับมิตร เป็นมิตรที่แท้ต่อกัน เป็นต้น เป็นคุณธรรมที่จำเป็นต่อทุกสังคม ไม่ว่าจะเป็นความซื่อสัตย์ในระดับไหนก็ตาม จะต้องมีการปลูกฝังหรือสอนเยาวชนรุ่นหลังให้ประพฤติปฏิบัติ ทั้งนี้เพราะ หากคนในสังคมขาดคุณธรรมข้อนี้เมื่อใด สังคมก็จะวุ่นวาย ไม่สงบ คนจะเอาวัดเอาเปรียบกัน และเห็นแก่ตัวมากขึ้น จนก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย การไม่ซื่อสัตย์ต่อตนเอง เช่น เราตั้งใจว่าจะไม่กินของหวาน ของมันเพื่อลดน้ำหนัก แต่เราก็แอบกิน แม้คนอื่นไม่ทราบ แต่เรารู้ตัวเราดี ผลเสีย คือ เราก็จะอ้วน และเป็นโรคอื่นตามมา หรือตั้งใจจะอ่านหนังสือ แล้วก็ไม้อ่าน เพราะมัวไปเที่ยวเล่น ดูหนัง ผลเสีย คือ เราอาจจะสอบตก ซึ่งหากเราขาดความซื่อสัตย์ต่อตนเอง และผัดผ่อนไปเรื่อย ๆ ในระยะยาวเราอาจจะกลายเป็นคนขาดระเบียบ ขาดความตั้งใจ กลายเป็นคนทำอะไรไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต

การไม่ซื่อสัตย์ต่อครอบครัว เช่น ไปมีชู้ มีกิ๊ก ติดพันนักร้องนักแสดง มีความสัมพันธ์กับคนที่มีครอบครัวแล้ว แม้จะไม่ต้องรับผิดชอบเลี้ยงดู แต่ก็จะทำให้ละเลยต่อลูกเมีย หรือสามี สร้างปัญหาในชีวิต ก่อให้เกิดความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังเป็นที่ดูถูกเหยียดหยามของผู้อื่น หากเป็นหัวหน้าไปมีสัมพันธ์กับลูกน้อง ก็จะทำให้ลูกน้องคนอื่น ๆ ขาดความเชื่อถือ หรือหัวหน้าระดับสูงขึ้นไปไม่ให้ความไว้วางใจ เป็นต้น

3. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน

ผู้วิจัยได้ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม เพื่อแก้ปัญหาการครองเรือนในครอบครัวไทยการใช้หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น ที่จะเป็นแนวทางนำไปสู่การแก้ไขปัญหาครอบครัวไทย ในที่นี้จะใช้หลักพุทธธรรมที่ว่าด้วย ความซื่อสัตย์ ที่จะนำมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัว แต่ในงานวิจัยเล่มนี้ได้ยกมา 3 แนวทาง คือ 1) แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว 2) แนวทางการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และ 3) แนวทางการแก้ปัญหาการนอกใจในครอบครัว ที่จะอธิบายแนวทางการแก้ปัญหา มีดังนี้

จากการศึกษาปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวไทยในบทที่สองผ่านมา ผู้วิจัยได้พบปัญหาและสาเหตุของปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว ไม่ว่าปัญหาใด ๆ ก็ตาม ล้วนมีผลกระทบโดยตรงต่อทุกคนในครอบครัว มีแนวทางแก้ปัญหาไว้ 4 ประเด็น คือ 1) แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งการทะเลาะวิวาทของเด็กและเยาวชน 2) แนวทางการแก้ปัญหาความ

ขัดแย้งการทะเลาะวิวาทของผู้ปกครองในครอบครัว 3) แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคู่สมรส (สามีภรรยา) และ 4) แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคู่สมรสกับญาติพี่น้อง มีความจำเป็นที่ผู้ปกครองเพื่อเพิ่มการตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการสัมผัสทางกายทำให้ลูกรู้สึกอบอุ่นทำให้เกิดความผูกพันกัน ส่งเสริมการใช้เวลาอยู่กับครอบครัวมากกว่าอยู่กับเพื่อน สร้างบรรยากาศที่ดีทางกายและจิตใจ ให้ลูกรู้จักควบคุมตนเอง มีกิจกรรมที่ดีในครอบครัวให้มากขึ้น

ปัญหาของครอบครัวในปัจจุบันที่กล่าวมาแล้วเบื้องต้น อันเนื่องมาจากสาเหตุของบุคคลภายในครอบครัวขาดความซื่อสัตย์ต่อบทบาทหน้าที่ของการครองเรือน สามีขาดความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน ภรรยาไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของตน และสังคมภายนอกเกิดจากระบบสังคมเปลี่ยนแปลง บุคคลขาดคุณธรรม การเอาัดเอาเปรียบกัน สามีภรรยาเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข คบขู้สั่วสาวประพุดตีนอกใจกัน เพราะสามีภรรยาไม่มีความซื่อสัตย์ต่อการครองเรือน จึงเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวไว้ 3 ประเด็น คือ 1) แนวทางการแก้ปัญหาความรุนแรงระหว่างสามีและภรรยา 2) แนวทางการแก้ปัญหาความรุนแรงระหว่างพ่อแม่และลูก และ 3) แนวทางการแก้ปัญหาความรุนแรงระหว่างพี่น้อง ควรเริ่มจากการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ความรัก ความเข้าใจของสมาชิกในครอบครัว ให้เกิดขึ้นก่อน โดยสมาชิกแต่ละคนควรตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเอง และทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด โดยเฉพาะพ่อแม่นั้น ต้องอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับลูกอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวลดลง ควรเริ่มจากการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นในครอบครัว โดยการให้ความรักความเข้าใจอันดีซึ่งกันและกันภายในครอบครัว

ปัญหาการนอกใจที่เกิดขึ้นกับครอบครัวนั้นมีมากมายหลายประการ ในที่นี้ผู้วิจัยจะขอกล่าวเฉพาะปัญหาการนอกใจในครอบครัวไว้ 3 ประเด็น คือ 1) แนวทางการแก้ปัญหาติดสิ่งเสพติดและเล่นการพนัน 2) แนวทางการแก้ปัญหาความยากจน และ 3) แนวทางการแก้ปัญหาทางเพศ (กามารมณ์) การครองคู่กัน จะต้องร่วมกันแก้ปัญหา ไม่ใช่ว่าเกิดปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งขึ้นมาแล้วก็สร้างอีกปัญหาหนึ่ง การมัวแต่โทษอีกฝ่ายนั้นไม่เกิดผลดีอะไร เพราะเมื่อเป็นครอบครัวแล้ว จะต้องร่วมแก้ปัญหาด้วยกันในครอบครัว

แนวทางการส่งเสริมในครอบครัวทางพระพุทธศาสนามีอยู่หลายวิธี แต่ผู้วิจัยขอเสนอด้วย เพื่อนำเอาวิธีการหลักธรรมหรือแนวทางการส่งเสริมในครอบครัวมาปรับใช้ในงานวิจัยเล่ม

นี้ พอสรุปแนวทางการนำความซื่อสัตย์มาใช้ส่งเสริมในครอบครัวไทยไว้ 3 ประเด็น คือ 1) แนวทางการนำความซื่อสัตย์มาส่งเสริมในครอบครัวด้านมนุษยธรรม (ศีล 5 ธรรม 5) 2) แนวทางการนำความซื่อสัตย์มาส่งเสริมในครอบครัวด้านการครองเรือน 3) แนวทางการนำความซื่อสัตย์มาส่งเสริมในครอบครัวด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ความจริงใจและความซื่อสัตย์ก็ควรเป็นข้อปฏิบัติพื้นฐานที่บุคคลที่รักกันพึงมีให้แก่กันเป็นอันดับแรก เพราะคนรักกันถ้ายังไม่จริงใจต่อกัน ก็เหมือนกับไม่ได้รักกันจริง หรือเป็นรักหลง หรือรักจอมปลอมนั่นเอง เพราะฉะนั้นแล้ว หากเรามีความจริงใจต่อผู้อื่น เราก็จะได้รับความจริงใจกลับมานั่นเอง

อภิปรายผล

ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวสาเหตุของความขัดแย้งในครอบครัว เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่นเดียวกับฝนตก แดดออก เมื่อมีคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป ความขัดแย้งย่อมมีโอกาสเกิดขึ้นได้ เพราะคนเรามีความแตกต่างกันทั้งในด้านความคิดและการอบรมเลี้ยงดู ความขัดแย้งในครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นของสัญญาณเตือนภัยถึงรอยร้าวของสัมพันธภาพภายในครอบครัว ความรุนแรงในครอบครัวเป็นการแสดงออกของความรู้สึกขัดแย้งที่ไม่สามารถแก้ปัญหาโดยไม่ใช้ความขัดแย้งได้ เพราะสมาชิกในครอบครัวขาดคุณธรรมและจริยธรรม ทำให้เกิดปัญหาการขาดความซื่อสัตย์สุจริตขึ้นในครอบครัว ความไม่ลงรอยกัน การมีความคิดเห็นและการกระทำที่ไม่เหมือนกันนี่ถือเป็นอุปสรรคที่สำคัญอย่างหนึ่งในการอยู่ร่วมกัน ในการพัฒนาชีวิตและสังคมของมวลมนุษยทุกสังคมตั้งแต่อดีตจวบจนถึงปัจจุบัน ซึ่งผลของความขัดแย้งต่าง ๆ นั้น ล้วนแต่แสดงออกมาเป็นความทุกข์ทรมาน ความสงบสุขในชีวิต และความไร้ระเบียบของสังคมมนุษย์ (สำนักราชบัณฑิตยสถาน, 2542) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ขัดแย้ง” หมายถึง ไม่ลงรอยกัน ความขัดแย้ง หมายถึง ความขัดแย้งระหว่างบุคคลเป็นการแสดงออกถึงการต่อต้านกันระหว่างบุคคลสองคนหรือมากกว่า โดยที่บุคคลหนึ่งพยายามที่จะกีดกัน หรือรบกวนการกระทำของบุคคลหนึ่ง สาเหตุที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคลนั้นเกิดขึ้นเนื่องจากความแตกต่างกันของค่านิยม ความคิด การพูดการกระทำ รวมทั้งความต้องการบทบาท เป้าหมาย และการแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกันของบุคคล ล้วนแต่เป็นสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างบุคคลทั้งสิ้น

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบันนี้ นับวันปัญหาคครอบครัวจะยิ่งเพิ่มขึ้น ตามที่เข้าใจในเบื้องต้นว่า ครอบครัวสามารถทำหน้าที่ของตนได้เต็มศักยภาพ ซึ่งประกอบไปด้วยสมาชิก พ่อ แม่ ลูก เป็นต้น แต่ต้องประกอบตามทีกล่าวนามิมีปัญหาไม่สามารถดำเนินชีวิตให้เป็นปกติได้ในบางส่วน เพราะสังคมเปลี่ยนแปลงและเทคโนโลยีเข้ามาอยู่กับชีวิตประจำวันมากเกินไป จึงจำเป็นต้องหาทางแก้ไขและผู้วิจัยคิดว่าการใช้หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น ที่จะเป็แนวทางนำไปสู่การแก้ไขปัญหาครอบครัวไทย ในที่นี้จะใช้หลักพุทธธรรม (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543) ที่ว่าด้วย ความซื่อสัตย์ ที่จะนำมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัว และข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์และการศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันและปัญหาคครอบครัว คือ 1) ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว 2) ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และ 3) ปัญหาการนอกใจในครอบครัว จากประเด็นทีกล่าวนา นายโศภน รัตนะ ได้ให้ทัศนคติเกี่ยวกับเรื่อง แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งการทะเลาะวิวาทของเด็กและเยาวชน ไว้ว่า “จากสภาพปัญหาที่ไม่เพียงแต่มีการยกพวกทำร้ายกันระหว่างเด็กต่างโรงเรียนเท่านั้น ในแต่ละโรงเรียนเองยังมีเด็กก่อการทะเลาะวิวาท การข่มขู่ การข่มเหงรังแกกัน เช่น เด็กนักเรียนใหม่ถูกเด็กนักเรียนเก่ารังแก หรือเด็กที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากเพื่อนคนอื่น ๆ มักจะถูกล้อเลียนถูกข่มเหงรังแก หากพิจารณาสาเหตุที่ทำให้เด็กทะเลาะกันข่มเหงรังแกกัน เป็นเพราะเด็กขาดความซื่อสัตย์จริงใจในความสัมพันธ์กัน ขาดทักษะในการจัดการปัญหาและขาดทักษะในการควบคุมอารมณ์ตนเอง ดังนั้น ครูในโรงเรียนควรสอนให้เด็กมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง จัดให้มีกิจกรรม ที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยเฉพาะการสร้างความรู้สึกรู้เห็นอกเห็นใจ การเข้าใจกัน ความสามัคคี เช่น กิจกรรมพืช่วยน่องในช่วงเปิดเทอม การมีเพื่อนคู่หู โดยจับคู่เด็กที่มีความแตกต่างกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้เด็กเรียนเก่งคู่กับเด็กเรียนไม่เก่ง เด็กแข็งแรงคู่กับเด็กอ่อนแอ กิจกรรมค่ายลูกเสือ กีฬาสี ในปัจจุบันงานกีฬาสีกลายเป็นเรื่องแพ้ชนะ การใช้ความรุนแรงต่อกันมากกว่าสามัคคีช่วยเหลือกัน ชุมชนต่าง ๆ การฝึกทักษะให้เด็กรู้จักจัดการปัญหาและควบคุมอารมณ์ตนเอง” ส่วนนายถาวร แสงแก้ว ได้ให้ทัศนคติเกี่ยวกับเรื่อง แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งการทะเลาะวิวาทของเด็กและเยาวชน ไว้ว่า “การจัดความสัมพันธ์ความจริงใจที่ีระหว่างครูกับเด็กนักเรียน เป็นวิธีหนึ่งของการแก้ปัญหาความขัดแย้งการทะเลาะวิวาทของเด็กได้ โดยจัดกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ควรเสริมสร้างการสื่อสารแบบ 2 ทาง

ระหว่างครูกับเด็ก และครูควรมีทักษะในการประเมินสภาวะเด็ก ประเมินความต้องการของเด็กอย่างแท้จริง อีกทั้งควรมีความรู้และทักษะในการแทรกแซงพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็ก ทักษะในการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น ทั้งนี้ เมื่อครูทราบสภาพปัญหา สาเหตุของปัญหาแล้ว ครูสามารถนำความซื่อสัตย์ ความจริงใจต่อกันด้วยความดีเข้าไปแทรกแซงจัดการปัญหาและให้บริการแก่เด็กได้ ตรงตามความต้องการจริง ๆ ของเด็ก”

แนวทางการส่งเสริมในครอบครัวทางพระพุทธศาสนามีอยู่หลายวิธี แต่ผู้วิจัยขอเสนอด้วยวิธีศึกษาและวิธีการไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจากนักวิชาการหลายท่าน เพื่อนำเอาวิธีการหลักธรรมหรือแนวทางการส่งเสริมในครอบครัวมาปรับใช้ในงานวิจัยเล่มนี้ พอสรุปแนวทางการนำความซื่อสัตย์มาส่งเสริมในครอบครัวไทย ดังนี้

แนวทางการนำความซื่อสัตย์มาส่งเสริมในครอบครัวด้านมนุษยธรรม (ศีล 5 ธรรม 5) ศีล 5 หมายถึง ข้อประพฤติปฏิบัติชอบรักษาทางกาย ทางวาจา ให้เรียบร้อย การรักษาความปกติตามระเบียบวินัย ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว และการควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความดี ไม่ก่อความเดือดร้อนวุ่นวาย เรียกว่า “สิกขาบท 5 ข้อ” ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้นของชาวพุทธศาสนิกชน หรือเป็นหลักมนุษยธรรมให้บุคคลได้ถือปฏิบัติตาม เพื่อสร้างความสงบสุขให้แก่บุคคลในครอบครัว ดังนั้น พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติศีลของคฤหัสถ์ขึ้นไว้ให้รักษาประพฤติปฏิบัติเป็นข้อควรเว้น ถ้าหากฝ่าฝืนข้อปฏิบัติก็จะพบแต่ความเสื่อมเสียความชั่วแก่ตนและบุคคลอื่น ทรงบัญญัติขึ้น เพื่อเป็นข้อที่ควรละเว้นและยังได้ทรงสอนแนวทางการปฏิบัติเป็นประจำมีอยู่ 5 ข้อได้แก่ 1) เว้นจากการฆ่าสัตว์ 2) เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เขามิได้ให้ 3) เว้นจากการประพฤติผิดในกาม 4) เว้นจากการพูดเท็จ 5) เว้นจากการนเมา คือ สุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท หรือห้ามเสพสิ่งเสพติดทุกชนิด

ส่วนหลักธรรมที่สนับสนุนเบญจศีล เรียกว่า เบญจธรรม หรือกัลยาณธรรม 5 ข้อ ได้แก่ 1) เมตตากรุณา ได้แก่ ความรัก ความปรารถนาดีที่จะให้ผู้อื่นเป็นสุข ส่วนกรุณานั้น คือ ความปรารถนาจะให้ผู้อื่นที่ยังทุกข์อยู่ได้พ้นจากทุกข์ คู่กับศีลข้อที่หนึ่ง 2) สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพชอบ คือ มีอาชีพสุจริต ไม่ประกอบมิถนอาชีวะ 5 ประเภท คู่กับศีลข้อที่สอง 3) กามสังวร คือ การสำรวมในการ ยินดีเฉพาะคู่ครองของตน ไม่ประพฤติตนเป็นคนเจ้าชู้ คู่กับศีลข้อที่สาม 4) มีสัจจะ คือ พูดและทำแต่ ความจริง พูดอย่างไรทำอย่างนั้น ทำอย่างไรก็พูดอย่างนั้น เป็นคนตรง คนจริง คนแท้ ไม่โลเล คดในข้องในกระดูก คู่กับศีลข้อที่ สี่ 5) สติสัมปชัญญะ คือ การสำรวม

ระวังไม่ประมาท มีความรู้ตัวอยู่เสมอ ไม่มี ใจคิด ใครจะล้มลงรสชาติของสิ่งเสพติดมันเมาทั้งปวง คู่กับศีลที่ห้า

สรุป

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาการครองเรือนในครอบครัวไทย ในประเด็นแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว แนวทางการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว แนวทางการแก้ปัญหาการนอกใจในครอบครัว เห็นว่า การแก้ปัญหาสามารถนำหลักความซื่อสัตย์มาประยุกต์ใช้ได้ ถ้าอยากแก้ปัญหาหมดไปอย่างยั่งยืน เราก็ต้องเริ่มแก้ปัญหาที่ตัวเราเอง ถ้าเราไม่เริ่มที่จุดเล็ก ๆ เราก็ไม่สามารถที่จะทำให้จุดใหญ่ๆ ดีขึ้นได้ ปัญหาส่วนมากเริ่มที่คนเรานั้นขาดสติ ไม่คิดหน้าคิดหลัง ไม่คิดถึงส่วนรวม คิดถึงแต่ตัวเอง ดังนั้น ควรเริ่มที่การควบคุมอารมณ์ของตนเอง รู้จักยับยั้งชั่งใจตนเอง คิดถึงครอบครัว คนรอบข้างตนเองให้มากขึ้น และรู้จักใช้หลักธรรม นำมาแก้ปัญหาเพื่อให้ได้ผลสำเร็จที่ดีมากขึ้น ผู้ครองเรือนจำเป็นต้องมีคุณธรรมประจำใจ เพื่อใช้ประพฤติปฏิบัติกำจัดความเสื่อมเสีย เพื่อสร้างครอบครัวให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง เป็นฝั่งเป็นฝา โดยยึดถือปฏิบัติตามหลักความซื่อสัตย์

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการครองเรือนในครอบครัวไทย ในประเด็นแนวทางการนำความซื่อสัตย์มาส่งเสริมในครอบครัวด้านมนุษยธรรม (ศีล 5 ธรรม 5) แนวทางการนำความซื่อสัตย์มาส่งเสริมในครอบครัวด้านการครองเรือน แนวทางการนำความซื่อสัตย์มาส่งเสริมในครอบครัวด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ความสัตย์ซื่อจริงใจต่อกัน ของสมาชิกภายในครอบครัวเป็นการส่งเสริมความสัตย์ซื่อในครอบครัวหลายอย่างๆ โดยเฉพาะสามีภรรยาแล้วนับว่า เป็นเรื่องสำคัญยิ่งในการครองรักครองเรือน อย่างมีชั้นเชิงศิลปะในการใช้ชีวิต เพื่อให้เกิดความไว้วางใจ หรือไว้วางใจซึ่งกันและกัน เพราะนอกจากจะช่วยลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวแล้วยังช่วยทำให้เกิดความรัก ความอบอุ่น ความปลอดภัย เมื่ออยู่ใกล้ชิดกัน หรือเมื่ออยู่ห่างไกลกันก็จะบังเกิดให้ระลึกถึงกัน โดยปราศจากความเลวแวงสงสัยว่า “สามีหรือภรรยาหรือบุตร ของตน” ประพฤติตนออกนอกกลุ่มนอกทางเป็นเหตุทำให้ตนเองและครอบครัวต้องเดือดร้อนในภายหลัง โดยความซื่อสัตย์จริงใจนี้ สามารถแสดงออกให้เห็นเด่นชัดเป็นรูปธรรมได้ 2 ทาง คือ แสดงออกทางกายเป็นกายสุจริต ได้แก่ ฟังพอใจแต่เพียงคู่ครองของตนเองเท่านั้น ไม่เบียดเบียนหรือทำร้ายผู้อื่นด้วยกายมีการฆ่า ทุบตี ชกต่อย เป็นต้น และไม่

ขโมยทรัพย์สินของผู้อื่นที่เจ้าของไม่ได้ให้ และแสดงออกทางวาจาเป็นวจีสุจริต ได้แก่ ไม่พูดเท็จ คำหยาบ ส่อเสียด เพ้อเจ้อ ดังกล่าวนี้นี้ จัดเป็นการแสดงออกถึงความสัตย์ซื่อจริงใจทางกาย และวาจา ดังกล่าวนี้นี้ จะเห็นว่า ความสัตย์ซื่อจริงใจต่อกันและกันนั้นพื้นฐานสำคัญ ก็คือ จิตใจที่วางไว้ในหนทางอันชอบด้วยหลักการและเหตุผลด้วยการเอาใจเขามาใส่ใจเรา นำมาซึ่ง ความสัตย์ซื่อต่อตนเองและครอบครัว ดังนั้น ความมีสัจจะจึงเป็นการครองรักครองเรือนเพื่อให้ ปราศจากความรุนแรงในครอบครัว จะต้องมีสัจจะใน 4 ด้าน คือ มีลักษณะเป็นคนตรง จริง แท้ มีดังนี้

1. หน้าที่การงาน หมายถึง รับผิดชอบต่อการงานอย่างครบถ้วน ทำจริง พุ่มเทและทำจนสำเร็จ แล้วก่อเกิดคุณธรรมต่อตนเอง ต่อครอบครัว และต่อส่วนรวม
2. คำพูด หมายถึง ไม่ใช่วาจาที่ทวนอ้อมค้อมซ่อนเงื่อน พูดอย่างไรทำอย่างนั้นต่อสมาชิกในครอบครัว ไม่โลเล พูดด้วยความสุจริตใจ ไม่ชักนำไปในทางชั่ว
3. บุคคล หมายถึง ไม่คิดคดทรยศหักหลังต่อกัน มีลักษณะร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกันกับบุคคลในครอบครัวและส่งเสริมคุณธรรมให้ยิ่งขึ้นไป
4. ความดี หมายถึง ปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่อเพิ่มพูนความดีกับครอบครัว ทำตามธรรมะอย่างสม่ำเสมอ ไม่ทำๆ หยุดๆ มุ่งทำเพื่อบุญกุศล ไม่หวังลาภยศสรรเสริญ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย “แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน” ผู้วิจัยพบว่า แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเป็นแนวทางที่มีความโดดเด่น ในแนวทางปฏิบัติ กล่าวคือ หลักความซื่อสัตย์ เป็นแนวทางแก้ปัญหาความขัดแย้งและปัญหาความรุนแรงและปัญหาการนอกใจในครอบครัว ตลอดจนการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน กล่าวคือ มีพฤติกรรมที่แสดงความรัก ความเอื้ออาทร และช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่าง พ่อ แม่ ลูกและคนอื่น ๆ ในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอทำให้ครอบครัวเป็นครอบครัวที่มีความมั่นคงและสร้างสันติสุขต่อสังคมโดยรวม

จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ยังมีเรื่องที่เกี่ยวข้อง ที่ควรศึกษาวิจัยอยู่อีกมาก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะหัวข้อของการทำวิจัยครั้งต่อไปไว้ ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อศรัทธาของสามเณรในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
2. ศึกษารูปแบบแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเชิงพุทธ
3. ศึกษาวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของความเป็นมารดาต่อการสร้างครอบครัวสันติสุข
4. การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรมเพื่อเสริมสร้างครอบครัวสันติสุข
5. การนำหลักฆราวาสธรรมเพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่ปรากฏในคัมภีร์

พระพุทธศาสนาเถรวาท

ดังที่ได้เสนอแนะไว้นี้ เพื่อเป็นประโยชน์ให้ผู้ศึกษา ได้เข้าถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้และสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัวและสังคมโดยรวมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จรัญ พรหมอยู่. (2526). ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียน สโตร์.
- ณรงค์ เส่งประชา. (2541). มนุษย์กับสังคม พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- พรณทิพย์ วรรณศิริบุศย์. (2540). จิตวิทยาครอบครัว. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2543). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัทธา สายหู. (2544). กลไกของสังคม. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน
ของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช*

PARENTS PARTICIPATION IN DEVELOPING ON STUDENT ASSISTANT
SYSTEM OF NAKHON SI THAMMARAT VOCATIONAL COLLEGE.

เพ็ญภา สมบันดาล

Pennapa Sombandan

ไมตรี จันตรา

Maitree Jantra

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand.

สุภาพ เต็มรัตน์

Suphab Temrat

โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ นครศรีธรรมราช

Chalermprakit Somdej Phra Srinakarin School Nakhon Si Thammarat, Thailand.

E-mail: aoscymail07@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนจำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ และรายได้ 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช โดยกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณคือผู้ปกครอง จำนวน 351 คน และเชิงคุณภาพ ผู้ให้การสัมภาษณ์ จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์ สติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ (t-test

* Received 27 April 2019; Revised 17 May 2019; Accepted 17 May 2019.

independent) สถิติทดสอบเอฟ (F-test) และการทดสอบรายคู่ (Post Hoc test) โดยการทดสอบแบบ LSD

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้ปกครองจะมีส่วนร่วม ในการส่งต่อ มาก เป็นอันดับ 1 โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือการมีส่วนร่วม ในการป้องกันและแก้ปัญหา โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 อยู่ในระดับมาก และผู้ปกครองมีส่วนร่วม น้อยที่สุดในด้านการคัดกรองผู้เรียน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 อยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วม ของผู้ปกครองในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนจำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพและรายได้ ในภาพรวมพบว่าไม่มี ความแตกต่างกัน

3. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนพบว่าผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือ ผู้เรียนผ่านการประสานงานกับครูที่ปรึกษาและส่วนใหญ่ต้องการความช่วยเหลือใน ทุนการศึกษาจากวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช เมื่อพิจารณาประเด็นสัมภาษณ์เป็นราย ด้านสามารถแยกเป็นประเด็นได้ดังนี้

3.1 ด้านการรู้จักผู้เรียน ผู้ปกครองให้การสัมภาษณ์ในประเด็นเกี่ยวกับข้อมูล ส่วนตัวที่วิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช บางพฤติกรรมที่ผู้ปกครองไม่ทราบ โดย ผู้ปกครองจะได้รับรู้ข้อมูลจากครูที่ปรึกษา จากเพื่อนของผู้เรียนและสังเกตพฤติกรรมของ ผู้เรียน

3.2 ด้านการคัดกรองผู้เรียน ผู้ปกครองได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นที่จะร่วม ประสานงานกับครูที่ปรึกษาในการคัดกรองผู้เรียน โดยสามารถคัดกรองผู้เรียนได้ว่าผู้เรียนอยู่ ในกลุ่มใด โดยใช้หลักเกณฑ์ตามแบบคัดกรองผู้เรียนจำแนกผู้เรียน กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมี ปัญหา

3.3 ด้านการส่งเสริมผู้เรียน ผู้ปกครองได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการ พัฒนาผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข สนับสนุนผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน ทั้ง

ทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา โดยได้ให้ความสำคัญและได้ให้ความร่วมมือกับผู้เรียนในการทำกิจกรรมที่วิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช จัดขึ้นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัด

3.4 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญา ผู้ปกครองได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นการประสานงานกับวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช และครูที่ปรึกษาติดตามผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการเรียน และด้านพฤติกรรม

3.5 ด้านการส่งต่อ ผู้ปกครองได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นของการส่งต่อของครูที่ปรึกษา เมื่อแก้ไขด้วยตนเองไม่ได้ ก็จะส่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยแก้ไข เช่นครูฝ่ายปกครองหรือเจ้าหน้าที่ควบคุมความประพฤติ จะไม่ปล่อยให้ผู้เรียนเผชิญกับปัญหาคนเดียว เพราะอาจจะส่งผลให้เกิดปัญหาต่อสังคมได้

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, ผู้ปกครอง, ระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน

Abstract

The main objectives of the study are. 1) to study the level of parental involvement in the development of student support systems. 2) To compare the parents' participation in the development of the student support system by gender, age, education level, occupation and income. 3) A study of parents' opinions on participation in the development of student support system of Nakhon Si Thammarat Vocational College. The quantitative sample was 351 parents and qualitative the interviewees were 10 people. The research instruments were questionnaire. It is a 5-level scale and an interview. Statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, t-test independent, F-test, and Post Hoc test.

The findings of this study are concluded as follows:

1. Level of Parental Involvement in Developing Student Support System in Nakhon Si Thammarat Vocational College the mean score was 4.06. The standard deviation was 0.55 at the high level of participation. When considering

each aspect, it was found that Parents will participate in the referral. Is the number 1, with an average of 4.14 in the level of participation Followed by participation in prevention and problem solving With an average value of 4.13 at a very engaging level And parents have the least participation in screening students With an average value of 3.96 at a very engaging level.

2. The results of the comparison of parents' participation in the development of student support system were classified by sex, age, education, occupation and income. Overall, there was no difference.

3. The results of the parental opinion analysis on participation in the development of child support system revealed that parents would be involved in the development of child support system through coordination with teachers, counselors and teachers. Most of them need help with scholarships from Nakhon Si Thammarat Vocational College. When considering interview issues on a side-by-side basis, the issues can be separated as follows

3.1 About knowing students' Parents give interviews on issues concerning personal information at some colleges that parents do not know. The parents will receive information from the advisor teacher. From students' friends and observe the behavior of learners.

3.2 The screening of learners Parents have interviewed on issues that will co-ordinate with teachers who consult in screening students. Which can screen the learners in which group of students by using criteria based on the screening form, learners classify normal group learners, risk groups, problems group.

3.3 The promotion of learners Parents have interviewed on issues related to learner development so that learners are good people. Good and happy people supporting students in all aspects both physically, mentally and

intellectually, by giving importance and cooperating with learners in the activities that the college held or the relevant departments organized

3.4 In prevention and problem solving Parents have interviewed on the issues of coordination with the college and the teachers who follow the learners continuously. Both in education and behavior.

3.5 Forwarding the parents gave an interview on the issue of referrals of counselors. When unable to edit manually Will send to the relevant authorities to help fix Such as teacher, administrative department or the conduct control officer Will not let the students face the problem alone Because it may result in social problems.

Keywords: Parents, Participation, Student Assistant System

บทนำ

การศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นความจำเป็นพื้นฐานสากลทั่วไป ประเทศไทยมีนโยบายที่จะปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ ประกอบกับการปฏิรูปการเมืองและมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ตามมาตรา 49 กำหนดให้บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับแก้ไขที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาว่า ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนผู้เรียนแล้ว การป้องกันช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้าทันสมัย ส่งผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบก่อให้เกิดความแข่งขัน ความกังวล ความเครียด การปรับตัวที่ไม่เหมาะสม อันจะส่งผลเสียต่อสุขภาพจิต และสุขภาพกาย ทั้งนี้การ

จัดการกระบวนการเรียนให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล อีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ดังนั้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปความมุ่งหวังต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

การมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนก็เป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่เน้นบทบาทของชุมชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บทบาทและความสำคัญของชุมชนต่อการจัดการศึกษาในสภาพสังคมยุคปัจจุบัน พ่อ แม่ ผู้ปกครองต้องทำงานเพื่อหารายได้ มาเลี้ยงดูเจือจุนครอบครัว ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองมีเวลาอยู่ร่วมกับบุตรหลานน้อยลง ทั้งนี้สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหนึ่งของสังคมที่ให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน มีหน้าที่ส่งเสริมพัฒนาสมาชิกออกสู่สังคมอย่างมีประสิทธิภาพ และได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาหาความรู้ เพราะฉะนั้นผู้ปกครองควรที่จะรับทราบและเข้าใจในการพัฒนาส่งเสริมการศึกษาของบุตรหลาน ให้การสนับสนุนทั้งทางด้านกำลังเงิน กำลังกาย และกำลังปัญญาอันจะช่วยให้การศึกษาของบุตรหลานมีความก้าวหน้า มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเป็นอีกกระบวนการหนึ่งในการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอย่างมีขั้นตอนพร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดังกล่าว มีองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ 5 ประการ (กรมสุขภาพจิต, 2551) ประกอบด้วย การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองผู้เรียน การส่งเสริมสนับสนุน การป้องกันและแก้ไขปัญหาและการส่งต่อ

จากการรายงานผลการประกันคุณภาพภายใน ประจำปีการศึกษา 2558 วิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช มาตรฐานที่ 3 ด้านการบริหารจัดการอาชีวศึกษา ตัวบ่งชี้ที่ 3.6 ระดับคุณภาพในการบริหารความเสี่ยง ผลปรากฏว่ายังมีผู้เรียน ที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ ทะเลาะวิวาท ลักขโมย ลักทรัพย์ สูบบุหรี่ ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ แต่งกายผิดระเบียบไม่ถูกต้องตามกฎระเบียบของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช และจากการรายงานการประชุมสัมมนาเครือข่ายดูแลผู้เรียน ประจำปีการศึกษา 2558 ยังมีผู้เรียนไม่เข้าเรียนและออกไปมั่วสุมในสถานที่สาธารณะต่าง ๆ เช่น สวนสาธารณะทุ่งท่าลาด สวนศรีธรรมโศกฯ จะมาอยู่เป็นคู่ ๆ ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวล้วนไม่เหมาะสม เมื่อครูประจำชั้นไปเยี่ยมบ้าน

จึงทราบว่าผู้เรียนบางคนไม่ได้อยู่กับผู้ปกครอง บทบาทการมีส่วนร่วมของพ่อ แม่ ผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนยังมีน้อย ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น

ทั้งนี้วิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราชเป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในด้านวิชาชีพที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษาเป็นสถานศึกษาที่ผลิตกำลังคนในด้านวิชาชีพ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยีในแต่ละปีการศึกษาจะมีผู้เรียนให้ความสนใจเข้ามาศึกษาต่อเป็นจำนวน วิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช ได้นำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้ในการดูแล ช่วยเหลือผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาเล่าเรียนอย่างมีความสุขและมีคุณภาพ จบการศึกษาได้มีความรู้ความสามารถไปประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในทุก ๆ ด้านต่อไป

ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองผู้เรียนในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช ตลอดจนปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช เพื่อเป็นข้อมูลและเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมผู้เรียน ตลอดจนประสิทธิผลด้านการบริหารการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช จำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ และรายได้
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย และผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดทฤษฎีระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ประกอบด้วยเนื้อหาภารกิจหลักของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน 5 ประการ (กรมสุขภาพจิต, 2551) ประกอบด้วย

- 1.1 การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล
- 1.2 การคัดกรองผู้เรียน
- 1.3 การส่งเสริมผู้เรียน
- 1.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา
- 1.5 การส่งต่อ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ ผู้ปกครองของผู้เรียนระดับชั้น ปวช.1 – ปวส.2 วิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช ในปีการศึกษา 2559 จำนวน 4,187 คน (งานทะเบียนวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช, 2559)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้ปกครองของผู้เรียนระดับชั้น ปวช.1 – ปวส.2 วิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช ในปีการศึกษา 2559 ซึ่งกำหนดขนาดตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) แล้วกำหนดสัดส่วนขนาดกลุ่มตัวอย่างจากนั้นทำการสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีจับฉลาก ตามระดับชั้นของผู้เรียน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 351 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสอบถามการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับ เพศ อายุ วุฒิ การศึกษา อาชีพ และรายได้ เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช ใน 5 ประการ

(กรมสุขภาพจิต, 2551) เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert Scale) ตามระดับความเหมาะสมดังนี้

- 5 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมาก
- 3 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อย
- 1 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด สอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช

3.2 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช โดยสัมภาษณ์จากตัวแทนผู้ปกครองที่ไม่เข้ากับกลุ่มตัวอย่าง รวมจำนวน 10 คน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ มีขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ขออนุญาตจากโครงการจัดตั้งบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ถึงผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย

ขั้นที่ 2 แจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างผู้ปกครองผู้เรียนวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช โดยมอบหมายให้ครูที่ปรึกษาฝากไปกับผู้เรียนให้ผู้ปกครองในแต่ละระดับชั้นจากกลุ่มตัวอย่างและกำหนดนัดหมายการเก็บแบบสอบถาม

ขั้นที่ 3 การเก็บแบบรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยเดินทางไปขอรับแบบสอบถามคืนจากครูที่ปรึกษาด้วยตนเอง ในขณะที่เก็บแบบสอบถาม ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

ขั้นที่ 4 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

5. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปชี้แจงและดำเนินการขอสัมภาษณ์เกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราชโดยไปสัมภาษณ์และบันทึกเอง

ขั้นที่ 2 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลประมวลหาค่าสถิติโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นเลือกตอบ (Check List) ใช้ค่าร้อยละในการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ 2 วิเคราะห์เกี่ยวกับความคิดเห็น ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การวิเคราะห์ผลการประเมินผล ตามแนวทางของเบสต์ ซึ่งแบ่งตามคะแนนเป็นช่วง ๆ มีความหมายดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีส่วนร่วมมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีส่วนร่วมปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

หาค่าการทดสอบที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช จำแนกตามเพศ

หาค่าทดสอบเอฟ (F-test) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช จำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิ การศึกษา อาชีพ และรายได้

วิเคราะห์สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช ของแบบสอบถามตอนที่ 3

วิเคราะห์ประเด็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองผู้เรียนในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากนั้นนำผลการวิเคราะห์ไปใช้เป็นแนวทางในทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช

ผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 อยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีผลการวิจัยดังนี้

ด้านการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล พบว่า ในภาพรวมผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.99)

ด้านการคัดกรองผู้เรียน พบว่า ในภาพรวมผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.96)

ด้านการส่งเสริมผู้เรียน พบว่า ในภาพรวมผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.07)

ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา พบว่า ในภาพรวมผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.13)

ด้านการส่งต่อ พบว่า ในภาพรวมผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.14)

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนจำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพและรายได้ ในภาพรวมพบว่าไม่มีความแตกต่างกัน

3. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนพบว่าผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนผ่านการประสานงานกับครูที่ปรึกษาและส่วนใหญ่ต้องการความช่วยเหลือในด้านทุนการศึกษาจากวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช

อภิปรายผล

1. ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 อยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก ทั้งนี้เนื่องจากการที่ทางวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราชปฏิบัติตามนโยบายการจัดการศึกษาที่เน้นให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการการศึกษา โดยจัดให้มีการประชุมผู้ปกครองอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ทำให้ผู้ปกครองได้มีโอกาสพบครูที่ปรึกษาของผู้เรียนเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันในการความร่วมมือกันดูแลผู้เรียน และมีการกำหนดให้ครูที่ปรึกษาได้ออกเยี่ยมบ้านผู้เรียน เพื่อให้ทราบลักษณะความเป็นอยู่ของผู้เรียนที่ปรึกษา เป็นข้อมูลในการคัดกรองความเสี่ยงของผู้เรียนเป็นรายบุคคล เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ ด้านการส่งต่อ พบว่า ในภาพรวมผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.14) ทั้งนี้เป็นเพราะเพราะการส่งต่อครูที่ปรึกษาจะพิจารณาส่งต่อผู้เรียน โดยการประสานกับผู้ปกครอง กรณีที่มีปัญหาและยากต่อการช่วยเหลือหรือผู้เรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น จะมีการส่งต่อให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไปและให้ความดูแลทุกคนอย่างเต็มกำลังความสามารถด้วยความรัก ความเมตตา และความเข้าใจในผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตอย่างมีคุณภาพ ดังนั้นในการส่งต่อนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครองเป็นอย่างมาก เพราะหากผู้ปกครองยอมรับและเข้าใจในปัญหาของผู้เรียนและร่วมมือกันกับครู และวิทยาลัยก็จะทำให้สามารถปรับพฤติกรรมของผู้เรียนให้กลับมาอยู่ในกลุ่มปกติได้ ในด้านนี้จึงมีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับหนึ่ง สอดคล้องกับ (กรมสุขภาพจิต, 2551) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการส่งต่อผู้เรียนไว้ว่าการป้องกันและการแก้ไขปัญหาของผู้เรียนโดยครูที่ปรึกษาตามกระบวนการ อาจมีบางกรณีที่ปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้วผู้เรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็

ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของเพื่อนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้ปัญหานี้เป็นบัพทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษา ความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้นหรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตยากต่อการแก้ไข

และด้านที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ ด้านการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล พบว่า ในภาพรวมผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.99) ทั้งนี้เป็นเพราะ ผู้ปกครองเข้าใจบัพทบาทหน้าที่ เข้าใจขอบเขตการรับผิดชอบของตนเองและมีข้อมูลของผู้เรียน สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อคัดกรองผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ สุรัชต์ ชาตะรักษ์ ได้มีการดำเนินงานตามมาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคายเขต 3 (สุรัชต์ ชาตะรักษ์, 2550) พบว่า ระดับการดำเนินงาน และผลการดำเนินงานตามมาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ ประเสริฐ สอนจันทร์ ได้มีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 (ประเสริฐ สอนจันทร์, 2553) พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลมากที่สุด รองลงมาคือด้านการคัดกรองผู้เรียน และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนจำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพและรายได้ ในภาพรวมพบว่าไม่มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะผู้เรียนอาศัยอยู่ในชุมชนและสภาพแวดล้อมเดียวกันเป็นส่วนใหญ่และผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างและเกษตรกร พื้นฐานครอบครัวของผู้ปกครอง ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ความรู้ การดูแลเอาใจใส่จึงอยู่ในระดับเดียวกัน ส่วนเพศของผู้ปกครองในปัจจุบันเพศชายและหญิงต้องช่วยกันทำมาหากินเหมือนกันการดูแลเอาใจใส่จึงเท่าเทียมกันทั้งชายและหญิง จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้การมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนไม่แตกต่างกัน เนื่องจากผู้ปกครองทุกคนมีความคาดหวังในตัวลูกจึงต้องใส่ใจและดูแลอย่างเอาใจใส่แต่ในบางครั้งหน้าที่การงาน ภาวะเศรษฐกิจอาจทำให้ไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง จึง

ทำให้ต้องมีการประสานความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาเพื่อช่วยเหลือดูแลผู้เรียนให้รอบด้าน ดังนั้นผู้ปกครองของผู้เรียนในวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราชส่วนใหญ่จึงให้ความร่วมมือในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเป็นอย่างดี โดยไม่มีความแตกต่างกันทุก ๆ ด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ รอชิตะ หะยะสาแม็ง ได้ทำการศึกษาคำมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของโรงเรียนบ้านมะนังยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 (รอชิตะ หะยะสาแม็ง, 2554) ผลการวิจัยพบว่าผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของโรงเรียนบ้านมะนังยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานีเขต 3 จำแนกตามเพศและอายุ พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ ณัฐธิญา ใจสุทธิ ได้ทำการศึกษาคำมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนโรงเรียนบ้านตรอกนอง (ประทีปวาริราษฎร์วิทยา) อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 (ณัฐธิญา ใจสุทธิ, 2559) ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง จำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกัน

3. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนพบว่าผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนผ่านการประสานงานกับครูที่ปรึกษาและส่วนใหญ่ต้องการความช่วยเหลือในด้านทุนการศึกษา เมื่อพิจารณาประเด็นสัมภาษณ์เป็นรายด้านสามารถแยกเป็นประเด็นได้ดังนี้

ด้านการรู้จักผู้เรียน ผู้ปกครองให้การสัมภาษณ์ในประเด็นเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวที่วิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช บางพฤติกรรมที่ผู้ปกครองไม่ทราบ โดยผู้ปกครองจะได้รับรู้ข้อมูลจากครูที่ปรึกษาเช่น การออกนอกบ้านในวันเสาร์-อาทิตย์ และการทะเลาะวิวาทกับเพื่อน ผู้ปกครองจะสังเกตพฤติกรรม ของผู้เรียนและโทรสอบถามครูที่ปรึกษา เพื่อหาข้อมูลว่าผู้เรียนออกนอกบ้านไปทำกิจกรรมที่วิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช จริงหรือไม่ สังเกตร่องรอยตามใบหน้าและร่างกาย เพื่อหาข้อมูลว่าผู้เรียนทะเลาะวิวาทกับเพื่อนหรือไม่ และรับทราบข้อมูลดังกล่าวด้วยการสอบถามเพื่อนสนิทของผู้เรียน ส่วนการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการคบเพื่อนต่างเพศ ก็จะรับรู้โดยการสังเกตพฤติกรรม การใช้โทรศัพท์ในการพูดคุยกับเพื่อนต่างเพศ และการเปิดดูจากเฟสบุ๊คของผู้เรียน

ด้านการคัดกรองผู้เรียน ผู้ปกครองได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นที่จะร่วมประสานงานกับครูที่ปรึกษาในการคัดกรองผู้เรียน โดยสามารถคัดกรองผู้เรียนได้ว่าผู้เรียนอยู่ในกลุ่มใด โดยใช้หลักเกณฑ์ตามแบบคัดกรองผู้เรียนจำแนกผู้เรียน กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา

ด้านการส่งเสริมผู้เรียน ผู้ปกครองได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข สนับสนุนผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา โดยได้ให้ความสำคัญและได้ให้ความร่วมมือกับผู้เรียนในการทำกิจกรรมที่วิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช จัดขึ้นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัด เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมและพัฒนาตนเองสามารถทำงานอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ผู้ปกครองได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นการประสานงานกับวิทยาลัยและครูที่ปรึกษาดูตามผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ด้านการเรียนหากมีผู้เรียนที่มีผลการเรียนไม่ดี ต้องการมีการกระบวนการสอนซ่อมเสริม สอนเพิ่มเติม สำหรับผู้เรียนที่มีผลการเรียนที่ดีก็มีการสนับสนุนส่งเสริมให้ดียิ่งขึ้นไปอีก ทางด้านพฤติกรรมทั้งครูผู้ปกครอง มีการติดตามอย่างใกล้ชิด สอนและอธิบายการคบเพื่อนในทางที่ถูกต้องโดยเฉพาะเพื่อนต่างเพศ

ด้านการส่งต่อ ผู้ปกครองได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นของการยอมรับในการคัดกรองและการส่งต่อของครูที่ปรึกษา เมื่อแก้ด้วยตนเองไม่ได้ ก็จะส่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยแก้ไข เช่นครูฝ่ายปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ควบคุมความประพฤติ จะไม่ปล่อยให้ผู้เรียนเผชิญกับปัญหาคนเดียว เพราะอาจจะส่งผลให้เกิดปัญหาต่อสังคมได้

สรุป

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช อยู่ระดับมีส่วนร่วมมากและการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนจำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพและรายได้ ในภาพรวมพบว่าไม่มีความแตกต่างกัน เนื่องจากการที่ทางวิทยาลัยปฏิบัติตามนโยบายการจัดการศึกษาที่เน้นให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการการศึกษา โดยจัดให้มีการประชุมผู้ปกครองอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ทำให้ผู้ปกครองได้มีโอกาสพบครูที่ปรึกษาของผู้เรียนเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันในการร่วมมือกันดูแลผู้เรียน และมีการกำหนดให้ครู

ที่ปรึกษาได้ออกเยี่ยมบ้านผู้เรียน เพื่อให้ทราบลักษณะความเป็นอยู่ของผู้เรียนที่ปรึกษา เป็นข้อมูลในการคัดกรองความเสี่ยงของผู้เรียนเป็นรายบุคคล และเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล คือ ผู้ปกครองนักเรียนควรทำกิจกรรมร่วมกับนักเรียนเป็นการแสดงความรักความเอาใจใส่ ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรม อบรมสั่งสอนให้คำปรึกษา แก้ไขพฤติกรรม ให้ผู้เรียนสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน คือ ผู้ปกครองนักเรียนควรติดตามการมาเรียน การเข้าเรียนของนักเรียนจากครูที่ปรึกษาหรือครูผู้สอน
3. ด้านการส่งเสริมนักเรียน คือ ผู้ปกครองนักเรียนควรให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน เมื่อมีการจัดกิจกรรมทั้งในและนอกโรงเรียน
4. ด้านการป้องกันและการแก้ไขปัญหา คือ ผู้ปกครองนักเรียนควรสอดส่องดูแลและติดตามนักเรียนในการเดินทางไป-กลับและการเข้าชั้นเรียนของนักเรียน
5. ด้านการส่งต่อนักเรียน คือ กรณีนักเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียน ทางโรงเรียนควรแจ้งให้ผู้ปกครองทราบและครูที่ปรึกษาส่งต่อให้ครูประจำวิชา

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2551). คู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- งานทะเบียน วิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช. (2559). วิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช.
- ณัฐธิญา ใจสุทธิ. (2559). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านตรอกนอง (ประทีปวาริราษฎร์วิทยา) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.

- ประเสริฐ สอนจันทร์. (2553). การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รอชีตะ หะยะสาแม้ง. (2554). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านมะนังยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3. สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- สุรัชต์ ขาตะรักษ์. (2550). การดำเนินงานตามมาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

การดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน
เป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13*

THE PERFORMANCE OF THE SCHOOL ADMINISTRATORS IN
LEARNING-FOCUSED CHILD CENTERED APPROACH UNDER
THE OFFICE OF THE SECONDARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 13.

ยุทธพงศ์ รักษา

Yuttapong Raksa

อโนทัย ประสาน

Anotai Prasarn

สุภาพ เต็มรัตน์

Supap Temrat

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand.

E-mail: yuttapong2526@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต13 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต13 จำนวน 322 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นและวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างได้ดำเนินการทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีการ Scheffe's

* Received 2 May 2019; Revised 17 May 2019; Accepted 17 May 2019.

ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยภาพรวมการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก
2. ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามขนาดของโรงเรียนและประสบการณ์ในการสอน พบว่าโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การดำเนินงาน , การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ , ครูผู้สอน

Abstract

This research is aimed at to study and compare the operations of school administrators in managing student-centered learning Under the Office of Secondary Educational Service Area 13 under the Office of Secondary Educational Service Area 13, number 322. The sample size is determined by using the Creigy and Morgan tables. Acquired by stratified random sampling and simple random methods the tools used to collect data are questionnaires. The statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and one-way ANOVA. When differences were found, the tests were conducted. Double by Scheffe's method

The findings were as follows:

1. The operation of school administrators in learning management that focuses on learners is important. Overall, the operation is at a high level.
2. The results of comparison of school administrators' performance in learning-based learning management are important. According to the opinions of teachers Classified by school size and teaching experience found that the overall picture was significantly different at the level of .05

Keyword: Operations, Management of student-focused learning, Teachers

บทนำ

ในสถานการณ์ปัจจุบันของสังคมไทยที่มีกระแสการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วไม่ว่าจะเป็นความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีการสื่อสารคมนาคมการรับส่งข้อมูลและวิทยาการต่าง ๆ การแพร่ขยายของวัฒนธรรมข้ามชาติรวมถึงการแข่งขันกันอย่างรุนแรงทางเศรษฐกิจและการค้าในระดับโลกซึ่งเป็นระบบการค้าเสรีจากการที่ประเทศพัฒนาปัจจัยพื้นฐานด้านต่าง ๆ ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่จะรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจความสามารถที่จะแข่งขันในตลาดโลกความสามารถที่จะรับถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยีการพัฒนาความรู้ความสามารถ และทักษะของฝีมือแรงงานหรือการพัฒนาคนให้มีคุณภาพทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นล้วนแต่ส่งผลให้เกิดวิกฤตการณ์ขึ้นในสังคมอย่างรุนแรงทั้งทางเศรษฐกิจสังคมการเมืองวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมซึ่งสภาพการณ์ดังกล่าวทำให้สังคมไทยต้องหันมาทบทวนการจัดการศึกษากันใหม่ เพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเมืองของประเทศอย่างแท้จริงสามารถนำพาชาติบ้านเมืองรอดพ้นจากวิกฤตการณ์ที่รุนแรงไปสู่ความเจริญก้าวหน้าต่อไป (วัฒนาพร ระเบียบทุกข์, 2550)

การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้เป็นนโยบายทางการศึกษาซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายสาธารณะและถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของนโยบายการปฏิรูปการศึกษาซึ่งปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวดที่ 4 ว่าด้วยแนวทางการจัดการศึกษามาตรา 22 กล่าวว่าจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพและมาตรา 24 (2) ที่กล่าวว่าจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการฝึกทักษะกระบวนการคิดการจัดการการเผชิญสถานการณ์และประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 ว่าด้วยแนวทางการจัดการศึกษาระบุว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการศึกษาต้อง

ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพการปฏิรูปการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 ในหมวด 4 เป็นหัวใจของการปฏิรูปการเรียนรู้โดยมีสาระสำคัญ 3 ประการคือผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดและกระบวนการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ซึ่งการปฏิรูปการเรียนรู้เป็นยุทธศาสตร์สำคัญประการหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการที่ทุกส่วนราชการต้องร่วมมือกันดำเนินงานในการพัฒนาเด็กไทยให้เป็นผู้ที่รักการเรียนรู้โดยเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสามารถปรับตัวได้และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมซึ่งบุคคลที่เป็นกำลังสำคัญในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายคือครูและบุคลากรทางการศึกษาดังนั้นผู้บริหารครูผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจึงต้องดำเนินการในเรื่องนี้ให้ชัดเจนเพื่อหาคำตอบว่าการจัดการศึกษาจะดำเนินไปในทิศทางใด โดยเฉพาะเรื่องการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 และจำเป็นต้องทำความเข้าใจให้ตรงกัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) ดังนั้นหัวใจของการปฏิรูปการเรียนรู้คือปฏิรูปจากการยึดวิชาเป็นตัวตั้งมาเป็นยึดมนุษย์หรือผู้เรียนเป็นสำคัญการเรียนรู้ในสถานการณ์จริงกิจกรรมและการทำงานอันนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนครบทุกด้านทั้งทางกายทางจิตหรืออารมณ์ทางสังคมและทางสติปัญญาการศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่ง

การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคนอันเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าของสังคมให้มีคุณภาพและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามยุคสมัยการศึกษาจึงต้องเป็นพลวัตนั้นคือต้องปรับเปลี่ยนให้ทันและสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของประเทศชาติและสังคมโลกตลอดเวลา (วัฒนาพรระจับทุกซ์, 2550) อุดมการณ์สำคัญของการจัดการศึกษาคือการจัดการศึกษาตลอดชีวิตและสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้การศึกษาที่สร้างคุณภาพชีวิตและสังคมบูรณาการอย่างสมดุลระหว่างปัญญาธรรมคุณธรรมและวัฒนธรรมเป็นการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อให้คนไทยทั้งปวงมุ่งสร้างความรู้ความสามารถเพื่อการทำงานที่มีคุณภาพ โดยให้สังคมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้ได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียนและสามารถตรวจสอบได้อย่างมั่นใจว่าการศึกษาเป็นกระบวนการของการพัฒนาชีวิตและสังคมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนสามารถพึ่งตนเองและพึ่งกันเองได้และสามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ

(สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2549) สำคัญของการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญหรือผู้เรียนสำคัญที่สุดนี้ไม่ได้หมายความว่าครูจะลดบทบาทหรือลดความสำคัญลงแต่ประการใดครูยิ่งกลับมีบทบาทและความสำคัญมากขึ้นเพราะเป็นการเปลี่ยนจากการยึดวิชาเป็นตัวตั้งมาเป็นยึดมนุษย์หรือผู้เรียนเป็นตัวตั้งดังนั้นการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้นอกจากจะเปลี่ยนมุมมองของผู้เรียนแล้วเราจะต้องเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ด้วย เพราะการศึกษาในรูปแบบเดิมเป็นการสอนแบบครูบอกให้ท่องจำเด็กท่องจำแล้วก็ลืมแต่แนวคิดใหม่คือผู้เรียนเป็นสำคัญของการเรียนรู้สามารถรวบรวมความรู้ต่าง ๆ มาสะสมบูรณาการเข้าด้วยกันแล้วสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ทดลองใช้และนำไปใช้จนเกิดการค้นพบความรู้ด้วยตนเองโดยครูให้ความช่วยเหลือเฉพาะบางส่วนกิจกรรมการเรียนรู้กว่าร้อยละ 80 จึงเปลี่ยนมาเป็นของผู้เรียน (รุ่ง แก้วแดง, 2553)

Active learning เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสร้างสรรค์ทางปัญญา (Constructivism) ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ หรือสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นในตนเอง ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงผ่านสื่อหรือกิจกรรมการเรียนรู้ ที่มีครูผู้สอนเป็นผู้แนะนำ กระตุ้น หรืออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้น โดยกระบวนการคิดขั้นสูง กล่าวคือ ผู้เรียนมีการวิเคราะห์สังเคราะห์ และการประเมินค่าจากสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความหมายและนำไปใช้ในสถานการณ์อื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สถาพร พุทธิพิฏฐ, 2558) โดยลักษณะของการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning เป็นดังนี้ (ไชยยศ เรืองสุวรรณ, 2553)

การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่างๆมีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลายผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกายและสติปัญญาวิธีการเรียนรู้ความสนใจและความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะๆอย่างต่อเนื่องดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้นควรใช้รูปแบบและวิธีการที่หลากหลายเน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริงและการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนรู้การเรียนรู้คุณธรรมทั้งนี้ต้องพยายามนำกระบวนการจัดการกระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมกระบวนการคิด และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปสอดแทรกในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เนื้อหาและกระบวนการต่างๆข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวมการบูรณาการเป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกันการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญโดย

นำเอากระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกันหรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2549) จากบทสรุปรายงานการประเมินผลการดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษาที่พบว่าผู้บริหารและครูอาจารย์ส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับการขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการดำเนินงานโดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนสำคัญการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และปัญหาเกี่ยวกับการขาดเอกสารหรือสิ่งต่าง ๆ ที่ช่วยในการดำเนินงานตามลำดับ (สุวิมล ว่องวานิชและคณะ, 2550)

ปัจจุบันผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาการจัดการศึกษาซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในทุกภาคส่วน ได้จัดเวทีพบปะเสวนากันอย่างกว้างขวางเพื่อพิจารณากำหนดทิศทางของการจัดการศึกษาในอนาคตโดยเฉพาะการปฏิรูปการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งถือว่าเป็นธงนำหรือเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษาซึ่งทุกฝ่ายยังคงมีความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวแตกต่างกันไปประกอบกับผู้วิจัยมีความเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่องการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13 เพื่อให้ได้ข้อค้นพบสำหรับเป็นข้อมูลพื้นฐานของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้มีความสนใจสำหรับนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการวางแผนเพื่อปรับปรุงพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูและบุคลากรในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13
2. เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาและประสบการณ์ในการสอน

สมมติฐานของการวิจัย

ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดของสถานศึกษา และมีประสบการณ์ในการสอนต่างกันมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตในการศึกษา ดังนี้

ด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 5 ด้านได้แก่ 1) การวางแผนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) การพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) การประชาสัมพันธ์การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) การนิเทศภายใน กำกับติดตามผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 5) การประเมินผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 2,079 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางสำเร็จรูปของ เคริชชีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 322 คน ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นและการสุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ประสบการณ์การสอนและขนาดสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม และสร้างแบบสอบถามตามที่ได้ศึกษาแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อขอความเห็นในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามที่เขียนขึ้นในแบบสอบถามกับนิยามศัพท์ที่กำหนดไว้ (Index of item Objective Congruence: IOC) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 มาปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

3. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่คุณเชี่ยวชาญเสนอแนะ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มครูผู้สอนในโรงเรียนเสด็จวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 12 จำนวน 30 คน และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.97

4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1.1 Index of item Objective Congruence: IOC

1.2 α -Coefficient ของ Cronbach

2. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ความถี่

2.2 ร้อยละ

2.3 ค่าเฉลี่ย

2.4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2.5 การทดสอบค่าที

2.6 วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) และเปรียบเทียบรายคู่ตามวิธีการของ LSD (Least Significant Difference)

ผลการวิจัย

1. การดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวางแผนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.18$) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\bar{X} = 4.08$) ด้านการประเมินผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\bar{X} = 4.07$) ด้านการประชาสัมพันธ์การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\bar{X} = 4.05$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\bar{X} = 4.02$)

2. ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13

2.1 การดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการของ Scheffe's ในการทดสอบความแตกต่างรายคู่ ซึ่งผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่ พบว่า ทุกคู่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งครูผู้สอนในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ เห็นว่า การดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 มีระดับการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และครูผู้สอนในสถานศึกษาขนาดเล็ก เห็นว่า การดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 โดยรวมแตกต่างกันสถานศึกษาขนาดกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และครูผู้สอนในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษเห็นว่าการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 โดยรวมแตกต่างกันสถานศึกษาขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 การดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามประสบการณ์การสอนโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการวางแผนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการประชาสัมพันธ์การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการประเมินผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 ในครั้งนี้

ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และตำราทางวิชาการมาอภิปรายสนับสนุนประกอบผลการวิจัยของผู้วิจัย ดังนี้

1. การดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่าการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการวางแผนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการประเมินผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการประชาสัมพันธ์การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านการนิเทศภายใน กำกับติดตามผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามลำดับ

ทั้งนี้เนื่องจากการวางแผนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีบทบาทหน้าที่ร่วมกับครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วิเคราะห์ตรวจสอบ กำหนดเทคนิค มาตรการ รายละเอียด และจัดทำแผนงานโครงการ กำหนดวิธีดำเนินงานทั้งในด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม ด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้และด้านครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญประสบความสำเร็จ และการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีบทบาทหน้าที่ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้นปรับปรุงบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอนการปรับปรุงจัดหาผลิตสื่อวัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ให้เพียงพอการปรับเปลี่ยนทัศนคติการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น อบรมประชุมชี้แจงสัมมนาศึกษาดูงานเป็นต้นเพื่อให้การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีประสิทธิภาพ และการประชาสัมพันธ์การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีบทบาทหน้าที่ในการสร้างความรู้ความเข้าใจเผยแพร่ความรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนสื่อวัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้บรรยากาศและสภาพแวดล้อมตลอดจนบทบาทของครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้ผู้ปกครองและชุมชนได้ทราบและเข้าใจพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการจัดการ

เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการนิเทศภายในกำกับติดตามผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทหน้าที่ในการให้คำแนะนำช่วยเหลือให้คำปรึกษาอำนวยความสะดวกคอยเอาใจใส่สอดส่องดูแลให้กำลังใจแก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้สามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และวิธีการประเมินที่สอดคล้องตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือการประเมินผลตามสภาพที่แท้จริงได้แก่การสืบค้นซึ่งใช้วิธีถามจากครูและนักเรียนผู้ปกครองและชุมชนโดยตรงการสังเกตการวิเคราะห์การให้รายงานการสัมมนาการบันทึกการดูจากแฟ้มสะสมงานทั้งของครูและนักเรียนจึงสรุปได้ว่าการประเมินผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทหน้าที่ในการรวบรวมแสวงหาจัดเตรียมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนสื่อวัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้บรรยากาศและสภาพแวดล้อมรวมทั้งครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องด้วยวิธีการต่าง ๆ แล้วสรุปนำมาตัดสินใจปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับคุนยส์และดอน (Koontz, H. & Donnell, R. C., 1968) ได้กล่าวไว้ว่า การวางแผน คือการตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ทำอย่างไร ทำเมื่อไร และใครเป็นผู้ทำเป็นสะพานเชื่อมช่องว่างระหว่างปัจจุบันและอนาคตวอลท์แมน (Waltman, J.W., 1981) ให้ความหมายไว้ว่าการวางแผนคือความพยายามขององค์การในการกำหนดการจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมายการคาดคะเนถึงเงื่อนไขและทรัพยากรต่าง ๆ การพิจารณาทางเลือกเพื่อใช้ทรัพยากรและการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายส่วนคนเชวิช (Knezevich, 1984) ได้ให้ความหมายไว้ว่าเป็นการเตรียมการอย่างมีจุดมุ่งหมายในการไปสู่จุดหมายปลายทางของการตัดสินใจที่จะเป็นพื้นฐานของการดำเนินงานต่อไป และสอดคล้องกับคำกล่าวของเซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (Saylor Galen J. and Alexander, W.M., 1974) กล่าวว่าพัฒนาหลักสูตรหมายถึงการทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือการทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่รวมถึงการผลิตเอกสารต่าง ๆ สำหรับผู้เรียนด้วยซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการเรียนการสอนถ้าการพัฒนาไปใช้กับครูและบุคลากรหมายถึงกรรมวิธีในการเพิ่มสมรรถภาพในการทำงานของครูและบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถทักษะความชำนาญส่วนการพัฒนาด้านสื่ออุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ตลอดจนบรรยากาศและสภาพแวดล้อมก็มีลักษณะเช่นเดียวกันคือการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สิ่งดังกล่าวดีขึ้นเจริญขึ้นดังนั้นเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญประสบ

ความสำเร็จผู้บริหารโรงเรียนต้องเอาใจใส่กระตือรือร้นและส่งเสริมสนับสนุน และอุดมศักดิ์ เวชราภรณ์และคณะ ได้ให้คำนิยามของการประชาสัมพันธ์ไว้ว่าเป็นการติดต่อเผยแพร่ข่าวสาร ข้อมูลต่าง ๆ จากหน่วยงานหรือผู้บริหารไปยังกลุ่มชนหรือผู้เกี่ยวข้องด้วยการประชาสัมพันธ์ โดยตรงหรือการใช้สื่อต่าง ๆ (อุดมศักดิ์ เวชราภรณ์และคณะ, 2538) ส่วน อัมพร ศรีปลอด เปลี่ยว ได้กล่าวว่าการประชาสัมพันธ์โรงเรียนคือการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มบุคคล ซึ่งมีหน้าที่อยู่ในโรงเรียนกับกลุ่มชนที่โรงเรียนตั้งอยู่หรือกับผู้ปกครองรวมทั้งองค์กรหรือบุคคลภายนอกที่มีส่วนสัมพันธ์กับโรงเรียนที่โรงเรียนจะต้องรับใช้หรือให้บริการดำเนินงาน อย่างมีแบบแผนต่อเนื่องและเป็นกระบวนการไม่ตรีสัมพันธ์ (อัมพรศรี ปลอดเปลี่ยว, 2543) ซึ่ง การที่โรงเรียนจะได้รับความร่วมมือส่งเสริมสนับสนุนจากทุกฝ่ายได้นั้นผู้บริหารโรงเรียนต้อง ประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ความเข้าใจและนิกร เพ็ญเวียง ได้กล่าวว่าการนิเทศภายในเป็น กิจกรรมที่ผู้บริหารหรือบุคลากรในโรงเรียนร่วมมือร่วมใจกันปรับปรุงและพัฒนากระบวนการ เรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ (นิกร เพ็ญเวียง, 2538) ส่วนคลิกแมน ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นความคิดเกี่ยวกับเรื่องของงาน (Tasks) และกิจกรรมที่ทำร่วมกันของผู้บริหารและครู รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนการกำกับติดตามผลเป็นการคอยติดตาม ตรวจสอบว่าผู้บริหารได้ปฏิบัติงานตามขั้นตอนหรือตามแผนงานโครงการหรือไม่ งานมีความก้าวหน้าหรือมีปัญหาอะไร (อิสระ เสียงเพราะดี และธวัชชัย พิกุลแก้ว, 2541)การนิเทศภายในกำกับติดตามผลเป็นหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการ เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งถือว่าเป็นเรื่องใหม่เป็นความเปลี่ยนแปลงแนวทางการ จัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นใหม่โดยมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 และที่ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 คอยกำกับเป็นเรื่องที่ผู้บริหาร โรงเรียนมีอาจหลีกเลี่ยงได้จะต้องคอยเอาใจใส่ส่งเสริมสนับสนุนทั้งด้วยตนเองและมอบหมาย ให้ผู้อื่นดำเนินการอย่างจริงจัง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) ซึ่งการนิเทศภายในกำกับติดตาม ผลผู้บริหารโรงเรียนสามารถใช้เทคนิควิธีต่าง ๆ ดังที่ (นิกร เพ็ญเวียง, 2538) ได้เสนอไว้ว่าการ นิเทศภายในตามยุทธวิธีกำหนดไว้ 8 วิธีคือวิธีการประชุมการนำศึกษาดูงานการให้การศึกษ จากตำราการสนทนาวิชาการการบริการเอกสารการให้คำปรึกษาหารือการสาธิตการสอนและ การสังเกตการสอนส่วนอิสระ เสียงเพราะดีและธวัชชัย พิกุลแก้ว ได้รวบรวมแนวทางติดตามผล ของผู้บริหารโรงเรียนไว้หลายวิธีคือการสัมภาษณ์ การสังเกตการพูดคุยสนทนากการใช้

แบบสอบถามการตรวจงานการกำหนดมาตรฐานของงาน (อิสระ เสียงเพราะดี และธวัชชัย พิกุลแก้ว, 2541) ส่วนวัฒนาพร ระบุทุกซ์ ได้เสนอว่าผู้บริหารโรงเรียนควรตั้งคณะกรรมการเพื่อคอยให้คำปรึกษาอำนวยความสะดวกให้การช่วยเหลือให้กำลังใจแก่ครูเพื่อให้เกิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญประสบความสำเร็จ (วัฒนาพร ระบุทุกซ์, 2550) และการประเมินผลเป็นบทบาทหน้าที่อย่างหนึ่งของผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องดำเนินการเพื่อทราบผลการดำเนินงานที่ผ่านมาได้มีผู้ให้ความหมายของการประเมินผลไว้ต่าง ๆ กันเช่น ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ ได้ให้ความหมายไว้ว่าการประเมินผลเป็นกระบวนการแสวงหารวบรวมและจัดเตรียมข้อมูลสารสนเทศที่มีประโยชน์มาใช้ในการพิจารณาตัดสินใจหาทางเลือกต่าง ๆ (ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ, 2551) อิสระ เสียงเพราะดีและธวัชชัย พิกุลแก้ว ได้สรุปความหมายของการประเมินผลว่าการประเมินผลคือการวางแผนล่วงหน้าอย่างเป็นระบบเป็นการเปรียบเทียบผลงานที่ทำกับมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือคาดหวังไว้หรือเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของการทำงานนั้น ๆ แล้วตัดสินว่าเป็นที่พอใจหรือไม่ดีหรือไม่ดีอย่างไรส่วนสำนักงานทดสอบการศึกษากกรมวิชาการ ได้ให้ความหมายว่าการประเมินผลหมายถึงการสรุปอย่างเป็นระบบต่อผลลัพธ์ที่เกิดจากโครงการทั้งทางตรงและทางอ้อมทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจโดยเปรียบกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ว่าเกิดขึ้นจริงหรือไม่มีประโยชน์หรือไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้างมีคุณภาพหรือประสิทธิภาพหรือไม่ (อิสระ เสียงเพราะดี และธวัชชัย พิกุลแก้ว, 2541) ซึ่งการประเมินผลดังกล่าวเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่น่าสนใจในการประเมินผลการดำเนินงานแต่แนวทางการประเมินผลที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะใช้การประเมินผลแนวใหม่ซึ่งเชื่อว่าสามารถที่จะวัดและประเมินผลความสามารถของผู้ทำงานหรือผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกว่าวิธีเดิม ๆ มีหลายแนวทางเช่นการประเมินผลจากสภาพจริง (Authentic assessment) ซึ่งจะมุ่งเน้นการประเมินภาคปฏิบัติของผู้เรียนตัวอย่างหนึ่งของการประเมินผลที่ชัดเจนและยอมรับกันแพร่หลายคือการประเมินจากแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio assessment) (วัฒนาพร ระบุทุกซ์, 2550)

2. ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามผลการวิจัย ดังนี้

2.1 ผู้ที่มีขนาดของสถานศึกษาขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ และใหญ่พิเศษ มีการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 โดยรวมมีความแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาารายด้านพบว่าด้านการวางแผนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการประชาสัมพันธ์การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านการประเมินผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่พิเศษ มีระดับการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก มีระดับการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสูงกว่าโรงเรียนขนาดกลาง สอดคล้องกับสุวัฒน์ บัวจันทร์ (สุวัฒน์ บัวจันทร์, 2549) ได้ศึกษาบทบาทผู้บริหารต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 พบว่าผู้บริหารที่มีอายุแตกต่างกันมีบทบาทต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันมีบทบาทต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไม่แตกต่างกันและเมื่อขนาดของสถานศึกษาแตกต่างกันผู้บริหารมีบทบาทต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงนำไปทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กมีบทบาทต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแตกต่างกันกับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลางและผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลางมีบทบาทต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไม่แตกต่างกันกับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่

2.2 ผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอนต่ำกว่า 10 ปี 10 – 20 ปี และ 20 ปีขึ้นไป มีการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 โดยรวมมีความแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาารายด้านพบว่าด้านการวางแผนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการประชาสัมพันธ์การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านการประเมินผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีประสบการณ์ 10 – 20 ปี มีระดับการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้อที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสูงกว่าผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอนต่ำกว่า 10 ปี สอดคล้องกับปิยวรรณ เพชรภา (ปิยวรรณ เพชรภา, 2551) ได้ศึกษาการบริหารจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 4 ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของข้าราชการครูเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 อันดับแรกคือด้านการวางแผน รองลงมาได้แก่ด้านการจัดการและด้านการนำ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านการควบคุมผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครูเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 4 จำแนกตามวิทยฐานะโดยภาพรวมพบ ว่าข้าราชการครูที่มีวิทยฐานะและไม่มีวิทยฐานะมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครูเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 4 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานโดยภาพรวมพบว่าข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 20 ปีและ 20 ปีขึ้นไปมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 20 ปีขึ้นไปมีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสูงกว่าข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 20 ปี ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครูเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 4 จำแนกตามขนาดโรงเรียนโดยภาพรวมพบว่าข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

สรุป

การดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกรายด้านพบว่ามีการวางแผนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ การพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การประเมินผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การประชาสัมพันธ์การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

เพื่อให้การดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13 ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.1 จากผลวิจัยพบว่า การดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า การดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยการวางแผนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ การพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการประเมินผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการประชาสัมพันธ์การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด จากผลการวิจัยที่ได้ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต13 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้มีการกระตุ้น ส่งเสริม พัฒนา ให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูได้มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพราะมีคะแนนต่ำกว่าด้านอื่น ๆ

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต13 ควรจัดประชุมสัมมนาเรื่อง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อพัฒนาผู้บริหารและครูให้มีความรู้ความเข้าใจและ

ทักษะเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นจะส่งผลให้ผู้บริหารและครูผู้สอนปรับเปลี่ยนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของตนเองให้ดียิ่งขึ้นและส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นตามไปด้วย

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในสถานศึกษาควรให้การส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม ควรที่จะส่งเสริมให้มีการนิเทศภายใน กำกับ ติดตาม ผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องเพื่อให้โรงเรียนมีคุณภาพ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2549). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: ขาวฟ้า.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2553). เทคโนโลยีการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

นิกร เพ็ญเวียง. (2538). การนิเทศภายในกับประสิทธิภาพการเรียนการสอนในโรงเรียน. สารพัฒนาหลักสูตร.

ปิยวรรณ เพชรภา. (2551). การบริหารการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4.

วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

ไพโรจน์ กลั่นกุลหาบ. (2551). การนิเทศการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

รุ่ง แก้วแดง. (2553). ปฏิวัติการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: มติชน.

- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2550). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพมหานคร: ตันอ้อ.
- สภาพร พุทธิพิฏล. (2558). การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนุสสรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2549). มาตรฐานการศึกษาตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การพิจารณาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: สมศ.
- สุวัฒน์ บัวจันทร์. (2549). บทบาทผู้บริหารต่อการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญใน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหา บัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สุวิมล ว่องวานิชและคณะ. (2550). วารสารวิชาการรายงานการประเมินผลการดำเนินงานการ ปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์.
- อัปษรศรี พลอดเปลี่ยว. (2543). การประชาสัมพันธ์โรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย รามคำแหง.
- อิสระ เสียงเพราะดี และธวัชชัย พิภูลแก้ว. (2541). คู่มือสอบบรรจุเลื่อนตำแหน่ง ปรับตำแหน่ง และปฏิบัติราชการ. กรุงเทพมหานคร: ธนพรการพิมพ์.
- อุดมศักดิ์ เวชราภรณ์และคณะ. (2538). การประชาสัมพันธ์ Basic Principle and Practices. กรุงเทพมหานคร: พิธิษฐ์การพิมพ์.
- Knezevich. (1984). Administration of Public Education. New York: Harper and Row.
- Koontz, H. & Donnell, R. C. . (1968). Principles of Management. New York: McGraw-Hill.
- Saylor Galen J. and Alexander, W.M. (1974). Planing Curriculum for Schools. New York: Holt Rinchart and Winston.
- Waltman, J.W. (1981). Politics and Planning in American School Districts Who, What, How, . The Southern Journal of Educational Research.

ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยของคดีความผิดตามกฎหมาย
พิเศษด้านความมั่นคงในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา*
PROBLEM ABOUT RIGHTS OF SUSPECT IN SPECIAL SECURITY LAWS
CASE TO ACCESS THE CRIMINAL PROCEDURE DUE PROCESS
OF LAW.

ฉัตรตมาศ วิเศษสินธุ์

Chattamat Wisetsin

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Suratthani Rajabhat University, Thailand.

E-mail: yayachattamat@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยซึ่งกระทำความผิดตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงที่ยังไม่มีสิทธิเทียบเท่าสิทธิของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยและต่างประเทศ 3) เพื่อเปรียบเทียบและวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาสิทธิของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและสิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยซึ่งกระทำความผิดตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยและต่างประเทศ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ที่ใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง

ผลการศึกษาพบว่า

สิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงยังไม่เทียบเท่าสิทธิของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้แก่ สิทธิที่จะถูก

* Received 10 May 2019; Revised 13 May 2019; Accepted 13 May 2019.

สันนิษฐานว่าบุคคลบริสุทธิ์เกินกว่าจะได้รับการพิสูจน์โดยปราศจากข้อสงสัยว่ามีความผิด สิทธิที่จะได้รับรู้ในข้อหาและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด สิทธิตามหลักการได้รับการแจ้งเตือน (Miranda Warning) และสิทธิที่จะไม่ให้การ (Right to Silence) สิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยกับการช่วยเหลือทางกฎหมายและการพบผู้ที่ตนไว้วางใจ สิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยเด็กหรือเยาวชน และสิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยผู้หญิง จากการศึกษาความแตกต่างเรื่องสิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยและสิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของต่างประเทศก็พบว่า แนวทางในการปฏิบัติต่อบุคคลผู้ต้องสงสัยในกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของต่างประเทศส่วนใหญ่ กลับมีความสอดคล้องกับสิทธิของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยทุกประเด็น รวมทั้งมีการรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพเป็นหลักแต่จะมีข้อยกเว้นหรือเงื่อนไขในการจำกัดสิทธิไว้ในกรณีจำเป็นต้องปกป้องเพื่อส่วนรวม และมีโทษสำหรับเจ้าหน้าที่หากกระทำการโดยมิชอบด้วยกฎหมาย รวมถึงความแตกต่างเรื่องสิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยผู้หญิงที่ไม่มีกำหนดไว้เท่า่นั้น ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะพบว่าควรนำผลจากการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องต่อไป

คำสำคัญ : กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง, กระบวนการยุติธรรม, สิทธิของผู้ต้องหา, บุคคลผู้ต้องสงสัย

Abstract

This research aims to 1) study and analyze the rights of suspect in the special security laws case which is not equal to the rights of suspect under the Code of Criminal Procedure, 2) study and analyze the differences of the rights of suspect in special security laws case in Thailand and the rights of suspect in special security laws case in foreign countries and 3) compare and investigate the problems and solutions about the rights of suspect under the Code of Criminal Procedure and the rights of suspect in the special security laws in Thailand and foreign countries. This study adopted the Qualitative Research method including

the document analysis and In-depth Interview of concerning people in the area governed by the special security laws.

The results of research were found as follows;

The suspect in the special security laws case failed to obtain the right equal to a suspect under the Code of Criminal Procedure, namely the right to be presumed innocent until proved guilty undoubtedly, the right to be aware of accusation and fact about offence, the right in Miranda Warning, the right to silence, the right to counsel or having trusted person, the right of child or youth suspect and the right of female suspect. According to the comparative study of the rights of suspect in special security laws case in Thailand and the rights of suspect in special security laws case in foreign countries, it found that most treatments towards suspect in foreign special security laws accorded with the rights of suspect under the Code of Criminal Procedure in all aspects. The rights and freedoms of suspect in foreign countries were secured principally except certain exceptions and conditions to restrict their rights for public protection. Competent Official who committed the offence faced specific penalty. Differently, these foreign countries failed to establish the rights of female suspect. The result suggested that the research results should be adopted in the amendment of the special security laws and relevant laws

Keyword: Special Security Laws, Due Process of Law, Right of Suspect, Suspect

บทนำ

เมื่อกล่าวถึงคำว่า “การก่อความไม่สงบ” คนส่วนใหญ่มักจะพุ่งเป้าไปที่ปัญหาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย แต่ตามข้อเท็จจริงแล้วยังมีการก่อความไม่สงบจากสาเหตุอื่น เช่น การลอบวางระเบิดที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าในวันครบรอบ 3 ปี การเข้ามาบริหารประเทศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่อาจมีนัยยะทางการเมือง หรือแม้แต่ในจังหวัด

สุราษฎร์ธานีก็มีการวางระเบิดใกล้สถานที่ราชการสำคัญในวันแม่แห่งชาติ พ.ศ. 2559 และที่ จอดรถศูนย์การค้าในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ไม่ว่าจะเป็นการก่อความไม่สงบจะมาจากสาเหตุใด แต่ผลของการก่อความไม่สงบนั้นย่อมนำมาซึ่งผลร้ายต่อสังคม

เมื่อมีสถานการณ์ที่ไม่ปกติรัฐที่มีหน้าที่ดูแลความปลอดภัยของประชาชนจึงมีอำนาจที่จะออกกฎหมายเพื่อเข้าควบคุมสถานการณ์ไม่ให้เกิดความเสียหายมากกว่าเดิม กฎหมายที่รัฐออกมาเพื่อเข้าควบคุมสถานการณ์ความไม่สงบของไทยเรียกว่า “กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง” ซึ่งปัจจุบันประกอบไปด้วย พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 รวมถึง กฎ ระเบียบคำสั่ง ที่ออกภายใต้กฎหมายทั้ง 3 ฉบับ ดังกล่าว

สาระสำคัญของกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงจะมีการให้อำนาจเจ้าหน้าที่จับกุมควบคุมตัว ตรวจค้น บุคคลที่เป็นเพียงผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดเพื่อยับยั้งเหตุการณ์ความไม่สงบ ในบทความนี้จะเรียกบุคคลผู้ต้องสงสัยในกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงว่า “บุคคลผู้ต้องสงสัย” ซึ่งบุคคลเหล่านี้ยังไม่ใช่ “ผู้ต้องหา” (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2551) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเนื่องจากยังมิได้ถูกจับกุมโดยชอบด้วยกฎหมาย จึงยังไม่มีฐานะเป็น “ผู้ต้องหา” และไม่มีสิทธิของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น สิทธิในการพบทนายความ สิทธิที่จะไม่ให้การใด ๆ ในชั้นที่ถูกควบคุม ทั้งที่บุคคลผู้ต้องสงสัยดังกล่าวยังเป็นเพียงผู้ต้องสงสัยเท่านั้น แต่กลับมีสิทธิไม่เทียบเท่าหรือน้อยกว่าผู้ต้องหา ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติว่า “ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” (คณิต ณ นคร, 2555) ผู้เขียนจึงได้ทำการศึกษาว่า บุคคลผู้ต้องสงสัยในความผิดตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง มีสิทธิที่ยังไม่เทียบเท่าหรือน้อยกว่าสิทธิของผู้ต้องหาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอย่างไร ซึ่งก่อนจะศึกษาเรื่องสิทธิของผู้ต้องหานั้น ควรต้องมีการทำความเข้าใจเรื่องความหมายของนัยต่าง ๆ ของคำว่า “สิทธิ” เสียก่อนจึงจะเกิดความเข้าใจในที่มาแห่งสิทธิ นอกจากคำว่าสิทธิในบริบทของ “สิทธิเสรีภาพ” (Rights and Liberties) หมายความว่า สิทธิที่มีการบัญญัติรับรองไว้ในกฎหมายของแต่ละรัฐว่า ประชาชนจะมีสิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับบริบทสังคมของประเทศนั้น ๆ นอกจากนี้ สิทธิ (Rights) ยังหมายความว่า อำนาจหรือผลประโยชน์ที่ได้รับจาก

การรับรองและคุ้มครองตามกฎหมาย หรืออำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่นซึ่งก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นด้วย โดยบุคคลนั้นอาจเป็น ประชาชน รัฐ หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ได้ ส่วนเสรีภาพ (Liberty) นั้นคือ ภาวะที่มนุษย์ไม่อยู่ภายใต้การคุ้มครองของผู้อื่น (เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, 2547) มีอิสระที่จะกระทำการหรืองดเว้นกระทำการ เช่น เสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร เสรีภาพในการเดินทาง เป็นต้น

ทั้งนี้ผู้เขียนได้มีการศึกษาเปรียบเทียบ เรื่อง สิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยในความผิดตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยและต่างประเทศ กล่าวคือ สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สหราชอาณาจักรอังกฤษ และสาธารณรัฐฝรั่งเศส เนื่องจากต้องการศึกษาว่าประเทศที่ยังมีการก่อความไม่สงบเกิดขึ้นทั้งจากภายในและภายนอกในช่วงระยะเวลาเดียวกันกับประเทศไทยว่าคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยในกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงอย่างไร ตลอดจนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ที่มีการใช้กฎหมายพิเศษเหล่านี้เพื่อนำไปสู่การแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้เกิดความเป็นธรรมมากขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยซึ่งกระทำความผิดตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงที่ยังไม่มีสิทธิเทียบเท่าสิทธิของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อเปรียบเทียบและวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาสิทธิของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและสิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยซึ่งกระทำความผิดตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยและต่างประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) โดยดำเนินการศึกษารวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยของคดีความผิดตามกฎหมาย

พิเศษด้านความมั่นคงในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่ว่าจะเป็นกฎหมาย ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสาร ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต การประชุมและการสัมมนา โดยการดำเนินการศึกษาเรื่องสิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยของคดีความผิดตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงเปรียบเทียบกับสิทธิของผู้ต้องหาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และมีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ที่ใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงและได้มีการแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง รวมถึงหาแนวทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาเปรียบเทียบสิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยของคดีความผิดตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทย เปรียบเทียบกับต่างประเทศ คือ สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สหราชอาณาจักรอังกฤษ และสาธารณรัฐฝรั่งเศส เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขเรื่องสิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยของคดีความผิดตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทย

ผลการวิจัย

1. สิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงที่ยังไม่มีสิทธิเทียบเท่าสิทธิของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีดังนี้ บุคคลผู้ต้องสงสัยตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงยังไม่มีสิทธิที่จะได้รับรู้ในข้อหาและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด ไม่มีสิทธิได้รับการแจ้งเตือน (Miranda Warning) ไม่มีสิทธิที่จะไม่ให้การ (Right to Silence) ไม่มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมาย อีกทั้งไม่มีสิทธิเทียบเท่าสิทธิของผู้ต้องหาเด็กหรือเยาวชนและผู้ต้องหาหญิง
2. ความแตกต่างระหว่างสิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยและต่างประเทศ มีดังนี้ สิทธิที่จะถูกสันนิษฐานว่าบุคคลบริสุทธิ์จนกว่าจะได้รับการพิสูจน์โดยปราศจากข้อสงสัยว่ามีความผิด สิทธิที่จะได้รับรู้ในข้อหาและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด สิทธิที่จะให้การโดยสมัครใจ ปราศจากการข่มขู่ หลอกลวง หรือจู่ใจ สิทธิตามหลักการได้รับการแจ้งเตือน (Miranda Warning) สิทธิที่จะไม่ให้การ (Right to Silence) สิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยกับการช่วยเหลือทางกฎหมายและการพบผู้ที่ตนไว้วางใจ สิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยเด็กหรือเยาวชน สิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยผู้หญิง และสิทธิในการรักษาพยาบาลเมื่อบุคคลผู้ต้องสงสัยบาดเจ็บ

3. เปรียบเทียบและวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาสิทธิของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและสิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยและต่างประเทศ เฉพาะประเด็นที่บุคคลผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงยังไม่มีสิทธิเทียบเท่าสิทธิของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีดังนี้

3.1 กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยมิได้กำหนดให้แจ้งข้อหาและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดกับบุคคลผู้ต้องสงสัยแต่กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สหราชอาณาจักรอังกฤษ และสาธารณรัฐฝรั่งเศส ได้ให้สิทธิที่จะได้รับรู้ในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดกับบุคคลผู้ต้องสงสัยเป็นพื้นฐาน

3.2 กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยมิได้กำหนดให้บุคคลผู้ต้องสงสัยมีสิทธิที่จะเงียบหรือไม่ให้การใด ๆ แต่กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของสาธารณรัฐฝรั่งเศส สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ และสหราชอาณาจักรอังกฤษได้กำหนดให้แจ้งสิทธิที่จะเงียบหรือไม่ให้การใด ๆ ไว้

3.3 กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยมิได้กำหนดอย่างชัดเจนให้บุคคลผู้ต้องสงสัยมีสิทธิได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมายหรือการพบผู้ที่ตนไว้วางใจแต่กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สหราชอาณาจักรอังกฤษ และสาธารณรัฐฝรั่งเศสให้บุคคลผู้ต้องสงสัยมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายและการพบผู้ที่ตนไว้วางใจ

3.4 กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยกำหนดให้บุคคลผู้ต้องสงสัยที่เป็นเด็กหรือเยาวชนมีสิทธิมากกว่าผู้ใหญ่เพียงประการเดียว คือ การแยกผู้ต้องสงสัยที่เป็นเด็กและเยาวชนกับผู้ใหญ่ไว้ต่างหากจากกัน กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของสหราชอาณาจักรอังกฤษให้สิทธิเพิ่มขึ้นได้แก่ เมื่อมีการควบคุมตัวเด็กต้องแจ้งการถูกควบคุม รวมถึงเหตุผล และสถานที่ควบคุมตัวให้ผู้ปกครองทราบ กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของสาธารณรัฐฝรั่งเศสให้สิทธิว่าให้ใช้กระบวนการพิจารณาสำหรับเด็ก และจำกัดระยะเวลาการควบคุมตัว ส่วนกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์มิได้กำหนดเกี่ยวกับเรื่องการควบคุมตัวเด็กไว้

3.5 กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยกำหนดให้การควบคุมตัวบุคคลผู้ต้องสงสัยที่เป็นผู้หญิงต้องแยกบุคคลผู้ต้องสงสัยผู้หญิงไว้อย่างเป็นสัดส่วน และยังห้ามมิให้

เรียกบุคคลผู้ต้องสงสัยหุ้ญนั้นมาในเวลากลางคืนหรือมาอยู่ในที่ลับ กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของสหราชอาณาจักรอังกฤษได้กำหนดไว้ในทำนองเดียวกับประเทศไทย แต่สาธารณรัฐฟิลิปปินส์และสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นไม่ได้กำหนดวิธีการสำหรับผู้หุ้ญใด ๆ ไว้

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์สิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงที่ยังไม่มีสิทธิเทียบเท่าสิทธิของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

สิทธิของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและสิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงมีความแตกต่างกันใน 5 ประเด็นดังต่อไปนี้

1.1 ผู้ต้องหาจะมีสิทธิได้รับรู้ในข้อหาและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด (คณะ ฎาไขย, 2551) เมื่อถูกพบตัวก่อนมีการสอบถามปากคำใด ๆ แต่บุคคลผู้ต้องสงสัย ไม่มีกฎหมายหรือกฎระเบียบใดที่กำหนดให้ต้องแจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่จะแจ้งข้อเท็จจริงให้บุคคลผู้ถูกกล่าวหาทราบ แต่ก็ได้กำหนดลงในกฎหมายจึงถือว่ายังไม่มีหลักประกันสิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยในเรื่องนี้

1.2 ผู้ต้องหาจะมีสิทธิได้รับการแจ้งเตือนสองประการ คือ ประการแรก ได้รับแจ้งสิทธิที่จะไม่พูด (Right to Silence) หรือไม่ให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง และประการที่สอง ได้รับแจ้งสิทธิที่จะมีที่ปรึกษากฎหมายหรือทนายความ แต่บุคคลผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงไม่มีกฎหมายหรือกฎระเบียบใดที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งสิทธิทั้งสองประการแก่บุคคลผู้ต้องสงสัย นอกจากนี้ทั้งสิทธิที่จะไม่พูดและสิทธิการมีทนายความก็ไม่ได้มีการรับรองไว้ในกฎหมายหมายอย่างชัดเจนอีกด้วย

1.3 ผู้ต้องหาจะมีสิทธิได้พบผู้ที่ตนไว้วางใจและได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมาย (ณรงค์ ใจหาญ, 2556) โดยเฉพาะในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือคดีที่มีโทษจำคุกและหากผู้ต้องหาต้องการทนายความ รัฐต้องจัดหาทนายความให้ โดยสามารถปรึกษาทนายความเป็นการส่วนตัว ส่วนบุคคลผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงไม่มีกฎหมายกำหนดให้สิทธิได้พบทนายความเป็นการส่วนตัวได้ นอกจากนี้ผู้ที่จะเข้าเยี่ยมบุคคลผู้

ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงได้นั้นจะต้องเป็นญาติ หากมิใช่ญาติต้องขออนุญาตเป็นการเฉพาะราย และไม่ว่าจะเป็นญาติหรือไม่ ก็ไม่มีสิทธิที่จะพูดคุยกันเป็นการส่วนตัวได้

1.4 ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กจะมีสิทธิถูกสอบถามต่อหน้าสหวิชาชีพเพื่อคุ้มครองเด็ก มีการจัดหาทนายความให้และหากถูกควบคุมตัวก็ต้องแยกกับผู้ใหญ่ แต่สิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยที่เป็นเด็กมีเพียงแต่สิทธิถูกควบคุมตัวที่ต้องแยกกับผู้ใหญ่เท่านั้น

1.5 ผู้ต้องหาผู้ต้องหาต้องถูกตรวจตัวค้นตัวโดยเพศเดียวกันและขอให้มีบุคคลอื่นมาอยู่ด้วยในขณะตรวจ ในกรณีที่ถูกรับหรือควบคุมตัวต้องมีการแยกระหว่างหญิงชาย ส่วนในกรณีเรียกตัว ห้ามมิให้เรียกผู้ต้องหาในตอนกลางคืน แต่สิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยผู้ต้องหาเพียงสิทธิที่จะถูกรับหรือควบคุมตัวแยกระหว่างหญิงชายและห้ามมิให้เรียกผู้ต้องหาในตอนกลางคืนเท่านั้น ไม่มีกฎหมายกำหนดให้ผู้ต้องหาต้องถูกตรวจตัวค้นตัวโดยเพศเดียวกันและขอให้บุคคลอื่นมาอยู่ด้วยในขณะตรวจ (จรัญ ภักดีธนากุล, 2553)

2. ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยและต่างประเทศ

2.1 สิทธิที่จะถูกสันนิษฐานว่าบุคคลบริสุทธิ์จนกว่าจะได้รับการพิสูจน์โดยปราศข้อสงสัยว่ามีความผิดนั้น ไม่ได้ถูกกำหนดรับรองไว้ในกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงทั้งของประเทศไทย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหราชอาณาจักรอังกฤษ

2.2 กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยเป็นประเทศเดียวที่ไม่มีการกำหนดให้แจ้งข้อหาและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงให้แก่บุคคลผู้ต้องสงสัยทราบ โดยกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงกำหนดแต่เพียงให้พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแจ้งให้บุคคลผู้ต้องสงสัยทราบว่าถูกเรียกตัวมาโดยมีสถานะเป็นบุคคลผู้ต้องสงสัย มิใช่ผู้ต้องหา ในขณะที่กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงในสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สหราชอาณาจักรอังกฤษ และสาธารณรัฐฝรั่งเศส ทุกประเทศมีการกำหนดให้แจ้งสาเหตุและข้อเท็จจริงในการจับกุม

2.3 สิทธิที่จะให้การโดยสมัครใจ ปราศจากการข่มขู่ หลอกลวง หรือจู่ใจ กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยและสาธารณรัฐฟิลิปปินส์มีการกำหนดรับรองสิทธินี้ไว้

อย่างชัดเจน ขณะที่กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของสหราชอาณาจักรอังกฤษและสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีได้กำหนดรับรองไว้อย่างชัดเจน

2.4 ในเรื่องของสิทธิตามหลักการได้รับการแจ้งเตือน (Miranda Warning) และสิทธิที่จะไม่ให้การ (Right to Silence) กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยไม่ได้กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้จับกุมหรือผู้ที่ทำหน้าที่สอบสวนแจ้งเตือนสิทธิใด ๆ ต่างกับกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ที่กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้จับกุมหรือผู้ที่ทำหน้าที่สอบสวนแจ้งเตือนสิทธิทั้งสองเรื่อง กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของสหราชอาณาจักรอังกฤษ จะมีการแจ้งสิทธิเฉพาะการเตือนว่า “บุคคลผู้ต้องสงสัยมีสิทธิที่จะไม่ให้การ คำให้การจะถูกใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้” (Right to Silence) เท่านั้น โดยไม่มีการแจ้งเตือนบุคคลผู้ต้องสงสัยถึงสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความ (Miranda Warning) และกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีเพียงแจ้งสิทธิเรื่องทนายความ แต่ไม่มีการแจ้งสิทธิ Right to Silence

2.5 สิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยกับการช่วยเหลือทางกฎหมายในกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยมีได้กำหนดอย่างชัดเจน ในขณะที่กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สหราชอาณาจักรอังกฤษ และสาธารณรัฐฝรั่งเศส ล้วนกำหนดว่าบุคคลผู้ต้องสงสัยมีสิทธิได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมาย

2.6 กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของสหราชอาณาจักรอังกฤษได้ให้สิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยที่เป็นเด็กไว้มากที่สุด กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของสาธารณรัฐฝรั่งเศสจะจำกัดระยะเวลาการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยที่เป็นเยาวชนไว้ตามอายุ ขณะที่กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยกำหนดเพียงหากมีการคุมขังบุคคลผู้ต้องสงสัยที่เป็นเด็กจะต้องแยกกับบุคคลผู้ต้องสงสัยที่เป็นผู้บรรลุนิติภาวะอย่างเป็นทางการเป็นสัดส่วน แต่กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ไม่ได้มีการกำหนดถึงบุคคลผู้ต้องสงสัยที่เป็นเด็กไว้เป็นการเฉพาะ

2.7 กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของสหราชอาณาจักรอังกฤษได้ให้สิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยที่เป็นผู้หญิงไว้มากที่สุด กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยกำหนดเพียงหากมีการคุมขังบุคคลผู้ต้องสงสัยที่เป็นผู้หญิงให้มีการแยกออกจากบุคคลผู้ต้องสงสัยที่เป็นผู้ชายอย่างเป็นทางการเป็นสัดส่วน กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ไม่มี

การกำหนดถึงเรื่องนี้ไว้เป็นการเฉพาะ และสาธารณรัฐฝรั่งเศสก็ได้บัญญัติเรื่องการปฏิบัติต่อผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดอาญาพิเศษไว้เป็นการเฉพาะเช่นกัน

2.8 กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ไม่ได้กำหนดเรื่องการเข้ารักษาพยาบาลไว้ ในขณะที่กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทย สหราชอาณาจักรอังกฤษ และสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีการกำหนดไว้อย่างชัดเจน

3. ผลการเปรียบเทียบและวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาลิทธิของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและสิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยและต่างประเทศ เฉพาะประเด็นที่บุคคลผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงยังไม่มีสิทธิเทียบเท่าสิทธิของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

จากสมมติฐานของวิจัยที่ว่า “บุคคลผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงยังไม่มีสิทธิเทียบเท่าสิทธิของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งที่บุคคลผู้ต้องสงสัยและผู้ต้องหาก็กังมีได้อยู่ในฐานะจำเลยหรือแม้แต่ผู้กระทำความผิดเช่นเดียวกันซึ่งไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและหลักการสากลจึงก่อให้เกิดปัญหา” ผลการวิจัยพบว่าผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงซึ่งยังมีได้อยู่ในฐานะของผู้ต้องหา หรือจำเลย หรือผู้กระทำความผิด ยังไม่มีสิทธิเทียบเท่าสิทธิของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จากการศึกษาวิจัยพบว่าผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงยังไม่มีสิทธิเทียบเท่าสิทธิของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 5 ประเด็น ได้แก่

3.1 กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยมิได้กำหนดให้แจ้งข้อหา และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดกับบุคคลผู้ต้องสงสัย แต่กฎหมายความมั่นคงของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สหราชอาณาจักรอังกฤษ และสาธารณรัฐฝรั่งเศส ได้ให้สิทธิที่จะได้รับรู้ในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดแก่บุคคลผู้ต้องสงสัยเป็นพื้นฐาน โดยกฎหมายความมั่นคงของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์กำหนดเพิ่มเติมว่าหากเจ้าหน้าที่ละเลยไม่แจ้งสิทธิดังกล่าวต้องมีโทษจำคุก กฎหมายความมั่นคงของสหราชอาณาจักรอังกฤษกำหนดเพิ่มเติมว่าต้องแจ้งข้อหา และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดทั้งต่อบุคคลผู้ต้องสงสัยและทนายความของบุคคลผู้

ต้องสงสัยหรือผู้ปกครองในกรณีผู้เยาว์เป็นบุคคลผู้ต้องสงสัย (Appropriate Adult) ด้วยในกรณีที่ทนายความหรือผู้ปกครองนั้นร้องขอ และกฎหมายความมั่นคงของสาธารณรัฐฝรั่งเศสกำหนดให้แจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด

3.2 กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยมิได้กำหนดให้บุคคลผู้ต้องสงสัยมีสิทธิที่จะเงียบหรือไม่ให้การใด ๆ ต่อเจ้าหน้าที่ กฎหมายความมั่นคงของสาธารณรัฐฝรั่งเศสมิได้กำหนดการแจ้งสิทธิที่จะไม่ให้การในชั้นควบคุมตัว แต่ต้องแจ้งในชั้นสอบสวน แต่กฎหมายความมั่นคงของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ และสหราชอาณาจักรอังกฤษได้กำหนดให้แจ้งสิทธิที่จะเงียบหรือไม่ให้การใด ๆ ต่อเจ้าหน้าที่ไว้ โดยกฎหมายความมั่นคงของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์กำหนดไว้อย่างเคร่งครัดว่า หากเจ้าหน้าที่ละเลยไม่แจ้งสิทธิดังกล่าว จะต้องรับโทษจำคุก ส่วนกฎหมายความมั่นคงของสหราชอาณาจักรอังกฤษจะให้สิทธิดังกล่าวโดยมีข้อยกเว้นว่า หากเป็นการควบคุม ณ ท่าเรือหรือชายแดน บุคคลที่ถูกสอบถามจะต้องให้ข้อมูลในความครอบครองของตน รวมไปถึงเอกสารอื่น ๆ ตามที่เจ้าหน้าที่ร้องขอ หากไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติเหล่านี้ก็จะมีผลความผิดตามกฎหมาย

กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยมิได้กำหนดให้บุคคลผู้ต้องสงสัยมีสิทธิในการได้รับแจ้งสิทธิอื่น ๆ ซึ่งบุคคลที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญามีสิทธิรับรู้ในโอกาสแรกว่าตนมีสิทธิจะพบทนายความ ในประเด็นนี้ผู้เขียนได้ศึกษากฎหมายความมั่นคงของต่างประเทศพบว่าทั้งกฎหมายความมั่นคงของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สหราชอาณาจักรอังกฤษ และสาธารณรัฐฝรั่งเศส ได้กำหนดให้บุคคลผู้ต้องสงสัยมีสิทธิได้รับแจ้งเรื่องทนายความ ซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานที่ต้องแจ้ง กล่าวคือ สหราชอาณาจักรอังกฤษต้องแจ้งสิทธิในการมีล่ามแปลภาษา และสิทธิในการติดต่อสถานทูตในกรณีชาวต่างชาติ ในสาธารณรัฐฝรั่งเศสต้องแจ้งสิทธิติดต่อสื่อสารกับญาติหรือบุคคลที่ผู้ถูกควบคุมไว้วางใจ และสิทธิการได้รับการตรวจรักษาโดยแพทย์ด้วย

3.3 กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยมิได้กำหนดอย่างชัดเจนให้บุคคลผู้ต้องสงสัยมีสิทธิได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมายหรือการพบผู้ที่ตนไว้วางใจและยังไม่สามารถพบบุคคลใดเป็นการส่วนตัวได้อีกด้วย ซึ่งกฎหมายความมั่นคงของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สหราชอาณาจักรอังกฤษ และสาธารณรัฐฝรั่งเศสให้บุคคลผู้ต้องสงสัยมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายและพบผู้ที่ตนไว้วางใจ และสามารถปรึกษาทนายความได้เป็นการส่วนตัว โดยกฎหมายความมั่นคงของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์มีการให้สิทธิเพิ่มเติมคือหากไม่

สามารถหาหนายความได้ เจ้าหน้าที่ต้องจัดหาหนายความให้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย แม้ในต่างประเทศจะให้สิทธิบุคคลผู้ต้องสงสัยได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายและการพบผู้ที่ตนไว้วางใจอย่างเป็นส่วนตัว แต่อย่างไรก็ตามในกฎหมายความมั่นคงของสหราชอาณาจักรอังกฤษและสาธารณรัฐฝรั่งเศสก็ยังมีข้อยกเว้นหรือเงื่อนไขบางประการ กล่าวคือ กฎหมายความมั่นคงของสหราชอาณาจักรอังกฤษ (UK government, 2006) เจ้าหน้าที่สามารถปฏิเสธสิทธิในการพบหนายความได้หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการใช้สิทธิดังกล่าวจะเกิดผลร้าย หรือกฎหมายความมั่นคงของสาธารณรัฐฝรั่งเศสก็มีเงื่อนไขในการพบหนายความ คือ บุคคลผู้ต้องสงสัยไม่มีสิทธิพบหนายความในทันที แต่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา 72 ชั่วโมงนับแต่เริ่มถูกควบคุมตัว

3.4 กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยกำหนดให้บุคคลผู้ต้องสงสัยที่เป็นเด็กหรือเยาวชนมีสิทธิมากกว่าผู้ใหญ่เพียงประการเดียว คือ การแยกผู้ต้องสงสัยที่เป็นเด็กและเยาวชนกับผู้ใหญ่ไว้ต่างหากจากกันอย่างเป็นสัดส่วน นอกจากเรื่องการแยกควบคุมตัวเด็กและผู้ใหญ่แล้ว กฎหมายความมั่นคงของสหราชอาณาจักรอังกฤษยังให้สิทธิเพิ่มขึ้นได้แก่ เมื่อมีการควบคุมตัวเด็กต้องแจ้งการถูกควบคุม รวมถึงเหตุผล และสถานที่ควบคุมตัวให้ผู้ปกครองทราบโดยต้องจัดหาหนายความให้หากเด็กหรือผู้ปกครองต้องการ กฎหมายความมั่นคงของสาธารณรัฐฝรั่งเศสให้สิทธิว่าให้ใช้กระบวนการพิจารณาสำหรับเด็ก และจำกัดระยะเวลาการควบคุมตัว กล่าวคือ หากเด็กมีอายุน้อยระยะเวลาควบคุมตัวก็ต้องน้อยลงตามช่วงอายุ แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายความมั่นคงของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ก็ได้กำหนดเกี่ยวกับการควบคุมตัวเด็กไว้

3.5 กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยกำหนดให้การควบคุมตัวบุคคลผู้ต้องสงสัยที่เป็นผู้หญิงจะต้องแยกบุคคลผู้ต้องสงสัยผู้หญิงไว้อย่างเป็นสัดส่วน และยังห้ามมิให้เรียกบุคคลผู้ต้องสงสัยหญิงนั้นมาในเวลากลางคืนหรือมาอยู่ในที่ลับด้วย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์และสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นไม่ได้กำหนดวิธีการสำหรับผู้หญิงใด ๆ หากมีการตรวจตัวหรือค้นตัวต้องทำโดยเจ้าหน้าที่ผู้หญิง ต้องทำอย่างสุภาพและผู้หญิงนั้นมีสิทธิขอให้มีบุคคลใดมาอยู่ร่วมด้วยก็ได้ ในกรณีหญิงนั้นเพิ่งคลอดบุตรมาไม่ถึงสามเดือน หรือเจ็บป่วยซึ่งถ้าต้องขังจะถึงอันตรายแก่ชีวิต ศาลจะไม่ออกหมายขังหรือจะออกหมายปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งถูกขังอยู่นั้นก็ได้ ในประเด็นนี้ผู้เขียนได้ศึกษากฎหมายความมั่นคงของต่างประเทศพบว่ากฎหมายความมั่นคงของสหราชอาณาจักรอังกฤษได้กำหนดไว้ในทำนองเดียวกับประเทศไทย

นอกจากนี้ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงมีความเห็นตรงกันว่า ควรจะได้มีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับสิทธิที่จะได้รับรู้ในข้อหาและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด สิทธิที่จะไม่ให้การและสิทธิตามหลักการได้รับการแจ้งเตือน สิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมาย สิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยที่เป็นเด็กหรือเยาวชน และสิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยที่เป็นหญิง

สรุป

ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยของคดีความผิดตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือ บุคคลผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงยังไม่มีสิทธิเทียบเท่าสิทธิของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ ประการที่หนึ่ง กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยมิได้กำหนดให้แจ้งข้อหาและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดกับบุคคลผู้ต้องสงสัย ประการที่สอง กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยมิได้กำหนดให้บุคคลผู้ต้องสงสัยมีสิทธิที่จะเงียบหรือไม่ให้การใด ๆ ต่อเจ้าหน้าที่ได้เหมือนเช่นกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประการที่สาม กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยมิได้กำหนดอย่างชัดเจนให้บุคคลผู้ต้องสงสัยมีสิทธิได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมายหรือการพบผู้ที่ตนไว้วางใจและยังไม่สามารถพบบุคคลใดเป็นการส่วนตัวได้อีกด้วย ประการที่สี่ กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยกำหนดให้บุคคลผู้ต้องสงสัยที่เป็นเด็กหรือเยาวชนมีสิทธิเพียงแยกผู้ต้องสงสัยที่เป็นเด็กและเยาวชนกับผู้ใหญ่ไว้ต่างหากจากกันอย่างเป็นสัดส่วนเท่านั้น แต่ไม่ได้มีสิทธิที่จะมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ ร่วมอยู่ด้วยในการถามปากคำเด็กหรือถามปากคำผู้ต้องหาต้องทำในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก หรือแม้แต่การจัดหาทนายความ ประการสุดท้าย กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยกำหนดให้การควบคุมตัวบุคคลผู้ต้องสงสัยที่เป็นผู้หญิงจะต้องแยกบุคคลผู้ต้องสงสัยผู้หญิงไว้อย่างเป็นสัดส่วนและยังห้ามมิให้เรียกบุคคลผู้ต้องสงสัยหญิงนั้นมาในเวลากลางคืนหรือมาอยู่ในที่ลับด้วยแต่ยังไม่ได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจน แต่ก็ยังไม่เทียบเท่ากับสิทธิของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่บัญญัติให้ผู้ต้องหาหญิง ได้รับการตรวจค้นตัวจากผู้หญิงหรือขอนำบุคคลใดมาอยู่ร่วมในการตรวจได้ หรือสิทธิของหญิงที่ต้องได้รับการปล่อยตัวในกรณีเพ่ง

คลอบุตร อย่างไรก็ตาม จากการสอบถามข้อเท็จจริงจากเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงแล้วพบว่า ในทางปฏิบัตินั้นมีการให้สิทธิบางประการตามความเป็นจริง โดยที่มิได้บัญญัติไว้เป็นกฎหมาย กล่าวคือ ในการควบคุมตัวแม้กฎหมายจะไม่ได้กำหนดให้แจ้งข้อหาไว้ แต่ในทางปฏิบัติการแจ้งข้อหายังไม่สามารถทำได้เนื่องจากยังไม่ใช่การจับกุม แต่เจ้าหน้าที่จะใช้วิธีแจ้งสาเหตุการถูกควบคุมตัว หรือแจ้งเหตุการณ์ วัน เวลา สถานที่ ที่เกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการจะทราบจากบุคคลผู้ต้องสงสัย หรือในเรื่องนายความก็มีการแจ้งบุคคลผู้ต้องสงสัยว่าสามารถมีนายความได้

ข้อเสนอแนะ

กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยควรมีการแนวทางการปรับปรุงกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงให้ความสอดคล้องหลักสากลมากขึ้น ในประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยควรกำหนดให้มีบุคคลผู้ต้องสงสัยมีสิทธิที่จะได้รับรู้ในข้อหาและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดเพราะเจตนารมณ์ในการจับกุมตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงมีขึ้นเพื่อที่จะหยุดยั้งป้องกันภัยอันใกล้จะถึงในอนาคต การที่บุคคลผู้ต้องสงสัยอยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่เรียบร้อยแล้ว บุคคลนั้นย่อมไม่สามารถออกไปเพื่อกระทำการอันเป็นความเดือนร้อนต่อไปได้ จึงไม่มีความจำเป็นที่จะปิดบังไม่แจ้งสาเหตุในการจับกุมให้แก่บุคคลผู้ต้องสงสัยทราบ นอกจากนี้การเปิดเผยข้อเท็จจริงดังกล่าวกับบุคคลผู้ต้องสงสัยจะทำให้บุคคลผู้ต้องสงสัยรับทราบข้อเท็จจริงเพื่อประโยชน์ในการต่อสู้คดีต่อไป แม้ในทางปฏิบัติในปัจจุบันได้มีการแจ้งข้อเท็จจริงในการควบคุมตัวบุคคลผู้ต้องสงสัยแล้วก็ตาม แต่ก็ควรกำหนดสิทธิที่จะได้รับรู้ในข้อหาและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดไว้เป็นกฎหมาย ระเบียบ คำสั่งหรือหลักเกณฑ์ซึ่งเป็นการรับรองคุ้มครองสิทธิของประชาชน

ประเด็นที่ 2 กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยควรกำหนดให้บุคคลผู้ต้องสงสัยได้รับการมีสิทธิที่จะเงียบหรือไม่ให้การใด ๆ ต่อเจ้าหน้าที่ โดยอาจมีข้อยกเว้นว่า เว้นแต่ มีเหตุอันควรให้เชื่อได้ว่าการไม่ให้การดังกล่าวจะทำให้เกิดความเสียหายอื่นตามมา เนื่องจากสิทธิที่จะไม่ให้การเป็นปฏิบัติต่อตนเองนั้นถูกรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดกฎหมายใดจะขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญไม่ได้ ดังนั้น

กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยควรกำหนดหลักการนี้ไว้ เพื่อเป็นหลักในการควบคุมตัว โดยสามารถเพิ่มเงื่อนไขหรือข้อยกเว้นต่าง ๆ ได้ เพื่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน

ในเรื่องของสิทธิได้รับแจ้งว่าสามารถมีหนายความได้นั้นบุคคลผู้ต้องสงสัยควรได้รับการแจ้งสิทธิดังกล่าว รวมถึงสิทธิอื่น ๆ ที่มีในกฎหมายความมั่นคง หรือขั้นตอนการปฏิบัติต่าง ๆ หากบุคคลผู้ต้องสงสัยหรือญาติไม่พอใจในคำสั่งหรือการกระทำบางประการของเจ้าหน้าที่จะมีขั้นตอนใดเพื่อหยุดยั้ง คำสั่งหรือการกระทำบางประการนั้นไว้ก่อนชั่วคราวได้

ประเด็นที่ 3 กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยควรกำหนดให้บุคคลผู้ต้องสงสัยได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมายหรือการพบผู้ที่ตนไว้วางใจเป็นการส่วนตัว แต่อาจจะมิข้อยกเว้นในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการได้รับสิทธิดังกล่าวจะเป็นผลร้ายต่อคดีหรือสถานการณ์นั้น เพราะรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นบทบัญญัติสูงสุดกำหนดให้ทุกคนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ความช่วยเหลือทางกฎหมาย หรือหนายความโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควรนั้นแสดงถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ว่าไม่ควรให้บุคคลใดถูกกลืนสิทธิเสรีภาพ บุคคลผู้ต้องสงสัยเป็นบุคคลที่มีสถานะดีกว่าผู้ต้องหา เนื่องจากยังไม่มีพยานหลักฐานใดชี้ชัดว่าเป็นผู้กระทำความผิดเหมือนผู้ต้องหา แต่กลับได้รับสิทธิไม่เทียบเท่าผู้ต้องหาที่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดได้แล้ว

ประเด็นที่ 4 กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยควรใช้วิธีปฏิบัติกับเด็กเช่นเดียวกับผู้ต้องหาเด็กในความผิดทางอาญาเพราะปัจจุบันทั่วโลกได้ตระหนักถึงการคุ้มครองสิทธิเด็กจนเกิดสนธิสัญญาสากลมากมายซึ่งมีทั้งที่ประเทศไทยได้ลงนามไว้ และมีได้ลงนามไว้ ดังนั้น กฎหมายภายในของประเทศไทยจึงต้องมีหลักการการคุ้มครองเด็กไว้เป็นหลักเช่น ควรจะใช้วิธีการสำหรับเด็กโดยมีสหวิชาชีพเข้ามาช่วยเหลือดูแลด้านสภาพจิตใจ เช่นเดียวกับผู้ต้องหาเด็กในความผิดทางอาญา เพราะการที่สามารถควบคุมตัวเด็กได้แล้ว เด็กผู้นั้นก็ไม่สามารถออกไปกระทำความผิดได้อีก การซักถามเด็ก อาจไม่จำเป็นต้องยกเว้นสิทธิพื้นฐานที่เด็กพึงมี อีกทั้ง การที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติวิธีการสำหรับเด็ก มีเหตุผลมาจากสภาพจิตใจที่ด้อยประสบการณ์ของเด็กทำให้ต้องได้รับการคุ้มครอง ซึ่งหากวัตถุประสงค์คือการคุ้มครองเด็ก ในกรณีกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทย เด็กก็ควรได้รับความคุ้มครองเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตามในสถานการณ์ความไม่สงบในบางพื้นที่ยังขาดอุปกรณ์หรือ

บุคคลที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ที่อาจที่จะควรผ่อนคลายนั่นตอนโดยใช้มาตรการตามความเหมาะสมในเวลานั้นได้

ประเด็นที่ 5 กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทยควรใช้วิธีปฏิบัติกับผู้หญิงเช่นเดียวกับผู้ต้องหาหญิงทุกประการเพราะสิ่งที่น่ากังวลในเรื่องเพศสภาพคือ กายภาพที่อาจล่องละเมิดทางเพศได้และเหตุผลด้านศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งหากวัตถุประสงค์คือการคุ้มครองทางกายภาพและปกป้องศักดิ์ศรีดังกล่าว ในกรณีกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงของประเทศไทย ผู้หญิงก็ควรได้รับความคุ้มครองไม่ต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

กวีวรรณ จินขจร. (2550). สิทธิที่จะนิ่งของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา. ใน สารนิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

เกรียงไกร เจริญนาวัฒน์. (2547). หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2551). คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดี ในขั้นตอนก่อนการพิจารณา. กรุงเทพมหานคร: จีรัชการพิมพ์.

คณิต ณ นคร. (2555). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

คะนิง ภาไชย. (2551). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 1. กรุงเทพมหานคร.

จรัญ ภัคดีธนากุล. (2553). กฎหมายลักษณะพยาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

ณรงค์ ใจหาญ. (2556). หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

UK government. (2006). The Terrorism Act 2006. UK: The Stationery OYce Limited under the authority and superintendence of carol Tullo, Controller of Her Majesty's Stationery OYce and Queen's Printer of Acts of Parliament.

**แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการประชุมสภา
ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย***

**GUIDELINES FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF THE COUNCIL
MEETING OF MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY.**

วิไลวรรณ อิศรเดช

Wilaiwan Isaradath

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: wilaiwanmeaw@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์การประชุมสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการประชุมสภาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ 3) เพื่อหาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการประชุมสภาของสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) ซึ่งเป็นตัวแทนของแต่ละกลุ่มสภามหาวิทยาลัยจำนวน 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้บริหารสภามหาวิทยาลัย 2) กลุ่มกรรมการสภามหาวิทยาลัย และ 3) กลุ่มผู้ที่มีเกี่ยวข้องกับสภามหาวิทยาลัยทั้งหมดจำนวน 13 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ศึกษาสภาพการณ์การประชุมสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย 1) กระบวนการทำงานของสภา ได้แก่ บทบาทของสภาการประชุมการติดตามผลตามมติ และปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน 2) กลไกการประชุมของสภา ได้แก่ การจัดระเบียบวาระการใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพและข้อมูลและเอกสารประกอบการพิจารณา

* Received 10 May 2019; Revised 17 May 2019; Accepted 17 May 2019.

และ 3) ผลดำเนินงานของสภา ได้แก่ สิ่งที่ปรับปรุงและพัฒนาแล้วคณะทำงานร่วมกับสภาและการประเมินผลและติดตามผล

2. กลไกการประชุมสภา ได้แก่ ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการประชุมสภาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพิ่มเติมดังนี้ ข้อมูลและเอกสารประกอบการพิจารณาที่ชัดเจนประกอบด้วย 1) ปัจจัยจูงใจ ได้แก่ ความสำเร็จ การยอมรับ การปฏิบัติงานและความรับผิดชอบ และ 2) ปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ ความสัมพันธ์ ความมั่นคง สภาพแวดล้อมและการทำงานเป็นทีม

3. แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการประชุมสภาของสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย 1) การมอบอำนาจการตัดสินใจและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การตั้งเป้าหมายในการทำงานให้มีความชัดเจนและถ่ายทอดเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม 3) การปรับปรุงวิธีการทำงานให้เหมาะสมกับความสามารถ 4) ระยะเวลาที่ต้องถูกต้องและเหมาะสมและ 5) การมีหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ: การประชุม, สภามหาวิทยาลัย, ปัจจัยที่ส่งผลประสิทธิภาพ, ประสิทธิภาพการประชุมสภามหาวิทยาลัย

Abstract

The objectives of the research are: 1) to study the situation of the Mahachulalongkornrajavidyalaya University Council meeting, 2) to study the factors affecting the efficiency of the Council meeting of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, and 3) to find the ways to increase the efficiency of the council meeting of the Mahachulalongkornrajavidyalaya University by using qualitative research methods and in-dept interviews. Key informants by selecting the purposive selection which is representative of each group of the university council, 3 groups, consisting of 1) executive group, university council, 2) university council committee group, and 3) group of people who are involved with the university council, total of 13 persons.

The finding indicated that:

1. a study the situation of the Mahachulalongkornrajavidyalaya University Council meeting consisting of: 1) the working process of the Council is the role of the Council meeting, follow-up according to the resolution and problems and obstacles in work, 2) The meeting mechanism of the Council is to organize effective use of time and information and supporting documents, and 3) The performance of the council is: Improvement and development, the working group with the council and evaluation and follow-up,

2 . Council meeting mechanisms are: a study of factors affecting the efficiency of the council meeting of Mahachulalongkornrajavidyalaya University Additional terms as follows: Information and documents for clear consideration consist of; 1) Motivation factors such as success, acceptance, performance and responsibility, 2) Support factors include relationships, stability, environment and team work,

3. guidelines for increasing the efficiency of the council meeting of the Mahachulalongkornrajavidyalaya University consisting of 1) power of decision-making and participation in decision making, 2) Setting goals for work to be clear and appropriate goals, 3) Improving work methods to suit the capabilities, 4) The period that must be correct and appropriate, and 5) having good governance principles in the operation.

Keywords: Meeting, University Council, Factors Affecting Performance, University Council Meeting Efficiency

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีนโยบายให้สถาบันอุดมศึกษามีระบบการบริหารจัดการในสถาบันของตนเอง โดยมีการจัดตั้งสภามหาวิทยาลัยมอบอำนาจในการตัดสินใจและการทำภารกิจของมหาวิทยาลัยให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ สภามหาวิทยาลัย

ถือว่าเป็นองค์กรหลักของสถาบันอุดมศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทาง นโยบาย และอัตลักษณ์ของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งจะนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติของสถาบันอุดมศึกษา ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยสภามหาวิทยาลัยจะมีองค์ประกอบและบทบาทหน้าที่แตกต่างกันตามที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ กฎหมาย ระเบียบ หรือตราสารจัดตั้งสถาบัน เช่น กำหนดนโยบาย วางระเบียบข้อบังคับ การพิจารณาจัดตั้งยุบเลิกหน่วยงานในมหาวิทยาลัย การพิจารณาความเห็นชอบหลักสูตร การอนุมัติปริญญา การแต่งตั้งถอดถอนอธิการบดี รองอธิการบดี และผู้บริหาร และภารกิจอื่น ๆ ตามที่มีกฎหมายหรือระเบียบกำหนดไว้ (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2554)

ในปัจจุบันทิศทางและแนวโน้มของการพัฒนาอุดมศึกษาไทยใน อนาคตได้แสดงให้เห็นว่า “การปฏิรูปสภามหาวิทยาลัย” คือ คำสำคัญใหญ่ (Key Word) ที่จะนำไปสู่การปรับเปลี่ยน อุดมศึกษาได้ทั้งระบบสถาบัน ซึ่งมีการกิจหลักในการประสานและส่งเสริมการดำเนินงานของ สถาบันอุดมศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานและแผนพัฒนาการอุดมศึกษาตลอดจน ทำหน้าที่เป็นองค์กรหลักในการนำหลักธรรมาภิบาล และการบริหารจัดการที่ดีมาเป็นพลัง ขับเคลื่อนการพัฒนามหาวิทยาลัยโดยผ่าน กลไกการพัฒนาผู้กำกับนโยบาย และผู้บริหาร มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้มหาวิทยาลัยด้วยการสร้าง ผู้นำมาบริหารนโยบายหรือธรรมาภิบาล และการจัดการ (รศ.ดร.พีรเดช ทองอำไพ, 2559) การ เพิ่มประสิทธิภาพของการประชุมสภามหาวิทยาลัย หรือการทำงานของสภามหาวิทยาลัย ใน ภาพรวม คือ การที่บุคลากรหรือหน่วยงานของมหาวิทยาลัยนำมติของสภามหาวิทยาลัยไป ปฏิบัติจริง หรือหมายถึงการสนองตอบต่อมติของสภามหาวิทยาลัย ด้วยการนำไปดำเนินการ การรายงานผลการปฏิบัติงานตามมติสภามหาวิทยาลัยให้กรรมการสภามหาวิทยาลัยทราบในที่ ประชุมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อแสดงผลการดำเนินงานและความก้าวหน้าของการดำเนินงานที่ สำคัญ ๆ ตามภารกิจหลักอย่างครบถ้วน เป็นการช่วยสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยมีการดำเนินงาน ตามมติสภามหาวิทยาลัย รวมทั้งขอแนะนำ เพื่อสร้างกระบวนการทำงานร่วมระหว่างฝ่าย บริหารและสภามหาวิทยาลัยในบทบาทหน้าที่ที่ความรับผิดชอบรวมถึงการรับทราบ ความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค เพื่อนำไปสู่การแก้ไข และพัฒนาต่อไป และนำไปสู่การผลักดัน นโยบายไปพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง

ปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญต่อการเจริญก้าวหน้าของสถาบันอุดมศึกษา คือ ผู้บริหารทุกระดับของสถาบันนั้น ๆ หากผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ เป็นผู้นำที่ดีมีธรรมาภิบาล รับผิดชอบต่อสังคม รักความก้าวหน้า ดูแลบุคลากรอย่างดี เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารมีความสามารถในการตัดสินใจ แก้ปัญหาและกำกับดูแลติดตามผลการดำเนินงานของสถาบันไปในทิศทางที่ถูกต้องจะทำให้สถาบันเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เพื่อให้สภามหาวิทยาลัยมีความเข้มแข็งในการกำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษาตามหน้าที่ และบทบาทที่กฎหมายกำหนดไว้ รวมทั้ง เพื่อผลักดันให้สถาบันอุดมศึกษาให้ความสำคัญที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ของสถาบัน โดยการถ่ายทอดเป้าหมายจากระดับบริหารสูงสุดสู่ระดับปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ สภามหาวิทยาลัย/สถาบันมีกระบวนการที่ชัดเจนในการให้อำนาจและความรับผิดชอบในการตัดสินใจและดำเนินการให้แก่บุคลากรรวมถึงการมอบอำนาจ (Authorization) โดยมุ่งเน้นให้บุคลากรสร้างความพึงพอใจในการให้บริการต่อผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การปรับปรุงกระบวนการ การเพิ่มผลผลิตหรือผลิตภาพ (Productivity) เพื่อผลการดำเนินการที่ดีของสถาบันอุดมศึกษา ทั้งนี้ ระบบการกระจายอำนาจการตัดสินใจที่ดีต้องส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ และมีข้อมูลสนับสนุนเพื่อให้เกิดการตัดสินใจที่เหมาะสมโดยการประเมินผลตามหน้าที่

จะเห็นได้ว่า สภามหาวิทยาลัยจะต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายและการกำกับดูแลกิจการที่ดี เพื่อให้การดำเนินงานการประชุมเกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและส่งผลต่อการพัฒนามหาวิทยาลัยอย่างยั่งยืน โดยรูปแบบการประชุมมีการบริหารจัดการที่ดี มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย การจัดการประชุมสภาต้องพิจารณาถึงรูปแบบการปฏิบัติที่เหมาะสม จากการพบเจอปัญหาในการประชุมสภามหาวิทยาลัยดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการประชุมสภาของสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาหาแนวทางในการจัดการประชุมที่เพิ่มประสิทธิภาพต่อกระบวนการทำงานในสภามหาวิทยาลัยให้มีการพัฒนาด้านต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์การประชุมสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการประชุมสภาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. เพื่อหาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการประชุมสภาของสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการประชุมสภาของสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ และได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Information) ในการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาข้อมูลสภาพปัญหาการประชุมสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) ซึ่งเป็นตัวแทนของสภามหาวิทยาลัย จำนวน 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้บริหารสภามหาวิทยาลัย 2) กลุ่มกรรมการสภามหาวิทยาลัย และ 3) กลุ่มผู้ที่มีเกี่ยวข้องกับสภามหาวิทยาลัยทั้งหมดจำนวน 13 ท่าน

ผลการวิจัย

1. ผลศึกษาสภาพการณ์การประชุมสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดแบ่งเป็น ดังนี้

1.1 ด้านกระบวนการทำงานของสภา

บทบาทของสภา การทำงานของสภามหาวิทยาลัยจะการใช้การประชุมสภามหาวิทยาลัยเป็นหลักในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของสภามหาวิทยาลัย หากสภามหาวิทยาลัยมีการประชุมที่ดีมีประสิทธิภาพ ก็จะช่วยให้การทำงานของสภามหาวิทยาลัยในการกำหนดทิศทาง นโยบาย การกำกับติดตามการทำงานของมหาวิทยาลัยมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า...

“สภามหาวิทยาลัยที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย วางกรอบทิศทางการดำเนินงาน โดยกำหนดระบบ กระบวนการ และวิธีการหรือขั้นตอนดำเนินงาน รวมทั้งการควบคุมและติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพ และทำให้มหาวิทยาลัยมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน” (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 1, 2561) การพิจารณาระเบียบวาระต่าง ๆ ของการประชุม และมีการกำกับติดตามงานที่ยังไม่บรรลุเป้าหมายหรือมีปัญหาอุปสรรค และรายงานต่อที่ประชุมสภามหาวิทยาลัยเพื่อพิจารณา ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า...

“การประชุมจะต้องมีวินัยในการประชุม ต้องเริ่มจากการตรงต่อเวลา เมื่อเริ่มเข้าสู่หัวข้อการประชุมก็ต้องบริหารจัดการเวลาในแต่ละหัวข้อให้เป็นไปตามที่ตั้งไว้ ต้องควบคุมเวลาที่ใช้ในการประชุมโดยรวมให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสมพอดี ประชุมให้ครบถ้วน ครอบคลุมทุกหัวข้อ แล้วก็ต้องมีข้อสรุปที่ชัดเจน มีการติดตามผลตามมติต่าง ๆ” (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 2, 2561)

รายงานการประชุมจะมีผลสมบูรณ์ คือ รายงานการประชุมที่ได้มีการรับรองรายงานการประชุมแล้วเท่านั้น เพื่อเป็นหลักฐานการปฏิบัติงานยืนยันการปฏิบัติงานที่ได้บันทึกรายงานผลการปฏิบัติงาน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การกำหนดนโยบาย ขอเสนอแนะ ตลอดจนมติที่ประชุม ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า...

“คณะกรรมการการจัดการองค์ความรู้ ได้แจ้งการดำเนินงานตามแผน การจัดองค์ความรู้ ว่าอยู่ในขั้นตอน การประมวลและกลั่นกรองความรู้ในวาระ หรือมติต่าง ๆ ที่ได้จากการที่บุคลากรประจำสำนักงานนำไปปฏิบัติและและเปลี่ยนเรียนรู้ แล้วนำมาสรุปเพื่อหาองค์ความรู้ที่ได้ จากการนำไปปฏิบัติ” (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 3, 2561)

การทำงานเพื่อกำหนดปัญหาและแนวทางแก้ไขในอนาคต ซึ่งจะอาศัยความสามารถในการตั้งคำถามให้ตรงประเด็น และค้นหาข้อมูลได้อย่างเจาะลึก ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า...

“การเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแล้ว การสื่อสารภายในทีมและกับสิ่งแวดล้อม จะมีความสำคัญต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของทีม ดังนั้น ทีมงานควรประกาศผลการตัดสินใจให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดได้รับทราบและทำความเข้าใจ” (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 4, 2561)

1.2 กลไกการประชุมของสภา

1.2.1 การจัดระเบียบวาระ การเตรียมวาระการประชุมเป็นหัวใจของการประชุม เพราะเป็นการกำหนดเรื่องที่จะประชุมแจ้งให้ สมาชิกผู้ร่วมประชุมทราบว่าประชุม

เรื่องอะไรบ้าง การกำหนดวาระการประชุมเป็นหน้าที่ของประธาน และเลขานุการจะต้องปรึกษาหารือกัน ผู้จัดวาระการประชุมจะต้องรู้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่จะประชุมอย่างละเอียดดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า...

“การแสดงวาระการประชุมให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ทราบถึงประเด็นที่สำคัญ ซึ่งจะนำมาอภิปรายในการประชุมครั้งนั้น ๆ ระเบียบวาระการประชุม ยังช่วยให้ผู้ที่เข้าประชุมสามารถเตรียมตัวในส่วนเนื้อหาของ หัวข้อ คำถาม คำตอบ และข้อมูลสนับสนุนที่มีความเกี่ยวข้องในแต่ละครั้งของการประชุมได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 5, 2561)

การประชุมทุกคนในที่ประชุมควรมีโอกาสได้พูดคุย แสดงความคิดเห็น หรือถามข้อสงสัยต่าง ๆ เพราะการที่มีเพียงคนใดคนหนึ่งผูกขาดการพูด หรือเสนอความเห็นอยู่เพียงคนเดียว อาจเป็นการปิดกั้นและทำให้เสียโอกาสที่จะได้ข้อมูลหรือไอเดียใหม่ ๆ เมื่อวาระการประชุมต่าง ๆ จบลงแล้ว 5 – 10 นาที สุดท้ายก่อนปิดการประชุมควรมีการสรุปถึงสิ่งที่เพิ่งพูดคุยไปในที่ประชุมอีกครั้ง และอาจมีการ assign งานให้กับผู้เข้าร่วมประชุมแต่ละคนให้ชัดเจน ทั้งรายละเอียดและระยะเวลาของงานแต่ละชิ้นดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า...

“การบริหารเวลาที่ดีจะช่วยให้ทุกชั่วโมงของคุณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ใช่ว่าทุกชั่วโมงคือการทำงาน แต่เป็นทุกชั่วโมงที่สามารถมีสติและลงมือทำในสิ่งต่าง ๆ ตรงหน้าได้อย่างดีที่สุด เพื่อการเข้าใกล้ความสำเร็จของชีวิตที่แท้จริง” (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 6, 2561)

การติดตามผลว่าการประชุมบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ เอกสารเพื่อแจ้งผลการประชุมให้ผู้เกี่ยวข้องทราบและปฏิบัติต่อไป บันทึกติดตามงาน เพื่อให้ทราบว่าผู้ใดรับเรื่องไปดำเนินการตามมติที่ประชุม ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า...

“ข้อมูลและเอกสารประกอบการพิจารณาดำเนินการติดตามมติที่ประชุม เพื่อให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการได้ให้มติไว้ทั้งการประชุมกรรมการสภามหาวิทยาลัย รวมถึงคำสั่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอันสืบเนื่องจากการประชุมของกรรมการสภามหาวิทยาลัย” (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 7, 2561)

1.3 ผลดำเนินงานของสภา

1.3.1 สิ่งที่ปรับปรุงและพัฒนาแล้ว การปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบ งานประชุมสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นงานที่ต้องให้ความสำคัญกับการประชุมตรงตามปฏิทินที่กำหนด รวมถึงคุณภาพหรือความถูกต้องของงานเป็นอันดับแรก เนื่องจากงานดังกล่าวเป็นงานที่มีผลกระทบต่อประโยชน์ของบุคลากร โดยลักษณะส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ จำเป็นต้องอาศัยความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการทำงานอย่างสูงมากในการปฏิบัติงานเพื่อใช้ในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

1.3.2 คณะทำงานร่วมกับสภา สำนักงานสภามหาวิทยาลัย มีภาระหน้าที่ในการสนับสนุนกิจการของสภามหาวิทยาลัย และของคณะวุฒยาจารย์ คณะกรรมการนโยบาย คณะกรรมการตรวจสอบ และคณะกรรมการต่าง ๆ ของสภามหาวิทยาลัย รวมทั้งงานเลขานุการกิจ งานสารบรรณ และภาระหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

1.3.3 การประเมินผลและติดตามผล การประเมินผลการปฏิบัติงานของสภามหาวิทยาลัยมีวัตถุประสงค์ขึ้นเพื่อติดตามการปฏิบัติหน้าที่ของสภามหาวิทยาลัยให้มีความสอดคล้องกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ เพื่อให้สภามหาวิทยาลัยได้รับทราบผลการปฏิบัติงาน ปัญหา และอุปสรรค และเพื่อนำข้อเสนอแนะไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของสภามหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพ เกิดธรรมาภิบาลในการบริหารงานยิ่งขึ้น

2. ผลศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการประชุมสภาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2.1 ปัจจัยจูงใจ

2.1.1 ความสำเร็จ สภามหาวิทยาลัยถือเป็นองค์กรหลักในการบริหารมหาวิทยาลัยที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย กรอบทิศทางการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย กำหนดระบบ กลไก และกระบวนการที่เป็นรูปธรรมในการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดการกำกับดูแลและขับเคลื่อนมหาวิทยาลัย รวมทั้งการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และการพัฒนามหาวิทยาลัยอย่างยั่งยืน

2.1.2 การยอมรับ การยอมรับของกลุ่มคนและในองค์กรเป็นส่วนสำคัญในการนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ การทำงานเพื่อมุ่งไปสู่ความสำเร็จนั้น

ประกอบด้วยหลาย ๆ ปัจจัย หนึ่งในนั้น คือ บุคลากร หรือคนทำงานที่จะทำให้ผลสำเร็จของงานเกิดขึ้น การทำงานเป็นทีม หรือ ทีมเวิร์ค (Teamwork)

2.1.3 การปฏิบัติงาน คนที่มีคุณภาพ ทั้ง “เก่ง ดี มีสุข” ควรระบุคุณลักษณะให้ชัดเจน เป็นรูปธรรม เพื่อให้การกำหนดแผน มาตรการ และเป้าหมายต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยมีความชัดเจน สามารถปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมได้จริง

2.1.4 ความรับผิดชอบ การทำงานให้ประสบความสำเร็จต้องมีเป้าหมาย ต้องทำด้วยใจและมีความมุ่งมั่น ตลอดจนถึงความรับผิดชอบต่อที่มีต่องาน ถ้าทำงานด้วยความพร้อม เต็มใจและเต็มที่กับงานที่ทำนั้น จะส่งผลให้งานที่ทำ ออกมามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตามวัตถุประสงค์ของงานที่กำหนดไว้

2.2 ปัจจัยสนับสนุน

2.2.1 ความสัมพันธ์ บุคลากรและองค์กรจะเกิดประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จได้นั้น ไม่ใช่เพียงบุคลากรใดบุคลากรหนึ่ง แต่ขึ้นอยู่กับบุคลากรทั้งหมดในองค์กร เพราะบุคลากรในองค์กรทั้งหมดเป็นองค์ประกอบหลักที่มีความสำคัญ การที่บุคคลมีความผูกพันต่อองค์กรสูงก็จะส่งผลให้บุคคลยินดีที่จะอุทิศร่างกายและแรงใจเพื่อปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด ซึ่งความผูกพันต่อองค์กรจะมีปัจจัยที่ส่งผล 4 ด้าน คือ ด้านองค์การ ด้านงาน ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และด้านภาวะผู้นำ

2.2.2 ความมั่นคงและความก้าวหน้าในการทำงาน เป็นการแสดงความมั่นคงในสภาพการทำงานว่าจะสามารถประกอบอาชีพนั้นได้ตามระยะเวลาที่กำหนดหรือตรงกับความต้องการพร้อมกับสวัสดิการต่าง ๆ ที่สร้างความพึงพอใจ หรือความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ เลื่อนตำแหน่งเงินเดือนสูงขึ้น รวมทั้ง ได้รับการสนับสนุนให้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงาน

2.2.3 สภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ทำเลที่ตั้งขององค์กร แสงสว่าง และเครื่องมือและอุปกรณ์ เป็นต้น ส่วนความสัมพันธ์ให้กับส่วนต่าง ๆ ขององค์กร เพื่อให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย เช่น การติดต่อสื่อสาร การวางแผน การแก้ปัญหาความขัดแย้งการให้รางวัล และการประสานงาน เป็นต้น

2.2.4 การทำงานเป็นทีม การทำงานเป็นทีม ถือว่าเป็นหัวใจหนึ่งในการทำงานร่วมกัน การสร้างทีม พัฒนาทีม ให้ทำงานร่วมกันได้ องค์กรนั้นจะเจริญก้าวหน้าไปได้อย่างไร

รวดเร็ว การทำงานบางอย่างอาจจะทำคนเดียวได้ แต่การทำงานบางอย่างต้องอาศัยการทำงานร่วมกันจึงจะประสบความสำเร็จ

3. ผลศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการประชุมสภาของสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 การมอบอำนาจการตัดสินใจและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การที่องค์กรจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของทุกคนในองค์กร บุคลากรในองค์กรมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น ชักถามถึงนโยบายและวิธีปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพหรือการบริหารงานได้ การไว้วางใจให้ได้การรับผิดชอบต่อการงาน เพื่อส่วนรวมมากยิ่งขึ้น และถือว่าเป็นโจทย์ที่มีความท้าทายสูงต่อความสามารถที่ตนจะต้องหาคำตอบ คือ ความสำเร็จของงานให้จงได้

3.2 การตั้งเป้าหมายในการทำงานให้มีความชัดเจนและถ่ายทอดเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม การตั้งเป้าหมายในการทำงานให้มีความชัดเจน เพราะเป้าหมายนั้นเปรียบเหมือนจุดหมายปลายทางในการเดินทาง การมีเป้าหมายต้องมีการเตรียมแผนการ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายนั้นด้วย การกำหนดระยะเวลาของแต่ละขั้นตอนเป็นสิ่งสำคัญ ควรแบ่งเป้าหมายเป็น 2 ระดับ ได้แก่ เป้าหมายระยะสั้น และเป้าหมายระยะยาว และกำหนดเครื่องชี้วัดที่ชัดเจนในแต่ละระดับด้วย การจะบรรลุถึงเป้าหมายนั้นต้องใช้เวลาและความมุ่งมั่นเป็นอย่างมาก ความสำเร็จใด ๆ ที่ได้มาโดยง่าย

3.3 การปรับปรุงวิธีการทำงานให้เหมาะสมกับความสามารถ การปรับปรุงวิธีการทำงานให้เหมาะสมกับความสามารถ เป็นการเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานนั้น เพราะไม่ใช่แค่การทำงานที่ไม่มีวันสิ้นสุดหรือพยายามทำงานให้เสร็จตามกำหนดเวลาที่ไม่มีทางที่จะเป็นไปได้ การหาแนวทางที่จะช่วยให้การทำงานให้ประสบความสำเร็จ ควรเปิดใจรับความท้าทายใหม่ ๆ สร้างความสมดุลชีวิตการทำงานที่ดี

3.4 ระยะเวลาที่ต้องถูกต้องและเหมาะสม การบริหารเวลา เป็นพื้นฐานของการวางแผนและปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ การมีวินัย พยายามทำตามแผนที่วางไว้ให้ได้ เพื่อรักษาเวลาให้ลุล่วงตามที่ตั้งใจไว้ ไม่ผ่นปรนกับความสำเร็จจนทำให้กระทบต่อความสำเร็จของงานชิ้นอื่น ๆ อย่างลืมนที่จะแบ่งเวลาเพื่อกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสมดุล

3.5 การมีหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นแนวทาง สำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมรัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมถึง ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลัง ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ เพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาภาวะ วิกฤติ ภัยอันตรายที่หากจะมีมาในอนาคต

อภิปรายผล

1. สภาพการณ์การประชุมสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กระบวนการทำงานของสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สภามหาวิทยาลัยเป็นคณะบุคคล ที่มีองค์ประกอบมาจากบุคคลทั้งภายในและภายนอก โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีทั้งบรรพชิต และคฤหัสถ์ การทำงานของสภามหาวิทยาลัยจะใช้การประชุมสภามหาวิทยาลัยเป็นหลักในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของสภามหาวิทยาลัย การประชุมสภามหาวิทยาลัยที่ดีมีประสิทธิภาพนั้นจะเริ่มตั้งแต่กระบวนการเตรียมการก่อนการประชุม ระหว่างการประชุมสภามหาวิทยาลัย และหลังการประชุมสภามหาวิทยาลัย ซึ่งในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการประชุมสภามหาวิทยาลัยมีผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินการ และมีบทบาทหน้าที่ความสำคัญที่แตกต่างกัน ผู้ที่มีบทบาทสำคัญคือ คณะทำงานในสำนักงานสภามหาวิทยาลัย ผู้บริหารมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นผู้เสนอเรื่องเข้าที่ประชุมสภามหาวิทยาลัย ควรจะดำเนินการเสนอเรื่องตามกำหนดเวลา มีการสรุปเรื่อง การจัดทำเอกสารประกอบการพิจารณาที่ครบถ้วนชัดเจน ขั้นตอนระหว่างการประชุมสภามหาวิทยาลัย ผู้ที่มีบทบาทสำคัญ คือ นายกสภามหาวิทยาลัย กรรมการสภามหาวิทยาลัย ผู้บริหารมหาวิทยาลัย และเลขานุการสภามหาวิทยาลัย ที่จะต้องศึกษาวาระการประชุม การอภิปรายแสดงความคิดเห็นการให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ โดยยึดตามข้อบังคับฯ การประชุมสภามหาวิทยาลัย สำหรับขั้นตอนหลังการประชุมสภามหาวิทยาลัย ผู้ที่มีบทบาทสำคัญ คือ ฝ่ายเลขานุการสภามหาวิทยาลัยและคณะทำงานสำนักงานสภามหาวิทยาลัยที่จะต้องสรุปมติวาระการประชุม และจัดทำรายงานการประชุมที่ครบถ้วน ถูกต้อง ชัดเจน เรื่องที่นำเสนอต่อที่ประชุมสภามหาวิทยาลัย เป็นอำนาจหน้าที่ของสภามหาวิทยาลัย หรืออธิการบดี สอดคล้องกับวิจัยเรื่อง

“ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาล ตำบลสามโก้ และเทศบาลตำบลศาลเจ้าโรงทอง จังหวัดอ่างทอง” (นารินทร์ จันทรสุวรรณ, 2551) ผลการวิจัย พบว่า 1. พนักงานส่วนใหญ่ เป็นเพศชายอายุระหว่าง 26–35 สถานภาพ สมรส ระดับการศึกษา ปริญญาตรีขึ้นไป ตำแหน่ง/หน้าที่ทำงาน เป็นพนักงานเทศบาล รายได้ เฉลี่ยเดือน 5,001-10,000 บาท ประสบการณ์ในการทำงาน 1-5 ปี และมีภูมิลำเนาจังหวัด อ่างทอง 2. พนักงานส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านลักษณะการปฏิบัติงานด้าน นโยบายการบริหารงาน ด้านสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่ง หน้าที่การงาน ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านความมั่นคง และความพอใจในงาน มี ผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ส่วนปัจจัยด้านขวัญและกำลังใจ ในการ ปฏิบัติงานในระดับปานกลาง 3. พนักงานที่มีอายุ ตำแหน่ง / หน้าที่การงาน รายได้เฉลี่ยต่อ เดือน ประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกันมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาล แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการประชุมสภาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากร ทำผลงานทางวิชาการหรือทำงานวิจัย การ มอบหมายงานให้ตรงกับความรู้ ความสามารถ ความถนัด การกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้น ในการทำงาน และการสร้างความสามัคคี ความไว้วางใจซึ่งกันและกันในหมู่คณะทำงานโดย เสมอภาค การส่งเสริมบุคลากรให้ได้ใช้ ความคิดริเริ่มใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงาน การกำหนด ค่าตอบแทนและประโยชน์เกื้อกูลแก่บุคลากรตามผลงานที่ได้ปฏิบัติ การปรับปรุงวิธีทำงานให้มี ประสิทธิภาพยืดหยุ่นได้ตาม สถานการณ์ การยกย่องและชมเชยที่ประสบความสำเร็จในการ ปฏิบัติงาน ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการรักษา ระเบียบวินัย การส่งให้ไปฝึกอบรม ความชำนาญเฉพาะด้านเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญใน ด้านนั้น ๆ เป็นการเพิ่มศักยภาพใน บุคลากร และการพัฒนาองค์กรของสภาให้มีความเจริญก้าวหน้าและมุ่งเน้นการพัฒนาต่อ มหาวิทยาลัยต่อไป สอดคล้องกับวิจัยเรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท ธนารักษ์พัฒนาสินทรัพย์ จำกัด” (นวะรัตน์ พิงษ์โพธิ์สภ, 2552) ผลการวิจัยพบว่า ระดับปัจจัย ในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ธนารักษ์พัฒนาสินทรัพย์ จำกัด พบว่า ระดับปัจจัยในการ

ปฏิบัติงานในภาพรวมและทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับได้แก่ ปัจจัยในการปฏิบัติงานด้านนโยบายและการปฏิบัติการ เงินเดือนและสวัสดิการ ความก้าวหน้าในการทำงาน ความมั่นคงในการทำงาน และบรรยากาศในการทำงาน ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ธนารักษ์พัฒนาสินทรัพย์ จำกัด พบว่าแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในภาพรวมและทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับ ได้แก่ แรงจูงใจด้านความพยายาม ความทุ่มเท ความร่วมมือและความผูกพันความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอายุงานกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ธนารักษ์พัฒนาสินทรัพย์ จำกัด พบว่า ทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในระดับต่ำ ปัจจัยในการปฏิบัติงานในภาพรวมปัจจัยในการปฏิบัติงาน ด้านนโยบายและการปฏิบัติการเงินเดือนและสวัสดิการความก้าวหน้าในการทำงาน ความมั่นคงในการทำงาน และบรรยากาศในการทำงาน มีความสัมพันธ์ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยด้านเงินเดือนและสวัสดิการ มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในระดับต่ำ

3. แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการประชุมสภาของสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้แก่ 1) การมอบอำนาจการตัดสินใจและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การตั้งเป้าหมายในการทำงานให้มีความชัดเจนและถ่ายทอดเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม 3) การปรับปรุงวิธีการทำงานให้เหมาะสมกับความสามารถ 4) ระยะเวลาที่ต้องถูกต้องและเหมาะสม และ 5) การมีหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของ ข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี” (สุดใจ ทศจันทร์, 2554) ผลการศึกษา พบว่า 1) ระดับสมรรถนะของข้าราชการในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยสมรรถนะหลักมีค่าเฉลี่ยสูง รองลงมา คือ ด้านสมรรถนะในงานและสมรรถนะด้านบริหารและสมรรถนะด้านการทำตามลำดับ 2) ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะข้าราชการ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาสมรรถนะเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และรองลงมาตามลำดับ คือ ด้านค่าตอบแทน ด้านการจัดการความรู้ และด้านนโยบายขององค์กร 3) การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อสมรรถนะ ข้าราชการ พบว่ามีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน 4) ด้านความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะและประสิทธิภาพของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี พบว่า

ปัจจัยด้านการพัฒนาตนเองมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ด้านนโยบายขององค์กรและด้านการจัดการด้านความรู้ มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะของข้าราชการเชิงบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสอดคล้องกับวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานกองบำรุงรักษาการประปานครหลวง” (อรรถสิทธิ์ ตันติยุทธ์, 2556) ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ในช่วง 36 – 45 ปี สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี ระยะเวลาในการปฏิบัติงานมากกว่า 10 ปี ขึ้นไป และมีรายได้ต่อเดือน 15,001-30,000 บาท ความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับ มากที่สุด คือ ปัจจัยในด้านความมั่นคงในการทำงาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านความมั่นคงในการทำงาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ปัจจัยในการทำงาน 1) ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน 2) ด้านเงินเดือน 3) ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน 4) ด้านสภาพการทำงาน 5) ด้านนโยบายและการบริหารงาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ปัจจัยในด้านลักษณะงาน และจากการศึกษาสมมติฐาน พบว่า คุณลักษณะด้านเพศที่แตกต่างกันจะมีแรงจูงใจที่ไม่แตกต่างกัน

สรุป

ขั้นตอนที่ 1 วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาสภาพการณ์การประชุมสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) ซึ่งเป็นตัวแทนของแต่ละกลุ่ม จำนวน 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้บริหารสภามหาวิทยาลัย 2) กลุ่มกรรมการสภามหาวิทยาลัย และ 3) กลุ่มผู้ที่มีเกี่ยวข้องกับสภามหาวิทยาลัย ทั้งหมดจำนวน 13 ท่าน

ขั้นตอนที่ 2 วิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการประชุมสภาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) ซึ่งเป็นตัวแทนของแต่ละกลุ่ม จำนวน 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้บริหารสภามหาวิทยาลัย 2) กลุ่มกรรมการสภามหาวิทยาลัย และ 3) กลุ่มผู้ที่มีเกี่ยวข้องกับสภามหาวิทยาลัย ทั้งหมดจำนวน 13 ท่าน

ขั้นตอนที่ 3 วิจัยเชิงคุณภาพ โดยหาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการประชุมสภาของสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) ซึ่งเป็นตัวแทนของแต่ละกลุ่มจำนวน 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้บริหารสภามหาวิทยาลัย 2) กลุ่มกรรมการสภามหาวิทยาลัย และ 3) กลุ่มผู้ที่มีเกี่ยวข้องกับสภามหาวิทยาลัย ทั้งหมดจำนวน 13 ท่าน นำมาเสนอข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ

สำหรับข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการประชุมสภาของสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอข้อเสนอแนะการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 การนำแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการประชุมสภาของสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นำไปใช้กับองค์กรอื่น ๆ ที่มีสภาพบริบทใกล้เคียงกัน

1.2 ควรมีการส่งเสริมด้านความรู้และทักษะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการประชุม เพื่อเพิ่มทักษะและความสามารถในการปฏิบัติงานให้มีความหลากหลายมากขึ้น ควรให้การสนับสนุนพนักงานในการฝึกทักษะหรือทดลองทำงานในตำแหน่งอื่นที่มีลักษณะการทำงานที่ใกล้เคียงกัน

1.3 ควรมีการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ให้มากขึ้นและที่มีความหลากหลาย ครอบคลุมให้กับบุคลากรทุกฝ่ายและทุกตำแหน่งตามความเหมาะสม และควรให้ความสำคัญกับเรื่องการปรับปรุงวิธีการทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ควบคู่ไปกับการฝึกอบรมที่เน้นเรื่องความสำคัญ ขั้นตอน กระบวนการ และการลงมือปฏิบัติการประชุมสภาเพื่อลดความผิดพลาดในการปฏิบัติงานและระยะเวลา

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบระหว่างรูปแบบการบริหารสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในส่วนวิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์ เพื่อเป็นข้อมูล ประกอบการพัฒนาปรับปรุง และให้การสนับสนุน ช่วยเหลือมหาวิทยาลัยในลำดับต่อไป

2.2 ควรมีการวิจัยหารูปแบบการบริหารสภามหาวิทยาลัยด้านปัจจัยสนับสนุนให้บุคลากรดำเนินงานในมหาวิทยาลัยได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความผูกพันต่อองค์กร เพราะบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์กร

2.3 ควรทำการวิจัยข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการบริหารสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทั้งระบบ

เอกสารอ้างอิง

- นวะรัตน์ พิงโพธิ์สภ. (2552). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทนารักษ์พัฒนาสินทรัพย์ จำกัด. ภาคนิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นารินทร์ จันทรสุวรรณ. (2551). ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาล ตำบลสามโก้ และเทศบาลตำบลเจ้าโรงทอง จังหวัดอ่างทอง. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 1. (29 ตุลาคม 2561). การประชุมสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (วิไลวรรณ อิศรเดช, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 2. (29 ตุลาคม 2561). การประชุมสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (วิไลวรรณ อิศรเดช, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 3. (29 ตุลาคม 2561). การประชุมสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (วิไลวรรณ อิศรเดช, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 4. (29 ตุลาคม 2561). การประชุมสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (วิไลวรรณ อิศรเดช, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 5. (29 ตุลาคม 2561). การประชุมสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (วิไลวรรณ อิศรเดช, ผู้สัมภาษณ์)

- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 6. (29 ตุลาคม 2561). การประชุมสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (วิไลวรรณ อิศรเดช, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 7. (29 ตุลาคม 2561). การประชุมสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (วิไลวรรณ อิศรเดช, ผู้สัมภาษณ์)
- รศ.ดร.พีรเดช ทองอำไพ. (2559). ประมวลผลหลักสูตรธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันคลังสมองของชาติ.
- วิจิตร ศรีสอ้าน. (2554). การปฏิรูปสภามหาวิทยาลัย: บทบาทและภารกิจของเลขานุการสภามหาวิทยาลัย. วารสารจดหมายข่าวธรรมาภิบาลมหาวิทยาลัย สถาบันคลังสมอง, 3 (1) 6-8.
- สุดใจ ทศจันทร์. (2554). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช: วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิทยาการจัดการ.
- อรรถสิทธิ์ ตันติยุทธ์. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานกองบำรุงรักษาการประปานครหลวง. มหาวิทยาลัยสยาม: สารนิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการงานวิศวกรรม บัณฑิตวิทยาลัย.

รูปแบบการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยวเชิงพุทธบูรณาการ*

A MODEL OF THE SINGLE MOTHERS'S LIVELIHOOD IN THE INTEGRATED BUDDHIST PERSPECTIVE.

อรอุมา อสัมภินวัฒน์

Onuma Asampinnawat

พระราชปริยัติกวี (สมจินต์ วันจันทร์)

Phra Rajapariyatkavi (Somjin Wanjan)

แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม

Maechee Kritsana Raksachom

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: Onznuma@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสถานภาพและความเป็นอยู่ของแม่เลี้ยงเดี่ยวในสังคมไทย 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตของผู้เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว และ 3) เพื่อเสนอรูปแบบการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยวเชิงพุทธบูรณาการ การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัยทั้งในรูปของเอกสาร (Documentary Research) และภาคสนาม (Field Work) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มแม่เลี้ยงเดี่ยวที่ผ่านประสบการณ์การใช้ชีวิตในครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวและมีประสบการณ์การเลี้ยงดูลูกไม่ต่ำกว่า 5 ปี จากหลากหลายอาชีพ จำนวน 20 คน รวมทั้งการสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group Discussion) ซึ่งการนำเสนองานวิจัย เป็นลักษณะการพรรณนาเล่าเรื่อง เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงของข้อมูลแต่ละส่วนของสอดคล้องตามแต่ละวัตถุประสงค์

ผลการวิจัยพบว่า

1. สถานภาพและความเป็นอยู่ของแม่เลี้ยงเดี่ยวในสังคมไทย พบว่าครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นต่อเนื่อง โดยสัดส่วนของแม่เลี้ยงเดี่ยวยังคงอยู่ในสัดส่วนที่ 80% สาเหตุ

* Received 16 January 2019; Revised 15 May 2019; Accepted 15 May 2019.

มี 4 ประการดังนี้ 1) การหย่าร้าง 2) คู่สมรสเสียชีวิต 3) แยกทาง และ 4) ละทิ้ง โดยการหย่าร้างเป็นสาเหตุหลัก ส่วนสภาพปัญหาหรือผลกระทบของการแม่เลี้ยงเดี่ยวมาจาก 1) ปัญหาภาระในการหาเลี้ยงครอบครัวและความเป็นอยู่ 2) ปัญหาจากความโศกเศร้าและเสียใจ 3) ปัญหาจากถูกสังคมตั้งคำถาม และ 4) ปัญหาจากการเลี้ยงดูลูก จากผลการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยว สามารถสรุปกรอบการศึกษาแนวทางการดำเนินชีวิตที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน 3 ด้าน คือ การดูแลสุขภาพร่างกายและจิตใจ การเลี้ยงดูลูก และการดำเนินชีวิตทางสังคม

2. หลักพุทธธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตของผู้เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว ประกอบด้วย 1) หลักธรรมเพื่อการดูแลสุขภาพร่างกายและจิตใจ (ช่วงเผชิญปัญหา) ได้แก่ หลักปรัโตโมสسه หลักสติสัมปชัญญะ หลักขันติ หลักศรัทธา และหลักโยนิโสมนสิการ 2) หลักธรรมเพื่อการดูแลสุขภาพร่างกายและจิตใจ (ช่วงพัฒนาตนเอง) ได้แก่ หลักหลักไตรสิกขา และ หลักสัปปายะ 3) หลักธรรมเพื่อการเลี้ยงดูลูก ได้แก่ หลักกัลยาณมิตรธรรม หลักพรหมวิหาร และหลักทศ 6 และ 4) หลักธรรมเพื่อการดำเนินชีวิตทางสังคม ได้แก่ หลักสังคหวัตถุ รวมถึงหลักธรรมที่สะท้อนให้เห็นผลลัพธ์ในปัจจุบัน คือ หลักทิวฐธัมมิกัตถะ

3. รูปแบบการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยวเชิงพุทธบูรณาการ พบว่า 1) แนวทางการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยว มีแนวทางในการดำเนินชีวิตคือ (ระยะเผชิญปัญหา) (1) การดำเนินชีวิตในช่วงแรก จำเป็นต้องมีกัลยาณมิตร (2) ยอมรับความจริงและการปรับตัว (3) มีความเชื่อมั่นและศรัทธาในตนเอง (4) การไตร่ตรองปัญหา และวางแผนชีวิตใหม่ให้ชัดเจน (ระยะพัฒนาตนเอง) แม่เลี้ยงเดี่ยวมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต คือ การรักษาศีล 5 ไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิ ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เรื่องแนวทางการเลี้ยงดูลูก คือ ใช้หลักการเป็นกัลยาณมิตรของลูก แนวทางการใช้ชีวิตในสังคมสามารถพัฒนาตนเองเป็นจิตอาสา 2) แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยว ประกอบด้วย แนวทางตามลำดับ 7 ขั้น ลำดับที่ 1 การใช้ตัวช่วยสำหรับชี้แนะแนวทาง ด้วยหลักปรัโตโมสسه ลำดับที่ 2 และ 3 การยอมรับและปรับตัว ด้วยหลักสติสัมปชัญญะ ลำดับที่ 4 ความเชื่อมั่นว่าทำได้ ด้วยหลักศรัทธา ลำดับที่ 5 การวิเคราะห์และวางแผนชีวิต ด้วยหลักโยนิโสมนสิการ ลำดับที่ 6 การพัฒนาคุณภาพชีวิต 3 ด้าน ได้แก่ 1.การพัฒนาสุขภาพร่างกายและจิตใจ ด้วยหลักไตรสิกขาและหลัก สัปปายะ 2. การเลี้ยงดูลูก ด้วย

หลักกัลยาณมิตรธรรม พรหมวิหาร และทศ 6 3. การดำเนินชีวิตทางสังคม ด้วยหลักสังคหวัตถุ และ ลำดับที่ 7 ผลลัพธ์ที่พึงเห็นได้ในปัจจุบัน ด้วยหลักทฤษฎีภูมิคุ้มกัน 3) องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย เรียกว่า THE SEVEN “A” MODEL ประกอบด้วย A-ASSIST, A-ACCEPT, A-ADAPT, A-AFFORD, A-ANALYZE, A-APPLY และ A-ACHIEVE โดยโมเดลนี้ สามารถนำไปปรับใช้เป็นกรอบการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยวได้ในสังคมปัจจุบัน

คำสำคัญ : รูปแบบการดำเนินชีวิต, แม่เลี้ยงเดี่ยว, พุทธบูรณาการ

Abstract

This research is of three objectives, 1) to study of the status and the living of the single mothers in Thai society, 2) to study of the Buddhadhamma for living of the mothers, and 3) to present a model of the single mother's livelihood in the integrated Buddhist perspective. This is the qualitative research in both of the documentary research and field work by the In-depth interview of the twenty single mothers who have lived in the nuclear family and had an experience of raising children at least five years from various occupations, including to focus group discussion from the qualified person. The presentation of research is the description to express the connection of data in each parts of the objectives.

The findings were as follows:

1. The status and the living of the single mother in Thai society found that the structure of Thai families was changed, the member of the single mothers was continually rising The proportion of the single mothers are the 80% There are four causes of the single mothers' livelihood: 1) divorce, 2) spouse death, 3) separation, and 4) abandonment. The divorce is the main cause of the single parent family. The problems or the effects of the single mother are from; 1) the burden and living of family, 2) the sadness and

unhappiness, 3) being questioned by society, and 4) the problem of raising of children. From the study of the concept and the theory relating to the living of single mothers can be concluded the frame of study the way of living in the present into 3 aspects; taking care of physical and mental health, raising of children, and the way of living in society.

2. The principle of Buddhadhamma for living of the single mother found that the important Dhamma for the single mothers' livelihood are; 1) the Dhamma for taking care of the physical and mental health (forcing the problem) e.g., Paratoghosa, Sati-Sampajañña: mindfulness and clear comprehension, Saddhā: faith, and Yonisomanasikāra: analytical thinking, 2) the Dhamma for taking care of the physical and mental health (self-development) e.g., Ti-sikkhā: the Threefold Training, and Sappāya: the suitable condition, 3) the Dhamma for raising of children, e.g., the Kalyāṇamittatā: having a good friend, Brahmavihāra: the sublime state of mind, and the six directions, and 4) the Dhamma for living in the society, e.g., Sangahavatthu: principle of service. And the last Dhamma affecting the result in the present is Diṭṭhidhammikāttha: virtues leading to temporal welfare as the achievement to the present.

3. A model of the single mothers' livelihood in the integrated Buddhist perspective found that 1) the way of living of the twenty persons of sample group of single mothers found that is (The period of facing problems): (1) living in the early stage is important to have a good friend to listen to the problem, to have an encouraged person, to speak the problem of life to others for creating the energy to move forward life, (2) acceptance and adaptation; they must be mindful and patient, accepting the problem in their life, facing with what lied ahead, not escape the problems, coping of change, (3) be self-confident, (4) thinking the problems, and planning of life clearly. (The period of self-development): the single mothers had used the Buddhadhamma to living

by the observance of the five precepts, praying, meditating for calm mind, including to self-development in the practice of insight meditation. The way of raising of children is to use the principle of a good friend to children, to be good sample, teaching them on gratitude, to be responsibility on duty and to be a good person in society. The way of living in the society is to develop themselves as the volunteers, to present themselves for participating activity which is the benefit for all people and society. 2) The way of applying the Buddhadhamma to the single mothers' livelihood is consist the Seven steps respectively; the first step: the first step: to help for advice and giving encouragement by another's utterance, the second and third step: is an acceptance and adaptation by mindfulness and clear comprehension, the fourth step: the confidence on action by faith, the fifth step: the criticize and planning of life by critical thinking, the sixth step: the development of life by the three aspects; 1) the physical and mental development by the Threefold Training and suitable condition, 2) raising of children by having a good friends, the sublime state of mind, and the six directions, and 3) living in the society by the principle of service, and the seventh step: the result can be seen in the present by the virtues leading to temporal welfare. 3) The new knowledge from research is called The Seven "A" Model; they are A-Assist, A-Accept, A-adapt, A-Afford, A-Analyze, A-Apply and A-Achieve. This model can be applied to the framework for living of the single mothers in the present society.

Keywords: Livelihood Model, the Single Mothers, Integrated Buddhism.

บทนำ

ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมไทยที่มีการกล่าวถึงอย่างกว้างขวาง ตลอดช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา แม้ว่าครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวจะไม่ใช่อุปกรณ์ใหม่ในสังคมแต่ล้วนมีปรากฏให้เห็นอยู่ในทุกยุคทุกสมัย จากการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากร

เศรษฐกิจ และสังคม ส่งผลให้ลักษณะของครอบครัวมีความเปลี่ยนแปลงไป ครอบครัวไทยในอดีตที่มีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย (Extend Family) กล่าวคือ เป็นครอบครัวลักษณะการอยู่ร่วมกัน ประกอบไปด้วยพ่อแม่ ลูก ปู่ย่า ตายาย สมาชิกทุกคนในครอบครัว ต่างมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกันและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แต่ทว่าในปัจจุบันเราพบว่า โครงสร้างและขนาดของครอบครัวมีลักษณะที่หลากหลายและซับซ้อนขึ้น หนึ่งในลักษณะนั้นคือ ครอบครัวพ่อหรือแม่ที่อาศัยอยู่ลูกกับตามลำพัง หรือที่เรียกว่า ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ที่มีจำนวนครัวเรือนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นด้วยเหตุผลของสิ้นสุดความสัมพันธ์ ด้วยการหย่าร้าง แยกทาง ละทิ้ง หรือการเสียชีวิตของคู่สมรส

ในประเทศไทยแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวมีทิศทางเหมือนกับหลายประเทศ แม้จะไม่มีรายงานจากการเก็บข้อมูลทั่วประเทศโดยตรงในเรื่องนี้ แต่ปรากฏการณ์ทางสังคมและผลจากงานวิจัยต่าง ๆ เป็นเครื่องบ่งชี้แนวโน้มการเพิ่มขึ้น ข้อมูลของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2548 ถึง พ.ศ. 2560 (10 ปี ย้อนหลัง) สะท้อนให้เห็นว่า จำนวนคู่สมรสที่มาจดทะเบียนสมรสมีแนวโน้มลดลง กล่าวคือ จากจำนวน 358,110 คู่ ในปี พ.ศ. 2548 ลดลงเหลือ จำนวน 297,501 คู่ในปี พ.ศ. 2560 ในขณะที่จำนวนคู่สมรสที่มาจดทะเบียนหย่าในแต่ละปี กลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในทิศทางที่กลับกัน กล่าวคือ จำนวนคู่สมรสที่มาจดทะเบียนหย่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากจำนวน 94,638 คู่ ในปี พ.ศ. 2548 เป็นจำนวน 121,617 คู่ ในปี พ.ศ. 2560 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบเป็นอัตราส่วนของการจดทะเบียนหย่าร้างต่อการสมรส จะพบว่าสัดส่วนการหย่าร้างสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อเทียบกับสัดส่วนการสมรส (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2560) อีกทั้งสถานการณ์ของครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว เปรียบเทียบกับสัดส่วนจำนวนครัวเรือนทั้งหมดของประเทศไทย มีการเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง กล่าวคือ จาก 971,569 ครัวเรือนในปี 2530 เป็น 1,782,000 ครัวเรือน ในปี 2559 (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2560) โดยการหย่าร้าง ยังคงเป็นหนึ่งในสาเหตุสำคัญของการเป็นครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว

จากการเพิ่มขึ้นของครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ส่งผลให้ภาคส่วนต่าง ๆ นับตั้งแต่สำนักงานรัฐมนตรี สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ภายใต้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว รวมถึงองค์กรที่เกี่ยวข้องกับสถาบันครอบครัวและภาคีเครือข่าย ได้

เข้ามามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสร้างความมั่นคงให้กับครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว โดยประเด็นดังกล่าวได้ถูกบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 สารสำคัญของเรื่องคือ จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร เศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้ครอบครัวมีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น อาทิ ครอบครัวที่มีเฉพาะคู่สามีภรรยา แต่ไม่มีลูก ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ครอบครัวเพศเดียวกัน ครอบครัวข้ามรุ่น ครอบครัวอยู่คนเดียว โดยเฉพาะครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวถือเป็นครอบครัวที่มีความเปราะบางมากกว่าครอบครัวในลักษณะอื่น (สำนักนโยบายและแผน, 2560) โดยมีสมัชชาได้หารือกับภาครัฐบาลในการหาแนวทางช่วยเหลือในมิติทางเศรษฐกิจและสังคม โดยการร้องขอให้มีการจัดสวัสดิการครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวในสังคมไทย การสนับสนุนให้สามารถเข้าถึงสิทธิตามกฎหมาย ความรับผิดชอบของรัฐในค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการดูแลลูก รวมไปถึงสวัสดิการอื่นอันเกี่ยวเนื่องกับมิติทางเศรษฐกิจทั้งหมด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ซึ่งข้อเรียกร้องดังกล่าวได้ถูกบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจประเทศเป็นที่เรียบร้อย อย่างไรก็ตาม นอกจากประเด็นทางเศรษฐกิจแล้ว ประเด็นเรื่องของจิตใจก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่สังคมต้องตระหนักถึง โดยสภาพปัญหาหลักที่พบคือ ปัญหาจากความโศกเศร้าและเสียใจ ปัญหาภาระในการหาเลี้ยงครอบครัวและการดำเนินชีวิต ความเครียดหรือวิตกกังวลต่อความไม่มั่นคงและบทบาทใหม่ที่ต้องเป็นทั้งพ่อและแม่ในเวลาเดียวกัน ปัญหาจากการเลี้ยงดูลูก และปัญหาจากการถูกสังคมตั้งคำถาม ซึ่งถือเป็นปัญหาโดยรวมที่ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญต่อวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของบุคคลในสังคมไทยมายาวนาน หลักธรรมอันเป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนานั้น สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ทุกกาลสมัย มีข้อมูลการให้สัมภาษณ์จากแม่เลี้ยงเดี่ยวกลุ่มหนึ่ง ถึงเคล็ดลับความสุขของครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวระบุว่า “เมื่อตนต้องเจอสถานะครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ตนก็จะคิดว่า อะไรจะเกิดก็ต้องเกิด ห้ามไม่ได้ เพียงแต่เราต้องมีสติไตร่ตรองหรือใช้สติในการแก้ไขปัญหา ทุกข์หรือทรมานทุกข์ไปก็ไม่ใช่ทางแก้ปัญหารู้จักนำตัวตนของเราออกจากปัญหา เพื่อมองเข้าไปในปัญหา ปัญหาทุกปัญหามีทางแก้ไข ทุกข์สุขอยู่ที่ใจเราเท่านั้น” สะท้อนให้เห็นว่าครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาปรับใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายในการถ่ายทอดประสบการณ์ที่มีคุณค่าและมีความหมาย ถึงแนวทางการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยวกลุ่มตัวอย่างทั้ง 20 ท่าน นับตั้งแต่ช่วงเผชิญปัญหา

จนกระทั่งผ่านพ้นจุดวิกฤติของสำคัญของชีวิต การบอกเล่าและส่งต่อประสบการณ์ซึ่งเป็นเรื่องราวที่ดีในการดำเนินชีวิต แนวทางการเลี้ยงดูลูก การใช้ชีวิตอยู่ในสังคม ท่ามกลางสารพันปัญหาที่รุมเร้า จนกระทั่งตนเองประสบความสำเร็จ ลูกเติบโตไปเป็นคนดี สามารถรับผิดชอบตนเองได้ และสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข อย่างไรก็ตาม งานวิจัยไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ผู้หญิงตัดสินใจเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว หากแต่ เป็นการศึกษาเพื่อถอดบทเรียนรู้เชิงประสบการณ์ มุมมอง ทศนคติ แนวทางการดำเนินชีวิตจากกลุ่มแม่เลี้ยงเดี่ยว หัวใจแกร่ง แม่เลี้ยงเดี่ยวนักสู้ ซึ่งเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวแบบอย่างในการเรียนรู้ สำหรับผู้ตัดสินใจอย่างเข้าสู่การใช้ชีวิตแบบแม่เลี้ยงเดี่ยว ให้สามารถนำพาครอบครัวของตนเอง รับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิต ดูแลตนเอง เลี้ยงดูลูก ดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีตามแนวทางพระพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานภาพและความเป็นอยู่ของแม่เลี้ยงเดี่ยวในสังคมไทย
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตของผู้เป็นแม่
3. เพื่อเสนอรูปแบบการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยวเชิงพุทธบูรณาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเลือกวิธีการศึกษาแบบเฉพาะกรณี (Case Study Approach) (ไชย โพธิ์สีดา, 2537) ซึ่งมีระเบียบวิธีการวิจัยทั้งในรูปของเอกสารและภาคสนาม ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มย่อย โดยผู้วิจัยได้จัดลำดับขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร

1.1 ผู้วิจัยทำการศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องในประเด็นเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องครอบครัว บทบาทการเป็นแม่ แนวคิดเกี่ยวกับการขัดเกลา แนวคิดเกี่ยวกับสตรีนิยม แนวคิดเกี่ยวกับแม่เลี้ยงเดี่ยว จากเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหนังสือ รายงานวิจัย รายงานการ

ประชุม และเอกสารอื่น ๆ รวมไปถึงข้อมูลเชิงสถิติ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์และความเป็นอยู่ของครอบครัวไทย ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว และครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยว

1.2 ผู้วิจัยทำการศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก เน้นศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแม่และลูกในพระพุทธศาสนา หลักธรรมในการดูแลสุขภาพด้านร่างกายและจิตใจ หลักธรรมในการเลี้ยงดูลูก และหลักธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตทางสังคม โดยเป็นการศึกษาจากพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.2539 และคัมภีร์ชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ อรรถกถา ฎีกา ปกรณ์วิเสส หนังสือ ตำรา วารสาร เอกสาร อิเล็กทรอนิกส์

2. การศึกษาในภาคสนาม

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก : ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแม่เลี้ยงเดี่ยวกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มแม่เลี้ยงเดี่ยว 20 ราย ในเขตปริมณฑลและกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวที่ให้ความยินยอมและสมัครใจในการเปิดเผยข้อมูลเพื่องานวิจัย ตามคำชี้แจงของผู้วิจัยในหนังสือแสดงเจตนายินยอมให้สัมภาษณ์ ในประเด็นที่นำมาซึ่งการทราบถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยวเชิงพุทธบูรณาการ เริ่มตั้งแต่ประเด็นปัญหา สาเหตุ ปัญหา ประสบการณ์ชีวิต ใน 3 ด้านหลัก ประกอบด้วย การดูแลสุขภาพด้านร่างกายและจิตใจ การเลี้ยงดูลูก และการใช้ชีวิตทางสังคม

2.2 การจัดสนทนากลุ่มย่อย: ผู้วิจัยดำเนินการจัดสนทนาประชุมระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิทางสังคมวิทยา จิตวิทยา และพระพุทธศาสนา โดยการสนทนากลุ่มเพื่อหาหรือถึงแนวทางเพื่อศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวเชิงพุทธบูรณาการ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์ เริ่มต้นจากแนวคิดและทฤษฎี รวมไปถึงแนวคิดการเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวในสังคมไทย เพื่อสังเคราะห์สภาพปัญหา สาเหตุ และแนวทางการดำเนินชีวิตที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เพื่อเป็นกรอบที่ใช้ในการวิจัยรูปแบบการดำเนินชีวิตให้ครอบคลุมในมิติต่าง ๆ ศึกษาสถานภาพและความเป็นอยู่ของแม่เลี้ยงเดี่ยวในสังคมไทย บนข้อมูลเชิงสถิติ

จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในประเด็นเกี่ยวกับครอบครัว ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว โดยเป็นข้อมูลเชิงตัวเลขทางสถิติที่สะท้อนสถานการณ์ปัจจุบันมากที่สุด ศึกษาบริบทของแม่และลูกในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา หลักธรรมเพื่อการดำเนินชีวิต หลักธรรมเพื่อการดูแลสุขภาพด้านร่างกายและจิตใจ หลักธรรมเพื่อการเลี้ยงดูลูก และหลักธรรมเพื่อการใช้ชีวิตทางสังคม

3.2 วิเคราะห์และถอดบทสัมภาษณ์จากกลุ่มแม่เลี้ยงเดี่ยว เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการดำเนินชีวิตและสามารถผนวกเข้ากับหลักพุทธธรรม ตามกรอบแนวทางการดำเนินชีวิตซึ่งสังเคราะห์แล้วว่าเป็นองค์รวมของการปฏิบัติตนของแม่เลี้ยงเดี่ยวแต่ละคนในสังคมไทย ใน 3 ด้าน คือ 1) การดูแลสุขภาพด้านร่างกายและจิตใจ 2) การเลี้ยงดูลูก 3) การดำเนินชีวิตทางสังคม

3.3 ร่างรูปแบบการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยวเชิงพุทธบูรณาการ เพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผ่านการสัมมนาประชุมระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการสนทนากลุ่มย่อย

3.4 สรุปผลการศึกษาวิจัย เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 3 ข้อเพื่อหาองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยและข้อเสนอแนะ

4. นำเสนอผลการวิจัย

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะของการพรรณนาความ ประกอบตารางออกมาเป็นโมเดล เพื่อนำเสนอรูปแบบการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยวเชิงพุทธบูรณาการ

ผลการวิจัย

1. สถานภาพและความเป็นอยู่ของแม่เลี้ยงเดี่ยวในสังคมไทย

ผู้วิจัยพบว่าปัจจุบันโครงสร้างของครอบครัวไทยเปลี่ยนแปลงไป ครอบครัวขยายเป็นครอบครัวในลักษณะการอยู่ร่วมกัน ประกอบไปด้วย พ่อแม่ ลูก รวมถึง ปู่ย่า ตายาย มีสัดส่วนลดลงในขณะที่ครอบครัวเดี่ยว ซึ่งเป็นครอบครัวที่อาศัยในลักษณะสามีภรรยา สามีภรรยาและลูก หรือ สามี/ภรรยาและลูก มีสัดส่วนที่สูงขึ้น โดยเฉพาะครอบครัวที่ประกอบด้วยสามีหรือภรรยาและลูก หรือเรียกว่า ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นต่อเนื่อง สอดคล้องตามรายงานสถานการณ์ของครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว นับตั้งแต่ปี 2530-2559 เปรียบเทียบกับสัดส่วนจำนวนครัวเรือนทั้งหมดของประเทศไทย เพิ่มขึ้นต่อเนื่องจาก จำนวน 971,569 ครัวเรือนในปี

2530 เป็นจำนวน 1,782,000 ครั้วเรือน ในปี 2559 (สำนักงานสถิติแห่งชาติร่วมกับองค์การยูนิเซฟ (ประเทศไทย), 2560) หากจำแนกข้อมูลตามสัดส่วนแม่เลี้ยงเดี่ยวต่อพ่อเลี้ยงเดี่ยว จะพบว่า ร้อยละของเด็กที่อาศัยอยู่กับพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยว นับตั้งแต่ พ.ศ. 2558-2559 สัดส่วนของแม่เลี้ยงเดี่ยวมีร้อยละ 16.1 เมื่อเทียบกับสัดส่วนของพ่อเลี้ยงเดี่ยวที่มีเพียง ร้อยละ 4.0 (กองส่งเสริมสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2560) จึงกล่าวได้ว่า หากมองการเปลี่ยนแปลงของครอบครัวในบริบทของสังคมไทย ทำให้เห็นว่า ครอบครัวไทยมีพัฒนาการมาไกล เปลี่ยนแปลงไปจากจารีตและวิถีในอดีต ไม่จะเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวขยาย ที่เริ่มลดลงจนกระทั่งเหลือเป็นครอบครัวเดี่ยว อัตราการหย่าร้างสูงขึ้น พ่อและแม่เลี้ยงเดี่ยวจึงสูงขึ้นเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อลักษณะโครงสร้างครอบครัวไทยในสังคมปัจจุบัน

สาเหตุของการเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวในปัจจุบันพบว่ามี 4 สาเหตุ ประกอบด้วย 1.การหย่าร้าง (กรณีที่เกิดทะเบียนสมรส) 2.คู่สมรสเสียชีวิต 3.แยกทาง (กรณีไม่ได้จดทะเบียนสมรส) และ 4.ละทิ้ง (คู่สมรสละทิ้งหรือหนีหายไปโดยไม่มีการตกลงหรือบอกกล่าว) โดยการหย่าร้างเป็นสาเหตุหลักของครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยว (รายงานสถานการณ์ประชากรไทย พ.ศ. 2558, 2558) ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องตามข้อมูลการหย่าร้างของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2548 ถึง 2560 (10 ปีย้อนหลัง) ที่ระบุว่าจำนวนคู่สมรสที่มาจดทะเบียนสมรส มีแนวโน้มลดลง จากจำนวน 358,110 คู่ ในปี พ.ศ. 2548 ลดลงเหลือ จำนวน 297,501 คู่ ในปี พ.ศ. 2560 ในขณะที่จำนวนคู่สมรสที่มาจดทะเบียนหย่าในแต่ละปี กลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในทิศทางกลับกัน กล่าวคือ จำนวนคู่สมรสที่มาจดทะเบียนหย่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากจำนวน 94,638 คู่ ในปี พ.ศ. 2548 เป็นจำนวน 121,617 คู่ ในปีพ.ศ. 2560 (สำนักงานสถิติแห่งชาติร่วมกับองค์การยูนิเซฟ (ประเทศไทย), 2560) โดยสภาพปัญหาหรือผลกระทบของการแม่เลี้ยงเดี่ยว ประกอบด้วย 1.ปัญหาภาระในการหาเลี้ยงครอบครัวและความเป็นอยู่ 2. ปัญหาจากความโศกเศร้าและเสียใจ 3. ปัญหาจากถูกสังคมตั้งคำถาม และ 4.ปัญหาจากการเลี้ยงดูลูก (Herbert Goldenberg & Irene Goldenberg, 2008)

ผลการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยว แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับความเป็นแม่ แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับครอบครัว แนวคิดในการเลี้ยงดูลูก และแนวคิดเรื่องการดำเนินชีวิตในสังคม ล้วนมีความ

สอดคล้องกับการกำหนดกรอบการศึกษาแนวทางการดำเนินชีวิตที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน 2 ระดับ คือ ระดับปัจเจกบุคคล และระดับความสัมพันธ์กับผู้อื่น ในขอบเขต 3 ด้าน คือ การดูแลสุขภาพจิตร่างกายและใจ การเลี้ยงดูลูก และการดำเนินชีวิตทางสังคม

2. หลักพุทธธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตของผู้เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว

ผู้วิจัยพบว่าหลักธรรมที่มีความสำคัญและจำเป็นในฐานะเป็นหลักธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตของผู้เป็นแม่ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และระดับความสัมพันธ์กับผู้อื่น (การเลี้ยงดูลูกและสังคม) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2557) สามารถนำไปเชื่อมโยงสู่การประยุกต์เพื่อหารูปแบบและแนวทางการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเชิงพุทธบูรณาการ ตามกรอบแนวทางในการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยว

โดยหลักธรรมที่สำคัญ ได้แก่ 1) หลักปรโตโมสะ เป็นองค์ประกอบทางสังคมที่สำคัญ ที่ช่วยเหลือหลอมกลมเกลียวให้บุคคลดำเนินไปในทางที่ถูกต้อง ในทางพระพุทธศาสนา เรียกบุคคลนั้นว่าผู้เป็นกัลยาณมิตร เช่น พ่อ แม่ ครูอาจารย์ เรียกอีกนัยหนึ่งว่า บัณฑิตหรือสัตบุรุษ 2) หลักสติสัมปชัญญะ สติทำหน้าที่เป็นเหมือนนายประตู เมื่อเราต้องต้องเผชิญกับสภาพปัญหากระทบ หากไม่มีสติควบคุมจิตใจก็จะไหลไปตาม กระแสต่างๆ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะพัฒนาสติให้เกิดมีขึ้นสม่ำเสมอ 3) หลักขันติ ความอดทนเพื่อรักษาสภาวะปกติของตนเองไว้ให้ได้ ไม่ว่าจะเป็นการอดทนต่อความยากลำบาก หรือแม้แต่การต่อสู้เพื่อการดำรงอยู่ของชีวิตเมื่อครั้งเผชิญกับสภาพปัญหาที่มากกระทบก็ตาม 4) หลักศรัทธา เป็นเครื่องมือในการพลังสำคัญในการขับเคลื่อนชีวิตไปสู่ความสำเร็จในหน้าที่การงานหรือตามอุดมคติอย่างใดอย่างหนึ่งในชีวิต 5) หลักโยนิโสมนสิการ เป็นการทำใจโดยแยบคาย ใช้ความคิดถูกวิธี คิดอย่างมีระเบียบ มองและรู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลายตามที่สิ่งนั้นๆ ด้วยความเป็นเหตุและผล 6) หลักไตรสิกขา หรือองค์มรรค 8 ประการ ตามบริบทของการปฏิบัติเพื่อเป็นแนวในการดำเนินชีวิตในระดับคฤหัสถ์ผู้ครองเรือนด้านปัจเจกบุคคล สำหรับการดูแลสุขภาพร่างกายและจิตใจ เป็นการฝึกอบรมตนเองใน 3 ด้าน คือ การสำรวจทางกายและวาจา เราเรียกว่า อธิศีลสิกขา การทำจิตให้มั่นคง เราเรียกว่า อธิจิตสิกขา และการเห็นหรือรู้ตามความเป็นจริง เราเรียกว่า อธิปัญญาสิกขา หลักทั้ง 3 ประการนี้เป็นส่วนประกอบของชีวิตที่ดีงาม การฝึกให้มนุษย์เจริญงอกงาม จะนำไปสู่การเข้าถึงอิสรภาพและสันติสุขอย่างแท้จริง 7) หลักสปปายะ ชื่อว่าเป็นธรรมที่เอื้อต่อการสร้างสุขภาวะลักษณะที่ดีต่อการดำเนินชีวิตของครอบครัวสุขกายสบายใจ 8)

หลักกัลยาณมิตรธรรม สำหรับการเลี้ยงดูลูก เพราะแม่เชื่อว่าเป็นกัลยาณมิตรที่สำคัญของลูก เป็นบุคคลผู้มีพระคุณต่อลูก เป็นครูคนแรกของลูก เป็นแบบอย่างของลูก ปราบปรามแต่สิ่งดีงาม สร้างความเจริญด้านจิตใจ การชี้แนะให้ลูกดำรงตนอยู่ในทางที่ถูกที่ดีงาม จำเป็นต้องอาศัยคุณสมบัติของกัลยาณมิตรทั้ง 7 ประการ 9) หลักทิศ 6 สำหรับเป็นกรอบการปฏิบัติในทิศทางที่ดีของบุคคลผู้เป็นแม่ที่มีต่อลูก รวมไปถึงสิ่งที่ลูกพึงปฏิบัติต่อผู้เป็นแม่ 10) หลักพรหมวิหาร สำหรับเป็นแนวทางในการเลี้ยงดูลูก เพราะผู้เป็นแม่ได้ชื่อว่าเป็นพระพรหม เป็นบุรพเทพ เป็นครูอาจารย์คนแรก และเป็นอาหุ-ไนยบุคคลผู้ควรค่าแก่การเคารพของลูก 11) หลักสังคหวัตถุ สำหรับการดำเนินชีวิตทางสังคม เป็นธรรมที่เป็นเครื่องประสานใจและเหนี่ยวรั้งใจคนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ ทำให้อยู่กันด้วยความรักความปรารถนาดีต่อกันและสร้างความสัมพันธ์ในสังคม และ 12) หลักทิวฐธัมมิกัตถะ คือ ประโยชน์ที่มองเห็นกันอยู่ ที่เข้าใจกันง่ายๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติ ปฏิบัติชอบในชีวิตประจำวัน อันเป็นผลลัพธ์ที่พึงเกิดขึ้นในปัจจุบัน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

3. รูปแบบการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยวเชิงพุทธบูรณาการ

ผู้วิจัยพบว่ารูปแบบการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยวกรณีศึกษาจำนวน 20 ท่าน (ผลการสัมภาษณ์แม่เลี้ยงเดี่ยวกลุ่มเป้าหมาย, 2561) บนพื้นฐานข้อมูล 3 ประเด็น คือ การดูแลสุขภาพร่างกายและจิตใจ การเลี้ยงดูลูก และการดำเนินชีวิตทางสังคม ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มแม่เลี้ยงเดี่ยวเพื่อถอดเป็นบทเรียนรู้เชิงประสบการณ์และแนวทางการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลัง ข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัญหา สาเหตุ และแนวทางในการดำเนินชีวิต ซึ่งข้อมูลเชิงประสบการณ์และแนวทางการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยวทั้ง 20 ท่าน สรุปได้ว่าทุกท่านแม้จะเจอสภาพปัญหาในชีวิตที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นสาเหตุมาจากการหย่าร้าง ถูกละทิ้ง หรือคู่สมรสเสียชีวิต แต่สิ่งที่ทุกท่านใช้เป็นหลักแนวทางในการดำเนินชีวิตที่เหมือนกันคือ

3.1 การใช้ตัวช่วย : การดำเนินชีวิตในช่วงแรก จำเป็นต้องมีกัลยาณมิตรที่สำคัญเพื่อรับฟังปัญหา คอยให้กำลังใจ สามารถระบายปัญหาในชีวิต ไม่ว่าจะจากพ่อแม่ ญาติพี่น้อง เพื่อน ลูก รวมทั้งบุคคลนอกครอบครัว อาทิ พระสงฆ์ แม่ชี ซึ่งเป็นตัวแทนสำคัญทางพระพุทธศาสนา ทุกท่านล้วนเป็นแรงบันดาลใจสำคัญ ในการสร้างพลังงานขับเคลื่อนในการ

ดำเนินชีวิตต่อไปข้างหน้าของแม่เลี้ยงเดี่ยวทั้งหลาย ดังนั้น การใช้ตัวช่วย เพื่อรับฟังปัญหา จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้ช่วงแรกของชีวิตฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหานั้นมาได้

3.2 การยอมรับและการปรับตัว : แม่เลี้ยงเดี่ยวมีการปรับทัศนคติใหม่ เริ่มจากการยอมรับความจริง ใช้สติ ความอดทน ยอมรับปัญหาในชีวิต ต้องเผชิญกับสิ่งที่อยู่ข้างหน้า ปัจจุบัน ไม่หนีปัญหา รับมือกับความเปลี่ยนแปลง พร้อมและเชื่อมั่นที่จะปรับตัวและปรับใจใหม่ ไม่ย่อถอย หรือยอมแพ้ต่ออุปสรรคที่มากกระทบ ตั้งสติเป็นหลักดำเนินชีวิตก่อน

3.3 เชื้อมั่นและศรัทธาในตนเอง : แม่เลี้ยงเดี่ยวใช้ชีวิตด้วยความเชื่อ เชื่อว่าตนเองสามารถทำได้ซึ่งสิ่งเหล่านั้นทำให้สามารถ ทัศนคติเชิงบวก ยืนหยัดประคับประคองชีวิตของตนเองและลูก

3.4 การไตร่ตรองปัญหาและเริ่มต้นวางแผนชีวิต : แม่เลี้ยงเดี่ยวมีการวางแผนการดำเนินชีวิตในแต่ละด้าน วางเป้าหมายในชีวิตชัดเจน สิ่งใดที่จะต้องทำหลังจากเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว ไตร่ตรองและทบทวนปัญหา เพื่อเป็นบทเรียนรู้ประสบการณ์ในชีวิต

3.5 การดูแลสุขภาพกายและใจ : แม่เลี้ยงเดี่ยวมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาปรับใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต เริ่มจากธรรมะง่าย ๆ จนกระทั่งพัฒนาเป็นธรรมะในระดับที่สูงขึ้น อาทิ การเข้าวัดทำบุญเพื่อชำระจิตใจให้สงบก็เพียงพอ ตั้งมั่นรักษาศีล 5 พัฒนาตนเป็นคนดี ไหว้พระสวดมนต์เป็นประจำทุกวัน นั่งสมาธิเพื่อรักษาจิตใจให้สงบ และบางรายสามารถพัฒนาตนเพื่อปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน อย่างไรก็ดี ทุกแนวทางดังกล่าวล้วนเป็นไปตามหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาตนเองในทางพระพุทธศาสนา

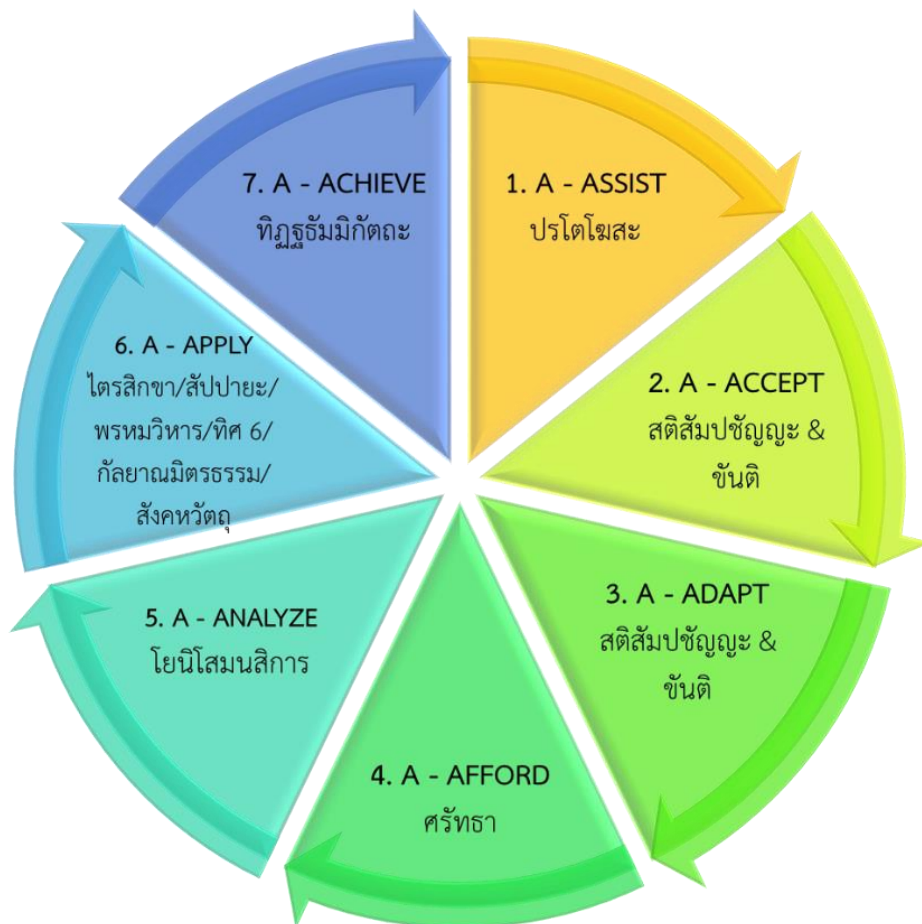
3.6 แนวทางการเลี้ยงดูลูก : การเป็นกัลยาณมิตรที่สำคัญของลูก การเป็นแบบอย่างแก่ลูกเพื่อให้ลูกได้เรียนรู้ เลี้ยงลูกแบบให้ความเป็นเพื่อน เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ลูกพร้อมที่จะปรึกษาตนในทุก ๆ เรื่อง โดยจุดมุ่งหมายของผู้เป็นแม่ในทุกครอบครัว คือ ปลูกฝังลูกตามแนวทางพระพุทธศาสนา เรื่องคุณธรรมและจริยธรรม ให้ลูกได้เป็นคนดี มีความกตัญญู กตเวทิตาต่อผู้มีพระคุณและการร่วมรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

3.7 แนวทางการใช้ชีวิตในสังคม : แม่เลี้ยงเดี่ยวสามารถพัฒนาตนเองเป็นจิตอาสา การเสนอตัวเข้าไปร่วมกิจกรรม อันเป็นประโยชน์สุขแก่ประชาชนและสังคมหมู่มา ด้วยความสมัครใจ โดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ โดยจุดมุ่งหมายก็เพื่อความสัมพันธ์และเกื้อกูลในสังคมอย่างมีคุณธรรม

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยได้นำเสนอโมเดล สำหรับแนวทางการบูรณาการระหว่างพุทธธรรมกับการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยว ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบโมเดล

GOOD HEART SMART MOM: The SEVEN “A” Model

A - ASSIST	= PARATOGHOSA	การได้ผู้ช่วยชี้แนะแนวทาง
A - ACCEPT	= SATI-SAMPAJANNA	} การยอมรับความจริง การปรับตัว การปรับใจ
A - ADAPT	= KHANTI	
A - AFFORD	= SADDHA	
A - ANALYZE	= YONISOMANASIKARA	การวิเคราะห์และวางแผนชีวิต
	SIKKHA	} ด้านสุขภาพกายและใจ
	SAPPAYA	
	KALGANAMITTA	
A - APPLY	= BRAHMAVIHARA	} ด้านการเลี้ยงดูลูก
	DISA	
	SANGHAVATHU	
A - ACHIEVE	= DITTHADHAM-MIKATTHA	ผลลัพธ์ที่พึงเกิดขึ้นในปัจจุบัน

1. การดูแลสุขภาพร่างกายและจิตใจ

1.1 ช่วงเผชิญสภาพปัญหา

เป็นช่วงฟื้นฟูสุขภาพร่างกายและจิตใจ แม่เลี้ยงเดี่ยวสามารถฝ่าฟันสภาพปัญหามาได้ จำเป็นต้องใช้ แนวทางการดำเนินชีวิต ตามลำดับ 1-5 กล่าวคือ

ลำดับที่ 1 : การใช้ตัวช่วย ด้วยหลักปรโตโฆสะ (ASSIST-PARATOGHOSA) ASSIST คือ การใช้ตัวช่วย เมื่อแม่เลี้ยงเดี่ยวต้องเผชิญกับสภาพปัญหาเพราะการใช้ชีวิตकु่สิ้นสุดลง ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลของการหย่าร้าง การละทิ้ง หรือคูล์สมรสเสียชีวิต ส่งผลกระทบให้แม่เลี้ยงเดี่ยวมีความเครียด วิตกกังวล ซึมเศร้า สูญเสียความมั่นใจไป ว่าหลังจากไม่มีคูล์ชีวิตแล้วจะดำเนินชีวิตอย่างไร ในช่วงแรกของการสิ้นสุดชีวิตคูล์ แม่เลี้ยงเดี่ยวจำเป็นต้องใช้ตัวช่วย บุคคลซึ่งให้กำลังใจแก่ตนเองได้ ทั้งในด้านอารมณ์ ข้อมูล ข่าวสาร มีบุคคลที่รู้สึกวางใจ สามารถพูดคุยรับฟัง ให้คำปรึกษา ให้กำลังใจ หรือคำปลอบโยนเมื่อเกิดสภาวะตึงเครียด ย่อมทำให้แม่เลี้ยงเดี่ยวรู้สึกมีความมั่นคงทางจิตใจขึ้น เรียกว่า ปรโตโฆสะ หรือ กัลยาณมิตร ตามหลักพุทธธรรม

ดังนั้น การใช้ตัวช่วย เพื่อรับฟังปัญหา จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้ช่วงแรกของชีวิตผ่านอุปสรรคและปัญหามาได้

ลำดับที่ 2-3 : การยอมรับและปรับตัว ด้วยหลักสติสัมปชัญญะและขันติ (ACCEPT & ADAPT - SATI-SAMPAJANNA & KHANTI) ACCEPT คือ ยอมรับความจริง สร้างเข้มแข็งให้จิตใจ ความอดทนเพื่อรักษาภาวะปกติของตนเองไว้ให้ได้ ไม่ว่าจะเป็นการอดทนต่อความยากลำบาก หรือแม้แต่การต่อสู้เพื่อการดำรงอยู่ของชีวิตเมื่อครั้งเผชิญกับสภาพปัญหาที่มากระทบก็ตาม เข้าใจชีวิตว่าทุกสิ่งทุกอย่างได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว ไม่มีอะไรคงทนถาวร ทุกข์สุขเป็นเรื่องธรรมดา ยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้น การเข้าใจและยอมรับนี้ จะนำพาเราไม่ให้ยึดติดกับสิ่งที่เคยมีเคยเป็น ไม่ยึดติดกับอดีต ไม่หลงไปกับความสุขและไม่เสียใจเกินไปเมื่อต้องสูญเสีย โดยใช้ตัวช่วยทางพุทธธรรมที่ เรียกว่า สติสัมปชัญญะมาเป็นเครื่องช่วยในการปรับสภาพจิตใจให้เข้มแข็ง ADAPT คือ 1) การปรับฐานความคิด เมื่อเปลี่ยนความคิดได้ ชีวิตก็จะเปลี่ยนไป ความรู้สึกดีหรือแย่ขึ้นขึ้นอยู่กับมุมมอง การให้ความหมายและการตีความ มองว่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นนั้น ไม่ได้เกิดเพียงแต่ตนเท่านั้น หากแต่คนอื่น ๆ ก็ประสบปัญหาในชีวิตตามเรื่องราวแตกต่างกันไป นึกแต่เรื่องดี ๆ ในชีวิตที่ทำมาแล้วประสบความสำเร็จหรือเป็นความภาคภูมิใจ ซึ่งจะทำให้เรารู้สึกเห็นคุณค่าของตนเอง 2) การปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ มองโลกในแง่ดี หากิจกรรมทำเพื่อจะได้ไม่ต้องจมหรือหมกมุ่นกับเรื่องราวหรือความคิดที่บั่นทอนจิตใจอันจะส่งผลเสียต่อสุขภาพกายและใจ

ลำดับที่ 4 : ความเชื่อมั่นว่าทำได้ ด้วยหลักศรัทธา (AFFORD - SADDHA) AFFORD คือ ความเชื่อมั่นในตนเองว่าสามารถดูแลตนเอง เลี้ยงดูลูก และใช้ชีวิตในสังคมได้ดี เป็นพลังของความมั่นใจในตนเอง ให้คุณค่าและความหมายในชีวิตแก่ตนเองและลูก

ลำดับที่ 5 : การวิเคราะห์และวางแผนชีวิต ด้วยหลักโยนิโสมนสิการ (ANALYZE – YONISOMANASIKARA) ANALYZE คือ การวิเคราะห์และวางแผน แม้เพียงเดียว ต้องไตร่ตรองวางแผน ด้วยความรอบคอบ และระมัดระวัง เพื่อจะได้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตต่อไป ปัญหาในแต่ละด้าน 4 ประเด็น คือ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาจากความจากความโศกเศร้าและเสียใจ ปัญหาจากการเลี้ยงดูลูก และ ปัญหาจากถูกสังคมตั้งคำถาม เพื่อจะได้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตต่อไปได้ในอนาคต

1.2 ช่วงพัฒนาดตนเอง

เมื่อแม่เลี้ยงเดี่ยวได้ผ่านพ้นสภาพปัญหามาได้แล้ว จึงสามารถพัฒนาดตนเองทางด้านร่างกายและจิตใจ ด้วยหลักไตรสิกขา ในฐานะธรรมะเพื่อการพัฒนาตนเองใน 3 ด้าน ตั้งแต่การพัฒนาให้เป็นคนมีศีล มีสมาธิ มีปัญญา รวมไปถึง หลักสัปปายะ ในการดูแลสุขภาพ ล้อมในเชิงกายภาพ

ลำดับที่ 6 : การพัฒนาด้านร่างกายและจิตใจ ด้วยหลักไตรสิกขาและสัปปายะ (APPLY - SIKKHA & SAPPAYA) การดูแลสุขภาพกายและใจ คือ นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตนับแต่ การพัฒนาระดับศีล การฝึกปรือให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีใน 3 ด้าน ตั้งแต่การสำรวจมาจาการใช้คำพูด ที่สุภาพนุ่มนวล ใช้ถ้อยคำที่มีเหตุผล เป็นไปในเชิงสร้างสรรค์ สำหรับการประพฤติทางกาย ด้วยการประพฤติจริยธรรม เป็นไปในทางที่สุจริต ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ดูแลสุขภาพทางกายในบ้านที่อยู่ให้เกิดสัปปายะ มีความสุขทุกเมื่อเอื้อต่อการมีสุขภาพอนามัย ทั้งกายและใจที่สมบูรณ์ และประกอบอาชีพการงานที่สุจริตไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายแก่ตนเองและผู้อื่น การพัฒนาระดับสมาธิ การฝึกจิตใจ ปรับปรุงคุณภาพจิตใจให้มีคุณภาพ พัฒนาคุณธรรม สร้างความสุข เสริมคุณภาพจิต เพื่อฝึกปรือให้เกิดสมาธิ สัมมาสมาธิ และสมาธิ ให้เจริญงอกงามขึ้น เพื่อเป็นการสร้างพลังทางใจให้เข้มแข็งพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ มีชีวิตที่ดีงาม และการพัฒนาระดับปัญญา นับแต่ เรื่องทัศนะ ความคิดเห็น แนวความคิด ความเชื่อถือ ค่านิยมต่าง ๆ ซึ่งแม่เลี้ยงเดี่ยวจะต้องมองให้เห็นชีวิตในแบบที่เป็น เข้าใจธรรมชาติ เข้าใจในทุกๆ และการดับทุกข์นั้น ให้สอดคล้องกับความเป็นจริง และตั้งใจที่จะเพิ่มพูนความรู้แจ้งและลบเลือนความคิดเรื่อง ความโลภ โกรธ และหลง ต้องควบคุมความคิดของตนเองให้ได้ เพื่อนำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาทั้งหมดไปใช้ให้เกิดคุณค่าต่อชีวิตตนเองได้อย่างถูกต้อง ให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้นต่อไป

2. การเลี้ยงดูลูก ด้วยหลักกัลยาณมิตรธรรม , พรหมวิหาร 4 และทศ 6 (APPLY – KALAYANAMITA & BRAHMAVIHARA & DISA)

ในฐานะแม่เป็นครูคนแรกของลูก เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพภายในครอบครัว แม่เลี้ยงเดี่ยวใช้ แนวทางการเลี้ยงดูลูกแบบให้ความเป็นกัลยาณมิตร พรหมวิหารธรรม และทศ 6 เพราะแม่เชื่อว่าเป็นบุคคลผู้มีพระคุณต่อลูก เป็นครูคนแรกของลูก เป็นแบบอย่างของลูก บรรณาแต่สิ่งดีงาม สร้างความเจริญด้านจิตใจ การชี้แนะให้ลูกดำรงตนอยู่ในทางที่ถูกต้องที่ดีงาม โดย

จุดมุ่งหมายของผู้เป็นแม่ในทุกครอบครัว คือ ปลูกฝังลูกตามแนวทางพระพุทธศาสนา เรื่องคุณธรรมและจริยธรรม ให้ลูกได้เป็นคนดี มีความกตัญญูทวดเทิดาต่อผู้มีพระคุณและการร่วมรับผิดชอบตนเองและสังคม

3. การดำเนินชีวิตทางสังคม ด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 (APPLY - SANGHAVATHU)

แม่เลี้ยงเดี่ยวนำพุทธธรรมการใช้หลักสังคหวัตถุ มาปรับใช้ในชีวิต เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจและดำเนินชีวิตในสังคม การพัฒนาตนเองเป็นจิตอาสา การเสนอตัวเข้าไปร่วมกิจกรรม อันเป็นประโยชน์สุขแก่ประชาชนและสังคมหมู่มา ด้วยความสมัครใจ โดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ โดยจุดมุ่งหมายก็เพื่อความสัมพันธ์และเกื้อกูลในสังคมอย่างมีคุณธรรม

ลำดับที่ 7 : ผลลัพธ์ที่พึงเห็นได้ในปัจจุบัน ด้วยหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ (ACHIEVE - DITTHADHAM-MIKATTHA) ACHIEVE เป็นขั้นที่สำคัญที่สะท้อนความสำเร็จของผู้เป็นแม่ได้เป็นอย่างดี ในชีวิตของคำว่า แม่ คงไม่มีสิ่งอื่นใดที่จะทำให้ตนมีความสุขไปได้ นอกจากการได้เห็นความสุขของลูกและความสำเร็จของลูก ผลลัพธ์ที่สะท้อนมาจากความรัก ความตั้งใจ ความอดทน ที่มีต่อลูก แม่คงไม่ได้คาดหวังอะไรมากจากลูก เพียงปรารถนาให้ลูกได้เป็นคนดี ประสบความสำเร็จ ได้ทำในสิ่งที่ลูกรัก อยากให้ลูกมีความสุข เมื่อลูกมีความสุข แม่ย่อมมีความสุขตามไปด้วย ว่าง่าย ๆ คือ ความภาคภูมิใจของแม่สะท้อนจากความสำเร็จของลูกนั่นเอง

อภิปรายผล

สถานภาพและความเป็นอยู่ของครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยว ไม่ถือเป็นเรื่องใหม่ในสังคมไทย เพราะมีปรากฏอยู่ทุกยุคสมัยและทุกสังคม สิ่งที่ตามมาคือ สาเหตุจากการเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวที่แตกต่างกันไปไม่ว่าจะหย่าร้าง แยกทาง ถูกละทิ้ง หรือการเสียชีวิตของคู่สมรส ย่อมนำมาซึ่งการทำใจให้ยอมรับในสิ่งที่ตนเองต้องเผชิญอยู่ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนส่งผลต่อสภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยวจะสามารถดำรงสภาพครอบครัวและดูแลลูกให้ใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นปกติและมีความสุขได้หรือไม่ในระดับใด

หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ถือว่ามีส่วนสำคัญในการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยวนับตั้งแต่ช่วงที่แม่เลี้ยงเดี่ยวเผชิญกับสภาพปัญหา จนกระทั่งสามารถก้าวข้าม ผ่านอุปสรรคในชีวิตมาได้ เริ่มต้นดำเนินชีวิตใหม่ในระดับพัฒนาตนเอง ให้เป็นแบบอย่างที่ดี

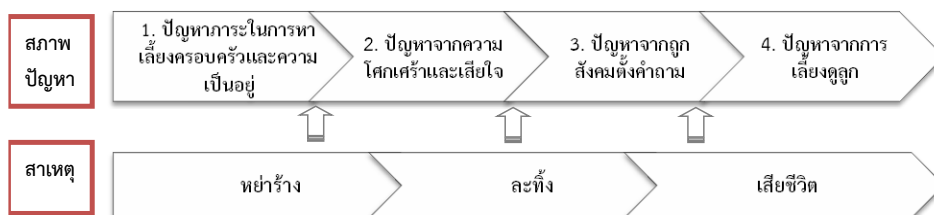
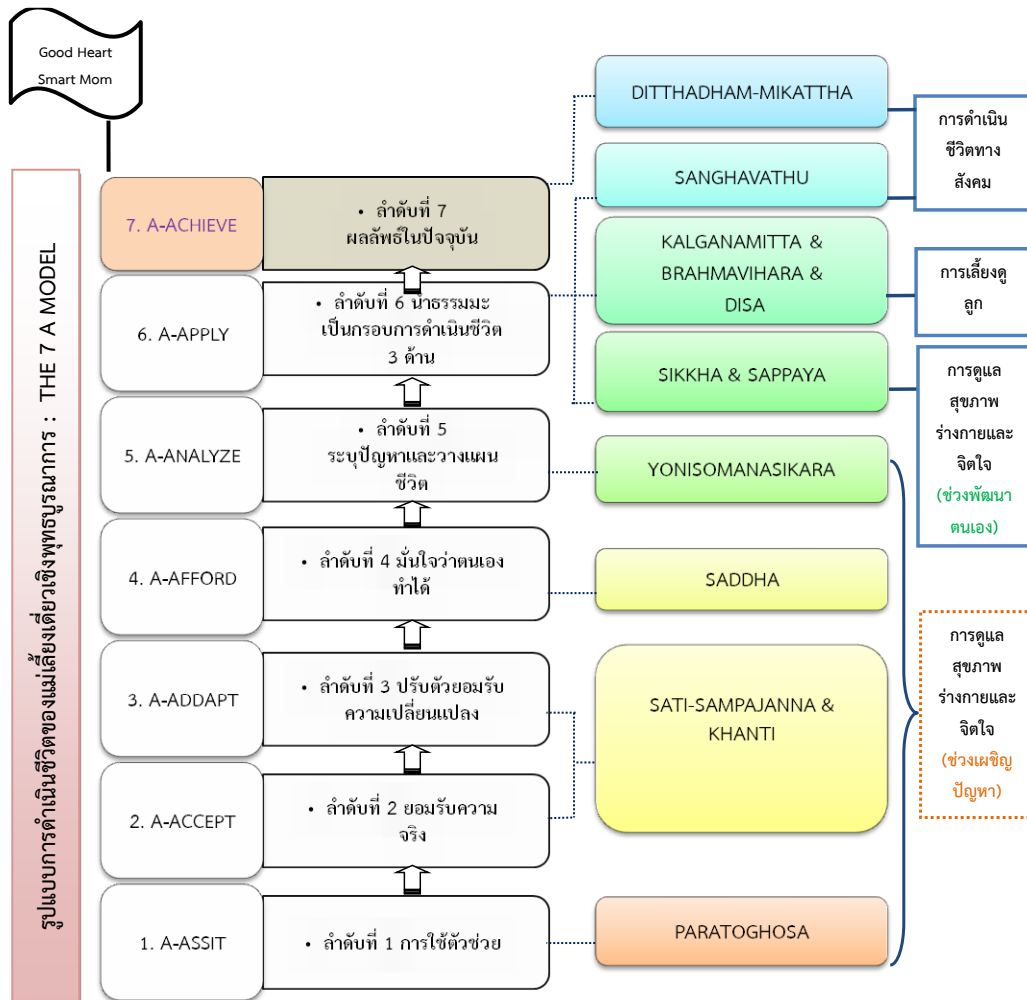

สามารถเลี้ยงลูกได้จนประสบความสำเร็จ ตนเองและลูกสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข มองเรื่องราวที่ผ่านมาในชีวิตเป็นเพียงประสบการณ์ ได้ตระหนักและเรียนรู้ เข้าใจโลกตามความเป็นจริง เมื่อผ่านพ้นปัญหามาได้ก็สามารถเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวแบบอย่างที่มีคุณค่า เป็นแบบอย่างแก่การเรียนรู้สำหรับผู้ตัดสินใจเข้าสู่การใช้ชีวิตแม่เลี้ยงเดี่ยว ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีตามแนวทางพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาบริบทการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยวกลุ่มตัวอย่างทั้ง 20 ท่าน ทำให้ทราบถึงมุมมองต่อสภาพปัญหา ประสบการณ์และทัศนคติต่อการดำเนินชีวิต การเลี้ยงดูลูก และการดำเนินชีวิตทางสังคม จึงกล่าวได้ว่า การดำเนินชีวิตของกลุ่มแม่เลี้ยงเดี่ยวทั้งหมด ล้วนเป็นไปตามแนวทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นที่มาขององค์ความรู้ใหม่ของการวิจัย เรียกว่า The Seven “A” Model หรือ A ใน 7 ลำดับชั้น ด้วย 12 หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งแสดงให้เห็นตามภาพที่ 3

GOOD HEART SMART MOM: The SEVEN “A” MODEL

ภาพที่ 3 GOOD HEART SMART MOM: The SEVEN “A” MODEL

สรุปผล

จากการศึกษาเรื่องรูปแบบการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยวเชิงพุทธรณานิยม สรุปได้ว่า การดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยวทุกท่านสะท้อนผลลัพธ์ที่เกิดจากความทุ่มเททั้งพลังงานกาย พลังใจ ที่ฝ่าฟัน ก้าวผ่านช่วงเวลาอันแสนลำบากนั้นมาได้ด้วย ความสามารถที่ตนเองสามารถยืนหยัด พึ่งพาตนเองได้ ดำเนินชีวิตแบบไม่ยึดติดกับความเชื่อที่ว่าผู้ชายเป็นผู้หาเลี้ยงหลักของครอบครัว ประกอบสัมมาอาชีพ มีความประพฤติดี มีคุณธรรมและจริยธรรม อบรมเลี้ยงดูลูกด้วยความรัก ความเอาใจใส่ เสียสละ มานะอดทน จนกระทั่งลูกได้รับการศึกษา มีอาชีพสุจริต มีความประพฤติดี เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม นอกจากนี้ ยังสามารถพัฒนาตนเองเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวที่สามารถบำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่นและสังคมได้ บทเรียนรู้จากแม่เลี้ยงเดี่ยวกลุ่มตัวอย่างทั้ง 20 ท่าน จนกระทั่งได้บทเรียนรู้และนำเสนอแบบจำลองโมเดลสำหรับแนวทางการบูรณาการระหว่างพุทธรณานิยมกับการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยวให้สามารถก้าวข้ามปัญหาและอุปสรรคไปได้ด้วยอย่างสร้างสรรค์และเหมาะสม เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวที่มีคุณภาพ ด้วยรูปแบบที่เรียกว่า GOOD HEART SMART MOM : The SEVEN “A” MODEL แนวทางตาม 7 ลำดับขั้น ประกอบด้วย A - ASSIST , A - ACCEPT , A - ADAPT , A - AFFORD, A - ANALYZE , A - APPLY และ A - ACHIEVE

ข้อเสนอแนะ

ปัจจุบันโครงสร้างทางประชากรและครอบครัวมีความหลากหลายและซับซ้อนขึ้น แต่รูปแบบมีลักษณะเฉพาะตัว มีลักษณะปัญหาและความต้องการการช่วยเหลือที่แตกต่างกัน ครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยวเป็นหนึ่งในลักษณะครอบครัวที่เป็นผลมาจากการหย่าร้าง แยกทาง การละทิ้ง หรือการเสียชีวิตของคู่สมรส ดังนั้น การดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยวภายหลังจากการเผชิญสภาพปัญหาเป็นเรื่องที่สังคมไทยต้องตระหนัก ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ลักษณะ กล่าวคือ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลที่ได้รับจากงานวิจัยสามารถนำไปกำหนดใช้ในระดับนโยบายหรือเป็นแบบเรียนรู้สำหรับการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยว เพื่อเสนอแก่องค์กรและภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.1 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สามารถนำผลการวิจัยไปกำหนดเป็นแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติประจำปี 2561

1.2 สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ นำไปใช้เป็นแผนยุทธศาสตร์ แบบเรียนรู้ และประชาสัมพันธ์ ให้แก่สำนักงานเทศบาล องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และส่วนตำบลในแต่ละจังหวัดทั่วประเทศ

1.3 ภาควิชาเครือข่าย อาทิจ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และ มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว ได้นำไปใช้เป็นแบบเรียนรู้การดำเนินชีวิตให้แก่แม่เลี้ยงเดี่ยววัยใส

2. ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

ปัจจุบันประเด็นเรื่องแม่วัยใสกับความท้าทายการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เป็นหนึ่งปัญหาสำคัญที่นำไปสู่การเกิดที่ด้อยคุณภาพ ส่งผลกระทบในหลายด้าน ทั้งด้านสุขภาพของแม่และลูก ด้านเศรษฐกิจและปัญหาความยากจน การสูญเสียโอกาสทางการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพตลอดจนด้านสังคม จากการทำแท้งและการทอดทิ้งเด็ก กลายเป็นปัญหาในระดับชาติ ดังนั้น จึงเห็นควรต่อยอดงานวิจัยในหัวข้อ ดังต่อไปนี้

2.1 รูปแบบการดำเนินชีวิตของแม่วัยใสเชิงพุทธบูรณาการ

2.2 กระบวนการสื่อสารภายในครอบครัวระหว่างผู้ปกครองกับลูกวัยรุ่นเชิงพุทธ

2.3 รูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัวที่มีเพียงผู้สูงอายุและเด็ก

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (6 กันยายน 2560). เข้าถึงได้จาก ระบบสถิติทางการ

ทะเบียน :<http://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMenu/newStat/home.php>

กองส่งเสริมสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

(8 กันยายน 2560). สถานการณ์ ครอบครัวเข้มแข็ง. เข้าถึงได้จาก <http://stat.thaifamily.in.th/StartpageFamily01.aspx>

- ชาย โพธิ์สิตา. (2537). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม (พิมพ์ครั้งที่ 6). มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2557). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย (พิมพ์ครั้งที่ 40). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์ ในเครือ บริษัทสำนักพิมพ์เพ็ทแอนด์โฮม จำกัด.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รายงานสถานการณ์ประชากรไทย พ.ศ. 2558. (2558). โฉมหน้าครอบครัวไทย ยุคเกิดน้อยอายุยืน. กรุงเทพมหานคร: กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติร่วมกับองค์การยูนิเซฟ (ประเทศไทย). (2560). รายงานการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรี ประจำปี 2558-2559. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักนโยบายและแผน. (2560). นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.
- Herbert Goldenberg & Irene Goldenberg. (2008). Family Therapy An Overview. United States of America: McGraw-Hill.
- คุณเอ นามสมมติ. (25 มีนาคม 2561). รูปแบบการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยวเชิงพุทธบูรณาการ. (อรอุมา อสัมภินวัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)
- คุณบี นามสมมติ. (26 มีนาคม 2561). รูปแบบการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยวเชิงพุทธบูรณาการ. (อรอุมา อสัมภินวัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)
- คุณซี นามสมมติ. (27 มีนาคม 2561). รูปแบบการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยวเชิงพุทธบูรณาการ. (อรอุมา อสัมภินวัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)
- คุณดี นามสมมติ. (31 มีนาคม 2561). รูปแบบการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยวเชิงพุทธบูรณาการ. (อรอุมา อสัมภินวัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)
- คุณอี นามสมมติ. (3 เมษายน 2561). รูปแบบการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยวเชิงพุทธบูรณาการ. (อรอุมา อสัมภินวัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)

- [illegible]

คุณเอส นามสมมติ. (5 พฤษภาคม 2561). รูปแบบการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยวเชิงพุทธ
บูรณาการ. (อรอุมา อสัมภินวัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)

คุณที นามสมมติ. (6 พฤษภาคม 2561). รูปแบบการดำเนินชีวิตของแม่เลี้ยงเดี่ยวเชิงพุทธ
บูรณาการ. (อรอุมา อสัมภินวัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)

การประยุกต์ใช้พุทธญาณวิทยาของหลักกาลามสูตรในสังคมไทย

หลังนวยุค*

THE APPLICATION OF THE BUDDHIST EPISTEMOLOGY OF KALAMASUTTA IN THE POSTMODERN THAI SOCIETY.

พระครูปริยัติกิจวิธาน (ไพสิทธ์ ศรีรอด)

Phrakru Pariyatkitwithan (Paisith Srirod)

สมบุญ บุญโท

Somboon Boondo

สวัสต์ อโนทัย

Sawat Anothai

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University, Thailand.

E-mail: asawatt@stjohn.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษากระบวนการตรรกะแห่งพัฒนาการของสังคมไทยหลังนวยุค 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์พุทธปรัชญาว่าด้วยหลักกาลามสูตร 3) เพื่อนำพุทธปรัชญาว่าด้วยกาลามสูตรมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาของสังคมไทยหลังนวยุค 4) เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสังคมไทยหลังนวยุค วิธีการวิจัย (Methodology) เป็นการวิจัยเอกสาร(document research) เน้นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research)

ผลการวิจัยพบว่า

ประการที่หนึ่ง เพื่อศึกษากระบวนการตรรกะแห่งพัฒนาการของสังคมไทยหลังนวยุค จากการศึกษาวิจัย พบว่า แม้จะผ่านกาลเวลามาเนิ่นนาน ความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมของสังคมไทย ยังมีความคิด ความเชื่อและพฤติกรรมที่คลุกเคล้า ผสมผสานอยู่กับกระบวนการ

* Received 1 May 2019; Revised 17 May 2019; Accepted 17 May 2019.

ทรรศ **ประการที่สอง** วิเคราะห์ได้ว่าหลักกาลามสูตรเป็นวิธีการวางท่าทีที่พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้ชาวกาลามชนรู้จักใช้สติปัญญาในการรับฟังเรื่องราวต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามา แล้วนำมาพิจารณาถึงเนื้อหาของเรื่องราวนั้น ๆ ว่า มีความสมเหตุสมผลมากน้อยเพียงใด **ประการที่สาม** พุทธปรัชญาว่าด้วยกาลามสูตรมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหของสังคมไทยหลังนวยุค ชาวกาลามะต้องพร้อมที่จะรับฟังด้วยใจที่เป็นกลาง มิให้ใช้อคติในการรับฟัง และไม่ด่วนตัดสินใจเชื่อจนกว่าจะได้พิจารณาไตร่ตรองรอบด้านแล้วว่าดีหรือไม่ดีอย่างไร จึงค่อยตัดสินใจเชื่อ การที่มนุษย์หลงใหลในวัตถุนิยมหรือบริโภคนิยมจนตกเป็นทาสของวัตถุ เป็นปัญหาที่เกิดจากความเชื่อว่า ความสุขของมนุษย์ขึ้นอยู่กับวัตถุ หรือถือเอาการมีวัตถุหรือการครอบครองวัตถุเป็นฐานในการมีความสุข แล้วพากันปฏิเสธสิ่งอื่น ๆ เช่น ปฏิเสธศาสนา ทำให้ชีวิตขาดสมดุล ขาดความพอดี มนุษย์จึงแสวงหาแต่วัตถุมาปรนเปรอตนเอง ทำทุกอย่างเพื่อให้ได้เงินมา **ประการที่สี่** องค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต สรุปลได้เป็นพลัง 3 ประการ คือ พลังของความเชื่อ พลังของความรู้ และพลังของเหตุผล พลัง 3 ประการนี้นำไปสู่พลังของสังคมหลังนวยุค ช่วยให้มีมนุษย์มีคุณภาพชีวิตที่ดี ที่พึงประสงค์อันเหมาะสมกับยุคสมัยที่รวมเอาพลังต่าง ๆ ในสังคม มาขับเคลื่อนสังคมหลังนวยุคให้แผ่กระจายออกไปทุกทิศทุกทาง เรียกเป็นโมเดลว่า BKR ที่ย่อมาจาก

B คือ Belief	}	to Power of Postmodern Society = BKRS
K คือ Knowledge		
R คือ Reason		

คำสำคัญ: พุทธญาณวิทยา, หลักกาลามสูตร, สังคมไทยหลังนวยุค

Abstract

The objectives of this thesis were: 1) to study the paradigm of development of postmodern Thai society, 2) to study the analysis of Buddhist philosophy on Kalama Sutra, 3) to bring the Buddhist philosophy of Kalama Sutra in order to solve the problems of postmodern Thai society, 4) to create a new body of knowledge and patterns for the development of the quality of life

of postmodern Thai society. Methodology is a documentary research focusing on qualitative research.

Results of the Research:

Firstly, to study the paradigm of development of postmodern Thai society. From research studies, it was found that even though the time passed for a long time, the thoughts, beliefs and behaviors of Thai society still had thoughts, beliefs and behaviors that were mixed with the paradigm. Secondly, Analyze that the Kalama Sutra is a way of placing the attitude that the Lord Buddha advised the Galama-people to use their wisdom to listen to the stories that came through and then consider the content of the story that is how much reasonable. Thirdly, the Buddhist philosophy of Kalama Sutra in order to solve the problems of postmodern Thai society. The Kalama people must be ready to listen with a neutral heart, not to use prejudice in listening and not quick to decide to believe until considering how well or bad, it is therefore decided to believe, the man's fascination with materialism or consumerism became a slave to objects. That is a problem caused by the belief that human happiness depends on the object or holding an object or possession of the object as a base for happiness and then rejecting other things, such as denying religion, causing a lack of balance in life, lack of sufficiency, humans seek only the objects to pamper themselves, do everything to get money. Fourthly, a body of new knowledge and the pattern of life quality development model summarize in 3 ways: the power of faith, the power of knowledge and the power of reason. These three powers lead to the power of postmodern society. Helping people to have a good quality of life, desirable life, which is suitable for the era that combines various powers in society to drive postmodern society to spread out in all directions, referred to as the BKR model that stands

for B is Belief, K is Knowledge and to the Power of Postmodern Society = BKRS, R is Reason.

Keywords: Buddhist epistemology, Galama Sutra, Postmodern Thai society.

บทนำ

สังคมไทยเป็นการรวมกลุ่มของคนไทยที่ตั้งถิ่นฐานประกอบอาชีพอยู่ในที่ต่าง ๆ มีวัฒนธรรมความคิด ความเชื่อและประพฤติปฏิบัติไปตามความเชื่อนั้น ๆ จนสามารถสร้างอัตลักษณ์ขึ้นมาได้ สังคมไทยสมัยหลังนวยุคมีพฤติกรรมอย่างไร ก่อให้เกิดปัญหาอย่างไร มูลเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มาจากอะไร สังคมไทยเป็นสังคมที่มีมานาน มีความคิด ความเชื่อที่หลากหลายที่ขัดแย้งกันบ้าง สอดคล้องกันบ้าง ทั้งความเชื่อทางศาสนา ความเชื่อทางการเมืองและการศึกษา ปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญหน้ากับความเชื่อที่มีการสื่อสารอย่างรวดเร็วโดยอาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัย เป็นยุคของการสื่อสารที่มีผลต่ออำนาจการตัดสินใจของประชาชน การเสพข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์ที่ขาดวิจารณญาณ ไม่มีเวลาพิจารณาเนื้อหาว่าจริงเท็จเพียงใด ทำให้ประชาชนตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ที่ส่งผ่านสื่อออนไลน์ ก่อนการตัดสินใจของศาลสถิตยุติธรรม ปัจจุบัน ประชาชนเองแบ่งออกเป็นฝักเป็นฝ่าย เพราะความคิดความเชื่อที่ไม่ลงรอย การแบ่งพรรคแบ่งพวกบนฐานความเชื่อที่แตกต่างกัน ยังคงเป็นปัญหาสำหรับประเทศไทยในวันนี้ การปล่อยให้ความเชื่อตามความคิดของกลุ่มตนดำรงอยู่เป็นเวลานาน จนเชื่อแล้วว่าความรู้สึกนึกคิดของตนเท่านั้นถูกต้อง นับว่าเป็นอันตรายมาก เพราะจะนำไปสู่การยึดติดในความคิด กลายเป็นการผูกขาดความถูกต้องอยู่ฝ่ายเดียว ไม่เปิดใจรับฟังคนอื่น เรื่องนี้กำลังเป็นปัญหาและจะเป็นปัญหาไปอีกนาน เพราะการจะสลัดออกสิ่งที่เกาะกุมติดแน่นที่ถูกปล่อยปละเลยมานานเป็นเวลานานนั้น มันกลายเป็นสิ่งที่แก้ไขได้ยาก สังคมไทยกำลังติดหล่มความเชื่อทางการเมือง กำลังขัดแย้งกันอย่างมาก หาทางออกไม่ได้ แม้ว่าปัจจุบันอำนาจทางการเมืองจะไปอยู่ที่ฝ่ายทหาร แต่มิได้หมายความว่า ความคิด ความเชื่อของประชาชนจะยุติลง เป็นเพียงช่วงเวลาแห่งการเอาเถาเถาผ่านมาคลุมไฟมิให้ลุกโชนเท่านั้น แต่ถามว่ายังมีความร้อนระอุอยู่หรือไม่ ประเด็นนี้ต่างหากที่ยังเป็นปมปัญหาของสังคมไทย ปัจจัยสำคัญที่สร้างความแตกแยกในสังคมไทย เช่น

1. ความเชื่อทางศาสนา: สังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดโอกาสให้ทุกศาสนาได้เข้ามาเผยแผ่ในแผ่นดินนี้ ทุกศาสนามีสิทธิเสรีภาพในการเผยแผ่หลักคำสอนของตน ๆ สังคมไทยเป็นสังคมที่อยู่ร่วมกันได้ไม่เป็นปัญหามาก่อน แต่ปัจจุบันเริ่มมีปัญหาทางความเชื่อทางศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสามจังหวัดชายแดนใต้ที่มีการเช่นฆ่าพระสงฆ์ ฆ่าคนไทยที่นับถือพระพุทธศาสนา ก่อให้เกิดกระแสความไม่พอใจต่อคนที่ทำร้ายพระสงฆ์ หรือการรุกรานทางศาสนาที่กำลังสื่อให้เห็นว่า บางกลุ่มของคนในบางศาสนามีพฤติกรรมในการยึดครองพื้นที่ของวัด รวมถึงการขยายพื้นที่ทางศาสนาโดยมีอุบายแอบแฝง สิ่งเหล่านี้กำลังก่อตัวลุกลามเป็นไฟลามทุ่งอยู่ในขณะนี้ หากไม่มีการป้องกันแก้ไขเสียตั้งแต่ต้น นานไปปัญหาใหญ่จะตามมา เรื่องนี้จึงเป็นประเด็นหนึ่งที่ผู้วิจัยสนใจ เพราะการแตกแยกทางความเชื่อทางศาสนาเป็นการทำลายสังคมที่มองข้ามไม่ได้ จะหาทางออกกันอย่างไร ในอดีตความขัดแย้งในศาสนาอิสลาม เป็นสาเหตุให้พระเยซูถูกประหารชีวิตโดยการตรึงบนไม้กางเขน (อนันตชัย จินดาวัฒน์, 2556)

2. ความเชื่อทางการเมือง: สังคมไทยปัจจุบันเป็นสังคมแห่งความแตกแยกทางความคิดทางการเมืองที่รุนแรงที่สุดในรอบหกสิบกว่าปี การที่สังคมไทยเผชิญภาวะเช่นนี้ ทำให้ทุกฝ่ายเป็นกังวลว่า เมื่อไหร่สังคมไทยจะยุติความแตกแยกได้ การเอาชนะกันทางการเมืองหรือการต่อสู้ทางการเมืองยังไม่ยุติ เพราะมูลเหตุแห่งความขัดแย้งยังไม่ถูกขจัดออกไป ถ้ามองอะไรเป็นมูลเหตุของความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทย ทุกวันนี้ แต่ละฝ่ายยังคงมีความคิดว่า กลุ่มตนเอง เป็นฝ่ายถูกต้อง ขณะที่ข้า อีกฝ่ายเป็นฝ่ายผิด ทั้งนี้ แต่ละกลุ่มยึดถือสิ่งใดเป็นเกณฑ์ ต่างฝ่ายต่างบอกว่า ยึดหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งสองฝ่ายต่างประกาศว่า ฝ่ายตนยึดระบอบประชาธิปไตย ไม่มีฝ่ายใดปฏิเสธระบอบประชาธิปไตย แม้แต่กลุ่มทหารที่เข้ามายึดอำนาจรัฐธำมณีปัตย์ ก็ประกาศตนเองว่า ยังยึดมั่นระบอบประชาธิปไตย แต่แนวทางการปฏิบัติที่แตกต่างกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ กลุ่มชนที่เป็นพวกเดียวกันก็ถือว่า พวกเดียวกันถูกต้องชอบธรรม ต่างพวกไม่ใช่ จึงเกิดภาวะพวกใครพวกมันปรากฏให้เห็น

3. วัฒนธรรม: สังคมไทยได้ผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ทางวัฒนธรรม และได้เจริญรุ่งเรืองเข้าสู่ยุคศิวิไลซ์ หากย้อนไปตามประวัติศาสตร์ไม่น้อยกว่าสมัยกรุงสุโขทัย หากนับทางโบราณคดีที่มีหลักฐานปรากฏมากกว่า 4500 ปี ตามหลักฐานโบราณคดีของศิลปะบ้านเชียง กลุ่มชนแต่ละกลุ่มชนในสังคมไทย มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป (ยศ สันตสมบัติ, 2540) เช่น วัฒนธรรมในการบริโภคอาหาร วัฒนธรรมการแต่งกาย วัฒนธรรมในการปลูกบ้านสร้างเรือน วัฒนธรรม

ในการแต่งงาน วัฒนธรรมในการใช้ แต่ละกลุ่มชนแต่ละเผ่าพันธุ์ ย่อมมีวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ (identity) ความหลากหลายทางวัฒนธรรมจึงเกิดขึ้น ล้วนมีความแตกต่างกัน ในการอยู่ร่วมกัน เมื่อเกิดการขัดกันทางวัฒนธรรม หากจุดที่ลงตัวไม่ได้ ความขัดแย้งก็เกิดตามมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความขัดแย้งทางความคิด หรือ การปะทะกันทางความคิดและความเชื่อ ย่อมนำไปสู่สงครามได้ง่าย สงครามครูเสด เป็นสงครามทางศาสนา เป็นสงครามทางความเชื่อที่ต่างกัน เมื่อมีจุดยืนที่แตกต่าง สงครามก็เกิดขึ้น วัฒนธรรมเป็นทั้งจุดเชื่อมต่อและเป็นจุดแบ่งแยกของมนุษย์ ปัจจุบัน สังคมไทยก็กำลังประสบกับปัญหานี้

4. การศึกษา: การศึกษามีส่วนสำคัญในการพัฒนาคน พัฒนาสังคม ประเด็นอยู่ว่าทำไม คนที่ได้รับการศึกษายังมีส่วนในการทำลายสังคม ยังมีการเอารัดเอาเปรียบผู้ที่ยด้อยกว่า ทำไมการศึกษาได้พัฒนามากขึ้น แต่สวนทางกับศีลธรรมที่ตกต่ำลง สถิติปัญหาในการวินิจฉัยเหตุการณ์ต่าง ๆ ก็น้อยลง เกิดอะไรขึ้นในระบบการศึกษา (พุทธทาสภิกขุ, 2549) ได้สะท้อนปัญหาการศึกษาของโลกปัจจุบันในหนังสือ ปัญหาแห่งมนุษยภาพว่า “มันเป็นการศึกษาหมาทางด้วน” ที่เป็นเช่นนี้ เพราะอะไร “เพราะคนสมัยนี้ ไม่มีศรัทธาสำเร็จรูปไว้ให้แก่ลูกเด็กๆ หรือคนหนุ่มคนสาวที่จะยึดถือเป็นหลัก นี่เรียกว่า การศึกษาทั่วไปมันไม่มีศาสนา เป็นการศึกษาหมาทางด้วน คือ สอนแต่หนังสือกับวิชาชีฟ เรื่องจิตใจไม่สอน เรื่องศาสนาไม่สอน เรื่องศีลธรรมไม่สอน” การศึกษาที่ทำให้เกิดสิ่งเหล่านี้ขึ้นในสังคมเป็นการศึกษาที่หลงทาง เป็นปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไข การปฏิรูปการศึกษาให้มีคุณภาพ ควรรวมถึงการพยายามสร้างอารมณ์ทางบวก เช่น ความเห็นใจคนอื่นด้วย นักการศึกษาพยายามหาวิธีสอน การเรียนที่จะช่วยลดความเครียดและส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการติดต่อสัมพันธ์ด้านบุคคลกับเพื่อน ครู และบุคคลอื่น ๆ เพิ่มขึ้น

5. ศาสนา: ประเด็นทางศาสนาเป็นประเด็นร้อนในสังคมไทย เช่น พระสงฆ์ควรมีบทบาทมากน้อยเพียงใดในทางการเมือง การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของพระสงฆ์ส่งผลกระทบต่อพระศาสนาหรือไม่ ประชาชนบางส่วนได้แสดงออกซึ่งความกังวลและมีท่าทีไม่เห็นด้วย แม้มีบางส่วนเห็นด้วย ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยเพราะอะไร หรือประเด็นศีลธรรมทรุด เพราะมนุษย์ขาดศีลธรรม ความกลัวในการทำผิด ทำชั่วน้อยลง มนุษย์ถูกความโลภ ความโกรธ และความมกมายไร้เหตุผลเข้าควบคุมจนไม่มีสติปัญญาพอที่จะดึงตนเองออกมาจากอำนาจของความชั่วนั้น ๆ ได้ คนเราพร้อมที่จะทำความชั่วได้เสมอเมื่อมีโอกาส トラบิตที่มนุษย์ไม่สร้าง

แรงต้านความชั่วให้เกิดขึ้นในตน ศีลธรรมก็ยากที่จะกลับมา (พุทธทาสภิกขุ, 2520) จึงกล่าวไว้ว่า ศีลธรรมไม่กลับมา โลกจะวินาศ การปกป้องโลก คือ การปกป้องศีลธรรมมิให้ถูกทำลาย

6. สังคมเทคโนโลยีสารสนเทศ: ปัจจุบัน สังคมก้าวสู่เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสังคมสื่อสารไร้พรมแดน โดยอาศัยเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการสื่อสารและแสวงหาข้อมูลสิ่งต่าง ๆ จะเกิดขึ้นรวดเร็วกว่าเดิมมากในยุคดิจิทัลใหม่โดยเกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วนของสังคม รวมทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สื่อ ธุรกิจ และบรรทัดฐานทางสังคม อัตราเร่งของระดับหรือขนาดที่เป็นอยู่นี้ เมื่อบวกกับการเชื่อมต่อที่เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเอื้ออำนวย จะนำไปสู่สังคมยุคใหม่ของโลกาภิวัตน์ (Eric Schmidt and Jared Cohen, 2557) เรียกว่า สังคมดิจิทัล (Digital society) ทุกประเทศกำลังตื่นตัวกันมากในปัจจุบัน คนที่รู้เท่าไม่ทันสื่อดิจิทัลกำลังตกเป็นเหยื่อของสังคมแบบนี้ การก่ออาชญากรรมกลายเป็นเรื่องไร้พรมแดนเหมือนกับสังคมบริโภคนิยม เป็นสังคมที่ส่งเสริมการบริโภค ตกอยู่ภายใต้อำนาจทุนนิยม นายทุนต้องแสวงหาวิธีการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการบริโภคที่เพิ่มขึ้น เช่น การโฆษณาที่เร้าเร้าให้เกิดการบริโภคที่กระทำกันในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างจุดสนใจให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน พวกพ่อค้า นักการตลาด จึงต้องค้นหาวิธีการจูงใจให้ประชาชนรีบตัดสินใจซื้อสินค้าของตน เมื่อประชาชนขาดวิจารณญาณในการรับข้อมูลที่มาจากทุกทิศทุกทาง กลายเป็นผู้บริโภค หรือเสพติดการบริโภค การทำกำไรยิ่งเพิ่มทวีคูณ (อำนาจ ยัสโยธา, 2547)

ดังนั้น สังคมไทยจะปรับตัวอย่างไรในการอยู่บนโลกใบนี้ เมืองไทยจะแก้ปัญหาความคิด ความเชื่อที่แตกต่างกันอย่างไร ต้องอาศัยหลักอะไรเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการอยู่ร่วมกันในสังคมหลังยุค หรือสังคมยุคดิจิทัลที่มาพร้อมกับสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการทรงสนแห่งพัฒนาการของสังคมไทยหลังยุค
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์พุทธปรัชญาว่าด้วยหลักกาลามสูตร
3. เพื่อนำพุทธปรัชญาว่าด้วยกาลามสูตรมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาของสังคมไทยหลังยุค
4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสังคมไทยหลังยุค

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการวิจัย (Methodology) เป็นการวิจัยเอกสาร (document research) เน้นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ เช่น พระไตรปิฎก และจากแหล่งทุติยภูมิ เช่น วรรณคดี ตำราวิชาการต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับรูปแบบการวิจัย ใช้การเขียนบรรยายผสมการถกประเด็นปัญหาเพื่อให้เห็นว่าข้อมูลที่นำมานั้นมีความจำเป็นในการเชื่อมโยงของข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์งานวิจัย

ขอบเขตการวิจัย เน้นเนื้อหาพุทธปรัชญาของหลักกาลามสูตรเกี่ยวกับพุทธญาณวิทยา และพุทธจริยศาสตร์ และพัฒนาการใช้เหตุของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัย จนมาถึงสังคมไทยหลังนวยุค

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษากระบวนการทรรศแห่งพัฒนาการของสังคมไทยหลังนวยุค ผลการวิจัย พบว่า แม้จะผ่านกาลเวลามาเนิ่นนาน ความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมของสังคมไทย ยังมีความคิด ความเชื่อและพฤติกรรมที่คลุกเคล้าผสมปนเปอยู่กันทั้ง 5 กระบวนทรรศ (กิริติ บุญเจือ, 2546) คือ

1. ยึดถือกระบวนการทรรศยุคดึกดำบรรพ์ เหตุผลเพราะหากสังเกตจากความคิดและพฤติกรรม สังคมไทยยังมีความเชื่อเรื่องผี เรื่องวิญญาณ เรื่องลี้ลับ ยังอ่อนวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้คอยช่วยเหลือตนเอง ยังนิยมบนบานศาลกล่าวให้อำนาจเหนือธรรมชาติที่มองไม่เห็นดูแลปกป้องคุ้มครองตนเอง หรือหากตนเองรอดพ้นจากอันตราย คนไทยมักเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ปกป้องเอาไว้ ความเชื่อเรื่องผี เรื่องวิญญาณ เรื่องลี้ลับ หรืออำนาจที่มองไม่เห็นยังมีมากในสังคมไทย

2. ยึดถือกระบวนการทรรศยุคโบราณ สังคมไทยเป็นสังคมที่มีมานาน เป็นสังคมที่พัฒนาโดยลำดับ มีทั้งยุครุ่งเรือง ยุคเสื่อม เป็นสังคมที่มีความต่อเนื่องสืบเผ่าพันธุ์ของตนเองมาตลอดหลายยุคหลายสมัย ตั้งแต่ยุคบ้านเชียง ประมาณ 4,000 กว่าปี ก่อนพุทธกาล จวบจนถึงยุคปัจจุบัน ถ้ามองว่า สังคมไทยมีกระบวนการทรรศอย่างไร สอดคล้องกับกระบวนการทรรศโลกหรือไม่อย่างไร กระบวนการทรรศโลกยุคโบราณ ยึดการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ เดินตามกฎเกณฑ์ที่มีการค้นพบโดยผู้รู้มากมาย ต้องยอมรับว่าสังคมไทยโบราณ เป็นสังคมที่ผู้นำและประชาชนนับ

ถือพระพุทธศาสนา ดังนั้น นักปกครองจึงเดินตามกฎบัญญัติที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา เช่น หลักทศพิธราชธรรม 10 ประการ หลักราชสังคหวัตถุ 4 ประการ

3. ยึดถือกระบวนทรรศน์ยุคกลาง สังคมไทยแม้จะเข้าสู่ยุคหลังนวยุค แต่ยังมีความเชื่อถือแบบยุคกลาง คือ ยังยึดมั่นอยู่กับศาสนาและยังให้ความสำคัญกับพิธีกรรมที่ห่างไกลจากหลักคำสอน สังคมแม้จะมีความใกล้ชิดศาสนา แต่ยังไม่เข้าถึงตัวศาสนาที่เป็นหลักคำสอนที่แท้จริง ยังหลงมกมายอยู่กับความเชื่อเดิม ๆ ยังเป็นอาจารย์วาท นับถือเฉพาะอาจารย์ของตนหรือสำนักของตน โดยไม่ใส่ใจต่อหลักคำสอนที่ถูกต้อง ที่สำคัญไปกว่านั้น ยังให้ความสำคัญกับการโฆษณาชวนเชื่อในการขายบุญ ขายทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องวัด ในวัดดัง ๆ มักมีสินค้านานาชนิดวางขายกันอย่างเป็นล่ำเป็นสัน

4. ยึดถือกระบวนทรรศน์นวยุค แม้สังคมไทยเป็นสังคมที่เข้าสู่หลังนวยุค แต่วิธีการคิดและความเชื่อก็ยังติดอยู่กับกรอบแนวคิดของนวยุค กล่าวคือ ยังเดินตามกรอบวจนศูนยนิยม ยังเชื่อตามกระบวนทรรศน์แบบเหตุผลนิยมและประสบการณ์นิยม ที่เชื่อตรรกะแบบอุปนัยและนิรนัยเป็นหลัก ทั้ง ๆ ที่แนวคิดแบบนวยุคถูกทำลายลง เพราะแนวคิดนี้ยังคับแคบ ยังไม่ทำลายกรอบแนวคิดเดิม ๆ ยังมุงทำลาย ยังแบ่งแยกสังคม ยังแบ่งแยกความเชื่อออกเป็นกลุ่มเป็นค่าย เช่น ฝ่ายเสรีประชาธิปไตย ฝ่ายคอมมิวนิสต์ เมื่อแบ่งแล้ว ใครมีความคิดขัดแย้งกับตน เป็นฝ่ายผิด เมื่อผิดก็ต้องถูกกำจัด ต้องทำลายล้าง

5. ยึดถือกระบวนทรรศน์หลังนวยุค ยุคนี้ สังคมไทยเข้าสู่ยุคหลังนวยุคหรือยุคหลังสมัยใหม่ เริ่มไม่ยอมจำนนต่อวจนศูนยนิยม เริ่มไม่เดินตามกรอบเดิม ๆ แต่ยอมรับความหลากหลายมากขึ้น แม้จะมีความแตกต่างกัน แต่อยู่ร่วมกันได้ แตกต่างแต่ไม่แตกแยก เป็นยุคที่คนกล้าเปลี่ยนแปลง สังคมกล้าเรียกร้องหากตนเองไม่ได้รับความเป็นธรรม กล้าใช้สิทธิสร้างความเป็นธรรมให้กับตนเอง เป็นยุคแห่งการเก็บเกี่ยวสิ่งดี ๆ ของแต่ละยุคนำมาใช้เกิดประโยชน์ สังคมรู้จักใช้ความคิดสร้างสรรค์ทั้งทางเศรษฐกิจสังคมและการเมือง

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์พุทธปรัชญาว่าด้วยหลักกาลามสูตร ผลการวิจัย พบว่า กาลามสูตรเป็นวิธีการวางท่าทีที่พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้ชาวกาลามชนรู้จักใช้สติปัญญาในการรับฟังเรื่อง ราวต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามา แล้วนำมาพิจารณาถึงเนื้อหาของเรื่องราวนั้น ๆ ว่า มีความสมเหตุสมผลมากน้อยเพียงใด ชาวกาลามะต้องพร้อมที่จะรับฟังด้วย

ใจที่เป็นกลาง มิให้ข้อคิดในการรับฟัง และไม่ด่วนตัดสินใจเชื่อ จนกว่าจะได้พิจารณาไตร่ตรองรอบด้านแล้วว่าดีหรือไม่ดีอย่างไร จึงค่อยตัดสินใจเชื่อ

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อนำพุทธปรัชญาดำรงด้วยกาลามสูตรมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาของสังคมไทยหลังนวยุค ผลการวิจัย พบว่า การใช้วิจารณ์ญาณด้วยการนำหลักกาลามสูตรในปัญหาเหล่านี้ เช่น การเมืองความขัดแย้งทางการเมืองมักมีสาเหตุมาจากความเชื่อที่แตกต่างกัน มาจากความเชื่อว่าเป็นเมืองไม่ปลอดภัย มีการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ มีการทุจริตคอร์รัปชัน นักการเมืองที่สูญเสียอำนาจ สูญเสียผลประโยชน์ย่อมขัดแย้งกับผู้อำนาจ ผู้ได้รับผลประโยชน์ ผลประโยชน์ที่ขัดกัน หรือผลประโยชน์ที่ไม่ลงตัว เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่ง การประยุกต์ใช้หลักกาลามสูตร คือ อย่าเพิ่งเชื่ออะไรโดยยังมิได้มีพยานหลักฐานชี้ชัด เช่น มีการนำเรื่องที่ถูกล่ามำหาขึ้นสู่ศาลหรือไม่ มีการตรวจสอบเบื้องต้นแล้วหรือยัง หากยังไม่มีผลการดำเนินการใด ๆ ก็อย่าเพิ่งเชื่อ แต่หากได้มีการดำเนินการแล้วในระดับใดระดับหนึ่ง มีข้อมูล มีหลักฐานเชิงประจักษ์ออกมาเผยแพร่จึงควรเชื่อ สังคมไทยในปัจจุบันมีการกล่าวหากันจริง มีการนำเรื่องขึ้นสู่ศาลจริง แต่ผู้ถูกกล่าวหาหนีคดี แล้วไปโจมตีศาลยุติธรรมว่าไม่ยุติธรรม จึงก่อให้เกิดความขัดแย้งกันจนถึงปัจจุบันในทุกระดับ ทั้งนักการเมือง และประชาชนผู้ติดตามการเมือง การติดตาม และการตรวจสอบพฤติกรรมของนักการเมืองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเมือง ย่อมมีประโยชน์ ทำให้ประชาชนไม่ให้ถูกหลอกให้เชื่อได้ง่าย เพราะประชาชนรู้และเข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น มิฉะนั้น ประชาชนจะกลายเป็นเหยื่ออันโอชะของนักการเมือง หากประชาชนไม่มีวิจารณ์ญาณในการตัดสินใจ หรือการตัดสินใจนั้นวางอยู่บนผลประโยชน์เฉพาะหน้าที่นักการเมืองเสนอมา

การศึกษาไทยในโลกปัจจุบัน มีปัญหามากมาย เช่น การศึกษาที่ยังล้าหลัง ก้าวไม่ทันความเปลี่ยนแปลงของโลก ก้าวไม่ทันประเทศที่มีการพัฒนาการศึกษาสูง เช่น สิงคโปร์ ญี่ปุ่น ฟินแลนด์ หรือแม้แต่มาเลเซีย ที่ทั้งทางการศึกษาของประเทศไทย ปัญหาสำคัญที่มีการกล่าวถึงมากที่สุด คือ การศึกษาไม่สอนให้นักเรียนนักศึกษาคิดเป็นหรือมีวิธีคิด การประยุกต์หลักคิดที่รู้จักกัน คือ หลักโยนิโสมนสิการในพุทธปรัชญากับการศึกษาจึงเป็นจำเป็นอย่างยิ่ง ที่สำคัญไปกว่านั้น คือ เรียนอย่างไร สอนอย่างไร ให้นักเรียนนักศึกษามีความเข้าใจที่ถูกต้อง ในการดำรงชีวิตที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ตนเองและสังคม การศึกษาที่ก้าวหน้าในยุคหลังนวยุคเป็นการเปิดพื้นที่ให้ผู้สนใจสามารถเรียนได้ทุกหนแห่ง โดยอาศัยอินเทอร์เน็ตที่ทำให้โลกของ

การศึกษากว้างมากขึ้นและสามารถเข้าถึงได้ทุกหนทุกแห่ง ประการสำคัญโลกของการศึกษาในปัจจุบันเปิดโอกาสให้มีการศึกษาตลอดชีวิต หากใครไม่สนใจ หรือไม่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้ จะกลายเป็นคนตกยุคและพลาดโอกาสที่จะได้ศึกษา

วัฒนธรรม คือ ความเจริญงอกงามของมนุษย์ ที่เป็นปัญหาเพราะเป็นหายนธรรม คือ ความเสื่อมที่มนุษย์ประทุติต่อกัน ไม่เคารพหลักในการอยู่ร่วมกัน (สหธรรม) ผ่าฝืนกฎระเบียบของสังคมที่ตราไว้ (เนติธรรม) ไม่มีหลักในการดำเนินชีวิต (คติธรรม) และไม่รักษา ไม่พัฒนาสิ่งที่เจริญตาเจริญใจในเชิงของวัตถุ ความมนุษย์จะพัฒนาสิ่งใดขึ้นมาให้เป็นที่ยอมรับกันนั้น เป็นเรื่องยาก แต่เมื่อมีขึ้นมาแล้ว ผู้คนกลับไม่เห็นคุณค่า เพราะขาดปัญญาไตร่ตรอง เพราะไปหลงเชื่อความคิดที่ผิด ๆ ก็ทำให้เกิดปัญหาทางวัฒนธรรม (สมัคร บุรวาส, 2552) เมื่อขาดวัฒนธรรม ทำให้ขาดความเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ทำให้ไม่มีความเข้าใจระหว่างกัน เรื่องวัฒนธรรมเป็นความเชื่อมโยงของมนุษย์ หากขาดความเข้าใจวัฒนธรรม ความเข้าใจเพื่อนมนุษย์ก็เกิดขึ้นได้ยาก เมื่อไม่มีความเข้าใจกัน การอยู่ร่วมกันก็ยิ่งเป็นปัญหา รากฐานของการอยู่ร่วมกัน คือ การเชื่อมทางวัฒนธรรม สังคมหลังนวยุคเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม (multicultural society) การเรียนรู้วัฒนธรรมระหว่างกันเป็นการขจัดความคับแคบทางจิตใจ หากขาดการเรียนรู้ระหว่างกัน เป็นการเปิดโอกาสให้เกิดความเข้าใจผิดและนำไปสู่ความขัดแย้งที่ไม่สิ้นสุด

เศรษฐกิจเป็นพื้นฐานของมนุษย์ หากมีการขาดแคลนปัจจัย 4 คือ เสื้อผ้า อาหาร ที่อยู่อาศัย ตลอดจนยารักษาโรค ทำให้ส่งผลกระทบที่เลวร้ายในการดำรงชีวิต การมีกิน มีใช้พอสมควรตามอัตภาพ ทำให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ไม่ฝืดเคือง จะไม่ก่อให้เกิดปัญหา แต่ทุกวันนี้ที่มีปัญหา เพราะการจัดสรรทรัพยากรยังมีปัญหา ความร่ำรวยยังไม่กระจาย แต่ยังกระจุกเฉพาะกลุ่ม คนส่วนใหญ่จึงอยู่ในระดับกลางและยากจน เพราะนโยบายที่ยังไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างทั่วถึง การกระจายรายได้ยังไม่เป็นธรรม ดังนั้น รัฐหรือกลุ่มผู้กุมอำนาจรัฐต้องลงมาดูแลความเป็นอยู่ของชาวบ้านให้มากขึ้น ส่วนชาวบ้านเอง ต้องแสวงหาความรู้มาแก้ปัญหาด้วย ปัจจุบันชาวบ้านยากจนมีมากและยังขาดความรู้ในการประกอบอาชีพด้วย เรียกว่า ทั้งจนยากและอับจนปัญญา

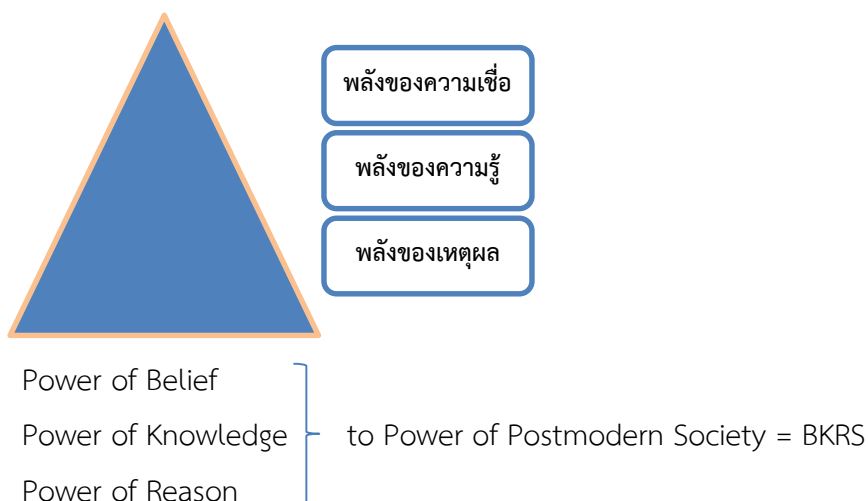
ปัญหาทางศาสนา มีปัญหาทั้งส่วนปัจเจกชนและองค์กรทางศาสนา เพราะมีความขัดแย้งในทุกระดับ สร้างความเสียหายและความเสื่อมเสียให้วงการคณะสงฆ์ยิ่งกว่ายุคใด ๆ

ปัญหาทางศาสนา เกิดความขัดแย้งทั้งในแง่คำสอนที่สอนแตกต่างกันที่มีอยู่ในหลายสำนัก มีการตั้งตนเป็นเจ้าสำนักแล้วสอนผู้คนไปตามความรู้ความเข้าใจของตนหรือสอนไปตามการตีความของตน มีผิดบ้างถูกบ้าง แต่คนทั่วไปไม่ทราบเรื่องผิด-ถูก เพราะชาวบ้านยังมีความรู้ไม่เพียงพอ ทั้งในแง่การประพฤติปฏิบัติในทางเสื่อมเสียที่ปรากฏผ่านสื่อบ่อย ๆ เช่น เสพเมถุน เสพยาเสพติด ปัญหาเรื่องเงิน ๆ ทอง ๆ ของวัด สิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาทางศาสนาทั้งสิ้น และส่วนใหญ่เป็นปัญหาในวงการพระพุทธศาสนา การประยุกต์ใช้หลักกาลามสูตรในเรื่องนี้ ใครพูดถึงเรื่องนี้ อย่าเชื่อตาม ๆ กันไป ชาวพุทธที่ดีต้องตรวจสอบเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อย่าเชื่อเพียงเพราะพระรูปนั้นเป็นอาจารย์ของเรา ถ้าเป็นอาจารย์ของเราต้องดีร้อยเปอร์เซ็นต์ ถ้าเป็นคนอื่นไม่แน่ หรือ ต้องใช้หลักโยนิโสมนสิการในทุกเรื่องที่เกิดขึ้น

สังคมหลังนวยุคเป็นสังคมการสื่อสารที่มีความเร็วสูงเพราะใช้ระบบดิจิทัลเข้ามาจัดการ การสื่อสารมีหลายช่องทาง ทางโทรศัพท์มือถือ ทางไลน์ ทางเฟซบุ๊ก ทางทวิตเตอร์ โลกของการสื่อได้พัฒนาอย่างรวดเร็วจนก้าวตามไม่ทัน ได้สร้างปัญหามากมาย โดยเฉพาะการเผยแพร่ข้อมูลจริงบ้าง เท็จบ้าง จนก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งเงินและทรัพย์สินอื่น ๆ นอกจากทรัพย์สินเงินทองแล้ว ยังกระทบต่อชื่อเสียงของบุคคลและองค์กรอื่นๆ ในรูปแบบต่างๆ การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีอย่างไม่ระมัดระวัง ย่อมเกิดผลเสียหายอย่างสุดคณนา การเสพสื่อเหล่านี้ หากปราศจากวิจารณญาณแล้ว เป็นช่องทางให้พวกมิจฉาชีพได้สร้างความสูญเสียในวงกว้าง เช่น การหลอกลวงให้โอนเงิน หรือการล้วงเอาข้อมูลของผู้เสพสื่อไปใช้ในทางที่มิชอบ จึงเป็นหน้าที่ของแต่ละคนที่จะต้องอย่าเป็นคนเชื่อคนอื่นง่าย ต้องตรวจสอบ หรือไม่แน่ใจว่าคนเข้ามาขอเป็นเพื่อนทางไลน์หรือทางเฟซบุ๊ก ก็ไม่จำเป็นต้องยืนยันหรือรับเข้ามาเป็นเพื่อน เพราะพวกประสงค์ร้ายในปัจจุบันอาศัยเทคโนโลยีการสื่อสารทุกช่องทางเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในทุกช่องทาง

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสังคมไทยหลังนวยุค องค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต สรุปได้เป็นพลัง 3 ประการ คือ พลังของความเชื่อ พลังของความรู้ และพลังของเหตุผล พลัง 3 ประการนี้นำไปสู่พลังของสังคมหลังนวยุค

จากรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสังคมไทยหลังนวยุคข้างต้น อธิบายได้ว่า

พลังของความเชื่อ (power of belief) การขับเคลื่อนตัวเอง จำต้องอาศัยความเชื่อมั่นในตัวเอง พลังของความเชื่อมั่นเป็นแรงผลักดันที่สำคัญในทุกเรื่อง นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ความเจริญก้าวหน้าของชาติ ศาสนา และองค์กรต่าง ๆ ล้วนตั้งอยู่บนฐานของความเชื่อมั่นทั้งสิ้น พลังของความเชื่อเป็นพลังทางศาสนาที่สามารถผลักดันชาติให้มีความก้าวหน้า สามารถพัฒนาชาติให้มีความเข้มแข็ง สามารถแข่งขันในระดับชาติและนานาชาติได้ สังคมหลังนวยุคยังให้ความสำคัญกับศาสนา ทั้งโลกตะวันตกและตะวันออกต่างหันมาสนใจศาสนามากยิ่งขึ้น เพราะศาสนิกที่มีความศรัทธาย่อมเสียสละทุกสิ่งได้ สละทั้งเวลา กำลังกาย และกำลังทรัพย์ เพื่อสิ่งที่ตนเองเชื่อ ทุกคนต้องไม่เพียงแต่เชื่อเท่านั้น แต่ต้องวางท่าทีให้ถูกต้องเหมาะสม โดยการใช้วิจารณญาณที่ดีด้วย รวมทั้งการปรับใช้แนวคิดในพุทธปรัชญาในการเสริมสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นแก่มนุษยชาติ

พลังของความรู้ (power of knowledge) นักปราชญ์ ศาสตรา นักวิทยาศาสตร์ ต่างค้นหาความจริงเพื่อนำเอาความรู้มาเสริมสร้างปัญญาพัฒนามนุษย์และนำปัญญานั้นมาแก้ปัญหา และสร้างสังคมแห่งสันติสุข สังคมหลังนวยุคจำต้องอาศัยความรู้ที่หลากหลาย ความรู้ที่จะมีพลังต้องมาจากองค์ความรู้ที่ครอบคลุมหลาย ๆ ด้าน ทั้งศาสนา ปรัชญา วิทยาศาสตร์ มาผสานกันเพื่อเติมเต็มในส่วนที่ขาดหายไป ต้องยอมรับว่าไม่มีความรู้ด้านใดด้านหนึ่งที่มีความสมบูรณ์ในตัวเองอย่างเด็ดขาด การบูรณาการระหว่างศาสนา ปรัชญา

วิทยาศาสตร์ สามารถปิดช่องโหว่ที่มีอยู่ให้เต็มได้ การบูรณาการหรือการเชื่อมโยงระหว่างศาสตร์ต่าง ๆ เป็นความจำเป็นสำหรับสังคมไทยหลังนวยุค

พลังของเหตุผลหรือวิจารณ์ญาณ (power of reason or critique) ในช่วงรอยต่อระหว่างยุคใหม่กับหลังนวยุค นักปราชญ์ในด้านต่าง ๆ ทั้งศาสนา ปรัชญา วิทยาศาสตร์ต่างใช้สติปัญญาเพื่อวิพากษ์ทั้งความรู้ ความจริง จริยธรรมว่า ควรจะใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อมวลมนุษยชาติอย่างไร ต่างฝ่ายต่างนำเสนอหลักการ วิธีการที่ตนเองคิดว่า เหมาะสมกับยุคสมัย มาเสนอสู่สังคม

พลังของสังคมหลังนวยุค (Power of Postmodern Society) ต้องอาศัยพลังของความเชื่อ พลังของความรู้ พลังของเหตุผล จึงจะสามารถขับเคลื่อนสังคมหลังนวยุคให้พัฒนาก้าวหน้าไปได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน จนปัจจุบันนี้อาจกล่าวได้ว่า สังคมหลังนวยุคเกิดจากพลังสามประสาน คือ พลังของความเชื่อ พลังของความรู้ และพลังของเหตุผล ช่วยให้นักมนุษยมีคุณภาพชีวิตที่ดี ที่พึงประสงค์อันเหมาะสมกับยุคสมัยที่รวมเอาพลังต่าง ๆ ในสังคม มาขับเคลื่อนสังคมหลังนวยุคให้แผ่กระจายออกไปทุกทิศทุกทาง

อภิปรายผล

กระบวนทรรศน์หลังนวยุคเป็นกระบวนทรรศน์ที่เชื่อในความหลากหลาย เพราะได้เลือกสรรเอาแนวคิดต่าง ๆ ที่มีอยู่ตั้งแต่อดีตที่เป็นส่วนที่มองเห็นว่าดี มีประโยชน์ มาปรับใช้ให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ส่วนตรงไหน หากมองเห็นว่า ไม่ดี ไม่เหมาะสม หรือไม่มีประโยชน์ ก็ทิ้งไป โดยอาศัยเครื่องมือในการตีความความเชื่อเดิม ๆ คือ อรรถปริวรรต จนกลายเป็นความเชื่อใหม่ในลักษณะของพหุนิยม อันเป็นจุดเปลี่ยนกระบวนทรรศน์จากเดิม ๆ มาเป็นกระบวนทรรศน์หลังนวยุค (สวัสดี โธณทัย, 2558) ซึ่งเป็นการปฏิบัติทางปรัชญาและมีความสอดคล้องกับหลักความเชื่อตามหลักกาลามสูตร (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งเป็นมรรควิธีปฏิบัติเกี่ยวกับความเชื่อว่า ควรใช้หลักอะไรบ้างก่อนที่จะปลงใจเชื่อ ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ 10 ประการ คือ

1. มา อนุสสเวน อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยฟังตาม ๆ กันมา เพราะสิ่งที่ได้รับฟังกันมาอาจคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงได้ อย่าด่วนสรุปว่า เรื่องที่ได้รับฟังกันมานั้นเป็นจริงทั้งหมดค่อย ๆ คิด ค่อย ๆ พิจารณาไตร่ตรอง

2. มา ประมูประย อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการถือสืบ ๆ กันมา เพราะสิ่งที่ถือสืบต่อกันมา อาจไม่ได้มีการตรวจสอบถึงแหล่งที่มาว่าที่ถือสืบกันมานั้น ถือสืบกันมาอย่างไร มีผลต่อความ เชื่อมากน้อยเพียงใด

3. มา อติกราย อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการเล่าลือ เพราะการเล่าลือ เป็นการส่งต่อความ เชื่อกันมาเป็นทอด ๆ การเล่าลือส่วนมากมักมีการเสริมต่อมากบ้าง น้อยบ้าง มักเกินความจริงที่ เกิดขึ้น มีการใส่สีตีไข่เพื่อสร้างสีสันให้ตื่นเต้นหรือน่ากลัวไปตามนิสัยของพวกเล่าข่าว การ โพนทะนามักตั้งอยู่บนพื้นฐานของการชวนเชื่อผสมอยู่ด้วย การมีสติในการรับฟังเท่านั้น เป็น เรื่องที่ต้องพิจารณา

4. มา ภูกสมปทานเน อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการอ้างตำรา หรือ คัมภีร์ การอ้างตำรา โดยปราศจากความเข้าใจเนื้อหาที่นำมาอ้าง ไม่สมควรเชื่อ เพราะทำให้ตำรานั้น ๆ ขาดน้ำหนัก ขาดเหตุผลสนับสนุน อย่างคัมภีร์ทั้งหลาย ทั้งคัมภีร์พระไตรปิฎก คัมภีร์ไบเบิล คัมภีร์อัลกุรอาน หรือ คัมภีร์เตา เด็ก เก็ง อย่าเพิ่งเชื่อทั้งหมดว่าเป็นจริงจนกว่าจะได้ลงมือปฏิบัติตามคัมภีร์ เหล่านั้น ให้เห็นผลด้วยตนเอง เมื่อได้รับผลจากการปฏิบัติแล้ว จึงค่อยเชื่อ

5. มา ตกเหตุ อย่าปลงใจเชื่อ เพราะตรรกะ เพราะการให้เหตุผลเชิงตรรกะที่ สมเหตุสมผลก็มี ที่ไม่สมเหตุสมผลก็มี การอ้างเหตุผลที่มีข้อมูลน้อยไป ก็อาจทำให้ข้อสรุปไม่มี น้ำหนักพอ เช่น การอ้างเหตุผลแบบอุปนัย หากข้อมูลที่นำมาอ้างมิใช่เป็นตัวแทนที่ดีของเรื่อง ย่อมทำให้ข้อสรุปขาดความน่าเชื่อถือ หรือ การอ้างเหตุแบบนิรนัย หากไม่เดินตามกฎอย่าง เคร่งครัด เช่น การใช้เทอม(ศัพท์)มากกว่าสามเทอม จะทำให้ไม่มีเทอมกลาง ถ้าฝืนสรุป ทำให้ ข้อสรุปไม่สมเหตุสมผล หรือ เทอมกลางไม่กระจายค่าตามกฎของการกระจายค่า กฎบอกว่า เทอมกลางต้องกระจายอย่างน้อยหนึ่งครั้ง หรือกฎบอกว่า ข้อเสนอทั้งสองจะเป็นญาติบางส่วน (I) ไม่ได้ จะต้องมียุติสากลหนึ่งยุติหรือจะเป็นยุติปฏิเสธทั้งสองไม่ได้ จะต้องมียุติหนึ่งยุติ เป็นยุติยืนยัน หากฝืนกฎ จะเป็นเหตุให้ข้อสรุปนั้น ๆ ไม่สมเหตุสมผล เป็นต้น

6. มา นยเหตุ อย่าปลงใจเชื่อ เพราะการอนุมาน เพราะการอนุมานอาจทำให้ คลาดเคลื่อนได้ เมื่อการอนุมานนั้นมิได้ใช้หลักการที่ถูกต้อง หลักการอนุมานที่ดี จักต้องตั้งอยู่ บนพื้นฐานของประสบการณ์ เช่น การอนุมานว่า ที่ใดมีควัน ที่นั้นย่อมมีไฟ เพราะผู้อนุมานรู้ว่า ไฟเป็นสาเหตุการเกิดขึ้นของควัน แต่จะอนุมานว่า ที่ใดมีไฟ ที่นั้นย่อมมีควัน ไม่ได้ เพราะมีไฟที่ ปราศจากควันได้ อันนี้ก็เป็นประสบการณ์ ยังมีประสบการณ์มาก ยิ่งดี ประสบการณ์ให้ทั้ง

บทเรียนและความรู้ บทเรียนบอกให้รู้ว่า อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ และความรู้เกิดจากประสบการณ์ตรงที่ตนเองสัมผัสมา ทำให้รู้ว่าอะไรเป็นอะไร เช่น ประสบการณ์บอกว่า ไฟเป็นของร้อน เด็ก ๆ ไม่ควรจับไฟ การที่ผู้ใหญ่สอนเด็กมิให้จับไฟเพราะผู้ใหญ่มีประสบการณ์ตรงมาก่อนในเรื่องไฟ

7. มา อาการปริวิตกเกิน อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการคิดตรงตามแนวเหตุผล การมองเห็นอาการที่แสดงออกมาแล้ว แล้วเชื่อไปตามอาการ เช่น เห็นคนตีหน้าเศร้า แล้วเชื่อว่าเขามีความทุกข์ อาจผิดได้ เพราะอาจเป็นการแสดงหรือเสแสร้งของคนบางคนได้ อาการที่เราเห็นมิได้แสดงธาตุแท้ว่า จริงแล้ว เขาเป็นอย่างไรที่ทำให้คนอื่นรับรู้หรือไม่ อย่างเกมโชว์ที่ถ่ายทอดให้ผู้ชมรับชมทางโทรทัศน์ “รู้ไหมใครโสด” อาจมีคนโสดจริงเพียงคนเดียวหรือสองคน นอกนั้นที่บอกว่าโสด ล้วนเป็นการแสดงเพื่อลวงให้เชื่อเท่านั้น

8. มา ทัศนคติขมขื่นขมขื่น อย่าปลงใจเชื่อ เพราะเข้ากันได้กับทฤษฎีที่พิสูจน์ไว้แล้ว เพราะคนฉลาดมักมีแนวคิดเป็นของตนเอง สามารถคิดเรื่องราวต่าง ๆ หรือมีความคิดเห็นเป็นตัวของตัวเองอยู่แล้ว เมื่อมีคนอื่นแสดงความคิดเห็นที่สอดคล้องกับแนวคิดของตนเอง มักเชื่อว่าแนวคิดของตนถูกต้อง เพราะมีคนคิดเหมือนที่ตนเองคิด ยังมีคนคิดเห็นเหมือนตนเองมาก ยิ่งเพิ่มความเชื่อมั่นในความคิดของตน โดยลืมไปว่า ความคิดเห็นสามารถคิดเหมือนกันได้ เพราะมองไปในแนวทางเดียวกัน เช่น หัวหน้าพรรคการเมืองกับลูกพรรค มักคิดในแนวทางเดียวกัน ผู้ชุมนุมทางการเมืองมักคิดไปในแนวทางของผู้นำการชุมนุม หรือผู้เข้าร่วมชุมนุมมักคิดไปในแนวทางเดียวกันกับผู้เข้าร่วมชุมนุม ดังนั้น การใช้หลักโยนิโสมนสิการในแต่ละเรื่องเป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องมีการแยกแยะให้ได้ อย่าเชื่อแบบเหมารวม

9. มา ภาพรูปร่าง อย่าปลงใจเชื่อ เพราะมองเห็นรูปลักษณ์น่าจะเป็นไปได้ รูปร่างหน้าตาของผู้สอนบางคนมีลักษณะดี งดงาม สง่า บางคนหน้าตาไม่หล่อ ไม่งาม รูปร่างแตกต่างกันไป อย่าได้เอาลักษณะภายนอกของผู้สอนเป็นเกณฑ์ตัดสินว่า สมควรที่จะเชื่อใคร เพราะคำสอนที่ดีไม่ขึ้นอยู่กับลักษณะภายนอก ตัวอย่างนักปรัชญาชื่อ โซกราตีส เป็นคนรูปร่างขี้เหร่ หากพิจารณาจากรูปร่างหน้าตาเป็นเครื่องมือในการตัดสินแล้ว เขาคงไม่ได้รับการยอมรับในฐานะนักปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่ของโลกตะวันตก เพราะเทียบไม่ได้กับเพลโต อาริสโตเติล หรือนักปรัชญาคนอื่น ๆ ได้เลย แต่ที่เขาได้รับการยอมรับเพราะคำสอน เพราะหลักคิด ในการนำเสนอต่อสาธารณะมากกว่าและเพราะหลักการวางตนในฐานะนักปราชญ์ยิ่งกว่าอย่างอื่น

10. มา สมโณ โน ครุติ อย่าปลงใจเชื่อ เพราะนับถือว่าท่านสมณะนี้เป็นครูของเรา เพราะการตกอยู่ในอำนาจอย่างใดอย่างหนึ่ง ขาดอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเอง ไม่ใช่เสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิด ไปยึดติดอยู่กับจารีตประเพณีหรือความเชื่อเดิมๆ ทำให้ไม่อาจใช้เสรีภาพได้เต็มที่ การแยกแยะไม่ได้ระหว่างความเคารพ ยำเกรงต่อสมณะ หรือต่อสมณะผู้เป็นครู ทำให้ไม่กล้าวิจารณ์ต่อสมณะหรือนักบวช ทำให้สมณะคิดว่า สิ่งที่ท่านทำถูกต้องแล้ว ชอบธรรมแล้ว อย่างกรณีพระสงฆ์บางรูปขับรถยนต์บนท้องถนนหลวง หรือขับรถยนต์ไปในที่สาธารณะในบ้านเรา หากมีแต่คิดว่าท่านเป็นพระสงฆ์ เป็นที่เคารพของประชาชน ปลอ่ยเลยตามเลย ไม่กล้าวิจารณ์ ถามว่าอะไรจะเกิดขึ้นต่อพระพุทธศาสนาในอนาคต ดังนั้น การวิพากษ์วิจารณ์ต่อพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง ทำให้ประชาชนมีความกล้าหาญในการแสดงออกออกมาจากภยากติได้

สรุป

การทำวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยพยายามค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัยว่ามีความเชื่อหลักเรื่องอะไรบ้าง เหตุใด ในแต่ละยุคสมัยมีความเชื่อแตกต่างกัน ความเชื่อที่แตกต่างเป็นวิวัฒนาการ เป็นการพัฒนาของมนุษย์ เพราะมีพลังดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด และเพื่อความก้าวหน้าของตนเอง นับตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์ จากนักล่าสัตว์ป่า อยู่ตามป่าตามภูเขา อยู่ตามถ้ำ ต้องเร่ร่อน มิได้อยู่เป็นหลักแหล่ง จนสามารถสร้างบ้านสร้างเมือง สร้างวัฒนธรรมให้เป็นมรดกตกทอดมาถึงลูกหลานในปัจจุบัน จากที่นับถือผีसानางไม้ นับถือวิญญาณ จนมานับถือศาสนาต่าง ๆ ให้การยอมรับนับถือศาสนาเป็นเวลาหลายศตวรรษ จนพัฒนาความเชื่อธรรมชาติ วิญญาณ กฎเกณฑ์ มาสู่ความเชื่อทางศาสนา สู่ความเชื่อวิทยาศาสตร์และจากวิทยาศาสตร์ หวนกลับไปทบทวนความเชื่อ ปรับปรุงความเชื่อบางอย่างที่เห็นว่ามีความผิด มีประโยชน์ให้มีชีวิตชีวา และพัฒนาต่อยอด แสดงให้เห็นว่า ความคิด ความเชื่อที่เดินทางมาไกล กวักกลับ เพื่อรู้ฟิ้นขึ้นมาใหม่ วัฏจักรทางความคิด ความเชื่อ จึงขยายตัว ทำให้มีพลังขับเคลื่อนมนุษยชาติต่อไป ประเด็นสำคัญ งานวิจัยนี้พยายามชี้ให้เห็นว่า ความเชื่อ นั้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ และความเชื่อนั้นสามารถพัฒนาให้มีความสมเหตุสมผล ทั้งยังเป็นพลังขับเคลื่อนสังคมไปในทางที่มนุษย์ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ เพราะมนุษย์มักทำสิ่งต่าง ๆ ภายใต้อำนาจความเชื่อ หากมนุษย์เชื่อธรรมชาติ ย่อมทำการต่าง ๆ ด้วยความเคารพต่อ

ธรรมชาติ หากมนุษย์เชื่อพลังเหนือธรรมชาติ มนุษย์ก็จะยำเกรงธรรมชาติ พร้อมกับความกลัว ถูกธรรมชาติลงโทษ หากมนุษย์เชื่อกฎ ความจริง มนุษย์จะเคารพกฎ ความจริงนั้นและดำเนินตามกฎนั้น ๆ เมื่อความรู้ทางวิทยาศาสตร์ถูกพัฒนาขึ้นมา และมีอำนาจในการเปลี่ยนแปลงความเชื่อที่เคยเชื่อกันมา มนุษย์จะให้การยอมรับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอันเป็นผลพวงของวิทยาศาสตร์ แต่เมื่อมนุษย์เห็นโทษของการพัฒนาด้านวัตถุที่นำมาซึ่งอันตรายต่อชีวิตทรัพย์สิน ตลอดจนอารยธรรมต่าง ๆ ถูกทำลายลง มนุษย์จึงหันมาทบทวนความเชื่อที่เคยเชื่อกันมา ประเด็นความเชื่อของสังคมไทยที่ก่อให้เกิดปัญหา จำเป็นต้องหันกลับมาทบทวนกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเชื่อหรือศรัทธา ในพุทธปรัชญานั้นสมควรนำไปใช้ในสังคมไทยยุคหลังนวยุคได้หรือไม่เพียงไร ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า ปัญหาความเชื่อของสังคมไทยยุคหลังนวยุคนั้นมีมาก เช่น ปัญหาความเชื่อวัตถุนิยมหรือบริโภคนิยม ปัญหาความเชื่อเรื่องวัฒนธรรม ปัญหาความเชื่อเรื่องการศึกษา ปัญหาความเชื่อข้อมูลข่าวสารที่ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ ของสื่อสมัยใหม่ โดยขาดวิจารณญาณ และไม่มีหลักความเชื่อที่พอจะเชื่อถือได้ ทำให้สังคมไทยอ่อนแอทางด้านภูมิปัญญา ภูมิธรรม ที่จะมากลั่นกรองข้อมูลให้รอบด้าน กลายเป็นสังคมที่หลงเชื่อได้ง่ายและเชื่อไปตามกระแส ขาดความเป็นตัวของตัวเอง เป็นจุดอ่อนที่ทำให้ตกหลุมพรางได้ง่าย เช่น ตกหลุมพรางของนักโฆษณาชวนเชื่อ ที่อาศัยสื่อโฆษณาอยู่ทุกวันและวันละหลายครั้ง วันละหลายสื่อ ทั้งการโฆษณาให้บริโภคสินค้า โฆษณานโยบายของพรรคการเมือง โฆษณาตัวบุคคลที่จะเข้ามาแข่งขันในสนามเลือกตั้ง รวมทั้งการโจมตีกันในทางการเมืองเพื่อให้กลุ่มตนเองได้รับผลประโยชน์ ไม่เว้นแม้กระทั่งการโจมตีองค์กรทางศาสนา เรื่องเหล่านี้ หากไม่ใช้หลักโยนิโสมนสิการในการรับฟัง รับรู้เพื่อพิจารณาให้เห็นความเป็นจริง จุดอ่อนดังกล่าวนี้จะเป็นเหตุแห่งความขัดแย้งและทำให้สังคมปั่นป่วนวุ่นวายไม่สิ้นสุด

ข้อเสนอแนะ

การทำวิจัยครั้งนี้เน้นหลักความเชื่อตามหลักกาลามสูตรเพื่อการประยุกต์ใช้กับสังคมไทยหลังนวยุค แท้จริงแล้ว เรื่องความเชื่อมีมาทุกยุคทุกสมัยและมีอยู่ในทุกสังคมทั้งสังคมตะวันตกและสังคมตะวันออก หากมีผู้สนใจปรารถนาที่จะวิจัยเรื่องความเชื่อ ยังมีหัวข้อที่สามารถต่อยอดการวิจัยได้อีกมาก เช่น

1. หลักความเชื่อเรื่องวิญญาณในพุทธปรัชญากับความเชื่อของสังคมหลังนวยุค

2. หลักความเชื่อเกี่ยวกับการเกิดใหม่ในพุทธปรัชญากับความเชื่อว่าตายแล้วสูญ
3. หลักความเชื่อเรื่องการเมืองการปกครองในสังคมไทยหลังนวยุคกับความเชื่อในพุทธปรัชญา
4. หลักความเชื่อเรื่องเศรษฐกิจในพุทธปรัชญากับบริโภคนิยมในสังคมไทยหลังนวยุค

เอกสารอ้างอิง

- กิริติ บุญเจือ. (2546). ย้อนอ่านปรัชญายุคกลางของมนุษยชาติช่วงแสวงหาเครือข่าย. กรุงเทพมหานคร: ฐานบัณฑิต.
- พุทธทาสภิกขุ. (2520). ศีลธรรมกับมนุษยโลก. สุราษฎร์ธานี: ธรรมทานมูลนิธิ.
- พุทธทาสภิกขุ. (2549). ปัญหาแห่งมนุษยภาพ. สุราษฎร์ธานี: ธรรมทานมูลนิธิ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยศ สันตสมบัติ. (2540). มนุษย์กับวัฒนธรรม (ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมักร บุราวาส. (2552). พุทธปรัชญา: มองพุทธศาสนาด้วยทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม.
- สวัสดี อโณทัย. (2558). วิธีการสร้างความสุขตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารเซนต์จอห์น 18 (22) , 166-167.
- อนันตชัย จินดาวัฒน์. (2556). ประวัติศาสตร์โลก (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ยิปซีกรุ๊ป.
- อำนวย ยัสโยธา. (2547). กาลามสูตร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ห.จ.ก. ภาพพิมพ์.
- Eric Schmidt and Jared Cohen. (2557). The New Digital Age. ดิจิตอลเปลี่ยนโลก แปลโดย สุทธิวิชญ์ แสงดาชดา. กรุงเทพมหานคร: โพสต์บุ๊ก.

พุทธอรรถปริวรรตว่าด้วยศีล 5 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม*

THE BUDDHIST HERMENEUTICS ON FIVE PRECEPTS AND DEVELOPMENT ON THE QUALITY OF LIFE AND SOCIETY.

พระครูโกศลศรัทธาธรรม (จ่านง สังกวาลย์ไพร)

Phrakrukosol Satthatham (Jamnong Sangwalprai)

สมบุญ บุญโท

Somboon Boondo

สวัสดี อโนทัย

Sawat Anothai

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University, Thailand.

E-mail: lasawatt@stjohn.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพุทธปรัชญาว่าด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม 2) เพื่อศึกษาพุทธอรรถปริวรรตว่าด้วยศีล 5 3) เพื่อวิเคราะห์การประยุกต์ใช้พุทธอรรถปริวรรตว่าด้วยศีล 5 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม 4) เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับศีล 5 และพุทธอรรถปริวรรตว่าด้วยศีล 5 ในคัมภีร์ปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎก และคัมภีร์ทุติยภูมิ เช่น คัมภีร์อรรถกถา และคัมภีร์ชั้นหลังในวรรณคดีของนักปราชญ์ เช่น พระนาคเสน ท่านพุทธทาสภิกขุ เป็นต้น

ผลการวิจัยพบว่า

การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมโดยอาศัยหลักศีล 5 และหลักการอรรถปริวรรตว่าด้วยศีล 5 สามารถทำให้ชีวิตมีคุณภาพและสังคมมีสันติสุข หากบุคคลให้ความสำคัญและปฏิบัติตามหลักศีล 5 อย่างจริงจัง หนักแน่น ประเด็นที่ควรคำนึง ศีลในพุทธปรัชญาต้องสอดคล้องกับหลักไตรสิกขา กล่าวคือ ศีลต้องมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับสมาธิและปัญญา ขาดอย่างใด

* Received 22 April 2019; Revised 20 May 2019; Accepted 20 May 2019.

อย่างหนึ่งไม่ได้ เพราะศีล สมาธิ และปัญญา ต้องคอยค้ำจุนซึ่งกันและกัน องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากศึกษาวิจัย คือ การประยุกต์พุทธธรรมปรัวรตตามหลักการของศีล 5 ทำให้ครอบครัวเข้มแข็ง ชุมชนปลอดภัย และสังคมมีเมตตาปรองดอง ซึ่งมีความจำเป็นในสังคมปัจจุบัน

คำสำคัญ: พุทธธรรมปรัวรต, ศีล 5, การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม

Abstract

This research aimed 1) to study the Buddhist philosophy for development on the quality of life and society 2) to study Buddhist hermeneutics on five precepts for development the quality of life and society. 3) To analyze an application the Buddhist hermeneutics on five precepts for development the quality of life and society. 4) To create new body of knowledge for development the quality of life and society. This is a qualitative research with in-depth study of the data on five precepts with critically interpretation through the primary and secondary sources including the other scriptures e.g. the Venerable Naksen and Buddhadasa Bhikkhu.

The research was found that:

The development of the quality of life and society through five precepts and the Buddhist hermeneutics could develop the quality of life and society with peace if the people see the significance and truly follow the five precepts. The important issue, the precept in the Buddhist philosophy must be related to the threefold Training, that is to say, the precept must be related to the concentration and the wisdom. It is impossible to lack of anything. Because they support each other. New body of knowledge is the concept of “H-S-L”, that is to say, happy family, safety community and loving- kindness society.

Keywords: The Buddhist Hermeneutics, Five Precepts, Development on the Quality of Life and Society

บทนำ

ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในปัจจุบันที่พบเห็น ทำให้สงสัยว่า คนมีคุณภาพชีวิต สะอาดมากขึ้น หรือ ลดลง เมื่อเอาหลักของศีลขั้นต้นคือ ศีล 5 มาจับ ถามว่าในปัจจุบันมีการ ฆ่ากันลดลงหรือไม่ การขโมยทรัพย์สินเพิ่มขึ้นหรือลดลง ปัญหาชู้สาว การผิดประเวณีเกิดขึ้น ทั่วไปหรือไม่ การลวงหลอกให้ผู้คนสูญเสียประโยชน์ทั้งจากคนในสังคมเดียวกันหรือต่างสังคม เกิดขึ้นมากหรือน้อยลง รวมถึงการเมาสุราเมรัยยังเป็นภัยของสังคมหรือไม่ สิ่งเหล่านี้นับเป็น อาชญากรรมที่สั่นคลอนสังคม สร้างภัยคุกคามต่อชีวิตและทรัพย์สิน แม้จะเพิ่มตำรวจมาก เท่าไหร่ แต่อาชญากรรมเหล่านี้ นับวันเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน ทำอย่างไรให้ชีวิตมีคุณภาพดีขึ้น ไม่ ต้องตกอยู่ในความหวาดระแวงหรือหวาดกลัวในการดำเนินชีวิต ปัญหาสำคัญวันนี้ ทำไมมนุษย์ ไม่เกรงกลัวบาป ไม่ละอายต่อบาป มนุษย์เมินเฉยเมื่อกล่าวถึงศีลธรรม ทำไมคนไม่ให้ความสำคัญกับศีลธรรมทั้ง ๆ ที่มีผลโดยตรงกับชีวิต ปัญหาอาชญากรรมเกือบทั้งหมดเป็นผล จากการไม่ใส่ใจหลักศีลธรรม (พงษ์ศักดิ์ สนธิตระกูล, 2556) เช่น การปล้นธนาคาร การฉกชิง วิ่งราว การฆ่ากัน การคบชู้ชู้ชาย การหลอกลวงเอาทรัพย์สินผ่านคอลล์เซ็นเตอร์ (call center) การหลอกให้โอนเงินจากธนาคาร การเมาสุราแล้วออกตระเวนทำร้ายร่างกายนักศึกษาวิเศษจน เสียชีวิต เรื่องเหล่านี้เป็นการสะท้อนการไม่มีศีลธรรมทั้งสิ้น และยังเป็นการแสดงความเห็นแก่ ตัว (พุทธทาสภิกขุ, 2546) ยืนยันว่า ศีลธรรมที่ถูกต้อง มันก็มุ่งหมายจะลดความรู้สึกว่าตัวตน ด้วยกันทั้งนั้น แม้ว่าในขั้นที่มันหยาบเกินไป จนถึงกับต้องใช้อะไรเป็นการบังคับ เช่น เรื่องศีล เป็นอุบายอันหยาบนี้ มันก็เพื่อจะมุ่งหมายขัดเกลาก่อนที่มันจะมีอยู่ ให้มันเบาบางลงด้วยเช่นกัน ศีล 5 เป็นสิ่งคุ้มครองรักษาความเป็นมนุษย์เอาไว้ ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น เพราะศีล 5 เป็นหลักประกัน คุณภาพชีวิตที่ดี เป็นประโยชน์กับชีวิตในปัจจุบัน ทั้งยังเป็นประโยชน์และคุ้มครองอนาคตของ บุคคลนั้นๆ บุคคลสามารถได้รับสิ่งที่พึงประสงค์ ไม่ต้องตกไปสู่อุบายภูมิ 4 คือ นิริยะ (นรก สภาวะหรือที่อื่นไม่มีความสุขความเจริญ ภาวะเร่าร้อนกระวนกระวาย) ตีรจฉานโยนิ (กำเนิด เติรจฉาน พวกมิดมัวโง่เขลา) ปิตติวิสัย (แดนเปรต ภูมิแห่งผู้กระหายไร้สุข) อสุรกาย (พวกอสูร พวกหวาดหวั่นไร้ความรื่นเริง) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ทำไม ประชาชนต้องมีศีล 5 นอกจากป้องกันอุบายภูมิทั้ง 4 แล้ว ศีล 5 ยังเป็นปัจจัยเงื่อนไขหรือเป็น บันไดที่นำบุคคลไปสู่สุคติ มีความสุขสบาย ไม่ต้องเดือดร้อน ไม่ต้องหวาดระแวง หรือ หวาดกลัวว่า ใครจะมาทำร้ายตนเอง ไม่ต้องกลัวว่า ทรัพย์สินจะเสียหาย แต่ให้ได้มาซึ่งโภค

ทรัพย์ ครอบครัวไม่เดือดร้อน ในบ้านมีแต่ความสุข บ้านไม่แตกสาแหรกไม่ขาด ครอบครัวมีแต่ความเข้าใจระหว่างกัน ซื่อสัตย์ต่อกัน บุคคลในครอบครัวไม่ตกเป็นทาสของสิ่งเสพติด

ถามว่า ศิลป์ยังมีความจำเป็นต่อสังคมหรือไม่ ต้องยอมรับความเป็นจริงว่า ความสงบร่มเย็นของสังคมทั้งในอดีตและปัจจุบัน เพราะบุคคลยังมีความเชื่อเรื่องบุญและบาป ความตระหนักว่า บุญมี บาปมี สวรรค์มี นรกมี มีผลโดยตรงต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม (พระณัฐกิตติ อนารโท (ผุยเหง้า), 2556) และ (พระมหาชัยณรงค์ วรณชโย (เทศสาย), 2558) ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของศิลป์ในสังคมไทยด้วยการนำตัวอย่างกรณีพิพาทที่ศาลฎีกาได้ทรงวินิจฉัยหนังสือ “ไตรภูมิพระร่วง” เพื่อใช้ประโยชน์ในการปกครองเพื่อให้ประชาชนเชื่อในบุญบาป ทำให้ประชาชนสนใจบุญกลัวบาป เมื่อประชาชนตั้งตนอยู่ในศีลในธรรมทำให้ไม่ก่อปัญหาในการอยู่ร่วมกัน ยอมรับกันหรือไม่ว่า หากคนปฏิเสธบุญ-บาป สังคมย่อมเดือดร้อนมากกว่าเป็นอยู่ในปัจจุบัน บ้านเมืองจะเต็มไปด้วยไฟอาฆาตพยาบาท เคียดแค้นชิงชัง ทำหั่นเบียดเบียนเบียดเบียน ทำร้ายกันและกัน จะเกิดกลียุค เกิดปั่นป่วน วิกฤตการณ์ของสังคมจะกลายเป็นวิกฤตการณ์ที่ถาวร ถามว่า ทำไมพุทธทาสภิกขุจึงเรียกร้องให้ศีลธรรมกลับมา เพราะท่านมองเห็นว่า หากปล่อยให้คนละเมิดศีลธรรม เหยยเมยต่อศีลธรรม สุดท้าย โลกนี้จะถึงแก่ความพินาศเร็วขึ้น พุทธทาสภิกขุไม่ต้องการเห็นความวิบัติของสังคม ท่านจึงเรียกร้องให้สังคมหันมาให้ความสำคัญเรื่องศีลธรรม ท่านเรียกร้องให้คนถอยหลังเข้าคลอง คือ ถอยมาอยู่ในคลองแห่งศีลธรรมหรือคลองแห่งความถูกต้องดีงาม ดังที่ (พุทธทาสภิกขุ, 2546) กล่าวไว้ว่า โลกเราเวลานี้ อยู่ในสภาพที่จะเรียกว่าอะไรดี ก็เรียกไม่ถูก เลยเรียกว่า มันกำลังมีอะไร ๆ ที่จะเป็นจุดจบของความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้อง นี่เรียกว่าอย่างนี้ มันใกล้ต่อจุดจบของมนุษยธรรมยิ่งเข้าไปทุกที ๆ ถ้าไม่เปลี่ยนแปลงเสียในเวลาอันสมควรแล้ว ก็เป็นอันว่าโลกนี้ก็ไม่ใช่เป็นโลกของมนุษย์ แต่เป็นโลกของคนที่ยถอยหลังแล้วไม่เข้าคลอง ไม่มีความเป็นมนุษย์...ที่จะทำให้โลกนี้มีมัจฉานุ คือ ล้างโลกกันเสียคราวหนึ่ง แล้วค่อยตั้งต้นกันใหม่

ปัญหาอันเนื่องมาจากการไม่มีศีล มองในแง่ของสังคม จะส่งผลกระทบหลายประการ คือ

1. สังคมขาดระเบียบ: สังคมที่ไร้ระเบียบ มักเป็นสังคมที่ไม่ยอมรับกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน ทำอะไรตามใจตนเอง ใช้เสรีภาพเกินขอบเขต ไม่มีวินัยในตนเอง นี่ก็เป็นปัญหาที่รอการแก้ไข ปัจจุบัน ความไร้ระเบียบ ยังมีมากขึ้นในสังคม สังเกตได้จากหลายเรื่อง เช่น การใช้

รถ การแข่งรถบนถนนหลวง อันมิใช่สนามแข่งรถ แต่คนไทยก็ใช้เป็นสนามแข่ง การทิ้งขยะมูลฝอย ใครก็จะทิ้งตรงไหน ก็ทิ้ง บางกลุ่มทิ้งข้างถนน บางกลุ่มทิ้งลงคูคลองสาธารณะ ทำให้เกิดความสกปรก เวลาฝนตก เกิดน้ำท่วมขังเป็นเวลานาน เพราะท่อระบายน้ำอุดตัน ยังมีสิ่งอื่นๆ อีกมากที่แสดงให้เห็นความไม่มีระเบียบของสังคม ในทางพุทธปรัชญาจะมีวิธีการช่วยสังคมสร้างระเบียบได้อย่างไร

2. สังคมไม่มีความสุข ทุกวันนี้สังคมมีปัญหา เตือรื้อรันทันไปทั่ว สิ้นเปลืองงบประมาณแผ่นดินปีละมากมาย ปัญหาอาชญากรรมมีอยู่ทั่วไป ทั้งการฆ่ากัน ฉ้อโกงกัน ปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน การก่อทะเลาะวิวาทกัน หรือกระทั่งนักเรียนยกพวกตีกัน ไม่คำนึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นแก่สังคม สิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาต่อสังคม สังคมเตือรื้อรันทว่าอย่างไร สังคมของเราจึงจะเป็นสังคมอารยะ มีความสุข การทำให้สังคมสงบสุขจะเกิดขึ้นได้อย่างไร

3. สังคมขาดความเอื้ออาทร ในอดีต สังคมได้รับการกล่าวขานว่า มีความเอื้ออาทรต่อกันมาก มีน้ำใจต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แบ่งปันกัน ทำไมปัจจุบันสังคมเต็มไปด้วยความเห็นแก่ตัวมากขึ้น ไม่มีน้ำใจต่อกัน ขาดความเอื้อเฟื้อ ขาดความเป็นมิตรไมตรีต่อกัน ถ้ามว่าเกิดอะไรขึ้นในสังคมยุคนี้ เมื่อทราบว่า สังคมมีความเห็นแก่ตัวมาก ความเห็นแก่ตัวเป็นบ่อเกิดของความชั่วทุกอย่าง จำเป็นต้องแสวงหาหนทางยับยั้ง ทำให้สังคมดีขึ้น ความเห็นแก่ตัวปรากฏในสังคม หากปล่อยไว้อย่างนี้ มนุษย์จะเห็นแก่ตัวมากขึ้น

4. สังคมไม่น่าอยู่มากขึ้น สังเกตได้จากพฤติกรรมของคนที่มีต่อกัน เต็มไปด้วยการแข่งขันชิงดีชิงเด่น ซ้ำเติมคนแพ้ เหยียบย่ำคนด้อย อิจฉาริษยา กัน คิดแต่กอบโกย ทุจริตต่อบ้านเมือง การที่สังคมไม่น่าอยู่ เพราะมีภัยคุกคามชาวบ้าน เอารัดเอาเปรียบกันในรูปแบบต่างๆ ศาสนาควรเข้าไปเกี่ยวข้องอย่างไร ศาสนิกควรแสดงบทบาทอย่างไรปัญหาสังคมเป็นปัญหาร่วมกันในการทำให้สังคมน่าอยู่มากขึ้น

การที่ชีวิตและสังคมมีปัญหา ส่วนหนึ่งมีการเข้าใจเรื่องศีลมากน้อยเพียงใด เหตุใดไม่เข้าใจเรื่องศีล เป็นไปได้หรือไม่ว่า มีการตีความเรื่องศีลในขอบเขตที่จำกัด ทำให้ศีลไม่อาจครอบคลุมพฤติกรรมของคนและสังคมได้อย่างทั่วถึง ถ้าเป็นดังนั้น จำเป็นต้องอาศัยผู้รู้ตีความเรื่องศีลให้มีความกระจ่างมากขึ้นว่า ศีลแต่ละข้อมีความหมายกินความมากน้อยเพียงใด หากปล่อยให้มีความเข้าใจคลาดเคลื่อน ไม่ตรงกับความมุ่งหมายของศีลแล้ว ในที่สุด ก็จะมาโทษว่า

ศีลช่วยยับยั้งอะไรในสังคมไม่ได้ เรื่องศีลจำเป็นต้องศึกษาวิเคราะห์ให้เห็นแก่นแท้ หรือสาระสำคัญของศีลให้ได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพุทธปรัชญาว่าด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม
2. เพื่อศึกษาพุทธอรรถปริวรรตว่าด้วยศีล 5
3. เพื่อวิเคราะห์การประยุกต์ใช้พุทธอรรถปริวรรตว่าด้วยศีล 5 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม
4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการรวบรวมเอกสาร ตำรา งานวิจัย จัดลำดับความสำคัญของเนื้อหา นำมาเขียนเชิงพรรณนา (Descriptive Method) ถูกประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นโดยอาศัยการวิเคราะห์ (analysis) การสังเคราะห์ (synthesis) การตีความตามหลักพุทธอรรถปริวรรตและนักปราชญ์ทางพุทธปรัชญา เช่น เอกสาร ตำราทางพระพุทธศาสนา ทั้งเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ ตลอดจนทั้งท่านพุทธทาสภิกขุ (เงื่อม อินทปัญโญ) สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ในประเด็นที่เป็นปัญหาและข้อโต้แย้ง เพื่อหาข้อสรุปในหลักการที่เกี่ยวข้องกับหลักเบญจศีล

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาพุทธปรัชญาว่าด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม ผลการศึกษา พบว่า พุทธปรัชญาเป็นปรัชญาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมอย่างแท้จริง มีเหตุผลอยู่หลายประการ กล่าวคือ พุทธปรัชญาเกิดจากความเข้าใจอย่างถ่องแท้ของผู้ให้กำเนิดปรัชญา ด้วยมองเห็นคุณค่าของชีวิต ไม่สมควรทำลายชีวิตด้วยประการใด ๆ เพราะการเกิดขึ้นของชีวิต มิใช่เป็นเรื่องง่ายที่จะได้ถือกำเนิดมาเป็นมนุษย์ (ทุกโข มนุสสปฏิลาโภ) แม้ว่าบางปรารถนาที่จะเป็นมนุษย์ ก็เป็นไม่ได้ ถ้าหากมีบุญไม่มากพอ อาจไปเกิดเป็นสัตว์ดิรัจฉาน เป็นเปรต เป็นอสุรกาย คนที่จะเกิดมาเป็นมนุษย์ได้ อย่างน้อยต้องมีศีล 5 หรือน้อยต้องเคยถือศีล 5 มาแล้ว ในหลักพุทธปรัชญา เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักธรรม

หลากหลาย (เดือน คำดี, 2534) เช่น หลักไตรลักษณ์ ประกอบด้วยศีล คือ การพัฒนาทางกาย และวาจา ให้พัฒนาพฤติกรรมทางกายด้วยการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น รักตนเองและรักผู้อื่นด้วยเมตตาธรรมและกรุณาธรรม มองเห็นชีวิตของตนไม่แตกต่างจากผู้อื่น ตนเองรักตนเองอย่างไร ผู้อื่น สัตว์อื่นก็รักตนเองเหมือนกัน เราปรารถนามีชีวิตอยู่ ผู้อื่นสัตว์อื่นก็เช่นเดียวกัน การไม่ประทุษร้ายกันด้วยอาวุธนานาชนิดหรือด้วยศาสตราใด ๆ จึงเป็นการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่ไม่ควร แม้การใช้วาจาที่มั่งคั่งกัน ด่าทอกัน โกหก หลอกลวงกัน หรือกล่าววาจาเสียดสีกันก็เป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสมเช่นกัน แต่สมควรพัฒนาพฤติกรรมในเชิงสร้างสรรค์ให้มากขึ้น การพัฒนาทางกายจึงควรใช้ศีลเป็นเครื่องมือในการพัฒนา การพัฒนาอารมณ์เป็นเรื่องที่มีความจำเป็น ไม่สมควรปล่อยให้อารมณ์พาไปหรือไม่ยอมให้อารมณ์เป็นใหญ่ในการครองชีวิต หลักการพัฒนาชีวิตในด้านอารมณ์จึงควรใช้หลักสมาธิเพื่อฝึกจิตให้นิ่ง ให้สงบ เรียกว่า สงบ อารมณ์ การฝึกสมาธิเป็นการทำจิตให้สงบ สุขุมลุ่มลึก ไม่หวั่นไหว ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่ซัดส่ายโอนไปเอนมา จนเกิดเป็นความสงบนิ่ง จิตมีระเบียบจนเกิดอุปจารสมาธิและอัปปนาสมาธิในที่สุด กล่าวคือ ได้องค์ฌาน เกิดเป็นเอกัคคตารมณ์ ส่วนการพัฒนาใจให้ใส สะอาด สงบ จำต้องอาศัยปัญญาภาวนา คือ การเจริญวิปัสสนา จนเห็นอนิจจัง เห็นทุกขังและเห็นอนัตตา ไม่มีอะไรควรแก่การการยึดมั่น ถือมั่น พบความจริงของชีวิต (พระปิฎกจุฬารัตน, 2516)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาพุทธอรรถปริวรรตว่าด้วยศีล 5 ผลการวิจัย พบว่า เรื่องของศีลสามารถถูกตีความได้กว้างขวางและครอบคลุมพฤติกรรมของผู้คนในสังคม เพียงการดำรงตนอยู่ในกรอบของศีล อาชญากรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่มากมาย และเกิดขึ้นทุกวัน สามารถลดลงได้มากจนเกือบหมด ศีลเป็นเครื่องป้องกันมิให้คนทำผิดศีล เป็นเครื่องยับยั้งมิให้กระทำความชั่ว การที่คนยังก่ออาชญากรรมต่าง ๆ มากมายนั้น แสดงว่าบุคคลนั้นไม่ปฏิบัติตนอยู่ในศีล ละเมิดศีล เขาจึงพร้อมที่จะทำผิด ศีลจึงมีอาจเป็นเครื่องป้องกันหรือยับยั้งได้ ในการตีความเรื่องศีล มีการตีความหลายแบบ เช่น การตีความตามตัวอักษรหรือรากศัพท์และการตีความตามเจตนา กล่าวคือ การตีความตามตัวอักษรหรือรากศัพท์ เริ่มที่คำว่าศีลหรือสียะ แปลว่า ปกติ คนมีศีล แสดงว่า เป็นคนปกติ คือ กายปกติ วาจาปกติ ผู้มีปกติกาย วาจา ถือว่าเป็นผู้มีศีล เพราะศีลคุมกาย วาจาให้เป็นปกติได้ ปาณา แปลว่า สัตว์มีชีวิต อดิปาโต แปลว่า ทำให้ตกลงไปหรือตายไป ดังนั้น ปาณาติบาต จึงหมายถึงการทำให้ชีวิตตกลงไปหรือตายไป อทินนะ แปลว่าที่เขาไม่ได้ให้ อาทาน แปลว่า ถือเอา รวมความว่า การถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้

กาเมสุ แปลว่าในกามทั้งหลาย มิจฉาจาร แปลว่า การประพฤติ รวมความว่าการประพฤติผิดในกามทั้งหลาย มุสา แปลว่า เท็จ วาตะ แปลว่า กล่าว รวมความแปลว่า การกล่าวเท็จ สุรา แปลว่า กล้า เมรยะ แปลว่า ของหมักหมม มชฺชปมาทฐฐาน แปลว่า ที่ตั้งแห่งความประมาท เพราะความเมา เวรมณี ตั้งใจดเว้น ศีล 5 จึงเกิดจากการตั้งใจดเว้นจากเรื่องทั้ง 5 ดังกล่าวนั้นการตีความตามเจตนา ศีลทั้ง 5 แต่ละข้อต้องประกอบด้วยเจตนาคือ ความตั้งใจที่ทำผิดเรื่องนั้นๆ แม้จะประกอบด้วยองค์ประกอบอื่นๆ แต่หากขาดเจตนา การกระทำนั้นๆ ก็ไม่ครบองค์ประกอบ การมีศีลอาจเกิดขึ้นจากสมานานวิริติ คือ การรับศีลจากพระสงฆ์ เวลาท่านบอกให้รับศีล สัมปตตวิริติ คือ การงดเว้น หรือเว้นเสียได้ เมื่อเผชิญหน้ากับการที่จะต้องกระทำผิดและเจตนาวิริติ คือ การงดเว้นโดยความตั้งใจของตนที่จะไม่กระทำผิด จะเห็นว่า ศีลเกิดจากสมานานวิริติ คืองดเว้นด้วยการสมานานศีล หรือรับศีลจากพระภิกษุสงฆ์บ้าง สัมปตตวิริติเกิดจากการประสบกับเรื่องนั้น ไม่กระทำผิดบ้าง แต่ประการสุดท้าย คือเจตนาวิริติไม่ต้องรอรับศีล ไม่ต้องรอให้เกิดเรื่อง แต่ตั้งใจไว้เลยว่าจะไม่กระทำผิดต่อสิ่งที่ถือว่าผิดศีล เป็นการถือเจตนาหรือความตั้งใจของตนเป็นศีล ศีลสำเร็จด้วยเจตนา ดังเวลาที่จะปฏิบัติกรรมฐานมักจะให้ผู้ปฏิบัติตั้งใจกล่าวสมานานด้วยตนเอง

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อวิเคราะห์ประยุกต์ใช้พุทธอรรถปริวรรตว่าด้วยศีล 5 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมเป็นการยกระดับคุณภาพให้เกิดขึ้นกับชีวิตและสังคมโดยอาศัยศีล 5 เป็นตัวสร้างคุณภาพ โดยพิจารณาจาก

1. ความปลอดภัย ชีวิตดี สังคมดี ต้องมีความปลอดภัย หากมีความปลอดภัย แสดงว่าสังคมนั้น มีการให้ความสำคัญเรื่องศีล ตรงกันข้าม หากไม่มีความปลอดภัย แสดงว่าสังคมนั้นหย่อนยานในเรื่องศีล ชีวิตที่ปราศจากความปลอดภัย ย่อมเต็มไปด้วยความหวาดระแวง เต็มไปด้วยการประทุษร้ายต่อกัน ส่งผลกระทบกระเทือนไปถึงวิถีการดำรงชีวิตลำบาก การประกอบอาชีพถูกขัดขวาง

2. ความสงบสุข ชีวิตและสังคมที่ดี ต้องมีความสงบสุข ชีวิตที่ไม่ตระหนกในคุณค่าของศีล จะไม่มีความสงบสุข มีแต่ความเดือดร้อนวุ่นวาย เพราะมักก่อเรื่อง สร้างความรำวุ่นให้เกิดขึ้น ประชาชนทั่วไปย่อมปรารถนาความสงบสุข แต่ความสงบสุขยากที่เกิดขึ้นได้ถ้ายังมีบุคคลคอยจ้องแต่แสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ คิดเบียดเบียนผู้อื่น เอาเปรียบผู้อื่นโดย

มิชอบ เช่น การปล้น การขโมยทรัพย์สิน หรือแม้แต่การขโมยอาวุธทางราชการดังที่เคยปรากฏมาแล้ว ทั้งปัจเจกชนและสังคมย่อมเป็นสังคมที่ด้อยคุณภาพ ต้องทำให้คุณภาพของชีวิตและสังคมกลับมา นั่นคือ การส่งเสริมให้บุคคลมีศีลธรรมประจำใจ หยุดเบียดเบียนกันและกัน (คณิศร กิตติกรปรีดา, 2559)

3. ครอบครัว ครอบครัวที่ดีเป็นครอบครัวที่ไม่แตกแยก มีความกลมเกลียวรักกันฉันท์พี่น้อง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เอาใจใส่ ต่างคนต่างทำหน้าที่มีให้กับพร้อม ครอบครัวมีความเป็นปึกแผ่น ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน ครอบครัวที่ดีต้องมีความมั่นคง แต่ความมั่นคงของครอบครัวจะเกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น หัวหน้าครอบครัว ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสมาชิกในครอบครัว สมาชิกคนอื่น ๆ ต้องมีความกลมเกลียว ดูแลกันและกัน ช่วยเหลือกัน ต้องประพฤติตนมิให้ครอบครัวต้องเดือดร้อน ชีวิตที่ดีควรเริ่มต้นที่บ้าน ทำบ้านให้อบอุ่นอย่าให้เป็นครอบครัวที่ไปคนละทิศคนละทาง

4. บุคคลและสังคม มีการพัฒนาดนเองให้มีความก้าวหน้าโดยลำดับและไม่ติดขัด หรือไม่มีอุปสรรคมาขวางกั้น สังคมไม่ต้องเสียเวลากับปัญหาอาชญากรรม เพราะศีลจะคุ้มครองให้ทุกคนอยู่ในกรอบของศีลธรรม เป็นสังคมพระศรีอารย์ เพราะทุกคนเป็นอารยชน มีความเจริญทางจิตใจสูง

5. ความมั่นคงของแต่ละคน ผู้ที่ไม่มีศีล มักไม่มีความมั่นคงในชีวิต มีเหตุให้ต้องเจ็บต้องป่วย มีเหตุให้ต้องเสียทรัพย์ ต้องสูญเสียคนรัก ขาดความน่าเชื่อถือ หรือเสียสติ ควบคุมตนเองไม่ได้ ขณะที่ผู้มีศีลบริบูรณ์มักมีความมั่นคงในชีวิต ปราศจากเหตุบั่นทอนชีวิตและสังคมไม่วุ่นวาย

การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมมองผ่านพุทธปรัชญาโดยมีความเข้าใจทั้งในแง่ของพุทธอภิปรัชญา พุทธญาณวิทยา และพุทธจริยศาสตร์ กล่าวคือ มองในแง่พุทธอภิปรัชญา โดยการพยายามค้นหาความเป็นจริงของชีวิตอันประกอบด้วยรูปและนาม รูปดำรงอยู่ในลักษณะไม่เที่ยง(อนิจจัง) เป็นทุกข์ทนอยู่ไม่ได้ (ทุกขัง) และหาสาระแก่นสารไม่ได้ (อนัตตา)นามดำรงอยู่ในลักษณะของการเกิดขึ้น (อุปาทะ) การตั้งอยู่ (ฐิติ) และการสลายลง (ภังคะ) และค้นหาเป้าหมายที่แท้จริงของชีวิตให้พบ มิใช่เพียงเพราะ “เขาบอก” “เพราะทำได้” แต่ต้องพยายามปฏิบัติให้เป็นมรรคเป็นผลด้วยตนเอง ให้เห็นเหมือนอย่างที่เราเรียนรู้มา กล่าวคือ เป้าหมายอยู่ที่การดับทุกข์หรือการมีชีวิตที่ไม่มีปัญหา ส่วนความเป็นจริงทางสังคม ผู้ที่ต้องการพัฒนาคุณภาพ

สังคม จำต้องเข้าใจสังคมอย่างถ่องแท้ เช่น สังคมเกษตร สังคมศักดินา สังคมอุตสาหกรรม สังคมทุนนิยม หรือสังคมบริโภคนิยม เมื่อเข้าใจสังคมแล้ว ต้องเข้าใจด้วยว่า แต่ละสังคม ประกอบด้วยองค์ประกอบอะไรบ้าง และแต่ละสังคมมีอะไรเป็นตัวยืนโรงที่สำคัญที่ทำให้สังคมนั้น ๆ ยังดำรงอยู่ได้ ต่อเมื่อเข้าใจความเป็นจริงของสังคม จึงจะสามารถพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นได้

มองในแง่ญาณวิทยา การพัฒนาชีวิตและสังคมต้องพัฒนาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจจริง ๆ ชีวิตและสังคมมีเรื่องที่ต้องศึกษามาก แต่การศึกษาในพุทธปรัชญามีวันจบ ผู้ที่จบการศึกษา เรียกว่า อเสขบุคคล หมายถึง ไม่ต้องศึกษา รู้แล้ว จัดการกับปัญหาได้แล้ว ไม่มีเรื่องที่ต้องกังวลอีกต่อไป แต่สำหรับเสขบุคคล คือผู้ที่ยังต้องศึกษา ถ้ามว่าต้องศึกษาอะไรบ้าง ในพุทธปรัชญา ได้ระบุไว้ว่า ต้องศึกษาสองด้าน คือ คันถธุระ ศึกษาความรู้ภาคปริยัติ เช่น สมถกัมมัฏฐาน และวิปัสสนาธุระ ศึกษาความรู้ภาคปฏิบัติ เมื่อปฏิบัติได้ถูกต้องตามปริยัติที่เรียนรู้อย่างไร มา เกิดมรรคผลแล้ว ถือว่า การศึกษาจบสิ้น ส่วนสังคมควรมีความรู้อะไร ควรพัฒนาอย่างไร ขึ้นอยู่กับว่า สังคมต้องการอะไร ต้องการเป็นอย่างไร การกำหนดนโยบายของรัฐต้องสอดคล้องกับความต้องการของสังคมด้วย จึงจะสำเร็จผลได้รวดเร็ว ปัจจุบันนี้ รัฐวางยุทธศาสตร์ชาติให้เป็นสังคม 4.0 ภายในเวลา 20 ปี ด้วยการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อให้ประเทศไทย เป็นประเทศในโลกรุ่นที่ 1 ภายในปี 2575 เพื่อให้หลุดพ้น 3 กับดัก (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา, 2559) คือ

1. หลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลางด้วยการสร้างความมั่งคั่งผ่านกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม ปัญญา เทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์(competitive Growth Engines) เพื่อก้าวสู่ประเทศที่มีรายได้สูง โดยเปลี่ยนจาก “ทำมากได้น้อย” เป็น “ทำน้อยได้มาก” ซึ่งประกอบด้วยการยกระดับขีดความสามารถด้านวิจัยและพัฒนา การสร้างคลัสเตอร์(กลุ่ม)ทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม การบ่มเพาะธุรกิจด้านเทคโนโลยี การออกแบบและความคิดสร้างสรรค์ การพัฒนาวิสาหกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม การพัฒนาทักษะและงานใหม่เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการทำธุรกิจ การบริหารจัดการสมัยใหม่ กิจกรรมร่วมทุนรัฐและเอกชนในโครงการขนาดใหญ่

2. หลุดพ้นจากกับดักความเหลื่อมล้ำ ด้วยการสร้างความมั่นคงผ่านกลไกการกระจายรายได้ โอกาสและความมั่งคั่งอย่างเท่าเทียม (Inclusive Growth Engines) โดยเน้นการ

ปรับเปลี่ยนจากความมั่งคั่งที่กระจุกเป็นความมั่งคั่งที่กระจายด้วยหลักคิดที่ว่าเราจะเดินทางไปด้วยกันโดยไม่ทิ้งใครใคร่ไว้ข้างหลังประกอบ ด้วยการยกระดับ Digital Skill Literacy, ICT Literacy, Information Literacy และ Media Literacy การสร้างคลัสเตอร์เศรษฐกิจระดับกลุ่มจังหวัด และจังหวัด การสร้างเศรษฐกิจระดับฐานรากในชุมชน การวิสาหกิจเพื่อสังคม การส่งเสริมและสนับสนุนให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเข้มแข็งและสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก การยกระดับขีดความสามารถ การเสริมสร้างและการเติมเต็มศักยภาพของประชาชนให้ทันกับพลวัตจากภายนอก การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในรูปแบบของประชารัฐ การจ่ายภาษีให้แก่ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดแบบมีเงื่อนไข

3. หลุดพ้นจากกับดักความไม่สมดุล ด้วยการสร้างความยั่งยืนผ่านกลไกการพัฒนาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Growth Engines) ปรับเปลี่ยนจากการพัฒนาที่ไม่สมดุลสู่การพัฒนาที่สมดุล ประกอบด้วยการมุ่งเน้นธุรกิจ การผลิต และการใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การมุ่งเน้นการใช้พลังงานทดแทน การปรับแนวคิดจากเดิมที่คำนึงถึงความได้เปรียบเรื่องต้นทุน (Cost Advantage) เป็นหลัก มาสู่การคำนึงประโยชน์ที่ได้จากการลดความสูญเสียที่เกิดขึ้นทั้งระบบ (Lost Advantage) การส่งเสริมให้ภาคเอกชนเป็นองค์กรที่ “คิดดีทำดี” (Doing Good, Doing Well) รัฐพยายามผลักดันให้เป็นไปตามแผน ถ้าองค์การพบในสังคมเห็นด้วยกับนโยบายรัฐ ปัญหาจะน้อยลง แต่ถ้ามีรัฐบาลใหม่ภายหลังการเลือกตั้งยกเลิกนโยบายนี้ ก็จะเกิดความล่าช้าอีก เพราะประเทศไทย ผู้มีอำนาจรัฐจะเปลี่ยนแปลงสิ่งใดก็สามารถทำได้และสามารถทำให้ถูกกฎหมายเพราะแนวโน้มการแก้กฎหมายมีอยู่ในความคิดของนักการเมืองในหลายพรรคการเมืองแล้ว

มองในแง่พุทธจริยศาสตร์ คุณภาพของชีวิตและสังคม ขึ้นอยู่กับคุณค่าที่เกิดจากสิ่งที่ประพฤติปฏิบัติ ถ้ามองเมื่อปฏิบัติ สิ่งที่น่าไปปฏิบัตินั้นมีคุณค่าต่อชีวิตและสังคมหรือไม่ หรือมีคุณค่ามากน้อยเพียงใด เรื่องคุณค่าเชิงปรัชญานั้น มีทั้งคุณค่าภายนอก (Extrinsic Value) และคุณค่าภายใน (Intrinsic Value) คุณค่าภายนอก หมายถึง คุณค่าที่นำไปสู่สิ่งอื่นๆ ที่มนุษย์ปรารถนาเป็นคุณค่าที่มนุษย์กำหนดขึ้น เป็นสะพานที่นำมนุษย์ให้ได้สิ่งอื่นๆ ได้ คุณค่าภายนอกสามารถวัดได้จากผลที่เกิดเป็นรูปธรรม มีเงินมากขึ้น มีทรัพย์สินสมบัติเพิ่มขึ้น ถ้ามีความเพียรในการทำงาน คุณค่าภายใน หมายถึง สิ่งนั้น ๆ มีคุณค่าในตัวเอง มนุษย์ต้องการสิ่งนั้นเพื่อสิ่งนั้น เป้าหมายของมนุษย์จบลงตรงที่ได้สิ่งนั้นมา เช่น มนุษย์ต้องการความสุข หรือเป้าหมายอยู่ที่

ความสุข เมื่อความสุขเกิดขึ้นแล้ว ก็ถือว่าบรรลุเป้าหมายแล้ว ความต้องการสุข ถือเป็นความต้องการสูงสุดที่มนุษย์ใฝ่คว้าคุณค่าภายในเป็นคุณค่าทางจิตใจ เช่น ความสุข ความสงบ ความรู้ ขณะที่คุณค่าภายนอก เช่น เงิน ทอง บ้าน ทรัพย์สินอื่น ๆ เป็นคุณค่าทางวัตถุ

คุณภาพของสังคมขึ้นอยู่กับคุณค่าของมนุษย์ หากมนุษย์ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพย่อมมีคุณค่าน่ามาก รัฐบาลปัจจุบันได้เตรียมการเพื่อยกระดับคุณค่าของมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในศตวรรษที่ 21 ด้วยการพัฒนาที่ควบคู่ไปกับ “คนไทย 4.0 ในโลกที่หนึ่ง” ดังนี้

1. PISA score (ตัวเลขการจัดลำดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเยาวชนไทย) จากลำดับที่ 47 จาก 76 ประเทศ เป็น 1 ใน 20 ประเทศแรก ภายใน 20 ปี
2. ดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Developing Index =HDI) จาก 0.722 (ในพ.ศ. 2556) หรืออันดับที่ 89 เป็น 0.80 หรือ 50 อันดับแรกภายใน 10 ปี
3. ยกระดับคุณภาพฝีมือแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการและทิศทางการพัฒนาประเทศจำนวน 500,000 คนภายใน 5 ปี
4. มหาวิทยาลัยไทยติดอันดับ 100 อันดับแรกของโลก จำนวน 5 สถาบัน ภายใน 20 ปี
5. นักวิทยาศาสตร์ไทยได้รับรางวัล โนเบล ไพรซ์ (Noble Prize) จำนวน 1 ท่าน ภายใน 20 ปี

คนไทยที่สมบูรณ์ ต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ โดยเริ่มต้นที่

1. การปรับเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างแรงบันดาลใจ มีความมุ่งมั่น เพื่อให้มีชีวิตอยู่อย่างมีพลังและมีความหมาย โดยวิธีการ ดังนี้

- 1.1 ปรับเปลี่ยนจากการเรียนแบบเฉื่อยชา (passive Learning) เป็นการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น (Active Learning)

- 1.2 ปรับเปลี่ยนจากการเรียนตามภาคบังคับ (Duty-Driven) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากความอยากรู้ อยากทำ และอยากเป็น (Passion Driven)

- 1.3 ปรับเปลี่ยนจากการเรียนตามมาตรฐาน (Standardized) เป็นการเรียนรู้เพื่อตอบโจทย์เฉพาะบุคคล (Personalized)

2. การปรับเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อบ่มเพาะความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ (Generative Learning) โดยวิธีการ ดังนี้

2.1 ปรับเปลี่ยนจากการเรียนรู้ในห้องเรียน ในโรงเรียน และในระบบ เป็นการเรียนรู้นอกห้องเรียน นอกโรงเรียน และนอกระบบ

2.2 ปรับเปลี่ยนจากการเรียนจากข้อเท็จจริง (Fact Based) เป็นการเรียนที่เริ่มจากการใช้ความคิด (Idea Based)

2.3 ปรับเปลี่ยนจากการคิดในกรอบ (In the Box) เป็นการคิดนอกกรอบ (Out of the Box)

2.4 ปรับเปลี่ยนจากการเรียนแบบถ่ายทอด (Transmitting) เป็นการเรียนแบบชี้แนะ (Mentoring)

3. การปรับเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อปลูกฝังจิตสำนึก ยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง (Mindful Learning) โดยมุ่งเน้นที่

3.1 ปรับเปลี่ยนจากการเน้นผลประโยชน์ร่วม (Common Interest) เป็นการเน้นสร้างคุณค่าร่วม (Sharing Value)

3.2 ปรับเปลี่ยนจากการมุ่งเน้นความคิดสร้างสรรค์ในรายบุคคล (Individual Creating) เป็นการมุ่งเน้นการระดมความคิดสร้างสรรค์แบบกลุ่ม (Common Creating)

3.3 ปรับเปลี่ยนจากการให้รางวัลจากการแข่งขัน (Competing Incentive) เป็นให้รางวัลจากการทำงานร่วมกัน (Sharing Incentive)

4. การปรับเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อมุ่งการทำงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ (Result-Based Learning) โดยวิธีการดังนี้

4.1 ปรับเปลี่ยนจากการเรียนโดยเน้นทฤษฎี เป็นการเรียนที่เน้นการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา

4.2 ปรับเปลี่ยนจากการเรียนแบบฟังบรรยาย เป็น การทำโครงการและแก้ปัญหาโจทย์ในรูปแบบต่าง ๆ

4.3 ปรับเปลี่ยนจากการวัดความสำเร็จจากระบบนับหน่วยกิต เป็นการวัดความสำเร็จจากการบรรลุผลสัมฤทธิ์

4.4 ปรับเปลี่ยนจากการเรียนเพื่อวุฒิการศึกษา เป็นการเรียนเพื่อประกอบอาชีพ

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการพัฒนาชีวิตและสังคม ผลการศึกษา พบว่า

รูปแบบสังคมที่พึงประสงค์=HSL		
ครอบครัวมีความสุข Happy Family (H)	ชุมชนปลอดภัย safety Community (S)	สังคมมีเมตตา Loving-kindness Society (L)

จากภาพข้างต้น สามารถอธิบายได้ว่า

ครอบครัวมีความสุข ความสุขของมนุษย์ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น การมีทรัพย์ การใช้จ่ายทรัพย์ การไม่มีหนี้ การทำงานที่ปราศจากโทษ การปรารถนาความสุขเป็นเป้าหมายอย่างหนึ่งของมนุษย์ เมื่อสามารถแสวงหาความสุขได้ ทุกคนอยากแสวงหาความสุขเมื่อตนเองมีความสุขแล้ว อยากให้ผู้อื่นมีความสุขด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสุขในครอบครัว องค์ประกอบความสุขในครอบครัว คือประการแรก สมาชิกทุกคนในครอบครัวต้องมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ชีวิตไม่ตกอยู่ในอันตราย ไม่มีความหวาดระแวงว่าจะมีใครมาทำร้ายบุคคลอันเป็นที่รักของครอบครัว ประการที่สอง มีคูครองที่ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม คู่ครองมีความรักต่อกัน ไม่หวาดระแวงต่อกัน ไม่ประพฤตินอกใจกัน รวมทั้งการพยายามหาเลี้ยงชีพสร้างครอบครัวให้เป็นปึกแผ่น มีฐานะมั่นคง ประการที่สาม บุคคลในครอบครัวไม่มีความคิดหลอกลวงกัน จริงใจต่อกัน ไม่พูดจาทำร้ายกัน ครอบครัวที่มีความซื่อสัตย์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่นย่อมเป็นครอบครัวที่น่าเชื่อถือ น่าไว้วางใจทั้งสมาชิกในครอบครัวตนเอง และของบุคคลที่เข้าเกี่ยวข้อง ประการที่สี่ บุคคลในครอบครัวไม่หลงใหลในอบายมุข คือการเป็นนักเลงสุรา หากสมาชิกในครอบครัวปฏิบัติตามหลักศีลข้อที่ 5 ความเสื่อมหลายประการอันเกิดจากการเป็นนักเลงสุราก็ย่อมไม่มี

ชุมชนปลอดภัย ชุมชนที่อาศัยอยู่ร่วมกัน ต้องช่วยกันดูแลเอาใจใส่ ไว้วางใจกันได้ ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ชุมชน เพราะมีสำนึกร่วมกัน ปกป้องกันในยามที่เกิดความเดือดร้อน มีใจเสียสละต่อเพื่อนบ้าน เกื้อกูลต่อกัน ด้วยความมีน้ำใจดีต่อกัน ช่วยเหลือแบ่งปันต่อกัน ความปลอดภัยย่อมเกิดขึ้นในชุมชน เมื่อชุมชนปลอดภัย ครั้วเรือนแต่ละครัวเรือนมีความปลอดภัยด้วย เมื่อครอบครัวปลอดภัย ปังเจกชนย่อมได้รับความปลอดภัยในเวลาเดียวกัน สำนึกร่วมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ สำนึกร่วมจะเกิดขึ้นได้ 1. ทุกฝ่ายให้ความสำคัญซึ่งกันและกัน 2. ร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน 3. ช่วยเหลือกันและกันทั้งในยามปกติและมีภัย 4. ร่วมคิดร่วมทำ 5. มีจิตอาสาในกิจกรรมของชุมชน เมื่อบุคคลในชุมชนต่างยึดมั่น ปฏิบัติตนเคารพกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน ความปลอดภัยก็จะเกิดตามมา ความปลอดภัยของชุมชน คือ ความปลอดภัยของแต่ละบุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน

สังคมมีเมตตา สังคมที่ดีควรเริ่มต้นที่ความรักความเมตตาต่อกัน สอดคล้องกับหลักสารณียธรรม 6 (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) คือ

1. เมตตากายกรรม ตั้งเมตตากายกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

2. เมตตาวาจากรรม ตั้งเมตตาวาจากรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

3. เมตตามโนกรรม ตั้งเมตตามโนกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน

4. สาธารณโภคิตา ได้สิ่งของใดมาก็แบ่งปันกัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่าย ให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน

5. สีลสามัญญตา มีศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่รังเกียจของหมู่คณะ

6. ทิฐิสามัญญตา มีทิฐิเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความเห็นชอบ ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญอันจะนำไปสู่ความหลุดพ้น สิ้นทุกข์ หรือ ขจัดปัญหา

ธรรม 6 ประการนี้ มีคุณคือ เป็นสารณียะ ทำให้เป็นที่ระลึกถึง เป็นปิยกรณ ทำให้เป็นที่รัก เป็นครุกรณ ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ เพื่อความไม่วิวาท เพื่อความสามัคคี และเพื่อเอกราช ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะเมื่อมีความรักต่อกันแล้ว การฆ่ากัน การประหัตประหารกัน การเบียดเบียนกันด้วยวิธีการต่าง ๆ ย่อมไม่มี การจะไปขโมยทรัพย์สินของผู้อื่นเอาเป็นของตนเองก็ทำไม่ได้ เพราะทุกคนเคารพในกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น และรู้ว่าตนเองหวงแหนในทรัพย์สินของตนอย่างไร ผู้อื่นก็รักและหวงแหนทรัพย์สินของตนเช่นกัน การประพฤตินอกใจก็ไม่เกิดขึ้น การจะกล่าวเท็จ หลอกลวง ยุให้คนแตกแยกกันก็ไม่สามารถทำได้ รวมความว่า เพราะ “รัก” ตัวเดียว ทำให้สังคมน่าอยู่ ทำให้มีความหวัง ทำให้โอกาสทุกอย่างเกิดขึ้นได้บนพื้นฐานของเมตตาธรรม อำนาจแห่งเมตตาธรรมย่อมค้ำจุนให้สังคมน่าอยู่

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง พุทธอรรถปริวรรตว่าด้วยศีล 5 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมนี้ ด้วยเหตุผลที่ว่า ชีวิตและสังคมปัจจุบันให้ความสำคัญเรื่องของศีลน้อยลงไปทุกวัน ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เป็นผลมาจากการไหลบ่าของวัฒนธรรมบริโภคนิยม ทำให้ประชาชนหลงใหลวัตถุบริโภคนิยม พากันบูชาวัตถุถึงคุณค่าของบุคคลและสังคม หรือทำให้หลงลืมวัฒนธรรมสิ่งดีงามที่มีมาเนิ่นนาน เช่น การถือศีล ปัจจุบัน คนถือศีลกันน้อยลง พร้อมทั้งจะฆ่ากันได้ ทำร้ายกันตลอดเวลา พร้อมทั้งจะโกงหากมีโอกาส พร้อมทั้งจะเป็นชู้หากพบคนถูกใจ พร้อมทั้งจะไปปดมดเท็จหากเห็นว่าตนเองจะได้ประโยชน์ พร้อมทั้งจะเสพสิ่งเสพติดโดยไม่คิดคำนึงผลกระทบที่จะเกิดกับตนเองและสังคม การที่บุคคลละเลยการปฏิบัติต่อศีลทำให้คุณภาพชีวิตและสังคมลดลง การทำวิจัยเรื่องนี้เพื่อต้องการสร้างความเข้าใจเรื่องศีลเพิ่มขึ้น ผู้วิจัยพยายามศึกษา ค้นคว้าเรื่องศีล พร้อม ๆ กับการอรรถปริวรรตหรือการตีความเรื่องให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ในการศึกษาและปฏิบัติ และทำให้มองเห็นความสำคัญของศีลยิ่งขึ้น แม้พยายามอย่างเต็มที่ แต่ยังมีข้อที่ควรระบุดีกมากยิ่งขึ้น ทำอย่างไรผู้สนใจเรื่องศีลจะนำเอาไปประยุกต์ใช้ในระดับองค์กรและสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม และให้ความสำคัญเรื่องพฤติกรรมในการอยู่ร่วมกันอย่างกว้างขวาง โดยใช้ศีลเป็นตัววัดคุณค่าของชีวิตและสังคม และบุคคลต้องมีความกล้าหาญในการปฏิเสธสิ่งที่ขัดต่อหลักศีลธรรม ถ้าบุคคลสามารถแสดงออกมาอย่างกล้าหาญ ศีลธรรมย่อมกลับมา แต่วันนี้ มีการประพฤติด้อยลงในเรื่องศีลธรรมมากขึ้น

ให้ความสำคัญกับศีลธรรมน้อย จนเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สังคมอ่อนแอ ทำให้ชีวิตและสังคมไม่มีความสุข ความเดือดร้อนจึงเกิดขึ้นทุกวัน ชาวคราวอาชญากรรมเกิดขึ้นดาษดื่น กลายเป็นสังคมไม่น่าอยู่ ถึงเวลาที่ทุกฝ่ายต้องหันมาให้ความสำคัญเรื่องการประพฤติ การกระทำที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของสังคม การละเลยหรือเฉยเมยของบุคคลและสังคมย่อมส่งผลเสียให้เกิดขึ้นอย่างที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

สรุป

การวิจัยเรื่อง พุทธอรรถปริวรรตว่าด้วยศีล 5 ด้วยเหตุผลที่ว่า ชีวิตและสังคมปัจจุบันให้ความสำคัญเรื่องของศีลน้อยลงไปทุกวัน ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เป็นผลมาจากการไหลบ่าของวัฒนธรรมบริโภคนิยม ทำให้ประชาชนหลงใหลวัตถุนิยม พวกกันบูชาวัตถุยิ่งคุณค่าของบุคคลและสังคม หรือทำให้หลงลืมวัฒนธรรมสิ่งดีงามที่มีมาเนิ่นนาน เช่น การถือศีล ปัจจุบัน คนถือศีลกันน้อยลง พร้อมทั้งจะฆ่ากันได้ ทำร้ายกันตลอดเวลา พร้อมทั้งจะโกหกมีโอกาส พร้อมทั้งจะเป็นผู้หากพบคนถูกใจ พร้อมทั้งจะไปปดมดเท็จหากเห็นว่าตนเองจะได้ประโยชน์ พร้อมทั้งจะเสพสิ่งเสพติดโดยไม่คิดคำนึงผลกระทบที่จะเกิดกับตนเองและสังคม การที่บุคคลละเลยการปฏิบัติต่อศีลทำให้คุณภาพชีวิตและสังคมลดลง การทำวิจัยเรื่องนี้เพื่อต้องการสร้างความเข้าใจเรื่องศีลเพิ่มขึ้น ผู้วิจัยพยายามศึกษา ค้นคว้าเรื่องศีล พร้อม ๆ กับการอรรถปริวรรต หรือ การตีความเรื่องให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ในการศึกษาและปฏิบัติ และทำให้มองเห็นความสำคัญของศีลยิ่งขึ้น แม้พยายามอย่างเต็มที่ แต่ยังมีข้อที่ควรประยุกต์มากยิ่งขึ้น ทำอย่างไร ผู้สนใจเรื่องศีลจะนำเอาไปประยุกต์ใช้ในระบอบองค์กรและสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม และให้ความสำคัญเรื่องพฤติกรรมในการอยู่ร่วมกันอย่างกว้างขวาง โดยใช้ศีลเป็นตัววัดคุณค่าของชีวิตและสังคม และบุคคลต้องมีความกล้าหาญในการปฏิเสธสิ่งขัดต่อหลักศีลธรรม ถ้าบุคคลสามารถแสดงออกอย่างกล้าหาญ ศีลธรรมย่อมกลับมา แต่วันนี้ มีการประพฤติย่อหย่อนในเรื่องศีลธรรมมากขึ้น ให้ความสำคัญกับศีลธรรมน้อย จนเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สังคมอ่อนแอ ทำให้ชีวิตและสังคมไม่มีความสุข ความเดือดร้อนจึงเกิดขึ้นทุกวัน ชาวคราวอาชญากรรมเกิดขึ้นดาษดื่น กลายเป็นสังคมไม่น่าอยู่ ถึงเวลาที่ทุกฝ่ายต้องหันมาให้ความสำคัญเรื่องการประพฤติ การกระทำที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของสังคม การละเลยหรือเฉยเมยของบุคคลและสังคมย่อมส่งผลเสียให้เกิดขึ้นอย่างที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

ข้อเสนอแนะ

สำหรับผู้สนใจเรื่องศิลปะในพุทธปรัชญา ยังมีเรื่องที่สมควรสนับสนุนให้มีการวิจัยอีกมาก เพราะยังมีศิลปะอีกหลายประเภท ทั้งโลกียศิลป์และโลกุตตรศิลป์ ทั้งอาคารศิลป์ และอนาคารศิลป์ ล้วนเป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม และสามารถทำให้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่จะเป็นประโยชน์แก่สังคมโดยตรง และสามารถนำมาพัฒนาสังคม ชุมชน ให้เป็นสังคมต้นแบบในการอยู่ร่วมกัน หรือในการแสวงหาสันติภาพของสังคม เช่น

1. ศิลปะกับการพัฒนามนุษย์ในยุคหลังบริโภคนิยม ด้วยเหตุผลที่ว่า เมื่อมนุษย์อิ่ม หรือ ล้ำล้นบริโภคนิยม มนุษย์ต้องคุณภาพชีวิตที่จะเข้ามาทดแทนบริโภคนิยมที่พวกเขาเคยหลงใหล หรือให้ความสำคัญเป็นอันดับต้นๆ ของการใช้ชีวิต เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในการดำรงชีวิตใน ชีวิตประจำวัน มนุษย์ยังต้องคุณภาพชีวิตที่ดี จำเป็นต้องแสวงหาคุณค่าใหม่ที่ไม่ต้องอาศัยวัตถุ

2. บทบาทของศิลปะกับการเปลี่ยนแปลงสัจยชาติญาณของมนุษย์ ด้วยเหตุผลที่ว่า การ ดำรงชีวิตที่อาศัยเพียงสัจยชาติญาณ ไม่เพียงพอที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ มนุษย์จำเป็นต้อง อาศัยภาวิตญาณที่เกิดจากการฝึกฝนตนเอง สิ่งที่เหมาะสมนำมาใช้ฝึกปฏิบัติตนเพื่อพัฒนาตนเอง ให้มีคุณภาพ จำเป็นต้องมีความความเข้าใจและสามารถนำเอาหลักปฏิบัติ คือ ศิลปะ เข้ามาเป็น ส่วนสำคัญของชีวิตเพื่อควบคุมสัจยชาติญาณดิบของมนุษย์

3. อารยธรรมของมนุษยชาติกับการฟื้นตัวของศีลธรรม ด้วยเหตุผลที่ว่า อารยธรรม เป็นเครื่องบ่งบอกความเจริญก้าวหน้าของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัย มนุษย์จะมีอารยธรรมนั้น จิตใจต้องมีคุณภาพ มีคุณธรรม มองเห็นคุณค่าของสิ่งรอบตัว หรือ สิ่งแวดล้อม หรือธรรมชาติ แวดล้อม มนุษย์จะมองไม่เห็นคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ หากศีลธรรมไม่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตของ ประชาชน จำเป็นต้องฟื้นศีลธรรมเพื่อให้พลังศีลธรรมได้อุ้มชู หรือสร้างอารยธรรมของ มนุษยชาติต่อไป

4. การล่มสลายของศีลธรรมกับการก่อการร้ายในประเทศไทย ด้วยเหตุผลที่ว่า ปัจจุบันการก่อการร้ายในประเทศต่าง ๆ กำลังแสดงฤทธิ์เดช ช่มเหิง ทำร้ายประชาชนให้ได้รับความทุกข์ยาก แม้ประชาชนไทยเองก็ได้รับผลกระทบเชิงลบอยู่มาก ประชาชนเดือดร้อนจากการ ก่อการร้าย ชีวิตไม่เป็นปกติสุข นั้นแสดงให้เห็นถึงการล่มสลายลงของศีลธรรม ทำอย่างไรจึงจะ พลิกกลับสถานการณ์ที่เลวร้ายให้กลายเป็นดี การใช้พลังแห่งความถูกต้องดีงามเข้ามาขจัดปัด เป่า น่าจะช่วยให้ความสงบสุขกลับคืนมา

5. บทบาทของศาสนากับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม ด้วยเหตุผลที่ว่า ศาสนามีความสำคัญต่อชีวิตและสังคมอยู่ในระดับหนึ่งแล้ว เพียงหันมาส่งเสริมกันให้จริงจังมากขึ้น ศาสนาจะได้แสดงบทบาทให้โดดเด่นยิ่งขึ้น ผู้ปกครองไม่ต้องหวาดระแวงศาสนาว่าจะมีอำนาจเหนือรัฐ เพราะในความเป็นจริงนั้น ศาสนาเอื้อต่อการดำรงอยู่ของรัฐมาทุกยุคทุกสมัย

เอกสารอ้างอิง

กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา. (2559). พิมพ์เขียว Thailand 4.0 โมเดล ขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา.

กীরติ บุญเจือ. (2546). ย้อนอ่านปรัชญายุคกลางของมนุษยชาติช่วงแสวงหาเครือข่าย. กรุงเทพมหานคร: ฐานบัณฑิต.

คณิศร กิตติกรปรีดา. (2559). แนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขตามหลักศีล 5: กรณีศึกษา ชุมชน พระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน(สันติศึกษา). กรุงเทพมหานคร, ดุษฎีนิพนธ์ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เดือน คำดี. (2534). พุทธปรัชญา. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

พงษ์ศักดิ์ สนธิตระกูล. (2556). ศึกษาวิเคราะห์การแก้ไขปัญหาจากการละเมิดเบญจศีลข้อที่ 5 ของเยาวชนไทยตามพุทธวิธี: กรณีศึกษายาเสพติด. กรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระณัฐกิตติ อนารโท (ผุยเหง้า). (2556). พัฒนาการการรักษาศีลของอุบาสกอุบาสิกาใน พระพุทธศาสนาเถรวาท. กรุงเทพมหานคร, ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระปิฎกจุฬารักษ์. (2516). มลีนปัญหา ฉบับพิสดาร. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.

พระมหาชัยณรงค์ วรณโช (เทศสาย). (2558). การศึกษาเรื่องศีลในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท. กรุงเทพมหานคร, พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พุทธทาสภิกขุ. (2520). ศีลธรรมกับมนุษยโลก. สุราษฎร์ธานี: ธรรมทานมูลนิธิ.
- พุทธทาสภิกขุ. (2546). มนุสสธรรม. สุราษฎร์ธานี: ธรรมทานมูลนิธิ.
- พุทธทาสภิกขุ. (2549). ปัญหาแห่งมนุษยภาพ. สุราษฎร์ธานี ธรรมทานมูลนิธิ.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 11,25. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยศ สันตสมบัติ. (2540). มนุษย์กับวัฒนธรรม (ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: กรุงเทพมหานคร.
- สมักร บุราวาส. (2552). พุทธปรัชญา:มองพุทธศาสนาด้วยทรรศนะทางวิทยาศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม.
- สวัสดี อโณทัย. (2558). วิธีการสร้างความสุขตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารเซนต์จอห์น, 18 (22) 166-167.
- อนันตชัย จินดาวัฒน์. (2556). ประวัติศาสตร์โลก พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ยิปซีกรุ๊ป.
- อำนวย ยัสโยธา. (2547). กาลามสูตร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ห.จ.ก. ภาพพิมพ์.
- Eric Schmidt and Jared Cohen. (2557). he New Digital Age. ดิจิตอลเปลี่ยนโลก แปลโดย สุทธิวิชญ์ แสงดาษดา. กรุงเทพมหานคร: โพสต์บุ๊ก.

**การเสริมสร้างการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรม
มองผ่านพุทธปรัชญา***
**THE RECONSTRUCTION OF YOUTH TRAINING MANAGEMENT
FOR MORAL CAMP THROUGH THE BUDDHIST PHILOSOPHY.**

พระสุริยา สุริโย (คงคาไหว)

PhraSuriya Suriyo (Kongkawai)

สวัสต์ อโนทัย

Sawat Anothai

นิศภาพรรณ คูวิเศษแสง

Nipapan Kuwisetsang

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University, Thailand.

E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรมในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อศึกษาพุทธปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรม 3) เพื่อนำพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและการเสริมสร้างการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรมในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 4) เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยทางปรัชญาแบบวิภาษวิธี และแบบมีการหาเหตุผลด้วยการใช้วิจารณ์ญาณ ภายใต้กระบวนการศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน กลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนที่ผ่านการจัดค่ายคุณธรรมในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 5 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการค่ายคุณธรรม 2) พระวิทยากร 3) ครูอาจารย์ 4) เยาวชน และ 5) ผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องหรือประชาชนทั่วไป โดยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสำรวจข้อมูลเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางปรัชญาและศาสนา

* Received 9 May 2019; Revised 15 May 2019; Accepted 17 May 2019.

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรมในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีหลายประการคือ 1) ปัญหาด้านหลักสูตร 2) ปัญหาด้านบุคลากร 3) ปัญหาด้านความร่วมมือระหว่างบ้าน/วัด/โรงเรียน 4) ปัญหาด้านกระบวนการฝึกอบรม 5) ปัญหาด้านสื่อและเทคโนโลยี และ 6) ปัญหาด้านการวัดประเมินผลและติดตามผล

2. พุทธปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรม ได้แก่ 1) พุทธอภิปรัชญา ได้แก่ ชั้น 5 และไตรลักษณ์ 2) พุทธญาณวิทยา ได้แก่ ปัญญา 3 และกาลามสูตร 10 และ 3) พุทธจริยศาสตร์ ได้แก่ ศีล 5 กุศลกรรมบถ 10 มรรคมิองค์ 8 ไตรสิกขาภาวนา 4 และ พละธรรม 4

3. พุทธปรัชญาที่นำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและการเสริมสร้างการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรมในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ ชั้น 5 ไตรลักษณ์ 3 และพละธรรม 4

4. องค์ความรู้ใหม่ ได้แก่ การใช้มิติศาสนาสอดแทรกเป็นหลักสูตรการอบรมค่ายคุณธรรม เป็นการขัดเกลาจิตใจผู้เรียนให้รู้จักใช้ปัญญาเพื่อรู้เหตุ รู้ผล รู้ดี รู้ชั่ว มีสติในการรู้เท่าทันสื่อเทคโนโลยีในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขัน และแย่งชิงกันสูง ให้กายและจิตใจรู้คุณค่าต่อศีลธรรมที่มุ่งเน้นเป็นคนดีเพื่อพัฒนาด้านสังคมให้มีความสุข วิทยาการรู้จักการทำงานเป็นทีม (Teamwork) มีพลังความเพียรพยายาม ระดมร่วมคิดทำ เอาชนะปัญหา ขจัดอุปสรรคปัญหาไปด้วยกัน โดยใช้ความรู้ความสามารถเป็นกระบวนการที่มีนำไปประยุกต์ใช้กับการทำงานทุกประเภทอย่างเต็มศักยภาพ

คำสำคัญ : การจัดอบรม, ค่ายคุณธรรม, พุทธปรัชญา

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the condition of youth training camp in the area of Nakhon Si Thammarat. 2) To study the Buddhist philosophy on the management of youth camps moral camp. 3) to apply Buddhist philosophy as a guideline to solve problems and to reconstruct of youth training management for moral camp at Nakhon Si Thammarat province

and 4) to create new body of knowledge and model of youth training camp moral. This study is the qualitative research by methodology in dialectical method and also using the discursive reason under the process of analytic, appreciative and applicative approaches. The samples were camp at Nakhon Si Thammarat province 5 group were 1) camp director 2) trainer monk 3) teacher 4) youth and 5) parent or people. The instruments were in-depth interviewer and questionnaire this research create effective model of youth training in the Philosophical and Religions field.

The results of research are found as follows:

1. The problem of youth moral camp at Nakhon Si Thammarat province such as 1) courses problem 2) staff problem 3) corporations of home /temple/ school problem 4) training process problem 5) media and technology problem and 6) evaluation and follow up problem.

2. According to Buddhist philosophy study that useful for youth moral camp such as Buddhist metaphysics, for example, five aggregates and three characteristics of existence, epistemology such as three wisdoms and ten Kalama Sutta and the last one Buddhist ethics such as five precepts, ten wholesome course of action, Eightfold Path, threefold training, Bhavana⁴ and four strengths.

3. To apply Buddhist philosophy as a guideline in solving the problems and reconstructing of youth training management for moral camp at Nakhon Si Thammarat province, for example, five aggregates, three characteristics of existence and four strengths.

4. Creative new body of knowledge by including the use of religious dimension for moral course students not only learning how to use them mind to know morality but also how to survive from media technology in the globalization, high competition and scrambled period so after youth finish the

course they will be a good citizen for developing society in the future. On the other hand, major research findings indicated that the lecturers learn about how to be good teamwork by brainstorm to overcome and eliminate the problem together, using knowledge process applied to all work at full potential.

Keywords: Training, Moral Camp, Buddhist Philosophy.

บทนำ

โลกยุคโลกาภิวัตน์มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วแบบก้าวกระโดดในเกือบทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัจจัยสำคัญ ที่มาจากอิทธิพลความก้าวหน้าของนวัตกรรมต่าง ๆ ทางเทคโนโลยี มีรูปแบบการสื่อสารแบบ ดิจิทัลมากขึ้น จนกลายเป็นโลกออนไลน์ไร้พรมแดนที่มีการขยายอาณาเขตของค่านิยมได้ รวดเร็วการแพร่กระจายของข้อมูลข่าวสารทั้งทางบวกและทางลบ รูปแบบของสื่อยิ่งมีความล้ำ น้ามากขึ้นจนทำให้เกิดความซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้น ปรากฏการณ์ดังกล่าว ยังส่งผล กระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของสังคมมนุษย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น การสร้างภูมิคุ้มกันจึงมี ความจำเป็นอย่างยิ่งในการทำให้มนุษย์รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์นี้ ตลอดจน การพัฒนาชีวิตของสังคมมนุษย์ให้เป็นสังคมที่มีคุณภาพ จะต้องสอดคล้องและเหมาะสมกับ สภาพสังคมปัจจุบันและเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคตอีกด้วย

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เนื่องในพิธี พระราชทานปริญญาบัตรของวิทยาลัยวิชาการศึกษา วันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 ความ ตอนหนึ่งว่า “... เยาวชนทุกคนมิได้ต้องการทำตัวให้ตกต่ำหรือให้เป็นปัญหาแก่สังคมประการใด แท้จริงต้องการเป็นคนดีมีความสำเร็จ มีฐานะ มีเกียรติ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น แต่ การที่จะบรรลุวัตถุประสงค์นั้นจำเป็นต้องอาศัยผู้แนะนำควบคุมให้ดำเนินไปโดยถูกต้อง ใน ฐานะหน้าที่ที่เป็นครู เป็นอาจารย์ เป็นผู้บริหารการศึกษา ท่านจะช่วยเขาได้มากที่สุด เพราะมี ส่วนควบคุมดูแลใกล้ชิดอยู่ทุก ๆ ด้านรองจากบิดามารดา ดังนั้น จึงใคร่ขอให้ท่านทำตัวเป็น ผู้นำ และเป็นที่พึ่งที่แท้จริงเพียรพยายามใช้วิชาความสามารถที่มีอยู่ฝึกฝนอบรมด้วยเหตุผล และความฉลาดด้วยความกรุณาปราณีและความบริสุทธิ์ใจ ประสทธิประสาทความรู้ความคิดที่

ดีปราศจากโทษให้เสมอหน้า อนุเคราะห์ และนำพาไปในทางถูกทางเจริญ เพื่อช่วยให้เยาวชนของเรามีอนาคตอันมั่นคงแจ่มใสต่อไป” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2548)

ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงด้านค่านิยม รสนิยมของความเป็นธรรมชาติ เทคโนโลยี สื่อต่าง ๆ เข้ามามีอิทธิพลต่อคนทุกวัยที่อุปโภค บริโภค ผลกระทบที่ส่งผลต่อ กาย จิต และปัญญา ในการอบรมดูแลอย่างถูกหลักโภชนาการของเด็กและเยาวชนที่ยังไม่ได้มาตรฐาน ส่งผลให้เด็กไม่มีการพัฒนาที่เหมาะสมกับวัย ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กจะมองเห็นได้ชัดเจน เนื่องจากเด็กยังไม่ได้รับการดูแลได้ดีเท่าที่ควร เด็กและเยาวชนยังขาดความอบอุ่นและความปลอดภัยจากการดูแลของผู้ปกครองในช่วงเย็นหลังเลิกเรียน ผู้ปกครองมารับเข้าทำให้เด็กต้องไปรอผู้ปกครองอยู่ที่ร้านเกมเพื่อเข้าร้านเกมเล่นเกม และในช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ เด็กที่พ่อแม่ตามใจจะเข้าร้านเกมตั้งแต่ เข้า-เย็น บางคนก็หนีพ่อแม่อ้างเรียนพิเศษ ผลสุดท้ายรู้ว่าลูกติดเกมขนาดรุนแรง ปัจจุบันนี้ ในสังคมมีร้านเกมเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก มีเด็กในพื้นที่มีพฤติกรรมติดเกมโดยไม่สนใจการเรียนทำให้ส่งผลด้านลบเป็นอย่างมาก จนทำให้เห็นภาพของเด็กและเยาวชนซึ่งสะท้อนพฤติกรรมออกมาในลักษณะการทำลายศีลธรรมและจริยธรรมอย่างรุนแรง นับตั้งแต่การมั่วสุมโดยใช้ร้านเกมเป็นแหล่งการค้ายาและการเสพยาเสพติด ตลอดจนถึงสิ่งมั่วเมาหลายรูปแบบ และตามมาด้วยการก่ออาชญากรรมที่ก่อให้เกิดความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สิน แม้แต่การมั่วสุมเสพกามารมณ์ ในทุกวันนี้ ประชาชนพึ่งพาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารหรือไอซีทีคอมพิวเตอร์มากขึ้น เพราะสิ่งเหล่านี้ช่วยให้เราเพิ่มขีดความสามารถในการประมวลผลข้อมูลได้เร็วขึ้น การใช้สื่อออนไลน์เป็นสิ่งเร้ากิเลสต่าง ๆ ให้แสดงพฤติกรรมออกมาในทางไม่ดีทั้งที่เปิดเผยและไม่เปิดเผยบ้าง อีกทั้ง สื่อออนไลน์ทำให้เราติดต่อเข้าถึงกันได้ง่ายมีระบบเชื่อมโยงเครือข่ายจากคนกลุ่มน้อยไปกลุ่มใหญ่ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วสังคมในยุคปัจจุบัน จึงเป็นสังคมที่มีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านทางสื่อออนไลน์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในรูปแบบการใช้ข้อมูลดิจิทัลจนทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงมาจากการทางด้านไอซีที มีสินค้าและบริการทางด้านดิจิทัลมากมาย เช่น การบริการข่าวสาร หนังสือ สิ่งพิมพ์ อิเล็กทรอนิกส์ เกม เพลง และสื่อต่าง ๆ ที่ส่งผ่านเครือข่ายออนไลน์ได้ อีกทั้ง มีการส่งรับแลกเปลี่ยนข้อมูลทางด้านดิจิทัล เพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางธุรกิจเพื่อซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ จึงทำให้เด็กและเยาวชนจำนวนมากหลงใหลในเกมออนไลน์ที่เล่นกันผ่านเครือข่าย และยังสามารถเล่นแบบพร้อมกันได้ตั้งแต่กลุ่มน้อยขยายไปถึงกลุ่มใหญ่จนเป็นปัญหาใหญ่ของสังคม

ในยุคปัจจุบัน (ยีน ภูววรรณ และสมชาย นำประเสริฐชัย, 2546) ทำให้สังคมไทยในปัจจุบันนี้ กำลังเผชิญกับวิกฤตการณ์และปัญหาทั้งเศรษฐกิจ การเมือง สังคม การศึกษาและสิ่งแวดล้อม เหตุผลเพราะมีรากเหง้ามาจากวิกฤตศีลธรรมเชื่อมโยงไปถึงทัศนคติต่อชีวิต สังคม และธรรมชาติ ที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อนจากหลักธรรมวิกฤตศีลธรรมที่ได้รับความสนใจน้อยที่สุดจากรัฐบาล และชนชั้นนำ ส่วนใหญ่ที่มีความเชื่อว่าวิกฤตการณ์เหล่านี้แก้ไขได้ด้วยการใช้เทคโนโลยี เงินทุน วัตถุนิยม กฎหมายและอำนาจเข้ามาช่วยบรรเทาปัญหาเหล่านี้ได้ แต่วิธีการเหล่านี้เป็นการ แก้ปัญหาเพียงชั่วคราวหรือก่อให้เกิดปัญหาใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นตามมา ถ้าตราบใดที่ยังไม่ได้รับความสนใจหรือแก้ไขทำให้เป็นเรื่องยากที่สังคมไทยจะพ้นวิกฤตการณ์ต่าง ๆ

สังคมไทยจำเป็นต้องมีการฟื้นฟูศีลธรรมโดยเร่งด่วน จะต้องไม่มองว่าวิกฤตศีลธรรมเป็น ปัญหาระดับบุคคลเท่านั้น แต่เชื่อมโยงกับโครงสร้างสังคมในระบบทุนนิยมและอำนาจนิยมที่เป็นกระแสหลักในปัจจุบัน และต้องทบทวนกระบวนการสร้างศีลธรรมกันใหม่ แทนที่จะเน้น การเทศน์ การสอน ควรให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ให้มากขึ้นควบคู่ไปกับการ ทบทวนศีลธรรมให้สอดคล้องเหมาะสมกับคนยุคปัจจุบัน (พระไพศาล วิสาโล, 2549) จากคำ ที่ว่า “เด็กในวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า ” จะเห็นได้ว่า เด็กและเยาวชน คือ ความหวังของ ครอบครัว สังคมและประเทศชาติในอนาคต ดังที่ (พุทธทาสภิกขุ, 2543) กล่าวว่า การที่มนุษย์ ในอนาคตจะมีฐานะทางศีลธรรมดีขึ้นก็เพราะเยาวชนมีศีลธรรมดีขึ้น มิฉะนั้น จะไม่มีมนุษย์อยู่ ในโลกพร้อมกับที่ไม่มีศีลธรรมประเดี๋ยวนี้จึงต้องตระหนักว่ามนุษย์อยู่ได้เพราะศีลธรรมหมด ศีลธรรมเมื่อไรก็ไม่มีมนุษย์

จากสภาพปัญหาด้านศีลธรรมที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการนำ ค่ายคุณธรรมมาประยุกต์ในการอบรมเยาวชนในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช อีกทั้ง มีความ สนใจที่จะศึกษาค้นคว้า และวิจัยในประเด็นเรื่อง การเสริมสร้างการจัดการอบรมเยาวชนค่าย คุณธรรมผ่านพุทธปรัชญา เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการ จัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรมในพื้นที่จังหวัด นครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรม

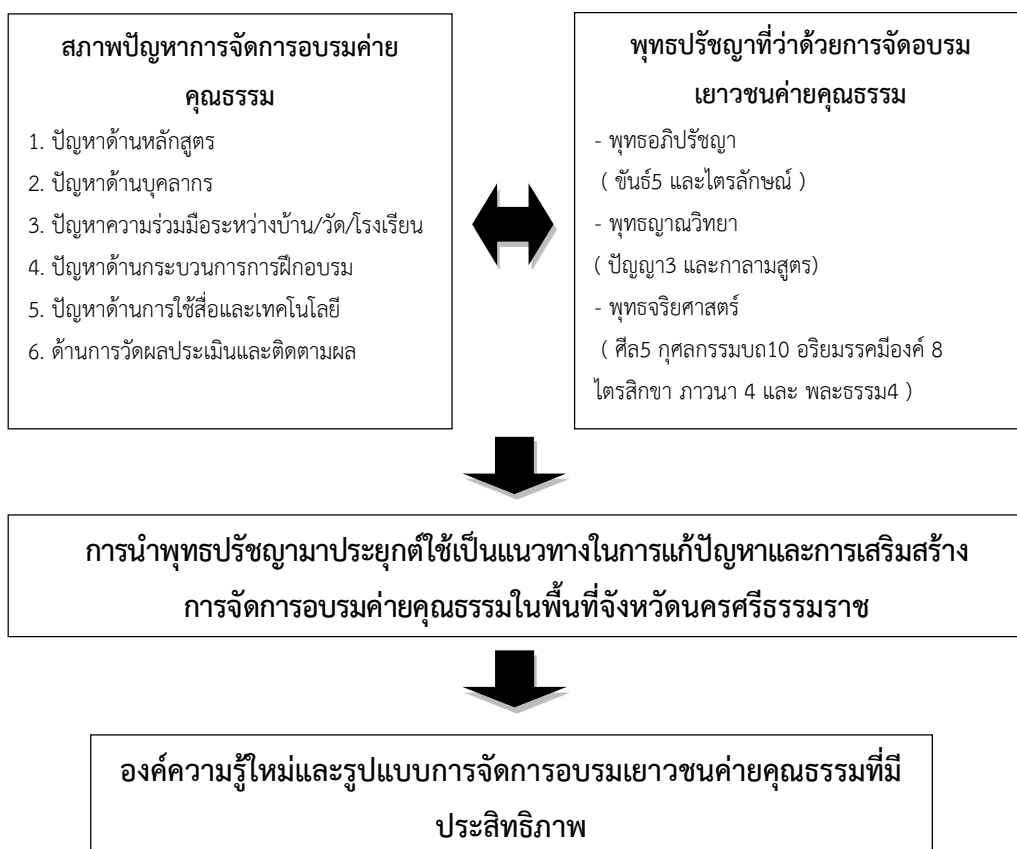

3. เพื่อนำพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและการเสริมสร้างการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรมในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรมมองผ่านพุทธปรัชญาใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรมในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชด้วยพุทธปรัชญา และสัมภาษณ์วัดที่มีการจัดค่ายคุณธรรมในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นต้นแบบ จำนวน 5 วัด ประกอบด้วย 1) วัดพระมหาธาตุวราวิหาร อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) วัดรามประดิษฐ์ อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช 3) วัดธาตุน้อย อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช 4) วัดมะนาวหวาน พระอารามหลวง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 5) วัดคลังสินธาราม อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) ซึ่งเป็นตัวแทนของแต่ละกลุ่มที่เคยจัดค่ายคุณธรรมในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 5 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการค่ายคุณธรรม 2) พระวิทยากร 3) ครูอาจารย์ 4) เยาวชน และ 5) ผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องหรือประชาชนทั่วไป ทั้งหมดจำนวน 15 รูป/คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสำรวจข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการตรวจสอบความถูกต้องและเชื่อถือได้ของข้อมูลที่ได้คัดเลือกมาแล้วด้วยการวิเคราะห์จากหลักฐานหรือเอกสารที่เชื่อถือได้ แล้วนำมาวิเคราะห์โดยการปรับความคิดที่เอนเอียงออกไปให้มีความเป็นวัตถุวิสัยหรือนำเชื่อถือมากที่สุด ที่สามารถศึกษาและยืนยันได้จากข้อมูลที่พิสูจน์แล้ว โดยผู้วิจัยอ่านเอกสารที่ได้รวบรวมไว้ตามเกณฑ์ที่ได้ระบุไว้ข้างต้นตามกรอบวิเคราะห์เอกสารที่กำหนดไว้โดยละเอียด เพื่อจับใจความสำคัญและจดบันทึกแต่ละใจความที่ได้เสมือนว่า เอกสารแต่ละเล่ม คือ คำตอบของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยและหลังจากนั้นผู้วิจัยจึงให้ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง รวมถึงเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอน คำสอนทางศาสนาและพุทธปรัชญา เป็นผู้ตรวจสอบความครบถ้วนของผลการวิเคราะห์เอกสารที่ได้อีกครั้ง เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยอีกข้อหนึ่ง คือ เพื่อศึกษาการนำพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรมในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรมในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา จากผลการศึกษา พบว่า ปัญหาการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรมในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่

1. ปัญหาด้านหลักสูตร

ปัญหาด้านหลักสูตรการฝึกอบรมที่มีในปัจจุบันไม่ได้เกิดจากความต้องการของเยาวชน ผู้ปกครอง หรือชุมชน โครงสร้างของเนื้อหาในหลักสูตรมีมากเกินไปไม่สามารถนำมาจัดกิจกรรมได้ทันภายในระยะเวลาที่กำหนด ตลอดถึงเนื้อหาไม่สอดคล้องกับวัยและระดับช่วงชั้น และไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันในชุมชน

2. ปัญหาด้านบุคลากร

พระวิทยากรมีความเคยชินกับการเทศน์มากกว่า ขาดการประยุกต์เนื้อหาให้น่าสนใจ และน่าสนใจ โดยใช้การบรรยายจึงทำให้ขาดอรรถรสในการฟัง ไม่ดึงดูดความสนใจและไม่สามารถช่วยในการจดจำ และยังขาดความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย

3. ปัญหาด้านความร่วมมือระหว่างบ้าน/วัด/โรงเรียน

การประสานงานความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน ยังไม่มีการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายโยงเข้าหากัน ทำให้การทำงานขาดความต่อเนื่องมักเป็นการทำงานเชิงเดี่ยว ต่างคนต่างทำงาน ไม่สามารถร่วมกันการวางแผนงานให้พัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง ยังขาดข้อมูลข่าวสารที่ดีในการสื่อสารถึงกันระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน เนื่องจากเรื่องเวลาที่ไม่ตรงกันไม่สามารถร่วมวางแผน ร่วมคิด ระหว่างบ้านวัดและโรงเรียน

4. ปัญหาด้านกระบวนการการฝึกอบรม

กระบวนการการฝึกอบรมในกิจกรรมที่จัดขึ้นไม่สามารถทำให้ผู้เข้าอบรมเข้ามามีบทบาทได้อย่างเต็มที่ เพราะเยาวชนที่ไม่กล้าแสดงออก ทำให้ไม่สามารถตอบโจทย์ของวัตถุประสงค์ได้เท่าที่ควร ในกระบวนการการฝึกอบรมไม่มีการกระตุ้นให้เยาวชนเข้าร่วมในกิจกรรมทำให้น่าเบื่อไม่อยากเข้าฝึกอบรม รวมถึงขาดเทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทำให้ผู้เรียนไม่อยากจะเรียนรู้

5. ปัญหาด้านสื่อและเทคโนโลยี

ด้านสื่อและเทคโนโลยี ยังขาดแคลนในเรื่องงบประมาณที่เข้ามาสนับสนุนในการผลิตสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ด้านปริมาณของสื่อที่ใช้มีจำนวนไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้เข้าอบรม รวมทั้ง สื่อที่มีก็ไม่ทันสมัยต่อเหตุการณ์ในปัจจุบัน และขาดความรู้ความเชี่ยวชาญในกระบวนการผลิตสื่ออีกด้วย

6. ปัญหาด้านการวัดประเมินผลและติดตามผล

ในส่วนของโครงการด้านเนื้อหา มีการประเมินผล แต่ไม่นำผลที่ได้จากการวัดและประเมินผลมาใช้เพื่อปรับปรุงในการอบรมครั้งต่อไป ทำให้ไม่มีการนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาเนื้อหาในหลักสูตร ด้านบุคคลผู้รับผิดชอบโครงการยังขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการวัดผลและประเมินผล การเรียนรู้ตามสภาพจริง และไม่ใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการอบรม แล้วนำมาปรับปรุงเนื้อหาและวิธีการอบรมให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรม พบว่า พุทธปรัชญาที่ว่าด้วยการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรม

1. พุทธอภิปรัชญา ได้แก่ ชั้น 5 และไตรลักษณ์
2. พุทธญาณวิทยา ได้แก่ ปัญญา 3 และกาลามสูตร 10
3. พุทธจริยศาสตร์ ได้แก่ ศีล 5 กุศลกรรมบถ 10 มรรคมิองค์ 8 ไตรสิกขา ภาวนา 4 และ พละธรรม 4

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อนำพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและการเสริมสร้างการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรมในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการศึกษาพุทธปรัชญาที่นำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรมในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ ชั้น 5 ไตรลักษณ์ 3 ภาวนา 4 และพละธรรม 4 มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา ดังนี้

1. ปัญหาด้านหลักสูตร

การนำพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรม คือ ขั้น 5 ในการจัดทำหลักสูตรค่ายคุณธรรมควรมุ่งหมายที่สำคัญของหลักสูตร คือ การพัฒนาขั้น 5 ได้แก่ 1) รูป คือ ร่างกาย รวมทั้งคุณสมบัติและพฤติกรรมทั้งปวง 2) เวทนา คือ อารมณ์ทุกข์และสุขของมนุษย์ 3) สัญญา คือ การเรียนรู้ ความจำ 4) สังขาร คือ องค์ประกอบทางจิตที่คอยปรุงแต่งจิตให้ดีหรือชั่ว ได้แก่ เจตคติ ค่านิยม ความตั้งใจ ความสนใจ ซึ่งประกอบกันขึ้นเป็นแรงขับให้มีการกระทำ และ 5) วิญญาณ คือ การรับรู้เกิดจากประสาทสัมผัสโดยตรง ในการจัดทำหลักสูตรค่ายคุณธรรมควรมุ่งหมายที่สำคัญของหลักสูตร คือ การพัฒนาขั้น 5 ประกอบด้วย คือ

1.1 พัฒนาผู้เรียนให้มีร่างกายสุขภาพที่แข็งแรงและสมบูรณ์ ตลอดมีพัฒนาการทางด้านร่างกายตามวัยและได้มาตรฐาน เช่น มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเสริมสร้างและฝึกฝนร่างกายให้แข็งแรง

1.2 พัฒนาผู้เรียนในด้านความรู้สึการใช้ประสาทสัมผัสของร่างกายได้อย่างถูกต้อง เช่น มีเนื้อหาด้านการพัฒนาจิตสำนึกและการใช้เหตุผลทั้งทางกาย ทางวาจา และทางจิตใจ

1.3 พัฒนาการเรียนรู้ให้มีสติปัญญา มีความรู้ ความสามารถ และมีความเข้าใจต่อความเป็นจริงของโลกที่อาศัยอยู่ เช่น มีเนื้อหาด้านการพัฒนาความคิดและการใช้สมอง

2. ปัญหาด้านบุคลากร

การนำพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรม คือ หลักอริยสัจ 4 และกาลามสูตร ในสถานการณ์ปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในโลกโซเชียลทำให้พระวิทยากรต้องมีการพัฒนาตนเองปรับให้เข้ากับยุคของเทคโนโลยีดิจิทัล ค่ายคุณธรรมต้องมุ่งพัฒนาวิทยากรหรือบุคลากรทางพระพุทธศาสนาให้มีความสามารถในการเผยแพร่ธรรมะผ่านสื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้ มีการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของพระวิทยากรให้มีความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการ ด้านทัศนคติ ด้านทักษะ และด้านประสบการณ์ในการเผยแพร่ธรรมะ โดยใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อในการช่วยสอนทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย

3. ปัญหาด้านความร่วมมือระหว่างบ้าน/วัด/โรงเรียน

การนำพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรม คือ พละธรรม 4 และหลักกุศลกรรมบถ 10 ในพละธรรม 4 ว่าด้วยหลัก 1) ปัญญาพละ เป็นการแสวงหาความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ปัญญา มีทั้งทางโลกและทางธรรม ปัญญาในทางโลก ชีวิต 2) วิริยพละ เกิดจากความขยัน หมั่นเพียร และอดทนต่อความสำเร็จของเป้าหมาย ในการร่วมมือทั้ง 3 ภาคส่วน ต้องมีการวางแผนเป้าหมายในทิศทางเดียวกันคือ เพื่อให้เยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 3) อนวัชพละ เป็นการกระทำที่ไม่มีโทษ คือ ไม่ผิดกฎหมาย ศีลธรรม และ ระเบียบประเพณีอันดีงามของสังคม และ 4) สังคหพละ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมไม่สามารถอยู่คนเดียวได้ ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และจำเป็นต้องใช้ชีวิตร่วมกันในสังคม และการนำกุศลกรรมบถ 10 มาประยุกต์ใช้ในการเกื้อกูลกันในสังคม ความเป็นอยู่ รูปแบบการดำเนินชีวิตที่อาจแตกต่างกัน แต่ยังมีน้ำใจคอยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการพึ่งพากัน มีความรัก มีความสามัคคี มีน้ำใจต่อกันในสังคม

4. ปัญหาด้านกระบวนการฝึกอบรม

กระบวนการฝึกอบรมได้นำพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรม คือ ขั้น 5 (เบญจขั้น) และไตรสิกขา เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้มีปัญญา และการช่วยระงับหรือการลดของการยึดติดในตัวตน ในอารมณ์ ในวัตถุต่าง ๆ เช่น ในการอบรม สถานที่อาจมีอากาศร้อน ก็ต้องหงุดหงิดเป็นธรรมดา หรือถ้าไม่ได้กินข้าว ก็ต้องหิวเป็นธรรมดา หรือถ้าใครว่า ก็ต้องโกรธเป็นธรรมดา เพราะฉะนั้น ทุกอย่างเกิดขึ้นได้ แต่ไม่จำเป็นต้องไปทุกข์ หรือไปสุขกับมัน เพราะอารมณ์ที่จะขึ้นลงไปกับสถานการณ์รอบด้านนั้น มันเกิดขึ้นตามธรรมดา ความสุขและความทุกข์เป็นของคู่กัน และไม่อาจแยกออกจากกันได้โดยสิ้นเชิง มีลักษณะที่เหมือนกันอย่างหนึ่งของความสุขและความทุกข์คือ การเกิดขึ้น การตั้งอยู่ และการดับไป เมื่อเข้าใจถูกต้อง ความเคลื่อนไหว การกระเพื่อมของจิตจะเริ่มน้อยลง ความสงบจะมีมากขึ้น

5. ปัญหาด้านสื่อและเทคโนโลยี

การนำพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรม คือ พละธรรม 4 ว่าด้วยหลักปัญญาพละ คือ การใช้ความรู้

ความสามารถ และความเชี่ยวชาญในการในการผลิตสื่อและเทคโนโลยี โดยมุ่งเน้นส่งเสริมและช่วยกระตุ้นให้เยาวชนเกิดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาที่ฝึกอบรมมากขึ้น การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในโลกดิจิทัลเข้ามามีส่วนช่วยให้เยาวชนมีการพัฒนาขึ้น เพื่อช่วยในการทำงานหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ เช่น อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักร วัสดุ หรือแม้กระทั่งที่ไม่ได้เป็นสิ่งของที่จับต้องได้ เช่น กระบวนการต่าง ๆ เทคโนโลยี เป็นการประยุกต์ นำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ และก่อให้เกิดประโยชน์ ในทางปฏิบัติ และเกิดทักษะด้านต่าง ๆ ในเยาวชน คือ การนำสื่อและเทคโนโลยีสื่อมาใช้ เป็นการนำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่มีการพัฒนามาใช้ให้มีการพัฒนา และรู้เท่าทันต่อเหตุการณ์ในปัจจุบันทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยการนำไปเสริมศักยภาพทุก ๆ ด้าน แก่เยาวชน และปรับให้ตรงกับช่วงวัย ตรงกับความต้องการกับปัญหาที่ต้องการการแก้ไขนั้น ๆ

6. ปัญหาด้านการวัดประเมินผลและติดตามผล

การนำพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรม คือ พละธรรม 4 ว่าด้วยหลักปัญญาพละ คือ ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ อันเกิดจากการศึกษาการฟัง การอ่าน การคิดค้นคว้า ปัญญามีทั้งทางโลกและทางธรรม ปัญญาในทางโลกได้แก่ การรู้สรรพวิทยาต่าง ๆ ปัญญาหรือความรู้ในทางโลกเป็นพลังสำคัญในการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับโลกยุคข้อมูลข่าวสารที่ต่อมาจากโลกทุนนิยม โลกยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เพราะเป็นหลักที่มีเป้าหมายปรองดองนำพาไปสู่สันติสุขตามหลักอรรถปริวรรต ด้วยการใช้ปัญญาระดับประสบการณ์ตรงที่ถูกต้อง ไว้วางใจได้มากกว่าปัญญาระดับการจำ หรือการคิดคำนวณ ทั้งยังมีหลักยึดด้านความกล้ากระทำการสิ่งที่ถูกต้องที่พิจารณาดีแล้วกับหลักความเพียรไม่ท้อถอยในการไปสู่เป้าหมาย การสร้างสังคมแห่งสัมมาปัญญาตามวัตถุประสงค์ของค่ายคุณธรรม ใช้ปัญญาพละในการค้นหาแนวทางหรือแผนงาน โครงการกิจกรรม ในการสร้างสังคมแห่งสัมมาปัญญา เช่น การให้ความรู้ การรู้จักรับผิดชอบหน้าที่ของตนอย่างสม่ำเสมอ กิจกรรมเพื่อฝึกความอดทน กิจกรรมจิตอาสา

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ พบว่า ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการใช้หลักพุทธปรัชญาที่นำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรมในพื้นที่

จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ ชั้น 5 ไตรลักษณ์ 3 ไตรสิกขา ภาวนา 4 และพลธรรม 4 มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา ได้องค์ความรู้ใหม่ มีรายละเอียด ตามหัวข้อ องค์ความรู้ใหม่

อภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรมในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรมในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช นั้นประสบปัญหาหลายด้านด้วยกัน คือ 1) ปัญหาด้านหลักสูตร 2) ปัญหาด้านบุคลากร 3) ปัญหาด้านความร่วมมือระหว่างบ้าน/วัด/โรงเรียน 4) ปัญหาด้านกระบวนการฝึกอบรม 5) ปัญหาด้านสื่อและเทคโนโลยี และ 6) ปัญหาด้านการวัดประเมินผลและติดตามผลทำให้การจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรมในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขในการจัดการอบรมเพื่อให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น เรื่องของคุณธรรมจริยธรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะหากขาดคุณธรรมสังคมก็จะไม่มีความสุข และมีแต่จะนำพาความทุกข์มาสู่ตนเองและคนรอบข้าง

การจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรม ไม่พบบางงานวิจัยที่สามารถเปรียบเทียบกันได้โดยตรง แต่มีงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน คือ งานวิจัยของ (วงศกิตติ์ วิสุภี, 2550) วิจัยเรื่อง ค่ายคุณธรรมจริยธรรม : รูปแบบการจัดการที่เหมาะสมสำหรับเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 9 ผลการวิจัยปรากฏว่า ด้านบุคลากรยังขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ด้านงบประมาณค่าใช้จ่ายขาดแคลนงบประมาณค่าใช้จ่าย ด้านวัสดุอุปกรณ์สถานที่บางแห่งมีความชำรุดเสียหายและเครื่องมือที่ใช้อบรมมานาน ด้านวิธีดำเนินการงบประมาณจัดงานไม่เพียงพอต่อการจัดอบรมหลายวันขาดแคลนพระวิทยากร ด้านการตลาดมีการประชาสัมพันธ์ตนเองน้อย และด้านหลักสูตรไม่มีเอกสารที่ชัดเจน ด้านนวัตกรรมทางด้านเทคโนโลยีพระวิทยากรยังขาดความรู้ความเข้าใจในการผลิตสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย รูปแบบการจัดการค่ายคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสม คือ ด้านบุคลากร ผู้บริหารฯควรมีวิสัยทัศน์คิดกว้างมองไกลมีความฉลาดความขยันความสุจริตและมนุษยสัมพันธ์ ส่วนพระวิทยากรต้องเป็นวิทยากรมืออาชีพ ด้านงบประมาณค่าใช้จ่ายการเก็บค่าใช้จ่ายต่างๆ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป การบริหารด้านการเงิน คือ ทำงานอย่างเป็นระบบมีคณะกรรมการและขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ด้านวัสดุอุปกรณ์ควรเป็นสถานที่ที่มี

ความปลอดภัยสะอาดสงบร่มรื่นเอื้อต่อการอบรม ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการอบรมควรเป็นสิ่งที่เร้าความสนใจตรงต่อความต้องการและทันสมัย ด้านวิธีดำเนินการ ได้แก่ การวิเคราะห์หลักสูตรควรวิเคราะห์ให้มีความเหมาะสมกับวัยวุฒิภาวะและความต้องการของผู้อบรม การพัฒนาหลักสูตรควรมีการนำศาสตร์ต่าง ๆ มาบูรณาการพัฒนหลักสูตร และด้านนวัตกรรมทางด้านเทคโนโลยีควรมีการผลิตสื่อที่ทันสมัยเร้าความสนใจประยุกต์สื่อให้เหมาะสมกับวัยวุฒิภาวะและการนำสื่อมาใช้ควรตรวจสอบวิเคราะห์สื่อก่อนนำมาใช้สอน

การนำพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและการเสริมสร้างการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรมในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ปัญหาด้านหลักสูตร นำพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรม คือ ชั้นที่ 5 ปัญหาด้านบุคลากร นำพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรม คือ หลักอริยสัจ 4 และกาลามสูตร ปัญหาด้านความร่วมมือระหว่างบ้าน/วัด/โรงเรียน นำพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรม คือ พละธรรม 4 และหลักกุศลกรรมบถ 10 ปัญหาด้านกระบวนการฝึกอบรม นำพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรม คือ ชั้นที่ 5 (เบญจชั้น) และไตรสิกขา ปัญหาด้านสื่อและเทคโนโลยี นำพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรม คือ หลักพละธรรม 4 ว่าด้วยปัญญาพละ ปัญหาด้านการวัดประเมินผลและติดตามผล การนำพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรม คือ พละธรรม 4 ว่าด้วยปัญญาพละ องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการใช้หลักพุทธปรัชญาที่นำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรมในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ ชั้นที่ 5 ไตรลักษณ์ 3 ไตรสิกขา ภาวนา 4 และพละธรรม 4

หลักพุทธปรัชญาว่าด้วยการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องในบางประเด็นกับ (พระมหานาคดล สุวณฺณเมธี (มีคำเหลือ), 2550) ได้วิจัยเรื่องผลสัมฤทธิ์ของการฝึกอบรมเยาวชนของค่ายคุณธรรม วัดบรรพตสถิต จังหวัดลำปาง ได้กล่าวถึงประเด็นที่เกี่ยวกับกระบวนการฝึกอบรม ประกอบด้วย ขั้นตอนเตรียมการ และขั้นตอนดำเนินการฝึกอบรมสำหรับการฝึกอบรมนั้นได้ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ ไตรสิกขาเป็น

แกนกลาง และประยุกต์กับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการประกอบการอบรม ด้วยการวางแผนข้อกำหนด เป็นกฎกติกาในระหว่างการอบรม และใช้กิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัยของผู้เข้ารับการอบรม เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ฝึกปฏิบัติจริงตามแนวไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญาให้เกิดเป็นวิถีชีวิต

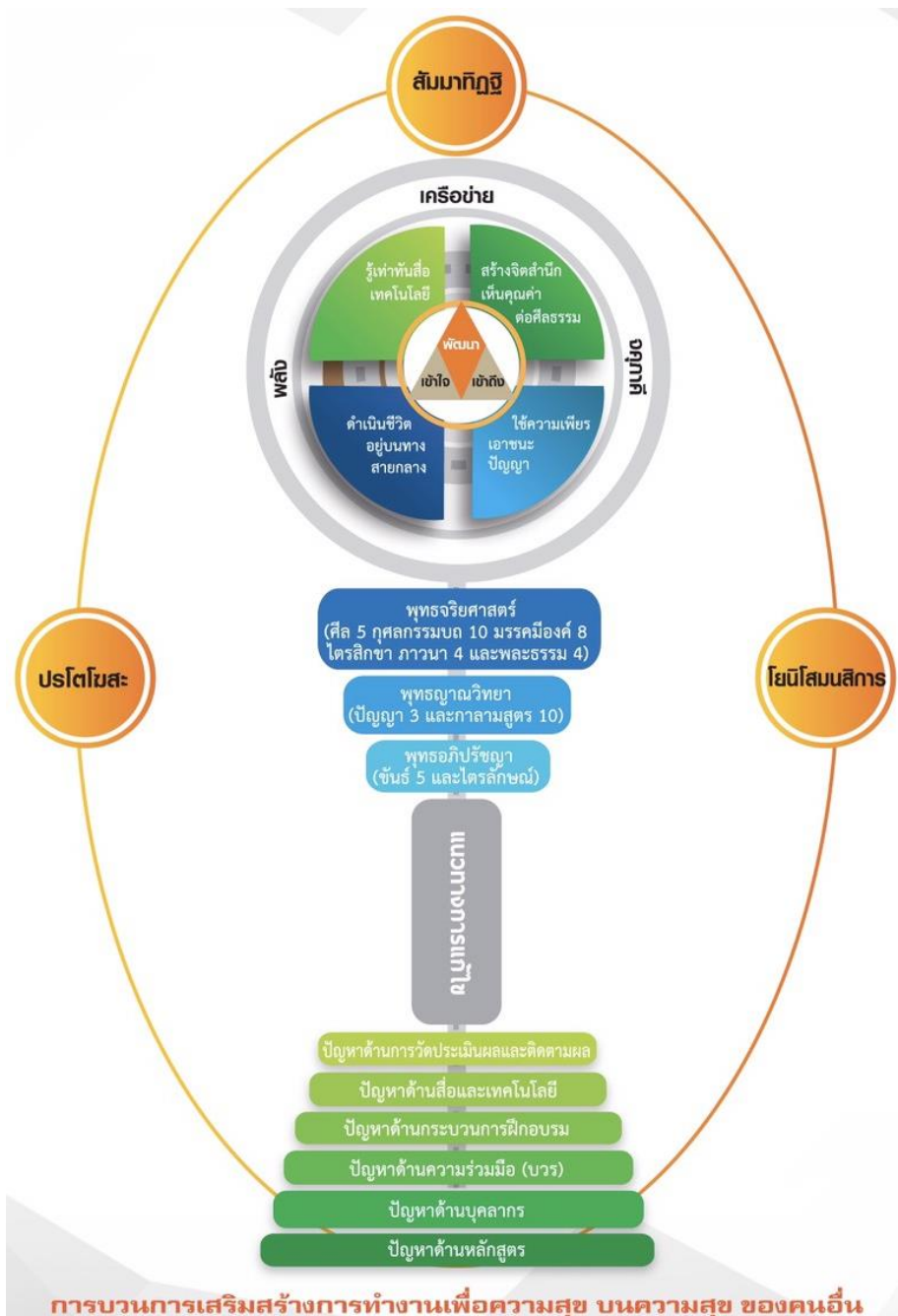
องค์ความรู้ใหม่

การใช้พลังเครือข่ายจิตอาสา การรวมกลุ่มชุมชนในรูปแบบเครือข่าย จึงเป็นการประสานความร่วมมือเชิงพื้นที่ และต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการมาสนับสนุนการเรียนรู้ เช่น ผู้นำร่วม แผนงาน งบประมาณ หน่วยงานสนับสนุน ระยะเวลา พื้นที่ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของมวลสมาชิกของเครือข่ายทุก ๆ ภาคส่วน ในกระบวนการพัฒนาเยาวชนเพื่อการจัดการอบรมค่ายคุณธรรมมีความเกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้มีส่วน ได้ส่วนเสียหลายฝ่าย ทั้ง ค่ายคุณธรรม โรงเรียน ผู้ปกครอง และเยาวชน ดังนั้น ค่ายคุณธรรมต้องมีกระบวนการจัดการร่วมกันกับผู้ที่เกี่ยวข้องในการอบรม เช่น ชุมชน โรงเรียน และผู้ปกครอง พระวิทยากรจึงต้องมีการทักเฝ้า ประสานการดำเนินงานในการควบคุมปัจจัยต่าง ๆ และให้ปัจจัยเหล่านั้นเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมให้ตอบสนองต่อความต้องการที่ แท้จริงของเยาวชน และผู้ปกครองได้ การสร้างกระบวนการกลุ่มเพื่อเข้าถึงชุมชนและโรงเรียน จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างมาก เครือข่ายจึงต้องเตรียมความพร้อมเพื่อให้สามารถสร้างเครือข่ายการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม

การรู้เท่าทันสื่อเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ที่มีการแข่งขันและแย่งชิงกันสูง เกิดความสมบูรณ์ในทุนที่จะสามารถสร้างการพัฒนาต่อเนื่อง ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนทางปัญญา ทุนทางการเงิน ทุนที่เป็นเครื่องมือเครื่องจักร ทุนทางสังคม และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดทำสื่อการเรียนรู้ ที่เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์และสามารถใช้งานผ่านระบบอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ให้คนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวก ทัวถึง ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ และใช้มาตรการผลิตหนังสือ สื่อการอ่านและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและราคาถูกลง รวมถึง การผลิตสื่อสร้างสรรค์ที่มีรูปแบบหลากหลายที่ให้ความรู้ในการพัฒนา เช่น วิธีการพัฒนาทักษะทางสมองและทักษะทางสังคม ผลักดันให้มีกฎหมายการพัฒนาเยาวชนให้ครอบคลุมทั้งการพัฒนาทักษะการเรียนรู้เน้นการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ระบบการศึกษา ให้มีพัฒนาการที่สมวัย และการเตรียมทักษะการอยู่ในสังคมให้มีพัฒนาการอย่างรอบด้าน เพิ่มโอกาสทางการศึกษาผ่าน

เทคโนโลยีดิจิทัล โดยบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการศึกษาให้สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกัน ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบเครือข่าย ด้านระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการศึกษา ด้าน สื่อและองค์ความรู้ รวมถึงการพัฒนาบุคลากรให้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

สรุป

การวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างการจัดอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรมมองผ่านพุทธปรัชญา” ทำให้ทราบถึงปัญหาด้านหลักสูตรที่ไม่ตรงกับความต้องการของเยาวชน และความไม่สอดคล้องของเนื้อหาในสถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหาด้านบุคลากรที่ขาดความสามารถในการจัดกิจกรรมที่น่าสนใจ ปัญหาด้านความร่วมมือระหว่างบ้าน/วัด/โรงเรียน ขาดการประสานงาน และไม่สามารถวางแผนร่วมกันได้ ปัญหาด้านกระบวนการฝึกอบรม ขาดเทคนิคในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ปัญหาสื่อและเทคโนโลยี การขาดแคลนงบประมาณสนับสนุน ปัญหาด้านการวัดประเมินและติดตามผล ผู้รับผิดชอบขาดความรู้ความเข้าใจในการวัดประเมินและติดตามผล รวมถึงไม่สามารถนำผลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการอบรมในครั้งต่อไป ผู้วิจัยได้ศึกษาพุทธปรัชญาและนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรมซึ่งประกอบไปด้วย พุทธอภิปรัชญา ได้แก่ ชั้นธ 5 และไตรลักษณ์ พุทธญาณวิทยา ได้แก่ ปัญญา 3 และกาลามาสูตร 10 พุทธจริยศาสตร์ ได้แก่ ศีล 5 กุศลกรรมบถ 10 มรรคมีองค์ 8 ไตรสิกขาภาวนา 4 และพลธรรม 4 ทำให้ได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย โดยแสดงดังภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

1.1 การจัดการค่ายคุณธรรม ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนรวมในการจัดกิจกรรม ตั้งแต่การวางแผน การกำหนดกิจกรรม การร่วมทำกิจกรรม และการประเมิน

1.2 ควรมีการจัดทำหลักสูตร ที่มุ่งเน้นหลักธรรมพุทธปรัชญาไว้ในสถาบันการศึกษา โดยให้สถาบันการศึกษาได้มีส่วนในการขัดเกลาความประพฤติของเยาวชน ในบางคนที่ไม่สามารถจะไปร่วมกิจกรรมกับค่ายฯหรือที่จัดได้

1.3 โครงการค่ายคุณธรรมควรมีการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องที่ได้รับการเสนอแนะจากผู้เข้าอบรม เนื่องจากในการอบรมแต่ละครั้ง

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 การนำรูปแบบการจัดการอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรมมองผ่านพุทธปรัชญาไปประยุกต์ใช้กับวัดที่มีการจัดค่ายคุณธรรมในพื้นที่อื่น ๆ จะต้องพิจารณาถึงบริบท เงื่อนไข

องค์ประกอบ หรือด้านสภาพด้านต่าง ๆ ของชุมชนหรือพื้นที่นั้น ๆ อย่างรอบคอบและรอบด้าน ทั้งนี้เนื่องจากสภาพบริบทของพื้นที่ย่อมมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและมีความแตกต่างกันออกไป

2.2 ควรมีการศึกษาคุณค่าของการมองโลกในแง่ดีของพุทธปรัชญาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาสังคมปัจจุบัน

2.3 ควรศึกษาวัดที่มีการจัดค่ายคุณธรรมให้ครอบคลุมรอบด้าน เพื่อทดสอบและยืนยันในรูปแบบของการจัดค่ายคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ ในแต่ละประเด็นของค่ายคุณธรรมแต่ละพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2548). พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของวิทยาลัยวิชาการศึกษา วันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

ยี่น ภู่วรรณ และสมชาย นำประเสริฐชัย. (2546). ไอซีทีเพื่อการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

พระไพศาล วิสาโล. (2549). สุขภาพสังคม: ความขัดแย้ง ความรุนแรงกับระบบบริการสุขภาพ. นนทบุรี: สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ.

พุทธทาสภิกขุ. (2543). ค่ายธรรมบุตร (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ธรรมทานมูลนิธิ.

วงศ์ถิตย์ วิสุภี. (2550). ค่ายคุณธรรมจริยธรรม: รูปแบบการจัดการที่เหมาะสมสำหรับเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 9. ใน ปริญญาดุขฎิบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม .

พระมหานภดล สุวณณเมธี (มีคำเหลือ). (2550). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการฝึกอบรมเยาวชนของค่ายคุณธรรมวัดบรรพสถิต จังหวัดลำปาง . ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

THE SUFFICIENT OCCUPATION IMMUNITY OF COMMUNITY ENTREPRENEURS IN NORTHEASTERN THAILAND.

เบญญาภา อัจฉฤกษ์

Benyapa Atcharoek

ไพวรรณ ปุริมาตร

Paiwan Purimart

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: joybenyapa@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) สร้างภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน 3) นำเสนอรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 265 คน ผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จำนวน 25 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายอธิบายและพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 1) ด้านจิตใจ มีความภาคภูมิใจในการประกอบอาชีพ 2) ด้านสังคม มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

* Received 9 May 2019; Revised 15 May 2019; Accepted 17 May 2019.

สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน 4) ด้านเทคโนโลยี มีการพัฒนาเทคโนโลยีภูมิปัญญาให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจของได้อย่างเหมาะสม 5) ด้านเศรษฐกิจ ดำรงชีวิตอย่างพออยู่พอกินสมควรตามอัตภาพ

2. สร้างภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก่อให้เกิดหลักสูตรการฝึกอบรมการทอผ้าไหมให้ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และมีการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต โดยใช้หลักพอประมาณ หลักเหตุผล หลักภูมิคุ้มกัน ส่งผลให้กลุ่มเกิดความยั่งยืนในการประกอบอาชีพ

3. รูปแบบภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ Model Terms ซึ่งเป็นต้นแบบ ในการสร้างภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียง อาศัยระบบภูมิคุ้มกันด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยี และด้านเศรษฐกิจ

คำสำคัญ : ภูมิคุ้มกันทางอาชีพ, ความพอเพียง, วิสาหกิจชุมชน

Abstract

This research has the objective of 1) study about The Sufficient Occupation Immunity of Community Entrepreneurs in Northeastern Thailand, 2) create The Sufficient Occupation Immunity of Community Entrepreneurs, 3) present model of The Sufficient Occupation Immunity of Community Entrepreneurs. The research methodology is mixed between quantitative and qualitative, collected the data from sampling group of 265 persons, the respond of the interview of 26 responds, collected the data by the questionnaire and interview, analyzed the data by using statistic, percentage, means, standard deviation, in-depth interview by using the analyzing with description and explanation.

The findings are as follows:

1. The Sufficient Occupation Immunity of Community Entrepreneurs in Northeastern Thailand including; 1) Mind; being proud in their occupation, focus on morality in their occupation, 2) society; assist and sacrifice for the public benefit, 3) Natural resources and environment; could be using the natural resources and environment for high benefit of the community, 4) Technology; develop the technology and knowledge as the beneficial of the community and could apply such technology for prosper usage in enterprise's development, 5) Economy; could be with sufficient and self-reliance.

2 . Create The Sufficient Occupation Immunity of Community Entrepreneurs in Northeastern Thailand; make the standard of silk weaving course in the community and living the life with sufficient economy. It is follows the principle of moderate, reasonable, immunity that affects to the community as prosperous in their occupation

3 . Model of The Sufficient Occupation Immunity of Community Entrepreneurs in Northeastern Thailand follow the Model Terms as a prototype to create The Sufficient Occupation Immunity of Community Entrepreneurs by immunity of mind, society, natural resources and environment, technology and economy

Keywords: The Occupation Immunity, Sufficient, Community enterprise

บทนำ

ในปัจจุบันโลกของเราต้องเผชิญกับวิกฤตต่าง ๆ มากมายไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือแม้กระทั่งชีวิตความเป็นอยู่ที่ไม่อาจจะปฏิเสธความวุ่นวายของสังคมโลกได้ ทุกประเทศต่างต้องการที่จะพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งการพัฒนาประเทศมีทั้งผลดีและผลเสีย ประเทศไทยก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่กำลังก้าวไปสู่ประเทศพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา สาธารณสุข สาธารณูปโภค เป็นต้น ซึ่งสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ความ

พอเพียงในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้คนไทยสามารถพึ่งตนเองและดำเนินชีวิตไปได้อย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้อำนาจและความมีอิสระในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง ความสามารถในการควบคุมและจัดการเพื่อให้ตนเองได้รับการสนองต่อความต้องการต่างๆ รวมทั้งความสามารถในการจัดการปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นศักยภาพพื้นฐานที่คนไทยและสังคมไทยเคยมีอยู่แต่เดิม ต้องถูกกระทบกระเทือนซึ่งวิกฤตเศรษฐกิจจากปัญหาพองสบู่และปัญหาความอ่อนแอของชนบท รวมทั้งปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้น ล้วนแต่เป็นข้อพิสูจน์และยืนยันปรากฏการณ์ได้เป็นอย่างดี (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2560)

กระบวนการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ควรเป็นไปตามลำดับขั้นตอน เริ่มจากการพึ่งตนเองในระดับครอบครัวในเรื่องปัจจัยสี่แล้วจึงพัฒนาตนเองให้สามารถอยู่ได้อย่างพอเพียง ด้วยการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้และอดออมให้พอมีพอกินพอใช้ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น แก้ไขปัญหาตามเหตุและปัจจัยด้วยความสามารถและศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ก่อนคิดพึ่งผู้อื่น เมื่อมีความเข้มแข็งและเป็นอิสระแล้ว จึงพัฒนาขึ้นมาเป็นการแลกเปลี่ยนในขั้นพึ่งพากันและกัน นำไปสู่การรวมกลุ่มกันในระดับชุมชนและท้องถิ่น และทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม โดยมีการจัดการความรู้และกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ให้ค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง ได้รับอำนาจและสิทธิในการเข้าถึงและจัดการทรัพยากรสามารถตัดสินใจได้อย่างอิสระ และจัดการทุนของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น เพื่อบรรเทาปัญหาความยากจนในชุมชน และมีธรรมาภิบาลในการจัดการองค์กรชุมชนท้องถิ่นจนสามารถพึ่งตนเองในระดับชุมชนท้องถิ่น แล้วจึงพัฒนาเครือข่ายสู่ภายนอกกับชุมชนอื่นแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2551)

การพัฒนาปัจจุบันจึงมุ่งเน้นที่ชุมชนและมีการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน เช่น โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ฯลฯ ซึ่งกลุ่มต่าง ๆ ที่ก่อตั้งขึ้นเหล่านี้ คือ วิสาหกิจชุมชน (Community Enterprises) เป็นนโยบายรัฐบาล ซึ่งมีแนวคิดว่ ปัญหาของประเทศในภาพรวม ประชาชนมีหนี้สินเพิ่มขึ้นสามารถแก้ไขได้ด้วยการที่ประชาชนรู้จักนำสินทรัพย์ที่มีอยู่ทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้น สามารถขจัดปัญหาความยากจน เป็นการสร้างรายได้และอาชีพที่ยั่งยืน ความคาดหวังที่มีต่อวิสาหกิจชุมชน คือ คนในทุกชุมชนมองเห็นค่าในสินทรัพย์ของตนเองและชุมชน สามารถทำให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น และนำมาเป็นปัจจัยสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน วิสาหกิจชุมชนจึงไม่ได้เป็นเพียงธุรกิจแต่เป็นกระบวนการเพิ่ม

มูลค่าแก่ทรัพยากรให้ชีวิตด้วยความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการทุนของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้วิสาหกิจชุมชนเป็นอีกแนวทางหนึ่งของการพัฒนาชุมชนมีปรัชญาอยู่ที่เศรษฐกิจ การพึ่งตนเองเป็นเป้าหมายหลัก วิสาหกิจชุมชนเป็นการสร้างรากฐานชีวิต รากฐานเศรษฐกิจชุมชน มีลักษณะเป็นองค์กรรวมและบูรณาการไม่แยกส่วนกัน ซึ่งมีความหลากหลายทางชีวภาพพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลกันก่อให้เกิดผลวิคุณ (เสรี พงศ์พิศ, 2550)

หน่วยงานภาครัฐ เอกชน หรือแม้แต่องค์กรพัฒนาเอกชน ได้น้อมนำเอาพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้เป็นหนึ่งแนวทางหลักในการพัฒนาประเทศ โดยการพัฒนาเศรษฐกิจให้ถึงระดับรากหญ้าคือชุมชนและท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม รัฐบาลจึงได้กำหนดแนวทางในการจัดทำแผนงานโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรายได้ สร้างโอกาสให้เกิดการจ้างงานในประเทศ สร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก เสริมสร้างศักยภาพของคนให้มีความรู้ทักษะและฝีมือแรงงานเพิ่มขึ้น ช่วยเหลือวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงของการผลิตต่อเนื่องภายในประเทศ รวมทั้งสนับสนุนการผลิตและการบริการที่จะก่อให้เกิดรายได้เงินตราต่างประเทศ การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการทฤษฎีใหม่ 3 ขั้น ขั้นที่ 1 การผลิตเป็นการผลิตให้พึ่งตนเองได้ด้วยวิธีง่าย ๆ ค่อยเป็นค่อยไปตามกำลังให้พอมีพอกินไม่อดอยาก ขั้นที่ 2 รวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ร่วมแรงในการผลิต การตลาด การเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา เพื่อให้พอมีพอกิน มีใช้ช่วยให้ชุมชนและสังคมดีขึ้นไปด้วยกัน ขั้นที่ 3 ร่วมมือกับแหล่งพลังงานตั้งและบริการโรงสี ตั้งและบริการร้านสหกรณ์ช่วยกันลงทุน ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท ไม่ใช่ทำอาชีพเกษตรอย่างเดียว และระบบเศรษฐกิจพอเพียงน่าจะนำมาใช้เป็นแบบอย่างของการพัฒนาประเทศไทย

วิสาหกิจชุมชนเป็นการประกอบการเพื่อการจัดการทุนของชุมชน โดยคนในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน นอกจากนี้วิสาหกิจชุมชนยังเป็นองค์ประกอบ ของเศรษฐกิจพอเพียงและเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน สร้างรากฐานที่มั่นคงให้ประเทศ ดังนั้น วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นหลักการนำไปสู่การเป็นรากฐานเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจระดับประเทศอย่างแท้จริง และรัฐบาลยังเห็นว่าเศรษฐกิจชุมชนซึ่งรวมถึงวิสาหกิจชุมชนด้วยนั้น เป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง แต่มีเศรษฐกิจชุมชน

จำนวนหนึ่ง ที่ยังอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะแข่ง ชันทางการค้า ทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ สมควรให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน อันจะทำให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งพร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นในระดับใด รวมไปถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่ผู้ประกอบการขนาดย่อมและขนาดกลางต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับ การสร้างภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พร้อมกับการนำ 1575 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ อย่างยั่งยืน ซึ่งจะทำให้วิสาหกิจชุมชนให้ขับเคลื่อนไปข้างหน้าและพัฒนาก้าวหน้าต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งจะนำวิสาหกิจชุมชนไปสู่การพึ่งพาตนเอง และการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แหล่งข้อมูล

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง ประกอบด้วย 4 จังหวัด คือ วิสาหกิจชุมชนเดชอุดมพัฒนา สมพรสมุนไพร อำเภอมือเมือง จังหวัดนครราชสีมา วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์หม่อนไหมเสี้ยวน้อย อำเภอมือเมือง จังหวัดชัยภูมิ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดบ้านโคกตาอิม อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ และวิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านสว่างพัฒนา อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 265 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง

1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐที่ให้การสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนโดยตรง และคณะกรรมการกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 25 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง

2. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เพื่อเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภูมิคุ้มกันทางอาชีพ แบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.2 แบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เพื่อเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภูมิคุ้มกันทางอาชีพ แบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีทั้งแบบสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขอนหนังสือเพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับวิสาหกิจชุมชน จำนวน 4 แห่ง นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขและไปเก็บข้อมูล โดยนำแบบสอบถามไปแจกกลุ่มตัวอย่าง และเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

3.2 การสัมภาษณ์ ได้ดำเนินการด้วยวิธีการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างคำถาม ทำการสัมภาษณ์ตามแนวทางแบบสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เกี่ยวกับภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับภูมิคุ้มกันทางอาชีพ แบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้การวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยการวิเคราะห์ ภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้เห็นองค์ประกอบตามลักษณะของข้อมูลเชิงประจักษ์ มาประกอบการวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามลำดับต่อไป

ผลการวิจัย

1. ภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.1 ด้านจิตใจ การพึ่งตนเองทางด้านจิตใจมีความสำคัญเป็นลำดับแรกในแง่ของการกระตุ้นให้ บุคคลคิดแสวงหาหลักการและแนวทาง เพื่อนำมาพัฒนาตนเองและสังคม ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความภาคภูมิใจในการประกอบอาชีพ ซึ่งก่อให้เกิดความมั่นคงในการดำเนินชีวิต ยึดมั่นในแนวทางคุณธรรมจริยธรรมในการประกอบอาชีพ มีความภาคภูมิใจในอาชีพของตน ร่วมกันกระตุ้นให้กลุ่มดำเนินการตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดซึ่งล้วนแล้วส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางด้านจิตใจ

1.2. ด้านสังคม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันตระหนักถึงความรู้สึกสามัคคีในการดำเนินกิจการมีความเสียสละเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีอันดีงามของชุมชน มีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากฐานรากที่มั่นคงและแข็งแรง ส่งผลให้ชุมชนแข็งแรง และสามารถพัฒนาและพึ่งตนเองได้ สร้างความเชื่อมโยงภายในกลุ่ม เกิดการช่วยเหลือและเกื้อกูลกันในกลุ่ม สร้างการมีส่วนร่วมกับทั้งภายในและ ภายนอกชุมชน มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับกลุ่มอื่น เข้าร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

1.3 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนมีการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลกับสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ตระหนักถึงการฟื้นฟูทรัพยากรเพื่อให้เกิดความยั่งยืน กลุ่มจะมีแนวคิดในการพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ สร้างความสมดุลไม่ตัดหรือเก็บเกี่ยวโดยไม่จำเป็นและ

ทำให้มีใช้อย่างต่อเนื่อง การเน้นส่งเสริมให้มีการปลูกเอง กลุ่มจะรณรงค์ไม่ให้ใช้สารเคมีในการผลิต เพื่อสร้างความปลอดภัยให้กับผลิตภัณฑ์ และสิ่งแวดล้อมในชุมชน

1.4 ด้านเทคโนโลยี กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการพัฒนาเทคโนโลยีภูมิปัญญาให้สอดคล้องและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจของท่านได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของสภาพแวดล้อมในชุมชนและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับคนหมู่มาก กลุ่มวิสาหกิจมีการผสมผสานการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพึ่งตนเองอย่างสมดุล โดยการนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการได้รับการสนับสนุนให้ความรู้จากหน่วยงานภายนอก การดำเนินการของกลุ่ม การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษภายในชุมชน ส่วนเทคโนโลยีสมัยใหม่จะใช้ในกระบวนการผลิตและการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานและตรง ตามความต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น

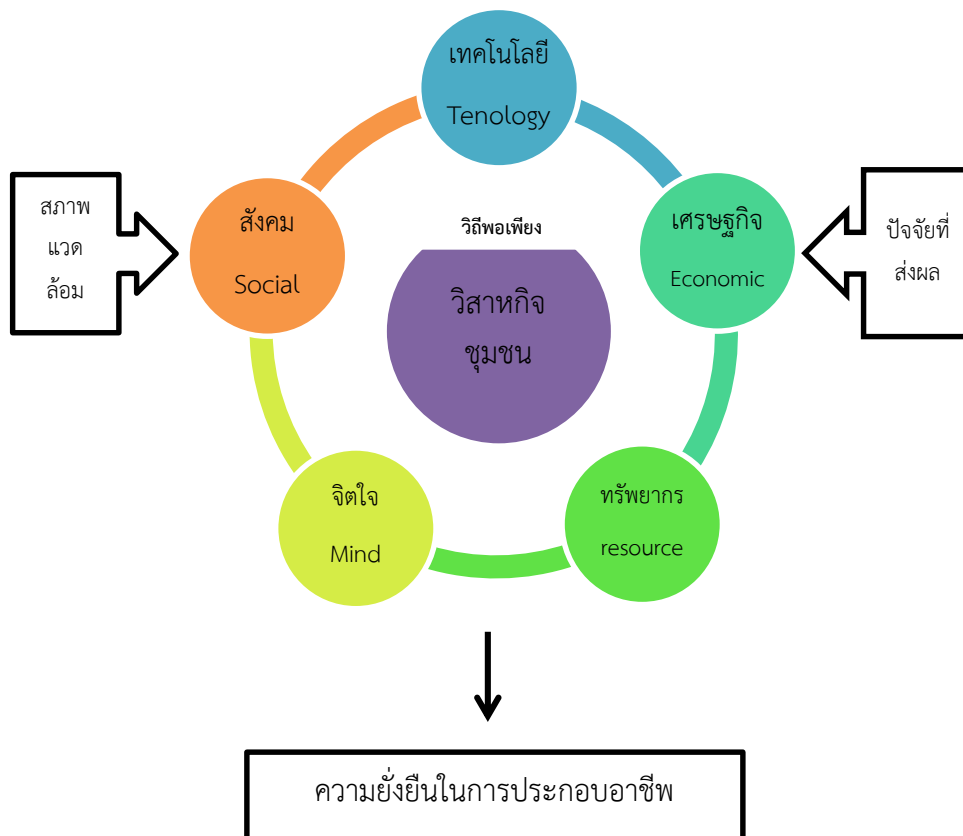
1.5. ด้านเศรษฐกิจ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนดำรงชีวิตอย่างพออยู่พอกินสมควรตามอัตภาพและฐานะของตนมีส่วนช่วยเหลือให้ชุมชนเกิดการเกื้อกูลกันสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและมีกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง มีการวางแผนอย่างรอบคอบในการประกอบกิจการและมีการประยุกต์ใช้หลักการเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตสามารถสร้างรายได้ และลดรายจ่าย การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เพื่อเพิ่มขีดความสามารถและเพิ่มความเข้มแข็งให้กับชุมชน และทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น

2. สร้างภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก่อให้เกิดหลักสูตรการยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียง จำนวน 4 หลักสูตร ดังนี้ หลักสูตรที่ 1 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ให้ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน หลักสูตรที่ 2 กระบวนการพอกย้อมใหม่เพื่อให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน หลักสูตรที่ 3 การทอผ้าไหมให้ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน หลักสูตรที่ 4 การเสริมสร้างทักษะด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าไหมให้ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และผลติดตามการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้รับความรู้ในเรื่องมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ประโยชน์และความสำคัญของการได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน โครงการฝึกอบรมหลักสูตร

ฝึกอบรมนี้มีการจัดกระบวนการอบรมและหลักสูตรการอบรมที่สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกและมีความต่อเนื่องให้การสนับสนุนทั้งด้านวัสดุ อุปกรณ์และงบประมาณ ทำให้สมาชิกมีความมั่นใจในกระบวนการผลิตเพิ่มมากขึ้นและคาดหวังว่าผลิตภัณฑ์ของกลุ่มจะมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน อีกทั้งมีการบูรณาการหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต โดยใช้ 1) หลักพอประมาณ ลงทุนในการทอดผ้าตามฐานะของตน รู้จักพอเพียงในสิ่งที่ตนเองมี รู้จักแบ่งปันให้กับผู้อื่น ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ประหยัด มีการออมในหมู่สมาชิก ดำเนินชีวิตเรียบง่าย 2) หลักเหตุผล ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ถ้อยทีถ้อยอาศัย อยู่ร่วมกันแบบเครือญาติ ลดภาระค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ไม่หวังกำไรที่มากเกินไป ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างรู้คุณค่า รู้จักแยกแยะความถูกต้อง 3) หลักภูมิคุ้มกัน สร้างสรรค์สิ่งไร้ค่าให้เกิดประโยชน์ ใช้อย่างรู้คุณค่าและคุ้มค่า สร้างความรักความผูกพันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เอื้ออาทรต่อกัน ร่วมมือและสร้างพลังสามัคคีในกลุ่มและในชุมชน สร้างความคุ้นเคยกับลูกค้า พัฒนاتนเองปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนา ยึดหลักทางสายกลาง มีความขยัน สื่อสัตย์ ประหยัด อดทน อดกลั้น มีสติ ดำเนินชีวิตอย่างสมดุลมีเหตุมีผลส่งผลให้กลุ่มเกิดความยั่งยืนในการประกอบอาชีพ

3. รูปแบบภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ Model Terms ซึ่งเป็นต้นแบบ ในการสร้างภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การประกอบอาชีพที่มั่นคงภายใต้การรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มจะต้องอาศัยระบบภูมิคุ้มกันให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างมั่นคง ได้แก่ 1) ด้านจิตใจ 2) ด้านสังคม 3) ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม 4) ด้านเทคโนโลยี 5) ด้านเศรษฐกิจ ซึ่งต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมตามบริบทของกลุ่มและปัจจัยที่ส่งผลกระทบให้กลุ่มเจริญขึ้นหรือล่มสลาย นำไปสู่ความยั่งยืนในการประกอบอาชีพ

อภิปรายผล

1. ภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 1) ด้านจิตใจ มีความภาคภูมิใจในการประกอบอาชีพ ยึดมั่นในแนวทางคุณธรรมจริยธรรมในการประกอบอาชีพ 2) ด้านสังคม มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความเสียสละเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน 4) ด้านเทคโนโลยี มีการพัฒนาเทคโนโลยีภูมิปัญญาให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจของได้อย่างเหมาะสม 5) ด้านเศรษฐกิจ ดำรงชีวิตตัวอย่างพออยู่พอกินสมควรตามอัตภาพและฐานะของตนเองมีส่วนช่วยเหลือให้ชุมชนเกิดการเกื้อกูลกันสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เนื่องจาก การพึ่งตนเองทางด้านจิตใจมีความสำคัญเป็นลำดับแรกในแง่ของการกระตุ้นให้ บุคคลคิดแสวงหาหลักการและแนวทาง เพื่อนำมาพัฒนาตนเอง

และสังคม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันตระหนักถึงความรู้จักสามัคคี ในการดำเนินกิจการมีความเสียสละเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม สามารถใช้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนมีการใช้ทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลกับสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน มีการพัฒนาเทคโนโลยีภูมิปัญญาให้สอดคล้องและ เป็นประโยชน์ต่อชุมชนสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจของท่านได้อย่าง เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของสภาพแวดล้อมในชุมชนและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับ คนหมู่มาก และดำรงชีวิตอย่างพออยู่พอกินสมควรตามอัตภาพและฐานะของตนมีส่วน ช่วยเหลือให้ชุมชนเกิดการเกื้อกูลกันสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สอดคล้องกับ (สุเมธ ตันติ เวชกุล, 2551) กล่าวถึง ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการ เปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะ เกิดขึ้นในอนาคตโดยมีภูมิคุ้มกัน 5 ด้าน คือ ด้านจิตใจ เข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร ประณีประนอม นึกถึงประโยชน์ส่วนรวม ด้านสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูล รู้รักสามัคคี สร้างความ เข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และจัดการ อย่างฉลาดและรอบคอบและเกิดความยั่งยืนสูงสุด ด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และสอดคล้องต่อความต้องการเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม และพัฒนาจากภูมิปัญญาชาวบ้านก่อน และด้านเศรษฐกิจ เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีวิต อย่างพอควร พออยู่ พอกิน สมควรตามอัตภาพและฐานะของตน

2. สร้างภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ก่อให้เกิดหลักสูตรการฝึกอบรมการทอผ้าไหมให้ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ ชุมชน และมีการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต โดยใช้หลักพอประมาณ หลัก เหตุผล หลักภูมิคุ้มกัน ส่งผลให้กลุ่มเกิดความยั่งยืนในการประกอบอาชีพ เนื่องจาก ผู้ประกอบการได้รับความรู้ในเรื่องมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ประโยชน์และความสำคัญของการ ได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน โครงการฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรมนี้มีการจัด กระบวนการอบรมและหลักสูตรการอบรมที่สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกและมีความ ต่อเนื่องให้การสนับสนุนทั้งด้านวัสดุ อุปกรณ์และงบประมาณ ทำให้สมาชิกมีความมั่นใจ ในกระบวนการผลิตเพิ่มมากขึ้นและคาดหวังว่าผลิตภัณฑ์ของกลุ่มจะมีคุณภาพตามเกณฑ์ มาตรฐาน อีกทั้งมีการบูรณาการหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับ

(เสริมศรี สุทธิสงค์, 2556) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการวิสาหกิจชุมชนกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตผ้าไหม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า การดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มผู้ผลิตผ้าไหม ภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ในระดับมาก โดยมีการดำเนินงานตามแนวทางของชุมชนพอประมาณในระดับมาก การดำเนินงานตามแนวทางของชุมชนมีเหตุผลในระดับมาก และการดำเนินงานตามแนวทางของชุมชนมีภูมิคุ้มกันที่ดีในระดับมาก การจัดการแบบพึ่งพาตนเอง การจัดการทุนชุมชน และการจัดการเรียนรู้ของชุมชนมีความสัมพันธ์กับชุมชนพอประมาณ พบว่า การจัดการวิสาหกิจชุมชนกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านชุมชนพอประมาณของวิสาหกิจกลุ่มผู้ผลิตผ้าไหม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง การจัดการแบบพึ่งพาตนเอง การจัดการทุนชุมชนและการจัดการเรียนรู้ของชุมชน มีความสัมพันธ์กับชุมชนมีเหตุผล พบว่า มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง การจัดการแบบพึ่งพาตนเอง การจัดการทุนชุมชนและการจัดการเรียนรู้ของชุมชน มีความสัมพันธ์กับชุมชนมีภูมิคุ้มกันที่ดี พบว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับสูง

3. รูปแบบภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ Model Terms ซึ่งเป็นต้นแบบ ในการสร้างภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียง อาศัยระบบภูมิคุ้มกันด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยี และด้านเศรษฐกิจ เนื่องจาก การประกอบอาชีพที่มั่นคงภายใต้การรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มจะต้องอาศัยระบบภูมิคุ้มกันให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างมั่นคง ได้แก่ 1) ด้านจิตใจ 2) ด้านสังคม 3) ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม 4) ด้านเทคโนโลยี 5) ด้านเศรษฐกิจ ซึ่งต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมตามบริบทของกลุ่มและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มเจริญขึ้นหรือล่มสลาย นำไปสู่ความยั่งยืนในการประกอบอาชีพ สอดคล้องกับ (อภิชัย พันธเสน และคณะ, 2550) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่า จากการประมวลพระราชดำริสามารถประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียง เข้ากับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม มีใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม นั่นคือ ใช้เทคโนโลยี ที่มีราคาไม่แพง แต่ถูกหลักวิชาการ มีขนาดการผลิตที่เหมาะสม สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ ไม่โลภเกินไปและไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก เน้นความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการ ไม่เอาเปรียบใคร ผู้บริโภค และไม่เอาเปรียบแรงงาน หรือลูกค้า

ตลอดจนไม่เอารัดเอาเปรียบผู้จำหน่ายวัตถุดิบ เน้นการกระจาย ความเสี่ยงจากการมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย และมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนผลผลิตได้ด้วย เน้นการ บริหารความเสี่ยงต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ก่อหนี้เงินกู้ขีดความสามารถในการจัดการ เน้นการตอบสนองตลาดภายในท้องถิ่น ภูมิภาค ตลาดภายในประเทศ และตลาดต่างประเทศเป็นหลัก ตามลำดับ ปัจจัยเหล่านี้จะช่วยให้วิสาหกิจสามารถพัฒนาได้อย่างมั่นคงในระยะยาว

สรุป

การวิจัยเรื่อง ภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้ทราบผลศึกษาเกี่ยวกับ ภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย ด้านจิตใจ มีความภาคภูมิใจในการประกอบอาชีพ ด้านสังคม มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน ด้านเทคโนโลยี มีการพัฒนาเทคโนโลยีภูมิปัญญาให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจของได้อย่างเหมาะสม ด้านเศรษฐกิจดำรงชีวิตอย่างพออยู่พอกินสมควรตามอัตภาพ การสร้างภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก่อให้เกิดหลักสูตรการฝึกอบรมการทอผ้าไหมให้ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และมีการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตโดยใช้หลักพอประมาณ หลักเหตุผล หลักภูมิคุ้มกัน ส่งผลให้กลุ่มเกิดความยั่งยืนในการประกอบอาชีพ รูปแบบภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ Model Terms ซึ่งเป็นต้นแบบ ในการสร้างภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียง อาศัยระบบภูมิคุ้มกันด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยี และด้านเศรษฐกิจ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 การประยุกต์ใช้รูปแบบภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียงสามารถทำได้ทุกระดับบูรณาการความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความคุ้มกันที่ดีในระดับองค์กร และอุตสาหกรรม

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญและผลักดันให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนดำเนินการตามแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นด้านพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านภูมิคุ้มกัน ด้านความรู้และด้านคุณธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบการวิจัยและพัฒนาเพื่อพัฒนารูปแบบของการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจ

2.2 ควรมีการศึกษาในรูปแบบของการพัฒนา มูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อ จัดทำเป็นยุทธศาสตร์ของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่นำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของวิสาหกิจชุมชน

เอกสารอ้างอิง

มูลนิธิชัยพัฒนา. (2560). เศรษฐกิจพอเพียงทฤษฎีใหม่. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2560 จาก <http://www.Chaipat.or.th>

สุเมธ ตันติเวชกุล. (2551). พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับแนวคิดระบบเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและคุ้มครองสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุขภาพการพิมพ์.

เสรี พงศ์พิศ. (2550). เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์.

เสริมศรี สุทธิสงค์. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการวิสาหกิจชุมชนกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตผ้าไหม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.

อภิชัย พันธเสน และคณะ. (2550). การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับ
อุตสาหกรรมขนาดกลาง และขนาดย่อม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย.

ศึกษารูปแบบและกระบวนการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐาน
ในจังหวัดนครศรีธรรมราช*
THE FROMS AND PROSESSES OF MEDITATION TEACHING
AT NAKHONSRITHAMARAT PROVINCE.

พระครูภาวนากิจสุนทร วิ.

Phra Krubhavanakijsoonthorn vi.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: chatchai207@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐานในคัมภีร์พระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐานในจังหวัดนครศรีธรรมราช 3) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบและวิธีการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐานในจังหวัดนครศรีธรรมราช งานวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการเก็บข้อมูลแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม นำมาวิเคราะห์และเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีทั้ง 2 ประเภท คือ สมถกรรมฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐาน หลักปฏิบัติกัมมัฏฐานที่สมบูรณ์ที่สุดปรากฏอยู่ใน “มหาสติปัฏฐานสูตร” รูปแบบของมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นบรรยายโวหารแบบถามเอง-ตอบเอง และมีอุปมาอุปมัยผสมด้วย นับเป็นกระบวนการบรรยายที่สมบูรณ์แบบมีทั้งภาคอุเทศ ภาคนิเทศ และภาคอานิสงส์ เป็นการบรรยายกัมมัฏฐานที่เข้าใจง่ายและสามารถปฏิบัติตามได้ถูกต้อง ใจความสำคัญของพระสูตรที่พระพุทธเจ้ากล่าวถึง คือ สติปัฏฐาน 4 ประการ ประกอบด้วย

* Received 9 May 2019; Revised 28 May 2019; Accepted 31 May 2019.

1) กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน การพิจารณาเห็นกายในกาย 2) เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน การพิจารณาเห็นเวทนาในเวทนา 3) จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน การพิจารณาเห็นจิตในจิต 4) อัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน การพิจารณาธรรมเห็นในธรรมทั้งหลาย

2. ปัญหาและอุปสรรคในการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐานในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีหลายประการ สามารถแบ่ง 2 ประการใหญ่ ๆ คือ ปัญหาที่เกิดจากตัวผู้สอนเอง เช่น การขาดความสามารถในการประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบัน การสอนที่ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี ทำให้การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานเป็นการรับทราบกันในคนเฉพาะกลุ่มเท่านั้น ปัญหาอีกประการคือ ปัญหาที่เกิดจากตัวผู้ปฏิบัติเอง เช่น การที่ไม่สามารถตัดสิ่งยั่วยุภายนอกได้ นับเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติเช่นเดียวกัน

3. วิธีการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้มีการประยุกต์รูปแบบและกระบวนการสอนขึ้นมาใหม่ในบางส่วนเพื่อง่ายและสะดวกแก่การปฏิบัติ แต่หลักสำคัญยังคงอยู่ในกรอบของหลักสติปัฏฐาน 4 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สูงสุด คือ ให้ผู้ปฏิบัติหลุดพ้นทุกข์ เข้าถึงมรรคผลและนิพพาน และเพื่อประโยชน์ปัจจุบันคือ ชำระพฤติกรรมต่างๆ ทั้งทางกายกรรม วจีกรรม มโนกรรมให้บริสุทธิ์ ผุดผ่องสะอาด สงบ และสว่างใน 3 ทาง คือ ศีล สมาธิ และปัญญา จนสามารถควบคุมรักษาจิต

คำสำคัญ: วิปัสสนากัมมัฏฐาน, สติปัฏฐาน 4, จังหวัดนครศรีธรรมราช

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the model and teaching process of Vipassana meditation in Buddhist scriptures, 2) to study problems and obstacles in teaching Vipassana meditation in Nakhon Si Thammarat Province, 3) to analyze patterns and methods of teaching Vipassana meditation in Nakhon Si Thammarat Province. This research is a qualitative research consisting of documentary research and in-depth interview by collecting participatory observation data and without participation, then analyzed and presented the research results by descriptive analysis.

The results showed that:

1. The practice of Vipassana meditation, which appears in the Buddhist scriptures, has 2 types, namely Samatha meditation and Vipassana meditation. The most complete principle of practice is shown in "Mahasatipatthana Sutra", the pattern of the Mahasatipatthana Sutra is a rhetorical style of self-response and with metaphors mixed, and it is a perfect lecture process consisting of the section of explanation, the section of demonstration and the section of benefits. This is a lecture that is easy to understand and can follow correctly. The heart of the importance of the Sutra which the Lord Buddha mentioned is the Four Foundations of Mindfulness, consisting of 1) Kayanupassana satipatthana: mindfulness as regards the body, 2) Vedananupassana satipatthana: mindfulness as regards feelings, 3) Cittanupassana satipatthana: mindfulness as regards mental conditions, 4) Dhammanupassana satipatthana: mindfulness as regards ideas (mind-objects).

2. Problems and obstacles in teaching Vipassana meditation in Nakhon Si Thammarat. There are many things that can be divided into two main things: the problems that arise from the teachers themselves, such as the lack of the ability to apply the principles to the current events, the teaching that is not in the same direction, Lack of good public relations that making Vipassana meditation practice in the group only. Another problem is the problem caused by the practitioner itself, such as the inability to cut external provocation, considered as an obstacle to the practice.

3. The method of practicing the Vipassana base of most meditation schools In Nakhon Si Thammarat Province. The school has applied new forms and teaching processes in some parts for easy and convenient practice. However, the main principle remains in the framework of the Four Foundations of Mindfulness with the objective of the most benefits for the practitioner to

escape suffering, reach the results and attain the Nirvana. And for the present benefit is to purify the various behaviors both physical, Verbal and mental to be clear, calm and bright in three way: precepts, meditation and wisdom until able to control mental healing.

Keywords: Vipassana Meditation, Four Foundations of Mindfulness, Nakhon Si Thammarat Province

บทนำ

การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานเป็นหน้าที่หลักอย่างหนึ่งที่ควบคู่กับคันถธุระ การศึกษาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา จุดมุ่งหมายของการปฏิบัติกัมมัฏฐาน ก็เพื่อชำระจิตของผู้ปฏิบัติให้บริสุทธิ์หมดจดจนกระทั่งบรรลุมรรคผลนิพพาน อันเป็นจุดหมายสูงสุดทางศาสนา ก่อนที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระองค์ทรงกล่าวถึงพุทธบริษัททั้ง 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ว่าการที่พุทธบริษัทใดบริษัทหนึ่งบรรลุธรรมระดับใดก็ตามด้วยการเจริญพระกัมมัฏฐานก็ย่อมทำให้พุทธบริษัทเหล่านั้นเกิดความมั่นใจในการเจริญกัมมัฏฐานเช่นกัน โดยเห็นว่าวิธีเจริญกัมมัฏฐานเป็นการปฏิบัติธรรม เพื่อพัฒนาจิตของมนุษย์ให้บรรลุถึงนิพพานได้ วิปัสสนากัมมัฏฐานเป็นศาสตร์และศิลป์แห่งการใช้ชีวิต ด้วยเหตุที่สามารถพัฒนาจิตใจของมนุษย์ให้เข้าถึงความสงบและสร้างสติปัญญาแห่งตนได้ ในปัจจุบันความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยต่างๆ ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อมมากมาย มนุษย์ต้องทำงานหนักเพื่อแข่งกับเวลาเพื่อแสวงหาวัตถุต่างๆ มาแลกกับความอยู่รอดและตอบสนองกิเลสตัณหาของตน จนส่งผลให้เกิดปัญหาทางสังคมต่างๆ มากมายตามมา เช่น ปัญหาความเครียด ปัญหาการฆ่าตัวตาย ปัญหายาเสพติด ปัญหาความแตกแยกของครอบครัว ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาสุขภาพจิต เป็นต้น ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาประเทศโดยตรง (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551)

การฝึกจิตเป็นเรื่องที่พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญและถือเป็นหน้าที่โดยตรง เพราะจิตที่ดี ที่คิดเป็นกุศลย่อมส่งผลต่อการกระทำและคำพูดของบุคคลนั้น ผลของการคิดดีทำดี ย่อมทำให้บุคคลเจริญก้าวหน้าในการดำเนินชีวิต ถ้าคนในสังคมต่างก็เป็นเช่นนี้ สังคมนั้น

ย่อมจะประกอบไปด้วยความสงบสุข และเช่นกันถ้าจิตไม่ดี คิดแต่อกุศลก็ส่งผลต่อการกระทำ และคำพูดของบุคคลนั้นเช่นกันผลของการคิดอกุศลคิดแต่ในทางเสื่อม กายกรรมและวจีกรรมของบุคคลนั้นย่อมแปดเปื้อนมัวหมองสังคมที่มีคนคิดไม่ดีแค่คนเดียวก็สามารถสร้างความเดือดร้อนให้คนอื่นได้มากมาย โดยธรรมชาติจิตมนุษย์มักชอบไหลไปสู่ความชอบความชังอยู่เสมอ และมักจะถูกกิเลสครอบงำได้ง่ายถ้าไม่มีการฝึกอบรมจิตตามหลักวิปัสสนากัมมัฏฐาน จิตนั้นก็จะเปื้อนจิตที่เศร้าหมองจะทำให้เกิดทุกข์เกิดภัยแก่ตนเองอย่างข้ามภพข้ามชาติ

การวิปัสสนากัมมัฏฐานมีวัตถุประสงค์หลักก็คือ เพื่อรู้แจ้ง เพื่อละ สิ่งที่เป็นเหตุแห่งทุกข์นั้นคือกิเลสตัณหาทั้งหลาย การรู้แจ้งทางปัญญาจะทำให้เข้าใจความเป็นจริงของชีวิตอย่างถูกต้อง เห็นว่ารูปนามเป็นสภาพที่ไม่เที่ยง มีสภาพเป็นทุกข์ มีสภาพเป็นอนัตตา ไม่มีใครสามารถบังคับบัญชาหรือควบคุมได้ การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานเป็นวิชาที่พระพุทธเจ้าค้นพบ ไม่ลึกลับ ไม่ใช่ของยาก และไม่ใช่ของง่ายเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ทุกเพศทุกวัย ไม่จำกัดด้วยกาลสถานที่ และผู้ฟังปฏิบัติพึงรู้ได้ด้วยตนเองในชาตินี้ดังพุทธพจน์ว่า “อานนท ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาใดก็ตามที่ปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบยิ่ง ปฏิบัติตามธรรมอยู่ ผู้นั้นเชื่อได้ว่าสักการะ เคารพ นับถือ บูชา (เรา) ตถาคตด้วยการบูชาสูงสุด อานนท เพราะฉะนั้นเธอพึงกำหนดใส่ใจว่าเราจะปฏิบัติตามสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบยิ่งปฏิบัติธรรมอยู่ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) วิปัสสนากัมมัฏฐานถือว่าเป็นเอกลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบ และนำมาเผยแผ่สั่งสอนพุทธบริษัท โดยมีปรากฏในคัมภีร์ มหาสติปัฏฐานสูตร ซึ่งมีหลักปฏิบัติสมถกัมมัฏฐานและหลักวิปัสสนากัมมัฏฐาน ในตัวพระสูตรนี้จะเน้นความสำคัญและความจำเป็นของสติที่จะนำไปใช้งาน คือ การกำจัดกิเลสและการดูแลสติใน 4 แห่ง คือ กายานุปัสสนาสติ เวทนานุปัสสนาสติ จิตตานุปัสสนาสติและธัมมานุปัสสนาสติ ทั้งหลายเหล่านี้ถือเป็นธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งสติในการระลึก รู้และพิจารณาสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง

จังหวัดนครศรีธรรมราชในสมัยอดีตมีฐานะเป็นรัฐอิสระ ตามประวัติศาสตร์กล่าวว่า เป็นบ่อเกิดอารยธรรม อันเก่าแก่ทางด้านพระพุทธศาสนาสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช เป็นแหล่งกลางของศาสนาพุทธแบบลังกาวงศ์และศาสนาพราหมณ์ มีเทวสถานและปูชนียสถาน ปูชนียวัตถุ มีพระบรมธาตุเป็นศรีบ้านศรีเมือง ศิลาจารึกที่ขุดพบในจังหวัดนครศรีธรรมราชก็เก่าแก่มากกว่าที่อื่นในดินแดน เป็นแม่พิมพ์ทางด้านประวัติศาสตร์ ด้านพระพุทธศาสนา

และมีการสืบทอดพระธรรมวินัยและการประพฤติปฏิบัติกัมมัฏฐานอย่างจริงจังตลอดมาถึงปัจจุบัน

ในทางพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท จะให้ความสำคัญในธุดะ 2 อย่าง คือ คันถะธุดะ คือการศึกษาเล่าเรียนท่องบ่นพระพุทพจน์และวิปัสสนาธุดะ คือการปฏิบัติภาวนา หรือเรียกอีกอย่างคือ การปฏิบัติกัมมัฏฐานซึ่งแยกเป็น 2 ประการ คือ คันถะธุดะและวิปัสสนาธุดะ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558) การปฏิบัติสมณะและวิปัสสนากัมมัฏฐาน จัดว่าเป็นภารกิจหลักภาคปฏิบัติในพระพุทธศาสนา มีจุดประสงค์เพื่อฝึกอบรม พัฒนาบุคคลให้มีความตื่นตัว และสามารถแก้ปัญหาที่รุมเร้าเข้ามาทุกวัน โดยมีหลักศึกษาที่เรียกว่า ธุดะคือกิจในพระพุทธศาสนามีอยู่ 2 อย่าง ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียนในนวังคตฤคาศนซึ่งเป็นฝ่ายปริยัติ สัทธรรม ส่วนการปฏิบัติสมณะและวิปัสสนากัมมัฏฐานซึ่งเป็นฝ่ายปฏิบัติเพื่อขัดเกลาอนุสัยกิเลสภายในใจให้เบาบางลงไป และเพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตทั้งปัจจุบัน และประโยชน์สูงสุด คือสิ้นกิเลสอาสวะทั้งปวง ก็ด้วยสมณะและวิปัสสนากัมมัฏฐาน ดังพุทธดำรัสที่ กล่าวว่า

1. ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้เจริญวิปัสสนาอันมีสมณะนำหน้า เมื่อเธอเจริญวิปัสสนาอันมีสมณะนำหน้า มรรคย่อมเกิด เธอเสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งมรรคนั้นอยู่ย่อมละสังโยชน์ได้ อนุสัยทั้งหลายย่อมสิ้นสุดไป

2. ภิกษุเจริญสมณะอันมีวิปัสสนาหน้า เมื่อเธอเจริญสมณะอันมีวิปัสสนาหน้า มรรคย่อมเกิดขึ้น เธอเสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งมรรคนั้นอยู่ย่อมละสังโยชน์ได้ อนุสัยทั้งหลายย่อมสิ้นสุดไป

3. ภิกษุเจริญทั้งสมณะและวิปัสสนาควบคู่กันไป เมื่อเธอเจริญทั้งสมณะและวิปัสสนาควบคู่กันไป มรรคย่อมเกิด เธอเสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งมรรคนั้นอยู่ย่อมละสังโยชน์ได้ อนุสัยทั้งหลายย่อมสิ้นสุดไป (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

หลักปฏิบัติสมณะและวิปัสสนากัมมัฏฐานนั้น ก็เพื่อให้พุทธบริษัทได้นำมาปฏิบัติตามเพื่อยังประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน และประโยชน์สูงสุดให้เกิดมากขึ้นภายในตน อันเป็นการแก้สาเหตุของปัญหาในระดับเบื้องต้นได้เป็นอย่างดี เนื่องจากว่ามนุษย์ทุกยุคทุกสมัยย่อมประสบกับปัญหานานาประการอยู่ไม่สิ้นสุด พระพุทธศาสนาจึงสอนให้แก้ปัญหาทั้งด้านนอกด้านใน ไปพร้อม ๆ กัน ทั้งทางสังคมและทางจิตใจของบุคคลกล่าวคือ ด้านนอกคือใช้ศีลแก้ปัญหาทางกายและทางวาจา ส่วนด้านในที่เกี่ยวข้องกับจิตใจและปัญญาที่ใช้หลักวิปัสสนา

กัมมัฏฐานเป็นหลักปฏิบัติตาม เพื่อได้ละ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ความเห็นแก่ตัวเป็นต้น ให้เบาบางลงไปและสามารถเอาชนะจิตใจที่เป็นฝ่ายอกุศล เป็นบาป ก่อโทษด้วยการเจริญคุณธรรมตามลำดับ เพราะปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่มนุษย์ต้องประสบกันมาทุกยุคทุกสมัย ก็เหมือนกัน คือ คนมีความเห็นแก่ตัว ขาดความเมตตา มีความริษยา รักสุขเกลียดทุกข์ด้วยกันทั้งนั้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543)

จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นจังหวัดที่มีสถานที่ปฏิบัติกัมมัฏฐานหลายแห่ง อาทิ วัดชายนา วัดประดู่พัฒนาราม วัดมหาธาตุวรรมหาวิหาร วัดศรีทวี แต่วัดที่มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรม คือ วัดชายนา วัดประดู่พัฒนาราม วัดศรีทวี ดังประวัติแต่ละวัดโดยสังเขป

1. วัดชายนา ซึ่งสันนิฐานว่าสร้างมาสมัยอยุธยาและมีการปฏิบัติกัมมัฏฐานมาตั้งแต่ พ.ศ. 2477 จนถึงปัจจุบัน โดยมีพระครูภาวนาจันทคุณเป็นเจ้าอาวาสเป็นพระวิปัสสนาจารย์สอนกัมมัฏฐานทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ผู้สนใจใฝ่ธรรมในวัดมีการเจริญพระกัมมัฏฐานการเคลื่อนไหวมือเน้นอิริยาบถปัพพะ (ศูนย์ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน วัดชายนา, 2554)

2. วัดประดู่พัฒนารามตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชวัดประดู่พัฒนาราม หรือ วัดประดู่ หรือ วัดโต เป็นวัดที่สำคัญวัดหนึ่งของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับ กษัตริย์ไทย และเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช ในอดีต วัดประดู่ ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนคร นครศรีธรรมราช มีเนื้อที่ทั้งหมด 19 ไร่ 54.7 ตารางวา โฉนดที่ดิน เลขที่ 7062 อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. วัดศรีทวี ตั้งอยู่เลขที่ 2131/8 ถนนท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช สังกัดคณะคณะธรรมยุติกนิกาย ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2398 เดิมชื่อวัดท่ามอญสันนิษฐานว่าในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ได้มีชุมชนชาวมอญอพยพมาตั้งถิ่นฐาน ในบริเวณนี้ จึงได้สร้างวัดขึ้นและภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็นวัดศรีทวี ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ 10 มกราคม 2514 มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเปิดสอนเมื่อ พ.ศ. 2540

ผลการศึกษารูปแบบและกระบวนการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐาน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ทราบถึงแนวทางที่ผู้ปฏิบัติได้ให้ความสนใจเป็นแนวทาง

ที่ต้องตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและสามารถนำไปประยุกต์ปฏิบัติ พร้อมทั้งเผยแผ่ให้เกิดประโยชน์ต่อไปต่อตนเองสังคมสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐานในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐานในจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบและวิธีการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐานในจังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 อย่าง คือวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีขั้นตอนดังนี้

1. การเลือกพื้นที่ในการวิจัย ผู้วิจัยเลือกวัดที่เป็นสำนักปฏิบัติที่มีการสอนกัมมัฏฐาน 5 ปีขึ้นไป เป็นวัดที่สำนักงานพระพุทธศาสนาประกาศให้เป็นวัดปฏิบัติกัมมัฏฐานประจำจังหวัด และเป็นวัดที่มีการปฏิบัติกัมมัฏฐานต่อเนื่องตลอดทั้งปี
2. กำหนดวิธีการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสารและการศึกษาภาคสนามโดยวิธีการสัมภาษณ์และสังเกต
3. การรวบรวมข้อมูล การรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ (1) รวบรวมเอกสารชั้นปฐมภูมิได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 และคำสัมภาษณ์ (2) รวบรวมเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ อรรถกถา, ปรกณวิเสส, หัวใจกัมมัฏฐานวิปัสสนานัย, หนังสือสมถกัมมัฏฐานทีปนี, วิปัสสนากัมมัฏฐาน, หนังสือการสอนกัมมัฏฐานของวัดชายนา, หนังสือการสอนกัมมัฏฐานของวัดประดู่พัฒนาราม, หนังสือการสอนกัมมัฏฐานของวัดศรีทวี, งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
4. สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ประชากรจำนวน 18 รูป/คน ประกอบด้วย
 - 4.1 พระวิปัสสนาจารย์ที่เป็นเจ้าสำนักปฏิบัติกัมมัฏฐาน จำนวน 3 รูป

- 4.2 พระวิปัสสนาจารย์ในภาคใต้จำนวน 3 รูป
- 4.3 นักวิชาการด้านศาสนา จำนวน 3 รูป/คน
- 4.4 ผู้ปฏิบัติธรรมจำนวน 9 รูป/คน
5. การศึกษาโดยสังเกตแบบมีส่วนร่วมและสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม
6. วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์
7. สรุปและนำเสนอผลการวิจัยและข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลจากการศึกษาวิจัย พบว่า การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีทั้ง 2 ประเภท คือ สมถกรรมฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐาน หลักปฏิบัติกัมมัฏฐานที่สมบูรณ์ที่สุดปรากฏอยู่ใน “มหาสติปัฏฐานสูตร” รูปแบบของมหาปัฏฐานสูตรเป็นบรรยายโวหารแบบถามเอง-ตอบเองและมีอุปมาอุปมัยผสมด้วย นับเป็นกระบวนการบรรยายที่สมบูรณ์แบบมีทั้งภาคอุทเทส ภาคนิเทศ และภาคอาเนสงส์ เป็นการบรรยายกัมมัฏฐานที่เข้าใจง่ายและสามารถปฏิบัติตามได้ถูกต้อง ใจความสำคัญของพระสูตรที่พระพุทธเจ้ากล่าวถึง คือ สติปัฏฐาน 4 ประการ ประกอบด้วย

1.1 กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน การพิจารณาเห็นกายในกายภายในเนื่อง ๆ อยู่พิจารณาเห็นกายในกายภายนอกเนื่องๆอยู่ มีความเพียร มีสติสัมปชัญญะ มีสติกำจัดอภิชฌาและโทมนัสเสียใจได้ในโลก

1.2 เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน การพิจารณาเวทนาในเวทนาภายในเนื่อง ๆ อยู่พิจารณาเห็นเวทนาภายนอกเนื่องๆอยู่ พิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาทั้งภายในและภายนอกเนื่อง ๆ มีความเพียร มีสติสัมปชัญญะ มีสติกำจัดอภิชฌาและโทมนัสเสียใจได้ในโลก

1.3 จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน การพิจารณาเห็นจิตในจิตภายในเนื่อง ๆ อยู่พิจารณาเห็นจิตในจิตภายนอกเนื่องๆอยู่ พิจารณาเห็นจิตทั้งภายในและภายนอกเนื่อง ๆ อยู่ มีความเพียร มีสติสัมปชัญญะ มีสติกำจัดอภิชฌาและโทมนัสเสียใจได้ในโลก

1.4 ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน การพิจารณาธรรมเห็นในธรรมภายในเนื่อง ๆ อยู่พิจารณาเห็นธรรมภายนอกเนื่อง ๆ อยู่ พิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งภายในและภายนอก

เนื่องๆ อยู่ มีความเพียร มีสติสัมปชัญญะ มีสติกำจัดอภิชณาและโทมนัสเสียใจได้ในโลก (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

โดยพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงอานิสงส์ของการเจริญสติปัฏฐาน 4 ไว้ในตอนท้ายของพระสูตรนี้ว่า “ผู้เจริญสติปัฏฐาน 4 ประการนี้แม้เพียง 7 วันเป็นอย่างน้อยก็หวังได้ว่า จะมีผลปัจจุบันอย่างใดอย่างหนึ่ง จำนวนผล 2 อย่าง คือ (1) จะได้บรรลุอรหัตผล (2) ถ้ายังมีอุปัทโหลอยู่จะบรรลุอนาคามีผล” จึงสรุปว่า สติปัฏฐาน 4 ประการ เป็นทางเดียว เพื่อความบริสุทธิ์ของเหล่าสัตว์ เพื่อดับทุกข์และโทมนัส เพื่อบรรลุอายุธรรม และเพื่อให้แจ้งซึ่งนิพพาน

2. ผลการศึกษาพบว่า ด้านปัญหาและอุปสรรคและสภาพที่เอื้อในการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐานในจังหวัดนครราชสีมา และสภาพที่เอื้อในการปฏิบัติในจังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุปเป็นประเด็นหลัก ๆ คือ 1) ตามทัศนะของพระวิปัสสนาจารย์ 2) ทัศนะของนักวิชาการ ดังนี้

2.1 ปัญหาและอุปสรรคในการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐานในจังหวัดนครราชสีมา

2.1.1 ทัศนะของพระวิปัสสนาจารย์

ด้านสภาพปัญหาและอุปสรรคในการสอนการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานในจังหวัดนครราชสีมา มีปัญหาหลัก ๆ อยู่ 4 ประการ คือการที่ผู้เข้าปฏิบัติบางส่วนมิได้มีศรัทธามาแต่เบื้องต้น คนกลุ่มนี้เข้ามาด้วยสาเหตุบางอย่าง เช่น เพื่อการแก้บน เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการสอนของพระวิปัสสนาจารย์ ความแตกต่างของช่วงวัย คือการมีกลุ่มของผู้ปฏิบัติที่คละเคล้ากันระหว่างผู้ปฏิบัติหลายช่วงวัย ซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการสอนเช่นกัน หรือกลุ่มผู้ปฏิบัติที่เคยมีประสบการณ์ และผู้ปฏิบัติที่ไม่เคยมีประสบการณ์ หากพระวิปัสสนาจารย์สอนไม่แยกกลุ่มกันก็จะเกิดปัญหาแก่ผู้เข้าปฏิบัติ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการที่ผู้เข้าปฏิบัติไม่ค่อยส่งและสอบถามกับพระวิปัสสนาจารย์ แต่กลับไปสอบถามตนเอง และประการสุดท้าย คือการที่มีผู้ปฏิบัติบางกลุ่มเคยปฏิบัติในสำนักอื่นมา แต่ยังคงยึดติดรูปแบบเดิม ๆ เป็นอุปสรรคต่อการสอนของพระวิปัสสนาจารย์ เพราะไม่สามารถสอนหรือแนะนำตามแนวทางของสำนักตนเองได้

2.1.2 ทศนะของนักวิชาการ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐานในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีหลายประการ สามารถแบ่ง 2 ประการใหญ่ ๆ คือ ปัญหาที่เกิดจากตัวผู้สอนเอง เช่น การขาดความสามารถในการประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบัน การสอนที่ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การขาดการร่วมมือกันระหว่างพระวิปัสสนาจารย์ในแต่ละสำนักปฏิบัติ ส่งผลให้เกิดปัญหาขาดแคลนพระวิปัสสนาจารย์ การขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี ทำให้การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานเป็นรับทราบกันในคนเฉพาะกลุ่มเท่านั้น ปัญหาอีกประการคือ ปัญหาที่เกิดจากตัวผู้ปฏิบัติเอง เช่นการที่ไม่สามารถตัดสิ่งยั่วภายนอกได้ นับเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติเช่นเดียวกัน

2.2 สำนักปฏิบัติธรรมที่เอื้อต่อการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน

สำนักปฏิบัติธรรมทั้ง 3 ไม่ประสบปัญหาและอุปสรรคในด้านเหล่านี้ คือ ด้านพระวิปัสนาจารย์ ด้านผู้เข้าปฏิบัติ ด้านสถานที่ ด้านมลพิษทางเสียงและทางอากาศ ด้านงบประมาณของวัดเอง ทั้งนี้เพราะสำนักปฏิบัติทั้ง 3 มีสถานที่เป็นเอกเทศต่างหาก อีกทั้งยังมีความสงบร่มรื่นเหมาะสมที่จะเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม แต่ที่สำนักปฏิบัติธรรมทั้ง 3 ประสบปัญหาและอุปสรรคเช่นเดียวกัน คือ ปัญหาและอุปสรรคด้านงบประมาณที่ควรจะได้รับ การสนับสนุนจากคณะสงฆ์ผู้ปกครอง และหน่วยงานภาครัฐ คือสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด ทั้งนี้ ผู้วิจัยมองว่า คณะสงฆ์ผู้ปกครองอาจจะมีความคิดว่า การจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมเป็นเรื่องเฉพาะของสำนักปฏิบัตินั้น ๆ ไม่เกี่ยวข้องด้วยการคณะสงฆ์ส่วนร่วม จึงไม่ให้การสนับสนุนทางด้านงบประมาณ ส่วนที่ขาดการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ คือสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด ผู้วิจัยมองว่า อาจเป็นเพราะขาดการประสานงานที่ดีระหว่างเจ้าสำนักปฏิบัติและหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชายนาได้รับงบประมาณสนับสนุนปีละ 10,000 ถึงดูจะเป็นเงินจำนวนไม่มาก แต่ก็ชี้ให้เห็นว่าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชายนามีการติดต่อประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานในภาครัฐ

3. ผลการศึกษารูปแบบและวิธีการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐาน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า มีผู้ปฏิบัติบางกลุ่มที่ยังไม่เข้าใจในรูปแบบการปฏิบัติอย่างแจ่มแจ้ง ดังนั้นรูปแบบและกระบวนการสอนกัมมัฏฐานของวัดต่าง ๆ จึงมีการประยุกต์ในบางส่วน เพื่อให้ง่ายและสะดวกแก่บุคคลที่เข้ามาปฏิบัติ ที่มีความแตกต่างกันทั้งช่วงวัย ความรู้ และหน้าที่การงาน แต่หลักการ

ปฏิบัติยังคงอยู่ในกรอบของสติปัฏฐาน 4 ตามคัมภีร์พระพุทธศาสนา รูปแบบและกระบวนการสอนวิธีการปฏิบัติกัมมัฏฐานในจังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนี้ 1) วิธีการปฏิบัติใช้การกำหนดการเคลื่อนไหวอิริยาบถ หลักตามธรรมชาติ และสร้างจังหวะเคลื่อนไหวอิริยาบถย่อยเป็นหลัก 2) ให้มีสติทำความรู้สึกตัวอยู่กับการเคลื่อนไหว อิริยาบถหลักและอิริยาบถย่อย 3) การฝึกให้มีสติรู้เท่าทันความคิดที่เกิดขึ้นในปัจจุบันในขณะที่ปฏิบัติอยู่

อภิปรายผล

1. จากการศึกษารูปแบบและวิธีการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐานในคัมภีร์พระพุทธศาสนา พบว่า การวิปัสสนากัมมัฏฐานที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีทั้งสมถกรรมฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐาน หลักปฏิบัติกัมมัฏฐานที่สมบูรณ์ที่สุดปรากฏอยู่ใน “มหาสติปัฏฐานสูตร” หมายถึง พระสูตรว่าด้วยการเจริญสติปัฏฐานสูตรใหญ่ รูปแบบของมหาปัฏฐานสูตรเป็นบรรยายโวหารแบบถามเอง-ตอบเองและมีอุปมาอุปมัยผสมด้วย นับเป็นกระบวนการบรรยายที่สมบูรณ์แบบมีทั้งภาคอุทเทส ภาคนิเทศ และภาคอานิสส เป็นการบรรยายกัมมัฏฐานที่เข้าใจง่ายและปฏิบัติตามได้ถูก ใจความสำคัญของพระสูตร พระพุทธเจ้าทรงยกหัวข้อบรรยายขึ้นเป็นอุทเทสซึ่งแสดงให้เห็นความสำคัญว่า “ภิกษุทั้งหลายทางสายนี้เป็นทางสายเดียว เพื่อความบริสุทธิ์ของเหล่าสัตว์ เพื่อล่วงโสกะ และปริเวทะ เพื่อดับทุกข์และโทมนัส เพื่อบรรลุอายุธรรม (อริยมรรค) เพื่อทำให้แจ้งนิพพาน ทางสายนี้คือ สติปัฏฐาน 4 ประการ” ที่ประกอบด้วย 1) การพิจารณาเห็นกายในกาย 2) การพิจารณาเวทนาในเวทนา 3) การพิจารณาเห็นจิตในจิต 4) การพิจารณาธรรมเห็นในธรรม

2. ด้านการศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานของทั้ง 3 สำนักปฏิบัติ คือสำนักปฏิบัติวัดชานา สำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีทวี และสำนักปฏิบัติธรรมวัดประดู่พัฒนาราม พบว่า

ปัญหาที่เกิดจากผู้ปฏิบัติบางส่วนมิได้มีศรัทธามาแต่เบื้องต้น เป็นปัญหาที่เกิดจากตัวผู้เข้าปฏิบัติเอง กล่าวคือ มีผู้ปฏิบัติบางส่วน มิได้มาปฏิบัติด้วยความศรัทธาจริง ๆ บางส่วนใหญ่มิได้มาปฏิบัติด้วยความศรัทธาแต่มาเพราะต้องการแก้บน เช่น มีการบานศาลกล่าวเอาไว้ด้วยการบวชแก้บน ปัญหาด้านนี้ถึงแม้จะไม่ได้เกิดจากผู้สอน แต่ก็มีผลกระทบต่อการสอนและการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานไปด้วย

ปัญหาที่เกิดจากความแตกต่างของช่วงวัย ความแตกต่างด้านช่วงชั้นอายุของผู้เข้าปฏิบัติ ก็นับเป็นปัญหาอีกประการหนึ่งเช่นเดียวกัน เหตุผลอีกประการหนึ่ง ซึ่งพบว่าการคนหนุ่มสาว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา มักไม่ค่อยยอมรับฟังอะไรง่าย ๆ อาจเป็นเพราะว่าการถือตัวว่าตนเองเป็นนักศึกษา เป็นคนมีความรู้ จึงไม่ค่อยยอมรับอะไรง่าย ๆ ในผู้ปฏิบัติที่มีช่วงอายุคละเคล้ากัน คือมีทั้งผู้สูงอายุและเยาวชน จะเป็นปัญหาแก่พระวิปัสสนาจารย์ในการที่จะให้ธรรมะหรือจัดกิจกรรม

ปัญหาที่เกิดจากการยึดติดในรูปแบบที่เคยปฏิบัติ เป็นปัญหาที่เกิดจากผู้ปฏิบัติโดยตรง คือการย้ายสำนักปฏิบัติ เมื่อเปลี่ยนสำนักปฏิบัติ ก็ต้องเปลี่ยนรูปแบบการปฏิบัติตามแนวทางของสำนักปฏิบัติ นั้น ๆ ด้วย จึงทำให้เกิดปัญหาในการปรับตัวบ้างในระยะแรก และเป็นอุปสรรคต่อการสอนของพระวิปัสสนาจารย์อยู่บ้าง เพราะในตอนแรกกลุ่มผู้ปฏิบัติเหล่านี้ไม่ทำตามคำแนะนำของพระวิปัสสนาจารย์ ยังคงปฏิบัติตามแนวทางเดิมที่เคยปฏิบัติมา แต่บางสำนักไม่ถือเป็นประเด็นสำคัญ คงปล่อยให้ผู้ปฏิบัติได้ปฏิบัติตามความถนัด พระวิปัสสนาจารย์เพียงแค่ที่เลี้ยง คอยควบคุม หรือคอยให้คำแนะนำโดยถือหลักว่า ผู้ที่เคยปฏิบัติแบบสมณะมา ก็ให้คำแนะนำแบบสมณะ ที่เคยปฏิบัติแบบวิปัสสนามา ก็ให้คำแนะนำตามแนวของวิปัสสนา

ปัญหาที่เกิดจากการสอบอารมณ์กันเองในหมู่ผู้ปฏิบัติ การสอบอารมณ์ผู้ปฏิบัติเป็นขั้นตอนสำคัญอย่างหนึ่ง ในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานทั้งนี้เพื่อเป็นการแก้ปัญหา และเป็นคำแนะนำแนวทางแก่ผู้ปฏิบัติไปสู่ความก้าวหน้าในการปฏิบัติต่อไป แต่ผู้ปฏิบัติบางส่วนไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อการสอบอารมณ์ เมื่อถึงเวลากำหนดสอบอารมณ์ ผู้ปฏิบัติบางคนไปส่งอารมณ์กันเอง แลเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติกันเองการไม่ส่งและสอบอารมณ์จึงมีผลเสียต่อผู้ปฏิบัติมากกว่า เพราะในการปฏิบัตินั้นหากเกิดสภาวะที่เรียกว่าวิปัสสนูปกิเลส ก็อาจทำให้หลงผิดว่าตนเองปฏิบัติมาถูกทางแล้ว และหากไม่ได้รับการสอบอารมณ์และชี้แนะแนวทางให้ ก็อาจส่งผลให้ผู้นั้นยิ่งหลงทางไปอีกมากขึ้น

นอกจากการศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการสอนและปฏิบัติกัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติ ทั้ง 3 สำนักแล้ว ผู้วิจัยยังได้ศึกษาสภาพสำนักปฏิบัติธรรมที่เอื้อต่อการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ซึ่งพบว่า

สำนักปฏิบัติธรรมชานา มีพระวิปัสสนาจารย์ที่เพียงพอ มีเข้าผู้ปฏิบัติตลอดทั้งปี มีสถานที่ ที่เป็นสัปปายะ ปราศจากมลพิษทางเสียง มลพิษทางอากาศ งบประมาณมีเพียงพอต่อ

การบริหารจัดการภายใน ภาพดังกล่าวจึงเป็นสำนักปฏิบัติที่เอื้อต่อการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน

สำนักปฏิบัติธรรมวัดประดู่พัฒนาราม ด้านพระวิปัสสนาจารย์ ด้านผู้ปฏิบัติ ด้านสถานที่ มลพิษทางเสียง มลพิษทางอากาศ ด้านงบประมาณ ไม่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติ กัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมวัดชายนาคแต่อย่างใด ด้านพระวิปัสสนาจารย์ก็มีเพียงพอกับจำนวนของผู้เข้าปฏิบัติ ด้านสถานที่ก็มีความสงบร่มรื่นเหมาะแก่การปฏิบัติธรรม ด้านงบประมาณวัดก็มีเพียงพอที่จะสนับสนุนกิจกรรมการปฏิบัติในแต่ละปี สภาพดังกล่าวจึงเป็นสภาพที่เอื้อต่อการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน

สำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีทวี มีปัญหาอุปสรรคด้านพระวิปัสสนาจารย์ ทั้งนี้ เพราะมีพระวิปัสสนาจารย์เพียงรูปเดียว จึงไม่เพียงพอต่อจำนวนของผู้เข้าปฏิบัติ ซึ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี ส่วนด้านผู้เข้าปฏิบัติ ด้านสถานที่ ด้านมลพิษทางเสียง มลพิษทางอากาศ ด้านงบประมาณ ไม่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติกัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีทวีแต่อย่างใด ด้านสถานที่ก็มีความเป็นสัปปายะ สงบร่มรื่นเหมาะแก่การปฏิบัติธรรม ด้านงบประมาณวัดก็มีเพียงพอที่จะสนับสนุนกิจกรรมการปฏิบัติในแต่ละปี ปัญหาด้านพระวิปัสสนาจารย์ที่มีน้อย ทางวัดแก้ไขโดยการนิมนต์พระวิปัสสนาจารย์มาจากอื่น

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า สำนักปฏิบัติธรรมทั้ง 3 ไม่ประสบปัญหาและอุปสรรคในด้านเหล่านี้ คือ ด้านพระวิปัสสนาจารย์ ด้านผู้เข้าปฏิบัติ ด้านสถานที่ ด้านมลพิษทางเสียงและทางอากาศ ด้านงบประมาณของวัดเอง ทั้งนี้เพราะสำนักปฏิบัติทั้ง 3 มีสถานที่เป็นเอกเทศต่างหาก อีกทั้งยังมีความสงบร่มรื่นเหมาะสม มีบรรยากาศและสภาพที่เหมาะสมที่จะเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม

3. ด้านการวิเคราะห์รูปแบบและวิธีการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐานในจังหวัดนครศรีธรรมราช นั้นพบว่า รูปแบบและวิธีการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐานในจังหวัดนครศรีธรรมราช แบ่งออกเป็นสองรูปแบบ คือ รูปแบบที่เน้นสมถะ และรูปแบบที่เน้นวิปัสสนาโดยตรง ซึ่งก็ไม่ได้ต่างจากสำนักปฏิบัติอื่น ๆ ในประเทศไทย จริง ๆ แล้วในการปฏิบัติในจังหวัดนครศรีธรรมราช บางสำนักยังปฏิบัติรูปแบบของสมถะกัมมัฏฐาน เพราะบางสำนักให้ระลึกพุทธานุ ธรรมคุณและสังฆคุณ ซึ่งจัดว่าเป็นอารมณ์ของสมถะกัมมัฏฐานในกัมมัฏฐาน 40 กอง แต่ที่ปฏิบัติเป็นวิปัสสนากัมมัฏฐานจริง ๆ ก็มีอยู่ คือเจริญสติตามแนวสติปัฏฐาน 4 ดูกาย ดู

เวทนา ดุจจิต และดูธรรม เป็นต้น รูปแบบดังกล่าวนี้เมื่อว่ากันแล้วก็ไม่ได้แตกต่างจากรูปแบบหลัก ๆ ที่ปรากฏในคัมภีร์ สำนักปฏิบัติต่างก็นำรูปแบบตามที่ปรากฏในคัมภีร์มาประยุกต์เข้ากับวิธีการสอนของตน อีกทั้งในปัจจุบันสำนักปฏิบัติต่าง ๆ ในประเทศไทย รวมทั้งของจังหวัด นครศรีธรรมราชด้วย มีการประกาศเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด เพื่อรับรองการมีตัวตนอยู่ของสำนักปฏิบัติ นั้น ๆ รูปแบบหลัก ๆ ก็ยังคงไม่ต่างจากที่ปรากฏในคัมภีร์ พระพุทธศาสนาเถรวาท โดยลักษณะเด่น ๆ ของแต่ละสำนักมี ดังนี้

วัดชายนา รูปแบบการและวิธีสอนกัมมัฏฐานของวัดชายนาพบว่า แรกเริ่มตั้งสำนักปฏิบัติ นั้น วัดชายใช้รูปแบบการสอนด้วยการเจริญวิปัสสนา คือการสอนให้เจริญอานาปานสติ ต่อจึงสอนในรูปแบบของสมถะ คือให้เจริญ “พุท-โธ” “อรรห” หลังจากที่ มีพระวิปัสสนาจารย์ จากสำนักวัดปากน้ำ ภาษีเจริญไปจำพรรษาที่วัดชายนา รูปแบบการสอนก็เปลี่ยนมาเป็น “สัมมา-อรรห” อยู่ระยะหนึ่ง จากนั้นก็ถึงที่รูปแบบ “ยุบหนอ-พองหนอ” ตามแนวของวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ และในปัจจุบัน สำนักปฏิบัติวัดชายนาก็หันกลับไปใช้ รูปแบบและวิธีการสอนแบบอานาปานสติเหมือนเดิม โดยเน้นที่อานาปานบรรพ และอิริยาปถ บรรพ เป็นหลัก

วัดประดู่พัฒนาราม รูปแบบการและวิธีสอนกัมมัฏฐานของวัดประดู่พัฒนารามพบว่า รูปแบบการสอนกัมมัฏฐานของวัดประดู่พัฒนารามนั้นยึดรูปแบบ ตามแนวสติปัฏฐาน 4 มีรูปแบบการกำหนดอานาปานบรรพ (พองหนอ/ยุบหนอ) และ อิริยาปถบรรพ โดยให้กำหนด กิริยา อาการ และท่าทาง หรือการเคลื่อนไหวของกาย ในขณะที่เป็นปัจจุบัน เช่น ขณะนั้น กาย ตั้งอยู่ หรือดำรงอยู่ โดยอาการใด ก็ให้รู้ในอาการของกายในขณะนั้น ว่าเป็นอิริยาบถอันนั้น การกำหนดอิริยาบถยังแบ่งออกเป็น 2 อย่าง คือ ซึ่งจำแนกออกเป็น 2 คือ กำหนดอิริยาบถใหญ่ และกำหนดอิริยาบถย่อย ดังนั้น รูปแบบการและวิธีสอนกัมมัฏฐานของวัดประดู่จึงยึดตาม แนวสติปัฏฐาน 4 แต่เน้นการกำหนด อานาปานบรรพและอิริยาปถบรรพ เป็นหลัก

วัดศรีทวี รูปแบบการและวิธีสอนกัมมัฏฐานของวัดศรีทวีพบว่า รูปแบบทั้งที่เป็นสมถะ คือ แบบ พุท-โธ และรูปแบบวิปัสสนา คือตามแนวสติปัฏฐาน 4 มีรูปแบบการกำหนดอานาปานบรรพ (พองหนอ/ยุบหนอ) และ อิริยาปถบรรพ ในหมวดอิริยาปถบรรพนั้นเน้นการกำหนด ทั้งในส่วนอิริยาบถใหญ่ และอิริยาบถย่อย เช่นเดียวกันกับวัดประดู่พัฒนาราม ดังนั้น รูปแบบ และวิธีการสอนของวัดศรีทวีจึงมีทั้งสมถะและวิปัสสนาคู่กัน

สรุป

การฝึกจิตเป็นเรื่องที่พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญและถือเป็นหน้าที่โดยตรง เพราะจิตที่ดี ที่คิดเป็นกุศลย่อมส่งผลต่อการกระทำและคำพูดของบุคคลนั้น ผลของการคิดดีทำดี ย่อมทำให้บุคคลเจริญก้าวหน้าในการดำเนินชีวิต ถ้าคนในสังคมต่างฝึกปฏิบัติเช่นนี้ สังคมนั้นย่อมจะประกอบไปด้วยความสงบสุข และเช่นกันถ้าจิตไม่ดี คิดแต่อกุศลก็ส่งผลต่อการกระทำ และคำพูดของบุคคลนั้นเช่นกัน ผลของการคิดอกุศลคิดแต่ในทางเสื่อม กายกรรมและวจีกรรมของบุคคลนั้นย่อมแปดเปื้อนมัวหมอง สังคมที่มีคนคิดไม่ดีแค่คนเดียวก็สามารถสร้างความเดือดร้อนให้คนอื่นได้มากมาย โดยธรรมชาติจิตมนุษย์มักชอบไหลไปสู่ความชอบความชังอยู่เสมอ และมักจะถูกกิเลสครอบงำได้ง่ายถ้าไม่มีการฝึกอบรมจิตตามหลักวิปัสสนากัมมัฏฐาน จิตนั้นก็จะเปื้อนจิตที่เศร้าหมองจะทำให้เกิดทุกข์เกิดภัยแก่ตนเองอย่างข้ามภพข้ามชาติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการศึกษาวิจัยพบว่า วิปัสสนากัมมัฏฐาน เป็นงานด้านการพัฒนาจิตใจให้เข้าถึงความสงบ จนเกิดสติปัญญา เป็นศาสตร์สำคัญแห่งชีวิต ทุกสถาบันหรือองค์กรควรให้ความสำคัญและส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการอบรมพัฒนาจิตใจให้ควบคู่ไปกับความเจริญทางด้านวัตถุ เพื่อให้การดำรงชีวิตในสังคมมีปัญหาน้อยที่สุด โดยเฉพาะหลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ถ้าพุทธบริษัททั้งหลายสามารถเรียนรู้จนเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง ประพฤติปฏิบัติอย่างผู้ที่มีศีลธรรม มีสัมมาทิฐิ เป็นเบื้องต้น สังคมและประเทศชาติย่อมมีแต่ความเจริญก้าวหน้า ไม่พบปัญหาทางสังคมมากมายเหมือนที่เห็นปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษารูปแบบและกระบวนการสอนการปฏิบัติกัมมัฏฐานในจังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้ ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร และควรมีการศึกษาวิจัยการสอนการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมที่ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นสำนักปฏิบัติธรรมกับสำนักปฏิบัติธรรมอื่น ๆ ซึ่งไม่ได้ประกาศเป็นสำนักปฏิบัติในจังหวัดนครศรีธรรมราช ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไรบ้าง

เอกสารอ้างอิง

- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2551). ธรรมะภาคปฏิบัติ 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2543). พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2558). อรรถกถาธรรมบทภาค 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศูนย์ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน วัดชายนนา. (2554). คู่มือแม่ชี-เนกขัมมนารี (พิมพ์ครั้งที่ 3). นครศรีธรรมราช: โรงพิมพ์เม็ดทราย.

การรักษาศีล 5 เพื่อการลด ละ เลิกดื่มสุราของชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว
ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่*
PRATICE THE BUDDHIST FIVE PERCEPTS TO QUIT ALCOHOL
DRINKING AT WAT CHEDIEMAEKRUA MAE FACK MAI SAM SAI
CHIANG MAI PROVINCE.

อุเทน ลาพิงค์

Uten Larping

ตระกูล ชำนาญ

Trakoon Chamnan

พระครูสมุห์ธนาโชติ จิระธมโม

Phrakrusamu Thanachot Ciradhammo

โพน นามณี

Phon Namanee

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus, Thailand.

E-mail: Khunten2002@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ของชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ต.แม่แฝกใหม่ อ.สันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษาผลที่เกิดจากการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา 3) เพื่อจัดทำคู่มือ การรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา เป็นการวิจัยเชิงแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ด้วยการศึกษาเอกสาร และโดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การลงพื้นที่ภาคสนาม การสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม ประชุมกลุ่มสนทนา และการลงพื้นที่แจกแบบสอบถาม จำนวน 380 ชุด แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

* Received 22 April 2019; Revised 17 May 2019; Accepted 31 May 2019.

ผลการวิจัยพบว่า

1. การรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มต้นจากทำงานจดเหล้า ปี 2547 จากกิจกรรมจดเหล้าเข้าพรรษา งานบุญปลอดเหล้า แต่งงานปลอดเหล้า งานศพปลอดเหล้า ได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาภาคเหนือ (คพชน.) ระยะที่สองช่วงระหว่างปี 2547 – 2549 ทำงานร่วมกับชุมชนแบบเข้มข้น ทำเรื่องจดเหล้าเป็นหลักและมีเรื่องอื่นๆ หลากหลายกลุ่มและพบว่า รูปแบบการทำงานการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ฯ มี 3 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการดำเนินงานตามประเด็นปัญหา สุรา และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2) รูปแบบการดำเนินงานเน้นวัดศูนย์ประสานงาน 3) รูปแบบการดำเนินงานตามกลุ่มองค์กรต่างๆ โดยเชื่อมโยงรูปแบบต่างๆ เข้าด้วยกัน มีการสร้างแรงจูงใจ ค้นหากิจกรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และพบว่า ปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จฯ นั้น คือ การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของคณะทำงาน ผู้นำชุมชน กระบวนการอาสา การเข้าร่วมเป็นจิตอาสา มีกระบวนการสร้างคนจากคนด้วยโอกาสจากหลายกลุ่มองค์กรในชุมชน และชาวบ้านที่ได้พัฒนาเป็นรุ่นต่อรุ่นรวมทั้งการสร้างแรงจูงใจให้กับอาสาสมัครและคณะทำงาน

2. ผลที่เกิดจากการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุราชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ด้านการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อครอบครัวจากการดำเนินงานการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิกดื่มสุรา อยู่ระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านบทบาทบุคลากรและด้านการบริหารจัดการต่อการดำเนินงานการรักษาศีล 5 อยู่ระดับมาก และภาพรวม พบว่า ผลการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อครอบครัวจากการดำเนินงานการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิกดื่มสุราฯ อยู่ในระดับมากที่สุด

3. ได้จัดทำคู่มือการรักษาศีล 5 เพื่อการลด ละ เลิก ดื่มสุรา สู่การนำไปประยุกต์ใช้

คำสำคัญ: การรักษาศีล 5, การลด ละ เลิก ดื่มสุรา, คู่มือการรักษาศีล 5

Abstract

The purpose of this research were 1. To study the treatment of the Five Precepts for the reduction of alcohol consumption in the community of Wat Chedie Maekrua Community, Mae Fack Sub-District, Chiang Mai Province. 2. To

study the effect of the Five Precepts for the abolition. 3. To prepare a guide to treat the precepts 5 for the reduction of alcohol consumption in the community. Mixed Method Research (Mixed Method Research). And using the questionnaire. In-depth interview Group discussion Field trip Participatory interviews Meeting group the questionnaire was distributed to 380 questionnaires.

The study and research found that.

1. Keeping the 5 precepts for the reduction of alcohol drinking community Wat Chedie Maekrua Community, Mae Fack Sub-District, Chiang Mai Province. From work to stop drinking alcohol in the year 2004 from the activities to stop drinking alcohol. Free booze Non-alcoholic wedding Alcohol free Supported by the Network of Northern Buddhist Monks, The second phase, between 2004 and 2006, worked with the community. There are 3 forms of alcohol abuse treatment. There are 3 forms of alcohol abuse treatment. 1) Alcohol and alcohol problems. Alcohol 2) Operational model focused on coordinated measurement 3) Operational model by various organizations. By linking styles together. Motivation Finding the right activities for the target group and finding the key to success is the role model of community leaders, volunteer processes. Join the volunteer. The process of creating people from the underprivileged of many community organizations. And the villagers have developed a generation. Including motivation. To the volunteers and the working group.

2. The result of study the effect of the Five Precepts for the abolition. Drinking. The use of daily life in the family from the implementation of the 5 precepts to reduce alcohol consumption. The highest level was the personnel and management. The 5 precepts of the Five Precepts are for the reduction of alcohol consumption. At the highest level.

3. Guide book to the treatment of the 5 precepts to reduce alcohol consumption to apply.

Keywords: Practice the Buddhist five precepts, to quit alcohol drinking, Guide book to the treatment of the 5

บทนำ

วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน วิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชนไทย ผูกพันกับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาอย่างแน่นแฟ้นมาเป็นเวลายาวนาน วัดเป็นทั้งสถานที่ดำเนินกิจการในหมู่ของพระสงฆ์ และเป็นที่ประกอบกิจกรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับประชาชน กิจการและกิจกรรมเหล่านี้ขึ้นอยู่กับหน้าที่ หรือศาสนกิจหลักของพระสงฆ์ คือ การศึกษา การปฏิบัติธรรม และการเผยแผ่ สอนประชาชน จากการปฏิบัติกิจหน้าที่และดำเนินกิจการเหล่านี้ บทบาทของวัดได้พัฒนาขึ้นโดยลำดับตามกาลเวลา จนในที่สุด วัดได้กลายเป็นศูนย์กลางของสังคมเป็นที่รวมจิตใจของประชาชน วัดเป็นสถานที่แก้ไขปัญหาในหลายๆ เรื่องในสังคมไทย ปัญหาของการดื่มสุรา ถือว่าเป็นปัญหาอีกอย่างของสังคมไทย จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2554 จังหวัดเชียงใหม่ เป็นจังหวัดที่มีความชุกของการบริโภคแอลกอฮอล์ในประชากร อายุ 20 ปีขึ้นไป ในระดับรุนแรง ลำดับที่ 14 ของประเทศ ร้อยละ 42.70 มีดัชนีความเสี่ยงต่อปัญหาแอลกอฮอล์ เป็นลำดับที่ 5 ของประเทศ (0.66) (มูลนิธิเมาไม่ขับ , 2559)

สุรา หมายถึง เครื่องดื่มที่มีเอทิลแอลกอฮอล์ (ETHYL ALCOHOL) ผสมอยู่ในปริมาณไม่เกิน 60% ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่คนสามารถใช้ดื่มได้ (เป็นเกณฑ์กำหนดของสากลทั่วไป แต่ของคนไทยครอบคลุมถึงปริมาณไม่เกิน 80%) เอทิลแอลกอฮอล์เป็นสารที่เสพติดได้ การดื่มสุราได้ก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพ ครอบครัว อุบัติเหตุและอาชญากรรม ซึ่งมีผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ สมควรกำหนดมาตรการต่างๆ ในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมทั้งการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสภาพผู้ติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อช่วยลดปัญหาและผลกระทบทั้งด้านสังคม และเศรษฐกิจ ช่วยสร้างเสริมสุขภาพของประชาชน โดยให้ตระหนักถึงพิษภัยของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ตลอดจนช่วยป้องกันเด็กและเยาวชนมิให้เข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้โดยง่าย

ในสมัยพุทธกาลพระพุทธองค์ได้ตรัสถึงโทษของการดื่มสุราไว้ในสัพพหลสุตตรว่า “ภิกษุทั้งหลาย การดื่มสุราและเมรัยที่บุคคลเสพ เจริญทำให้มากแล้ว ย่อมอำนาจผลให้ไปเกิด

ในนรก อำนวยผลให้ไปเกิดในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน อำนวยผลให้ไปเกิดในเปรตวิสัย วิวาห์แห่งการดื่มสุราและเมรัยอย่างเบาที่สุด ย่อมอำนวยผลให้เป็นผู้วิกลจริตแก่ผู้เกิดเป็นมนุษย์” พุทธประสงค์ดังกล่าวนี้ ต้องการชี้ให้เห็นถึงผลกระทบ หรือผลสะท้อนที่จะได้รับในภพหน้า ซึ่งมีผลร้ายแรงตั้งแต่การต้องเข้าไปสู่นรก แม้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีกยังกลายเป็นคนบ้าไร้สติ นั่นคือผลกระทบที่บุคคลผู้ดื่มสุราจะต้องประสบตามหลักการในทางพระพุทธศาสนาอันเป็นผลกระทบข้ามภพข้ามชาติ และผลที่บุคคลจะต้องได้รับในปัจจุบันกาล คือในช่วงระยะแห่งชีวิตนี้ยังเป็นผลที่ประจักษ์อยู่อย่างแจ่มแจ้งทุกแห่งหน ซึ่งพระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่าเป็นทางแห่งความเสื่อมทราม มีผลเป็นที่เกิดขึ้นทันตา ดังที่ตรัสไว้ในสังคาลสูตร ที่มณิกาย ปาฏิภวรรค คือ 1) เสียทรัพย์สินทันตาเห็น 2) ก่อการทะเลาะวิวาท 3) เป็นบ่อเกิดแห่งโรคภัยต่างๆ 4) เป็นเหตุเสียชื่อเสียง 5) เป็นเหตุให้ไม่รู้จักอายุ 6) เป็นเหตุทอนกำลังปัญญา (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538) อย่างไรก็ตาม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนหลายหน่วยงาน ก็พยายามรณรงค์เกี่ยวกับการลด ละ เลิก อบายมุข โดยเฉพาะการดื่มสุรา ไม่ว่าจะเป็นส่วนของกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงวัฒนธรรม หรือแม้แต่ภาคเอกชน เช่น มูลนิธิเมาไม่ขับ เป็นต้น พยายามที่จะกระตุ้นให้คนไทยลด ละ เลิก สิ่งเสพติดอันจะก่อให้เกิดผลเสียทั้งแก่ตนเองและส่วนรวม แต่ผลที่ตามมาก็ยังไม่ค่อยจะประสบความสำเร็จ ดังจะเห็นได้จากกรณีการกระตุ้นให้งดดื่มสุราในช่วงเทศกาลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเทศกาลสงกรานต์ หรือเทศกาลปีใหม่สุดท้าย ก็ยังถือว่าไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร แม้คนทั่วไปจะรู้ว่าสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุสูงสุดถึงขั้นเสียชีวิต และมีผู้บาดเจ็บเป็นผลสะท้อนจากการดื่มสุราแล้วขับรถ

ในด้านการดำเนินงานของรัฐบาลเองปี พ.ศ. 2551 รัฐบาลได้ประกาศกำหนดให้ “วันเข้าพรรษา” ของทุกปี เป็น “วันงดดื่มสุราแห่งชาติ” ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันอังคารที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 โดยให้เริ่มต้นใช้บังคับในวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 (วันเข้าพรรษาของปีนั้น) ปีถัดมา พ.ศ. 2552 รัฐบาลยังได้ประกาศกำหนดให้ “วันเข้าพรรษา” เป็นวันห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยให้เริ่มต้นใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2552 เป็นต้นไป ทั้งนี้เพื่อรณรงค์ให้ชาวไทยร่วมกันตั้งสัจจะอธิษฐานรักษาศีล 5 งด-ลด-ละ-เลิกการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวันเข้าพรรษา และในช่วงตลอด 3 เดือนระหว่างฤดูเข้าพรรษา อันจะเป็นพื้นฐานในการที่จะเลิกการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตลอดไป เพื่อส่งเสริมค่านิยมที่ดีให้แก่สังคมไทย และในรัฐบาลยุคปัจจุบันได้ออกประกาศ เรื่อง กำหนดวันห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (ฉบับ

ที่ 3) พ.ศ. 2558 โดยมีข้อเนื้อหาดังนี้ ข้อ 2 ห้ามผู้ใดขายเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา และวันออกพรรษา ยกเว้นการขายเฉพาะร้านค้าปลอดอากรภายในอาคารท่าอากาศยานนานาชาติ ประกาศ ณ วันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 โดย พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี

จากข้อมูลและนโยบายดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ทั้งภาครัฐบาลและภาคประชาสังคมต่างๆ พยายามที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหา และจัดการกับเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์มากขึ้นในระดับหนึ่ง แต่ปัญหาจากเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ยังคงมีอยู่ในทุกๆ วัน ปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบัน เป็นสังคม ที่คอยการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ความบกพร่องหรือปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่กับสังคมทุกวันนี้ เกิดจากการกระทำของมนุษย์และความเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ คนไทยส่วนใหญ่ร้อยละ 90 เป็นพุทธศาสนิกชน ปัญหาที่เกิดขึ้นย่อมเกิดจากชาวพุทธ และจำเป็นต้องอาศัยพระพุทธศาสนา เป็นแนวทางในการแก้ไขพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่จะชี้แนะจิตวิญญาณ และแก้ปัญหาของสังคมทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ปัญหาทางด้าน การเมืองการปกครองปัญหาทางด้านสภาพแวดล้อม และปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เถก เช่นปัญหาการตี๋มสุรา และเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ ที่ก่อตัวขึ้นมาตั้งแต่ระดับเด็กและเยาวชน จนกระทั่งประชาชนคนไทยทั่วไป ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตสังคมไทยทั้งระบบ โดยเริ่มตั้งแต่ ปัญหาส่วนตัวของบุคคลผู้ตี๋มเอง เช่น ก่อให้เกิดการเสียทรัพย์สิน เงินทอง โดยไม่ก่อให้เกิด ประโยชน์ และก่อให้เกิดโรคภัยต่อสุขภาพร่างกายของตัวเอง เป็นต้น และ ยังส่งผลกระทบต่อ วิถีชีวิตครอบครัว ในขณะที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งภายในครอบครัวตกอยู่ในห้วงแห่งน้ำเมา ย่อม ทำให้ระบบเศรษฐกิจในครอบครัวผันผวน ความสงบสุขภายในครอบครัวก็จะลดน้อย ถอยลงไป ส่งผลให้เกิดเป็นมหันตภัยเงียบคอยบั่นทอนความมั่นคงของระบบทางสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ก่อให้เกิดเป็นภัยสังคมที่ร้ายแรงในอนาคตได้ ซึ่งปัญหานี้ได้รับการแก้ไขและมีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นจากชุมชน วัดเจดีย์แม่ครัว อำเภอ สันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีท่านเจ้าอาวาส และวัดเป็นศูนย์กลาง โดยการใช้ หลักศีล 5 จาก หลักการและเหตุผลข้างต้นซึ่งกล่าวถึงโทษภัยของปัญหาและผลกระทบจากเครื่องตี๋ม แอลกอฮอล์ อันมีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืนทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้สอดคล้องกับปรัชญาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ว่า “ส่งเสริม ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อองค์ความรู้ คู่คุณธรรม” ทำให้ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นอาจารย์สอนในมหาวิทยาลัยมหา

มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา และบุคลากรทางพระพุทธศาสนามีความมุ่งมั่นที่จะนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการจัดการกับปัญหาและผลกระทบจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ดังกล่าว พร้อมทั้งชี้ให้เห็นในการดำเนินการจัดการปัญหาและผลกระทบจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเชิงประจักษ์ ที่เกิดขึ้นในสี่ข้อที่ 5 ในเรื่องการเว้นจากการดื่มสุราเมรัยและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่างๆ โดยเฉพาะวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ว่าประสบผลสำเร็จอย่างไร ตลอดจนเพื่อแสวงหาแนวทางในการรักษาศีล 5 ในการลด ละ เลิก จากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการค้นหาทางออกสำคัญด้วยการวิจัยในบริบทเชิงพระพุทธศาสนา ที่จะนำสังคมไทยไปสู่ความสงบสุขอันยั่งยืนและมั่นคงได้ตามหลักพุทธธรรมอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ของชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาผลที่เกิดจากการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุราของชุมชน วัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเชิงแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ด้วยการศึกษาเอกสาร และโดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การลงพื้นที่ภาคสนาม การสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม ประชุมกลุ่มสนทนา กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างของประชากร โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจาก จำนวนประชากรทั้งหมดมีจำนวน 7,872 คน และผู้ศึกษาได้ใช้กลุ่มตัวอย่างตามสูตร TaRo Yamane $n = N \div (1 + Ne^2)$ ใช้ค่าความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ที่กำหนดได้ จำนวน 380 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น นักวิจัยลงพื้นที่ภาคสนาม และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ได้แก่ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยตนเอง ตลอดจนใช้นักศึกษาระดับมหาบัณฑิต ของคณะศาสนาและปรัชญา จำนวน 5 ท่าน ในการแจกแบบสอบถาม โดยมีหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

สำหรับข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์เกี่ยวกับชุมชนแต่ละชุมชน เกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมของแต่ละวัด/ชุมชน ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมด้วยตนเอง ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการพบเห็นจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และข้อมูลที่เป็นข้อสรุปจากการที่ได้จัดเวทีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ตลอดจนนำไปสู่การสังเคราะห์ข้อมูลโดยนักวิจัยสังเคราะห์ข้อมูลจากที่รวบรวมและจัดเก็บจากกลุ่มเป้าหมาย ทั้งจากเวทีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) การสังเคราะห์จากเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ โดยการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเชิงคุณภาพโดยนักวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้เป็นข้อมูลมีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้แก่

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษานั้น ผู้ศึกษาได้รับแบบสอบถามคืน และได้้นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ (Completeness) ความสอดคล้อง (Relevancy) ของคำตอบในแบบสอบถามทุกข้อทุกประเด็น ทุกฉบับและนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม และการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ใช้การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) ด้วยวิธีการของ LS.D. (Least-Significant Different) วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

- 1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

- 1.2 ข้อมูลผลที่เกิดจากการรักษา 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ของชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

โดยคำนวณจากคะแนนต่ำสุด (Minimum) และค่าคะแนนสูงสุด (Maximum) หาค่ามัธยฐานเลขคณิตหรือค่าเฉลี่ย (Mean, $\bar{X}$) และหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สำหรับเครื่องมือในส่วนที่ 2 เป็นชุดคำถามแบบมาตราวัดส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ที่ให้เลือกคำตอบ “เห็นด้วยน้อยที่สุด” “เห็นด้วยน้อย” “ไม่แน่ใจ” “เห็นด้วยมาก” หรือ “เห็นด้วยมากที่สุด” โดยกำหนดค่าคะแนน เป็น 5 คะแนน ดังนี้

เห็นด้วยน้อยที่สุด	=	1
เห็นด้วยน้อย	=	2
ไม่แน่ใจ	=	3
เห็นด้วยมาก	=	4
เห็นด้วยมากที่สุด	=	5

การแปลงผลเพื่อวัดระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่เกิดจากการรักษาศีล 5 เพื่อการลด ละ เลิก ดื่มสุรา ของชุมชนวัดเจติยแม่ครัว ต.แม่แฝกใหม่ อ.สันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ทำโดยการแปลงค่าคะแนนที่วัดระดับความคิดเห็น และนำคะแนนรวมของข้อคำถามในแต่ละประเด็นเป็นค่าระดับ และกำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดระดับความคิดเห็น โดยใช้เกณฑ์คะแนนอัตราภาคชั้น (Class Interval) คือ

$$\text{พิสัย} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$\frac{5-1}{5} = \frac{4}{5} = 0.80$$

ดังนั้นค่าระดับความคิดเห็น เพื่อพิจารณาในการตีความหมาย เป็นดังนี้

เห็นด้วยน้อยที่สุด	=	1.00-1.80
เห็นด้วยน้อย	=	1.81-2.60
ไม่แน่ใจ	=	2.61-3.40
เห็นด้วยมาก	=	3.41-4.20
เห็นด้วยมากที่สุด	=	4.21-5.00

1.3 คำถามปลายเปิด เพื่อให้ประชากรที่ศึกษาแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
โดยอิสระ

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษานั้น ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาในเนื้อหาสาระ(Content Analysis) ที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็น จัดประเภท/กลุ่มข้อมูล เพื่อให้ได้ชุดข้อมูล ที่สามารถเสนอเป็นข้อเท็จจริง และใช้ประกอบการวิเคราะห์อภิปราย ซึ่งมีการให้เหตุผลเชิงตรรกะ นำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนา เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้

ผลการวิจัย

1. การรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

การรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ของชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ระยะแรกเริ่มทำงานจดเกล้า ปี 2547 จากกิจกรรมจดเกล้าเข้าพรรษา งานบุญปลอดเหล้า แต่งงานปลอดเหล้า งานศพปลอดเหล้า ทำเป็นประจำทุกปี แหล่งทุนที่เข้ามาสนับสนุนช่วงแรก คือ สนับสนุนในนามของเครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาภาคเหนือ (คพชน.) จากงานของกลุ่มเครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาชุมชนภาคเหนือ (คพชน.) เป็นหลัก

ระยะที่สองช่วงระหว่างปี 2547 – 2549 ทำงานร่วมกับชุมชนแบบเข้มข้น ทำเรื่องจดเกล้า เรื่องป่าชุมชน เรื่องออมทรัพย์ เรื่องเด็กเยาวชน ผู้สูงอายุ กลุ่มผู้ติดเชื้อ (HIV) กลุ่มผลกระทบการทำงานในช่วงนั้นสามารถเข้าได้กับทุกกลุ่มทุกหน่วยงานในพื้นที่ เกิดกลุ่มเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลแม่แฝกใหม่ จึงได้เริ่มการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ของชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ขึ้น โดยการทำงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และผู้มีอุดมการณ์ฯ ไม่ได้มีข้อจำกัดการเข้ามามีส่วนร่วม ทำให้สมาชิกของเครือข่ายประชาสังคมเพื่อการรณรงค์จดเกล้า จังหวัดเชียงใหม่ จึงมีความหลากหลายของที่มา จากทั้งภาครัฐ ภาคศาสนา ภาคประชาชน และภาคประชาสังคม การดำเนินงานของประชาคมสร้างเสริมสุขภาพเพื่อการรณรงค์จดเกล้า จังหวัดเชียงใหม่ มีการดำเนินงานเป็นศูนย์ประสานงานขนาดเล็ก ที่ตั้งอยู่ที่วัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีศักยภาพในการทำงานกับพื้นที่ทั้ง 25 อำเภอของจังหวัด

เชียงใหม่ มีเครือข่าย องค์การภาคี จากคณะสงฆ์ และจากองค์กรสาธารณ ประโยชน์ร่วมกัน หนุนเสริมและขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพ โดยมี พระครูสมุห์วิเชียร คุณธรรมโม เป็นประธานศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนงาน ธรรมรงค์และดำเนินการลด ละ เลิก เครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ทั้งจังหวัดเชียงใหม่

รูปแบบการทำงานการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ของชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามี 3 รูปแบบ คือ

1.1 รูปแบบการดำเนินงานตามประเด็นปัญหา สุรา และเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์

1.2 รูปแบบการดำเนินงานเน้นวัดศูนย์ประสานงาน

1.3 รูปแบบการดำเนินงานตามกลุ่มองค์กรต่าง ๆ โดยเชื่อมโยงรูปแบบต่างๆ เข้าด้วยกัน มีการสร้างแรงจูงใจ ค้นหากิจกรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น โครงการปลูกผัก เพราะรักแม่ และโครงการพ่อน้ำ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มเยาวชน เป็นต้น

ปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จของการทำงานการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ของชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

สรุปได้ว่า ปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จนั้น คือ การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของ คณะทำงาน ผู้นำชุมชน กระบวนการอาสา การเข้าร่วมเป็นจิตอาสา และเป็นอาสาสมัคร ร่วมขับเคลื่อนงานการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ของชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ และเกิดจาก การพัฒนาการสร้างคน มีการ กระบวนการสร้างคนจากคนด้วยโอกาสจากหลายกลุ่มองค์กรในชุมชนให้มีอุดมการณ์ทำงาน เพื่อชุมชนตามแบบ พระครูสมุห์วิเชียร โดยท่านมีความตั้งใจในการทำงาน ไม่หวังผลตอบแทน “ใช้หลักการทำงาน เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ใช้หลักการนี้เจาะทำให้ระเบิดภายในชุมชน และชาวบ้านที่ได้พัฒนาเป็นรุ่นต่อรุ่น รวมทั้งการแรงจูงใจ ให้กับอาสาสมัครและคณะทำงาน จึงเป็น ปัจจัยที่ทำให้การทำงานการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ของชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ประสบความสำเร็จ

2. การศึกษาผลลัพธ์ที่เกิดจากการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ของชุมชน วัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

2.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม สรุปได้ว่า ข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้าร่วม การรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอ

สันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง และมีอายุระหว่าง 46 – 55 ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป เคยเข้าร่วมกิจกรรมการรักษา ศิล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เข้าร่วมเฉพาะในช่วงเข้าพรรษาและจำนวนระยะเวลาที่เข้าร่วมทำกิจกรรม การรักษา ศิล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอ สันทราย จังหวัดเชียงใหม่โดยส่วนใหญ่ เข้าร่วมทำกิจกรรม 1-3 เดือน

2.2 ผลลัพธ์ที่เกิดจากการรักษา ศิล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุราชุมชนวัดเจดีย์แม่ ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผลลัพธ์ที่เกิดจากการรักษา ศิล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุราชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัด เชียงใหม่ ใน 5 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ ดำเนินงานการรักษา ศิล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุราฯ, ด้านบทบาทบุคลากรต่อการดำเนินงานการรักษา ศิล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิกดื่มสุราฯ, ด้านการถ่ายทอด/ส่งเสริมความรู้ ต่อการดำเนินงานการรักษา ศิล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่ม สุราฯ, ด้านการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อครอบครัวจากการดำเนินงานการรักษา ศิล 5 เพื่อ การ ลด ละ เลิกดื่มสุราฯ, ด้านการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อชุมชน และสังคมจากการ ดำเนินงานการรักษา ศิล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิกดื่มสุราฯ สามารถสรุปผลได้ว่า การรักษา ศิล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุราชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัด เชียงใหม่ ด้านการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อครอบครัวจากการดำเนินงานการรักษา ศิล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิกดื่มสุราฯ อยู่ระดับมากที่สุด 5 รองลงมา คือ ด้านบทบาทบุคลากรต่อการ ดำเนินงานการรักษา ศิล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิกดื่มสุราฯ อยู่ระดับมาก (4) ด้านการบริหาร จัดการ ดำเนินงานการรักษา ศิล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุราฯ ด้านการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อชุมชน และสังคมจากการดำเนินงานการรักษา ศิล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิกดื่ม สุราฯ และด้านการถ่ายทอด/ส่งเสริมความรู้ ต่อการดำเนินงานการรักษา ศิล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุราฯ ลำดับและเมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า ผลลัพธ์การรักษา ศิล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุราชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ให้ ผลลัพธ์การนำไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อครอบครัวจากการดำเนินงานการรักษา ศิล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิกดื่มสุราฯ อยู่ระดับมากที่สุด (5)

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง “การรักษาศิลป์ 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ของชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยเป็นประเด็นหลัก ดังนี้

1. การรักษาศิลป์ 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลแม่แฝกใหม่ จึงได้เริ่มการรักษาศิลป์ 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ของชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ขึ้น โดยการดำเนินงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และผู้มีอุดมการณ์ฯ ไม่ได้มีข้อจำกัด การเข้ามามีส่วนร่วม ทำให้สมาชิกของเครือข่ายประชาสังคมเพื่อการรณรงค์งดเหล้า จังหวัดเชียงใหม่ จึงมีความหลากหลายของที่มา จากทั้งภาครัฐ ภาคศาสนา ภาคประชาชน และภาคประชาสังคม การดำเนินงานของประชาคมสร้างเสริมสุขภาพเพื่อการรณรงค์งดเหล้า จังหวัดเชียงใหม่ มีการดำเนินงานเป็นศูนย์ประสานงานขนาดเล็ก ที่ตั้งอยู่ที่วัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีศักยภาพในการทำงานกับพื้นที่ทั้ง 25 อำเภอของจังหวัดเชียงใหม่ มีเครือข่าย องค์กรภาคี จากคณะสงฆ์ และจากองค์กรสาธารณประโยชน์ ร่วมกันหนุนเสริมและขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพ โดยมี พระครูสมุห์วิเชียรคุณธมโม,ดร.เป็นประธานศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนงาน รณรงค์และดำเนินการลด ละ เลิก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งบทบาทของพระสงฆ์ดังกล่าวสอดคล้องงานวิจัยเรื่อง การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในอำเภอลานกระบือกับการมีส่วนร่วมรณรงค์ประชาชนเลิกเหล้าเข้าพรรษา พบว่า บทบาทของพระสงฆ์กับการมีส่วนร่วมรณรงค์ประชาชนเลิกเหล้าเข้าพรรษา ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง การสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลในการมีส่วนร่วมรณรงค์ประชาชนเลิกเหล้าเข้าพรรษาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของพระสงฆ์กับบทบาทของพระสงฆ์ในการมีส่วนร่วมรณรงค์ประชาชนเลิกเหล้าเข้าพรรษา ในภาพรวมพบว่า มีเพียงอายุของพระสงฆ์ที่ไม่มีความสัมพันธ์กันกับบทบาทการมีส่วนร่วมรณรงค์ประชาชนเลิกเหล้าเข้าพรรษา สำหรับจำนวนพรรษาที่บวชมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับน้อย การศึกษาสามัญ การศึกษาธรรม ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยโทษเหล้า และการได้รับข่าวสาร มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง

รูปแบบการทำงานการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ของชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ นั้นผู้วิจัยพบว่า รูปแบบการดำเนินงานการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ของชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีความสอดคล้องในประเด็น รูปแบบการดำเนินงานตามประเด็นปัญหา สุรา และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การดื่มเหล้าในงานบุญ งานศพ และในวันสำคัญต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องแนวความคิดการดำเนินงานตามสภาพปัญหาและสถานการณ์ของพระครูสุเมธธรรมธาดา (พระครูสุเมธธรรมธาดา, 2553) ที่พบว่า 1) สภาพและปัญหาการดื่มสุราในสังคมไทย ก่อให้เกิดปัญหาทุกข้อที่เกี่ยวข้องกันไปหมดแทบทุกเรื่อง ทั้งความฟุ้งเฟ้อ ความยากจน ครอบครัวแตกแยกมีปัญหา ก่อให้เกิดอาชญากรรมต่าง ๆ อุบัติเหตุ โรคภัยสารพัด รุมเร้า การสูญเสียทรัพยากรบุคคล และสูญเสียทางเศรษฐกิจของสังคมไทยโดยรวม 2) มีผลกระทบของการดื่มสุราต่อสังคมไทย ทำให้เกิดความเชื่อผิดคิดว่าการดื่มสุราเป็นวัฒนธรรม การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ ที่แทรกซึมอยู่ในทัศนคติ จนทำให้ผู้คนในสังคมมองว่าการดื่มเป็นเรื่องปกติ แม้แต่งงานบุญก็ยังไม่วางการดื่มด้วยเช่นกัน การดื่มสุรากลับทำให้ผู้ดื่มขาดสติ ขาดความยับยั้งชั่งใจ และกระทำความรุนแรง อันเป็นปัญหาของสังคม 3) การหาทางออกในการแก้ปัญหการดื่มสุราตามหลักพุทธธรรม การนำหลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหการดื่มสุราในสังคมไทย ทั้งนี้ผู้ศึกษาและวิจัยยังค้นพบว่า รูปแบบการดำเนินงานเน้นวัดศูนย์ประสานงาน ของวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ นั้นมีส่วนช่วยขัดเกลาจิตใจของประชาชนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “บทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 ที่มีต่อการแก้ไขปัญหาอบายมุข โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก” (มานพ นักการเรียน, 2554) พบว่า เจ้าอาวาสมีความคิดเห็นว่า สภาพจิตใจของบุคคลที่ขาดการฝึกฝนให้รู้จักระงับยับยั้งเป็นเหตุให้ถูกชักจูงให้เข้าไปเกี่ยวกับอบายมุขได้ง่าย ซึ่งการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ของชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่สามารถตอบสนองต่อการสร้างการรับรู้ มีการฝึกสติเท่าทันจากการปฏิบัติธรรมช่วงเข้าพรรษา และวันสำคัญต่างๆ ทางพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี และงานดังกล่าวยังสอดคล้องกับการศึกษาและวิจัยเรื่อง “ผลของการใช้หลักธรรมภavana 4 ที่มีต่อการสร้างภูมิคุ้มกันตน ด้านการดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดชัยภูมิ”

(พระจิตะวงษ์ อนุตตโร, 2555) พบว่านักเรียนหลักการเข้าร่วมกิจกรรมการปฏิบัติตามหลักธรรมภาวนา 4 พบว่านักเรียนมีพฤติกรรมการรับผิดชอบในโรงเรียน และที่บ้าน ลดพฤติกรรมเสี่ยงจากการดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์

ปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จของการทำงานการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ของชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ นั้นผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จ นั้นคือการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของคณะทำงาน ผู้นำชุมชน กระบวนการอาสา การเข้าร่วมเป็นจิตอาสา และเป็นอาสาสมัคร ร่วมขับเคลื่อนงานการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ของชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ และเกิดจากการพัฒนาการสร้างคน มีการกระบวนการสร้างคนจากคนด้อยโอกาสจากหลายกลุ่มองค์กรในชุมชนให้มีอุดมการณ์ทำงานเพื่อชุมชนตามแบบ พระครูสมุทร.วิเชียรโดยท่านมีความตั้งใจในการทำงาน ไม่หวังผลตอบแทน “ใช้หลักการทำงาน เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ใช้หลักการนี้จะทำให้ระเบิดภายในชุมชน และชาวบ้านที่ได้พัฒนาเป็นรุ่นต่อรุ่น จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้การทำงานการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ของชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ประสบความสำเร็จ รวมทั้งการสร้างแรงจูงใจ ให้กับอาสาสมัครและคณะทำงาน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาและวิจัย เรื่อง “พุทธวิธีสร้างแรงจูงใจในการรักษาศีล 5” (ชนทอง วัฒนะประดิษฐ์ , 2558) พบว่า การทำให้เห็นถึงเหตุที่พระพุทธเจ้าสามารถสร้างแรงจูงใจในการรักษาศีล 5 ได้ นั้น เพราะพระองค์ทรงเข้าใจแรงจูงใจพื้นฐานของมนุษย์ ลักษณะของแรงจูงใจที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีทั้งที่เป็นแรงจูงใจภายนอก ได้แก่ แรงจูงใจจากความศรัทธาในพระพุทธเจ้า และแรงจูงใจภายใน ได้แก่ แรงจูงใจที่เกิดจากความกลัว, แรงจูงใจที่เกิดจากตัณหา มานะ และทิฐิ, แรงจูงใจที่เกิดจากกฎแห่งกรรม พระพุทธเจ้าทรงใช้ประโยชน์จากแรงจูงใจเหล่านี้มาสร้างแรงจูงใจในการรักษาศีล 5 พุทธวิธีที่พระองค์ใช้ในการสร้างแรงจูงใจในการรักษาศีล 5 คือ ทรงใช้อิทธิญาการาบผู้ดีอื่นและเอื้อประโยชน์แก่ผู้ฟัง ทรงนำประโยชน์ที่เกิดจากความปรารถนาความสุขของมนุษย์มาสร้างแรงจูงใจที่มุ่งสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาเป็นความสุขที่แท้จริง ทรงใช้ประโยชน์จากความกลัว นำมาสร้างแรงจูงใจให้เห็นโทษและภัยของการละเมิดศีล และทรงใช้ประโยชน์จากความเชื่อเรื่องกรรม มาสร้างแรงจูงใจโดยจุดมุ่งหมายเพื่อนำไปสู่การบรรลุธรรม แรงจูงใจภายนอกที่เกิดขึ้นจากกัลยาณมิตรมีบทบาทที่สำคัญในการ

สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติตาม ศีล 5 คุณสมบัติที่สำคัญของกัลยาณมิตร ก็คือ การทำหน้าที่เป็นแบบอย่างของผู้ที่ปฏิบัติตามหลักศีล 5 และจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องรู้วิธีการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เหมาะสมกับความเชื่อพื้นฐานของแต่ละบุคคล หมู่บ้านรักษาศีล 5 จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อหมู่คนผู้รักษาศีล 5 รวมพลังในการชักชวนให้สมาชิกที่อยู่ร่วมด้วยโดยเริ่มจากคนในครอบครัว สร้างครอบครัวให้เป็นครอบครัวสมาธิ โดยยึดศีล 5 เป็นหลักพื้นฐานในการดำเนินชีวิต ขยายผลไปสู่ชุมชนเป็นสังคมที่มีความสุข

2. การศึกษาผลลัพธ์ที่เกิดจากการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ของชุมชนวัดเจติยแม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

สามารถอธิบายได้ว่า ผลลัพธ์ที่เกิดจากการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ชุมชนวัดเจติยแม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ใน 5 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการดำเนินงานการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา, ด้านบทบาทบุคลากรต่อการดำเนินงานการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา, ด้านการถ่ายทอด/ส่งเสริมความรู้ ต่อการดำเนินงานการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา, ด้านการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อครอบครัวจากการดำเนินงานการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา, ด้านการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อชุมชน และสังคมจากการดำเนินงานการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา สามารถอธิบายได้ว่า การรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุราชุมชนวัดเจติยแม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อครอบครัวจากการดำเนินงานการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา อยู่ระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านบทบาทบุคลากรต่อการดำเนินงานการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา อยู่ระดับมาก ด้านการบริหารจัดการดำเนินงานการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ด้านการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อชุมชน และสังคมจากการดำเนินงานการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา และด้านการถ่ายทอด/ส่งเสริมความรู้ต่อการดำเนินงานการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ลามลำดับและเมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า ผลลัพธ์การรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุราชุมชนวัดเจติยแม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ให้ผลลัพธ์การนำไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อครอบครัวจากการดำเนินงานการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา อยู่ระดับมากที่สุด ซึ่งผลลัพธ์ดังกล่าวสะท้อนถึงการรับรู้ โดยสอดคล้องกับการศึกษาและวิจัยเรื่อง “ผลกระทบ

ของพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปีพุทธศักราช 2551 ที่มีต่อวัดในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร” (พระมหากมล ถาวรและคณะ, 2556) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พุทธศักราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 เมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับพระราชบัญญัติควบคุมฯ ว่า สามารถทำให้ลดอุบัติเหตุบนท้องถนนได้, การห้ามจำหน่ายแอลกอฮอล์ในวัดเป็นสิ่งที่ดี, ควรประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับพระราชบัญญัติควบคุมฯ นี้ให้มากขึ้น และการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้เป็นหน้าที่ของทุกคน อยู่ในระดับดีมาก

สรุป

การรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ของชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ระยะแรกเริ่มทำงานจดเหล่า ปี 2547 จากกิจกรรมจดเหล่าเข้าพรรษา งานบุญปลอดเหล้า แต่งงานปลอดเหล้า งานศพปลอดเหล้า ทำเป็นประจำทุกปี แหล่งทุนที่เข้ามาสนับสนุนช่วงแรกคือ สนับสนุนในนามของเครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาภาคเหนือ (คพชน.) จากงานของกลุ่มเครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาชุมชนภาคเหนือ (คพชน.) เป็นหลัก ระยะที่สองช่วงระหว่างปี 2547 – 2549 ทำงานร่วมกับชุมชนแบบเข้มข้น ทำเรื่องจดเหล่า เรื่องป่าชุมชน เรื่องออมทรัพย์ เรื่องเด็กเยาวชน ผู้สูงอายุ กลุ่มผู้ติดเชื้อ (HIV) กลุ่มผลกระทบการทำงานในช่วงนั้นสามารถเข้าได้กับทุกกลุ่มทุกหน่วยงานในพื้นที่ เกิดกลุ่มเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลแม่แฝกใหม่ จึงได้เริ่มการรักษาศีล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ของชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ขึ้น โดยการทำงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และผู้มีอุดมการณ์ฯ ไม่ได้มีข้อจำกัดการเข้ามามีส่วนร่วม ทำให้สมาชิกของเครือข่ายประชาสังคมเพื่อการรณรงค์จดเหล่า จังหวัดเชียงใหม่ จึงมีความหลากหลายของที่มา จากทั้งภาครัฐ ภาคศาสนา ภาคประชาชน และภาคประชาสังคม การดำเนินงานของประชาคมสร้างเสริมสุขภาพเพื่อการรณรงค์จดเหล่า จังหวัดเชียงใหม่ มีการดำเนินงานเป็นศูนย์ประสานงานขนาดเล็ก ที่ตั้งอยู่ที่วัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีศักยภาพในการทำงานกับพื้นที่ทั้ง 25 อำเภอของจังหวัดเชียงใหม่ มีเครือข่าย องค์กรภาคี จากคณะสงฆ์ และจากองค์กรสาธารณ ประโยชน์ร่วมกันหนุนเสริมและขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพ โดยมี พระครูสมุห์วิเชียร คุณธมโม

เป็นประธานศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนงาน อนุรักษ์และดำเนินการลด ละ เลิก เครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ทั้งจังหวัดเชียงใหม่ โดยมี 3 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการดำเนินงานตามประเด็น ปัญหา สุรา และเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ 2) รูปแบบการดำเนินงานเน้นวัดศูนย์ประสานงาน 3) รูปแบบการดำเนินงานตามกลุ่มองค์กรต่าง ๆ โดยเชื่อมโยงรูปแบบต่างๆเข้าด้วยกัน มีการสร้าง แรงจูงใจ ค้นหากิจกรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น โครงการปลูกผักเพราะรักแม่ และ โครงการฟ่อนรำ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มเยาวชน ปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จ นั่นคือ การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของคณะทำงาน ผู้นำชุมชน กระบวนการอาสา การเข้าร่วมเป็นจิตอาสา และเป็นอาสาสมัคร ร่วมขับเคลื่อนงานการรักษาศิลป 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ของ ชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ และเกิดจาก การ พัฒนาการสร้างคน มีการกระบวนการสร้างคนจากคนด้วยโอกาสจากหลายกลุ่มองค์กรใน ชุมชนให้มีอุดมการณ์ทำงานเพื่อชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรเพิ่มการศึกษาในประเด็นการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา กับ คนเลิกเหล้าและ เป็นอาสาสมัครตัวอย่างเพื่อเป็นแนวทางศึกษาวิจัยต่อประเด็นการลดผู้ป่วยพิษสุราเรื้อรังใน อนาคต

1.2 ควรจัดทำระบบฐานข้อมูลกลางกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างเป็นระบบ และ ควรจัดทำ สื่อ นวัตกรรมที่เกิดจากการทำกิจกรรมการรักษาศิลป 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา เช่น หนังสือ คู่มือ ซีดี เพื่อเผยแพร่ผลงานในระดับภาค เป็นต้น

1.3 ควรศึกษาประเด็นการรักษาศิลป 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุรา ในกลุ่มเฉพาะ เช่น ประชากร กลุ่มแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติงาน

2.1 ควรเพิ่มระยะเวลาในการศึกษาให้มากขึ้น เนื่องจากพื้นที่เป็นชุมชนขนาดใหญ่ และมีอีกหลายกิจกรรมที่น่าสนใจ จึงต้องเพิ่มระยะเวลาการศึกษาให้มากขึ้น

3. ข้อเสนอแนะการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาประเด็นเยาวชนชนกับการรักษาศิล 5 เพื่อการ ลด ละ เลิก ดื่มสุราให้มากขึ้นเพราะเป็นกลุ่มที่สำคัญต่อการพัฒนาและการป้องกันนักดื่มหน้าใหม่

3.2 ควรเพิ่มประเด็นศึกษาผู้สูงอายุที่เลิก เหล้าและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ลด ละ เลิก ดื่มสุรา สู่การพัฒนาตนเองในช่วงสูงวัย

3.3 ควรทำการศึกษาผลลัพธ์จากการทำงานในระดับจังหวัดเพื่อวิเคราะห์ถึงความสำเร็จในแต่ละพื้นที่ เช่น อำเภอที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างไร เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์ . (2558). พุทธวิธีสร้างแรงจูงใจในการรักษาศิล 5. วารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, 5 (1), 30.

พระครูสุเมธธรรมธาดา. (2553). ศึกษาปัญหาและทางออกของการดื่มสุราที่มีผลกระทบต่อสังคมไทย. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา): มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระฐิตะวงษ์ อนุตตโร. (2555). ผลของการใช้หลักธรรมภavana 4 ที่มีต่อการสร้างภูมิคุ้มกันตนด้านการดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดชัยภูมิ. สถาบันวิจัยญาณสังวร, 5 (2) ,1-8.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2538). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหากมล ถาวโรและคณะ. (2556). ผลกระทบของพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปีพุทธศักราช 2551 ที่มีต่อวัดในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์.

มานพ นักการเรียน. (2554). บทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 ที่มีต่อการแก้ไขปัญหอบาปมุข. สถาบันวิจัยญาณสังวร, 5 (2) ,9-18.

มูลนิธิเมาไม่ขับ . (4 สิงหาคม 2559). สถิติการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ . เข้าถึงได้จาก www.ddd.or.th

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์เป็นวารสารวิชาการมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าและเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัยนักวิชาการคณาจารย์และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาในมิติทางด้านพระพุทธศาสนาการศึกษาศิลปวัฒนธรรม สังคมศาสตร์และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย มีกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

1) **บทความพิเศษ (Special Articles)** บทความพิเศษทางวิชาการ ที่นำเสนอองค์ความรู้ทางวิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการใน วงการวิชาการ หรือวิชาชีพ

2) **บทความวิชาการ (Academic Article)** เป็นบทความที่เขียนขึ้นในลักษณะวิเคราะห์วิจารณ์ หรือเสนอแนวคิดใหม่ จากพื้นฐานทางวิชาการที่ได้เรียบเรียงจากผลงานทางวิชาการของตนเองหรือของผู้อื่น หรือเป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นความรู้ที่มีประโยชน์แก่คนทั่วไป

3) **บทความวิจัย (Research Article)** เป็นบทความที่มีการค้นคว้าอย่างมีระบบ และมีความมุ่งหมายชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือหลักการบางอย่างที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการ หรือการนำวิชาการมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ บทความวิจัยมีรูปแบบของการวิจัยตามหลักวิชาการ เช่น มีการตั้งสมมติฐานหรือมีการกำหนด ปัญหาที่ชัดเจนสมเหตุผล โดยจะต้องระบุวัตถุประสงค์ที่เด่นชัดแน่นอน มีการรวบรวมข้อมูล พิจารณาวิเคราะห์ ตีความและสรุปผลการวิจัยที่สามารถให้คำตอบหรือบรรลุวัตถุประสงค์

4) บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำราหนังสือ และ วารสารใหม่ หรือจากประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น

5) ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและนานาชาติ

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A 4 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK เท่านั้น ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่น ตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุวุฒิการศึกษาสูงสุด พร้อมระบุตำแหน่งทางวิชาการพิมพ์ด้วยตัวอักษรปกติอยู่ใต้ชื่อเรื่องโดยเอียงมาทางด้านขวา และให้ตัวเลขเป็นตัวยกท้ายชื่อผู้เขียนเพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับตำแหน่งทางวิชาการและชื่อหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด

7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น(ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุปมีความกะทัดรัด และสั้น
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัยรอบแนวคิด และระบุวัตถุประสงค์การวิจัย
- 3) ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 5) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 6) สรุป (Conclusion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป
- 7) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเชิงอรรถเท่านั้น

บทความพิเศษ บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ บทความวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)

5) ข้อเสนอแนะ (Suggestion)

6) เอกสารอ้างอิง (Reference) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตทั้งนี้ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

1. การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์เล่มที่ข้อเครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิงเช่น (พระไตรปิฎกภาษาไทย/15/16/282-283), (พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล/16/256-320)

2) ผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างชื่อผู้แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2554)

3) ผู้แต่งสองรายให้อ้างชื่อของผู้แต่งสองรายเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิงเช่น (พระมหาสุทิตย์อาภากร และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2553) หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า1รายการให้ใช้

เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิงเช่น (พระธรรมโกศาจารย์ประยูรธมมจิตโต, 2548; พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกเว้นวรรคหนึ่งครั้งเพิ่มคำว่าและ คณะเครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิงเช่น (พระเทพโสภณ, ประยูร ธมมจิตโตและคณะ, 2548)

5) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงตามลำดับพยัญชนะตัวแรกของชื่อผู้แต่งเช่นเดียวกับลำดับ การอ้างอิงในส่วนเอกสารอ้างอิง

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และ หน้าที้นำมาอ้างอิง เช่น (Keown, 2003)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งสองราย เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าที้นำมาอ้างอิง เช่น (Hersey & Blanchard, 2000) และให้ใช้เครื่องหมาย อัฒภาค (;) คั่นกลางระหว่างเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 เอกสาร เช่น (Keown, 2003 ; Hersey & Blanchard, 2000)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al, ปีที่ พิมพ์ และหน้าที้นำมาอ้างอิง (Kaiser et al., 2008)

4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงชื่อผู้แต่ง

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นสำนักพิมพ์หรือบริษัทให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

1) บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด ใช้ 21 เซ็นจูรี

2) สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ใช้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

3) กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย

2. เอกสารอ้างอิง

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา. : สถานที่พิมพ์. : สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์. : สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. (// การวรรค 2 ครั้ง)

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง.// (เลขหน้าที่ย่ออ้าง).// สถานที่พิมพ์. : สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจจ สัจฉิณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวิระ. ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่.// (ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตติภูมิ หนัณมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ : ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อสารานุกรม,(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่
อ้าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอคควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมือง
ฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T.(1995). Sciencefiction. In *The encyclopaedia America*, (Vol. 24,
pp.390-392). Danbury, CT: GrolierPress.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//**ชื่อหนังสือพิมพ์**,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. **ผู้จัดการรายวัน**, น.13.

(7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียน.//(ปีพิมพ์).//**ชื่อวิทยานิพนธ์**.//ระดับวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/หรือการค้นคว้าแบบ
อิสระ/ชื่อมหาวิทยาลัย

ตัวอย่าง:

สัมฤทธิ์ ต่อสติ. (2542). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของสถานบริการ
สาธารณสุขเขตเมือง กรณีศึกษาศูนย์: แพทย์ชุมชนเมือง พระนครศรีอยุธยา
วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์. //(ปี). //ตำแหน่ง./สัมภาษณ์. วัน เดือน.

ตัวอย่าง :

พระพรหมบัณฑิต(ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ศ.ดร..(2558). อธิการบดี, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. สัมภาษณ์. 18 เมษายน.

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(วันที่ เดือน ปีที่เผยแพร่). //ชื่อบทความ. //สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี,/จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

ตัวอย่าง :

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (1 พฤษภาคม 2555). การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274

Doyle, M. W.. (22 June 2004). *Liberal Internationalism:Peace, War and Democracy*. Retrieved September 2, 2013, from http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2548). *โลกทัศน์ชาวพุทธ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). *การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

พงศ์สานต์ พัทธกัสมหาเกตุ. (2538). *ชาวบ้านกับช่องทางประกอบธุรกิจท่องเที่ยว แนวคิดในการจัดตั้งสหกรณ์บริการนำเที่ยวแนวอนุรักษ์แห่งประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: สถาบัน

พระปกเกล้า.

โกนิฐ์ ศรีทอง.(2558). การบูรณาการภูมิปัญญาพระพุทธศาสนากับการเสริมสร้างความสมดุลของระบบนิเวศวิทยาชุมชน. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (1 พฤษภาคม 2555). การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก, 24 สิงหาคม 2550.

Boo Elizabeth. (1990). *Ecotourism: The Potentials and Pitfalls*. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. *The Iranian Journal of Allergy*, 6 (5), 25-28.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

1. ส่งด้วยตนเองหรือทางไปรษณีย์ เอกสารประกอบด้วย

1) ต้นฉบับ จำนวน 3 ชุด จำแนกเป็น

- ต้นฉบับที่ไม่ระบุชื่อผู้แต่ง จำนวน 2 ชุด

- ต้นฉบับที่ระบุชื่อผู้แต่ง จำนวน 1 ชุดเอกสารต้องระบุรายละเอียดของ

ผู้เขียนบทความ (Author(s)) ได้แก่ ชื่อ ตำแหน่งและสังกัด หรือวุฒิการศึกษาสูงสุด อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เฉพาะผู้รับผิดชอบบทความ (Corresponding Author) ให้ระบุที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ หรือ E-mail ที่สามารถติดต่อได้ ในกรณีที่ต้นฉบับดังกล่าวมาจากหรือเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หรือหลักสูตร การศึกษา โปรดระบุชื่อหลักสูตรและสถาบันการศึกษาให้ชัดเจน

2) แผ่นซีดีบรรจุข้อมูลต้นฉบับ จำนวน 1 แผ่น (ระบุชื่อบทความและชื่อผู้เขียน)

3) แบบเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

- แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อได้รับการตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

- แบบฟอร์มสมัครสมาชิกวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

4) รูปถ่าย 1 นิ้ว จำนวน 1 รูป (ถ่ายหน้าตรง)

ส่งต้นฉบับบทความเพื่อเสนอตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนมกองบรรณาธิการวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช รหัสไปรษณีย์ 80000

2. ส่งทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ แนบไฟล์ต้นฉบับ (File attachment) ในรูปแบบ MS Word ส่งมายัง E-mail: tak.punyada@gmail.com เมื่อได้รับการยืนยันจากกองบรรณาธิการ พิจารณาให้ตีพิมพ์ลงในวารสารแล้ว ผู้เขียนจะต้องส่งแผ่นซีดีบรรจุข้อมูลต้นฉบับจำนวน 1 แผ่นมายังกองบรรณาธิการเพื่อนำเข้าสู่กระบวนการตีพิมพ์ต่อไป

3. การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนมได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JMND> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : tak.punyada@gmail.com

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนมหรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ผลงานจำนวน 1 ฉบับพร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ(ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ(อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ(ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ(อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด(ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด(อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

...(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

...(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ : Introduction (18 pt)

.....(16.pt).....

วัตถุประสงค์การวิจัย : Research Objectives (16 pt)

1.....(16.pt).....

2.....(16.pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย : Research Methodology (18 pt)

.....(16.pt).....

ผลการวิจัย : Results (18pt)

.....(16.pt).....

อภิปรายผล: Discussion (18pt)

.....(16.pt).....

สรุป : Conclusion (18 pt)

.....(16.pt).....

ข้อเสนอแนะ : Recommendation (18 pt)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ (16 pt)

1.....(16.pt).....

2.....(16.pt).....

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป (ถ้ามี) (16 pt)

1.....(16.pt).....

2.....(16.pt).....

เอกสารอ้างอิง : References (18 pt)

.....(16.pt).....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความ วิชาการ/พิเศษ/ปริทรรศน์/วิจารณ์

ชื่อบทความ(ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ(อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ(ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ(อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด(ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด(อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ : Introduction (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

เนื้อหา : Body (18pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

สรุป : Conclusion (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

เอกสารอ้างอิง : References (18 pt)

.....ไทย (16 pt).....

.....

.....Eng (16 pt).....

.....